

GEORGE ELIOT

MOARA DE PE FLOSS

RAO CLASIC

GEORGE ELIOT
MOARA DE PE FLOSS

Editura RAO Bucureşti, 2000

Grupul Editorial RAO

GEORGE ELIOT
The Mill on the Floss
Everyman, London, 1996
First published in 1860

Traducere din limba engleză
CATINCA RALEA, EUGENIA POPESCU

CARTEA ÎNTÂI
COPILĂRIA

Capitolul I
La moara Dorlcote

În locul unde râul Floss îşi lărgeşte albia şi apele lui aleargă printre malurile verzi către mare şi către fluxul mângâietor care-i goneşte în întâmpinare, o câmpie largă îi aţine calea, cuprinzându-l într-o caldă îmbrăţişare. Purtate de fluxul puternic, corăbiile negre, încărcate cu scânduri de brad mirosind reavăn, cu saci doldora de seminţe grele, uleioase, de in sau maldăre de cărbune cu sclipiri întunecate alunecă spre oraşul St. Ogg's ale cărui vechi acoperişuri din olane roşii şi dană cu frontoane largi se ivesc între dealul împădurit şi malul râului, împrumutând apei o nuanţă caldă, purpurie, sub privirea furişă a soarelui de februarie. În depărtare, de o parte şi de alta, se întind păşuni bogate şi loturi de pământ negru, unele pregătite să primească seminţele plantelor cu frunze verzi şi late, altele smălţuite de culorile cerealelor de toamnă cu fir plăpând. Ici-colo, în spatele gardurilor vii, se mai zăresc rămăşiţele grămezilor de snopi aurii din anul trecut; pretutindeni, printre arbuşti, răsare coroana câte unui copac, iar corăbiile din depărtare par să-şi înalţe catargele şi să-şi întindă pânzele cărămizii printre ramurile răsfirate ale frasinilor. În apropierea oraşului cu acoperişuri roşii, pârâul Ripple îşi varsă apele zglobii în albia râului Floss. Cât de încântător e acest pârâu cu undele lui întunecate şi nestatornice! Când rătăcesc pe mal şi ascult susurul monoton al apei, ca glasul unei fiinţe duioase ce nu te poate auzi, râul pare o făptură vie, un tovarăş. Îmi amintesc de sălciile mari, plângâtoare... Îmi amintesc podul de piatră.

Aici se află moara Dorlcote. Cu toate că norii atârnă ameninţători şi după-amiaza e pe sfârşite, vreau să zăbovesc câteva clipe aici, pe pod, şi s-o privesc. E plăcut s-o priveşti, chiar şi la sfârşit de februarie, în acest anotimp desfrunzit: poate că vremea rece şi umedă adaugă şi mai mult farmec casei primitoare şi îngrijite, de o vârstă cu ulmii şi castanii care o adăpostesc de vântul din miazănoapte. Apele umflate ale râului ajung până la dumbrava de sălcii, înecând pe jumătate fâşia de iarbă care înconjoară ograda din faţa casei. Stau şi mă uit la şuvoiul de apă, la iarba proaspătă, la pulberea delicată de un verde-argintiu care îndulceşte

contururile trunchiurilor groase şi ale ramurilor ce sclipesc pe sub crenguţele purpurii, golaşe, şi simt cât mi-e de dragă apa; invidiez raţele albe care se vâră cu capul la fund, printre sălcii, fără să se sinchisească că par atât de caraghioase pentru lumea mai uscată de deasupra lor.

Vuietul apei şi duduitul morii îţi dau o senzaţie de visătoare vătuire a auzului, care face priveliştea să pară şi mai calmă; e ca o perdea de sunete care te desparte de lumea dinafară. Apoi, deodată, se aude huruitul căruţei mari, cu coviltir, care se întoarce acasă, încărcată cu saci de grâne. Căruţaşul cumsecade se gândeşte că, la o oră atât de târzie, prânzul lui se usucă amărât în cuptor; şi totuşi nu se va aşeza la masă decât după ce o să dea de mâncare cailor, animalele acelea puternice şi supuse, cu ochi răbdători, care, îmi închipui, îi aruncă printre ochelari câte o privire de blândă mustrare, fiindcă a pocnit atât de tare din bici, ca şi cum ar mai fi fost nevoie de un asemenea îndemn. Ia te uită cum urcă dealul spre pod, întinzând gâtul şi grăbind pasul pe măsură ce se apropie de casă. Mă uit la copitele lor mari şi aspre, care parcă înşfacă pământul bătătorit, la grumajii lor puternici, răbdători, care se apleacă sub jugul greu, la muşchii viguroşi ai crupelor încordate. Mi-ar plăcea să-i aud nechezând lângă nutreţul pe care l-au câştigat cu atâta trudă şi să-i văd cu grumajii năduşiţi, fără hamuri, afundându-şi nările fremătânde în apa tulbure a jgheabului. Au ajuns pe pod: iată-i cum grăbesc pasul la vale şi coviltirul dispare după pomi, la cotitură.

Acum pot să-mi întorc din nou privirile către moară şi să mă uit la roata care se mişcă neîncetat, împroşcând diamante de apă. Fetiţa priveşte şi ea. Stă nemişcată pe malul apei de când m-am oprit pe pod. Iar lângă ea, o potaie albă cu o ureche cafenie ţopăie şi latră de parcă s-ar tot certa cu roata morii, fără să ajungă la niciun rezultat; poate că-i geloasă pentru că fetiţa cu bonetă de biber, în loc să se joace cu ea, urmăreşte absorbită mişcarea roţii. Dar cred că e timpul ca fetiţa să intre în casă unde o aşteaptă un foc bun. Lumina roşie a asfinţitului îşi mistuie lucirea sub cenuşiul din ce în ce mai adânc al cerului. Ar fi timpul să-mi urnesc şi eu braţele de pe piatra rece a podului şi să plec...

E adevărat că mi-au amorţit de tot. Adormisem cu coatele apăsate pe braţele scaunului, visând că mă aflu pe podul din faţa morii Dorlcote, într-o după-amiazâ de februarie, cu mulţi ani în urmă. Înainte de a aţipi, tocmai voiam să vă povestesc despre ce

vorbeam cu domnul şi doamna Tulliver, stând în faţa focului, în salonul din stânga, în după-amiaza care mi-a aparul în vis.

Capitolul II
În care domnul Tulliver de la moara Dorlcote spune ce a hotărât în legătură cu Tom

— Ceea ce aş vrea eu, spuse domnul Tulliver, ceea ce aş vrea eu, zic, ar fi să-l dau pe Tom să înveţe carte; să înveţe ca să fie în stare să-şi câştige o pâine. La asta mă gândeam când i-am spus să plece de la „Academie“, de Buna Vestire. La 4 iunie am de gând să-l dau la o şcoală ca lumea. Dac-aş fi vrut să-l fac morar sau fermier, i-ar fi ajuns doi ani de „Academie“, că doar eu n-am învăţat nici pe sfert atâta. Toata cheltuiala lui tata pentru iducaţia mea a fost o nuia de mesteacăn la început şi alfabetul la sfârşit. Dar Tom aş vrea s-ajungă cât de cât un om învăţat, cu carte, să poată prinde şiretlicurile oamenilor cu vorbă aleasă şi scriere cu înflorituri. M-aş bucura şi eu de un ajutor la procese, la judecăţi şi d’alde astea. Nu zic să fac băiatul chiar avocat; mi-ar părea rău să-l vad c-ajunge şarlatan. Dar l-aş face un fel de constructor sau supraveghetor, sau agent de licitaţie, sau preţuitor ca Riley, sau altă meserie de soi din care te-alegi doar cu câştig şi pentru care nu-ţi trebuie decât un ceas cu lanţ gros şi un scaun cu spătar înalt. De fapt mai toate sunt la fel, şi eu socotesc că, având aşa meserie, te joci cu legea cum îţi place; că, poftim, Riley, de pildă, se uită la avocatul Wakem cum se uită o pisică în ochii alteia. Nici că-i pasă de el.

Domnul Tulliver vorbea cu nevastă-sa, o femeie blondă, plăcută la înfăţişare, care purta boneta în formă de evantai. (Mi-e şi groază să mă gândesc câtă vreme a trecut de când se purtau bonete în formă de evantai – ca mâine vor fi iar la modă. Dar, la epoca aceea, când doamna Tulliver se apropia de 40 de ani, abia apăruseră la St. Ogg’s şi lumea se prăpădea după ele.)

— Păi, dumneata ştii mai bine, domnule Tulliver; eu, una, n-am nimic împotrivă. Da’ n-ar fi mai bine să tai niscaiva păsări şi să poftesc unchii şi mătuşile băiatului la masă săptămâna viitoare, s-auzi şi dumneata părerea soră-mii Glegg şi soră-mii Pullet? Avem câteva păsări numa’ bune de tăiat.

— N-ai decât să tai toate păsările din ogradă, Bessy, da’ de întrebat n-am de gând să întreb nici mătuşile, nici unchii, ce să fac cu băiatul meu, spuse domnul Tulliver, hotărât să nu se lase

înduplecat.

— Dumnezeule! exclamă doamna Tulliver, scandalizată de această retorică violentă. Cum poţi vorbi aşa, domnule Tulliver? Da’ ce să mă mai mir! Aşa ai dumneata obiceiul să vorbeşti de neamurile mele fără niciun pic de respect; şi când te gândeşti că soră-mea Glegg aruncă toată vina pe mine, măcar că eu sunt nevinovată ca un prunc în pântecele mă-sii. Că doar pe mine nu m-a auzit nimeni spunând despre copiii mei că n-au avut noroc de unchi şi de mătuşi care să trăiască pe picioarele lor. Da’ dacă tot e vorba să-l trimitem pe Tom la altă şcoală, aş vrea să se ducă undeva unde să-l pot spăla şi petici; altfel, ori că poarta americă, ori că poartă olandă totuna e: la fel se îngălbenesc după ce le speli de şase ori. Şi apoi, când vine cufărul de la el şi pe urmă pleacă îndărăt, să-i pot trimite băiatului şi câte o prăjitură sau o plăcintă cu carne de porc, sau nişte mere... Că doar n-o să-i strice niscaiva merinde în plus, mânca-l-ar mama, chiar dacă nu-l ţine nemâncat pe-acolo. Slavă Domnului, nu mă pot plânge că n-am ce da copiilor de mâncare.

— Bine, bine, o să căutăm o şcoală care să ne convină şi să fie destul de aproape să se poată repezi careva cu căruţa până la el, răspunse domnul Tulliver. Da’ dacă n-oi găsi o şcoală destul de aproape, să nu-mi pui beţe în roate cu spălatul. Uite, ăsta-i cusurul tău, Bessy; dacă vezi un băţ în drum, îţi închipui că n-ai să poţi trece peste el. Ai fi în stare să nu mă laşi să tocmesc un căruţaş bun, numai pentru că are o aluniţă pe faţă.

— Doamne fereşte! se apără doamna Tulliver cu oarecare mirare. Când am avut eu vreodată ceva împotriva unui om pentru ca are o aluniţă pe faţă? Dacă vrei să ştii, mie îmi plac aluniţele, că frate-miu care s-a prăpădit avea o aluniţă pe frunte. Da’ nu-mi aduc aminte, dom’le Tulliver, să-mi fi spus vreodată că vrei să tocmeşti un căruţaş cu aluniţă... Uite, John Gibbs, de pildă, ca şi dumneata de altfel, n-avea nicio aluniţă pe faţă şi doar nu m-am împotrivit să-l tocmeşti; aşa că l-ai tocmit şi, dacă n-ar fi murit de umflătură – ţi-aduci aminte, că doar l-am plătit pe doctorul Turnbull să-l îngrijească – ar mâna şi azi căruţa. O fi avut el vreo aluniţă pe undeva, într-un loc mai ascuns, da’ de unde să ştiu eu de ea, dom’le Tulliver?

— Ascultă, Bessy! Nu e vorba de aluniţă; am luat-o şi eu drept pildă pentru altceva; da’ las-o baltă... că vorbirea asta e o treabă tare încurcată! Eu de fapt mă gândesc cum să fac să găsesc o

şcoală potrivită pentru Tom, că s-ar putea să mă înşel şi de astă dată, cum m-am înşelat şi cu „Academia“. Nu vreau să mai aud de „Academie“ cât oi trăi; îl trimit oriunde, numai la „Academie“ nu; o să-l dau la o şcoală unde băieţii mai fac şi altceva decât să lustruiască pantofii familiei şi să cureţe cartofi. Ei, tare-i greu să ştii să alegi!

Domnul Tulliver se opri o clipă şi-şi vârî mâinile în buzunarele pantalonilor, ca şi cum s-ar fi aşteptat să găsească acolo vreo soluţie. Şi, după toate aparenţele, păru că a şi găsit, căci peste o clipă declară:

— Ştiu ce am de făcut... o să mă sfătuiesc cu Riley. Vine mâine pe-aici să arbitreze povestea cu stăvilarul.

— Bine, domnule Tulliver, că am scos cearşafurile pentru patul cu musafiri şi Kezia le-a întins lângă sobă. Nu-s ele cearşafurile cele mai bune, da’s destul de bune ca să doarmă un om în ele, oricine-ar fi el; cât despre aşternuturile bune de olandă, ar trebui să mă căiesc că le-am cumpărat, dacă nu m-aş gândi că o să ne prindă bine când ne-om prăpădi, c-o să ne înfăşoare în ele. De-ar fi să-ţi dai sufletul mâine, dom’le Tulliver, să ştii că sunt călcate frumos şi gata pregătite şi că miros a levănţică, aşa că o să fie o plăcere să te înfăşoare în ele. Le-am pus în dulapul de stejar din fund, ăl cu rufe, în colţul din stânga. Să nu crezi c-aş avea încredere să le scoată cineva de-acolo. Nu le scot decât eu cu mâna mea.

Şi, spunând acestea, doamna Tulliver scoase din buzunar o legătură de chei strălucitoare şi, alegând una, începu s-o mângâie cu un zâmbet placid şi privind focul vesel din sobă. Dacă domnul Tulliver ar fi fost un om susceptibil în relaţiile conjugale, ar fi putut să-şi închipuie că nevastă-sa scosese cheia ca să-şi stimuleze imaginaţia şi ca să anticipeze momentul când el se va afla în situaţia care ar fi justificat folosirea cearşafurilor fine de olandă. Dar, din fericire, nu era susceptibil decât în ceea ce privea drepturile lui în istoria aceea cu forţa hidraulică. Şi, apoi, nici nu prea avea obiceiul să-şi asculte nevasta; din clipa în care pronunţase numele domnului Riley, părea că nu-l mai preocupă altceva decât examinarea tactilă a ciorapilor lui de lână.

— Cred c-am nimerit-o, Bessy! spuse el, după o scurtă pauză. Riley e omul cel mai potrivit să ne găsească o şcoală; e om cu carte şi umblă mereu în dreapta şi-n stânga, arbitrând şi preţuind, şi aşa mai departe. O să vorbesc eu cu el mâine seară, după ce isprăvim treaba şi avem mai mult timp. Mi-ar place să-l văd pe Tom c-ajunge

un om în felul lui Riley, mă-nţelegi, un om în stare să le spună ca din carte şi să ştie o mulţime de cuvinte care nu prea înseamnă mare lucru, dar pe care dacă le ştii nu mai poate nimeni să te încuie cu legile, un om priceput, serios în afaceri.

— Ei, răspunse doamna Tulliver, dacă e vorba ca băiatul să înveţe să vorbească frumos, să ştie de toate, să ştie când să facă o plecăciune, să ştie să-şi facă freza, n-am nimic împotrivă. Dar am văzut mulţi orăşeni cu vorbă aleasă care au cămăşi cu piepţi falşi şi care poartă câte un jabou până-l fac ferfeniţă şi pe urmă îl ascund sub plastron, aşa cum face Riley. Şi pe urmă mai e ceva: dacă Tom ajunge să locuiască la Mudport ca Riley, o să aibă o casă cu o bucătărioară, de-abia să te poţi învârti în ea, şi n-o să mănânce niciodată ouă proaspete la ceai şi o să doarmă sus la etaj unde, după câte ştiu eu, trebuie să urci trei rânduri de scări, sau chiar patru, şi unde poţi arde de viu până s-ajungi jos.

— Nu, nu, răspunse domnul Tulliver. Nici nu mă gândesc să-l trimit la Mudport. Aş vrea să-şi deschidă un birou pe-aici prin apropiere, la St. Ogg’s şi să locuiască la noi. Dar, continuă domnul Tulliver după o pauză, mă cam tem că Tom n-are destul cap ca s-ajungă om deştept. Mă tem că are o minte înceată. Seamănă cu familia ta, Bessy.

— Da, asta aşa e, spuse doamna Tulliver, acceptând ultima remarcă numai în sensul ei pozitiv. E grozav cum îi place multă sare în supă, ca şi lui frate-miu, ca şi lui tata, când trăia.

— Oricum, spuse domnul Tulliver, e păcat că băiatul seamănă mai mult cu familia maică-sii decât fata. Uite, asta-i prost cu amestecul de neamuri. Nu poţi să ştii niciodată ixact ce-o să iasă. A mică seamănă cu mine şi cu ai mei: e de două ori mai ageră decât Tom. Prea isteaţă pentru o femeie! Şi asta nu-i bine, continuă domnul Tulliver, dând din cap cu îndoială. Cât e mică nu-i nimic, da’ o femeie prea deşteaptă e ca o oaie cu coadă lungă – asta nu-i ridică preţul.

— Da, să ştii că nu-i bine nici acum, când e mică, dom’le Tulliver, că tare-i neastâmpărată. Zău dacă ştiu cum face de nu-şi poate păstra şorţul curat nici două ore. Şi-acu, că tot veni vorba, pe unde-o fi umblând? adăugă doamna Tulliver, ridicându-se de pe scaun şi îndreptându-se spre fereastră. Uite, e timpul să ne aşezăm la ceai şi ea tot hoinăreşte pe malul râului, ca o sălbăticiune. Într-o bună zi o să cadă în apă.

Doamna Tulliver deschise cu o smucitură fereastra, se aplecă şi

dădu de câteva ori din cap, apoi se întoarse şi se aşeză din nou pe scaun.

— Zici că e deşteaptă, dom’le Tulliver, continuă ea, aşezându-se. Da’ să ştii că în unele privinţe copilul ăsta e prost de-a binelea. O trimit uneori sus după câte ceva şi uită de ce-am trimis-o şi e în stare să se aşeze pe podea, să-şi împletească părul şi să cânte de una singură ca o nebună de la balamuc, în timp ce eu stau şi o aştept. Asta nu s-a pomenit niciodată în familia noastră, slavă Domnului, după cum nimeni dintre ai noştri n-a avut pielea atât de oacheşă. Parc-ar fi o ţigancă! Nu vreau să mânii pe Domnu, da’ tare mi-e greu să vad că n-am decât o fată, şi-i atât de caraghioasă.

— Prostii, spuse domnul Tulliver. E o fetiţă zdravănă, cu ochi negri, de ţi-e mai mare dragul s-o priveşti. Nu ştiu, zău, de ce ar fi mai prejos decât copiii altora. Şi, pe deasupra, citeşte aproape tot aşa de bine ca pastorul.

— Da, da’ părul nu i se încreţeşte în ruptul capului şi nu poate să sufere să i-l pun pe moaţe, şi nu stă locului o clipă, şi numai eu ştiu cât mă necăjesc când vreau să i-l fac cu fierul.

— Tunde-i-l, tunde-i-l scurt, răspunse tatăl răspicat.

— Cum poţi spune una ca asta, dom’le Tulliver? E prea mare, are nouă ani, şi e înăltuţă pentru vârsta ei. Nu se poate să-i tund părul scurt. Uită-te la vară-sa Lucy: are o coroană de bucle în jurul capului şi niciun fir nu se mişcă din loc. Mă doare inima să văd că sor-mea Deane are un copil aşa frumos. Dupa părerea mea, Lucy seamănă mai mult cu mine decât seamănă copilul meu. Maggie, Maggie, continuă doamna Tulliver pe un ton jumătate supărat, jumătate blând, adresându-i-se acelei mici erori a naturii, care tocmai intra în odaie, văd că degeaba-ţi spun să nu mai stai pe lângă râu! Într-o zi ai să cazi în apă şi ai să te îneci, şi o să-ţi pară rău că n-ai ascultat-o pe mama.

Maggie îşi smulse boneta de pe cap, descoperindu-şi părul care apăru ca o tristă confirmare a învinuirii aduse de maică-sa. Doamna Tulliver, dorind ca fetiţa să aibă părul cârlionţat, aşa cum aveau fetele altora, i-l tăiase prea scurt în faţă pentru a mai putea fi dat peste urechi. Şi, fiindcă de obicei părul i se descreţea la o oră după ce era scos de pe moaţe, Maggie îşi arunca capul pe spate pentru ca şuviţele brune şi dese să nu-i mai cadă în ochii negri, strălucitori, gest care o făcea să semene cu un căluţ de Shetland.

— Ah, Doamne, Maggie, unde ţi-o fi capul? De ce-ţi arunci boneta? Du-o sus, fetiţa mamei, şi perie-ţi părul, pune-ţi alt şorţ şi

schimbă-ţi pantofii... hai, că-i mai mare ruşinea! Pe urmă vino şi apucă-te de lucru la înnădit petice, ca o domnişoară cuminte.

— Ascultă mamă! izbucni Maggie bosumflată. Nu vreau să mai lucrez la petice.

— Ce spui? Nu vrei să înnădeşti peticele astea frumoase, să-i faci o cuvertură mătuşii Glegg?

— E o treabă prostească, răspunse Maggie scuturându-şi pletele, să rupi lucrurile în fâşii şi pe urmă să le coşi iar la loc. Şi nici nu vreau să fac nimic pentru mătuşa Glegg. Nu pot s-o sufăr!

Fetiţa ieşi din cameră, târându-şi de panglică boneta, în timp ce domnul Tulliver râdea cu poftă.

— Frumos îţi şade să râzi, domnule Tulliver, spuse mama pe un ton cam necăjit. Dumneata îi dai apă la moară. Şi mătuşile ei spun că eu o stric.

Doamna Tulliver avea ceea ce se cheamă o fire blândă. În copilărie nu plânsese niciodată din motive mai puţin serioase decât foamea sau înţepăturile de ac; fusese întotdeauna sănătoasă, frumuşică, durdulie şi prostuţă. Pe scurt, frumuseţea şi blândeţea ei erau mândria familiei; dar laptele şi mierea nu sunt lucrurile care se păstrează cel mai bine şi, când încep să se acrească, nu mai priesc deloc stomacurilor tinere. M-am întrebat întotdeauna dacă primele madone ale lui Rafael, cu pielea albă şi expresia lor cam stupidă, şi-ar fi păstrat placiditatea şi atunci când pruncii lor cu braţe şi picioruşe robuste ar fi crescut prea mari ca să se mai poată lipsi de îmbrăcăminte. Cred că ar fi devenit plângăreţe şi tot mai arţăgoase, pe măsură ce plângerile le-ar fi fost tot mai zadarnice.

Capitolul III
În care domnul Riley îl sfătuieşte pe domnul Tulliver unde să-l trimită pe Tom

Persoana care purta cravată mare albă şi cămaşă cu jabou, sorbindu-şi cu plăcere rachiul îndoit cu apă, în tovărăşia bunului său prieten Tulliver, era domnul Riley, un om cu faţa ca de ceară şi cu mâini grăsuţe, destul de învăţat pentru un preţuitor şi agent de licitaţie, dar cu inima destul de largă ca să se poarte cu bunăvoinţă faţă de cunoscuţii lui din provincie, oameni simpli şi primitori din fire. Domnul Riley avea obiceiul să vorbească frumos despre asemenea cunoştinţe, numindu-i „oameni din vechea gardă“.

Acum tăceau. Domnul Tulliver se abţinuse dinadins să vorbească

pentru a şaptea oară despre răspunsul tăios prin care Riley îl făcuse praf pe Dix şi despre felul în care Wakem fusese şi el, o dată în viaţă, pus cu botul pe labe, acum când afacerea cu stăvilarul fusese rezolvată prin arbitraj; se abţinea să repete că, dacă oamenii ar fi fost aşa cum trebuie şi dacă Scaraoţchi nu i-ar fi creat pe avocaţi, n-ar mai fi existat discuţii despre nivelul apei.

În general, domnul Tulliver era un om cu idei aşezate, moştenite din bătrâni; uneori însă judeca după cum îl tăia capul, fără ajutorul nimănui, ajungând astfel la concluzii discutabile; printre altele că şobolanii, gărgăriţele şi juriştii ar fi opera lui Scaraoţchi. Din păcate n-avea cine să-i explice că asta înseamnă manicheism[1], căci altfel şi-ar fi dat seama de greşeala pe care o făcea. În ziua aceea însă era limpede că binele triumfase. Afacerea cu forţa hidraulică fusese cam încurcată, deşi, privită dintr-un anumit punct de vedere, părea clară ca lumina zilei; dar, deşi complicată, Riley îi venise de hac. Domnul Tulliver îşi sorbea rachiul cu apă, ceva mai concentrat decât de obicei; un om despre care lumea credea că pusese ceva bani deoparte nu s-ar fi cuvenit să arate atâta stimă pentru priceperea în afaceri a unui prieten.

Dar despre stăvilar se putea vorbi la nesfârşit; era un subiect care putea oricând fi reluat de la acelaşi punct şi în aceleaşi condiţii; şi, pe urmă, după cum ştiţi, mai era şi o altă problemă în privinţa căreia domnul Tulliver dorea foarte mult să audă părerea lui Riley. Tocmai de aceea, după ultima sorbitură, rămase câteva clipe tăcut, frecându-şi genunchii, cu aerul că-l framântă ceva. Nu era el omul să sară de la una la alta. „Tare sucită mai e şi lumea asta, avea el obiceiul să spună, şi dacă o iei la goană cu căruţa, poţi să nimereşti cu oiştea în gard“. Între timp, domnul Riley nu dădea niciun semn de nerăbdare. Şi de ce să fi dat? Probabil că nici chiar Hotspur[2] nu s-ar fi arătat nerăbdător, dac-ar fi stat în papuci, lângă o vatră caldă, trăgând din trabuc şi sorbind gratis rachiu cu apă.

— E un lucru care mă cam frământă, spuse în cele din urmă domnul Tulliver, ceva mai încet decât vorbea de obicei, întorcând capul şi uitându-se drept în ochii celuilalt.

---

[1] Doctrină religioasă întemeiată de profetul persan Mani, în secolul III d. Hr.; afirmă participarea diavolului la facerea lumii, motiv pentru care era considerată eretică.

[2] Erou din piesa *Henric al IV-lea* de Shakespeare. Tipizează cavalerul irascibil, nerăbdător.

— A, făcu domnul Riley, fără prea mult interes.

Domnul Riley era un om cu pleoape grele ca de ceară şi cu arcadele sprâncenelor aşezate sus; păstra exact aceeaşi înfăţişare în toate împrejurările. Această imobilitate a feţei şi obiceiul de a priza tutun înainte de a da un răspuns îl făceau, mai mult ca oricând, să apară, în ochii domnului Tulliver, ca un oracol.

— E ceva foarte personal, urmă el, e vorba de fii-meu Tom.

La auzul acestui nume, Maggie, care stătea pe un scăunel lângă foc, ţinând pe genunchi o carte mare, îşi dădu pe spate pletele grele şi-şi ridică repede privirea. De obicei, era greu s-o trezeşti pe Maggie din visare când stătea cu nasul într-o carte, dar numele lui Tom avea asupra ei efectul pe care l-ar fi avut şuieratul cel mai strident. Într-o clipă deveni atentă, cu ochii scăpărători, ca un câine de pază care ar simţi că se întâmplă ceva rău, gata să sară la oricine l-ar fi ameninţat pe Tom.

— Pe la sfârşitul lui iunie, aş vrea să-l trimit la altă şcoală, continuă domnul Tulliver. De Buna Vestire, termină cu „Academia“. Vreo trei luni îl las în pace, da’ după asta aş vrea să-l trimit la o şcoală mai bună, să iasă om învăţat.

— Să ştii, declară domnul Riley, că cel mai mare ajutor pe care i-l poţi da în viaţă e o educaţie aleasă. Asta nu înseamnă, adăugă el pentru a nu-l jigni, că dacă n-ai fost prea mult pe la şcoală, nu poţi fi un morar sau un fermier bun şi pe deasupra şi un om isteţ şi cu scaun la cap.

— Aşa e, replică domnul Tulliver, clipind din ochi şi aplecându-şi capul într-o parte, da’ tocmai aici e aici. Eu nu vreau să-l fac pe Tom fermier sau morar. N-ar avea niciun rost. Şi pe urmă, dacă ar fi să-l fac morar sau fermier, ar vrea poate să vadă de moară şi de pământ, şi mi-ar da a înţelege că mi-a venit timpul să mă las de treabă şi să încep a cugeta la viaţa de apoi! Nu. Am văzut eu destui copii d-ăştia. Nu-s eu omul să-mi tai craca de sub picioare. O să-l dau pe băiat la carte, să-l văd cu un rost al lui, să-şi poată face şi el un cuib, ca să nu mă dea pe mine afară dintr-al meu. Destul că o să-l stăpânească pe ăsta când n-oi mai fi eu. N-am de gând să mănânc terci înainte să-mi pice dinţii...

Era clar că această problemă îl frământa pe domnul Tulliver, şi pornirea care-l făcuse să peroreze cu o însufleţire şi o repeziciune neobişnuită nu se potoli imediat; dădu de câteva ori din cap cu aerul unui om care ştie ce ştie, emiţând câte un „nu“, asemenea unui mormăit care se stinge.

Maggie urmărea cu mare atenţie aceste semne de furie care-i pătrunseră în inimă ca o săgeată. Tom era, după câte înţelegea ea, considerat în stare să-l dea afară din casă pe propriul tor tată şi să le întunece, într-un fel, prin răutatea lui, viitorul. Maggie nu putea îndura una ca asta. Sări de pe scaun, uitând de cartea grea de pe genunchi care căzu cu zgomot dincolo de grătarul din faţa căminului, şi se repezi la taică-său, strigând pe un ton jumătate plângăreţ, jumătate indignat:

— Tată, Tom n-ar fi niciodată în stare să se poarte urât cu dumneata, zău că n-ar fi...

Doamna Tulliver nefiind în odaie, întrucât supraveghea pregătirea unor feluri alese, iar domnul Tulliver simţindu-se mişcat, nimeni n-o mai certă pe Maggie din pricina cărţii. Domnul Riley luă cartea de jos, fără să spună nimic, şi începu s-o răsfoiască, în timp ce tatăl, râzând cu o urmă de duioşie pe faţa lui aspră, bătu uşurel fetiţa pe spate, apoi o luă în braţe şi o săltă pe genunchi.

— Şi, zi aşa, să nu care cumva să-l vorbească cineva de rău pe Tom? spuse domnul Tulliver, privind-o pe Maggie şi făcându-i cu ochiul. Apoi, întorcându-se către domnul Riley, adăugă pe un ton mai scăzut, ca şi cum Maggie n-ar fi putut să-l audă: Grozav pricepe ea tot ce vorbesc oamenii. Pricepe ca nimeni altu'. Şi s-o auzi cum citeşte... fără să se poticnească, de parc-ar şti totul pe dinafară. Şi toată ziua-i cu cartea-n mână. Da' asta nu-i bine, nu, nu, nu-i bine, adăugă domnul Tulliver cu tristeţe, potolindu-şi un entuziasm atât de condamnabil. Nu-i nicio scofală pentru o femeie să fie deşteaptă. Mă tem că nu-i a bună. Da' să nu-i fíe de deochi – şi aici era evident că entuziasmul învinsese din nou – citeşte şi pricepe cărţile mai bine decât un om mare.

Cuprinsă de emoţie, Maggie roşi încântatâ. Se gândea că domnul Riley o să înceapă s-o respecte, el care până acum nici măcar n-o băgase în seamă. Domnul Riley răsfoia cartea. Fata nu putea desluşi nimic pe faţa aceea cu arcadele sprâncenelor ridicate, dar, în clipa următoare, Riley se întoarse către ea şi spuse:

— Ia vino-ncoace şi povesteşte-ne ceva despre cartea asta... uite nişte poze... vreau să ştiu ce înseamnă.

Maggie se făcu şi mai roşie în obraz, dar păşi cu hotărâre, oprindu-se lângă braţul domnului Riley. Privi cartea, apucând-o nerăbdătoare dintr-o parte şi, scuturându-şi pletele, spuse:

— Staţi, că vă spun eu despre ce-i vorba. Poza asta e groaznică, nu-i aşa? Mie mi-e frică, dar nu pot să-mi iau ochii de la ea. Baba

din apă e o vrăjitoare... au băgat-o în apă ca să vadă dacă e vrăjitoare sau nu; dacă pluteşte înseamnă că e vrăjitoare, dacă se îneacă... Ştiţi, şi moare... înseamnă că e nevinovată, că e doar o biată baba nătângă. Da' atunci la ce-i mai foloseşte, ştiţi, dacă se îneacă? Atâta doar că o să se înalţe la cer şi Dumnezeu o s-o răsplătească. Şi fierarul ăsta urât care râde cu mâinile în şolduri – nu-i aşa că-i urât? Vă spun eu cine e. E diavolul, da, da, chiar el!

Maggie începu să vorbească mai tare şi cu mai multă însufleţire:

— Nu e fierar adevărat, e diavolul care ia înfăţişarea oamenilor răi şi umblă de colo-colo şi-i îndeamnă pe oameni la rele. De obicei se ascunde sub înfăţişarea unui om rău, fiindcă, ştiţi, dacă lumea ar vedea că-i diavol şi dacă el ar ţipa la oameni, aceştia ar fugi şi atunci nu i-ar mai putea convinge să facă ce vrea el.

Domnul Tulliver ascultase povestea lui Maggie încremenit de uimire.

— Da' ce-i cartea asta care a ajuns în mâinile fetei? izbucni el, în cele din urmă.

— *Povestea diavolului* de Daniel Defoe. Nu cred să fie cartea cea mai potrivită pentru un copil, îşi dădu cu părerea domnul Riley. Cum de-a ajuns la tine, Tulliver?

Maggie păru jignită şi descurajată, în timp ce taică-său răspunse:

— Păi, e una din cărţile pe care le-am cumpărat la licitaţia lui Partridge. Toate erau legate la fel... uite ce legătură frumoasă... Şi m-am gândit că trebuie să fie cărţi bune. Printre ele e şi cartea lui Jeremy Taylor: *Viaţă şi moarte cuvioasă.* Am citit de multe ori din ea, duminica (domnul Tulliver se simţea oarecum înrudit cu marele scriitor pentru că îl chema tot Jeremy), şi mai sunt şi o mulţime de alte cărţi, mai cu seamă d-alea cu predici, aşa cred, toate au aceleaşi coperte, şi-am crezut că toate sunt de acelaşi fel. Da', după câte văd eu, nu trebuie să judeci lucrurile după înfăţişare. Tare sucită mai e şi lumea asta!

— Ei, spuse domnul Riley cu un ton puţin superior, mângâind-o pe Maggie pe păr, te sfătuiesc să laşi *Povestea Diavolului* şi să citeşti o carte mai frumoasă. N-ai cărţi mai frumoase?

— Ba da, răspunse Maggie prinzând puţin curaj şi vrând să arate că lecturile ei sunt variate. Ştiu că ce se povesteşte în cartea asta nu e frumos... dar mie îmi plac pozele şi îmi place să-mi spun poveşti care să se potrivească cu ele, ştiţi, aşa, poveşti din capul meu. Da' mai am şi *Fabulele* lui Esop şi o carte despre canguri şi

altele şi... Şi... *Călătoria Pelerinului*[1].

— Ei, uite, asta-i o carte frumoasă, replică domnul Riley. E cât se poate de potrivită pentru tine.

— Da, dar şi acolo se scriu o mulţime de lucruri despre diavol, răspunse Maggie triumfătoare, şi o să v-arăt o poză care-i arată înfăţişarea adevărată, pe când se lupta cu un creştin.

Şi Maggie se repezi într-un colţ al camerei unde se afla o mică bibliotecă, sări pe un scaun şi scoase un exemplar vechi şi zdrenţuit din operele lui Bunyan, care se deschise singur la poza dorită, fără a mai fi nevoie s-o caute.

— Aicea e, făcu ea întorcându-se repede spre domnul Riley. Tom l-a colorat pentru mine cu vopselele lui, când a fost ultima oară în vacanţă, corpul tot negru, ştiţi, şi ochii roşii ca focul, pentru că pe dinăuntru e numai foc, care se vede prin ochi.

— Ei, lasă, lasă, i-o tăie domnul Tulliver cu aerul că vrea să pună capăt discuţiei, căci începuse să se simtă cam prost auzind aceste observaţii asupra înfăţişării personale a unei făpturi atât de puternice încât îi crease pe avocaţi. Închide cartea şi să nu te mai aud vorbind despre asemenea lucruri. Ce spuneam eu!... Copilul ăsta tot citind cărţi o să înveţe mai multe lucruri rele decât bune... Maggie, ia du-te şi vezi ce face maică-ta...

Maggie închise cartea cu sentimentul că fusese jignită, dar, cum n-avea niciun chef să vadă ce face maică-sa, alese o cale de mijloc şi se vârî într-un colţ întunecos din spatele scaunului lui taică-său, dădăcindu-şi păpuşa pentru care o apuca uneori, în absenţa lui Tom, câte o criză de afecţiune; îi neglija toaleta, dar o copleşea cu atâtea sărutări drăgăstoase, încât obrajii de ceară ai păpuşii se decoloraseră şi se ofiliseră de tot.

— Ai mai auzit vreodată una ca asta? întreba domnul Tulliver, după ce dispăru fata. Păcat că nu-i ea băiat... ar fi ştiut să se descurce cu avocaţii. Zău c-ar fi ştiut... Tare mai e ciudat – urmă el pe un ton mai scăzut – ştii, eu am luat-o pe maică-sa tocmai pentru că era frumuşică şi se trăgea dintr-un neam de oameni tare gospodari. Da’ puteam să aleg pe oricare dintre surori. Numai că eu am ales-o pe ea tocmai fiindcă era mai molâie şi mie nu mi-a plăcut să mă-nveţe nevasta ce-i bine şi ce-i rău. Da’ vezi că dacă un om are minte, nu ştie niciodată cine i-o moşteneşte. O femeie blândă şi bună poate să-ţi facă băieţi proşti şi fete isteţe, de parcă s-ar fi întors lumea cu susu-n jos. Ciudată treabă!

---

[1] Titlul uneia dintre cărţile predicatorului englez John Bunyan (1628-1688).

Domnul Riley se mai lumină la faţă, priză puţin tutun, îşi scutură reverele şi spuse:

— Da’ nici băiatu’ nu-i prost, nu-i aşa? L-am văzut când am fost pe-aici ultima dată! Îşi potrivea o undiţă şi părea să ştie ce face.

— Nu pot spune că-i prost... se pricepe la treburi d-astea care se fac în aer liber, şi are un fel de bun-simţ şi ştie să apuce lucrul de unde trebuie. Dar e cam încet la vorbă, mă-nţelegi, citeşte cam prost, nu poate să sufere cărţile şi-am auzit că şi scrie prost. Când sunt străini de faţă, e ruşinos ca o fată mare şi n-ai să-l auzi niciodată spunând vreo vorbă isteaţă, aşa ca asta mică... Dar, uite ce vreau eu... să-l dau la o şcoală unde să-i mai ascută limba şi peniţa, şi să-i mai lumineze mintea. Vreau s-ajungă ca ăia care mi-au luat-o ’nainte, fiindcă au avut mai multă şcoală decât mine. Ehei, dacă lumea rămânea aşa cum a făcut-o Dumnezeu, m-aş fi descurcat eu şi aş fi mers în pas cu cei mai buni, da’ lucrurile s-au sucit rău de tot şi s-au ascuns în dosul unor vorbe de ne’nţeles, şi am început să mă împotmolesc din ce în ce mai tare. Toate se sucesc şi se răsucesc – şi cu cât umbli mai drept, cu atât le-ncurci mai rău.

Domnul Tulliver luă o gură de rachiu, o înghiţi încet şi dădu din cap amărât, convins de adevărul că un om cu mintea sănătoasă n-o prea duce bine în lumea asta smintită.

— Ai dreptate Tulliver, replică domnul Riley. E mai bine să dai o sută, două, în plus pentru educaţia băiatului, decât să-i laşi banii moştenire. Şi eu aş fi procedat aşa cu fiul meu, dac-aş fi avut unul, deşi mi-e martor Dumnezeu că n-am bani gheaţă de cheltuit ca dumneata, iar în schimb am şi o casă plină de fete.

— Da’ nu se poate să nu ştii dumneata o şcoală potrivită pentru Tom, răspunse domnul Tulliver care nu se lăsa abătut de la scopul urmărit, nici chiar de compătimirea pentru lipsa de bani gheaţă a domnului Riley.

Acesta luă o nouă priză de tutun şi îl lăsă pe domnul Tulliver să aştepte puţin, părând că se gândeşte înainte de a răspunde:

— Ştiu eu un loc foarte bun pentru un om care ar avea banii potriviţi, cum e cazul dumitale, Tulliver. De fapt, eu n-aş sfătui niciodată un prieten să-şi trimeată băiatul la o şcoală obişnuită, dacă ar putea să-şi permită mai mult. Dacă vrea omul să-i dea lui fecior-său o educaţie şi o instrucţie aleasă, într-un loc unde dascălul să nu-i fie numai prieten, ci şi un om ales... cunosc eu locul şi omul potrivit. Nu m-aş apuca să vorbesc de asta cu oricine, fiindcă nu

cred că oricine ar putea reuşi, chiar dacă ar încerca; dar dumitale ţi-o spun, Tulliver, numai că te rog să rămână între noi.

Privirea fixă şi întrebătoare cu care domnul Tulliver urmărise faţa de oracol a prietenului său deveni plină de interes.

— Ei, ia s-auzim, spuse el, aşezându-se mai bine pe scaun, cu aerul mulţumit de sine al omului care e socotit demn de o comunicare importantă.

— E vorba de un om care a învăţat la Oxford, începu domnul Riley pe un ton sentenţios, strângând apoi buzele şi uitându-se la domnul Tulliver spre a constata ce efect produsese o ştire atât de încurajatoare.

— Cum? Un pastor? întrebă domnul Tulliver cu oarecare îndoială.

— Da, şi chiar cu diplomă. După cât se pare, episcopul are o părere foarte bună despre el. De fapt, însuşi episcopul i-a dat vicariatul pe care-l deţine acum.

— Nu zău? se miră domnul Tulliver căruia orice informaţie în legătură cu aceste fenomene necunoscute i se părea surprinzătoare.

— Da' atunci, ce legătură poate avea el cu Tom?

— Adevărul e că-i place să dea lecţii şi vrea să-şi continue învăţătura, ştii că un pastor nu prea are ocazia s-o facă atunci când îşi îndeplineşte îndatoririle în parohie. Vrea să ia unul sau doi elevi ca să-şi petreacă timpul cu folos; şi să ştii că s-ar purta cu ei ca şi cum ar fi din familie... asta-i mare lucru, şi Stelling o să fie tot timpul cu ochii pe ei.

— Da' oare o să-i dea bietului băiat destulă budincă? întrebă doamna Tulliver care-şi reluase locul; băiatul se prăpădeşte după budincă... Şi tocmai acum când e în creştere... mi-e groază să mă gândesc c-ar putea să-l ţină nemâncat.

— Şi cam cât cere? întrebă domnul Tulliver, simţind din instinct că acest admirabil licenţiat îşi va oferi serviciile la un preţ ridicat.

— Păi, eu cunosc un preot care cere o sută cincizeci pentru elevi mai mici, şi nu se poate asemui cu Stelling, persoana de care vă vorbeam. Ştiu dintr-o sursă sigură că unul dintre oamenii cei mai de vază de la Oxford a spus odată despre Stelling că, dacă ar voi numai, ar putea obţine cele mai mari onoruri. Dar e modest şi nu ţine la onoruri universitare. E un om liniştit...

— Cu atât mai bine, cu atât mai bine, răspunse domnul Tulliver. Da' o sută cincizeci e prea mult. Nu mă gândeam să dau atâta.

— Dă-mi voie să-ţi spun ceva, Tulliver: o educaţie aleasă nu e

niciodată prea scumpă. Dar Stelling e un om cu pretenţii moderate... nu e un hrăpăreţ, şi nu mă îndoiesc că o să primească băiatul şi cu o sută, şi să ştii de la mine că la preţul asta nu prea găseşti mulţi pastori. Dacă vrei, am să-i scriu şi am să-i vorbesc de băiat.

Domnul Tulliver îşi freca genunchii, cufundat în gânduri şi cu ochii pironiţi pe covor.

— Da’ poate c-o fi burlac, interveni doamna Tulliver şi eu n-am o părere prea bună despre menajere. Uite, de pildă, frate-miu care s-a prăpădit, a avut odată o menajeră care i-a luat jumătate din fulgii de la cea mai bună saltea, i-a făcut pachet şi i-a trimis la ea acasă. Cât despre albituri, nici nu se mai ştie câte a furat... Stott o chema. Mi s-ar rupe inima să-l trimit pe Tom într-o casă cu menajeră, şi cred că nici dumneata, dom’le Tulliver, nu te gândeşti să faci una ca asta.

— Nu te necăji în privinţa asta, doamnă Tulliver, o asigură domnul Riley. Stelling e căsătorit. Are o nevastă cum ar putea să-şi dorească orice bărbat, o femeie micuţă şi drăguţă, cu un suflet cum rar mai găseşti; îi cunosc bine familia. Seamănă foarte mult cu dumneata la faţă... e blondă şi are părul buclat. Se trage dintr-o familie bună din Mudport, care n-ar fi consimţit s-o mărite cu oricine. Dar Stelling nu e oricine. E destul de pretenţios faţă de oamenii cu care are de-a face. Da, cred că n-ar avea nimic împotrivă să primească băiatul... după câte ştiu eu.

— Nu văd ce-ar putea să aibă împotriva lui, protestă doamna Tulliver, cu oarecare urmă de indignare maternă, un băiat aşa drăguţ, cu pielea curată de ţi-e mai mare dragul să te uiţi la el.

— Uite, m-am gândit la un lucru, spuse domnul Tulliver, întorcând capul şi uitându-se la domnul Riley, după ce cercetase îndelung covorul. Nu cumva pastorul ăsta e prea învăţat pentru un băiat care vrea să ajungă om de afaceri? După părerea mea, pastorii ăştia au un fel de învăţătură care nu prea serveşte la cine ştie ce! Eu altceva vreau pentru Tom. Vreau să se priceapă la socoteli şi să scrie ca de tipar, să fie isteţ, să înţeleagă iute ce vrea să spună lumea, şi să ştie cum să îmbrace lucrurile în vorbe alese, încheie domnul Tulliver, dând din cap. Să ştie să-i spună omului ce crede despre el, fără să aibă de pătimit pentru asta.

— Ah, dragul meu Tulliver, ripostă domnul Riley, ai o idee foarte greşită despre pastori: pastorii sunt cei mai buni profesori. Profesorii care nu sunt pastori nu prea sunt oameni de soi...

— Da, ca Jacobs ăla de la „Academie“, îl întrerupse domnul Tulliver.

— Sigur că da... ăştia sunt de cele mai multe ori oameni care nu au reuşit în alte meserii. Pe când un pastor este, prin profesiune şi educaţie, un domn; şi, pe deasupra, are destulă carte ca să-i dea băiatului o instrucţiune serioasă şi să-l pregătească temeinic pentru orice carieră. Nu zic că nu există şi pastori care stau tot timpul cu nasu-n cărţi; dar poţi fi sigur că Stelling nu e dintr-ăştia... Şi află de la mine că nu umbla deloc cu capu-n nori. Dă-i doar de înţeles ce vrei şi o să-i fie de ajuns. Ai pomenit ceva despre socoteli, n-ai decât să-i spui lui Stelling: „Vreau ca fiul meu să fie un bun matematician“, iar restul poţi să-l laşi în seama lui.

Domnul Riley făcu o mică pauză, în timp ce domnul Tulliver, oarecum liniştit în privinţa tutelei clericale, repetă în gând, adresându-se unui imaginar domn Stelling: „Vreau ca fii-miu să ştie aretmetică“.

— Dragul meu Tulliver, continuă domnul Riley, dacă dai de un om cu o educaţie serioasă cum e Stelling, să ştii că poate preda orice materie. Când un meseriaş ştie cum să folosească sculele, poate să-ţi facă o uşă tot atât de bine ca şi o fereastră.

— Da, da, asta aşa-i, aprobă domnul Tulliver care acum era aproape convins că pastorii sunt cei mai buni profesori din lume.

— Uite ce-o să fac, spuse domnul Riley, şi să ştii că n-aş face asta pentru oricine. O să mă duc pe la socrul lui Stelling, sau o să-i scriu vreo două rânduri când mă întorc la Mudport, să-l înştiinţez că vrei să-ţi trimiţi băiatul la ginere-său, şi cred că Stelling o să-ţi scrie ca să-ţi comunice condiţiile.

— Da’ nu e nicio grabă, nu-i aşa? întrebă doamna Tulliver. Cred că n-o să-l laşi pe Tom să se ducă la şcoala cea nouă înainte de sfârşitul lui iunie, dom’le Tulliver. La gimnaziu a intrat de Buna Vestire, şi vezi bine ce procopseală a fost!

— Ei, lasă, Bessy, cine se scoală de dimineaţă departe ajunge, spuse domnul Tulliver, făcând cu ochiul şi zâmbindu-i lui Riley cu mândria omului care are o nevastă frumuşică, dar mult mai slabă la minte decât el. De fapt ai dreptate, nu-i nicio grabă... aici ai nimerit-o, Bessy.

— Dar nici s-amâni treaba prea mult nu e bine, interveni domnul Riley încet. S-ar putea ca Stelling să mai primească şi alte propuneri şi sunt sigur că nu vrea să ia în gazdă mai mult de doi sau trei băieţi, dacă i-o lua şi pe ăştia. Eu, în locul dumilale, aş pune

lucrurile la punct cu Stelling chiar acum; nu e nevoie să-ţi trimiţi băiatul înainte de iunie, dar mie mi-ar plăcea să fiu sigur că nu mi-o ia altu’ înainte.

— Da, asta cam aşa e, răspunse domnul Tulliver.

— Tată, sări Maggie care se strecurase pe nesimţite lângă taică-său, şi, cu buzele întredeschise, ascultase ţinându-şi păpuşa cu capul în jos şi zdrobindu-i nasul de speteaza scaunului, tată, e departe locul unde pleacă Tom? N-o să ne ducem niciodată la el?

— Nu ştiu, fetiţa tatii, răspunse domnul Tulliver drăgăstos. Întreabă-l pe domnul Riley; dumnealui ştie mai bine.

Maggie se repezi la domnul Riley şi, oprindu-se în faţa lui, întrebă:

— Vreţi să-mi spuneţi cât de departe e, domnule Riley?

— E foarte, foarte departe! răspunse Riley, care era de părere că, atunci când vrei să te faci înţeles cu copiii cuminţi, trebuie să vorbeşti întotdeauna în glumă. Va trebui să împrumuţi cizmele de şapte poşte, din poveste.

— Prostii, răspunse Maggie, scuturându-şi părul cu dispreţ şi întorcându-se cu ochii plini de lacrimi.

Domnul Riley îi devenise nesuferit, era clar că în ochii lui trecea drept o fată proastă şi neînsemnată.

— Taci din gură, Maggie, nu ţi-e ruşine să pui întrebări şi să vorbeşti întruna? o mustră maică-sa. Vino-ncoa şi stai pe scăunel şi ţine-ţi gura, auzi? Dar, adăugă doamna Tulliver, care se alarmase la rândul ei, e oare aşa de departe încât să nu-l pot spăla şi cârpi?

— Vreo cincisprezece mile, nu mai mult, răspunse domnul Riley, o zi vă ajunge să vă duceţi şi sa vă întoarceţi cu trăsura. Sau... Stelling e un om drăguţ şi primitor... o să fie încântat să vă găzduiască peste noapte.

— Da’ pentru rufe mă tem că-i prea departe, stărui doamna Tulliver amărâtă.

Apariţia bucatelor fu binevenită, căci amână această discuţie, scutindu-l pe domnul Riley să-şi mai bată capul să găsească o soluţie sau un compromis – lucru pe care altfel l-ar fi făcut cu dragă inimă, căci, după cum vedeţi, domnul Riley era un om foarte săritor. Şi, de fapt, când îşi dăduse osteneala să-l recomande pe domnul Stelling prietenului său Tulliver, nu urmărise să se aleagă cu vreun profit personal, sigur, palpabil, cu toate că anumite subtile indicaţii care ar pleda pentru contrariu, ar fi putut induce în eroare pe un observator perspicace. Căci nimic nu poate induce mai mult

în eroare decât perspicacitatea, dacă se întâmplă să pornească pe o cale greşită; iar acea perspicacitate care te îndeamnă să crezi că oamenii acţionează şi vorbesc din motive bine determinate, cu un scop pe care şi l-au propus în mod conştient, se iroseşte cu siguranţă într-un joc imaginar. Urzelile veroase şi înşelătoriile premeditate, îndreptate către un scop egoist, se întâlnesc doar la teatru; acestea presupun un proces de gândire prea intens pentru ca mulţi dintre semenii noştri să se poată face vinovaţi de ele. E destul de uşor să distrugi viaţa oamenilor din jur, fără să fie nevoie să-ţi mai baţi şi capul pentru asta; o poţi face acceptând sau omiţând ceva din indolenţă, o poţi face prin mici înşelătorii cotidiene care n-au un motiv precis, prin mărunte fraude compensate de mărunte luxuri, prin linguşeli şi insinuări improvizate, pline de stângăcie. Cei mai mulţi dintre noi trăim de la mână pân-la gură, având un mic univers de dorinţe imediate, şi nu facem mult mai mult decât să înhăţăm fărâma care să potolească foamea alor noştri, gândindu-ne foarte rar la grânele de sământă sau la recolta anului ce vine.

Domnul Riley, fiind un om de afaceri, nu se poate spune că era indiferent la propriul său interes; cu toate acestea, chiar şi el se lăsa mai degrabă influenţat de micile lui impulsuri imediate decât de planurile de viitor. Nu exista nicio înţelegere între el şi venerabilul Walter Stelling; dimpotrivă, ştia foarte puţine despre acest pastor, cu toată diploma şi calităţile lui... poate că nici nu ştia atâta cât să justifice căldura cu care-l recomandase prietenului său Tulliver. Dar era convins că domnul Stelling era un desăvârşit cunoscător al clasicilor, căci aşa auzise de la Gadsby, iar Gadsby avea un văr primar pedagog la Oxford, şi acest lucru îi îndreptăţea convingerea chiar mai mult decât ar fi făcut-o propriile lui observaţii, fiindcă, deşi domnul Riley căpătase o spoială de cultură clasică la şcoala din Mudport şi înţelegea, de bine de rău, latina, noţiunile lui în această materie nu erau dintre cele mai exacte. Sigur că-i mai rămăsese ceva din contactul pe care-l avusese în tinereţe cu *De Senectute*[1] şi *Cartea a patra a Eneidei,* dar cunoştinţele lui nu mai puteau fi considerate în niciun caz drept clasice, ele reflectându-se doar în stilul înflorit şi pompos pe care îl folosea în calitatea lui de agent de licitaţie. În afară de asta, Stelling îşi făcuse studiile la Oxford şi cei care au studiat la Oxford sunt... nu, nu, de fapt cei de la Cambridge sunt întotdeauna buni

---

[1] *Despre bătrâneţe,* eseu filozofic al lui Cicero (106-43 î.Hr.).

matematicieni. De altfel, un om cu studii universitare poate să predea orice materie; şi mai cu seamă un om ca Stelling care, cu prilejul unui eveniment politic, rostise un discurs la un dineu din Mudport şi se prezentase atât de bine, încât toată lumea fusese de părere că ginerele lui Timpson are o minte ageră. Şi era de aşteptat ca un om din Mudport, din parohia Sfintei Ursula, să nu piardă prilejul de a-i face un serviciu unui ginere de-al lui Timpson, căci Timpson era unul dintre oamenii cei mai influenţi din parohie şi constituia una dintre cele mai preţioase relaţii, pentru că făcea o mulţime de afaceri pe care ştia cui să le încredinţeze. Domnului Riley îi plăceau asemenea oameni, chiar fără să se gândească la banii care, datorită judecăţii lor sănătoase, puteau fi mutaţi din buzunarele unora cu mai puţine merite în buzunarele lor personale; şi i-ar fi făcut plăcere, întorcându-se acasă, să-i poată spune lui Timpson: „Am găsit un elev bun pentru ginerele dumitale". Timpson avea o mulţime de fete. Domnul Riley îl înţelegea. Şi, în afară de asta, de aproape cincisprezece ani se obişnuise ca, în fiecare duminică, să vadă chipul încadrat de bucle blonde al Luizei Timpson apărând deasupra stranei. Era deci firesc ca bărbatul ei să fie un pedagog demn de laudă. De altfel, domnul Riley nu cunoştea un alt profesor pe care să fi avut vreun motiv să-l recomande mai degrabă decât pe Stelling; atunci de ce să nu-l fi recomandat? Prietenul lui, Tulliver, îi ceruse o părere; în relaţiile de prietenie se creează un fel de răceală dacă spui că nu poţi să-ţi dai nicio părere atunci când ţi se cere. Şi dacă te-apuci să-ţi dai părerea, e o prostie să n-o faci cu aerul convins al unui mare cunoscător. În momentul în care o exprimi, devine propria ta părere şi, după cum e şi firesc, începi să ţii la ea. Altfel, domnul Riley, necunoscând nimic rău despre Stelling şi, în plus, dorindu-i binele, dacă se poate spune că nutrea vreo dorinţă în legătură cu el, de îndată ce-l prezentă, începu să se şi gândească admirativ la omul recomandat de o autoritate atât de înaltă şi, curând, ar fi devenit atât de interesat în acest subiect, încât dacă domnul Tulliver ar fi refuzat până la urmă să-l trimită pe Tom la Stelling, domnul Riley şi-ar fi socotit prietenul un om de modă veche, ba mai mult, un tâmpit şi jumătate.

Dacă îl consideraţi foarte vinovat pe domnul Riley că a făcut o recomandaţie pe motive atât de neîntemeiate, trebuie să vă spun că sunteţi aspri. De ce să pretindem unui agent de licitaţie şi preţuitor de acum treizeci de ani, care nu-şi mai amintea mare lucru de latina învăţată în şcoală, să se poarte cu acea

corectitudine excesivă pe care n-o observi întotdeauna nici chiar la domnii intelectuali şi nici măcar în stadiul nostru actual de moralitate avansată?

De altfel, un om cu suflet de aur nu prea e în stare să dea înapoi de la o faptă bună, iar omul nu poate fi desăvârşit. Chiar şi natura găzduieşte uneori paraziţi supărători pe spinarea unui animal căruia, de altfel, nu-i doreşte niciun rău. Ei şi ce? Admirăm grija naturii pentru paraziţi. Dacă domnul Riley ar fi evitat să dea o recomandaţie care nu era bazată pe dovezi certe, nu l-ar mai fi ajutat pe domnul Stelling să facă rost de un elev care plăteşte şi astfel nu i-ar mai fi făcut un bine venerabilului pastor. Şi, nu uitaţi că toate ideile vagi şi toate micile satisfacţii – aceea de a se pune bine cu Timpson, de a da un sfat atunci când i se cere, de a-l impresiona pe prietenul său Tulliver şi de a-i trezi şi mai mult respect, de a spune ceva şi de a o spune cu convingere, precum şi alte mici amănunte care, împreună cu căldura căminului şi rachiul îndoit cu apă, înlocuiau în acea împrejurare conştiinţa domnului Riley – s-ar fi spulberat.

Capitolul IV
În care Tom este aşteptat să se întoarcă acasă

Maggie încercă o mare dezamăgire când nu i se dădu voie să plece cu taică-său în cabrioletă să-l aducă pe Tom de la „Academie“; dar doamna Tulliver spusese că afară e prea umed pentru ca un copil să plece de acasă cu boneta de sărbătoare. Maggie era însă cu totul de altă părere şi, ca o urmare a acestei neînţelegeri, în timp ce maică-sa îi peria părul atât de rebel, Maggie se smuci deodată de sub mâinile ei şi-şi băgă capul într-un lighean cu apă care se afla alături, hotărâtă parcă să se răzbune împiedicând-o pe maică-sa s-o mai pieptăne cu bucle în ziua aceea.

— Maggie, Maggie! exclamă doamna Tulliver cu periile în poală, dârză dar neputincioasă, ce-o să se aleagă de tine că tare mai eşti rea? Am să te spun mătuşii Glegg şi mătuşii Pullet când or să vină la noi săptămâna viitoare şi n-or să te mai iubească. Vai, Doamne, Doamne! Ia te uită la şorţuleţul tău curat: e ud de sus până jos. O să creadă lumea că m-a pedepsit Dumnezeu când mi-a dat asemenea copil... o să creadă că am vreun păcat pe suflet.

Morala continua, dar Maggie nu mai auzea nimic; pornise către podul casei, de sub acoperişul vechi şi înalt şi, în timp ce fugea, îşi

scutura apa din pletele negre, ca un terier scăpat de la scaldă. În zilele ploioase, când vremea nu era prea rece, podul constituia refugiul ei preferat, acolo îşi descărca nervii; acolo stătea de vorbă cu podeaua, cu rafturile roase de carii şi cu grinzile întunecate, acoperite de broderii din pânză de păianjen. Avea acolo un fetiş pe care-l pedepsea pentru toate necazurile ei: trunchiul unei păpuşi mari de lemn, care pe vremuri o privise cu nişte ochi foarte rotunzi deasupra unor obraji foarte roşii, dar care acum era cu totul desfigurată din pricina unei lungi cariere de ispăşiri pentru păcatele altora. Trei cuie înfipte în capul păpuşii comemorau tot atâtea crize în cei nouă ani de vârstă zbuciumată ai fetiţei, această orgie răzbunătoare fiindu-i sugerată de poza Iaelei distrugându-l pe Sisera[1], din Biblie. Ultimul cui fusese înfipt cu mai multă patimă decât celelalte pentru că de data aceea fetişul o întruchipase pe mătuşa Glegg. Dar puţin mai târziu, Maggie se gândi că dacă înfige atâtea cuie, n-o să-i mai fie uşor să-şi închipuie că păpuşa suferă când o izbeşte cu capul de pereţi şi nici n-o s-o mai poată mângâia sau să-i pună cataplasme după ce-şi potolea furia; căci până şi mătuşa Glegg ar merita să fie compătimită după ce ar fi atât de chinuită şi umilită, încât să-i ceară nepoată-sii iertare. De atunci nu mai înfipsese nici măcar un ac în capul păpuşii: îşi potolea nervii frecându-i şi izbindu-i capul de cărămida tare a hornurilor mari care sprijineau podul şi care semănau cu doi stâlpi pătraţi. Aşa făcu şi în dimineaţa asta când ajunse în pod, suspinând atât de amarnic, încât nu mai vedea nimic în jur. Nici măcar nu-şi mai amintea ce anume o necăjise. În cele din urmă însă, suspinele se liniştiră iar furia cu care izbea capul păpuşii se mai potoli, iar când o rază de soare se ivi dintr-o dată strecurându-se prin plasa de sârmă de pe rafturile mâncate de carii, Maggie aruncă fetişul cât colo şi sări la fereastră. Într-adevăr, soarele reapăruse de după nori, huruitul morii i se părea din nou vesel, uşile hambarului erau larg deschise, iar Yap, terierul caraghios cu pete albe şi cafenii şi cu o ureche dată pe spate, ţopăia de colo-colo, adulmecând de parc-ar fi fost în căutarea unui tovarăş de joacă. La aşa ceva nu se putea rezista. Maggie îşi scutură părul pe spate şi se repezi pe scări, apucând în goană boneta, dar fără să şi-o pună pe cap; aruncă apoi o privire furişă în jur şi o zbughi pe coridor de frică să nu dea peste maică-

[1] Personaje biblice; legenda arată că Iaela l-a ascuns în cortul ei pe Sisera, regele Canaanului, şi că, de îndată ce acesta a adormit, i-a înfipt un cui în cap şi l-a predat duşmanilor.

sa. După câteva clipe era în curte, învârtindu-se ca un spiriduş şi cântând în gura mare: „Tom se-ntoarce acasă!“, iar Yap ţopăia şi lătra în jurul ei, de parc-ar fi vrut să spună că, dacă e nevoie de zgomot, apoi el era câinele nimerit pentru o asemenea treabă.

— Ia vezi, domnişoară, c-ai să ameţeşti şi-ai să cazi în noroi, spuse Luke, meşterul morar, un om de patruzeci de ani, înalt, lat în umeri, cu ochii şi părul negru, dar cu o faţă albă ca de făină, ceea ce-i mai îmblânzea înfăţişarea.

Maggie se opri şi, clătinându-se puţin, îi răspunse:

— Nu, Luke, nu ameţesc. Îmi dai voie să vin cu dumneata la moară?

Lui Maggie îi plăcea să zăbovească în moara spaţioasă de unde, adeseori, se întorcea cu părul negru pudrat de o pulbere albă care făcea ochii ei întunecaţi să pară şi mai strălucitori. Huruitul stăruitor, mişcarea neîncetată a pietrelor de moară – care-i dădeau un fior plăcut de spaimă nelămurită, ca în prezenţa unei forţe misterioase – grânele măcinate care curgeau şi curgeau fără încetare, pulberea albă, delicată, ce îndulcea toate contururile şi din pricina căreia până şi pânzele de păianjen păreau o horbotă ca-n basme, aroma dulce şi curată a grânelor, toate îi dădeau lui Maggie impresia că moara e o lume deosebită de cea dinafară, de viaţa ei de fiecare zi. Păianjenii, îndeosebi, erau pentru ea un prilej de neîncetate speculaţii. Se întreba dacă au cumva rude în afara morii, căci dacă ar fi avut, existau desigur neajunsuri în relaţiile lor de familie: un păianjen gras, pudrat, obişnuit să mănânce muşte bine acoperite cu făină, trebuie să se simtă prost la masa unui văr unde musca e servită „natur“, iar fiecare doamnă păianjen trebuie să fie pe drept cuvânt scandalizată de înfăţişarea celeilalte. Dar partea din moară care-i plăcea cel mai mult lui Maggie era ultimul etaj, podul de cereale unde se aflau maldăre mari de boabe pe care putea să alunece neîncetat. Tare-i mai plăcea să se joace aşa, stând de vorbă cu Luke, în tovărăşia căruia devenea foarte guralivă, dorind a-l face să aibă despre isteţimea ei aceeaşi bună impresie pe care o avea şi taică-său. Poate că de data asta simţi din nou nevoia să-l impresioneze, căci, în timp ce tot aluneca pe movila de grâne pe lângă care trebăluia el, Maggie i se adresă strigând ceva mai tare, ca să nu fie acoperită de zgomotul morii:

— Nu-i aşa, Luke, că tu nu citeşti nicio carte, în afară de Biblie?

— Nu, domnişoară, şi nici Biblia n-o prea citesc! răspunse Luke foarte sincer. Nu prea mă omor io cu cititul.

— Da’ dacă ţi-aş împrumuta o carte de-a mea? Ce zici, Luke? E drept că n-am cine ştie ce cărţi frumoase pe care să le citeşti, dar pot să-ţi dau *Călătoria lui Pug prin Europa,* din care afli tot ce vrei despre tot felul de oameni de prin toată lumea şi, dacă nu înţelegi ce citeşti, te-ajută pozele... arată chipul şi obiceiurile oamenilor şi îndeletnicirile lor. Uite, de pildă, olandezii... sunt foarte graşi şi fumează, ştii... şi unu’ stă pe un butoi.

— Lasă, domnişoară, că io nu dau doi bani pe olandezi. Nu-i nicio pagubă dacă nu ştii nimic despre ei.

— Da, dar sunt semenii noştri, Luke... de ce să nu ştim ce fac semenii noştri?

— Io, domnişoară, zic că nu sunt chiar semenii noştri; io atâta ştiu că stăpânu-meu ăl bătrân, care ştia multe, mereu zicea cică: „Dacă-mi semăn grâul şi nu-mi încolţeşte înseamnă că mi-s olandez“. Aşa z’cea; asta însemna că olandezu-i prost, sau oricum, da’ deştept nu-i. Nu-mi bat io capu’ cu olandezii. Că ş-aşa îs destui proşti... şi destui şarlatani pe lume fără să-i mai caut şi prin cărţi.

— Bine, răspunse Maggie cam descumpănită de faptul neaşteptat că Luke avea păreri atât de categorice despre olandezi; poate că ţi-ar plăcea *Natura însufleţită*; acolo nu-i vorba de olandezi, e vorba de elefanţi, de canguri, de pisici sălbatice, de peştele-soare şi de o pasăre care stă pe coadă... am uitat cum îi zice. Există ţări în care mişună vietăţi d-astea, în loc de cai şi vaci. Înţelegi? Nu ţi-ar place să citeşti despre ele, Luke?

— Nu, domnişoară, io trebe să ţiu socoteala făinii şi a grânelor... nu pot să-mi umplu mintea cu atâtea lucruri. Mi-ajunge treaba pe care o fac. Uite de ce-ajung oamenii la spânzurâloare... fiindcă ştiu prea multe... numa’ cum să-şi câştige pâinea nu ştiu. Io unul zic că-n cărţi îs mai multe minciuni decât lucruri adevărate; sau, oricum, în foile alea tipărite pe care le strigă pe stradă sunt numa’ minciuni.

— Vai, Luke, tu eşti ca frate-miu Tom, replică Maggie încercând să fie amabilă. Lui Tom nu-i place să citească. Şi îl iubesc atât de mult, Luke... îl iubesc mai mult decât orice pe lume. Când s-o face mare, am să am grijă de casa lui şi o să trăim mereu împreună. Şi am să-i spun tot soiul de lucruri pe care nu le ştie. Da’ eu cred că Tom e deştept, cu toate că nu-i plac cărţile; nici nu ştii ce biciuşti şi cuşti de iepuri se pricepe să facă!

— Da, spuse Luke, da’ să vezi ce-o să se înfurie când o vedea c-au murit toţi iepurii.

— Au murit? strigă Maggie, sărind de pe grămada de grâne

transformată în tobogan. Cum, Luke? A murit şi ăla cu urechile blegi, şi iepuroaica tărcată pe care şi-a dat Tom toţi banii?

— Toţi îs morţi ca nişte cârtiţe, răspunse Luke folosind o comparaţie inspirată de mortăciunile uşor de recunoscut ţintuite de peretele hambarului.

— Vai, Luke, suspină Maggie cu un ton de jale, în timp ce lacrimi mari i se rostogoleau pe obraji; Tom mi-a spus să am grijă de ei şi eu am uitat. Acu' ce mă fac?

— Ştiţi, domnişoară, erau închişi acolo, departe, în magazia cu scule şi n-avea nimeni grijă de ei. Io cred că domnişoru' Tom i-a spus lui Harry să le dea de mâncare, da' ce, te poţi bizui pe Harry?... Aşa om scârbos nici c-am mai pomenit! Nu se gândeşte decât la burta lui... dar-ar boala-n el!

— Vai, Luke, Tom mi-a spus să nu cumva să uit de iepuri, să mă duc să-i văd în fiecare zi; da' cum să nu-i uit dacă nu mi-au venit în minte? Vai ce supărat o să fie! Sigur c-o să fie supărat şi amărât din cauza iepurilor... şi eu sunt amărâtă. Vai, Luke, ce mă fac?

— Nu te mai frământa, domnişoară, o potoli Luke. Iepurii ăştia cu urechi blegi sunt tare plăpânzi, poate că mureau oricum, chiar dac-aveau de mâncare. Nu le prieşte să stea închişi. Nu-i place Domnului. El i-a făcut pe iepuri cu urechile pe spate şi numai când nu le place câte ceva îşi blegesc urechile ca buldogii. Dom' Tom ar trebui să ştie să nu mai cumpere animale d-astea. Domnişoară, lasă nu te mai frământa. Nu vrei să vii cu mine s-o vezi pe nevastă-mea? Că tocmai mă duc spre casă.

Invitaţia lui Luke era pentru Maggie un mijloc plăcut de a-şi uita necazul. Lacrimile începură încet, încet să i se usuce pe obraji în timp ce păşea mărunt alături de Luke, în drum spre căsuţa lui primitoare din celălalt capăt al câmpiei – o căsuţă cu meri şi peri în ogradă şi cu o cocină de porci lipită de perete, care-i dădea o înfăţişare de gospodărie înfloritoare.

Doamna Moggs, nevasta lui Luke, era fără îndoială o cunoştinţă plăcută. Era întotdeauna bucuroasă de oaspeţi, servindu-i cu pâine şi sirop, şi avea în casă tot soiul de opere de artă. Maggie se cocoţă pe un scaun să se uite la nişte poze frumoase care-l arătau pe „Fiul Risipitor“ în costumul lui Sir Charles Grandison[1], cu singura deosebire că, după cum te puteai aştepta de la un om al cărui caracter lăsa de dorit, nu avea, asemenea acelui erou desăvârşit,

[1] Erou al romanului cu acelaşi nume aparţinând scriitorului englez Samuel Richardson (1689-1761).

bunul-gust şi voinţa necesare pentru a se lipsi de perucă; şi, tot uitându-se la poze, Maggie uită de faptul că în dimineaţa aceea avea un motiv să fie tristă. Dar senzaţia nelămurită de apăsare pe care i-o lăsase moartea iepurilor o făcu să se înduioşeze şi mai tare de soarta acelui tânăr slab de înger; o înduioşa mai cu seamă poza care-l arăta lipsit de vlagă, rezemat de un pom, cu peruca sucită într-o parte, înconjurat de nişte porci arătând a fi de rasă străină şi părând să-l insulte parcă prin aerul vesel cu care se ospătau din nişte coji.

— Ce bine că taică-său l-a primit înapoi acasă... ţie nu-ţi pare bine, Luke? întreba Maggie. Să ştii că s-a căit foarte tare şi a promis că nu mai face.

— Lasă domnişoară, răspunse Luke, că tot n-o să facă nicio scofală, oricât s-ar strădui taică-său pentru el.

Ideea asta o întrista pe Maggie, care ar fi dorit din toată inima ca povestea tânărului să nu se fi oprit aici.

Capitolul V
În care Tom se întoarce acasă

Tom trebuia să sosească în primele ore ale după-amiezei şi, în afară de Maggie, se mai afla cineva care aştepta cu inima tremurândă s-audă huruitul roţilor cabrioletei, căci, dacă se poate spune despre doamna Tulliver că era în stare de un sentiment puternic, acel sentiment era dragostea pentru fiul ei. În sfârşit, se auzi şi huruitul – acea rostogolire iute şi uşoară a roţilor cabrioletei – şi, în ciuda vântului care răsfira norii şi nu părea să aibă niciun pic de respect pentru buclele ei şi pentru panglicile bonetei, doamna Tulliver ieşi în curte şi, uitând de toate necazurile din dimineaţa aceea, o mângâie pe Maggie pe părul care arăta ca o jignire la adresa maică-sii.

— Uite-l c-a venit! Băiatu' mamei scump! Doamne Dumnezeule! N-are guler la gât! Să ştii că l-a pierdut pe drum şi şi-a prăpădit tot costumu'.

Doamna Tulliver stătea cu braţele întinse, iar Maggie sărea când pe un picior, când pe celălalt, în timp ce Tom cobora din cabrioletă şi, reţinut ca orice bărbat faţă de emoţiile prea delicate, spuse doar:

— Hei, Yap! Unde eşti?

Cu toate astea, se lăsă sărutat fără să dea semne de plictiseală,

deşi Maggie i se agăţase de gât de parc-ar fi vrut să-l sugrume, dar ochii lui albaştri-cenuşii rătăceau spre ţarcuri, spre miei şi spre râu, unde-şi făgăduia să pescuiască încă de a doua zi de dimineaţă. Tom făcea parte din categoria de băieţi pe care-i întâlneşti în Anglia la tot pasul şi care la doisprezece sau treisprezece ani seamănă unii cu alţii ca nişte gânsaci. Avea păr castaniu-deschis, obraji albi ca laptele şi îmbujoraţi ca trandafirii, buze groase, nas şi sprâncene fără personalitate, într-un cuvânt, o fizionomie în care nu se puteau distinge decât trăsăturile specifice adolescenţei; înfăţişarea lui se deosebea total de cea a lui Maggie, pe care natura părea că o zămislise şi o colorase cu intenţii foarte precise. Dar aceeaşi natură ascunde uneori sub aparenţa sincerităţii, o mare viclenie, şi oamenii simpli îşi închipuie zadarnic că-i pot ghici intenţiile, în timp ce ea se pregăteşte pe ascuns să le răstoarne prezicerile făcute cu atâta certitudine. Sub înfăţişarea unor băieţi obişnuiţi pe care natura pare că-i produce în serie, ea ascunde firi cât se poate de rigide, scopuri imuabile şi însuşirile cele mai puţin schimbătoare; în timp ce fata cu ochii întunecaţi şi cu firea deschisă şi rebelă ar putea totuşi să devină o fiinţă pasivă în comparaţie cu această mică mostră alb-roză de masculinitate cu trăsături nedefinite.

— Maggie, şopti Tom cu un ton misterios, trăgând-o într-un colţ de îndată ce maică-sa ieşi să se uite prin bagajele lui, iar căldura din salon alungă frigul care-i pătrunsese în oase în timpul călătoriei lungi cu trăsura, nici nu ştii ce am în buzunare!

Şi spunând asta, Tom dădu din cap, încercând să-i trezească curiozitatea.

— Nu ştiu! răspunse Maggie. Dar ce umflate sunt! Ce ai în ele? Bile sau alune?

Maggie se posomorî, amintindu-şi că Tom avea obiceiul să spună că n-are niciun rost să joace bile cu ea care era atât de ageamie!

— Bile? Nu! Am făcut schimb de bile cu băieţii mai mici şi alunele dacă nu-s verzi nu-s bune de nimic, prostuţo! Da’ ia uită-te, şi Tom dădu să scoată ceva din buzunarul din dreapta.

— Ce-ai acolo? întrebă Maggie cu vocea sugrumată. Nu văd nimic decât ceva galben.

— Ei... e... ceva nou... ia ghiceşte, Maggie.

— Nu pot să ghicesc, răspunse Maggie simţind că-şi pierde răbdarea.

— Dacă eşti afurisită nu-ţi mai spun nimic, declară Tom vârându-şi din nou mâna în buzunar şi privind-o pe Maggie cu un aer

categoric.

— Nu, Tom, se rugă Maggie, apucându-l de braţul pe care băiatul se încăpăţâna să-l ţină în buzunar. Nu sunt supărată, numa’ că nu pot să sufăr să ghicesc! Hai, nu fi rău!

Încet, încet, Tom lăsă braţul moale şi spuse:

— Ei, uite, na! E o gută nouă – două gute noi – una din ele e pentru tine, pentru tine şi numai pentru tine. Am refuzat să iau caramele şi turtă dulce pe din două cu băieţii, ca să pot strânge bani; şi Gibson, şi Spouncer s-au bătut cu mine, fiindcă n-am vrut. Uite şi cârlige. Na!... Ce zici, mergem mâine să pescuim în vale, lângă Round Pool? Poţi să prinzi şi tu peşti, şi să pui tu singură momeala... nu-i aşa c-o să fie grozav?

În loc de răspuns, Maggie se aruncă de gâtul lui Tom şi îl strânse în braţe lipindu-şi obrazul de obrazul lui, fără să scoată o vorbă, în timp ce el desfăşură încet guta. După câteva clipe, Tom adăugă:

— Nu-i aşa că sunt un frate bun? Ţi-am cumpărat o gută care să fie numai a ta. Ştii, dacă nu voiam, n-o cumpăram.

— Da, eşti bun, foarte bun... Tare te mai iubesc, Tom!

Tom băgase guta la loc în buzunar şi, după ce cercetă cârligele, unul câte unul, spuse:

— Şi băieţii s-au bătut cu mine, fiindcă n-am vrut cu niciun chip să cumpăr caramele pe din două.

— Vai de mine! Ce bine ar fi dacă la şcoala ta nu s-ar bate nimeni. Nu te-a durut?

— Pe mine? Să mă doară? Aş! răspunse Tom şi, punând cârligele la loc, scoase un briceag mare, îi desfăcu încet lama cea lungă şi o privi dus pe gânduri, încercându-i tăişul. Apoi adăugă: I-am dat una lui Spouncer de i-am învineţit ochiu’... aşa-i trebuie, dac-a vrut să mă bată cu cureaua! Ce credea el că dacă mă bate cu cureaua, o să mă convingă!

— Ce curajos eşti tu, Tom! Parc-ai fi Samson. Nu-i aşa că, dacă s-ar repezi un leu furios la mine, te-ai lupta cu el?

— Cum o să se repeadă un leu la tine, proasto? Nu există lei decât în comedii!

— Nu, dar dac-am trăi într-o ţară unde sunt lei... adică în Africa, unde e foarte cald... şi unde leii mănâncă oameni... pot să-ţi arăt cartea unde am citit despre asemenea întâmplări?

— Ei, atunci aş lua o puşcă şi l-aş împuşca!

— Da’ dacă n-ai avea puşcă... ştii, poţi să pleci de-acasă nepregătit... aşa cum ne ducem noi la pescuit; şi s-ar repezi un leu

mare şi furios la noi şi n-am avea cum să fugim de el, ce-ai face, Tom?

Tom nu-i răspunse nimic, dar, în cele din urmă, se întoarse să plece, aruncându-i plin de dispreţ:

— N-aş face nimic, că nu există lei pe aici, aşa că ce rost mai are să ne batem gura degeaba.

— Da, dar mie-mi place să-mi închipui ce-ar fi dac-ar fi, răspunse Maggie, luându-se după el. Încearcă numai să-ţi închipui ce-ai face, Tom.

— Ah, nu mă mai bate la cap, Maggie! Tare mai eşti proastă... Mă duc să-mi văd iepurii.

Maggie îşi simţi inima zvâcnindu-i de frică. Nu îndrăznea să-i dezvăluie tristul adevăr dintr-o dată; o porni după Tom în tăcere, dar tremurând, frământându-se cum să-i spună în aşa fel încât să-i potolească dintr-o dată şi durerea, şi furia; căci Maggie se temea de furia lui Tom mai mult decât de orice... furia lui se deosebea foarte mult de a ei.

— Tom, zise ea sfioasă când ajunseră în curte, cât te-au costat iepurii?

— Cinci şilingi şi şase pence, răspunse Tom fără şovăială.

— Cred că în puşculiţa mea de fier din camera de sus am mult mai mult decât atât. O să-i spun mamei să ţi-i dea ţie.

— De ce? întrebă Tom. N-am nevoie de banii tăi, prostuţo. Eu am mai mulţi bani decât tine, fiindcă sunt băiat. Eu primesc întotdeauna de Crăciun zece şilingi sau chiar douăzeci, fiindcă o să fiu bărbat, pe când tu capeţi numai monede de câte cinci şilingi, fiindcă eşti fată.

— Da Tom, dar... dacă mama mă lasă să-ţi dau cinci şilingi şi şase pence din puşculiţa mea, să fie ai tăi şi să-i cheltuieşti... şi să mai cumperi nişte iepuri... Ce zici?

— Să mai cumpăr iepuri? N-am nevoie să mai cumpăr.

— Ba da, Tom, că ăştia au murit. Toţi!

Tom se opri brusc din mers şi se întoarse către Maggie.

— Asta-nseamnă că şi tu şi Harry aţi uitat să le daţi de mâncare! Sângele îi năvăli în obraji, apoi, o clipă mai târziu, se făcu alb la faţă. O să-l fac praf pe Harry... o să pun să-l dea afară. Iar pe tine, nu mai pot să te sufăr. Nu te mai iau mâine la pescuit. Ţi-am spus să ai grijă de ei şi să te duci să-i vezi în fiecare zi.

Tom o porni mai departe.

— Da’ dar am uitat... ce să fac dacă uit, Tom! Vai, dac-ai şti ce

rău îmi pare! se tângui Maggie, în timp ce lacrimile îi curgeau şiroaie pe obraji.

— Eşti o fată rea, spuse Tom cu asprime şi-mi pare rău că ţi-am cumpărat gută. Nu mai pot să te sufăr.

— Ah, Tom, de ce nu ţi-e milă de mine? suspină Maggie. Dacă tu ai uita ceva, eu te-aş ierta... nici nu mi-ar păsa ce-ai făcut... te-aş ierta şi te-aş iubi.

— Eşti o proastă... şi apoi eu nu uit niciodată nimic... niciodată.

— Vai, Tom, te rog să mă ierţi. Dacă nu mă ierţi, mor, răspunse Maggie, zguduită de suspine, agăţându-se de braţul lui Tom şi lipindu-şi de umărul lui obrazul scăldat în lacrimi.

Tom se smuci de lângă ea şi apoi, oprindu-se din nou, spuse pe un ton categoric:

— Ascultă, Maggie. Nu sunt eu un frate bun?

— Ba d... d... daaa, suspină Maggie, cu bărbia scuturată de sughiţuri.

— Nu m-am gândit eu tot trimestrul ăsta să-ţi cumpăr o gută şi n-am pus eu bani deoparte pentru ea, n-am spus eu băieţilor că nu vreau să cumpăr caramele împreună cu ei şi nu s-a bătut Spouncer cu mine pentru că n-am vrut?

— Ba dddaaa... şi eu... te iu-iu-beesc aşa de mult, Tom.

— Da, dar tu eşti rea. Vacanţa trecută mi-ai lins culorile de pe cutia cu acuarele, şi vacanţa cealaltă ai lăsat undiţa pe marginea bărcii şi a căzut în apă cu toate că te pusesem s-o păzeşti, şi pe urmă ai intrat cu capul prin zmeul meu şi mi l-ai rupt... şi toate aşa, pe degeaba.

— Da’ n-am vrut, spuse Maggie. Nu e vina mea.

— Ba e, răspunse Tom, trebuie să te gândeşti la ce faci. Eşti o rea şi n-am să te iau mâine la pescuit.

După această concluzie îngrozitoare, Tom o lăsă pe Maggie şi alergă către moară, să-l salute pe Luke şi să se plângă de Harry.

Maggie rămase câteva clipe nemişcată, zguduită de suspine, apoi făcu stânga-mprejur, dădu buzna în casă şi pe urmă direct în pod, unde se aşeză pe duşumea, cu capul sprijinit de raftul mâncat de carii, copleşită de o suferinţă zdrobitoare. Tom se întorsese acasă şi ea care se gândise mereu cât de fericită o să fie... iar acum, uite ce rău se purta! Dacă Tom n-o iubea, ce rost mai aveau toate astea... Ah! Ce rău se purta cu ea! „N-am vrut eu să-i dau banii şi nu i-am spus ce rău îmi pare?“ Maggie ştia că se poartă urât cu maică-sa, dar cu Tom nu se purtase niciodată urât... adică

nu se purtase urât dinadins.

— Vai ce rău e cu mine! suspină Maggie cu glas tare, găsind o plăcere răutăcioasă în rezonanţa cavernoasă a podului lung şi gol.

Era prea nenorocită ca să-şi mai bată fetişul sau să-l pocnească de perete; era prea nenorocită ca să fie furioasă.

Ah, amare suferinţe ale copilăriei! când durerea e un sentiment nou şi ciudat, când speranţa nu a căpătat încă aripi să zboare peste zile şi săptămâni, şi când timpul care desparte o vară de alta pare fără de sfârşit!

După un timp, Maggie începu a se gândi că trebuie să fi trecut câteva ceasuri de când stătea în pod, că trebuie să fie ora ceaiului şi probabil toţi îşi sorbeau ceaiul liniştiţi şi fără să se sinchisească de ea. Foarte bine! O să stea în pod şi o să moară de foame... o să se ascundă în spatele albiei şi o să rămână acolo toată noaptea; şi atunci toţi or să se sperie, şi lui Tom o să-i pară rău. Aşa gândea Maggie, plină de mândrie, în timp ce se strecura în spatele albiei; dar după câteva clipe începu iar să plângă, spunându-şi că jos nici nu le pasă că ea se afla acolo. Ce-ar fi dac-ar coborî şi s-ar duce din nou la Tom? Ar ierta-o oare? Poate c-ar fi taică-său acolo şi i-ar lua apărarea. Da, dar ea ar fi vrut s-o ierte Tom, aşa, din dragoste şi nu pentru că l-ar sili taică-său. Nu, nu se va duce jos dacă nu vine Tom s-o ia. Această hotărâre neclintită dură exact cinci minute pe care le petrecuse în spatele albiei, în întuneric; nevoia de a fi iubită, care la biata Maggie era foarte puternică, începu să se lupte cu mândria şi curând o învinse. Ieşi din spatele albiei în lumina de amurg care inunda podul lung şi, în aceeaşi clipă, auzi un pas grăbit pe scări.

Tom stătuse de vorbă cu Luke, hoinărise prin curte, îşi băgase nasul peste tot, cojise nişte nuiele fără niciun ţel precis – poate numai pentru că la şcoală nu putea să cojească nuiele – şi se distrase atât de bine, încât nici nu se gândise la Maggie şi la urmările pe care furia lui putea să le aibă asupra fetei. Voise s-o pedepsească şi, acest lucru o dată rezolvat, îşi văzuse de alte treburi ca orice om practic. Când îl chemară la ceai, taică-său întrebă:

— Dar aia mică unde-i?

Doamna Tulliver îi luă vorba din gură:

— Da' unde ţi-e surioara?

Amândoi credeau că Maggie şi Tom îşi petrecuseră după-amiaza împreună.

— Nu ştiu, răspunse Tom.

Nu voia s-o „pârască“ pe Maggie cu toate că era supărat pe ea, căci Tom era un băiat de onoare.

— Cum! n-a fost cu tine? întreabă tatăl, că doar tot timpul numai la tine se gândea. Abia aştepta să te-ntorci acasă.

— N-am văzut-o de două ceasuri, răspunse Tom, muşcând din prăjitura cu prune.

— Dumnezeule! Să ştii că s-a înecat! strigă doamna Tulliver sărind de pe scaun şi alergând la fereastră. Cum de-ai lăsat-o? adăugă ea, ca orice femeie fără curaj, care aruncă vina pe altul, fără să ştie pe cine şi de ce.

— Las’ că nu s-a înecat, o linişti domnul Tulliver. Dar am o bănuială că te-ai purtat rău cu ea, Tom.

— Da’ de unde, tată, răspunse băiatul indignat. Trebuie să fie pe undeva prin casă.

— O fi în pod, spuse doamna Tulliver, cântă şi vorbeşte de una singură şi-a uitat că-i ora ceaiului.

— Ia du-te şi ad-o, îi porunci domnul Tulliver lui Tom pe un ton cam aspru, perspicacitatea sau dragostea lui pentru Maggie făcându-l să presimtă că băiatul se certase cu „aia mică“, altminteri nu s-ar fi dezlipit ea nici în ruptul capului de frate-său. Şi vezi de te poartă frumos cu ea, auzi? Că de nu, ai să ai de-a face cu mine!

Tom nu ieşea niciodată din cuvântul lui taică-său, căci domnul Tulliver era un om categoric şi, după cum avea obiceiul să spună chiar el, n-ar fi îngăduit nimănui să-i oprească braţul care lovea cu biciul. Cu toate astea, Tom se duse cam în silă după Maggie, ţinându-şi bucata de prăjitură în mână, hotărât să n-o ierte, socotind că-şi meritase pe deplin pedeapsa. Tom avea doar treisprezece ani şi e drept că, dacă ideile lui despre gramatică şi aritmetică erau cam vagi, apreciind că aceste materii ar fi contestabile, exista totuşi un domeniu în care convingerile îi rămâneau cât se poate de ferme şi de precise şi anume, era hotărât să pedepsească pe oricine merita acest lucru. De fapt nu s-ar fi împotrivit să fie pedepsit chiar el, dacă ar fi meritat-o; numai că el n-o merita niciodată.

Deci Tom fusese acela pe care-l auzise Maggie pe scară, atunci când nevoia ei de a fi iubită îi învinsese mândria, şi când fusese gata să coboare, cu ochii umflaţi şi părul zburlit, să ceară iertare. Dacă nu ceilalţi, măcar taică-său o va mângâia pe cap şi va spune: „Lasă, lasă, fetiţa tatii!“ Grozav îl supune pe om nevoia de dragoste, această foame a sufletului care e tot atât de cumplită ca

şi cealaltă foame prin care natura ne sileşte uneori să plecăm capul sub jug, sau să schimbăm faţa lumii.

Maggie cunoştea pasul lui Tom şi inima începu să-i bată mai repede, plină de speranţă. Băiatul se opri în capul scării şi spuse doar atât:

— Maggie, trebuie să vii jos!

Dar ea se repezi şi i se aruncă de gât, suspinând:

— Ah, Tom, te rog să mă ierţi... nu mai pot îndura... o să mă port întotdeauna frumos... n-o să mai uit niciodată nimic... hai, nu mai fi supărat pe mine... te rog, dragă Tom.

Oamenii învaţă stăpânirea de sine numai pe măsură ce înaintează în vârstă. După ce se ceartă, caută să nu se mai întâlnească, se exprimă în fraze politicoase şi păstrează astfel o demnă înstrăinare, pe de o parte dovedind tăria de caracter şi pe de altă parte, suferind în tăcere. O dată cu vârsta, oamenii nu se mai apropie, în purtarea lor, de instinctele animalelor inferioare, ci acţionează, din toate punctele de vedere, ca membri ai unei societăţi civilizate. Maggie şi Tom semănau încă destul de mult cu animalele tinere, astfel încât fata îşi lipi obrazul de obrazul lui Tom şi, suspinând, îl sărută la nimereală, pe ureche. Cât despre băiat, existau în el fibre sensibile care se obişnuiseră să răspundă elanurilor drăgăstoase ale lui Maggie; astfel încât, prin purtarea lui, dădu dovadă de o slăbiciune care nu prea se potrivea cu hotărârea de a o pedepsi. Tom începu s-o sărute şi el, spunând:

— Hai, nu mai plânge, Maggie... uite, ia şi tu o bucăţică de prăjitură.

Suspinele lui Maggie începură să se potolească; se întinse către prăjitură şi muşcă o bucăţică; apoi Tom muşcă şi el, numai aşa, ca să-i ţină tovărăşie. Mâncară împreună şi, în timp ce mâncau, se atingeau cu obrazul, cu fruntea şi cu nasul, astfel încât ai fi putut face o umilitoare asemuire între ei şi doi căluţi prietenoşi.

— Hai Maggie, hai la ceai, spuse în cele din urmă Tom, când nu mai rămăsese nicio fărâmă de prăjitură.

Şi astfel sfârşiră necazurile zilei, iar în dimineaţa următoare Maggie ţopăia cu undiţa într-o mână şi cu un coş de paie în cealaltă, alegând parcă dinadins locurile unde era noroiul mai mare; de sub boneta de biber faţa oacheşă îi strălucea fericită, pentru că Tom fusese bun cu ea. Maggie avusese totuşi grijă să-l roage pe Tom să-i agaţe el viermii în cârlig, cu toate că-l crezuse pe cuvânt când o încredinţase că viermii nu simt nicio durere (de

altfel, după părerea lui Tom, nici nu prea avea importanţă dacă simţeau). Tom ştia totul despre viermi, despre peşti şi despre multe altele; ştia care păsări sunt răufăcătoare, cum se deschid zăvoarele şi în ce parte trebuie ridicate mânerele porţilor. Maggie considera asemenea cunoştinţe drept lucruri nemaipomenite – e mult mai greu să ştii aşa ceva decât să-ţi aminteşti ce scrie-n cărţi; superioritatea lui Tom aproape c-o îngrozea, fiindcă fratele ei era singurul om pentru care ceea ce ştia ea erau „prostii“ şi care nu se mira de deşteptăciunea ei. Şi, într-adevăr, Tom socotea că Maggie e o fetiţă prostuţă; toate fetele sunt proaste – nu sunt în stare să arunce cu pietre şi să nimerească ţinta, nu ştiu să mânuiască un briceag şi se tem de broaşte. Cu toate astea, o iubea mult şi avea de gând să-i poarte de grijă toată viaţa, s-o pună să-i vadă de casă şi s-o pedepsească ori de câte ori va face vreo prostie.

O porniseră către Round Pool – eleşteul acela minunat care se formase pe vremuri din pricina inundaţiilor. Nimeni nu ştia ce adâncime avea şi, lucru ciudat, era aproape perfect rotund şi împrejmuit cu sălcii şi păpuriş înalt, astfel încât nu vedeai apa decât atunci când ajungeai aproape de mal. Ori de câte ori vedea colţişorul ăsta care-i plăcea atât de mult, Tom se înveselea şi începea să-i vorbească lui Maggie în şoapte prietenoase, în timp ce scotea dintr-un coş plin de comori uneltele de pescuit. Aruncă undiţa lui Maggie în apă şi-i dădu să ţină băţul în mână. Maggie se gândi ca peştii cei mici vor veni probabil la cârligul ei, iar cei mari vor trage la undiţa lui Tom. Dar uitase cu totul de peşti şi privea, dusă pe gânduri, apa liniştită, când Tom îi şopti destul de tare ca să-l audă: „Maggie, Maggie fii atentă!“ şi se repezi la ea ca nu cumva, din cauza smuciturii, să scape undiţa din mână. Maggie se temea să nu fi făcut, ca de obicei, vreo prostie, dar în clipa următoare Tom trase undiţa ei din apă. La capătul firului era un lin mare care începu să se zbată pe iarbă.

Tom era foarte agitat.

— Ah, Maggie! prostuţo! Goleşte coşul!

Maggie nu avea impresia că făcuse cine ştie ce ispravă, dar îi era de ajuns că Tom îi zicea Maggie şi că e mulţumit de ea. În şoaptele şi tăcerile pline de visare, nu era nimic care să-i întunece fericirea; asculta zgomotul surd al peştilor care se ridicau la suprafaţă şi foşnetul slab din jur, de parcă sălciile, păpurişul şi apa ar fi şoptit şi ele fericite. Şi Maggie se gândea că, dac-ai sta aşa pe malul eleşteului şi nu te-ar certa niciodată nimeni, ar fi ca-n rai. Dacă nu

i-ar fi spus Tom, nu şi-ar fi dat seama că peştele se prinsese în cârlig. Dar îi plăcea foarte mult să pescuiască.

Era una din dimineţile lor fericite. Se zbenguiră pe malul apei, apoi se aşezară jos, unul lângă altul, gândindu-se că viaţa lor nu se va schimba niciodată. Vor creşte doar mai mari şi nu vor mai merge la şcoală şi toată viaţa va fi ca o nesfârşită vacanţă. Vor trăi veşnic laolaltă şi se vor iubi mereu. Moara şi duduitul ei, castanul uriaş la umbra căruia se jucau clădind căsuţe, pârâul Ripple, pe malurile căruia se simţeau ca acasă şi unde Tom descoperea şobolani de apă şi Maggie culegea pămătufurile roşietice din vârful papurei de care apoi uita, lăsându-le să-i cadă din mână – şi, mai presus de toate, râul Floss pe lângă care hoinăreau, închipuindu-şi că pornesc într-o lunga călătorie, urmărind cum goneşte fluxul de primăvară, şi ca să-l vadă pe înfricoşătorul Eagre[1] năpustindu-se ca o dihanie înfometată, sau să privească frasinul înalt care o dată se văitase şi gemuse ca un om – pentru ei, toate astea vor rămâne neschimbate. Tom socotea că oamenii din alte părţi ale globului aveau de ce să-i invidieze, iar lui Maggie, când citea cum trece Christiana „râul peste care nu se află pod“[2], îi apărea în minte râul Floss, scânteind printre păşunile verzi din dreptul frasinului înalt.

Şi, totuşi, viitorul avea să schimbe viaţa lui Tom şi a lui Maggie, cu toate că nu se înşelau când îşi închipuiau că gândurile şi simţămintele de dragoste din anii copilăriei vor rămâne întotdeauna vii în mintea lor. N-am fi niciodată în stare să iubim atât de mult pământul strămoşesc dacă nu l-am asocia copilăriei noastre, dacă n-ar fi pământul de unde răsar din nou, în fiecare primăvara, florile pe care le culegeam cu minutele noastre de copil când stăteam în iarbă şi gângueam, dacă în tufişurile toamnei n-am vedea aceleaşi fructe de răsură şi măcriş şi aceleaşi pitulici pe care le numeam „Păsările Domnului“, fiindcă nu dăunau recoltelor preţioase. Există schimbare să preţuiască mai mult decât dulcea monotonie în care toate ne sunt cunoscute, şi iubite tocmai pentru că sunt atât de cunoscute?

Poate oare o pădure tropicală cu palmieri, ferigi ciudate şi flori exotice cu petale mari, să mişte fibrele adânci şi sensibile ale sufletului meu mai mult decât pădurea familiară prin care hoinăresc în această zi de mai, cu frunzişul verde-cafeniu al stejarilor proiectat pe cerul albastru, cu steluţele albe şi veronicile

---

[1] Val mare al fluviului.

[2] Râul morţii din *Călătoria Pelerinului* de John Bunyan.

cu ochi albaştri, cu iedera care mi se aşterne la picioare?... Florile acestea atât de cunoscute, trilurile păsărelelor de care mi-amintesc atât de bine, cerul cu strălucirea lui efemeră, pajiştile acoperite cu iarbă, fiecare având o personalitate aparte din pricina formelor capricioase ale gardurilor vii – toate astea formează limba maternă a imaginaţiei, o limbă plină de asociaţiile subtile şi indestructibile pe care ceasurile trecătoare ale copilăriei le-au lăsat în urmă. Poate că bucuria pe care-o simţim azi, când vedem razele soarelui sclipind pe iarba bogată, n-ar fi decât o slabă percepţie a unor suflete ostenite, dacă în inima şi în mintea noastră n-ar dăinui imaginea soarelui scânteind pe iarba din anii copilăriei, ceea ce transformă percepţia în dragoste.

Capitolul VI
În care sunt aşteptaţi unchii şi mătuşile

Era săptămâna Paştelui şi plăcintele cu brânză făcute de doamna Tulliver ieşiseră mai bune şi mai pufoase ca oricând: „cea mai mică adiere le-ar face să-şi ia zborul ca nişte pene“, spunea Kezia, fata din casă, mândră că se află în serviciul unei stăpâne în stare să facă asemenea prăjituri. Aşa că niciun anotimp şi nicio împrejurare nu putea fi mai prielnică unei petreceri de familie, chiar dacă familia Tulliver n-ar fi socotit că e bine să ceară sfatul mătuşii Glegg şi al mătuşii Pullet în legătură cu şcoala pe care avea s-o urmeze Tom.

— Pe sora Deane n-aş mai pofti-o de data asta, spuse doamna Tulliver. N-am pomenit femeie mai geloasă şi mai hrăpăreaţă! Nu pierde niciodată prilejul să-mi ponegrească copiii în faţa unchilor şi a mătuşilor.

— Nu, nu, răspunse domnul Tulliver, pofteşte-o şi pe ea, că nu apuc niciodată să mai stau şi eu de vorbă cu bărbatu-său, n-a mai dat pe la noi de vreo şase luni. Ce-ţi pasă ce spune soră-ta? Eu nu dau socoteală nimănui ce fac cu copiii mei.

— Aşa spui dumneata întotdeauna, domnule Tulliver. Da’ ştiu eu că niciunul din neamurile dumitale, vreun unchi sau vreo mătuşă, nu-s în stare să lase moştenire copiilor nici măcar o hârtie de cinci lire. Şi doar sora Glegg sau sora Pullet agonisesc bani pe ascuns – că pun deoparte toată dobânda lor, ba chiar şi banii de coşniţă; şi bărbaţii lor le cumpără toate celea!

Doamna Tulliver era o femeie blândă, dar chiar şi o oaie se

zbate, cât de cât, pentru mieii ei.

— Ei, asta-i acum! exclamă domnul Tulliver. Când ai mulţi oaspeţi la masă, trebuie să tai o pâine mare. Ce-mi tot vorbeşti de bănuţii surorilor tale, când au o juma’ de duzină de nepoţi şi nepoate la care trebuie să-i împartă? Şi nu prea cred că soră-ta Deane îi strânge ca să-i lase unuia singur, să aibă lumea ce bârfi după moartea ei.

— Nu ştiu ce o să facă, răspunse doamna Tulliver, că tare nu se pricep copiii mei să se poarte cu unchii şi cu mătuşile. Când vin pe-aici, Maggie e de o mie de ori mai rea ca de obicei şi nici Tom, mânca-l-ar mama, nu prea ţine la ei, cu toate că-i mai nimerit să se poarte rău un băiat decât o fată. Uită-te la Lucy Deane ce copil bun! – poţi s-o pui pe un scaun şi nici că se mai mişcă un ceas de-acolo şi nici nu cere s-o dai jos. Nu ştiu de ce, dar mi-e draga fata asta de parc-ar fi a mea! De fapt, seamănă mai mult cu mine decât cu sora-mea Deane care de când o ştiu a fost searbădă, de parcă nici n-ar fi fost din neamul nostru.

— Păi, dacă ţii la fată, spune-i maică-sii şi lui tat-său s-o aducă şi pe ea. Şi nu vrei să pofteşti şi pe mătuşa şi pe unchiul Moss, şi pe câţiva dintre copiii lor?

— Vai, dragă domnule Tulliver, ce vorbeşti dumneata! O s-avem opt musafiri, în afară de copii, aşa că trebuie să măresc masa cu două scânduri, ca să nu mai vorbim c-o să fie nevoie să mai aduc şi câteva farfurii în plus din serviciul de masă. Şi, pe urmă, ştii şi dumneata că surorile mele nu se potrivesc cu sora dumitale.

— Bine, bine, fă cum vrei, Bessy, răspunse domnul Tulliver, luându-şi pălăria şi pornind către moară.

Atâta timp cât nu era vorba de neamurile ei, doamna Tulliver era cea mai supusă nevastă; dar era născută Dodson, şi familia Dodson era o familie foarte respectabilă: nu găseai familie mai respectabilă în toată parohia şi nici în parohiile din jur. Se spusese întotdeauna că domnişoarele Dodson umblă cu nasul pe sus, aşa că nimeni nu s-a mirat când cele două fete mai mari s-au căsătorit atât de bine – e drept că nu s-au căsătorit foarte tinere, fiindcă aşa ceva nu se obişnuia în familia Dodson, unde fiecare lucru se făcea după un anumit tipic: albitul pânzeturilor, prepararea vinului din aglice, afumarea şuncilor sau păstrarea conservelor de coacăze; aşa că nicio fată din această familie nu putea privi cu indiferenţă privilegiul de a se fi născut o Dodson, în loc să se fi născut o Gibson sau o Watson. În familia Dodson, înmormântările erau întotdeauna

regizate cu o deosebită decenţă: panglicile de la pălărie nu băteau niciodată în albastru, mănuşile nu crăpau niciodată în dreptul degetului mare, toţi cei care trebuiau să plângă, plângeau, şi se găseau întotdeauna basmale pentru cele care trebuiau să le poarte. Când cineva din familie era lovit de vreo durere sau de vreo boală, toţi ceilalţi veneau în vizită la ruda nenorocită, de obicei în acelaşi timp, şi nu se sfiau să rostească adevărurile cele mai neplăcute pe care le cerea un adevărat sentiment de familie; iar dacă boala sau necazul erau din vina victimei, cei din familia Dodson nu se sfiau să i-o spună verde în faţă. Pe scurt, exista în această familie o anumită tradiţie care te învăţa cum e bine să procedezi în gospodărie şi în societate, şi singurul punct dureros al acestei superiorităţi era incapacitatea penibilă a membrilor familiei de a aproba bucatele sau purtarea familiilor care nu se conduceau după tradiţia Dodson. Când se aflau într-o casă străină, femeile din familia Dodson mâncau la ceai doar pâine goală şi refuzau orice fel de alimente conservate, neavând încredere în calitatea untului şi temându-se ca nu cumva conservele să fi început să fermenteze, din pricină că n-aveau destul zahăr sau că nu erau fierte de ajuns. Existau, e drept, unii membri din familia Dodson care aveau mai puţine caracteristici ale familiei decât alţii, asta era admis; dar de vreme ce erau „din familie“, erau în mod obligatoriu mai buni decât cei care nu erau „din familie“. Este remarcabil că, în timp ce niciun Dodson, ca individ, nu era mulţumit de vreun alt Dodson în parte, fiecare dintre ei era satisfăcut nu numai de propria lui persoană, ci şi de familia Dodson în totalitatea ei. Chiar şi cel mai neînsemnat membru al unei familii, cel mai lipsit de personalitate, este adesea doar o esenţă a obiceiurilor şi tradiţiilor familiale; iar doamna Tulliver rămânea o adevărată Dodson, cu toate că era un exemplar blând al familiei, după cum berea tot bere se cheamă, chiar dacă e foarte slabă; şi cu toate că în tinereţe suferise oarecum tirania surorilor mai mari şi mai vărsa câte o lacrimă din pricina mustrărilor lor, nu era ea omul care să schimbe ideile familiei. Era mulţumită că e „o Dodson“ şi că are măcar un copil care să semene cu familia ei, cel puţin la trăsături, la culoarea pielii şi prin faptul că-i plăcea sarea în mâncare şi fasolea, ceea ce la un Tulliver nu se pomenise niciodată.

Dar în alte privinţe, adevăratul spirit al familiei Dodson nu se trezise încă în Tom, aşa că băiatul era tot atât de departe de a-şi iubi neamurile din partea maică-sii ca şi Maggie; de obicei, când

reuşea să afle din timp că sosesc unchii şi mătuşile, o ştergea de acasă luând cu el cât mai multă mâncare şi nu mai apărea toată ziua, simptom moral din care mătuşa Glegg trăgea concluziile cele mai pesimiste în ceea ce privea viitorul lui. Maggie se necăjea că Tom o ştergea de acasă fără să-i spună şi ei, dar e un lucru îndeobşte cunoscut că sexul slab constituie o piedică serioasă în caz de fugă.

Miercuri, cu o zi înainte de sosirea unchilor şi a mătuşilor, pluteau în casă atâtea mirosuri plăcute de tot felul – aroma de prăjitură cu prune la cuptor şi de jeleuri fierbinţi, amestecată cu aroma sosului – încât era greu să fii amărât. Speranţa plutea în aer. Tom şi Maggie năvăliră de câteva ori în bucătărie şi, ca toţi jefuitorii, se învoiră să rămână deoparte numai după ce li se îngădui să plece cu o pradă serioasă.

— Tom, spuse Maggie, în timp ce stăteau cocoţaţi în crengile socului şi mâncau plăcinte cu marmeladă, ai de gând să fugi mâine de-acasă?

— Nu, răspunse Tom încet, după ce-şi terminase a doua plăcintă şi începuse să privească fix la a treia, pe care urmau s-o împartă pe din două. Nu, nu fug.

— Da’ de ce? Fiindcă vine Lucy?

— Nu, răspunse Tom, deschizându-şi briceagul şi ţinându-l deasupra plăcintei; stătea cu capul aplecat într-o parte, plin de îndoială. (Era tare greu să împărţi acel poligon neregulat în două părţi egale.) Ce-am eu cu Lucy? E doar o fată... şi nici nu ştie să se joace cu mingea.

— Atunci, poate din cauza prăjiturii cu cremă? întrebă Maggie, străduindu-se să ghicească şi aplecându-se către Tom cu ochii ţintă la briceagul care tremura în aer.

— Nu, proasto, că e bună şi a doua zi. Rămân din cauza budincii. Ştiu de care-o să fie! D-aia cu caise. Mamă, ce bună e!

O dată cu această exclamaţie briceagul coborî pe plăcintă şi o tăie în două. Rezultatul nu-l mulţumi însă pe Tom care se tot uita la cele două jumătăţi, cu îndoială. În cele din urmă spuse:

— Închide ochii, Maggie.

— De ce?

— N-are a face! Închide-i, dacă-ţi spun.

Maggie se supuse.

— Ei, acu’ spune pe care-o vrei – pe a din dreapta sau pe a din stânga?

— O vreau pe-aia din care s-a scurs marmelada, răspunse Maggie ţinând ochii închişi ca să nu-l supere pe Tom.

— De ce? Ştiu bine că aia nu-ţi place, proasto. N-ai decât s-o iei, dacă pe aia o nimereşti, da' fără şmecherii, că altfel nu ţi-o dau. Dreapta sau stânga – hai, alege! Ei! strigă Tom exasperat, văzând că Maggie deschide un ochi pe furiş.

Puterea ei de sacrificiu nu mergea chiar atât de departe; de fapt poate că nici n-o interesa atât de mult ca Tom să mănânce bucăţica mai mare, cât o interesa ca să fie mulţumit de ea, fiindcă-i dădea bucăţica cea mai bună. Aşa că Maggie strânse tare pleoapele până când Tom îi spuse „Ei, pe care?“ şi atunci răspunse:

— Pe cea din stânga.

— Aia e! spuse Tom pe un ton supărat.

— Care? Bucata din care s-a scurs marmelada?

— Nu. Uite, ia-o, spuse Tom răspicat, întinzându-i jumătatea care, după cum se vedea, era cea mai bună.

— Ah, Tom, te rog, ia-o tu. Pentru mine-i totuna. Mie-mi place cealaltă. Ia-o tu pe asta, te rog.

— Nu vreau, răspunse Tom, furios, începând să muşte din bucata lui mai proastă.

Gândindu-se că n-are rost să mai discute, Maggie începu să muşte din prăjitură şi-şi termină partea înghiţind repede şi cu multă poftă. Dar Tom isprăvi înaintea ei, aşa că rămase privind la Maggie cum înghite ultimele două îmbucături şi simţind că nu i-ar fi stricat puţin mai multă prăjitură. Maggie nu ştia că Tom se uită la ea; se legăna pe ramura de soc fără să vadă nimic în jur, având doar o vagă senzaţie de marmeladă şi de lene.

— Vai ce lacomă eşti! exclamă Tom după ce Maggie înghiţise ultima îmbucătură.

Socotea că se purtase foarte frumos şi gândea că Maggie ar fi trebuit să ţină seama de asta şi să-l despăgubească. Dacă Maggie i-ar fi dat o bucăţică din prăjitura ei mai înainte, Tom ar fi refuzat, dar, după cum e şi firesc, nu poţi avea acelaşi punct de vedere înainte şi după ce înghiţi ultima îmbucătură din propria ta prăjitură.

Maggie se făcu albă la faţă.

— Vai, Tom, de ce nu mi-ai cerut?

— Doar nu era să-ţi cer eu, lacomo! Trebuia să te gândeşti singură la asta, că doar ştiai că ţi-am dat bucăţica cea mai bună.

— Da' ştii bine că am vrut să ţi-o las ţie.

— Da, da' nu puteam să umblu cu înşelătorii, ca Spouncer. El ia

totdeauna bucăţica cea mai bună, dacă nu te repezi să-l plesneşti. Şi, dacă se întâmplă s-alegi cu ochii închişi şi să-ţi pice ţie bucata mai bună, schimbă mâinile. Da’ eu, dacă fac juma’ juma’ cu cineva, o fac fără şmecherii – numai că eu nu sunt lacom!

Şi cu această jignitoare aluzie, Tom sări de pe cracă şi strigând „hei!“ aruncă o piatră, în semn de prietenie, către Yap, care nu-l slăbise din ochi până nu se topise ultima bucăţică de prăjitură, dând din urechi şi agitându-se oarecum supărat. Cu toate acestea, Yap, care era un câine de treabă, răspunse voios la chemarea lui Tom, de parcă ar fi fost tratat cu mărinimie.

Dar Maggie, care avea acea capacitate superioară de a fi nenorocită, capacitate proprie fiinţelor umane şi care le plasează mult deasupra celui mai melancolic cimpanzeu, rămase nemişcată pe craca ei, copleşită de sentimentul puternic de a fi învinuită pe nedrept. Ar fi dat orice pe lume să nu fi mâncat toată prăjitura şi să fi păstrat o bucăţică şi lui Tom. Nu pentru că prăjitura n-ar fi fost bună sau că ei nu i-ar fi plăcut prăjiturile, ci pentru că s-ar fi lipsit bucuroasă, numai să nu-i fi spus Tom că e lacomă şi să nu se fi supărat pe ea. Nu-i declarase el că n-o vrea! Ce era să facă? A mâncat-o fără să se mai gândească! Lacrimile-i curgeau şiroaie şi, câteva clipe, Maggie nu mai văzu nimic în jur. Curând însă supărarea începu să-i treacă şi, vrând să se împace, sări de pe cracă şi se duse să-l caute pe Tom. Dar Tom nu mai era pe câmpul care se întindea dincolo de ograda cu căpiţe. Unde s-o fi dus oare cu Yap după el? Maggie alergă iute spre malul înalt din dreptul tufişului mare de ilice, de unde putea să vadă până departe, spre râul Floss şi, în sfârşit, îl zări, dar se întristă din nou văzând cât de departe ajunsese îndreptându-se spre râu, şi că mai avea un tovarăş în afară de Yap: pe neastâmpăratul Bob Jakin, care în clipa aceea nu se îndeletnicea cu speriatul păsărilor, ceea ce, în mod obişnuit, constituia la el o pornire şi uneori chiar o ocupaţie oficială. Maggie nu se îndoia că Bob e un băiat rău, cu toate că nu-şi prea dădea bine seama de ce; poate pentru că maică-sa era o femeie îngrozitor de grasă şi de mare, care trăia într-o casă ciudată, rotundă, jos în vale. O dată, când Maggie şi Tom hoinăreau pe-acolo, un câine cafeniu-tărcat o zbughise din casă şi se pornise pe lătrat; şi când mama lui Bob ieşise după câine şi strigase tare, ca să acopere lătratul, spunându-le să nu le fie frică, Maggie crezuse că femeia îi ocăra şi, de frică, inima îi bătuse atât de tare, încât i se păru că îi sparge pieptul. Maggie se gândea că n-ar fi de mirare ca

în casa cea rotundă să se găsească şerpi pe podele şi lilieci în dormitor. O dată îl văzuse pe Bob scoţându-şi şapca pentru ca să-i arate lui Tom un şarpe mic, care se afla înăuntru, iar altă dată avusese mâna plină cu pui de lilieci. În general avea apucături urâte, poate chiar puţin drăceşti dacă te gândeşti că umblă cu şerpi şi lilieci şi, pe deasupra, făcea în aşa fel încât, atunci când Tom era în tovărăşia lui, nici nu-i mai păsa de Maggie şi n-o lăsa niciodată să meargă cu ei.

Trebuie să recunoaştem că Tom se simţea bine cu Bob. Şi nici nu se putea altfel. Căci Bob cunoştea toate ouăle de pasăre, ştia dacă sunt de rândunică, de piţigoi sau de presură galbenă, găsea toate cuiburile de viespi, se pricepea să pună tot felul de capcane, se căţăra în pomi ca o veveriţă şi avea un fel de dar miraculos de a descoperi arici şi nevăstuici. Avea curajul să facă tot felul de năzdrăvănii ca, de pildă, să găurească gardurile vii, să arunce cu pietre după oi şi să omoare pisicile care rătăceau *incognito.* Asemenea calităţi la un inferior care putea fi oricând tratat cu autoritate, în ciuda cunoştinţelor lui superioare, exercitau asupra lui Tom, după cum era firesc, o fascinaţie fatală, aşa că în fiecare vacanţă Maggie putea fi convinsă că va petrece zile nenorocite, pentru că Tom o va şterge de acasă cu Bob.

Nu mai era deci nicio speranţă. Tom plecase şi singura mângâiere care-i mai rămăsese lui Maggie era să se aşeze lângă tufişul de ilice sau să se plimbe de-a lungul gardurilor vii, gândindu-se că, de fapt, lucrurile stau cu totul altfel, şi creându-şi un mic univers după propriul ei plac. Asta era metoda lui Maggie de a se consola ori de câte ori avea vreun necaz.

Între timp, uitând cu totul de Maggie şi de amărăciunea pe care învinuirile lui i-o lăsaseră în suflet, Tom alerga cu Bob, după ce îl întâlnise întâmplător, la o vânătoare grozavă de şobolani, care avea loc într-un hambar învecinat. Bob era un mare cunoscător al acestui sport şi vorbea despre el cu un entuziasm uşor de închipuit la un om care e cât de cât bărbat, sau nu e cu totul neştiutor în ceea ce priveşte vânătoarea de şobolani.

Cu toate că era bănuit de o mare răutate, Bob nu avea înfăţişarea unui om rău: faţa lui cu nasul cârn, încadrată de păr roşu foarte creţ părea chiar atrăgătoare. Dar umbla veşnic cu pantalonii sumeşi până la genunchi, ca să poată trece prin apă, ori de câte ori era nevoie; iar virtutea lui, presupunând că există, era fără îndoială „o virtute în zdrenţe“ care – chiar ţinând seama de

părerea acelor filozofi colerici conform cărora orice merit prezentat în veşminte scumpe e lipsit de valoare – avea, în mod evident, toate şansele să rămână nerecunoscută (poate pentru că e un lucru atât de rar).

— Ştiu pe unul care are nevăstuici, spuse Bob, cu vocea lui răguşită de adolescent, în timp ce mergea târşâindu-şi picioarele, cu ochii la râu, ca un animal-amfibie care caută un prilej să se arunce în apă. Stă mai la deal de Kennel Yard, la St. Ogg's, acolo stă, şi e ăl mai mare vânător de şobolani din lume, zău că e. Io, vânător de şobolani vreau să mă fac, asta vreau. Cârtiţele nu face doi bani pe lângă şobolani. Mamă, Doamne! Trebuie neapărat să faci rost de nevăstuici. Câinii nu e buni la nimic. Uită-te la câinele ăsta, continuă Bob, arătându-l pe Yap cu un aer scârbit, nimic nu faci cu el la şobolani. L-am văzut eu, cu ochii mei, la vânătoarea de şobolani din hambarul lui taică-tău.

Yap, simţind influenţa nefastă a acestui dispreţ, vâri coada-ntre picioare şi se făcu mic lângă Tom, care se simţea oarecum jignit, dar nu îndrăznea să contrazică dispreţul lui Bob pentru un câine care făcea o figură atât de jalnică.

— Da, da, spuse el. Yap nu se pricepe la vânătoare. Da' când termin şcoala o să am eu câinii mei buni, câini adevăraţi pentru şobolani şi pentru toate celelalte!

— Fă rost de nevăstuici, dom' Tom, continuă Bob cu însufleţire, nevăstuici albe cu ochi trandafirii. Mamă, Doamne! Poţi să prinzi şobolani cu ele şi poţi să pui un şobolan şi-o nevăstuică într-o cuşcă şi să-i vezi cum se iau la bătaie! Zău, aşa să faci! Asta aş face eu că e şi mai caraghios decât doi oameni care se iau la trântă, afară doar de ăia care vând prăjituri şi portocale la bâlci, care când se bat, zboară toate alea din coşurile lor, am văzut cu ochii mei cum s-au storcoşit nişte prăjituri... Da' la gust erau tot aşa bune, adăugă Bob, după o pauză, ca explicaţie suplimentară.

— Da, Bob, spuse Tom pe gânduri, dar nevăstuicile sunt animale scârboase care muşcă... te muşcă chiar dacă nu le întărâţi.

— Bine, da' altfel n-ar mai avea niciun haz! Dacă vrea vrunu' să pună mâna pe nevăstuica ta, o păţeşte pe loc... pe loc o păţeşte!

În clipa aceea, o întâmplare uimitoare îi făcu pe cei doi băieţi să se oprească brusc: ţâşnind din păpurişul vecin, un animal mic se aruncase în apă. Bob dădu să se înţeleagă că dacă ăsta n-o fi şobolan de apă, el personal, era gata să suporte orice consecinţe.

— Hei, Yap, hei! Uite-l! exclamă Tom, bătând din palme, în timp

ce botul mic şi negru ţâşni ca o săgeată pe malul celălalt. Şo pe el, băiete, şo pe el!

Yap dădu din urechi şi-şi încreţi fruntea, dar refuză să se arunce în apă, încercând să vadă dacă nu cumva lătratul poate da acelaşi rezultat.

— Laşule! strigă Tom, şi-l izbi cu piciorul, simţindu-se umilit că un vânător ca el are un animal atât de nătâng. Bob nu spuse nimic şi trecu mai departe, pornind-o prin apa mică de lângă malul râului revărsat, ca să mai schimbe, să se mai distreze puţin.

— Râul nu e chiar aşa umflat acum, observă Bob, plesnind apa din faţa lui cu piciorul şi încercând senzaţia plăcută că e obraznic cu ea. Acu' un an pajiştile erau ca o pânză de apă, zău aşa.

— Da, dar..., spuse Tom, oricând gata să găsească o contradicţie între două remarce care de fapt nu se contraziceau deloc, dar o dată s-au revărsat apele atât de tare, încât s-a făcut un lac, ăl de-i zice Round Pool. Ştiu eu c-aşa a fost, fiindcă mi-a spus tata. Şi s-au înecat toate oile şi vacile, şi bărcile pluteau pe câmpii până departe.

— Nu-mi pasă dacă se revarsă, răspunse Bob. Io nu mă tem de apă, şi nu mă tem nici de pământ. Aş înota... asta aş face.

— Da, da' dacă stai atâta vreme nemâncat, ce faci? întrebă Tom a cărui imaginaţie se însufleţise sub stimulentul unor asemenea temeri. Când o să fiu mare, am să-mi fac o barcă cu o casă de lemn în vârf, ca arca lui Noe, şi-o să pun mâncare multă înăuntru, iepuri şi altele, să fie toate gata pregătite. Şi dacă vin apele, nici n-o să-mi pese... şi am să te iau şi pe tine dacă te văd înotând, adăugă el, cu tonul unui patron binevoitor.

— Mie nu mi-e frică, răspunse Bob pentru care foamea nu era un lucru chiar atât de îngrozitor. Da' o să mă sui în barcă şi o să sucesc gâtul la iepuri, când ai să vrei să-i mănânci.

— Da, şi o să am un bănuţ de-o jumătate penny şi o să jucăm rişca, spuse Tom, căruia nici prin gând nu-i trecea că o asemenea distracţie ar putea să prezinte mai puţin farmec când or să fie mari. Întâi am face împărţeala cinstit şi pe urmă am vedea cine câştigă...

— Io am un bănuţ de juma' de penny... E al meu, spuse Bob mândru, ieşind din apă şi aruncând bănuţul în aer. Cap sau coroană?

— Coroană, răspunse Tom, pe care-l apucă subit o dorinţă de câştig.

— E cap, spuse Bob repede, prinzând bănuţul din aer.

— Ba nu e, zise răspicat Tom. Dă bănuţu' încoace... l-am câştigat cinstit.

— Ba nu ţi-l dau, răspunse Bob, ţinându-l strâns în buzunar.

— Las' că te fac eu să mi-l dai... ai să vezi...

— Nu poţi să-mi faci nimic! îl întărâtă Bob.

— Ba pot!

— Ba nu poţi!

— Eu sunt stăpân.

— Puţin îmi pasă de tine!

— Las' că te fac eu să-ţi pese, hoţule! strigă Tom, apucându-l pe Bob de guler şi începând să-l scuture.

— Ia cară-te, zise Bob, izbindu-l pe Tom cu piciorul.

Lui Tom i se urcă sângele la cap; se repezi la adversar şi-l culcă la pământ, dar Bob se agăţă strâns ca o pisică şi-l trase pe Tom după el. Urmă o încăierare zdravănă, jos, pe pământ. După vreo câteva clipe, Tom îşi înfipse mâinile în umerii lui Bob şi, ţintuindu-l la pământ, se considera învingător.

— Ei, acu zi că-mi dai bănuţu', spuse el, cu răsuflarea tăiată, luptându-se să nu-i scape Bob din strânsoare.

Dar în clipa aceea, Yap, care dăduse o raită prin luncă, se întoarse lătrând la locul acţiunii şi găsi o ocazie prielnică să-l muşte pe Bob de piciorul gol, nu numai fără riscul de a fi pedepsit, dar chiar acoperindu-se de glorie. Durerea pricinuită de muşcătura lui Yap, în loc să-l zăpăcească pe Bob şi să-l facă să slăbească strânsoarea, îl înverşună şi mai tare; încordându-şi puterile, băiatul îi dădu brânci lui Tom şi sări pe el. Dar, de data asta, Yap, care prima oară nu prea se alesese cu cine ştie ce, îşi înfipse dinţii într-un alt loc, aşa că Bob, hărţuit, îi dădu drumul lui Tom şi, gata gata să-l sugrume pe Yap, îl aruncă în râu... între timp, Tom se ridicase iar în picioare şi, înainte ca Bob să aibă timp să-şi recapete echilibrul după ce-i făcuse vânt lui Yap, se năpusti la el, îl culcă la pământ şi-şi propti genunchii în pieptul lui.

— Ei, acu dă-mi bănuţu', zise Tom.

— Ia-l, răspunse Bob în silă.

— Nu, nu-l iau eu... dă-mi-l tu.

Bob scoase moneda de jumătate de penny din buzunar şi o zvârli la pământ.

Tom slăbi strânsoarea şi-l lăsă pe Bob să se ridice.

— Uite bănuţu', colo jos, zise el. N-am nevoie de bănuţu' tău, nici nu mă gândeam să-l iau. Dar' ai vrut să mă-nşeli. Nu pot să sufăr

înşelătoria. Nu mai merg cu tine, adăugă el, pornind înapoi spre casă, nu fără oarecare regret că pierde vânătoarea de şobolani şi alte plăceri la care trebuia să renunţe o dată cu aceea de a fi în tovărăşia lui Bob.

— Atunci lasă-l acolo, strigă Bob. Înşel, dacă-mi place, altfel ce haz mai are să joci. Şi ştiu şi un cuib de sticleţi undeva, da' ţie nu-ţi spun... Eşti scârbos ca un curcan înfuriat...!

Tom îşi continuă drumul fără să se uite nici în dreapta, nici în stânga, urmat de Yap, al cărui zel se potolise după baia rece.

— Cară-te de aici cu javra aia plouată! Io n-aş ţine un câine ca ăsta în ruptul capului, strigă Bob mai tare, făcând un ultim efort să-şi manifeste dispreţul. Dar nu reuşi să-l facă pe Tom să se întoarcă, şi vocea începu să i se mai moaie puţin. Io ţi-am dat tot, ţi-am arătat tot... şi nu ţi-am cerut nimic, niciodată... Na-ţi briceagul cu mâner de corn pe care mi l-ai dat...

Şi, spunând asta, Bob zvârli briceagul după Tom. Dar gestul nu produse niciun efect, în afară de senzaţia lui Bob că, o dată cu pierderea briceagului, se făcuse un mare gol în viaţa lui.

Rămase nemişcat până când Tom intră pe poartă şi se făcu nevăzut dincolo de gardul viu. N-avea niciun rost să lase briceagul acolo, jos pe pământ. Tom n-o să se amărască văzându-l, iar cât despre mândrie sau supărare, acestea erau sentimente prea palide în comparaţie cu dragostea lui Bob pentru briceag. Chiar şi degetele îl împingeau să-l ia, rugându-l parcă să se ducă să apuce mânerul acela aspru din corn de cerb cu care palma lui era atât de obişnuită, mânerul pe care-l strânsese în mână de atâtea ori, doar aşa, din afecţiune, când ţinea briceagul nefolosit în buzunar. Şi avea doua limbi şi tocmai le ascuţise! Ce rost mai are viaţa fără briceag, când ai apucat să guşti dintr-un trai mai fericit? Nu! Să arunci mânerul după baltag este un act de disperare uşor de înţeles, dar să-ţi arunci briceagul după un prieten fără inimă este, din toate punctele de vedere, o hiperbolă. E ca şi cum ai arunca un lucru dincolo de ţintă. Aşa că Bob o porni cu pasul lui tărăgănat către locul unde zăcea în noroi briceagul mult iubit şi trăi un fel de bucurie nouă când îl luă iar în mână, după această despărţire vremelnică, şi când îi desfăcu limbile, una după alta, încercându-le ascuţişul cu degetul lui mare, tăbăcit. Bietul Bob! Nu prea îl impresionau chestiunile de onoare... nu prea avea fire de cavaler. De altfel, acel delicat parfum moral nici n-ar prea fi fost apreciat de către opinia publică din Kennel Yard, care reprezenta centrul sau

inima universului în care trăia Bob, chiar dacă ar fi reuşit să se facă simţit pe acolo; cu toate astea, Bob nu era chiar laş şi hoţ, aşa cum îl judecase în pripă prietenul nostru Tom.

Dar Tom, după cum vedeţi, era un fel de personaj radamantin[1], având mai mult simţ al dreptăţii decât au de obicei băieţii de vârsta lui, acel simţ al dreptăţii care cere ca orice vinovat să-şi capete pedeapsa şi care nu e chinuit de nicio îndoială în privinţa proporţiilor acestei pedepse. Când Tom se-ntoarse acasă, Maggie desluşi pe fruntea lui o umbră care-i întunecă plăcerea de a-l vedea sosind mult mai devreme decât se aşteptase ea; abia îndrăzni să-i vorbească, în timp ce Tom stătea tăcut şi arunca pietricele în stăvilarul morii. Nu-i plăcut să renunţi la o vânătoare de şobolani, o dată ce ţi-ai pus în gând să iei parte la ea. Dar, dacă ar fi fost să-şi exprime sentimentul care-l domina în clipa aceea, Tom ai fi spus: „Dac-ar fi s-o iau de la început, la fel aş face“. Aşa obişnuia el să-şi considere acţiunile trecute, pe când Maggie regreta întotdeauna că nu procedase altfel.

Capitolul VII
În care sosesc unchii şi mătuşile

Familia Dodson era, fără îndoială, o familie de oameni frumoşi, iar doamna Glegg nu era cea mai puţin frumoasă dintre surori. Văzând-o în fotoliul doamnei Tulliver, nimeni n-ar fi putut să tăgăduiască că, la cei cincizeci de ani ai ei, era foarte atrăgătoare la chip şi la trup, cu toate că, după părere lui Tom şi a lui Maggie, mătuşa Glegg era întruchiparea urâţeniei. E foarte adevărat că mătuşa dispreţuia oamenii cărora le plăcea să se îmbrace frumos căci, după cum spunea adesea, cu toate că nu exista femeie cu haine mai bune decât ale ei, nu obişnuia să îmbrace haine noi înainte de a le uza pe cele vechi, aşa ca alte femei care n-aveau decât să poarte întruna şi să dea la fiecare spălat cele mai bune dantele de aţă. Dar o să vadă lumea când o fi să moară doamna Glegg, că ea avea în sertarul din dreapta al dulapului din camera cu tapet stropit, dantele mai bune decât fusese în stare să-şi cumpere doamna Wooll din St. Ogg’s o viaţă întreagă, cu toate că doamna Wooll purta dantelele înainte de a le fi plătit. Acelaşi lucru se putea spune şi despre cârlionţii falşi care îi împodobeau fruntea. Doamna

---

[1] Radamante, personaj mitologic, unul dintre judecătorii infernului, renumit pentru simţul său de dreptate.

Glegg avea, fără îndoială, în sertarele ei, cei mai mătăsoşi şi mai creţi cârlionţi castanii, precum şi alţi cârlionţi mai mult sau mai puţin coafaţi; dar să priveşti lumea într-o zi de lucru de sub un breton fals de păr creţ şi mătăsos, ar însemna să creezi o confuzie neplăcută între cele sfinte şi cele lumeşti şi să dai dovadă de lipsă de simţ al realităţii. E drept că, atunci când făcea o vizită în zilele de lucru, doamna Glegg purta uneori bretoane false mai bune, dar numai pe cele de calitatea a treia, lucru pe care nu-l făcea niciodată când se ducea la surorile ei, şi mai ales la doamna Tulliver, care, de când se măritase, o necăjise foarte rău purtând părul ei natural, cu toate că, după cum se exprimase o dată doamna Glegg faţă de doamna Deane, s-ar fi cuvenit ca o mamă de familie cum era Bessy, cu un bărbat care bate toată ziua tribunalele, să ştie mai bine ce trebuie să poarte. Dar Bessy fusese întotdeauna slabă de înger!

Şi, dacă bretonul fals al doamnei Glegg arăta astăzi mai înfoiat şi mai necoafat decât de obicei, era pentru că sub el se ascundea un plan: doamna Glegg avea de gând să facă nişte aluzii cât se poate de înţepătoare şi de tăioase la adresa buclelor blonde ale doamnei Tulliver, despărţite prin câte un val de păr lins, de fiecare parte a cărării. I se întâmplase de multe ori doamnei Tulliver să verse lacrimi din pricina răutăţilor emise de doamna Glegg cu privire la aceste bucle nedemne de o mamă de familie, dar convingerea că-i veneau bine îi dădea bineînţeles curaj. Doamna Glegg se hotărâse să rămână astăzi cu boneta pe cap, desigur dezlegată şi puţin înclinată într-o parte, cum o purta uneori când făcea o vizită şi se întâmpla să fie în toane rele: într-o casă străină nu ştii niciodată dacă nu cumva e curent. Din aceleaşi motive purta şi o mică pelerină neagră care-i ajungea exact până la umeri şi era departe de a-i cuprinde pieptul plin, în timp ce gâtul ei lung era apărat de un *chevaux-de-frise* din diferite franjuri. Trebuia să fii la curent cu moda acelor timpuri ca să-ţi poţi da seama cât de demodată era rochia pe care o purta doamna Glegg: o rochie de mătase de culoarea ardeziei. Dar, judecând după anumite steluţe galbene şi după mirosul de mucegai pe care-l răspândea şi care evoca imaginea unui scrin cu haine umede, rochia aparţinea probabil unui rând de straie destul de vechi ca să le vină rândul la purtat.

Doamna Glegg îşi luă în mână ceasul mare de aur, înfăşurându-şi în jurul degetelor lanţul cu mai multe rânduri şi îi comunică doamnei Tulliver, care tocmai dăduse o raită pe la bucătărie, că,

oricare ar fi ora după orologiile şi ceasurile altora, după ceasul ei era douăsprezece şi jumătate.

— Nu ştiu ce-o fi păţit soră-mea Pullet, continuă ea. În familia noastră se obişnuia ca toţi să sosească în acelaşi timp. Mi-amintesc foarte bine că aşa era când trăia bietul tata, nu ca azi când o soră stă câte o jumătate de ceas să le aştepte pe celelalte. Dar nu e vina mea că s-au schimbai obiceiurile în familie... eu n-am să vin niciodată în casa omului când ceilalţi sunt pe plecate. Mă mir de soră-mea Deane... că ea semăna mai mult cu mine. Dar dacă m-ai asculta pe mine, Bessy, ai servi masa puţin mai devreme, în loc s-o amâni, fiindcă cei care întârzie ar trebui să înveţe cum să se poarte.

— Nu te teme soră dragă, or să vină toţi la timp, spuse doamna Tulliver cu tonul ei pe jumătate blând, pe jumătate îmbufnat. Masa nu e gata înainte de unu şi jumătate. Dar dacă nu poţi aştepta pân-atunci, pot să-ţi aduc o brânzoaică şi un pahar cu vin.

— Vai, Bessy! exclamă doamna Glegg cu un zâmbet amar, dând aproape imperceptibil din cap. Credeam că-ţi cunoşti mai bine sora. Eu nu mănânc niciodată între mese şi n-am de gând să-mi schimb obiceiurile acum. Numai că nu pot să sufăr prostia asta cu prânzul la unu şi jumătate, când poţi foarte bine să prânzeşti la unu. Altfel ai fost tu crescută, Bessy!

— Ce pot să fac, Jane? Domnul Tulliver nu vrea să se aşeze la masă înainte de ora două, iar de hatârul tău o să mâncăm azi cu o jumătate de oră mai devreme.

— Da, da, ştiu eu cum e cu bărbaţii ăştia... sunt gata să amâne tot... după ei prânzul s-ar amâna până după ora ceaiului, dacă ar avea neveste destul de slabe să le facă-n voie. E păcat de tine, Bessy, că nu ai mai multă minte. Vezi să n-aibă copiii de suferit din pricina asta! Şi sper că n-ai pregătit cine ştie ce masă pentru noi... sper că nu te-ai băgat la cheltuieli pentru surorile tale... care mai degrabă ar roade o coajă de pâine uscată decât să te-mpingă la ruină. De ce nu iei şi tu exemplu de la sora-ta Deane – ea are mult mai multă minte decât tine. Gândeşte-te că ai doi copii pentru care trebuie să agoniseşti, şi bărbatu-tău ţi-a prăpădit averea prin tribunale şi e-n stare să şi-o prăpădească şi pe-a lui. Nişte rasol din care poţi scoate şi o supă pentru servitori, adăugă doamna Glegg, pe un ton de puternic protest, şi o budincă simplă, cu o lingură de zahăr şi fără niciun fel de mirodenii, ar fi fost mult mai nimerite.

Cu doamna Glegg în această dispoziţie, ziua se anunţa veselă.

Doamna Tulliver nu mergea niciodată atât de departe încât să se certe cu soră-sa, după cum nu se poate spune despre o pasăre de apă care ridică un picior în mod dezaprobator că se ceartă cu băiatul care aruncă în ea cu pietre. Dar problema asta a prânzului era o chestiune delicată şi care fusese deseori discutată până atunci, astfel încât doamna Tulliver nu putea decât să-i răspundă aşa cum îi mai răspunsese alteori:

— Domnul Tulliver zice că o să dea întotdeauna o masă bună pentru prieteni, atâta timp cât are cu ce-o plăti, şi are dreptul să facă ce pofteşte în casa lui.

— Uite ce e, Bessy, eu n-am de unde să le las copiilor tăi destui bani din economiile mele ca să-i scap de ruină. Şi nu cumva să-ţi închipui c-o să v-alegeţi cu ceva din banii domnului Glegg... bine ar fi să nu mă prăpădesc eu întâi... că el se trage dintr-o familie de oameni cu viaţă lungă... dar dacă moare şi mă lasă pe mine asigurată cu ce-mi trebuie pentru restul zilelor, are el grijă să strângâ băierile pungii în aşa fel, încât să se-ntoarcă banii la neamul lui.

Dar deodată se auzi un huruit de roţi care puse capăt discuţiei, spre marea bucurie a doamnei Tulliver, grăbită să iasă în întâmpinarea sorei Pullet, căci ea trebuia să fie, de vreme ce huruitul era al unei trăsuri cu patru roţi.

Doamna Glegg dădu din cap şi făcu o mutră acră, gândindu-se la „trăsura cu patru roţi“. Părerile ei în această chestiune erau cât se poate de categorice.

Când trăsurica trasă de un cal se opri în faţa casei, sora Pullet apăru cu faţa scăldată-n lacrimi, nefăcând deloc impresia că ar avea de gând să se oprească din plâns, căci, deşi soţul ei şi doamna Tulliver erau gata s-o ajute să coboare, rămase nemişcată, dând din cap cu tristeţe şi fixând prin perdeaua de lacrimi un punct vag în depărtare.

— Ce e, soră, ce s-a întâmplat? întrebă doamna Tulliver.

Cu toate că nu era o femeie cu imaginaţie, doamna Tulliver se gândi că s-ar fi putut ca oglinda mare de toaletă din dormitorul cel bun al sorei Pullet să se fi spart pentru a doua oară.

În loc de răspuns, doamna Pullet continuă să dea din cap, ridicându-se încet şi coborând din trăsurică, după ce aruncă însă o privire spre domnul Pullet ca să vadă dacă e atent să nu i se murdărească rochia frumoasă de mătase. Domnul Pullet era un om mărunţel, cârn, cu ochi mici sclipitori şi buze subţiri. Era îmbrăcat

într-un costum negru, îngrijit, şi purta la gât o cravată albă, care părea să fi fost legată strâns dintr-un considerent mai înalt, care-l depăşea pe acel al simplei comodităţi personale. Între el şi soţia lui, o femeie masivă şi bine făcută, îmbrăcată într-o rochie cu mâneci bufante, o pelerină largă şi o bonetă mare cu două rânduri de pene şi panglici, exista cam acelaşi raport ca între o bărcuţă de pescuit şi o navă cu toate pânzele sus.

Ce spectacol patetic şi ce tablou izbitor al emoţiilor complexe create de o civilizaţie avansată poate oferi o femeie îndurerată, îmbrăcată după ultima modă! Ce serie nesfârşită de gradaţii există între durerea unui hotentot şi cea a unei femei care poartă mâneci largi şi bufante, mai multe brăţări pe fiecare braţ, o bonetă monumentală şi panglici fine de mătase! Un om civilizat, cu mintea luminată, reacţionează la durere înăbuşind-o sau îmbrăcând-o într-o forma cât se poate de subtilă, furnizând astfel o problemă interesantă pentru un spirit analitic. Dacă doamna Pullet, aşa cum era ea acum, cu inima frântă şi cu ochii pe jumătate orbiţi de lacrimi, ar fi trecut peste prag cu un pas prea şovăielnic, ar fi putut să-şi mototolească mânecile ţepene şi, conştientă de această posibilitate, îşi veni în fire şi se strădui să nu se atingă de canatul uşii. Dându-şi seama că lacrimile i se rostogolesc repede pe obraji, îşi desfăcu panglicile şi le dădu încet pe spate – gest emoţionant, care, chiar şi într-un moment de nenorocire adâncă, dezvăluie speranţa că vor veni clipe fără lacrimi, când panglicile bonetei îşi vor recăpăta locul. Când plânsul se mai potoli, dădu capul pe spate înclinându-l astfel încât să nu-şi strice boneta, şi trecu prin acel moment îngrozitor când durerea, care a făcut ca totul în jur să pară searbăd, devine ea însăşi searbădă; îşi privi, dusă pe gânduri, brăţările, le aşeză închizătorile cu un gest graţios, firesc dar studiat, care i-ar fi făcut şi ei plăcere, dac-ar fi fost din nou liniştită şi în starea ei normală.

Doamna Pullet atinse uşor canaturile uşilor, cu umerii (pe vremea aceea o femeie era pur şi simplu ridicolă pentru un ochi de cunoscător dacă nu avea umerii laţi de un iard şi jumătate) şi, încordându-şi muşchii feţei în străduinţa de a vărsa noi lacrimi, intră în salonul unde se afla doamna Glegg.

— Ei, soră, ce s-a întâmplat de-ai întârziat aşa? întrebă doamna Glegg cam înţepată, strângându-i mâna.

Înainte de a răspunde, doamna Pullet se aşeză, ridicându-şi cu grijă pelerina:

— Şi-a dat duhul! exclamă, folosind, fără să vrea, o impresionantă expresie retorică.

„A, vasăzică de data asta nu e vorba de oglindă“, gândi doamna Tulliver.

— A murit alaltăieri, urmă doamna Pullet. Şi avea picioarele groase cât corpul meu, adăugă ea după o pauză, cu durere. Au scos lichid din ea de nu ştiu câte... ah, şi apa... puteai să înoţi în ea dacă voiai.

— Atunci e mai bine că s-a dus (cine-o mai fi şi asta), spuse doamna Glegg prompt şi răspicat, cu tonul unui om hotărât. Dar eu una n-am de unde să ştiu despre cine vorbeşti.

— Las’ că eu ştiu, răspunse doamna Pullet, suspinând şi dând din cap. Nu mai e în toată parohia niciun caz de dropică la fel ca asta. Cum să nu ştiu, dacă e vorba de doamna Sutton, bătrâna de la Twentylands.

— Bine, da’ nu e neam cu noi şi, dupâ câte ştiu, nici nu e o cunoştinţă mai apropiată, spuse doamna Glegg, care plângea întotdeauna exact atât cât se cuvenea, când se întâmpla ceva „neamurilor“ ei, dar niciodată în alte împrejurări.

— Cum să nu fie, dacă i-am văzut picioarele când erau umflate ca o băşică de porc... Era o cucoană bătrână care şi-a înzecit averea şi şi-a administrat-o singură până-n ultima clipă, şi ţinea mereu punga cu chei sub pernă. Eu nu cunosc mulţi ca ea în parohie.

— Şi lumea zice c-a înghiţit atâtea leacuri de puteai să umpli o căruţă cu ele, adăugă domnul Pullet.

— Ah, suspină doamna Pullet, a mai avut ea o boală cu mulţi ani în urmă, când n-avea încă dropică, şi doctorii nu ştiau ce are. Mi-a spus mie când am fost pe la ea, de Crăciun, uite-aşa mi-a spus: „Doamnă Pullet, dac-o fi să suferi vreodată de dropică, să te gândeşti la mine“. Chiar aşa a spus, repetă doamna Pullet, pornindu-se din nou pe plâns. Astea au fost chiar cuvintele ei. O îngroapă sâmbătă... L-au poftit pe Pullet la înmormântare.

— Sophy, spuse doamna Glegg, care nu-şi mai putea stăpâni bunul-simţ să nu protesteze, Sophy, mă mir când văd că te frământi aşa şi-ţi nenoroceşti sănătatea din pricina unor străini. Asta n-am pomenit-o nici la bietu’ taică-tău, nici la mătuşă-ta Frances şi, după câte ştiu, nici la alte neamuri de-ale noastre. Cred că dac-ai auzi că vărul Abbott a murit peste noapte şi n-a apucat să-şi facă testamentul, tot nu te-ai frâmânta mai mult.

Doamna Pullet nu răspunse, căci nu isprăvise de plâns. Era mai degrabă măgulită decât revoltată că soră-sa o ceartă pentru că plânge prea mult. Nu oricine îşi putea îngădui să plângă pentru nişte vecini care nu i-au lăsat nicio moştenire; dar doamna Pullet se măritase cu un fermier înstărit şi avea destul timp şi bani ca să-şi permită să plângă sau să facă orice poftea, păstrând în acelaşi timp cel mai înalt grad de respectabilitate.

— Să nu credeţi cumva că doamna Sutton a murit fără să-şi facă testamentul, interveni domnul Pullet, având impresia că cele spuse de el justificau lacrimile nevesti-sii. E drept că avem o parohie bogată, şi cu toate astea se spune că nimeni n-ar putea să lase după moarte atâta avere cât a lăsat doamna Sutton. Şi nu şi-a împărţit moştenirea, a lăsat toţi banii grămadă unui nepot dinspre partea lui bărbat-său.

— Atunci la ce i-a mai folosit atâta avere, comentă doamna Glegg, dacă tot n-a avut cui s-o lase decât rudelor lui bărbat-său. E păcat să-ţi rupi bucăţica de la gură pentru atâta lucru... măcar că nu sunt dintre ăia care n-ar dori să lase la bancă, pentru a fi împărţiţi moştenitorilor, mai mulţi bani decât îşi închipuie unii c-ar avea. Da’ tare-i rău să-ţi încapă averea pe mâinile străinilor!

— Aşa e, soră, confirmă doamna Pullet, care-şi revenise destul cât să-şi poată scoate şalul şi să-l împăturească frumos, da’ să ştii că domnu’ care-o moşteneşte pe doamna Sutton e om de treabă... suferă de astmă şi-n fiecare seară se culcă la opt. Chiar el mi-a spus-o, fără nicio sfială, într-o duminică în care a venit la biserica noastră. Poartă blană de iepure pe piept şi când vorbeşte îi tremură vocea... E un om cu purtări foarte alese. I-am spus că şi eu sunt mai tot timpul bolnavă. Şi el mi-a răspuns: „Doamnă Pullet, îmi dau seama ce simţiţi“. Uite-aşa a spus... chiar aşa. Ah, suspină doamna Pullet, dând din cap la gândul că erau puţini oameni în stare s-o înţeleagă într-adevăr în privinţa alifiilor ei roze sau albe, a doctoriilor tari în sticluţe mici şi a acelor slabe în sticle mari, a hapurilor care se vând cu un şiling bucata şi a picăturilor de optsprezece penny. Soră, acu’ pot să mă duc să-mi scot boneta. Ai spus să-mi scoată cutia de pălării? întrebă ea, întorcându-se către bărbatu-său.

Domnul Pullet avusese un lapsus de neînţeles şi uitase de cutie, aşa că, plin de remuşcări, ieşi fuga să repare greşeala.

— Lasă, soră, că ţi-o aduce sus, spuse doamna Tulliver, care ar fi vrut să plece imediat, de teamă ca nu cumva doamna Glegg să

înceapă a-şi exprima părerea în legătură cu faptul că Sophy era primul om din familia Dodson care şi-a nenorocit sănătatea cu fel de fel de leacuri.

Doamnei Tulliver îi plăcea să se ducă în camera de sus cu soră-sa Pullet, să se uite cu de-amănuntul la pălărie, înainte ca aceasta să şi-o pună pe cap, şi să discute cu ea despre pălării în general. Asta făcea parte din slăbiciunile lui Bessy, lucru pentru care doamna Glegg o compătimea. Bessy se îmbrăca mult prea bine, având în vedere situaţia ei, şi era prea mândră ca să-şi îmbrace fetiţa în hainele bune pe care i le dăruia doamna Glegg din straturile de la fundul dulapului ei. Era păcat, ba chiar o prostie, să cumperi îmbrăcăminte unui asemenea copil, în afară, doar, de pantofi. Totuşi, în această privinţă, doamna Glegg era nedreaptă cu soră-sa Bessy care se străduise din răsputeri s-o convingă pe Maggie să poarte boneta de pai şi rochia de mătase vopsită, prefăcută dintr-o rochie a mătuşii Glegg. Dar toate eforturile duseseră la nişte rezultate pe care doamna Tulliver se simţise obligată să le îngroape în inima ei de mamă. În prima duminică în care o îmbrăcă, Maggie declară că rochia miroase a vopsea scârboasă şi, turnând sosul peste friptura de vacă, folosi acest prilej ca să toarne puţin sos şi pe rochie. Încântată de ce făcuse, luă boneta cu panglici verzi şi o umflă până o făcu să semene cu un boţ de brânză garnisit cu salată veştedă. Ca o scuză pentru Maggie, trebuie să vă spun că Tom îşi bătuse joc de ea atunci când o văzuse cu boneta pe cap şi-i spusese că seamănă cu o paparudă bătrână. Mătuşa Pullet avea şi ea obiceiul să dăruiască haine, dar hainele ei erau întotdeauna destul de frumoase ca să fie pe placul lui Maggie şi al maică-sii. Dintre toate surorile ei, doamna Tulliver o prefera, fără îndoială, pe sora Pullet, şi această preferinţă era reciprocă. Dar doamna Pullet regreta că Bessy are copii atât de neastâmpăraţi şi neîndemânatici; era gata să facă tot ce putea pentru ei, dar ce păcat că nu erau buni şi drăguţi ca fetiţa surorii Deane. Cât despre Maggie şi Tom, ei considerau că mătuşa Pullet e suportabilă, mai cu seamă pentru că era altfel decât mătuşa Glegg. Tom nu accepta niciodată să viziteze familia Pullet sau familia Glegg mai mult decât o dată pe vară. Bineînţeles că de data aceea unul sau altul dintre unchi îi dădea ceva bani de buzunar; dar la mătuşa Pullet în pivniţă se aflau o grămadă de broaşte râioase în care putea să dea cu pietre, aşa că prefera să se ducă la ea. Maggie se cutremura la vederea broaştelor, care o chinuiau şi noaptea în somn, dar îi

plăcea tabachera cu muzică a unchiului Pullet. Totuşi, atunci când doamna Tulliver nu se afla de faţă, surorile erau de părere că sângele familiei Tulliver nu se amesteca bine cu sângele familiei Dodson, că de fapt copiii bietei Bessy erau nişte Tulliveri, şi că Tom, cu toate că aducea cu cei din familia Dodson, părea că o să se deosebească tot atât de mult de ei ca şi taică-său. Cât despre Maggie, aceasta semăna leit cu mătuşa Moss, sora domnului Tulliver, o femeie ciolănoasă care se măritase cât se poate de prost, care nu avea veselă-n casă şi al cărei bărbat avea mare bătaie de cap cu plata chiriei. Dar de îndată ce doamna Pullet se văzu singură sus cu doamna Tulliver, amândouă începură s-o bârfească, după cum era şi fresc, pe doamna Glegg; discutând între patru ochi, cele două surori ajunseră la concluzia că nu poţi şti niciodată ce surpriză neplăcută te aşteaptă de la sora Jane. Dar *tête-à-tête*-ul lor fu întrerupt de apariţia doamnei Deane, însoţită de micuţa Lucy, şi doamna Tulliver asistă cu durere în inimă la aranjarea buclelor blonde ale fetiţei. Era cu totul de neînţeles ca doamna Deane, cea mai slabă şi mai searbădă dintre domnişoarele Dodson, să aibă un copil care ar fi putut oricând fi luat drept copilul doamnei Tulliver. Şi, când se afla lângă Lucy, Maggie părea întotdeauna de două ori mai oacheşă ca de obicei.

Aşa se întâmplă şi de astă dată, când veni din grădină cu Tom, cu tatăl lor şi cu unchiul Glegg. Maggie îşi aruncase neglijent boneta pe spate şi, intrând în cameră cu părul ei aspru şi lins, se năpusti asupra lui Lucy care stătea rezemată de genunchii maică-sii. Contrastul dintre cele două verişoare era bineînţeles evident şi, la prima vedere, net în defavoarea lui Maggie, cu toate că un cunoscător ar fi descoperit la aceasta din urmă anumite elemente care promiteau mai mult decât perfecţiunea delicată a lui Lucy. Fetele se deosebeau tot atât de mult între ale ca un căţel lăţos cu păr aspru şi întunecat, de un pisoi alb. Lucy întinse la sărut o guriţă drăguţă ca un boboc de trandafir; la ea totul era drăguţ: gâtul rotund cu colierul de coral, năsucul drept, care nu era deloc cârn, sprâncenele mici, cu o linie clară, puţin mai închise la culoare decât buclele şi potrivite cu ochii ei căprui care priveau cu o plăcere sfioasă spre Maggie, mai înaltă cu un cap decât ea, deşi nu era nici măcar cu un an mai mare. Maggie o privea întotdeauna pe Lucy cu încântare. Îi plăcea să-şi închipuie o lume în care oamenii nu cresc niciodată mai mari decât copiii de vârsta ei, cu o regină care să semene cu Lucy, purtând o coroniţă pe cap şi un sceptru în mână...

numai că regina era de fapt Maggie, şi doar înfăţişarea era a lui Lucy.

— Ah, Lucy, izbucni ea, după ce o sărută. Ai să stai cu mine şi cu Tom, nu-i aşa? Hai Tom, sărut-o!

Tom se apropiase şi el de Lucy, dar n-avea de gând s-o sărute. Nici vorbă de aşa ceva; venise împreună cu Maggie lângă ea, pentru că era mai uşor decât să spună: „Bună ziua“ tuturor mătuşilor şi unchilor. Rămase în picioare, privind în gol, roşind şi având aerul încurcat şi zâmbetul vag al băieţilor timizi, când se află într-o adunare, sau al cuiva care ar fi nimerit din greşeală într-o lume în care i-ar fi găsit pe toţi dezbrăcaţi, ceea ce îl punea în mare încurcătură.

— Ia te uită! exclamă tare şi răspicat mătuşa Glegg. Se poate să intre în casă un băiat şi o fată fără să spună bună ziua unchilor şi mătuşilor? Când eram eu mică, aşa ceva nici nu se pomenea.

— Duceţi-vă şi vorbiţi cu unchii şi mătuşile voastre, dragii mamei, îi îndemnă doamna Tulliver, cu un aer îngrijorat şi trist.

Voia să-i poruncească în taină lui Maggie să se ducă să-şi perie părul.

— Ei, ce mai faceţi? Sper că sunteţi cuminţi? li se adresă mătuşa Glegg cu glas tare, pe acelaşi ton răspicat, luându-i de mână şi zgâriindu-i cu inelele mari, sărutându-i apoi pe obraji, ceea ce nu prea îi încânta pe copii. Capul sus, Tom, capul sus! Băieţii care se duc la internat trebuie să stea cu capul sus. Ia uită-te la mine. Tom păru că preferă să se abţină de la această plăcere, căci încercă să-şi smulgă mâna dintr-a mătuşii. Dă-ţi părul pe după urechi, Maggie, şi vezi să nu-ţi alunece rochia pe umăr!

Mătuşa Glegg avea obiceiul să le vorbească pe un ton tare şi răspicat, de parcă i-ar fi crezut surzi sau idioţi. După părerea ei, aceasta era metoda prin care-i făcea să simtă că nu sunt de capul lor şi, totodată, un mijloc excelent de a le potoli apucăturile de copii neastâmpăraţi. Copiii lui Bessy erau foarte râzgâiaţi... trebuia să se ocupe cineva de ei şi să-i pună la punct.

— Vai, dragii mei, exclamă mătuşa Pullet, cu un ton compătimitor, ce repede aţi crescut! Tare mă tem să nu crească prea mari şi fără vlagă, adăugă ea, privind-o cu tristeţe pe Bessy peste capetele copiilor. Cred că fata are păr prea des. Eu în locul tău, i l-aş mai rări şi l-aş tunde scurt. Nu-i face bine la sănătate; de asta e atât de oacheşă. Să ştii că-i aşa. Nu crezi, soră Deane?

— Nu ştiu, soră, nu ştiu ce să spun, răspunse doamna Deane,

strângând iar din buze şi uitându-se la Maggie cu un ochi critic.

— Nu, nu, interveni domnul Tulliver, fata e sănătoasă, n-o doare nimic. Şi pe urmă, dacă-i vorba de asta, mai există pe lume şi grâu arnăut, nu numa’ grâu alb, şi unora le plac mai mult boabele negre. Dar de tuns ar fi mai bine s-o tunzi ca să-i stea părul mai neted.

În sufletul lui Maggie se născu o hotărâre îngrozitoare, stăvilită însă de dorinţa de a afla de la mătuşa Deane dacă o va lăsa sau nu pe Lucy să mai rămână la ei. Mătuşa Deane nu-i prea îngăduia fetei să vină pe acolo. După ce invocă mai multe motive de refuz, doamna Deane i se adresă chiar lui Lucy:

— Nu e aşa că nu vrei să rămâi aici fără mama, Lucy?

— Ba da, mamă, te rog să mă laşi, răspunse Lucy cu sfială şi gâtul ei delicat se roşi de tot.

— Bravo Lucy! Las-o să rămână, doamnă Deane, las-o să rămână, spuse domnul Deane, un om gras dar vioi, cu un fizic care putea fi întâlnit în toate păturile societăţii engleze: un creştet chel, favoriţi roşcovani, o frunte mare şi un trup solid dar nu greoi. Poţi vedea nobili care să semene cu domnul Deane, după cum poţi vedea şi băcani sau muncitori cu ziua care să aibă aceeaşi înfăţişare; numai că privirea pătrunzătoare a ochilor lui căprui era mai puţin obişnuită decât îi erau trăsăturile. Ţinea strâns în mână o tabacheră de argint masiv şi, din când în când, schimba câte o priză de tabac cu domnul Tulliver, a cărui tabacheră era doar suflată în argint, aşa că era desigur o glumă între ei când domnul Tulliver spunea că vrea să facă schimb de tabachere. Domnul Deane primise tabachera în dar de la superiorii lui, o dată cu o cotă parte dintr-o afacere, în semn de recunoaştere a serviciilor prestate în calitate de director. Domnul Deane era omul cel mai stimat din St. Ogg’s, şi unii erau chiar de părere că domnişoara Susan Dodson, despre care se spusese la un moment dat că se măritase cel mai prost dintre toate surorile, o să ajungă să aibă trăsură şi casă mai bună decât însăşi soră-sa Pullet. Căci un om care s-a băgat într-o mare afacere de mori şi vapoare ca aceea a societăţii „Guest and Co.“, la care se adăugase şi un concern bancar, poate ajunge foarte departe. Iar doamna Deane, după cum se exprimaseră cele mai bune prietene ale ei, era destul de mândră şi de „hrăpăreaţă“ ca să nu-şi lase bărbatul să stea degeaba, şi să-l tot îndemne.

— Maggie, stărui doamna Tulliver, chemându-şi fata şi vorbindu-i la ureche de îndată ce chestiunea şederii lui Lucy fusese rezolvată, du-te şi perie-ţi părul... hai, că-i mai mare ruşinea! Ţi-am spus de

atâtea ori să nu vii aici dacă nu te duci mai întâi la Martha... ştii bine că ţi-am spus!

— Tom, vino cu mine, şopti Maggie, trăgându-l de manşetă când trecu prin dreptul lui, iar Tom o urmă fără mofturi. Vino cu mine sus, îl îndemnă după ce ieşiră din cameră. Am o treabă cu tine, înainte de prânz.

— N-avem timp de niciun fel de treburi înainte de prânz, spuse Tom cu gândul la mâncare şi nemairăbdând niciun fel de proiect intermediar.

— Las' că pentru asta e timp... hai, Tom!

Băiatul o urmă pe Maggie la etaj, în camera mamei şi o văzu cum se repede la un sertar din care scoase o pereche de foarfece mari.

— Ce vrei să faci cu ele, Maggie? întrebă Tom, devenit curios.

În loc de răspuns, Maggie îşi apucă şuviţele de păr din faţă şi le tăie până la jumătatea frunţii.

— Vai Maggie, ai s-o păţeşti! Zău c-ai s-o păţeşti, exclamă Tom, mai bine opreşte-te!

„Clanţ!“ făcu iar foarfecele, în timp ce Tom căuta s-o convingă. Fără să vrea, băiatul se gândi ce caraghios o să-arate soră-sa, şi asta îl înveseli.

— Hai, Tom, tunde-mă la spate, spuse Maggie înfierbântată de propria ei îndrăzneală şi dornică să ducă treaba la bun sfârşit.

— Să ştii că-ai s-o încasezi, răspunse Tom, dând din cap mustrător şi punând mâna cu oarecare şovăială pe foarfece.

— N-are a face... hai, mai repede! porunci Maggie, bătând din picior.

Se roşise toată la faţă. Şuviţele negre erau foarte dese şi nimic nu-l putea ispiti mai tare pe un băiat care gustase din plăcerea oprită de a tunde coama unui ponei. Vorbesc pentru cei care cunosc plăcerea de a intra cu foarfecele într-o masă de păr des. „Clanţ“, făcu din nou foarfecele, un hârşâit, apoi altul şi încă unul, şi şuviţele din spate căzură grele pe podea, iar Maggie rămase tunsă inegal, în scări, dar cu o senzaţie de uşurare, de eliberare, de parcă ar fi ieşit din pădure în câmpul larg deschis.

— Vai, Maggie, exclamă Tom ţopăind în jurul ei, plesnindu-se pe genunchi şi râzând. Vai, ce caraghioasă eşti! Ia uită-te în oglindă – parc-ai fi prostănacu' de la noi de la şcoală în care aruncăm cu coji de nucă.

Maggie simţi că i se frânge inima. La început se gândise mai cu

seamă să scape de părul care-o necăjea şi de remarcele neplăcute pe care le făceau toţi în legătură cu pieptănătura ei; se mai gândise şi la faptul că acest act plin de curaj va constitui o victorie asupra maică-sii şi a mătuşilor. Nu ţinea să aibă păr frumos – nici nu putea fi vorba de aşa ceva – avea numai ambiţia să fie considerată o fetiţă deşteaptă şi nimeni să nu aibă nimic de spus împotriva ei. Dar acum, când Tom începuse să râdă de ea şi să-i spună că arată ca un prostănac, chestiunea căpăta cu totul alt aspect. Se uită în oglindă; Tom continua să râdă şi să bată din palme, în timp ce obrajii ei îmbujoraţi începură să pălească şi buzele să-i tremure.

— Ah, Maggie, ce faci? Trebuie să te întorci imediat la masă!

— Nu râde de mine, Tom, strigă Maggie înfierbântându-se şi plângând de ciudă; apoi bătu din picior şi-l îmbrânci.

— Ho, nebuno! Atunci de ce l-ai mai tăiat? Eu mă duc jos. Miroase a mâncare! Se vede c-au adus la masă.

Tom alergă jos, lăsând-o pe Maggie pradă sentimentului amar al ireparabilului, care constituia o experienţă aproape zilnică pentru sufletul ei de copil. Acum, când faptul era consumat, îşi dădea bine seama că făcuse o mare nebunie şi că avea să audă mult mai multe lucruri neplăcute în legătură cu părul ei decât auzise până atunci. Căci Maggie făcea toate lucrurile dintr-o pornire pasionată, apoi vedea nu numai urmările, dar şi ceea ce s-ar fi întâmplat dacă n-ar fi făcut nimic, şi în mintea ei toate amănuntele şi împrejurările apăreau exagerate de o imaginaţie activă. Tom nu se lăsa purtat niciodată de elanurile nesăbuite în care se avânta Maggie, căci avea discernământ din instinct şi simţea ceea ce putea să-i folosească sau să-i dăuneze. Şi de aceea, cu toate că avea o fire mult mai voluntară şi mai rigidă decât Maggie, se întâmpla foarte rar ca maică-sa să-i spună că nu-i cuminte. Iar dacă Tom făcea totuşi o prostie, o susţinea până-n pânzele albe: nici că-i păsa! Daca rupea biciul de la trasurica lui taică-său în timp ce izbea cu el în poartă, nu era vina lui – biciul n-avea decât să nu se prindă în balamale. Dacă Tom Tulliver izbea cu biciul într-o poartă, era convins nu că izbirea porţilor de către toţi băieţii din lume ar fi fost un act justificabil, ci că el, Tom Tulliver, avea toate justificările să pocnească în poartă cu biciul şi că n-avea pentru ce să se căiască de ce-a făcut. Dar Maggie, care plângea acum în faţa oglinzii, simţea că nu poate nici în ruptul capului să coboare la masă şi să rabde privirile şi vorbele aspre ale mătuşilor, în timp ce Tom, şi Lucy, şi Martha care servea masa, şi poate chiar taică-său, şi unchii

vor râde de ea; dacă putuse Tom să râdă de ea, desigur că şi ceilalţi vor face la fel; şi, dacă nu şi-ar fi tăiat părul, ar fi putut sta acum lângă Tom şi lângă Lucy şi să mănânce şi ea budincă de caise şi prăjitură cu cremă! Acum nu-i rămânea decât să plângă! Stătea neputincioasă în mijlocul şuviţelor negre, ca Ajax[1] în mijlocul oilor înjunghiate. S-ar putea ca această nenorocire să pară cu totul lipsită de temei muritorilor care au trecut prin multe în viaţă, celor nevoiţi să se gândească la cheltuielile de Crăciun, la vreo iubire trecută sau la vreo prietenie care i-a dezamăgit; dar pentru Maggie, nenorocirea ei era tot atât de mare, sau poate chiar şi mai mare, decât ceea ce noi obişnuim să numim, prin contrast, adevăratele necazuri ale unui om în toată firea.

Fiecare dintre noi a auzit, când era mic, în chip de consolare, cuvintele: „Va veni o vreme când ai să ai necazuri adevărate“, iar când am devenit maturi am repetat şi noi, la rândul nostru, aceste cuvinte altor copii. Când eram mici şi purtam şosete plângeam cu sughiţuri când ne pierdeam de mama sau de doică şi rămâneam singuri într-un loc străin; şi, totuşi, nimeni nu-şi mai aminteşte durerea adâncă a acelor clipe şi nu se mai înduioşează din pricina ei, aşa cum se înduioşează când îşi aduce aminte de suferinţele îndurate în urmă cu cinci sau zece ani. Cu toate acestea, fiecare dintre acele clipe de trăire adâncă a lăsat urme şi dăinuie încă în sufletul nostru, dar urmele lor s-au împletit strâns, pentru totdeauna, cu fibrele simţămintelor mai rezistente ale tinereţii şi maturităţii. Iată de ce necazurile copiilor noştri ne fac să zâmbim şi nu ne vine a crede că pot şi ei să sufere cu adevărat. Nu e oare cu putinţă să-ţi retrăieşti intens copilăria, nu numai amintindu-ţi ce făceai şi ce ţi se întâmpla atunci, ce-ţi plăcea şi ce nu-ţi plăcea pe vremea când purtai rochiţă sau pantaloni scurţi, ci contopindu-te cu ea şi simţind exact ceea ce simţeai pe vremea când timpul care despărţea o vară de alta părea fără de sfârşit? E oare cu putinţă să încerci din nou sentimentul care te-a copleşit când colegii de şcoală te-au exclus din joc, pentru că aruncaseşi mingea prost, şi pentru că o făcuseşi dinadins, sau atunci când, neştiind cum să-ţi omori vremea într-o zi ploioasă de vacanţă, ai trecut de la lene la pozne, de la pozne la impertinenţe şi de la impertinenţe la îmbufnare; sau să retrăieşti ce-ai simţit atunci, în semestrul acela când mama n-a

[1] Erou grec. În tragedia lui *Sofocle* cu acelaşi nume, Ajax, dorind să-l ucidă pe Ulise, este indus în eroare de zeiţa Atena şi înjunghie, în locul rivalului său, o turmă de oi.

vrut să-ţi facă o „jachetă“, cu toate că toţi băieţii de vârsta ta aveau jachete noi! Dacă ar fi într-adevăr cu putinţă să retrăim necazurile anilor de atunci, presupunerile nedesluşite şi ideile ciudate, lipsite de perspectivă, pe care le avem despre viaţă şi care dădeau atâta intensitate suferinţei, cu siguranţă că durerile copiilor noştri nu ne-ar mai face să zâmbim.

— Domnişoară Maggie, a poruncit coniţa să veniţi imediat jos, spuse Kezia, dând buzna în odaie. Dumnezeule, ce-aţi făcut? De când sunt n-am văzut aşa sperietoare!

— Taci din gură, Kezia, strigă Maggie furioasă. Pleacă de-aici şi lasă-mă-n pace!

— Bine, da’ v-am spus că trebuie să coborâţi acu’ imediat. Aşa zice cucoana, răspunse Kezia, venind către Maggie şi luând-o de mână ca s-o ridice de pe podea.

— Lasă-mă-n pace, Kezia. Nu vreau să mănânc, spuse Maggie, smucindu-se din mâna fetei care încerca s-o ridice de pe jos. Nu vreau să vin!

— Bine, cum credeţi. Eu nu pot să mai stau. Trebuie să mă duc să servesc la masa.

Şi spunând asta, Kezia ieşi din odaie.

— Maggie, prostuţo, o strigă Tom, băgând capul pe uşă după câteva clipe. De ce nu vii la masă? Dac-ai şti ce bunătăţi sunt! Mama a zis să vii. De ce plângi, gâsculiţo?

Ah, ce îngrozitor! Tom era atât de crud şi de nepăsător! Dacă Maggie l-ar fi găsit pe el plângând pe covor, ar fi plâns şi ea de mila lui. Şi mâncarea era atât de bună şi ei îi era atât de foame! Vai ce nenorocită se simţea!

Şi totuşi Tom nu era chiar atât de crud. Nu-i venea să plângă alături de Maggie şi, cu toate c-o vedea atât de supărată, nu-i pierise pofta de prăjituri, dar se apropie de ea, îşi lipi obrazul de obrazul ei şi-i spuse mângâietor, pe şoptite:

— Hai, nu vii, Maggie? Vrei să-ţi aduc o bucăţică de budincă după ce mânânc?... sau o prăjitură cu cremă, sau ce vrei tu?

— Da-a-a, răspunse Maggie, începând să se simtă ceva mai bine.

— S-a făcut, spuse Tom plecând. Dar când ajunse lângă uşă, se mai întoarse o dată, adăugând: Da’ mai bine ai veni şi tu la masă. Ştii, la desert avem nuci şi vin de aglice.

Maggie se oprise din plâns şi, după plecarea lui Tom, rămase pe gânduri. Tom se purtase frumos cu ea şi asta îi mai potolise supărarea, iar gândul că putea să mănânce nuci şi să bea vin de

aglice începuse s-o frământe.

Se ridică cu greu din mijlocul şuviţelor de păr risipite pe podea şi coborî scara. Apoi se opri cu umărul rezemat de uşa întredeschisă a sufrageriei şi aruncă o privire înăuntru, îi văzu pe Tom şi Lucy cu un scaun gol între ei, iar pe o măsuţă de alături zări prăjiturile cu cremă... Nu mai putea răbda! Se strecură înăuntru şi se îndreptă spre scaunul gol. Dar, nici n-apucă bine să se aşeze şi începu să regrete c-a venit şi că nu rămăsese sus.

Când dădu cu ochii de ea, doamna Tulliver scoase un ţipăt şi se zăpăci atât de tare, încât scăpă din mână lingura mare de sos care căzu în farfurie, lucru cu consecinţe cât se poate de serioase pentru faţa de masă. Kezia nu-i spusese de ce refuzase Maggie să vină la masă, fiindcă nu voise s-o necăjească pe stăpână tocmai când tăia carnea, iar doamna Tulliver nu bănuise nimic rău; îşi închipuise doar că fata are iar toane şi că, în felul ăsta, se pedepseşte singură, lipsindu-se de o parte din prânz.

Ţipătul doamnei Tulliver făcu toate capetele să se întoarcă spre Maggie, care se roşi, simţind cum încep să-i ardă obrajii şi urechile, în timp ce unchiul Glegg, un domn bătrân, cu părul alb şi cu un aer cumsecade, spuse;

— Ia te uită! Cine o fi fetiţa asta? Că eu n-o cunosc. Ia spune, Kezia, nu cumva e o fetiţă pe care-ai cules-o de pe drum?

— Văd că s-a apucat să se tundă singură, rosti domnul Tulliver încet către domnul Deane, râzând cu poftă. Ai mai pomenit aşa fetiţă năzdrăvană?

— Te-ai cam pocit, domnişoară, îşi dădu cu părerea domnul Pullet.

Aceasta era poate observaţia cea mai usturătoare pe care o făcuse în viaţa lui.

— Mai mare ruşinea, îşi rosti sentinţa mătuşa Glegg pe un ton dojenitor, mai răstit şi mai aspru decât oricând. Fetiţele care-şi tund singure părul ar trebui bătute cu biciul şi hrănite doar cu pâine şi apă. N-ar trebui să li se îngăduie să stea la masă cu unchii şi mătuşile lor.

— Da, da, adăugă domnul Glegg, cu intenţia de a da o întorsătură hazlie acestor mustrări. Ar trebui băgată la închisoare. Acolo o să-i taie şi părul care i-a mai rămas, ca să i-l potrivească mai bine.

— Acum chiar că arată ca o ţigancă, spuse la rândul ei mătuşa Pullet, compătimitoare. N-ai avut noroc, soră, că fata a ieşit aşa de

oacheşă. Băiatul e destul de blond. Da' fata, tare mă tem că o să sufere în viaţă, că prea-i oacheşă.

— E o fata rea. Îmi mănâncă sufletul, îşi vărsă focul doamna Tulliver, cu lacrimi în ochi.

Maggie avea impresia că ascultă un cor de mustrări şi batjocuri. La început se înroşise de necaz, şi un timp revolta o făcu să îndure mai uşor ruşinea. Tom îşi închipui că Maggie prinsese curaj din pricina budincii şi a prăjiturilor cu cremă care tocmai apăruseră pe masă. Şi, convins de asta, îi şopti:

— Vai, Maggie, ţi-am spus eu c-ai s-o păţeşti.

Încercase să fie drăguţ cu ea, dar Maggie era convinsă că Tom îşi bate joc de nenorocirea ei. Curajul o părăsi cu totul, simţi că i se pune un nod în gât şi, dându-se jos de pe scaun, fugi la taică-său şi se lipi de umărul lui, izbucnind într-un plâns cu sughiţuri.

— Lasă, lasă, fata tatii, o mângâie domnul Tulliver, luând-o în braţe. Nu mai plânge. Ai făcut bine că ţi-ai tăiat părul dacă nu-ţi plăcea aşa lung. Hai, nu mai plânge. Las-că te apără tata.

Ah, minunate vorbe de dragoste! Niciodată Maggie n-avea să uite clipele când taică-său „îi ţinea partea“. Avea să le păstreze în inimă şi să-şi amintească de ele mulţi ani mai târziu, atunci când toată lumea avea să spună că domnul Tulliver nu se purtase bine cu copiii lui.

— Ah, Bessy, tare-o mai râzgâie bărbat-tu pe fată! îi spuse doamna Glegg doamnei Tulliver, în secret, dar destul de tare ca s-audă şi ceilalţi. Bagă de seamă c-o s-o nenorocească. Tata ne-a crescut altfel şi de-aia suntem ce suntem astăzi.

Necazurile domestice ale doamnei Tulliver păreau să fi atins o culme de unde începi să devii insensibil. Nici nu mai luă în seamă vorbele soră-sii şi, dându-şi panglicile bonetei pe spate, începu să taie budinca, afişând un aer de tăcută resemnare.

O dată cu desertul veni şi eliberarea lui Maggie: ziua era caldă, aşa încât copiii fură trimişi să-şi mănânce nucile şi să-şi bea vinul în chioşc. O zbughiră printre tufişurile îmbobocite ale grădinii, cu vioiciunea unor animale mici care scapă de sub un clopot de sticlă fierbinte.

Doamna Tulliver le dăduse voie să plece cu un scop bine determinat: acum, când masa se sfârşise şi când puteai să stai de vorbă în linişte, venise momentul potrivit să aducă la cunoştinţa rudelor intenţiile domnului Tulliver în legătură cu Tom, şi socotea mai nimerit ca băiatul să nu fie de faţă. Copiii erau obişnuiţi să-i

audă pe părinţi vorbind despre ei, de parcă ar fi fost nişte păsări care oricât şi-ar fi lungit gâtul şi ar fi încercat să audă, tot n-ar fi fost în stare să priceapă nimic. Dar, ca niciodată, doamna Tulliver se arătă discretă, deoarece îşi dăduse seama că lui Tom nu-i plăcea deloc gândul că ar putea fi trimis la şcoala unui pastor, socotind că asta echivala cu faptul de a fi fost trimis să înveţe la o şcoală condusă de un jandarm. Doamna Tulliver îşi dădea seama cu regret că bărbat-său va face tot cum îl taie capul, orice ar spune sora Glegg sau sora Pullet; dar se gândea că, dacă treaba va ieşi prost, nu va mai putea nimeni să spună că Bessy îl lăsase pe soţul ei să facă o prostie, fără a-şi informa rudele despre ce e vorba.

— Domnule Tulliver, spuse, întrerupând o discuţie dintre bărbatul ei şi domnul Deane, ar fi timpul să le comunici mătuşilor şi unchilor copiilor noştri ce ai de gând să faci cu Tom.

— Foarte bine, răspunse domnul Tulliver cam înţepat. N-am nimic împotrivă să spun tuturor ce am de gând să fac cu băiatul. Am hotărât, continuă el, uitându-se la domnul Glegg şi la domnul Deane, am hotărât să-l trimit la un domn Stelling, un pastor de la King’s Lorton, despre care am auzit că-i grozav de deştept şi-l poate învăţa o mulţime de lucruri.

Se înălţă un murmur general de uimire, care semăna cu murmurul pe care-l poţi auzi într-o biserică de ţară, atunci când, din amvon, preotul face vreo aluzie la treburile din timpul săptămânii ale credincioşilor. Unchii şi mătuşile copiilor erau la fel de uimiţi ca şi acei credincioşi, când auziră că în aranjamentele de familie ale domnului Tulliver se amestecă un pastor. Cât despre unchiul Pullet, se simţea atât de uimit, de parcă domnul Tulliver i-ar fi spus că are de gând să-l trimită pe Tom la lordul cancelar; căci domnul Pullet aparţinea acelei clase dispărute de răzeşi englezi, care se îmbrăcau în haine bune, plăteau taxe şi impozite mari, se duceau la biserică şi duminica mâncau o masă îmbelşugată, dar nici prin gând nu le trecea că s-ar putea vorbi despre originea Constituţiei engleze, în ceea ce priveşte biserica şi statul, mai mult decât despre originea sistemului solar şi a stelelor fixe. E trist, dar totuşi adevărat, că în mintea domnului Pullet, episcopul se confunda cu un fel de baronet, care putea sau nu să predice; şi, de vreme ce pastorul parohiei în care trăia el era de familie nobilă şi avea o mare avere, ideea că un pastor poate fi şi profesor, îi era prea străină domnului Pullet ca s-o conceapă cu uşurinţă. Îmi dau seama că e greu pentru nişte oameni care trăiesc în timpurile civilizate de azi, să-şi

închipuie că domnul Pullet putea fi atât de ignorant, dar aceşti oameni ar trebui să se gândească ce rezultate extraordinare poate da o înclinaţie naturală atunci când e ajutată să se dezvolte în condiţii prielnice. Iar domnul Pullet avea o mare înclinaţie către ignoranţă. Fu primul care dădu glas uimirii:

— Da' de ce să-l trimiţi la un pastor? întrebă el, clipind din ochi cu mirare şi uitându-se la domnul Glegg şi la domnul Deane ca să vadă dacă ei pricepeau ceva.

— Cum de ce? Pentru că, după câte am înţeles eu, pastorii sunt cei mai buni dascăli, răspunse bietul domn Tulliver, care, pierdut în labirintul acestei lumi încurcate, era gata oricând să se agaţe cu disperare de orice argument. Uite, de pildă, Jacobs de la „Academie“, care nu e pastor, nu l-a învăţat pe băiat mai nimic. Aşa că am hotărât să-l trimit la o şcoală unde să aibă altfel de dascăl. Şi, după cât înţeleg, domnu' ăsta Stelling e tocmai ce trebuie. Vreau să-l trimit pe băiat cam pe la 21 iunie, încheie el pe un ton hotărât, lovind uşor în tabacheră şi luând o priză de tutun.

— O să-ţi ceară o taxă foarte piperată! Pastorii ăştia au pretenţii foarte mari, spuse domnul Deane, trăgând adânc tutun pe nas, cum avea el obiceiul ori de câte ori voia să rămână pe o poziţie neutră.

— Ia zi, vecine Tulliver, ce crezi, o să se priceapă pastorul să-l înveţe cum să deosebească o probă de grâu bună de una proastă? întrebă domnul Glegg căruia-i plăcea să glumească şi care, de când se retrăsese din afaceri, considera că-şi poate îngădui şi că e chiar nimerit să ia lucrurile în glumă.

— Ei, am eu nişte planuri în legătură cu băiatu', spuse domnul Tulliver, făcând o pauză şi ridicând paharul.

— Dacă-mi îngăduiţi şi mie să spun ceva, că rar apuc şi eu să scot o vorbă, interveni doamna Glegg pe un ton plin de subînţelesuri amare, aş vrea să ştiu cu ce o să se aleagă băiatul dacă i se dă o educaţie prea înaltă faţă de poziţia lui bănească?

— Vedeţi, spuse domnul Tulliver, fără să se uite la doamna Glegg şi adresându-se bărbaţilor care se aflau în odaie, m-am gândit să nu-l învăţ pe Tom meseria mea. M-am gândit şi m-am tot gândit şi când am văzut ce-a făcut Gamett cu fii-său, m-am hotărât. Vreau să-şi faca o meserie în care nu-i nevoie de capital. Vreau să ştie destulă carte ca să nu-l poată încuia niciun avocat, sau alţii de felul ăsta, şi să poată să m-ajute şi pe mine din când în când la afaceri.

Doamna Glegg scoase un fel de sunet lung, gutural. Stătea cu buzele strânse şi zâmbea cu o expresie de milă şi dispreţ.

— Bine ar fi dacă unii oameni n-ar avea de-a face cu avocaţii, urmă ea după sunetul acela introductiv.

— Da’ ia spune-mi, pastorul ăsta conduce o şcoală primară ca cea de la Market Bewley? întrebă domnul Deane.

— Nu, nici vorbă, răspunse domnul Tulliver. Nu vrea să ia decât vreo doi-trei elevi... Ca să aibă mai mult timp să se ocupe de ei, înţelegi?

— Aha, şi în felul ăsta copiii învaţă mai repede. Dacă sunt prea mulţi nu prea învaţă cine ştie ce, spuse domnul Pullet, care simţea că începe să înţeleagă cât de cât problema asta atât de complicată.

— Da, dar mă tem că vrea mulţi bani, reveni domnul Glegg.

— Ei, cât să vrea? O sută pe an, bani peşin, răspunse domnul Tulliver, oarecum mândru de ideea lui îndrăzneaţă. Dar să ştiţi că asta-i o investiţie bună. Educaţia o să-i servească lui Tom drept capital în viaţă.

— Aici s-ar putea să ai dreptate, spuse domnul Glegg. Da, da, vecine Tulliver, s-ar putea să ai dreptate:

Când s-au dus bani, avere şi moşii,
Tot ce-ţi rămâne-i învaţat să fii.

— Mi-amintesc c-am văzut o dată versurile astea într-o vitrină, la Buxton. Numa’ că noi ăştia care n-avem învăţătură, e mai bine să ne ţinem banii. Ce zici, vecine Pullet, n-am dreptate? spuse domnul Glegg frecându-şi genunchii cu un aer foarte încântat.

— Mă mir de dumneata, domnule Glegg, interveni nevastă-sa. La vârsta şi la situaţia dumitale n-ar trebui să te porţi aşa. Nu-ţi stă bine.

— Ce nu-mi stă bine, doamnă Glegg? întrebă bărbat-său, făcând glumeţ cu ochiul celor de faţă. Poate vorbeşti de haina albastră pe care-o port azi?

— Mi-e milă de dumneata, domnule Glegg, când te văd ce slab eşti din fire. Am spus că nu-ţi stă bine să glumeşti când vezi că neamurile dumitale alunecă spre pierzanie.

— Dacă de mine e vorba, sări domnul Tulliver profund jignit, să ştii că nu trebuie să-ţi baţi capul şi să te frământi. Pot să-mi văd şi singur de treburi, fără să-i supăr pe alţii.

— A, acum mi-aduc aminte, spuse domnul Deane schimbând subiectul ca să salveze situaţia. Mi-aduc aminte că mi-a spus cineva că Wakem are de gând să-şi trimită băiatul – ştiţi, băiatul ăla

infirm – să înveţe carte la un pastor. Nu-i aşa Susan? adăugă el, adresându-se nevesti-sii.

— Nu ştiu, răspunse doamna Deane, strângându-şi iar buzele.

Doamna Deane nu era omul să ia parte la o discuţie în care oamenii se înţepau unii pe alţii.

— Foarte bine, spuse domnul Tulliver pe un ton glumeţ, ca să-i arate doamnei Glegg că nu-i pasă de ea. Dacă Wakem are de gând să-şi trimită băiatul la un pastor, înseamnă că nu greşesc dacă-l trimit şi eu pe Tom; Wakem e un pungaş fără pereche, mai mare decât toţi pungaşii ieşiţi din mâna lui Scaraoţchi, dar nu pot să afirm că ştie întotdeauna ce are de făcut. Uite, spune-mi care-i măcelarul lui, şi-o să-ţi spun unde să te duci să cumperi carne.

— Bine, dar băiatul lui Wakem e cocoşat, interveni doamna Pullet, care avea impresia că toată povestea are un aer funebru. De asta nu-i de mirare că îl trimite să înveţe la pastor.

— Da, da, spuse domnul Glegg, luând în serios observaţia doamnei Pullet. Trebuie să te gândeşti la asta, vecine Tulliver. Băiatul lui Wakem nu poate munci, aşa că taică-său e nevoit să-l facă domn, bietul copil...

— Domnule Glegg, îl întrerupse doamna Glegg clocotind de indignare, dar hotărâtă să se stăpânească, ai face mai bine dacă ţi-ai ţine gura. Domnului Tulliver nu-i pasă de părerea ta şi nici de-a mea. Există oameni care îşi închipuie că ştiu ce trebuie să facă, fără să mai întrebe şi pe alţii.

— Cred că de dumneata e vorba, dacă într-adevăr gândeşti ce spui, replică domnul Tulliver, începând din nou să fiarbă de furie.

— Las’ că nu mai spun nimic, răspunse doamna Glegg tăios. Nu mi-a cerut nimeni sfatul, aşa că mai bine tac.

— Ar fi prima oară când te abţii, spuse domnul Tulliver. Numai sfaturi ştii să dai. E singurul lucru pe care-l dăruieşti oricând cu dragă inimă.

— Da, da’ uiţi că dacă n-am dăruit încă nimic, în schimb am împrumutat altora cu dragă inimă, răspunse doamna Glegg. Cunosc persoane care-mi datorează bani şi am o presimţire c-o să mă căiesc c-am împrumutat bani rudelor.

— Lăsaţi cearta, se amestecă domnul Glegg încercând să-i linişească, dar nereuşind să-l potolească pe domnul Tulliver.

— După câte ştiu eu, am semnat o poliţă, se repezi acesta. Şi-n afară de asta, cu toată rudenia, ţi-am dat o dobândă de cinci la sută.

— Haide, soră, interveni doamna Tulliver cu un ton rugător, bea-ţi vinul şi serveşte-te cu migdale şi stafide.

— Îmi pare rău, Bessy, răspunse doamna Glegg ca un câine care profită să se repeadă la un om când îl vede fără băţ în mână. E o prostie să vorbeşti acum despre migdale şi stafide.

— Nu te mai aprinde aşa, soră, încercă s-o potolească doamna Pullet care începuse să plângă încet. Dacă ţi se suie sângele la cap, acu după-masă, s-ar putea, Doamne fereşte! să te lovească damblaua. Şi ştii că de-abia am ieşit din doliu... că doar toate am purtat rochii la fel, şi voal, şi de-abia le-am pus bine. E mai mare ruşinea să se întâmple aşa ceva între surori.

— Cred şi eu că-i mai mare ruşinea, ripostă doamna Glegg. Rău am ajuns dacă soră-mea mă pofteşte la ea numai ca să se certe cu mine şi să mă ia peste picior.

— Stai, Jane dragă, nu te mai aprinde aşa... linişteşte-te... linişteşte-te, o domoli domnul Glegg.

Dar domnul Tulliver, care nu-şi descărcase încă toţi nervii, îi acoperi vocea, izbucnind din nou:

— De unde ai scos-o că vreau să mă cert cu dumneata? Dumneata nu laşi lumea în pace! Te tot iei în beţe cu toţi. Să ştii că eu nu mă iau la ceartă cu o femeie niciodată, dacă-şi vede de treabă.

— A, va să zică nu-mi văd de treabă! răspunse doamna Glegg cu vocea gâtuită de furie. Am cunoscut oameni mult mai de seamă decât dumneata, care au murit demult şi care s-au purtat mult mai respectuos cu mine decât te porţi dumneata. Şi bărbatu-meu stă cu braţele încrucişate şi se uită cum îşi bate joc de mine un fitecine care nu şi-ar fi îngăduit niciodată o asemenea îndrăzneală, dacă anumite persoane din familia noastră nu s-ar fi măritat atât de prost.

— Dacă-i vorba pe-aşa, se răţoi domnul Tulliver, află că familia mea e tot atât de bună ca a dumitale... ba chiar mai bună, fiindcă la noi în familie n-am pomenit femeie atât de afurisită.

— Frumos îţi şade, domnule Glegg, izbucni doamna Glegg, ridicându-se de pe scaun, frumos îţi şade să stai cu mâinile în sân şi s-asculţi cum mă batjocoreşte lumea. Nu mai rămân o clipă în casa asta! Dumneata n-ai decât sa rămâi şi să vii acasă cu cabrioleta... Eu mă duc pe jos.

— Lasă, sufleţele, spuse domnul Glegg cu tristeţe, ridicându-se şi pornind după nevastă-sa.

— Cum ai putut să-i vorbeşti în felul ăsta, domnule Tulliver? i se adresă doamna Tulliver cu lacrimi în ochi.

— Las-o să plece, răspunse Tulliver furios. Nici măcar un torent de lacrimi n-ar fi putut să-l potolească. Las-o să plece. Cu cât pleacă mai repede, cu atât mai bine. Acum ştiu că n-o să încerce să mi se suie în cap.

— Soră Pullet, murmură doamna Tulliver cu voce stinsă, crezi c-ar servi la ceva să te duci după ea şi să încerci s-o linişteşti?

— Vezi-ţi mai bine de treabă, interveni domnul Deane. Las-că vă împăcaţi altă dată.

— Atunci ce ziceţi, dragele mele, n-ar fi mai bine să ne ducem să vedem ce fac copiii, propuse doamna Tulliver, ştergându-şi lacrimile.

Era o idee cât se poate de bună. După plecarea femeilor, domnul Tulliver se simţi ca un om care ar fi alungat nişte muşte obraznice din cameră. Nimic nu-i plăcea mai mult decât să stea de vorbă cu domnul Deane, lucru care se întâmpla rar, acesta fiind foarte ocupat cu afacerile. Domnul Deane era, după părerea lui, omul cel mai „competinte" pe care-l cunoscuse vreodată şi, pe deasupra, era plin de duh şi avea limba ascuţită, corespunzând astfel în mod plăcut înclinaţiei asemănătoare pe care o avea domnul Tulliver, dar care la el rămăsese nerealizată. Acum, când plecaseră femeile care-i tulburaseră tot timpul cu fleacuri, nimic nu-i mai împiedica să vorbească despre lucruri serioase. Acum puteau să-şi spună fiecare părerea despre ducele de Welligton[1] a cărui atitudine faţă de problema catolică îl pusese într-o lumină cu totul nouă; puteau să facă haz de purtarea ducelui la bătălia de la Waterloo pe care n-ar fi fost niciodată în stare s-o câştige dacă în spatele lui nu s-ar fi aflat o armată întreagă de englezi, ca să nu mai vorbim de Blucher[2] şi de prusaci care, după cum aflase domnul Tulliver de la o persoană bine informată, apăruseră exact când trebuia. Dar în privinţa asta nu erau toţi de aceeaşi părere.

Domnul Deane, de exemplu, nu prea era dispus să acorde credit prusacilor, căci felul nesatisfăcător în care îşi construiau vapoarele şi în care făceau tranzacţii cu bere de Danzig îl făcea să aibă o impresie cam proastă despre curajul prusac în general. Văzând că

---

[1] Arthur Wellesley, duce de Wellington (1769-1852) om de stat şi militar englez, a comandat armatele aliate împotriva lui Napoleon la Waterloo.

[2] Gebhard Leberecht Blucher (1742-1819), feldmareşal prusac, s-a distins în bătălia de la Waterloo.

nu prea avusese succes cu teoria lui, domnul Tulliver declară că tare se temea că Anglia n-o să mai fie niciodată cum fusese pe vremuri. Dar domnul Deane, care era asociat la o firmă prosperă, avea bineînţeles păreri mai optimiste despre viaţă. Îl rugară să povestească cum merg importurile, mai cu seamă importurile din piele şi zinc şi, ascultându-l, domnul Tulliver se mai linişti, spunându-şi că mai e până-n ziua în care toată ţara va ajunge la cheremul papistaşilor şi al radicalilor şi când oamenii cinstiţi nu vor mai avea nicio şansă.

Unchiul Pullet asculta, clipind din ochi, cum cei doi discutau probleme înalte. Pullet nu se pricepea la politică – socotea că politica e un dar înnăscut – dar, după câte înţelegea el, acest duce de Wellington nu era nici mai bun şi nici mai rău decât trebuia să fie.

Capitolul VIII
În care domnul Tulliver se dovedeşte a fi un om slab

— Ce te faci dacă soră-mea Glegg îţi cere banii înapoi? De unde ai să scoţi cinci sute de lire? îl întreba doamna Tulliver pe bărbat-său în aceeaşi seară, făcând o tristă trecere în revista a zilei respective.

Cu toate că trăise alături de el treisprezece ani, doamna Tulliver era tot atât de lipsită de experienţă ca la început. Când cerea ceva soţului, avea, de pildă, darul să-i vorbească în aşa fel, încât, în cele din urmă, domnul Tulliver să facă exact contrariul. Există pe lume oameni care nu se maturizează niciodată; ei rămân ca acei peştişori cuminţi care par să-şi păstreze până-n ultima clipă iluziile din tinereţe că pot înota în linie dreaptă, trecând prin peretele de sticlă care-i înconjură. Doamna Tulliver era ca unul dintre aceşti peştişori aurii: după ce timp de treisprezece ani se lovise cu capul de acelaşi mediu rezistent, se repezea din nou spre el cu un avânt la fel de deosebit.

Cuvintele ei intenţionau să-l convingă pe domnul Tulliver că nu i-ar fi deloc greu să facă rost de cinci sute de lire; iar când doamna Tulliver se arătă nerăbdătoare să afle cum o să facă rost de ele – fără să ipotecheze moara şi casa (pe care declarase că n-o să le ipotecheze niciodată) – cu atât mai mult cu cât în ziua de azi nimeni nu se grăbeşte să-ţi împrumute bani dacă nu-i dai o

garanţie, domnul Tulliver, înfierbântându-se, spuse că doamna Glegg e liberă să facă ce pofteşte cu banii – să-i ceară sau să nu-i ceară – dar că el îi va restitui oricum. Nu voia să aibă nicio obligaţie faţă de surorile neveste-sii. Când un om se însoară cu o fată care are o droaie de surori, se poate aştepta la nenumărate necazuri, dacă e dispus să le înghită. Dar domnul Tulliver nu era dispus.

Punându-şi boneta de noapte, doamna Tulliver mai vărsă în tăcere câteva lacrimi, dar nu trecu mult şi se cufundă într-un somn adânc, legănată de gândul că va mai discuta despre toate astea a doua zi, când urma să se ducă împreună cu copiii să ia ceaiul la sora Pullet, la Garum Firs. Nu se aştepta să rezolve ceva prin discuţia cu soră-sa, dar i se părea cu neputinţă ca întâmplările petrecute să se încăpăţâneze a rămâne neschimbate, oricât te-ai plânge de ele.

Domnul Tulliver, în schimb, adormi mai greu, căci se gândea şi el la o vizită pe care voia s-o facă a doua zi şi părerile lui în această problemă nu erau atât de vagi şi de liniştitoare ca ale blândei sale tovarăşe de viaţă.

De câte ori se afla sub influenţa unui sentiment puternic, domnul Tulliver simţea un impuls spre acţiune, lucru care nu se prea potrivea cu senzaţia aceea neplăcută că viaţa ar fi foarte încurcată şi ciudată, care-l copleşea când era mai liniştit; dar se prea poate să fi existat o legătură directă între aceste fenomene aparent contradictorii, de vreme ce nu te poţi convinge că un scul de lână e încâlcit până nu tragi tare de un fir.

A doua zi, domnul Tulliver, împins de această dorinţă de acţiune, o porni călare, îndată după prânz (nu era dispeptic) către Basset, să facă o vizită soră-sii Moss şi bărbatului ei. Luând hotărârea irevocabilă de a-i plăti doamnei Glegg datoria de cinci sute de lire, domnul Tulliver îşi amintise, cum era şi firesc, că are o poliţă pentru trei sute de lire pe care le împrumutase cumnatului sau Moss. Dacă sus-numilul cumnat reuşea să-şi plătească datoria într-un anumit termen, lucrul acesta ar fi atenuat, în mare măsură, impresia greşită că domnul Tulliver se afla într-o încurcătură, impresie pe care hotărârea lui îndrăzneaţă ar fi putut s-o creeze unor oameni slabi din fire, care doresc să cunoască precis cum trebuie procedat într-o anumită situaţie, chiar înainte de a se convinge că va fi uşor.

Situaţia în care se afla domnul Tulliver nu era nici nouă, nici neobişnuită, dar, asemenea altor împrejurări ale vieţii cotidiene, ea ascundea complicaţii care aveau să se facă simţite mult mai târziu:

domnul Tulliver trecea drept un om mult mai înstărit decât era în realitate. Şi, cum toţi avem tendinţa să credem despre noi ceea ce crede lumea, domnul Tulliver obişnuia să se gândească la faliment şi la ruină cu acelaşi sentiment de vagă milă pe care îl are un om cumpătat şi slăbănog, atunci când aude că vecinul lui, un tip congestiv şi grăsan, a fost lovit de apoplexie. Era obişnuit să audă glume măgulitoare în legătură cu situaţia lui avantajoasă de posesor al unei mori şi al unui petic de pământ, şi aceste glume, cum era şi firesc, îi hrăneau convingerea că e om cu stare. Glumele astea dădeau un gust plăcut paharului de băutură în zilele de târg şi, dacă n-ar fi fost dobânzile semestriale, domnul Tulliver ar fi uitat cu totul că există o ipotecă de două mii de lire asupra proprietăţii pentru care era atât de invidiat. Dar nu ajunsese la această ipotecă numai din vina lui: o mie de lire reprezentau zestrea pe care fusese nevoit s-o dea soră-sii la nuntă. Şi dacă ai vecini care te poartă prin tribunale, nu poţi să achiţi ipotecile, cu atât mai mult când te bucuri de o reputaţie aşa de bună în ochii cunoştinţelor, încât îţi cer cu împrumut câte o sută de lire, pe o garanţie prea mare ca să fie pusă pe hârtie. Prietenul nostru Tulliver era un om bun din fire şi nu-i plăcea să respingă pe nimeni cu asprime, nici măcar pe soră-sa care nu numai că venise pe lume nedorită, de altminteri ca toate surorile, creând astfel necesitatea unor ipoteci, dar făcuse şi o căsătorie nesăbuită şi, ca o încoronare a tuturor acestor păcate, născuse opt copii. În această privinţă, domnul Tulliver era conştient de slăbiciunea lui; dar se scuza singur spunându-şi că, înainte de a se mărita cu Moss, Gritty fusese fată frumoasă – şi, uneori, spunând asta, glasul îi tremura uşor. În dimineaţa aceea însă, se afla într-o dispoziţie de om de afaceri şi, călărind de-a lungul potecilor din Basset cu hârtoapele lor adânci – plasate atât de departe de târg, încât munca pentru îngrăşarea pământului şi pentru recoltele sărace ale acestei parohii înghiţea cea mai mare parte din profituri – simţi cum se înfurie din ce în ce mai tare pe Moss, un om fără capital care, dacă umbla ciuma printre vite sau cădea mana, putea fi sigur că pe el pacostea în niciun caz n-o să-l cruţe, şi care, cu cât încercai mai mult să-l scoţi din mocirlă, cu atât se înfunda mai rău. De fapt îi va aduce un serviciu dacă îl va sili să facă rost de cele trei sute de lire: îi va deschide ochii, ca să nu mai repete şi anul ăsta prostia pe care o făcuse anul trecut cu lâna. Domnul Tulliver fusese prea îngăduitor cu cumnat-său; şi, pentru că lăsase dobânda să meargă timp de doi ani, Moss ar fi putut crede că domnul Tulliver n-

o să-i mai pomenească nimic în legătură cu capitalul propriu-zis. Dar domnul Tulliver era hotărât să nu mai încurajeze pe aceşti oameni de nimic, iar plimbarea de-a lungul potecilor din Basset nu numai că nu-i slăbea hotărârea şi nu-i înmuia sufletul, ba dimpotrivă. Din când în când câte o scuturătură pricinuită de urmele adânci de copite, rămase din zilele noroioase de iarnă, îl făcea să-l pomenească plin de năduf pe Scaraoţchi, tatăl avocaţilor, care cu propriile lui copite sau în alt chip, contribuise cu siguranţă la starea de acum a drumurilor şi văzând pământurile nesfârşite lăsate în paragină şi gardurile rupte – cu toate că nu făceau parte din ferma cumnatului Moss – se înfuria şi mai tare pe un asemenea agricultor lipsit de noroc. Chiar dacă acest pământ înţelenit nu era proprietatea lui Moss, ar fi putut foarte bine să fie: Basset arăta la fel peste tot. După părerea domnului Tulliver, era o parohie de cerşetori, şi această părere era fără îndoială bine întemeiată. Basset avea un pământ sărac, drumuri proaste, un moşier sărac care nu locuia nici el acolo, şi un fel de paracliser şi el tot sărac. Dacă cineva, vreodată, adânc impresionat de capacitatea minţii omeneşti de a învinge împrejurările vitrege, ar susţine totuşi că locuitorii din parohia Basset ar aparţine unei categorii umane superioare, n-aş avea nimic de obiectat împotriva acestei teorii abstracte; ştiu însă că mintea oamenilor din Basset se potrivea de fapt perfect cu situaţia din parohie. Potecile noroioase, năpădite uneori de iarbă, care pentru un străin păreau că nu duc nicăieri decât că dau una într-alta, duceau totuşi, dacă le urmai cu răbdare, undeva, departe, la drumul mare; erau însă în Basset mulţi oameni pe care potecile îi duceau, de cele mai multe ori, într-un loc de desfrâu, cunoscut, în mod oficial, sub numele de „Markis o'Granby“[1], dar pe care clienţii obişnuiţi îl numeau „La Dickinson“. O încăpere mare, joasă, cu nisip presărat pe podele şi cu miros iute de tutun, amestecat cu mirosul nelămurit al reziduurilor de bere; domnul Dickinson stătea sprijinit de canatul uşii, cu faţa tristă, plină de coşuri, care la lumina zilei părea tot atât de nelalocul ei ca o lumânare gata să se stingă, rămasă de peste noapte; toate astea nu păreau a fi prea ademenitoare. Totuşi, aproape că nu era om în Basset care să treacă prin dreptul cârciumii, pe la ora patru, în după-amiezile de iarnă, fără să se simtă atras de ea în mod fatal. Şi dacă vreo femeie din Basset voia să demonstreze că bărbat-său nu e pus pe petreceri, nu reuşea să te convingă decât dacă-ţi spunea

[1] Marchizul de Granby.

că, un an întreg, omul nu cheltuise niciun ban la Dickinson. Doamna Moss avea şi ea obiceiul să afirme acest lucru despre soţul ei ori de câte ori domnul Tulliver era în toane rele – ca în ziua aceasta – şi îi căuta nod în papură. Şi, după toate celelalte, domnul Tulliver se mai înfurie şi pe poarta fermei care, când încercă s-o deschidă cu cravaşa, reacţionă cum reacţionează toate porţile cărora le lipseşte balamaua de sus, devenind o primejdie pentru picioarele omului sau ale calului respectiv. Domnul Tulliver era cât pe-aci să descalece şi să poarte calul de căpăstru prin gropile noroioase ale fermei peste care clădirile mari, pe jumătate acoperite cu cherestea, aruncau o umbră mohorâtă ce se întindea până la silueta alungită a casei dărăpănate – clădită pe un nivel mai ridicat decât restul curţii – dar un argat apăru la timp, împiedicându-l să renunţe la hotărârea de a nu descăleca de pe cal în tot timpul vizitei. Dacă un om vrea să se poarte aspru, trebuie să rămână în şa şi să vorbească de sus, ca să nu întâlnească privirea care imploră, ci să privească numai orizontul îndepărtat. Doamna Moss auzise tropotul calului şi, când frate-său ajunse în dreptul casei, o găsi în uşa bucătăriei; avea un zâmbet cam obosit şi ţinea în braţe un copilaş cu ochi negri. Doamna Moss semăna cu frate-său, dar faţa îi era mai stinsă, mai ofilită şi mânuţa dolofană a copilului, lipită de faţa maică-sii, arăta şi mai limpede că obrazul era veşted.

— Îmi pare bine că te văd, frate, spuse ea cu căldură. Nu ştiam că vii azi pe la noi. Ce mai faci?

— Binişor, binişor, doamnă Moss... binişor, răspunse el, cam rece şi fără chef de vorbă, de parcă i s-ar fi părut o îndrăzneală din partea ei să pună o asemenea întrebare.

Doamna Moss îşi dădu seama pe dată că frate-său nu e în toane bune, căci i se adresa cu „Doamnă Moss“ doar când era supărat sau faţă de lume străină. Dar doamna Moss găsea că e firesc ca oamenii cărora le merge prost să fie priviţi de sus. Nu pornea de la ideea că toţi oamenii sunt egali; era o femeie prolifică, răbdătoare şi blândă.

— Unde e bărbat-tu? Îmi închipui că nu e acasă, continuă domnul Tulliver, după o pauză gravă, în care patru dintre copii dădură buzna afară, ca nişte puişori de găină ce-şi caută mama dispărută în dosul coteţului.

— Nu, răspunse doamna Moss. E prin câmpul de cartofi de colo. Georgy, dă fuga până la Far Close şi spune-i tatei că a sosit unchiul.

Nu vrei să descaleci să guşti ceva, frate?

— Nu, nu, nu pot să descalec. Trebuie să mă întorc imediat acasă, spuse domnul Tulliver, uitându-se în altă parte.

— Ce mai face doamna Tulliver şi copiii? întreba doamna Moss supusă, neîndrăznind să stăruie cu invitaţia ei.

— Binişor, binişor. La 21 iunie îl trimit pe Tom la altă şcoală... asta o să mă coste o groază de bani şi e cam prost că banii mei sunt la alţii.

— Te-aş ruga să fii atât de bun să-i laşi pe copii să vină într-o zi să-şi vadă verii. Ăştia mici abia aşteaptă s-o vadă pe verişoara Maggie. Şi eu, ce să mai spun, ca doar e fina mea, şi ştii cât ţin la ea... Şi nimeni n-ar fi în stare să facă pentru ea mai mult ca mine, chiar dacă sunt mai procopsiţi. Sunt sigură că şi ei îi place să vină la noi: are inimă bună, şi tare mai e isteaţă şi deşteaptă!

Dacă doamna Moss ar fi fost viclenia întruchipată şi nu una dintre femeile cele mai naive de pe pământ, tot n-ar fi putut născoci ceva mai nimerit ca să-l câştige pe frate-său, decât s-o laude pe Maggie. Domnul Tulliver găsea foarte rar oameni care s-o laude pe fetiţă de bunăvoie; de obicei, era nevoit să-i laude singur meritele. Dar mătuşii Moss, Maggie îi apărea întotdeauna în lumina cea mai bună: casa mătuşii era Alsatia[1] ei, unde se afla la adăpostul legilor; dacă răsturna ceva, dacă-şi rupea rochia, mătuşa Moss socotea ca e cât se poate de firesc. Ochii domnului Tulliver se îmblânziră deci fără voia lui şi, încetând să mai ocolească privirea soră-sii, spuse:

— Da, da, cred că ţine mai mult la tine decât la celelalte mătuşi. Seamănă cu neamul nostru – n-a luat nimic de la neamurile maică-sii.

— Bărbatul meu spune că seamănă leit cu mine când eram tânără, zise doamna Moss, măcar că eu n-am fost niciodată aşa isteaţă şi nici nu m-am prăpădit după cărţi. Da’ cred că Lizzy a mea seamănă cu Maggie – şi ea-i deşteaptă. Ia vin’ la mama Lizzy, să te vadă unchiu, că nu prea te cunoaşte... creşti aşa de repede!

Lizzy, o fetiţă de şapte ani cu ochii negri, se ruşină când maică-sa o împinse spre domnul Tulliver, căci copiii Moss erau îngroziţi de unchiul de la moara Dorlcote. Fetiţa era mult inferioară lui Maggie, atât ca personalitate, cât şi ca putere de exprimare, pentru ca asemănarea cu ea să fie foarte măgulitoare pentru dragostea

---

[1] Mănăstire carmelită din Londra. Delincvenţii care se retrăgeau în incinta mănăstirii scăpau de rigorile legii.

paternă a domnului Tulliver.

— Da, da, seamănă puţin, spuse el, uitându-se binevoitor la fetiţa cu şorţul murdar. Amândouă mi-o amintesc pe mama. Ai o droaie de fete, Gritty, adăugă el pe un ton compătimitor, dar şi cu o nuanţă de mustrare.

— Patru, să-mi trăiască, suspină doamna Moss mângâind-o pe Lizzy pe cap şi potrivindu-i părul de o parte şi de alta a cărării. Şi băieţi tot atâţia. Fiecare băiat are perechea lui.

— Da, dar o să trebuiască să se descurce singure în viaţă, adăugă domnul Tulliver, simţind că începe să i se înmoaie inima şi încercând, prin câte o aluzie viguroasă, să arate că se ţine tare. Nu trebuie să se obişnuiască să depindă de ajutorul fraţilor.

— Nu, dar nădăjduiesc că băieţii or să le iubească şi or să-şi aducă aminte că bietele fete se trag din aceeaşi mamă şi acelaşi tată cu ei. Şi sunt sigură că băieţii n-or să sărăcească din pricina asta, spuse doamna Moss, învingându-şi sfiala obişnuită şi izbucnind ca o flacără pe jumătate stinsă.

Domnul Tulliver îşi plesni uşor calul pe crupă, apoi trase de frâu şi spuse supărat: „Ho potoleşte-te!“, spre uimirea bietului animal nevinovat.

— Şi, cu cât sunt mai mulţi, cu atât trebuie să se iubească mai tare, adăugă doamna Moss, privindu-şi copiii ca să vadă dacă au înţeles povaţa. Apoi, întorcându-se iar către frate-său, continuă: Asta nu înseamnă că îl cred pe Tom în stare să se poarte urât cu soră-sa, cu toate că ei nu sunt decât doi, ca mine şi ca tine, frate.

Săgeata îl lovi pe domnul Tulliver drept în inimă. Morarul nu avea cine ştie ce imaginaţie, dar chipul lui Maggie era veşnic prezent în gândurile lui, aşa că nu-i trebui mult să stabilească o comparaţie între relaţiile dintre el şi soră-sa şi relaţiile care existau între Tom şi Maggie. Ar fi oare cu putinţă să-i meargă vreodată prost lui Maggie, iar Tom să se poarte urât cu ea?

— Da, aa-i, Gritty, spuse morarul cu vocea îndulcită. Numai că eu am făcut întotdeauna tot ce-am putut pentru tine, adăugă el, ca şi cum s-ar fi apărat de o învinuire.

— Eu nu zic că nu-i aşa, frate, şi să nu crezi că sunt nerecunoscătoare, răspunse biata doamnă Moss, care era prea istovită de muncă şi de copii ca să mai aibă puterea de a fi mândră. Da’ uite că vine şi bărbatu’ meu. Mult ţi-a mai trebuit ca s-ajungi pân-aci!

— Mult? Asta numeşti tu mult? răspunse domnul Moss cu

suflarea tăiată, simţindu-se nedreptăţit. Am venit într-o goană. Nu vrei să descaleci, domnule Tulliver?

— Bine, descalec, şi mergem să stăm puţin de vorbă în grădină, spuse domnul Tulliver, gândindu-se că dacă soră-sa nu va fi de faţă va da poate dovadă de mai multă hotărâre.

Domnul Tulliver descălecă şi, împreună cu domnul Moss, se duse în grădină, îndreptându-se către umbrarul vechi de tisă, în timp ce soră-sa, pierdută în gânduri, se uita în urma lor, bătând uşor sugaciul pe spate.

În umbrar, găsiră nişte păsări care se distrau râcâind de zor în ţărână şi care, la intrarea celor doi bărbaţi, ţâşniră afară, cotcodăcind şi bătând din aripi. Domnul Tulliver se aşeză pe bancă şi, ciocănind cu băţul în pământ, din loc în loc, plin de curiozitate, ca şi cum bănuia că e gol pe dinăuntru, începu discuţia spunând sau mai degrabă mârâind:

— Văd că iar ai semănat grâu în Corner Close şi n-ai pus niciun pic de îngrăşăminte. N-o să te alegi cu mai nimic anu' ăsta!

Domnul Moss, care când se însurase cu domnişoara Tulliver trecea drept cel mai fercheş băiat din Basset, era acum neras de o săptămână şi avea expresia posomorâtă şi abătută a unui cal de povară. Răspunse pe un ton răbdător, dar în acelaşi timp cam ursuz:

— Ce vrei, fermierii săraci ca mine fac şi ei ce pot. Numai ăia care au bani de aruncat pot să-şi îngăduie să bage în pământ jumătate din ceea ce scot la recoltă.

— Nu ştiu cine are bani de aruncat, dacă nu ăia care se pot împrumuta de o sumă şi nu plătesc dobândă, i-o reteză domnul Tulliver care căuta cearta cu lumânarea. Asta era introducerea cea mai potrivită pentru a-şi cere banii înapoi.

— Ştiu că am rămas în urmă cu dobânda, răspunse domnul Moss, dar anul trecut am avut ghinion cu lâna şi pe urmă nevastă-mea nu s-a putut scula din pat, aşa că treburile au mers mai prost ca de obicei.

— Da, da, mormăi domnul Tulliver, unora le merg întotdeauna treburile prost. Sacii goi nu stau niciodată în picioare.

— Nu înţeleg ce ai cu mine, domnule Tulliver, se văită domnul Moss. Trudesc mai greu ca un zilier.

— La ce-ţi foloseşte munca, spuse domnul Tulliver răspicat, când te însori şi n-ai capital pentru fermă decât un pic de zestre de la nevastă? Eu, unu', de la început am fost împotrivă, dar n-aţi vrut să

mă ascultaţi – nici tu, nici ea. Acum nu pot să te mai păsui cu dobânda: am de plătit cinci sute de lire doamnei Glegg şi o să am cheltuieli şi cu Tom, aşa că o să rămân fără bani chiar dacă îmi plătesc toţi datornicii. Gândeşte-te şi vezi ce poţi face să-mi restitui cele trei sute de lire.

— Bine, dacă-i aşa, răspunse domnul Moss privind în gol, vând tot ce am şi gata. Dacă-i vorba să-ţi plătesc şi dumitale şi proprietarului, trebuie să scot toate vitele în vânzare.

Rudele sărace sunt fără îndoială o pacoste – existenţa lor ni se pare cu totul nedorită şi, de cele mai multe ori, nu fac decât boacăne. Domnul Tulliver reuşise să se enerveze pe domnul Moss, exact cum dorise, aşa că se simţi în stare să declare furios, ridicându-se de pe bancă:

— N-ai decât să faci ce ştii. Eu nu pot să găsesc bani şi pentru mine şi pentru alţii. Trebuie să-mi văd de treburile mele şi de ai mei. Nu pot să te mai păsuiesc. Trebuie să faci cât mai curând rost de bani.

Şi, rostind aceste cuvinte, domnul Tulliver ieşi brusc din umbrar. Fără să mai arunce o privire domnului Moss, se duse până la uşa bucătăriei, unde nepotu-său cel mai mare îi ţinea calul şi unde soră-sa aştepta într-o stare de nerăbdare şi panică pe care doar sugaciul i-o mai potolea gângurind dulce şi apăsându-i cu mânuţele faţa ofilita. Cu toate că avea opt copii, doamna Moss nu se consolase niciodată de faptul că gemenii îi muriseră, în timp ce domnul Moss considera că se pot consola de pierderea lor.

— Nu pofteşti în casă, frate? întrebă ea uitându-se cu nelinişte la bărbat-său care venea încet spre ei în timp ce domnul Tulliver era cu piciorul în scară.

— Nu, nu la revedere, spuse el trăgând de dârlogi şi luând-o din loc.

Ieşi din curte şi o porni hotărât, neînduplecat, de-a lungul drumeagului cu făgaşuri adânci. Dar, înainte să ajungă la a doua cotitură, de unde nu se mai vedeau clădirile dărăpănate ale fermei, îl fulgeră deodată un gând. Opri calul, ţinându-l câteva clipe în loc, şi începu să dea din cap amărât de parcă s-ar fi aflat în faţa unui lucru chinuitor pe care-l cerceta cu de-amănuntul. Era clar că, după ce acţionase atât de prompt cu câteva clipe înainte, domnul Tulliver revenise la ideea lui că viaţa e tare încurcată. Întoarse calul şi porni încet, înapoi. În timp ce-şi îmboldea calul, vorbi cu glas tare, exprimând sentimentul care-l făcuse să ia calea întoarsă:

— Biata fetiţă! Când m-oi prăpădi eu, n-o să aibă pe nimeni lângă ea, decât pe Tom.

Domnul Tulliver îşi făcu din nou apariţia în curte şi fu pe dată zărit de câţiva dintre nepoţi, care alergară să-i ducă mamei vestea atât de neaşteptată. Iată de ce, atunci când se apropie de casă, domnul Tulliver o găsi pe soră-sa tot în prag. Legăna copilaşul în braţe ca să-l adoarmă şi, cu toate că se vedea cum plânsese, nu dădu niciun semn de amărăciune, şi spuse doar atât:

— Bărbatu-meu s-a întors la câmp. Vrei să vorbeşti cu el?

— Nu, Gritty, răspunse domnul Tulliver cu blândeţe. Nu te mai amări... Voiam numa' să-ţi spun că... o să încerc s-o scot la capăt fără bani, o vreme... da' trebuie să fiţi şi voi mai cu cap şi să vă descurcaţi mai bine.

Doamna Moss nu se aşteptase la atâta bunătate. O podidiră lacrimile şi nu mai fu în stare să scoată nicio vorbă.

— Hai, lasă, lasă... am să v-o trimit p-aia mică sau o s-o aduc o dată pe-aici împreună cu Tom, înainte de a-l trimite la şcoală. Nu trebuie să te mai amărăşti... Am să fiu întotdeauna un frate bun.

— Îţi mulţumesc pentru vorba asta, frate, îngăimă doamna Moss, ştergându-şi lacrimile. Apoi, întorcându-se către Lizzy, adăugă: Ia dă fuga şi adu oul vopsit pentru verişoara Maggie.

Lizzy o zbughi în casă şi apăru în scurt timp cu un pacheţel învelit în hârtie.

— E răscopt, şi l-am vopsit cu buruieni... e foarte frumos. L-am făcut anume pentru Maggie. Nu vrei să-l pui în buzunar?

— Ba, da. Cum să nu? răspunse domnul Tulliver, băgând oul în buzunar. La revedere.

Şi astfel, respectabilul morar o porni din nou spre casă pe drumurile desfundate din Basset; acum era şi mai nelămurit cum să facă s-o scoată la capăt, dar simţea totuşi că, într-un fel, scăpase de o primejdie. I se năzărise că, dacă el se poartă urât cu soră-sa, se va purta şi Tom urât cu Maggie, peste ani de zile, atunci când taică-său nu va mai fi lângă ea s-o apere; oamenii simpli, ca domnul Tulliver, sunt adesea înclinaţi să îmbrace sentimente frumoase în idei greşite.

Aşa îşi explica domnul Tulliver, în mod confuz, de ce dragostea şi grija pe care i-o purta fetiţei lui îl făcuseră mai simţitor faţă de propria lui soră.

Capitolul IX

În vizită la Garum Firs

În timp ce domnul Tulliver se gândea la nenorocirile care ar putea să se abată asupra fiicei lui în viitor, Maggie se lupta cu necazurile prezentului. Copiii nu au presimţiri dar nici nu se pot consola cu gândul că nenorocirile trec şi se uită.

În ziua aceea, Maggie călcase de fapt cu stângul încă de dimineaţă. Plăcerea de a o vedea pe Lucy şi de a merge după-masă la Garum Firs, unde avea să asculte cutiuţa cu muzică a unchiului Pullet, pierise încă de dimineaţă de la ora unsprezece, când sosise frizerul de la St. Ogg's. Frizerul se arătase cât se poate de indignat de halul în care se afla părul lui Maggie apucând, una după alta, şuviţele tăiate în scări şi exclamând: „Ia uitaţi-vă! Vai, vai, vai!" pe un ton de dezgust amestecat cu milă. Pentru Maggie, cuvintele lui reprezentau opinia imuabilă a întregii lumi. În dimineaţa aceea, domnul Rappit, frizerul, cu buclele lui pomădate în formă de creastă ondulată, care semănau cu o falsă piramidă de flăcări pe o urnă monumentală, era pentru Maggie cel mai fioros dintre contemporani; se hotărî să aibă grijă să nu calce niciodată pe strada lui la St. Ogg's.

Pe de altă parte, pregătirile dinaintea unei vizite fiind socotite o treabă serioasă în familia Dodson, Martha primise poruncă să termine curăţenia în odaia doamnei Tulliver cu o oră mai devreme decât de obicei, astfel încât hainele de sărbătoare să nu fie scoase din dulap în ultima clipă, după cum se întâmplă uneori în familiile de oameni neglijenţi, unde panglicile nu sunt niciodată bine înfăşurate, lucrurile nu se împachetează deloc sau aproape deloc în poleială şi unde faptul că hainele de duminică se află la îndemâna oricui şi nu sunt ascunse cu grijă nu supără pe nimeni. La ora douăsprezece, doamna Tulliver îşi şi îmbrăcase rochia de vizită, cu o husă protectoare de olandă cafenie, de parc-ar fi fost o mobilă tapisată cu saten care trebuia ferită de muşte. Maggie se tot încrunta şi dădea din umeri, încercând parcă să scape de gulerul de dantelă apretată, în timp ce maică-sa îi repeta întruna:

— Stai cuminte, Maggie... Nu te mai strâmba aşa.

Tom, cu obrajii lui strălucitori, părea să facă cinste costumului albastru de sărbătoare pe care-l purta cu calmul cuvenit, căci, după o mică discuţie, reuşise să obţină ceea ce-l interesa cel mai mult de obicei când îşi schimba hainele, şi anume să mute întreg conţinutul din buzunarele hainelor de toate zilele în cele pe care le purta

acum.

Cât despre Lucy, ea era tot atât de drăguţă şi de îngrijită ca şi în ajun; nu-şi murdărea şi nu-şi rupea niciodată hainele şi se simţea întotdeauna bine în ele, astfel încât privea cu mirare şi cu milă la Maggie care se tot strâmba şi se tot sucea sub gulerul pe care cu siguranţă că l-ar fi smuls de la gât dacă n-ar fi fost încă prea proaspătă umilinţa suferită de curând în legătură cu părul ei; aşa că se resemnă să se sucească şi răsucească, aruncând priviri urâcioase castelelor din cărţi de joc pe care le construiau în răgazul ce-i mai despărţea de ora mesei, părinţii socotind această distracţie potrivită pentru băieţii şi fetiţele în haine de sărbătoare. Tom ştia să construiască piramide perfecte. Casele lui Maggie, în schimb, se dărâmau când le punea acoperişul; întotdeauna se întâmpla aşa cu toate lucrurile pe care le făcea Maggie, ceea ce îl îndreptăţea pe Tom să tragă concluzia că fetele nu sunt niciodată în stare să facă nimic. Dar iată că Lucy se dovedi uimitor de pricepută la construirea castelelor; manevra cărţile atât de uşor şi avea mişcări atât de delicate, încât Tom binevoi să-i admire construcţiile tot atât de mult cât şi pe ale lui şi era cu atât mai binevoitor, cu cât Lucy îl rugase s-o înveţe şi pe ea cum se construieşte. Maggie ar fi fost gata să admire casele lui Lucy şi ar fi renunţat la construcţiile ei nereuşite ca să le contemple pe celelalte, fără urmă de invidie, dacă gulerul n-ar fi scos-o din sărite şi dacă Tom n-ar fi râs batjocoritor şi n-ar fi făcut-o „proastă“ ori de câte ori i se dărâmau casele.

— Nu râde de mine, Tom, izbucni ea furioasă. Nu sunt proastă. Ştiu o mulţime de lucruri de care tu nici habar n-ai.

— Nu mai spune, domnişoară Miorlăilă! Eu nu fac niciodată mutre... Tu, în schimb, te strâmbi tot timpul. Uite, Lucy e drăguţă! Nu se strâmbă. Pe Lucy o iubesc mai mult decât pe tine. Mai bine era ea sora mea.

— E foarte urât să vorbeşti aşa. Eşti un nesuferit! izbucni Maggie, ridicându-se repede de pe podea şi răsturnând pagoda minunată pe care o clădise Tom.

Maggie nu provocase dezastrul dinadins, dar toate dovezile pledau împotriva ei. De furie, Tom se făcu alb la faţă, dar nu spuse nimic; ar fi plesnit-o, dar ştia că e o laşitate să dai într-o fată, şi Tom Tulliver se hotărâse să nu fie niciodată laş.

Maggie rămase descumpănită, îngrozită, iar Tom, alb ca varul, se ridică de pe podea, din mijlocul ruinelor pagodei, şi dădu să plece.

Lucy privea amuţită, ca un pisoi care se opreşte din lipăit.

— Vai, Tom, îl imploră Maggie în cele din urmă, apropiindu-se de el. N-am făcut-o dinadins... zău că nu.

Dar Tom nici n-o luă în seamă. Scoase din buzunar câteva boabe de mazăre uscată şi începu să arunce cu ele în fereastră, proiectându-le cu unghia de la degetul mare, la început fără o ţintă precisă, apoi cu intenţia de a nimeri într-o muscă scoasă la pensie care-şi expunea imbecilitatea în lumina soarelui de primăvară, vădit împotriva intenţiilor Naturii care-l însărcinase pe Tom şi boabele lui de mazăre să distrugă fără întârziere această făptură lipsită de apărare.

Şi astfel, dimineaţa deveni apăsătoare pentru Maggie. Tom se arătă indiferent tot drumul până la Garum Firs şi, din pricina asta aerul proaspăt şi lumina soarelui îşi pierdură orice farmec pentru Maggie. Tom o chemă pe Lucy să-i arate un cuib pe care-l clădeau nişte păsărele, fără să se sinchisească să i-l arate şi lui Maggie, apoi coji câte o nuia de salcie pentru ei amândoi, dar nu se gândi să-i dea şi lui Maggie una. Lucy o întrebase:

— Maggie, nu vrei şi tu una? Dar Tom se făcuse că n-aude.

Cu toate astea, când ajunseră la Garum Firs şi văzu păunul cu coada răsfirată în faţa zidului ogrăzii cu căpiţe, Maggie uită o clipă de necazuri. Şi ăsta era doar unul dintre lucrurile minunate pe care le putea vedea la Garum Firs. Totul la fermă era minunat: cocoşii de Bantam pestriţi şi moţaţi, găinile de Friesland cu penele zbârlite, bibilicile care cârâiau şi săreau de colo-colo, lăsând să le cadă penele bălţate, colorate atât de frumos; porumbeii guşaţi, şi o coţofană domesticită; mai era şi o capră, şi o frumuseţe de câine tărcat – jumătate dulău, jumătate mops – mare cât un leu. Pe urmă mai erau şi o mulţime de garduri şi de porţi vopsite în alb şi morişti de tot felul care sclipeau în lumina soarelui; şi pietrişul de pe potecile din grădină care forma fel de fel de figuri frumoase; totul la Garum Firs era rar, nemaiîntâlnit. Tom socotea că până şi mărimea neobişnuită a broaştelor râioase se datora tot faptului că lucrurile de la ferma unchiului Pullet erau neobişnuite, căci e firesc ca broaştele care nu plătesc chirie să fie mai grase. Casa nu era nici ea mai prejos; corpul principal al clădirii, acoperit în întregime cu stuc alb, strălucitor, avea două aripi ieşite mai în afară cu foişoare crenelate.

Unchiul Pullet văzuse de la fereastră oaspeţii care se apropiau şi dădu fuga să tragă zăvorul de la uşa din faţă, întotdeauna ferecată

de frica vagabonzilor, care cu siguranţă că aflaseră de vitrina cu păsări împăiate de la intrare, şi abia aşteptau prilejul să năvălească în casă şi să fugă cu vitrina, cărând-o pe cap. Mătuşa Pullet apăru şi ea în uşă şi, când soră-sa ajunse destul de aproape ca s-o poată auzi, strigă:

— Pentru Dumnezeu, Bessy, ţine-ţi copiii... Nu-i lăsa să urce scara. Stai să vină Sally cu un preş vechi şi cu cârpa de praf să le şteargă pantofii.

Preşurile pe care le avea doamna Pullet la intrare nu serveau să-ţi ştergi tălpile de ele; chiar şi răzătoarea era ţinută doar de frumuseţe şi avea un înlocuitor. Nimic nu-l revolta pe Tom mai mult decât ştersul pantofilor; i se păru că nu-i un lucru demn de un bărbat. Dar îşi spuse în sinea lui că aceasta e doar prima dintre neplăcerile la care se putea aştepta când venea la mătuşa Pullet. Odată îl pusese să stea cu ghetele înfăşurate în cârpe, lucru care îl făcuse să-şi schimbe părerea pripită că o vizită la Garum Firs e o desfătare pentru un băiat căruia îi plac animalele, sau mai bine zis căruia îi place să arunce cu pietre în ele.

Fetele şi doamna Tulliver avură şi ele parte de o neplăcere, şi anume: urcarea scărilor de stejar lustruite. Covoarele frumoase, care ar fi trebuit să acopere aceste scări, erau făcute sul şi păstrate într-o cameră de musafiri, aşa că urcuşul pe treptele lunecoase ar fi putut constitui, într-o epocă barbară, un fel de încercare sau de calvar, din care numai virtutea neprihănită putea ieşi victorioasă, fără să-şi frângă picioarele. Mania lui Sophy de a avea întotdeauna scările lustruite era pentru doamna Glegg prilej de veşnice reproşuri. Doamna Tulliver însă se abţinu să facă vreo observaţie, mulţumind în sinea ei lui Dumnezeu că atât ea, cât şi copiii ajunseseră sus nevătămaţi.

— Ştii, Bessy, doamna Grey mi-a trimis boneta cea nouă, o anunţă doamna Pullet pe un ton patetic în timp ce soră-sa îşi potrivea pălăria pe cap.

— Nu mai spune, soră! se miră doamna Tulliver cuprinsă de o subită curiozitate. Şi-ţi place?

— O să-mi mototolesc toate hainele din dulap dacă le scot şi le pun iar la loc, spuse doamna Pullet, luând o legătură de chei din buzunar şi uitându-se lung la ele, dar ar fi păcat să pleci fără s-o vezi. Nu se ştie niciodată ce se poate întâmpla.

Şi, făcând această cugetare profundă care o hotărî să aleagă o cheie din legătură, doamna Pullet dădu uşor din cap.

— Ştiu că ţi-e greu s-o scoţi din dulap, replică doamna Tulliver, dar tare aş vrea să văd ce calotă ţi-a făcut.

Doamna Pullet se ridică de pe scaun cu un aer melancolic şi descuie uşa unui dulap foarte lustruit, în care oricine ar fi bănuit că se găseşte boneta cea nouă. Dar nici vorbă de aşa ceva. O asemenea presupunere nu putea fi făcută decât de un om care nu cunoştea obiceiurile familiei Dodson. În acest dulap, doamna Pullet căuta un obiect destul de mic ca să poată fi ascuns între teancurile de rufărie, şi anume o cheie.

— Vino cu mine în camera de musafiri, spuse ea.

— Pot să iau şi copiii, soră? întrebă doamna Tulliver care observase că Maggie şi Lucy ardeau de nerăbdare să meargă şi ele.

— Ştiu şi eu? făcu doamna Pullet gândindu-se ce să-i răspundă. Cred c-ar fi mai bine să-i luăm... Dacă-i lăsăm aici, pun mâna pe lucruri.

Porniră deci în procesiune de-a lungul coridorului lunecos, slab luminat de partea de sus, în formă de semilună, a ferestrei, care în rest era acoperită de un oblon. Totul avea un aer cât se poate de solemn. Mătuşa Pullet se opri şi descuie o uşă care dădea într-o cameră şi mai solemnă decât coridorul: o cameră întunecoasă unde abia puteai desluşi, în lumina slabă filtrată de afară, nişte mobile ce semănau a cadavre învăluite în giulgiuri albe. Iar mobilele care nu fuseseră înfăşurate în pânză erau întoarse cu picioarele în sus. Lucy se agăţă de rochia lui Maggie, iar Maggie simţi cum inima începu să-i zvâcnească puternic.

Mătuşa Pullet desfăcu oblonul pe jumătate, şi descuie dulapul încet, cu băgare de seamă şi cu un aer trist, care se potrivea de minune cu solemnitatea funebră a întregii scene. Lucrurile din dulap răspândeau un parfum plăcut de trandafiri, aşa că era o plăcere să stai să te uiţi la foiţele de poleială care se desfăceau una după alta. Totuşi, boneta o dezamăgi pe Maggie, care ar fi preferat ceva mai neobişnuit, ceva să-ţi ia ochii. Doamna Tulliver însă se arătă extrem de impresionată. Câteva clipe cercetă pălăria pe toate feţele, fără să scoată o vorbă, apoi îşi rosti părerea cu emfază:

— Află soră, că de-acum înainte n-am să mai spun nimic împotriva calotelor mari!

Era o mare concesie şi doamna Pullet o aprecie cum se cuvine. Simţi că trebuie să spună şi ea ceva.

— Vrei să vezi cum îmi vine? întrebă cu vocea ei stinsă. O să mai deschid puţin oblonul.

— Păi, dacă nu te deranjează să-ţi scoţi boneta...

Doamna Pullet îşi scoase boneta, dând la iveală părul castaniu, mătăsos, cu un mănunchi de bucle pe frunte, aşa cum purtau pe vremea aceea femeile aşezate, în puterea vârstei, şi punându-şi boneta nouă se roti încet, ca un manechin de prăvălie, pentru ca doamna Tulliver să o poată privi din toate părţile.

— Parcă ar avea prea multă panglică în partea stângă. Tu ce zici, soră? întreba doamna Pullet.

Doamna Tulliver cercetă cu atenţie locul indicat şi-şi lăsă capul într-o parte.

— Nu, cred că e bine aşa. Dacă schimbi ceva s-ar putea să-ţi pară rău.

— Da, cred că ai dreptate, răspunse mătuşa Pullet, scoţându-şi boneta şi privind-o cu un aer gânditor.

— Cât te costă? întrebă doamna Tulliver, în timp ce se gândea cum să facă să imite cât de cât acest *chef d'oeuvre*[1], întrebuinţând o bucată de mătase pe care o avea în casă.

Doamna Pullet îşi strânse buzele şi dădu din cap; apoi spuse în şoaptă:

— Pullet a plătit-o. Mi-a spus că nu vrea să vadă la biserica din Garum bonetă mai frumoasă ca a mea; n-au decât să-şi facă şi altele bonete frumoase, dar a mea trebuie să le-ntreacă pe toate.

Doamna Pullet începu, cu mişcări domoale, să potrivească garniturile pălăriei ca s-o pună la loc în dulap. Gândurile ei păreau s-o fi pornit pe un făgaş trist, căci dădu cu amărăciune din cap şi, în cele din urmă, rosti:

— Ei, soră, s-ar putea să n-apuc s-o pun nici de două ori. Ce poţi să ştii?

— Nu mai vorbi aşa, protestă doamna Tulliver. Sper că vara asta n-o să ai necazuri cu sănătatea.

— Nu, dar s-ar putea să ne moară vreo rudă, cum s-a întâmplat când mi-am făcut boneta de saten verde. Poate se prăpădeşte vărul Abbott şi nu se cade să nu purtam doliu după el măcar jumătate de an.

— Ar fi mare păcat, confirmă doamna Tulliver, gândindu-se că s-ar putea într-adevăr să aibă loc un deces inoportun. Şi dacă porţi boneta anul următor nu-ţi mai face aceeaşi plăcere, mai ales când calotele se schimbă atât de des; în fiecare vară apar alte modele.

— Ei, aşa-i pe lumea asta, constată doamna Pullet, punând

[1] Capodoperă (franc.)

boneta la loc şi încuind dulapul. Tăcu câteva clipe dând din cap; apoi, când ieşiră din încăperea aceea solemnă şi intrară din nou în camera ei, începu să plângă şi spuse:

— Soră, dacă n-ai să mai vezi cumva boneta asta până m-oi prăpădi, să-ţi aduci aminte de ziua când ţi-am arătat-o.

Doamna Tulliver simţi că ar trebui să se arate întristată, dar era o femeie zdravănă şi sănătoasă care nu plângea aşa cu una, cu două; nu putea plânge ca soră-sa şi îşi dăduse de multe ori seama că ăsta-i un neajuns mai ales la înmormântări. Se strădui să verse câteva lacrimi, dar nu reuşi decât să se strâmbe caraghios. Maggie, care era numai ochi şi urechi, îşi închipui că trebuie să existe ceva trist şi misterios în legătură cu boneta mătuşii şi că o socoteau prea mică să priceapă asemenea lucruri; în acelaşi timp era supărată fiindcă-şi dădea seama că dacă i s-ar fi explicat despre ce e vorba ar fi înţeles perfect nu numai asta, ci şi multe altele.

Când apărură iar în camera de jos, unchiul Pullet spuse, cu aerul omului care ştie tot, că nevastă-sa le arătase probabil boneta – altfel n-ar fi zăbovit atât de mult. Lui Tom, timpul i se păruse şi mai lung; se plictisise de când tot stătea înţepenit pe marginea canapelei, în faţa unchiului Pullet, care se uita la el cu ochii lui cenuşii, strălucitori şi îi spunea din când în când câte ceva, adresându-i-se cu: „Tinere“.

— Ia spune, tinere, ce vă învaţă pe voi acolo, la şcoală? Era întrebarea preferată a unchiului Pullet.

Şi de fiecare data Tom se ruşina şi, frecându-şi faţa cu mâinile, răspundea: „Nu ştiu“. Ori de câte ori rămânea singur cu unchiul Pullet se simţea atât de stingherit încât nu mai vedea nimic: nici litografiile de pe pereţi, nici prinzătorile de muşte, nici minunatele ghivece de flori; nu mai vedea nimic altceva decât ghetrele unchiului Pullet. Dar asta nu însemna că Tom era copleşit de superioritatea intelectuală a unchiului, ba era chiar hotărât să nu se facă fermier, pentru că nu i-ar fi plăcut să aibă picioare atât de subţiri şi să fie atât de bleg ca unchiul Pullet – care nu era decât un papă-lapte, şi nimic mai mult. Timiditatea unui copil nu e întotdeauna un semn de respect; în timp ce tu încerci să-l faci să se simtă la largul său, gândindu-te că vârsta şi înţelepciunea ta îl copleşesc, e mai mult ca sigur că în sinea lui el te socoteşte un caraghios. Şi singura consolare pe care aş putea să v-o ofer e aceea că, probabil, şi copiii din Grecia antică gândeau acelaşi lucru despre Aristotel. Aceşti tineri sfioşi te consideră demni de admiraţie

şi de invidie numai când văd că te pricepi să struneşti un cal nărăvaş, când iei la bătaie un căruţaş sau când ştii să ţii o puşcă în mâna. În orice caz, am certitudinea că aşa gândea Tom Tulliver. Când era foarte mic şi mai purta dantele la boneţică, puteai să-l vezi adesea uitându-se pe furiş printre uluci, ameninţând cu degeţelul lui arătător, răstindu-se la oi şi gângăvind un „bârr“ menit să umple de groază creierele uimite ale acestor dobitoace; dovedise astfel de timpuriu dorinţa de a domina animalele inferioare, sălbatice sau domestice, inclusiv cărăbuşii, câinii vecinilor, şi surorile mai mici care au fost, de când lumea, un arbitru al fericirii rasei noastre. Dar domnul Pullet nu încăleca decât cai mici şi era omul cel mai paşnic din lume, socotind că armele de foc sunt primejdioase, de vreme ce se pot descarcă singure, fără iniţiativa nimănui. Tom avea deci toate motivele ca atunci când îl descria pe unchiul Pullet unui prieten, să-l înfăţişeze ca pe un bleg; dar avea grijă să adauge că e „un om foarte bogat“.

Singura circumstanţă atenuantă pentru un *tête-à-tête* cu unchiul Pullet era că acesta avea tot felul de pastile şi de bomboane de mentă prin buzunare şi, când nu ştia ce să mai spună, umplea golul propunând o asemenea consolare în doi.

Întrebarea „îţi plac bomboanele de mentă, tinere?“ nu cerea decât un răspuns tacit atunci când era însoţită de oferirea articolului respectiv.

Când apărură fetiţele, unchiul Pullet se gândi la o nouă consolare: nişte prăjiturele pe care le ţinea în dulap, sub cheie, şi cu care se trata de unul singur în zilele ploioase. Dar cei trei copii nici n-apucaseră bine să ia prăjiturelele care făcuseră să le lase gura apa, că mătuşa Pullet le ceru să nu mănânce până nu se aduc tava şi farfuriile, fiindcă prăjiturile sunt sfărâmicioase şi vor umple toată podeaua cu firimituri. Lui Lucy nu-i păru prea rău: prăjiturile erau atât de frumoase, încât se gândea că-i păcat să le mănânce. Tom însă pândi un moment în care cei mari stăteau de vorbă şi înfulecă prăjitura din două muşcături, începând s-o mestece pe furiş. Cât despre Maggie, fermecată, ca de obicei, de o litografie care-i înfăţişa pe Ulise şi pe Nausica, achiziţionată de unchiul Pullet pentru că era „o poză frumoasă din Scriptură“, făcu o mişcare greşită, scăpă prăjitura din mână şi o zdrobi sub pantof, motiv de mare agitaţie pentru mătuşa Pullet şi de mare amărăciune pentru Maggie, care văzu cum pierde ocazia să mai audă vreodată tabachera cu muzicuţă. Dar, după ce se gândi puţin, îşi aduse

aminte că Lucy avea destulă trecere pentru a putea îndrăzni să ceară o melodie. Aşa că îi şopti ceva la ureche, iar Lucy, care făcea întotdeauna ceea ce i se spunea, se strecură pe nesimţite lângă unchiu-său şi, roşindu-se pe gât şi pipăindu-şi guleraşul de dantelă, spuse:

— Unchiule, te rog să faci muzicuţa să cânte. Vrei?

Lucy îşi închipuia că tabachera cântă atât de frumos numai datorită unui talent deosebit al unchiului Pullet; de altfel mai toţi vecinii lui de la Garum erau de aceeaşi părere. În primul rând o cumpărase el, apoi se pricepea să-i întoarcă arcul şi ştia dinainte ce melodie o să cânte; vorbind în general, faptul că poseda un instrument muzical atât de neobişnuit era o dovada că domnul Pullet nu era cu desăvârşire imbecil, aşa cum s-ar fi putut crede dacă nu ştiai nimic de tabacheră. Dar, ori de câte ori era rugat să-şi arate talentele, refuza s-o facă imediat, ca să nu le scadă din valoare. „Lasă, o să vedem“ – era răspunsul pe care-l dădea de obicei, având grijă să nu-şi trădeze cu nimic încuviinţarea, până nu trecea o anumită perioadă de timp. Unchiul Pullet avea un program precis pentru toate împrejurările sociale mai importante, punându-se astfel la adăpost de orice încurcătură penibilă şi, mai ales, de libertatea de a acţiona, cu care n-ar fi ştiut ce să facă.

Aşteptarea o făcu poate pe Maggie să se bucure şi mai mult când auzi melodia şi, pentru prima oară, uită că are o piatră pe inimă: faptul că Tom era supărat pe ea. După ce ascultă *Taci, dulce cor de păsărele,* Maggie, care stătea nemişcată cu mâinile împreunate, strălucea de atâta fericire, încât privind-o, maică-sa gândi că fata era totuşi uneori frumuşică, deşi avea pielea atât de neagră. Când muzica încântătoare se sfârşi, Maggie sări în picioare şi, fugind la Tom, îl luă de gât exclamând:

— Ah, Tom, nu-i aşa că e frumos?

Pentru ca nu cumva să-l credeţi pe Tom nesimţitor din pricină că se supără din nou pe Maggie când îl mângâie aşa, din senin, într-un moment când nu avea chef de mângâieri, trebuie să vă spun că băiatul ţinea în mână un pahar cu vin de aglice şi Maggie îl zgudui atât de tare, încât îl făcu să verse jumătate din conţinut. Tom ar fi fost un papă-lapte dacă n-ar fi strigat furios: „Ce faci!“, cu atât mai mult, cu cât toţi ceilalţi îl susţinură, dezaprobând purtarea lui Maggie.

— De ce nu eşti cuminte, Maggie, o dojeni maică-sa.

— Eu nu vreau să primesc la mine în casă decât fetiţe cuminţi,

spuse mătuşa Pullet.

— Eşti cam sălbatică, domnişoară, remarcă domnul Pullet.

Biata Maggie se aşeză din nou pe scaun. Îi pierise tot cheful de muzică şi cei şapte drăcuşori puseră din nou stăpânire pe sufletul ei.

Doamna Tulliver se gândi că dacă rămâneau în casă, copiii puteau să-şi dea iar în petic, aşa încât îi sfătui să se joace pe afară, mai cu seamă că între timp se odihniseră după oboseala de pe drum. Cu toate că le dădu încuviinţarea să se joace în curte, mătuşa Pullet avu totuşi grijă să le recomande să nu calce decât pe aleile pietruite din gradină şi, dacă vor să se uite cum mănâncă păsările, să le privească de la distanţă, de pe piatra de încălecat. Mătuşa Pullet nu le mai dădea voie să se apropie de păsări de când îl prinsese pe Tom fugărind păunul, cu gândul că de frică s-ar putea să-i cadă vreo pană.

Discuţia despre pălării şi grijile ei de mamă o făcuseră pe doamna Tulliver să uite pentru moment de cearta cu doamna Glegg, dar acum, când marea problemă a bonetei fusese amânată pentru mai târziu, iar copiii încetaseră s-o mai tulbure, frământările din ajun puseră din nou stăpânire pe ea.

— Am o piatră pe inimă, spuse în chip de introducere, de când a plecat sora Glegg de la mine aşa cum a plecat, şi Dumnezeu mi-e martor că nu-mi place să-mi necăjesc surorile.

— Deh, răspunse mătuşa Pullet, nu ştii niciodată la ce să te aştepţi de la Jane. Tu ştii că eu n-aş vorbi despre lucrurile astea cu oameni care nu-s din familie – poate doar cu doctorul Turnbull – dar după părerea mea Jane e cam zgârie-brânză. I-am spus-o de multe ori lui Pullet, şi o ştie şi el.

— Da, da, mi-ai spus-o... uite, lunea trecută s-a împlinit o săptămână de când mi-ai spus-o. Ţii minte, luasem ceaiul cu ei şi ne întorceam acasă, confirmă domnul Pullet, începând să-şi mângâie genunchiul şi acoperindu-l cu batista, cum obişnuia să facă ori de câte ori avea loc o discuţie interesantă.

— Aşa e! reluă doamna Pullet. Tu ţii mai bine minte ce spun, decât mine. Vai, Pullet are o memorie grozavă, continuă ea, uitându-se la soră-sa cu un aer patetic. Nu ştiu ce m-aş face dacă l-ar lovi damblaua, că el ţine întotdeauna minte când trebuie să-mi iau doctoriile, mai cu seamă acum când iau trei feluri de doctorii.

— Trebuie să iei pilulele alea vechi seara, o dată la două zile, picăturile alea noi la unsprezece şi la patru, şi licoarea care fierbe,

când te simţi mai bine, repetă domnul Pullet, făcând mici pauze din pricina bomboanei de pe limbă.

— Ei, bine ar fi dacă s-ar mai duce şi sora Glegg din când în când la doctor, în loc să mestece revent turcesc ori de câte ori se simte prost, spuse doamna Tulliver, care nu era în stare să privească subiectul vast al medicinei decât în legătură cu doamna Glegg.

— Te-apucă groaza, declară mătuşa Pullet, ridicând mâinile în aer şi lăsându-le iar să cadă, când te uiţi la oameni cum îşi bat joc de propria lor sănătate. De vreme ce există doctori, de ce să nu-i foloseşti? De ce să dai norocului cu piciorul? Nu se cade să nu chemi doctorul când ai cu ce să-l plăteşti; i-am spus-o şi lui Jane de atâtea ori. Şi ar fi mai mare ruşinea să ne afle lumea.

— Nouă n-are de ce să ne fie ruşine, afirmă domnul Pullet, că doar doctorul Turnbull n-are pacient mai bun decât tine în toată parohia, acum când bătrâna Sutton s-a prăpădit.

— Ştii, Bessy, că Pullet păstrează toate sticluţele mele de doctorii? spuse doamna Pullet. Nu vrea să vândă niciuna. Zice că n-au nicio valoare, dar că, după moartea mea, ar fi bine să le vadă cei pe care îi interesează. Am şi umplut două rafturi din magazie dar, adăugă ea cu lacrimi în ochi, nu ştiu dacă om apuca să-l umplem şi pe al treilea. S-ar putea să mă prăpădesc înainte şi să nu ajung să strâng nici măcar o duzină din cele pe care le-am luat în ultima vreme. Cutiile cu pastile sunt în dulapul din dormitor – ţine bine minte, soră – dar de la hapuri n-am putut păstra decât reţetele.

— Nu mai vorbi de moarte, soră, se sperie doamna Tulliver. Dacă te prăpădeşti, cine o să mă mai apere de sora Glegg? Şi numai tu poţi s-o convingi să se împace cu domnul Tulliver, că sora Deane nu a ţinut niciodată cu mine, şi chiar dac-ar ţine, tot n-ar avea atâta greutate cât are un om cu stare.

— Ştii, Bessy, bărbat-tu e cam sucit, i-o trânti doamna Pullet, care, cu inima ei bună, era gata să plângă de soarta soră-sii, de parc-ar fi fost vorba de propria ei soartă. Niciodată nu s-a purtat cum trebuie cu familia noastră şi copiii seamănă cu el... băiatul e rău şi fuge de unchi şi de mătuşi, iar fata e mojică şi neagră. N-ai avut noroc, Bessy, îmi pare rău de tine, fiindcă, dintre toate surorile, la tine am ţinut cel mai mult şi ne-au plăcut întotdeauna aceleaşi modele de rochii.

— Ştiu că domnul Tulliver e cam repezit şi vorbeşte ce nu trebuie, răspunse doamna Tulliver, ştergându-şi o lacrimă, da’ nu l-

am pomenit niciodată să se împotrivească atunci când am vrut să-mi poftesc neamurile la mine.

— N-aş vrea să cobesc, Bessy, reluă doamna Pullet cu un aer compătimitor, că o să ai destule necazuri şi fără asta; dar bărbat-tu mai are pe cap o soră săracă, şi cu o droaie de copii şi pe urmă am auzit că toată ziua umblă prin tribunale. Tare mă tem că n-o să mai aibă nimic să-ţi lase după moarte. Da' să nu crezi c-aş spune asta faţă de un străin.

După cum era şi firesc, asemenea păreri despre situaţia ei n-o înveseleau câtuşi de puţin pe doamna Tulliver. Cu toate că nu avea o imaginaţie prea bogată, se gândi totuşi că se afla probabil într-o situaţie grea, de vreme ce şi alţii erau de această părere.

— Ce pot să fac, soră? Eu n-am nicio putere, spuse ea, încercând să-şi revizuiască purtarea din trecut, de teamă ca nu cumva să se creadă că meritase nenorocirile ce-o aşteptau în viitor. Nu cred să fie vreo femeie care să se zbată pentru copiii ei mai mult decât mine; şi când am făcut curăţenie de Buna Vestire şi am scos toate baldachinele şi draperiile de la paturi am muncit cât cele două slujnice la un loc; şi anul ăsta am făcut un vin din flori de soc... o minune! – îl servesc întotdeauna cu vinul de Xeres, deşi sora Glegg o să spună că fac lux. Şi-mi place să mă îmbrac îngrijit, nu să umblu prin casă ca o sperietoare, şi nimeni din parohie nu poate spune că duc vorba de colo-colo sau fac cuiva vreun rău, că doar eu nu doresc răul nimănui. Şi dacă îmi trimite careva vreo plăcintă cu carne, n-are decât de câştigat, fiindcă se ştie că niciuna dintre vecinele mele nu face plăcinte mai bune ca mine. Cât despre rufărie, e atât de bine rânduită, încât dac-ar fi să mor pe neaşteptate n-ar avea de ce să-mi fie ruşine. Nicio femeie nu poate face mai mult de-atât.

— Da, Bessy, dar asta nu ajută la nimic, daca bărbat-tu toacă toţi banii, îi replică doamna Pullet, aplecând capul într-o parte şi privind-o pe soră-sa în ochi, cu tristeţe. Totuşi, dacă daţi faliment şi scoateţi lucrurile la vânzare, e o mângâiere să ştii când îţi cumpără alţii mobila că ai păstrat-o bine. Cât despre rufăria ta de zestre, nu găseşti alta mai bună în toată ţara. Dar ar fi o mare nenorocire pentru familia noastră, adăugă doamna Pullet, dând uşor din cap.

— Ce să fac, soră? se tângui doamna Tulliver. Domnul Tuliver nu e omul care să se lase condus de alţii – pe mine una nu m-ar asculta nici dacă m-aş duce la pastor şi l-aş pune să mă înveţe pe dinafară ce să-i spun ca să iasă lucrurile bine. Şi, pe urmă, eu n-am

pretenţia să ştiu în ce e bine să bagi banii şi alte lucruri de-astea. Eu nu înţeleg nimic din treburile bărbaţilor... nu sunt ca sora Glegg.

— Semeni cu mine, Bessy, o asigură doamna Pullet. Şi dacă vrei să ştii părerea mea, află că Jane ar face mai bine să-şi cureţe oglinda de la toaletă... săptămâna trecută am văzut o mulţime de pete pe ea... în loc să vrea să-i conducă pe alţii care au mai multă greutate decât dânsa şi să le spună cum să-şi folosească banii. De fapt eu nu m-am potrivit niciodată cu Jane: ei îi plăceau stofele în dungi şi mie cele cu buline. Şi ţie îţi plac bulinele, Bessy, în privinţa asta n-am înţeles întotdeauna.

— Da, Sophy. Mi-amintesc că o dată am avut amândouă aceeaşi stofă cu buline albe pe fond albastru... mai am şi-acum un petic într-o cuvertură. Dac-ai vrea să te duci pe la sora Glegg şi s-o convingi să se împace cu bărbatu-meu, ţi-aş rămâne foarte recunoscătoare. Tu ai fost întotdeauna bună cu mine.

— Ar fi mai potrivit să se ducă chiar Tulliver să se împace cu ea şi să-şi exprime părerea de rău că i-a vorbit aşa de urât. De vreme ce-i datorează bani, nu trebuie să ţină nasul pe sus, răspunse doamna Pullet care nu se lăsa orbita de preferinţa pe care o avea faţă de doamna Tulliver şi nu uita că oamenilor cu avere li se cuvine totuşi oarecare respect.

— Degeaba, ripostă biata doamnă Tulliver, cu un ton aproape morocănos. Aş putea să mă pun şi în genunchi, pe pietre, în faţa lui bărbatu-miu, şi tot nu şi-ar pleca fruntea.

— Ascultă, Bessy, nu trage nădejdea c-am s-o conving eu pe Jane să-şi ceară iertare, răspunse doamna Pullet. O ştii ce supărăcioasă e. Mi-e teamă că într-o bună zi o să-şi iasă din minţi, cu toate că nimeni din familia noastră n-a ajuns până acum la balamuc.

— Nu mă gândisem să-şi ceară ea iertare. Aş vrea numai să uite ce s-a întâmplat şi să nu ne mai ceară banii, că poate să facă şi ea atâta lucru pentru o soră. Şi pe urmă, cu vremea, or să se îndrepte toate, Tulliver o să uite ce-a fost şi or să fie iar prieteni.

După cum vedeţi, doamna Tulliver nu ştia că bărbat-său era hotărât să achite datoria de cinci sute de lire; şi, oricum, nu-şi putea închipui că va izbuti s-o facă.

— Să ştii, Bessy, că nu vreau să le las în ghearele ruinei fără să te ajut, se tângui doamna Pullet. Nu mă dau în lături când e vorba să-ţi fac un bine, şi nu vreau să zică lumea că am început să ne certăm între noi. O să-i spun eu asta şi lui Jane. Şi dacă Pullet îmi dă voie, mâine mă duc pe la ea. Ce spui, domnule Pullet?

— Eu n-am nimic împotrivă, o asigură domnul Pullet, căruia nu-i păsa de scandal atâta timp cât domnul Tulliver nu-i cerea lui banii. Domnul Pullet îşi făcea veşnic griji în privinţa investiţiilor pe care le făcea, şi găsea că nu poţi avea siguranţă decât dacă-ţi investeşti banii în pământ.

Mai discutară puţin, întrebându-se dacă n-ar fi bine să meargă şi doamna Tulliver cu ei la sora Glegg, apoi doamna Pullet, constatând că sosise ora ceaiului, se întoarse ca să ajungă la un sertar din care scoase un şerveţel fin de damasc, pe care îl prinse de rochie în chip de şorţuleţ. Şi, într-adevăr, după câteva clipe se deschise uşa, dar în locul tăvii de ceai, apăru Sally ţinând în braţe ceva atât de înfiorător, încât şi doamna Pullet şi doamna Tulliver scoaseră câte un ţipăt, iar domnul Pullet înghiţi bomboana pe care-o ţinea în gură – lucru extraordinar care, după cum povesti el mai târziu, i se întâmpla doar pentru a cincea oară în viaţă.

Capitolul X
În care Maggie se poartă mai rău decât ar fi dorit

Lucrul acela înfiorător care marcase un moment atât de important în viaţa unchiului Pullet, era însăşi micuţa Lucy: mai mult de jumătate din trup – de la picioare până la bonetă – era ud şi mânjit de noroi albicios; ţinea mânuţele murdare în sus şi avea un aer cât se poate de jalnic. Ca să puteţi înţelege cum ajunsese această arătare în salonul mătuşii Pullet, trebuie să vă întoarceţi la momentul când cei trei copii ieşiseră să se joace în curte şi când drăcuşorii care încă de dimineaţă puseseră stăpânire pe Maggie reapăruseră, după o scurtă absenţă, şi mai îndârjiţi. După toate neplăcerile îngrămădite pe capul lui Maggie în dimineaţa aceea, Tom, căruia soră-sa îi devenise şi mai nesuferită după gestul ei prostesc ce-l făcuse să verse vinul, o amărî şi mai mult spunând: „Hai, Lucy, vino cu mine“ şi pornind-o spre locul cu broaşte, fără să se uite măcar la Maggie, rămasă pironită locului, ca o mică meduză cu şerpii din cap ciopârţiţi. Lucy era bineînţeles fericită că vărul Tom se poartă atât de drăguţ cu ea; se uita încântată la el cum gâdila cu o bucăţică de sfoară un broscoi umflat care ajunsese la capătul terenului şi de care îi despărţea un grilaj de fier. Totuşi, Lucy ar fi vrut ca şi Maggie să se bucure de acest spectacol, cu atât mai mult, cu cât ar fi găsit cu siguranţă un nume pentru broscoi şi

le-ar fi istorisit povestea vieţii lui. Lucy era fermecată de poveştile lui Maggie despre vietăţile pe care le întâlneau din întâmplare şi era aproape convinsă că erau adevărate: aşa era, de pildă, povestea cu doamna Urechelniţă. Doamna Urechelniţă spălase rufe şi unul dintre copiii ei căzuse în cazanul cu apă clocotită; şi de asta alerga ea aşa: ca s-aducă doctorul. Tom, care avea un mare dispreţ faţă de născocirile lui Maggie, strivise urechelniţa: un mijloc inutil dar simplu de a dovedi că povestea nu era decât o minciună. Lucy însă n-ar fi admis pentru nimic în lume că era doar o născocire şi în orice caz socotea asemenea născociri drept foarte frumoase şi dorinţa de a afla povestea broaştei dolofane, împreună cu bunătatea ei firească o făcură să alerge la Maggie şi să-i spună:

— Ah, Maggie, am găsit o broască mare, caraghioasă! Vino s-o vezi şi tu!

Maggie nu-i răspunse nimic; se încruntă şi mai tare şi-i întoarse spatele. De vreme ce Tom părea c-o preferă pe Lucy, însemna că aceasta devenise, în mintea lui Maggie, părtaşa răutăţii lui Tom. Până atunci, Maggie nu şi-ar fi putut închipui niciodată c-o să se supere pe Lucy care era aşa de mică şi de drăguţă, după cum n-ar fi putut să-şi închipuie că va putea vreodată să chinuie un şoricel alb; dar e drept că până atunci Tom n-o prea băgase în seamă pe Lucy, aşa că Maggie fusese singura care s-o răsfeţe şi s-o laude. De data asta însă, Maggie se gândi că i-ar face plăcere s-o plesnească, s-o ciupească, şi s-o facă să plângă, cu atât mai mult, cu cât asta l-ar fi supărat pe Tom pe care degeaba l-ar fi plesnit, chiar dacă ar fi îndrăznit s-o facă, fiindcă lui tot nu i-ar fi păsat de palmele ei. Maggie era sigură că, dacă Lucy n-ar fi fost cu ei, Tom s-ar fi împăcat mai repede cu ea.

De fapt, la un moment dat te plictiseşti să tot gâdili un broscoi care nu e deosebit de sensibil, aşa că după un timp Tom începu să-şi caute altă distracţie. Dar într-o grădină atât de bine îngrijită, în care n-ai voie să calci decât pe poteci pietruite, nu există prea multe variaţii. Singura plăcere pe care ţi-o pot sugera toate aceste interdicţii e aceea de a le încălca. Astfel încât Tom începu să se frământe cum să facă să se ducă la eleşteul de lângă câmpul din spatele grădinii.

— Lucy, spuse el, dând din cap cu înţeles, în timp ce strângea sfoara, ia ghici ce am de gând să fac?

— Ce? întrebă Lucy curioasă.

— Să mă duc la eleşteu şi să mă uit la ştiuci. Dacă vrei, poţi să

vii şi tu, spuse tânărul sultan.

— Vai, Tom, ai tu curaj să te duci la eleşteu? Mătuşa a spus că n-avem voie să ieşim din grădină.

— O să ies prin capătul celălalt al grădinii şi n-o să ne vadă nimeni. Şi chiar dacă ne vede, nu-mi pasă... fug înapoi, acasă.

— Da, da' eu nu pot să fug, spuse Lucy, care în viaţa ei nu fusese supusă la o ispită atât de mare.

— Nu-i nimic, că pe tine nu se supără nimeni, o asigură Tom. Ai să spui că eu te-am luat...

Tom o porni spre eleşteu. Lucy mergea lângă el, cu paşi mărunţi, gustând plăcerea neobişnuită de a face un lucru nepermis şi fiind curioasă să vadă cu ochii ei „ştiuca", acea celebritate despre care nu ştia prea bine dacă e peşte sau pasăre. Maggie îi văzu ieşind din grădină şi nu se putu abţine să nu se ia după ei. Furia şi gelozia, ca şi iubirea, nu pot suporta să piardă din ochi obiectul care le stârneşte; Maggie nu putea prin urmare să îndure ca Tom şi Lucy să facă sau să vadă ceva despre care ea nu ştia nimic. Îl urmărea deci la o distantă de câţiva metri, reuşind să se ascundă de Tom care nu vedea nimic, concentrat să pândească ştiuca – un monstru cât se poate de interesant, despre care se spunea că e foarte bătrân, foarte mare şi are o poftă de mâncare grozavă. Dar, ca oricare celebritate, ştiuca nu se arăta niciodată când o pândeai; Tom zări totuşi ceva trecând prin apă ca o săgeată, ceea ce-l făcu să-şi schimbe poziţia de pe malul eleşteului.

— Hai Lucy, strigă el, cu vocea scăzută. Vino încoace! Bagă de seamă! Calcă pe iarbă... nu umbla pe unde-s urme de copite, adăugă el, arătându-i cu degetul un fel de peninsulă de iarbă uscată înconjurată de noroi călcat în picioare.

Dispreţul lui Tom faţă de fete se datora şi faptului că nu ştiau cum să umble prin noroi. Lucy veni spre el, păşind cu grijă, aşa cum o învăţase Tom, şi se aplecă să vadă un fel de cap auriu în formă de săgeată care zvâcnea prin apă. Tom îi spuse că e un şarpe de apă şi Lucy reuşi în cele din urmă să-i vadă corpul unduitor, dar se minună grozav că un şarpe poate să înoate. Între timp, Maggie se apropiase din ce în ce mai mult – simţea că trebuie să-l vadă şi ea, cu toate că nimic, nici chiar şarpele, nu-i făcea nicio plăcere, din moment ce Tom nu i-l arătase şi ei. În cele din urmă, Maggie ajunse lângă Lucy şi Tom, care simţise că se apropie, dar se făcuse că n-o vede, se întoarse spre ea şi-i spuse:

— Şterge-o de-aici, Maggie, nu vezi că nu mai e loc pe iarbâ? Nu

te-a poftit nimeni să vii.

În clipa aceea, Maggie simţi cum se dezlănţuie în ea o pasiune destructivă, cumplită până la a provoca o tragedie, dacă se poate spune că pasiunea poate fi cauza unică a unei tragedii: dar μεγεθοζ[1] esenţială existentă în această pasiune cerea concretizarea imediată în acţiune şi singurul lucru de care Maggie se simţi în stare, fu s-o îmbrâncească cu braţul ei subţire şi negricios pe Lucy cea albă-trandafirie, în noroiul cu urme de copite.

Tom îşi ieşi din fire şi-i dădu lui Maggie două palme usturătoare peste braţ. Apoi alergă s-o ridice pe Lucy, care zăcea în noroi, plângând neputincioasă. Maggie se dădu înapoi şi se opri la rădăcina unui copac, câţiva metri mai încolo de eleşteu, privind în jur fără nicio urmă de remuşcare.

De obicei, Maggie se căia îndată după ce făcea câte o faptă necugetată, de data asta însă fusese atât de nenorocită din cauza purtării lui Tom şi a lui Lucy, încât era încântată să le strice cheful – ar fi fost încântată să strice cheful oricui. Şi, la urma urmei, de ce să-i pară rău? Oricât de rău i-ar fi părut, Tom tot nu s-ar fi grăbit s-o ierte.

— Las’ că te spun eu mamei, domnişoară Mag, strigă Tom răspicat, după ce Lucy se ridicase din nou în picioare, gata să plece.

Tom n-avea obiceiul „s-o spună“, dar în cazul de faţă dreptatea cerea ca Maggie să primească o pedeapsă cât mai aspră. Să nu vă închipuiţi însă că Tom era în stare să-şi exprime părerile într-un mod atât de abstract: el nu pronunţa niciodată cuvântul „dreptate“ şi nici prin gând nu-i trecea că dorinţa lui de sancţionare putea să aibă un nume atât de frumos. Cât despre Lucy, era prea copleşită de nenorocirea abătută asupra ei – îşi stricase rochia frumoasă de sărbătoare şi avea senzaţia neplăcută că e udă şi murdară – ca să se mai gândească la cauza nenorocirii, cu totul misterioasă pentru ea. Nu-şi dădea seama cum de reuşise s-o înfurie pe Maggie; dar simţea că verişoara ei se purtase foarte urât, aşa că de data asta nu-l rugă pe Tom să n-o „spună“ şi continuă să alerge pe lângă el, plângând cu suspine, în timp ce Maggie, încremenită sub copac, se uita în urma lor, cu mica ei faţă de meduză.

— Sally, strigă Tom când ajunseră în uşa bucătăriei.

Sally se uita la ei amuţită de uimire, cu gura plină de pâine cu unt şi cu furculiţa de prăjit pesmeţii în mână.

---

[1] Forţa, măreţia (grec.).

— Sally, du-te şi spune-i mamei că Maggie a îmbrâncit-o pe Lucy în noroi.

— Doamne, da' unde-aţi găsit noroiul ăsta? Pe unde-aţi umblat? întrebă Sally, încruntându-se, în timp ce se apleca să examineze „corpul delict".

Tom nu avea o imaginaţie destul de vie şi de bogată ca să fi prevăzut această întrebare drept o consecinţă posibilă, dar îşi dădu îndată seama de semnificaţia ei şi de faptul că Maggie nu va mai fi socotită singura vinovată. Aşa că tăcu şi se depărtă de uşa bucătăriei lăsându-i lui Sally plăcerea de a deduce singură răspunsul, caci este îndeobşte cunoscut că oamenii cu mintea ageră preferă să deducă singuri lucrurile decât să primească lămuririle de-a gata.

După cum vă puteţi închipui, Sally nu zăbovi nicio clipă, ci o prezentă imediat pe Lucy în uşa salonului, căci a introduce în casa de la Garum Firs un lucru atât de murdar era, după părerea lui Sally, o povară prea mare pentru a fi suportată de mintea unui singur om.

— Doamne, Dumnezeule, strigă mătuşa Pullet, după ce emisese întâi un ţipăt nearticulat, n-o băga înăuntru, Sally. Las-o la uşă şi ai grijă să nu calce decât pe muşama.

— Vai, să ştiţi că a căzut într-o baltă scârboasă, cu noroi, exclamă doamna Tulliver, apropiindu-se de Lucy, să vadă cât de tare se stricaseră hainele pentru care se simţea răspunzătoare faţă de sora Deane.

— Nu vă supăraţi, coniţă, da' domnişoara Maggie a îmbrâncit-o în noroi, preciză Sally. Mi-a spus domnu' Tom. Şi cred c-au fost la eleşteu că numai acolo e atâta noroi.

— Vezi, Bessy? Ce-ţi spuneam eu? zise doamna Pullet cu un ton de tristeţe profetică. Aşa-s copiii tai... Nu ştii niciodată ce prostii sunt în stare să facă!

Doamna Tulliver rămase fără grai: se simţea cea mai nenorocită mama de pe pământ, o chinuia ca de obicei gândul că lumea o să creadă că trebuie să fi ispăşit cine ştie ce păcate ca să aibă copii atât de răi. Doamna Pullet, în schimb, începu să-i dea lui Sally instrucţiuni amănunţite cum să facă să nu strice lucrurile din casă, în timp ce o curăţa pe Lucy; ceaiul urma să fie servit de bucătăreasă, iar Maggie şi Tom, care fuseseră răi, vor mânca, drept pedeapsă, în bucătărie.

Doamna Tulliver se duse să-i caute pe cei doi copii obraznici,

spunându-şi că trebuie să fie pe undeva pe aproape. Dar după multe căutări nu reuşi să dea decât de Tom; stătea încruntat, dar cu un aer nepăsător, sprijinindu-se de gardul alb ce împrejmuia curtea cu păsări şi ţinând în mână o bucată de sfoară atârnată de partea cealaltă a gardului şi cu care încerca să înfurie curcanul.

— Tom, nu te mai astâmperi deloc! Unde-i soră-ta? întrebă doamna Tulliver supărată.

— Nu ştiu, răspunse Tom.

Îi pierise pofta s-o vadă pe Maggie pedepsită după cum merita, căci îşi dăduse seama că asta nu era cu putinţă fără ca el însuşi să nu sufere nedreptatea de a fi învinuit că nu se purtase cum trebuie.

— Da' unde-ai lăsat-o? îl întrebă maică-sa privind în jur.

— Sub copacul din faţa eleşteului, răspunse Tom pe care părea că nu-l mai interesează nimic în afară de sfoară şi de curcan.

— Atunci du-te şi ad-o imediat încoace, obraznicule! Şi cum de ţi-a trecut prin minte să te duci la eleşteu şi s-o iei şi pe sor-ta în noroiul ăla? ştii bine că nu pierde niciodată ocazia să facă o prostie.

De câte ori îl învinuia pe Tom, doamna Tulliver obişnuia să lege de Maggie, într-un fel sau altul, purtarea lui urâtă.

Dar gândul că fata rămăsese singură lângă eleşteu trezi o veche spaimă în sufletul doamnei Tulliver care se urcă pe piatra de încălecat, încercând s-o zărească pe Maggie – copilul ăsta blestemat care-i aducea numai necazuri – şi astfel să-şi mai liniştească temerile; iar Tom porni, fără să se grăbească, spre copacul cu pricina.

— N-am mai pomenit copii să stea atâta lângă apă, spuse ea cu glas tare, fără să-şi dea seama că n-o ascultă nimeni. Într-o bună zi o să mă trezesc că mi-i aduce acasă morţi şi înecaţi. Ce bine ar fi dacă râul ăsta ar fi mai departe de casă.

Văzând că nu reuşeşte s-o zărească pe Maggie şi în plus mai apare şi Tom singur, teama încolţită în sufletul ei crescu şi copleşi cu totul pe doamna Tulliver, care se repezi în întâmpinarea băiatului.

— Mamă, Maggie nu e nicăieri pe lângă eleşteu, spuse Tom. A plecat.

Cred că vă daţi seama cum au căutat-o pe Maggie şi ce spaimă au tras, şi cât de greu le-a fost celorlalţi s-o convingă pe maică-sa că nu se află în fundul eleşteului. Doamna Pullet declară că, dacă fata mai trăieşte, s-ar putea să aibă parte de un sfârşit şi mai tragic... Nu se ştie niciodată! Iar domnul Pullet, zăpăcit şi copleşit

de întorsătura totală pe care o luaseră lucrurile – ceaiul amânat şi pasările speriate de lumea care alerga de colo-colo – îşi luă târnăcopul, în chip de instrument de cercetări, şi desprinse din cui o cheie cu care să descuie coteţul de gâşte, gândindu-se că ar putea constitui o ascunzătoare potrivită pentru Maggie.

După un timp, Tom le dădu ideea că Maggie plecase acasă (fără a considera potrivit să adauge că în împrejurări asemănătoare şi el ar fi procedat la fel), iar maică-sa primi această presupunere cu un sentiment de uşurare.

— Te rog din suflet, soră, porunceşte să înhame caii la trăsură şi să mă ducă acasă... poate o găsim pe drum. Lucy nu poate să meargă pe jos cu hainele murdare, spuse ea, privind victima nevinovată care stătea pe canapea înfăşurată într-un şal şi cu picioarele goale.

Mătuşa Pullet era bucuroasă să folosească mijlocul cel mai rapid pentru restabilirea ordinii şi liniştii în casă. Aşa că, puţin după aceea, doamna Tulliver se afla în trăsurică privind în zare, plină de nelinişte, chinuită de întrebarea: „Ce-o să spună bărbatu-meu, dacă se pierde Maggie?“

Capitolul XI
Maggie încearcă să fugă de propria ei umbră

Maggie îşi făcuse, ca de obicei, planuri mai mari decât îşi închipuise Tom. Hotărârea luată după plecarea lui frate-său şi a lui Lucy nu era atât de simplă: nu voia să plece acasă. Nu! Voia să fugă la ţigani şi Tom să n-o mai vadă niciodată! Dar asta nu era o idee nouă pentru Maggie; i se spusese de atâtea ori că arăta ca o ţigancă şi era „pe jumătate sălbatică“, încât, ori de câte ori se simţea nenorocită, socotea că singurul mijloc de a scăpa de oprobriul public şi de a trăi în conformitate cu împrejurările, ar fi fost să locuiască într-un cort cafeniu, pe izlaz; era convinsă că ţiganii vor fi bucuroşi s-o primească în mijlocul lor şi o vor privi cu mult respect, fiindcă ştia mai multe decât ei. Îi spusese o dată şi lui Tom de toate astea, propunându-i să-şi vopsească faţa ca să fie şi el oacheş şi să fugă împreună; dar Tom refuzase cu dispreţ, spunând că ţiganii sunt hoţi, că n-au ce mânca şi n-au nici cai, ci numai măgari. Maggie era însă acum atât de nenorocită, încât se gândea că viaţa printre ţigani ar fi singurul ei refugiu; se ridică de sub copac cu convingerea că trece printr-o mare criză în viaţă; va

alerga fără să se oprească până la izlazul Dunlow, unde va da cu siguranţă de o şatră de ţigani; şi nesuferitul de Tom, şi restul rudelor, care-i găseau mereu nod în papură, n-or s-o mai vadă niciodată. În timp ce fugea, îşi aminti de taică-său, dar se resemnă cu gândul că se desparte de el, hotărând că îi va trimite din când în când câte o scrisoare, pe ascuns, printr-un ţigănuş care o să fugă apoi fără să-i spună unde e fata, asigurându-l doar că se simte bine, că e fericită şi că o să-l iubească întotdeauna.

Nu trecu mult şi Maggie îşi pierdu suflul, începând să gâfâie; totuşi când Tom se duse s-o caute la eleşteu, fetiţa străbătuse trei câmpii şi se afla la capătul potecii care dădea la drumul mare. Se opri să mai răsufle puţin, gândindu-se că nu e plăcut să fugi de acasă şi că se va simţi bine abia după ce va ajunge la izlazul cu ţigani, dar era hotărâtă să-şi ducă planul la îndeplinire. După un timp ajunse la bariera care dădea spre potecă; nu ştia unde o va duce, fiindcă de la moara Dorlcote la Garum Firs veniseră pe alt drum, dar asta o făcu să se simtă în siguranţă: nu risca s-o ajungă nimeni din urmă. După un timp, văzu cu groază doi bărbaţi care mergeau pe potecă în faţa ei. Nu se gândise nicio clipă că s-ar putea întâlni cu un străin – n-o preocupa decât un singur gând şi anume că va fi urmărită de ai ei. Cei doi străini care o speriaseră erau jerpeliţi şi roşii la faţă, iar unul dintre ei purta un băţ pe umăr, de capătul căruia era agăţată o boccea. Dar, spre uimirea lui Maggie care se temea ca străinii să nu-şi dea seama că fugise de acasă, omul cu bocceaua se opri şi, pe un ton plângăreţ şi linguşitor, o întrebă dacă nu vrea să miluiască un om nevoiaş dându-i un bănuţ. Maggie avea în buzunar o monedă de şase penny pe care i-o dăruise unchiul Glegg. O scoase şi o dădu omului, zâmbindu-i politicos şi sperând în sinea ei că e mulţumit.

— N-am mai mult, spuse încercând să se scuze.

— Mulţumesc, domnişoară, răspunse omul, pe un ton mai puţin respectuos şi recunoscător decât se aşteptase Maggie, care observă chiar că omul zâmbise şi îi făcuse tovarăşului său cu ochiul.

Fata o luă iute la picior; îşi dădu seama că cei doi rămăseseră pe loc, poate ca să se uite după ea şi, câteva clipe mai târziu, îi auzi râzând. Deodată îi trecu prin minte că s-ar putea ca oamenii aceia s-o creadă o idioată; Tom îi spusese că de când îşi ciopârţise părul arăta ca o idioată şi vorbele lui o duruseră atât de tare, încât nu le mai putea uita. Pe deasupra, Maggie purta în ziua aceea o bonetă

şi o capă – nu avea haină cu mâneci. Era limpede că nu putea face impresie bună asupra trecătorilor, aşa încât se gândi că ar fi mai bine să o ia din nou pe câmp, dar de cealaltă parte a potecii, ca să nu nimerească iar pe moşia unchiului Pullet. Trecu de prima poartă pe care n-o găsi zăvorâtă şi, după umilinţa îndurată, se simţi fericită că nu mai întâlni pe nimeni în timp ce se strecura de-a lungul gardurilor vii. Maggie era obişnuită să se plimbe singură pe câmp, unde avea mai mult curaj decât pe drumul mare. Din când în când, era nevoită să sară câte un pârleaz mai înalt, dar asta nu o necăjea; mergea prea repede ca s-o mai fi putut ajunge cineva din urmă, şi spera că în curând va zări izlazul Dunlow sau un altul, căci taică-său îi spusese o dată că după ce mergi o bucată de drum, nu se poate să nu dai de un izlaz. Maggie începuse să obosească şi să simtă foamea, dar ştia că până nu ajunge la ţigani n-avea cine să-i dea o bucăţică de pâine cu unt. Afară era lumină ca-n miezul zilei, căci mătuşa Pullet, conform vechilor obiceiuri ale familiei Dodson, lua ceaiul la ora patru şi jumătate după soare, şi la cinci după ceasul din bucătărie. Aşa că, deşi trecuse un ceas de la plecarea lui Maggie, umbrele serii încă nu învăluirâ câmpia şi nimic nu-i sugera că se apropie noaptea. Totuşi avea impresia că străbătuse un drum foarte lung şi se miră că nu vede nici urmă de izlaz. Până atunci drumul ei trecuse prin Garum, o parohie bogată, cu multe păşuni, şi nu zărise decât o singură dată un ţăran în depărtare. Într-o privinţă era mai bine aşa, căci un ţăran nepriceput ar fi putut considera fuga lui Maggie la izlazul Dunlow nelalocul ei. Şi totuşi ar fi fost poate mai bine să întâlnească pe cineva care să-i arate drumul, dar fără s-o întrebe nimic în legătură cu treburile ei. Ajunse, în cele din urmă, la marginea câmpurilor verzi şi se trezi privind printre ulucile unui gard o potecă mărginită în dreapta şi în stânga de o fâşie lată de iarbă. Era prima dată când vedea o potecă atât de lată şi îşi spuse că izlazul trebuie să fie pe aproape, poate pentru că zări un măgar cu un butuc legat de picior păscând iarba de lângă drum, şi odată, când se plimbase cu trăsurica până la izlazul Dunlow, mai văzuse un măgar chinuit cu o asemenea povară. Maggie prinse din nou curaj şi, strecurându-se printre ulucile gardului, o porni mai departe, cu toate că îi apăreau mereu în minte Apollyon[1], şi un hol de drumul mare cu un pistol în mână, şi un pitic îmbrăcat în galben, care rânjea cu gura până la urechi şi clipea mereu, şi alte făpturi

[1] Numele unui diavol care ar apărea în drumul pelerinilor, provocându-i la luptă.

primejdioase. Biata Maggie era, pe de o parte, sperioasă ca orice om cu imaginaţie bogată, iar pe de altă parte, mânată de îndrăzneala pe care ţi-o dă un impuls nestăpânit. Se aruncase în această aventură îmboldită de dorinţa de a cunoaşte ţiganii cu care se credea înrudită, acum însă, când se vedea pe această potecă necunoscută şi ciudată, nu mai îndrăznea să se uite în jur, de frică să nu dea cu ochii de vreun diavol ascuns sub înfăţişarea unui fierar, cu şorţ de piele, care să se rânjească la ea cu mâinile în şolduri. Şi simţi cum i se taie răsuflarea când zări pe costişă două tălpi mici şi goale. Lui Maggie îi părură ceva hidos, supranatural: o specie drăcească de ciupercă; fusese prea tulburată ca să observe de la început hainele zdrenţuite şi capul acoperit cu o claie de păr negru, încâlcit, care apăreau în continuarea tălpilor. Era un băiat adormit, şi Maggie grăbi pasul, călcând în vârful picioarelor, de frică să nu-l trezească: nu-i trecu prin gând că poate fi unul dintre prietenii ei, ţiganii, care erau, după câte îşi închipuia ea, foarte blânzi din fire. Şi chiar aşa stăteau lucrurile, căci la următoarea cotitură a drumului Maggie văzu într-adevăr cortul negru, mic, în formă de semicerc, în faţa căruia se ridica o coloană de fum albastru, şi unde avea să-şi găsească adăpost şi să fie ferită de toate necazurile ce-i întunecaseră viaţa şi de care nu reuşise să scape atâta amar de vreme, cât trăise printre oamenii civilizaţi. Lângă coloana de fum zări o femeie înaltă... era fără îndoială ţiganca-mamă care îi va servi ceai cu gustări şi Maggie era mirată că nu se simţea mai încântată. I se părea curios că după atâta căutare îi găseşte pe ţigani în mijlocul uliţei, şi nu pe un izlaz; da, era într-adevăr cam dezamăgită, căci nu-şi putea închipui viaţa printre ţigani fără un izlaz nemărginit şi plin de taine, cu cariere de nisip în care să te poţi ascunde să nu te mai găsească nimeni. Cu toate astea merse mai departe, gândindu-se, cu un sentiment de uşurare, că s-ar putea ca ţiganii să nu ştie că există idioţi pe lume şi deci nu era niciun pericol să fie luată, în mod greşit, drept o idioată. Era limpede că Maggie atrăsese atenţia, căci femeia înaltă care se dovedi a fi o ţigancă tânără cu un copil în braţe îi veni încet în întâmpinare. Maggie se uită cam speriată la femeia necunoscută care se apropia, dar prinse curaj la gândul că mătuşa Pullet şi ceilalţi aveau dreptate când ziceau că seamănă cu o ţigancă, căci chipul cu ochi negri şi strălucitori încadrat de plete lungi semăna într-adevăr cu ceea ce vedea Maggie, înainte de a-şi fi tăiat părul, când se uita în oglindă.

— Unde te duci, domnişorico? o întrebă ţiganca pe un ton mieros şi plin de respect.

Era minunat, întocmai cum se aşteptase Maggie; ţiganii îşi dăduseră imediat seama că au de-a face cu o domnişoară şi erau gata să se poarte cu ea cum se cuvine.

— Chiar aici, răspunse Maggie, simţind că repetă nişte cuvinte pe care le mai rostise cândva, în vis. Am venit să stau cu voi, dacă se poate.

— Foarte frumos! Atunci poftim! Ce mândreţe de domnişoară, spuse ţiganca, luând-o de mână.

Maggie găsi că femeia e foarte drăguţă, dar n-ar fi stricat să fie mai curată.

Când ajunseră lângă foc, Maggie văzu mai mulţi oameni strânşi grămadă. Jos pe pământ stătea o ţigancă bătrână, care-şi încălzea genunchii mestecând din când în când, cu un fel de făcăleţ, o mâncare ce fierbea într-un ceaun rotund, din care se răspândea un abur mirositor; lângă ea, doi copii mici, cu părul vâlvoi, zăceau pe burtă, sprijiniţi în coate ca nişte sfincşi, iar mai încolo, un măgar paşnic îşi aplecase capul deasupra unei lungane care stătea întinsă pe spate şi îl scărpina pe nas, fericindu-l din vreme în vreme cu câte-o mână de fân şterpelit cine ştie de unde. Totul era învăluit în razele piezişe ale soarelui, iar scena i se părea lui Maggie frumoasă şi idilică; totuşi, ar fi dorit să-i vadă scoţând mai repede ceştile de ceai; totul va fi perfect după ce-i va învăţa pe ţigani să se spele în lighean şi să prindă dragoste de cărţi. Se simţi însă cam stingherită văzând că femeia cea tânără începe să discute cu bătrâna într-o limbă neînţeleasă, iar fata care dădea fân măgarului se ridică şi începu să holbeze ochii fără nicio vorbă de bun venit. În cele din urmă, bătrâna spuse:

— Şi zi, ai venit să stai cu noi, frumoaso? Şezi acilea, şi povesteşte-ne de unde vii.

Era ca-n basme: Maggie se simţea încântată că i se spune „frumoaso“ şi că lumea se poartă atât de bine cu ea. Se aşeză jos şi declară:

— Am plecat de-acasă fiindcă eram nefericită. Vreau să mă fac ţigancă. Dacă mă lăsaţi, stau cu voi şi vă învăţ o grămadă de lucruri.

— Ce domnişorică deşteaptă! se minună femeia cu copilul, aşezându-se lângă Maggie şi lăsând copilul să se târască pe jos în patru labe. Şi ce mândreţe de bonetă şi de rochie! adăugă ea,

scoţându-i lui Maggie boneta şi cercetând-o, în timp ce-i tot bolborosea ceva bătrânei, în limba aceea necunoscută.

Fata înaltă îi smulse boneta din mână şi şi-o puse în cap de-a-ndoaselea, rânjind. Dar Maggie era hotărâtă să nu spună nimic şi să se poarte ca şi cum nici nu i-ar fi păsat de bonetă.

— Nu vreau să mai port boneta. Mi-ar place o basma roşie ca a dumitale, spuse uitându-se la prietena de lângă ea. Până ieri am avut şi eu părul lung, da' l-am tăiat. Cred însă c-o să crească foarte repede la loc, adăugă ea în chip de scuză, gândindu-se că ţiganii nu pot să sufere părul scurt.

Maggie dorea atât de mult să fie pe placul ţiganilor, încât uitase şi de foame.

— Vai, ce domnişoară frumoasă şi bogată! Sunt sigură că-i bogată! spuse bătrâna. Aşa-i că stăteai într-o casă frumoasă?

— Da, era drăguţă şi îmi plăcea râul unde ne duceam la pescuit... numai că uneori eram tare nenorocită! Aş fi vrut să-mi aduc şi cărţile. Le aduceam eu, dar am plecat în mare grabă. Pot să vă povestesc însă aproape tot ce scrie-n cărţi... le-am citit de mii de ori... şi o să vă placă. Şi pot să vă povestesc şi despre geografie... adică despre lumea în care trăim... e foarte folositor şi interesant. Aţi auzit vreodată de Columb?

Începuseră să-i strălucească ochii şi se îmbujorase la faţă... abia sosise printre ţigani şi îi şi învăţase ceva şi câştigase o mare influenţa asupra lor. Iar ţiganii, la rândul lor, rămăseseră uimiţi de vorbele lui Maggie, cu toate că erau mult mai atenţi la lucrurile din buzunarul ei, pe care prietena din dreapta i-l golise pe nesimţite.

— Acolo locuieşti matale? întrebă bătrâna, când auzi de numele lui Columb.

— Nu! răspunse Maggie cu o nuanţă de compătimire în glas. Columb a fost un om minunat care a descoperit jumătate din globul pământesc şi, ştiţi, l-au pus în lanţuri şi s-au purtat foarte urât cu el... aşa scrie în cartea mea de geografie... dar povestea asta e prea lungă ca să v-o povestesc înainte de ceai... Tare-aş vrea o ceaşcă cu ceai!

Ultimele cuvinte îi scăpară lui Maggie, fără voia ei; de la tonul superior cu care-i dăscălea, trecuse brusc la un ton morocănos.

— Aoleo, săraca! îi e foame! spuse ţiganca mai tânără. Dă-i din merindele alea reci. Ăi fi făcut cale lungă până aici, drăguţo! Ia spune, un' ţi-e casa?

— Departe... departe, la moara Dorlcote, răspunse Maggie. Tatăl

meu e domnul Tulliver, dar nu trebuie să afle unde sunt, că dacă află mă ia înapoi. Unde e regina ţiganilor?

— Vrei să te duci la ea, domnişoară? o întrebă femeia cea tânără.

Între timp, fata cea înaltă se tot zgâia la Maggie şi rânjea. Purtările ei nu erau deloc plăcute.

— Nu, răspunse Maggie. Mă gândeam doar că dacă nu e o regină bună, o să vă pară bine când o să moară şi o să vă puteţi alege alta. Eu dac-aş fi regină, m-aş purta frumos şi blând cu toată lumea.

— Uite, ia un pic de mâncare. E foarte gustoasă, o îndemnă bătrâna întinzându-i un codru de pâine uscată şi o bucată de slănină rece pe care le scoase dintr-o traistă cu resturi de mâncare.

— Mulţumesc, spuse fetiţa, uitându-se la mâncare fără să se atingă de ea. Dar nu vreţi să-mi daţi mai bine un pic de pâine cu unt şi puţin ceai? Nu-mi place slănina.

— N-avem nici ceai, nici unt, răspunse bătrâna, încruntându-se puţin ca şi cum s-ar fi săturat s-o tot linguşească pe Maggie.

— Atunci daţi-mi o bucăţică de pâine cu melasă.

— Ce melasă? N-avem melasă, răspunse bătrâna pe un ton morocănos, după care cele două femei începură să vorbească aprins în limba lor necunoscută.

Între timp, unul dintre cei doi sfincşi se repezi la bucata de pâine cu slănină şi începu s-o înfulece. În clipa aceea, fata înaltă, care se îndepărtase puţin, se întoarse spunând ceva care avu un efect puternic asupra celor din jur. Bătrâna păru că uită cu totul de foamea lui Maggie şi începu să mestece de zor cu lingura în oală, în timp ce fata şi femeia se strecurară sub cort de unde aduseră nişte linguri şi străchini. Maggie începu să tremure şi se temu să nu-i dea lacrimile. Deodată, fata cea înaltă scoase un ţipăt ascuţit şi, în clipa următoare apăru în goană băiatul pe care Maggie îl văzuse dormind la marginea drumului: un pici nespălat, cam de vârsta lui Tom. Băiatul căscă ochii când o văzu pe Maggie, după care ceilalţi începură iar să bodogănească. Nu pricepea nicio boabă. Se simţea singură şi părăsită, gata să izbucnească în plâns; ţiganii păreau că n-o mai bagă deloc în seamă şi, printre ei, Maggie se simţea cu totul lipsită de apărare.

Dar o nouă spaimă o făcu să-şi înghită lacrimile: în faţa ei apărură doi bărbaţi care se dovediră a fi de fapt cauza acestei agitaţii subite. Cel mai în vârstă purta o boccea pe care o aruncă

jos apoi începu să se răstească la femei, iar acestea îi răspunseră în cor, cu ţipete ascuţite. Între timp, o potaie neagră se repezi lătrând la Maggie, care începu să tremure de frică, speriindu-se şi mai tare când bărbatul mai tânăr ţipă la câine şi zvârli după el cu un ciomag pe care-l ţinea în mână.

Maggie îşi dădu seama că nu era cu putinţă ca ea să ajungă vreodată regina unor astfel de oameni, şi nici măcar să-i înveţe lucruri plăcute şi folositoare.

Apoi amândoi bărbaţii părură că întreabă ce-i cu Maggie, căci se tot uitau la ea şi tonul discuţiei luă un aer potolit, acel aer pe care îl implică, pe de o parte, curiozitatea şi, pe de altă parte, posibilitatea de a o vedea satisfăcută. În cele din urmă, femeia mai tânără spuse pe tonul mieros şi plin de respect pe care-l avusese la început:

— Domnişoara asta frumoasă a venit să stea la noi. Nu-ţi pare bine?

— Cum să nu, foarte bine, răspunse bărbatul cel tânăr care se uita la degetarul de argint şi la celelalte mărunţişuri scoase din buzunarul lui Maggie.

Apoi, le dădu pe toate înapoi femeii tinere, păstrând doar degetarul şi şoptindu-i ceva, iar femeia, la rândul ei, le vârî îndată în buzunarul lui Maggie. Între timp, cei doi bărbaţi se aşezară pe jos şi se năpustiră asupra mâncării din ceaun – o tocană de cartofi cu carne – atunci luată de pe foc şi răsturnată într-o strachină galbenă.

Maggie începu să-şi spună că Tom avea poate dreptate în privinţa ţiganilor... dacă omul nu-i dădea imediat degetarul înapoi, însemna că erau nişte hoţi. Ea le-ar fi dăruit cu dragă inimă ţiganilor degetarul, fiindcă nu ţinea deloc la el; dar gândul că se afla printre hoţi o împiedica să se bucure că ţiganii se purtau din nou cu respect şi atenţie faţă de ea... Toţi hoţii, în afară de Robin Hood, erau oameni răi. Femeile îşi dădură seama că Maggie începuse să se teamă de ei.

— N-avem nimic de mâncare potrivit pentru o domnişoară, spuse bătrâna cu vocea ei mieroasă. Şi tare-i înfometată, mititica.

— Uite, drăguţă, încearcă să mănânci puţin din asta, o îndemnă femeia mai tânără, întinzându-i o lingură de fier şi o strachină cafenie plină cu mâncare de cartofi. Maggie, care îşi aminti că bătrâna păruse supărată pe ea când spusese că nu-i place pâinea cu slănină, nu îndrăzni să refuze tocana, cu toate că frica îi tăiase foamea. Ce bine ar fi fost dacă domnul Tulliver ar fi trecut pe acolo cu trăsurica şi ar fi luat-o cu el! Sau măcar dacă Jack Moartea-

Căpcăunilor sau Domnul Inimă-de Aur[1] sau Sfântul Gheorghe de pe monedele de jumătate de penny, cel care a omorât balaurul, ar fi trecut pe acolo, din întâmplare! Dar Maggie se gândi, cu părere de rău, că asemenea eroi nu apăruseră niciodată prin împrejurimile oraşului St. Ogg's... asemenea minuni nu se întâmplau niciodată pe acolo.

După cum vedeţi, Maggie Tulliver era departe de a fi un copil bine instruit sau informat, aşa cum e în ziua de azi orice fetiţă de opt-nouă ani. Urmase doar un an şcoala de la St. Ogg's şi avea atât de puţine cărţi, încât uneori era nevoită să citească dicţionarul şi de aceea mintea ei de copil când trăda o ignoranţă surprinzătoare, când un surprinzător bagaj de cunoştinţe. Ştia, de pildă, că există cuvinte ca „poligamie“ şi, de vreme ce auzise şi de „polisilabic“, ajunsese la concluzia că „poli“ înseamnă „mulţi“; dar, pe de altă parte, nici nu-i trecea prin minte că ţiganii nu consumau coloniale. În capul ei era un haos, un amestec ciudat de discernământ şi de vise oarbe.

În ultimele cinci minute, părerile ei despre ţigani se schimbaseră cu totul. De unde până atunci îi socotise nişte oameni plini de respect, care puteau fi educaţi, acum îşi spunea că aveau poate de gând s-o omoare de îndată ce o să se înnopteze, s-o taie bucăţele şi s-o gătească. Îi trecu chiar prin minte bănuiala că ţiganul cel bătrân cu privirea fioroasă era diavolul în persoană şi putea oricând să-şi lepede veşmântul înşelător şi să se prefacă în fierarul care rânjeşte sau într-un căpcăun cu ochi de jar şi aripi de balaur. Ce rost mai avea să încerce să mănânce tocana! Şi totuşi se temea ca nu cumva să-i jignească pe ţigani, arătându-le ce părere proastă are despre ei. Şi, cu o curiozitate aprinsă, pe care n-ar fi întrecut-o nici aceea a unui teolog, Maggie se întrebă dacă, fiind într-adevăr de faţă, diavolul ar fi putut să-i ghicească gândurile.

— Ce, nu-ţi place cum miroase tocana, drăguţă? întrebă ţiganca cea tânără, care băgase de seamă că Maggie nu gustase deloc din mâncare. Hai, mănâncă puţin. Încearcă!

— Nu, mulţumesc, răspunse Maggie, străduindu-se din răsputeri să zâmbească prietenos. Cred că nu mai am timp... parc-a început să se înnopteze. Cred c-ar fi timpul să mă-ntorc acasă. Vin eu altă dată şi v-aduc un coş plin de tarte cu marmeladă şi alte bunătăţi.

Şi, în timp ce enunţa aceste intenţii iluzorii, Maggie se ridică de pe scaun, sperând că Apollyon poate fi tras pe sfoară. Dar

[1] Eroi ai unor basme şi balade englezeşti.

speranţele ei se spulberară din nou când ţiganca cea bătrână spuse:

— Stai un pic, domnişorico... Stai... Te ducem noi acasă... n-avea nicio grijă... da’ stai să mâncăm... O să te ducem călare, ca pe o doamnă.

Maggie se aşeză din nou. Nu prea avea încredere în făgăduiala bătrânei, dar nu trecu mult şi o văzu pe fata cea înaltă punând căpăstrul pe măgar şi aruncându-i câţiva desagi în spinare.

— Ei, domnişorico, i se adresă ţiganul mai tânăr, ridicându-se şi aducând măgarul în faţa ei. Spune-ne unde stai? Cum îi zice acolo un’ ţi-i casa?

— Moara Dorlcote, răspunse Maggie, însufleţindu-se. Tata e domnul Tulliver... el acolo stă.

— Moara aia mare, puţin mai încolo de St. Ogg’s?

— Da, răspunse Maggie. E departe? Aş vrea, dacă se poate, să mă duc pe jos!

— Nu, nu, trebuie să ne grăbim că acu’ se întunecă. Şi măgaru’ o să te ducă foarte bine. Ai să vezi.

În timp ce vorbea, ţiganul o ridică pe Maggie şi o aşeză pe măgar. Fetiţa se simţi mai uşurată când îşi dădu seama că bătrânul nu mergea cu ea, ci rămâne la şatră; totuşi nu era însă sigură c-o s-o ducă într-adevăr acasă.

— Uite boneta cea frumoasă, drăguţă, spuse femeia tânără punându-i lui Maggie pe cap boneta dispreţuită cu câteva clipe mai înainte, dar care acum era bine venită. Aşa-i că o să le spui că ne-am purtat frumos cu tine? N-am spus noi că eşti o frumuseţe de domnişoară?

— Da, da, vă mulţumesc, răspunse Maggie. Vă sunt foarte recunoscătoare. Dar aş vrea să mergi şi dumneata cu mine.

Maggie se gândi că, oricum, era mai bine decât să meargă singură cu unul dintre bărbaţii care o îngrozeau; e în orice caz mai vesel să fii omorâtă de un grup mai mare.

— A, va să zică la mine ţii cel mai mult? întreba femeia. Da’ nu pot să viu... Mergeţi prea iute... şi nu pot să mă ţin după voi.

Asta însemna că ţiganul avea să stea şi el pe măgar ţinând-o pe Maggie în faţa lui. Fetiţa nu putea să se împotrivească – era tot atât de neputincioasă ca şi măgarul – dar i se părea că trăieşte un vis urât, înfiorător. În timp ce femeia o mângâia pe spate şi-i spunea „la revedere“, măgarul, îmboldit de ţigan, o porni la trap de-a lungul drumului către locul de unde apăruse Maggie cu un ceas în

urmă; lungana şi puştiul zdrenţăros, care erau acum plini de bunăvoinţă, se înarmară şi ei cu beţe şi îi urmară vreo sută de metri, strigând cât îi ţinea gura.

Nici chiar Leonora[1], în călătoria ei supranaturală din miez de noapte, însoţită de iubitul prefăcut în fantomă, nu fusese mai îngrozită decât era biata Maggie în călătoria această atât de firească, pe măgarul ce mergea în pas domol, însoţită de un ţigan care îşi făcea socoteala să câştige o jumătate de coroană. Lumina roşie a asfinţitului părea plină de tâlcuri ascunse, desigur în strânsă legătură cu răgetul înfricoşător al celui de-al doilea măgar, rămas priponit la şatră. Cele două căsuţe joase cu acoperişul de stuf – singurele case pe care le întâlniră în drumul lor – păreau să dea priveliştii un aer şi mai mohorât: n-aveau ferestre şi uşile erau zăvorâte: păreau să fi fost locuite de vrăjitoare; şi Maggie se simţi uşurată când văzu că măgarul nu se opreşte în faţa lor.

În cele din urmă – ce fericire! – ajunseră la capătul potecii care i se păruse cea mai lungă din lume şi ieşiră la drumul mare. Pe drum trecea o trăsură, iar la răscruce se afla un stâlp pe care Maggie era sigură că îl mai văzuse, şi pe el scria: „St. Ogg's – două mile". Însemna deci că ţiganul avea într-adevăr de gând s-o ducă acasă; poate că era totuşi un om bun şi fusese jignit să vadă că Maggie nu voia să meargă cu el. Această convingere se întări şi mai mult pe măsură ce fata îşi dădu seama că recunoaşte drumul. Tocmai se gândea cum să deschidă vorba, să-l împace pe ţigan şi în acelaşi timp să-l facă să-i uite laşitatea, când, deodată, la o răscruce, Maggie dădu cu ochii de un călăreţ pe un cal alb.

— Stai! Opreşte! strigă ea. Uite-l pe tata! Tată! tată!

Bucuria ei neaşteptată era aproape dureroasă şi, până să se apropie taică-său, îi şi dăduseră lacrimile. Domnul Tulliver se mira s-o vadă căci, venind de la Bassel, se mai abătuse pe undeva şi deci nu trecuse încă pe acasă.

— Da' ce-i cu tine, ce s-a întâmplat? întrebă el, oprindu-şi calul, în timp ce Maggie sări de pe măgar şi alergă spre el.

— Io gândesc că domnişoara s-a rătăcit, spuse ţiganul. A venit la noi la şatră... acolo, la capătul drumului de la Dunlow şi acuma o duceam acasă... că pe-aici zicea că stă. Şi e cam departe, mai cu seamă că de azi dimineaţă tot umblu pe drumuri.

— Da, tată. Aşa e. A fost tare cumsecade că m-a adus acasă,

---

[1] Eroina baladei cu acelaşi nume a scriitorului german Gottfried August Bürger (1747-1794).

spuse Maggie. E un om foarte bun şi de treabă.

— Uite, poftim, spuse domnul Tulliver scoţând cinci şilingi din buzunar. Ai făcut şi tu o dată o treabă bună. Nu mi-ar fi plăcut să-mi pierd fetiţa. Hai, urc-o pe şa în faţa mea. Ia spune, Maggie, ce-i cu tine? Ce s-a întâmplat? întrebă domnul Tulliver după ce o porniră la drum şi fata îşi sprijini capul de pieptul lui, suspinând. Cum de-ai pornit-o aşa, de capul tău, şi te-ai rătăcit?

— Vai, tată! suspină Maggie. Am fugit, fiindcă eram grozav de nenorocită... Tom s-a supărat tare pe mine. N-am putut să îndur...

— Hai, lasă, lasă, o linişti domnul Tulliver, încercând s-o mângâie. Cum ţi-a dat prin gând să fugi şi să-l laşi singur pe tata? Ce s-ar face tata fără fetiţa lui?

— Nu, nu mai fug, tată! Nu mai fug niciodată.

În seara aceea, când ajunseră acasă, domnul Tulliver făcu un scandal mare care avu efectul surprinzător că Maggie nu auzi nicio vorbă de dojană din partea maică-sii şi nicio răutate din partea lui Tom în legătură cu ideea ei nesăbuită de a fugi la ţigani. O cam îngrozea purtarea neobişnuită a celorlalţi şi îşi spuse în sinea ei că se purtase atât de urât, încât nimeni nu voia să mai pomenească de ea.

Capitolul XII
Acasă la domnul şi doamna Glegg

Dacă am vrea să facem o vizită domnului şi doamnei Glegg, ar trebui să pătrundem mai întâi în oraşul St, Ogg’s – oraş venerabil, cu acoperişuri din olane şi antrepozite cu frontoane largi, în care corăbii negre venind din Nordul îndepărtat îşi lasă încărcătura, luând în schimb preţioase mărfuri indigene: brânza bine fermentată şi lâna fină cu care cititorii mei rafinaţi au făcut desigur cunoştinţă prin intermediul celor mai frumoase pastorale clasice.

Oraşul St. Ogg’s este una din acele aşezări străvechi care par o continuare, o excrescenţă a naturii, asemenea cuiburilor pe care le construiesc păsările *bower*[1] sau ca galeriile întortocheate ale furnicilor albe. Acest oraş poartă, asemenea unui copac milenar, urmele creşterii şi istoriei sale îndelungate, şi s-a născut şi s-a dezvoltat în acelaşi loc, între râu şi deal, încă de pe vremea când legiunile romane îşi stabiliseră tabăra pe coasta dealului, cu spatele

---

[1] Pasăre australiană, din familia păsării paradisului, care-şi construieşte cuiburi complicate, împodobite cu pene, scoici etc.

spre oraş, şi când regii pletoşi ai mărilor[1] au venit în sus, pe râu, şi au privit pământul roditor cu ochi lacomi şi sălbatici. St. Ogg's e un oraş care poartă pecetea „vremurilor uitate". Năluca viteazului rege saxon[2] mai pluteşte uneori pe străzile oraşului, vrând parcă să mai arunce o privire către locurile tinereţii şi ale dragostei lui; o umbră şi mai mohorâtă îi iese în cale; umbra temută a danezului păgân[3], străpuns cu sabia, pe când se afla în mijlocul oştenilor, de o mână nevăzută şi răzbunătoare. În serile de toamnă, umbra se înalţă ca o ceaţă albă din movila-i funerară de pe deal şi pluteşte prin curtea palatului străvechi de pe malul râului – locul unde danezul a fost ucis în chip atât de ciudat pe vremea când vechiul palat nu exista încă. Construcţia acestui vechi şi frumos aşezământ a fost începută de normanzi. Palatul, ca şi oraşul, stă mărturie gândurilor şi faptelor unor generaţii învrăjbite; dar astea s-au întâmplat atât de demult, încât azi privim toate acele discordii cu o caldă indulgenţă plină de afecţiune, bucuroşi că cei care au clădit balcoanele noi de piatră închise cu ferestre, faţada şi turnurile gotice din cărămizi mici, delicate, cu ornamentaţii în forma de trifoi, ferestrele şi crenelurile cu chenare de piatră, nu au comis sacrilegiul de a dărâma vechiul corp al clădirii, construit pe jumătate din lemn, cu sala de ospeţe acoperită cu grinzi de stejar.

Dar poate că şi mai vechi decât acest palat sunt ruinele zidului care face acum parte din clopotniţa bisericii parohiale şi despre care se spune că ar fi o rămăşiţă din capela originară închinată Sfântului Ogg, patronul acestei vechi aşezări, despre a cărui istorie există mai multe manuscrise conţinând diferite versiuni. Eu înclin către cea mai scurtă, căci, chiar dacă nu e întru totul adevărată, prezintă cel puţin avantajul de a conţine mai puţine mistificări.

„Ogg, fiul lui Beorl, spune hagiograful meu, era luntraş şi-şi agonisea pâinea trecând călătorii peste râul Floss. Într-o seară când batea un vânt năprasnic, văzu o femeie, cu un copil în braţe, care se jeluia la malul râului; era în zdrenţe, avea o faţă chinuită şi trudită şi se ruga cu lacrimi în ochi s-o treacă pe malul celalalt. Văzând-o, omul o întrebă:

— De ce vrei să treci pe partea cealaltă? Mai zăboveşte până-n

[1] Aluzie la vikingi, care au atacat de pe mare Anglia în secolele VIII-XI.
[2] Referire la Alfred, rege erou al Angliei (871), care a luptat împotriva cotropitorilor danezi.
[3] Aluzie la unul dintre sângeroşii conducători ai năvălitorilor danezi care au cotropit insula britanică în secolul al IX-lea.

zori şi adăposteşte-te aici. Fii înţeleaptă, femeie, nu fi nechibzuită.

Cu toate astea, femeia îi dădu înainte cu jelania şi rugăminţile. Atunci Ogg, feciorul lui Beorl, se apropie de ea şi-i spuse:

— Bine, am să te trec! E de ajuns că inima ta o cere.

Şi o trecu pe malul celălalt. Dar când să păşească pe pământ, zdrenţele femeii se prefăcură în veşminte albe care-i unduiau de-a lungul trupului ca apa, faţa îi strălucea de-o frumuseţe neasemuită, iar în jurul capului avea o aureolă ce arunca raze de lumină. Şi femeia spuse:

— Ogg, fecior al lui Beorl, fii binecuvântat căci n-ai întrebat şi nu te-ai împotrivit inimii care cerea, ci, cuprins de milă, i-ai adus pe dată alinare. De azi încolo, oricine va păşi în barca ta va fi ferit de furtună; şi, ori de câte ori vei porni în ajutorul cuiva, vei scăpa vieţile tuturor: oameni şi dobitoace.

Şi când apele se revărsau, mulţi îşi găseau salvarea pe luntrea lui binecuvântată. Dar când Ogg, feciorul lui Beorl, muri, nici n-apucă să-şi dea bine sufletul că luntrea legată la mal se desprinse şi se pierdu în largul oceanului, purtată de apele ce se retrăgeau, până când se făcu nevăzută. Cu toate astea, se spune că la căderea nopţii, atunci când se revarsă apele, Ogg, feciorul lui Beorl, se iveşte cu luntrea lui pe întinsul apelor, iar Fecioara Binecuvântată stă la cârmă şi răspândeşte în jur o lumină strălucitoare cum e aceea a lunii, iar vâslaşii învăluiţi în umbra deasă a nopţii prind din nou curaj şi se apucă de treabă cu nădejde.“

După cum vedeţi, această legendă din vremurile de demult vorbeşte de revărsarea apelor care, chiar dacă uneori cruţau oamenii, erau necruţătoare faţă de dobitoacele neputincioase şi se năpusteau asupra tuturor vieţuitoarelor mărunte, ucigându-le cu o moarte năprasnică. Şi totuşi oraşul trecuse prin nenorociri şi mai mari decât revărsările de ape: războaiele civile îl transformaseră într-un adevărat câmp de bătălie, unde mai întâi puritanii îi mulţumiseră lui Dumnezeu pentru sângele vărsat de regalişti, pentru ca pe urmă, regaliştii să-i mulţumească lui Dumnezeu pentru sângele vărsat de puritani. În acele vremuri, mulţi oameni cinstiţi îşi pierdură averea de dragul conştiinţei şi, săraci lipiţi pământului, îşi părăsiră oraşul de baştină, pornind în lume. Se mai pot vedea şi azi multe case pe care bieţii oameni le-au părăsit la nenorocire: clădiri cu frontoane ciudate, aşezate cu faţa la râu, înghesuite între depozite construite mai de curând şi străbătute de

galerii neaşteptate, care cotesc mereu în unghi drept până te scot la un mal noroios, veşnic scăldat de revărsările fluxului. Peste tot, casele de cărămidă par pârguite.

În vremea doamnei Glegg, nu exista încă eleganţa aceea modernă, distonantă: nu vedeai nici vitrine mari de sticlă la prăvălii, nici faţade noi de stuc şi nicio altă încercare nefericită de a da oraşului St. Ogg's, acest oraş de cărămidă roşie, vechi şi frumos, aspectul unei aşezări ridicate peste noapte. Vitrinele prăvăliilor erau mici şi modeste, căci nevestele şi fiicele fermierilor venite după cumpărături în zilele de târg nu s-ar fi lăsat ademenite să cumpere în altă parte decât în dughenele cu care se obişnuiseră de o viaţă; negustorii, la rândul lor, nu voiau să-şi vândă marfa muşteriilor care le călcau o singură dată în prăvălie. Vai, când te gândeşti că până şi vremurile doamnei Glegg par îndepărtate acum, de când schimbările au mărit distanţa dintre ani! Pe vremea aceea, războiul şi zvonurile de război încetaseră să mai frământe minţile oamenilor şi, dacă fermierii îmbrăcaţi în sumane cafenii, care-şi răsturnau sacii cu grâne de probă şi-şi lăudau marfa în mijlocul târgului, îşi mai aduceau uneori aminte de aceste zvonuri, le priveau doar în lumina vremurilor bune din trecut, când preţurile erau încă ridicate. Trecuse vremea când pe râul cu albie lată se iveau corăbii nepoftite; acum Rusia însemna doar ţara de unde vine sământa de in – şi cu cât venea mai multă, cu atât mai bine – inul din care se făceau frânghii pentru pietrele de moară verticale cu braţe în formă de coasă, care huruiau şi măcinau şi împingeau făina la o parte de parc-ar fi fost însufleţite. Existau trei rele de care trebuia să se teamă omenirea: catolicii, recoltele proaste şi fluctuaţiile misterioase ale negoţului. În ultimii ani nici chiar revărsările apelor nu pricinuiseră cine ştie ce pagube. Oraşul St. Ogg's nu privea nici în trecut, nici în viitor. Moştenise, fără să-şi dea seama, un lung trecut istoric şi nu se uita la nălucile care-i bântuiau uliţele. Câte amintiri nu fuseseră lăsate în urmă şi câte nu se mistuiseră asemenea dealurilor ce se pierd în depărtare, de pe vremea când Sfântul Ogg cu luntrea lui şi cu Maica Domnului la cârmă apăreau pe întinsul apelor. Vremurile doamnei Glegg erau ca o câmpie netedă ce-i făcea pe oameni să nu mai creadă în vulcani şi în cutremure, să-şi spună că ziua de mâine va fi aidoma zilei de ieri, şi că forţele uriaşe, ce zguduiseră cândva pământul, se potoliseră pentru totdeauna. Trecuseră vremurile când oamenii se aflau sub puterea credinţei, vremuri în care erau şi mai neputincioşi

în faţa ei decât sunt azi: catolicii erau cumpliţi, căci de îndată ce puneau mâna pe putere acaparau proprietăţile şi ardeau oamenii de vii; cu toate astea, la St. Ogg's niciun enoriaş cinstit şi întreg la minte nu se lăsase convins să creadă în papă. Un bătrân îşi mai amintea încă de o gloată de prostime în care băgase spaima John Wesley[1] când ţinuse o predică la târgul de vite; dar, multă vreme, nimeni nu se aşteptase ca predicatorii să mişte sufletele oamenilor. Din când în când, câte o izbucnire înflăcărată de la un amvon dizident, care predica despre botezul pruncilor, era singura manifestare a unui zel nepotrivit cu acele vremuri liniştite şi stabile. Protestantismul se încetăţenise fără să-i mai pese de schisme sau de prozeliţi; „dizidenţa" se moştenea o dată cu o strană mai bună şi cu oarecare legături de afaceri. Preoţimea privea dizidenţa cu uimire şi cu dispreţ, socotind-o ca pe un obicei nesăbuit pe care-l întâlneşti mai cu seamă în familiile de băcani şi de lumânărari, cu toate că se putea întâlni şi la unii angrosişti mai înstăriţi. Dar, o dată cu problema catolică, se iscaseră şi oarecare controverse care tulburaseră întrucâtva liniştea; rectorul mai vârsnic ţinea din când în când predici istorice şi bine argumentate, în timp ce domnul Spray, pastorul congregaţilor, începuse să ţină predici politice, făcând o distincţie subtilă între convingerea lui fermă în dreptul catolicilor la vot şi ferma lui convingere în pierzania lor veşnică. Dar majoritatea celor care ascultau predicile domnului Spray nu erau în stare să-i priceapă subtilităţile, iar unii dizidenţi de modă veche se arătau adânc îndureraţi de faptul că domnul Spray „ţine cu catolicii", în timp ce alţii erau de părere că ar face mai bine să se lase de politică. Spiritul cetăţenesc nu se bucura de prea mare trecere la St. Ogg's, iar cei care se ocupau de probleme politice erau priviţi cu ochi bănuitori şi socotiţi ca nişte indivizi periculoşi. Cei mai mulţi dintre ei făceau afaceri mărunte sau nu făceau afaceri deloc şi, în orice caz, aveau toate şansele să dea faliment.

Aşa stăteau lucrurile la St. Ogg's pe vremea doamnei Glegg şi în acea perioadă din istoria familiei ei în care se certase cu domnul Tulliver. Era perioada în care ignoranţa se simţea mult mai în largul ei decât acum: în lumea bună era primită cu toate onorurile şi nimeni n-o silea să se ascundă sub veşmintele îngrijite ale cunoaşterii. Pe vremea aceea nu existau reviste ieftine şi la îndemâna oricui, iar medicii de ţară nici nu se gândeau să-şi întrebe

[1] John Wesley (1703-1791), predicator englez; fondatorul sectei metodiştilor.

pacientele dacă le place să citească, socotind că e firesc să prefere bârfeala. Pe vremea aceea, doamnele purtau rochii scumpe de mătase cu buzunarele mari, în care vârau câte un os de berbec ca să le păzească de crampe. Doamna Glegg ţinea şi ea un os de berbec în buzunar. Îl moştenise de la bunică-sa împreună cu o rochie de brocart, atât de ţeapănă, încât stătea singură în picioare, ca o armură, şi cu un baston cu măciulie de argint, căci familia Dodson devenise cu mai multe generaţii în urmă o familie respectabilă.

Doamna Glegg avea două saloane în casa ei frumoasă din St. Ogg's – unul în faţă şi altul în spatele locuinţei – două posturi de observaţie, de unde să privească slăbiciunile semenilor şi să se bucure de fiecare dată de tăria excepţională a propriului ei caracter. De la ferestrele din faţă, doamna Glegg putea să vadă toată strada Tofton, până la marginea oraşului şi să-şi dea seama că din ce în ce mai multe femei, nevestele unor oameni care nu se retrăseseră încă din afaceri, obişnuiau să „umble de colo-colo" şi să poarte ciorapi de bumbac, ceea ce deschidea o tristă perspectivă asupra generaţiilor viitoare. Când stătea la ferestrele din spatele casei, doamna Glegg putea privi grădina şi livada frumoasă, care se întindeau până la râu, şi să cugete asupra nebuniei domnului Glegg de a-şi petrece tot timpul printre „flori şi zarzavaturi". Domnul Glegg care fusese sortator de lână şi se retrăsese din afaceri ca să se poată bucura de anii ce-i mai rămăseseră, considera că această ultimă îndeletnicire era mult mai greu de suportat decât afacerile şi, ca să se mai distreze, devenise amator de munci manuale şi se odihnea executând singur treaba pe care ar fi făcut-o în mod obişnuit doi grădinari. Faptul că economisea simbria unui grădinar ar fi putut eventual s-o facă pe doamna Glegg să-i treacă cu vederea această nebunie, dacă ar fi fost de conceput ca o femeie cu mintea întreagă să poată măcar simula că respecta slăbiciunea bărbatului ei. Dar, este îndeobşte cunoscut că o asemenea îngăduinţă conjugală e caracteristică doar reprezentantelor mai slabe ale sexului respectiv, care nu-şi dau seama ce răspunderi are o nevastă, fiind obligată să pună necontenit frână plăcerilor barbatului, plăceri care rar se întâmplau să fie înţelepte sau demne de laudă.

Domnul Glegg, la rândul lui, era preocupat de două probleme care părea a fi o sursă inepuizabilă de interes. Pe de o parte, se minuna de descoperirile pe care le făcea în domeniul ştiinţelor

naturii, constatând că în grădina lui mişună tot felul de omizi ciudate, de melci fără casă şi de gângânii care, după câte ştia el, nu atrăseseră niciodată atenţia nimănui. Domnul Glegg observase că exista o coincidenţă deosebită între aceste fenomene zoologice şi marile evenimente contemporane, cum ar fi, de exemplu, faptul că înainte de incendiul de la York Minster văzuse pe frunzele trandafirilor nişte urme misterioase în formă de serpentină şi observase abundenţa de melci fără casă; se tot întrebase care să fie tâlcul acestor fenomene, până când nenorocirea cu incendiul lămurise totul. (Domnul Glegg avea o minte deosebit de activă care, eliberată de grijile negoţului cu lână, se concentra acum asupra altor probleme.) Al doilea subiect de meditaţie al domnului Glegg îl constituiau contradicţiile sufletului femeiesc, întruchipat de doamna Glegg. Faptul că o fiinţă care, din punct de vedere genealogic, fusese plămădită din coasta bărbatului şi care, în cazul de faţă, ducea o viaţă onorabilă fără a fi nevoită să mişte măcar un deget, putea să nu fie niciodată de acord cu propunerile lui, nici măcar cu cele mai binevoitoare sau cu concesiile cele mai convenabile, era pentru domnul Glegg un mister pe care zadarnic încercase să-l dezlege, cercetând primele capitole ale Facerii. Domnul Glegg se însurase cu cea mai mare dintre domnişoarele Dodson pentru că o socotise drept o fericită întruchipare a chibzuinţei şi a spiritului femeiesc de economie şi, fiind el însuşi un om care ştia să câştige bani şi să-i păstreze, se aşteptase la o mare armonie conjugală. Şi totuşi se întâmplă adesea ca acel amestec ciudat pe care îl constituie caracterul femeii să aibă un gust neplăcut în ciuda ingredientelor fără cusur care-l compun, după cum se poate întâmpla ca o zgârcenie perfectă şi sistematică să fie însoţită de anumite condimente în stare să-i strice savoarea. Adevărul este că şi domnul Glegg era zgârcit într-un fel cât se poate de binevoitor; vecinii spuneau despre el că „ţine punga strânsă“, ceea ce însemna de fapt că era un zgârie-brânză cumsecade. Dacă spuneai că-ţi place coaja de la brânză, domnul Glegg avea întotdeauna grijă să ţi-o păstreze, simţind o bucurie naivă că poate să-ţi facă o plăcere, şi obişnuia să ţină pe lângă casă tot felul de animale a căror întreţinere nu costa prea mult. Domnul Glegg nu era câtuşi de puţin ipocrit sau farsor: ar fi vărsat lacrimi sincere pentru o văduvă nevoită să-şi vândă mobila, dar n-ar fi scos din buzunar o bancnotă de cinci lire ca s-o salveze, pentru că a da cinci lire unei persoane „care-o duce greu“ era, după părerea

domnului Glegg, o risipă necugetată şi nu un act de „milostenie"; concepea caritatea doar sub forma unor ajutoare mărunte şi nu ca pe un lucru care ar putea tămădui nenorocirea. Trebuie totuşi spus că domnul Glegg era tot atât de econom cu banii altora pe cât era cu banii lui. Când călătorea pe socoteala altuia, ar fi fost gata să facă un drum oricât de lung, ca să ocolească o barieră[1], de parcă ar fi plătit din buzunarul lui, şi depunea tot zelul de care era în stare, ca să convingă o cunoştinţă oarecare să întrebuinţeze un surogat mai ieftin al cremei de ghete. Acest înrădăcinat obicei de a economisi, ca un scop în sine, constituia o însuşire caracteristică oamenilor de afaceri din generaţia trecută, care munceau plini de râvnă adunând încetul cu încetul avere, aşa cum însuşirea caracteristică a gonaciului e să hăituiască vulpea; acest obicei făcuse din ei o „rasă" aparte, pe cale să dispară în zilele noastre când oamenii se îmbogăţesc peste noapte şi când se trece rapid de la mizerie la îndestulare şi risipă. Pe vremuri era greu să dobândeşti „independenţa materială" fără să-ţi mănânci de sub unghie, însuşire care se putea întâlni în orice colţ de provincie, la oameni cu firi tot atât de deosebite între ele ca speciile de fructe acrişoare. Adevăraţii Harpagoni sunt personalităţile deosebite, excepţionale, spre deosebire de onorabilii contribuabili, care, dacă au strâns o dată cureaua de nevoie, nu se mai dezvaţă nici în zilele bătrâneţii lor prospere (când au case pline de plante decorative şi de lăzi cu vinuri) să privească viaţa ca pe un ingenios proces de a trăi pe sponci şi care, când au un venit net de cinci sute pe an, sunt oricând gata să renunţe la un lux devenit de curând impozabil şi să trăiască exact ca pe vremea când n-aveau decât un capital de cinci sute de lire. Domnul Glegg făcea şi el parte din această categorie de oameni, pe care miniştrii de finanţe îi găseau atât de greu de mânuit. Şi acum, când ştiţi toate astea, veţi înţelege mai uşor de ce domnul Glegg nu se îndoise niciodată că făcuse o alegere bună când o luase pe doamna Glegg de nevastă, în ciuda faptului că natura dăduse un gust cam acrişor virtuţilor celei mai mari dintre domnişoarele Dodson. Un om afectuos din fire, care consideră că nevastă-sa corespunde ideii lui fundamentale despre viaţă, ajunge repede la convingerea că nicio altă femeie nu i s-ar fi potrivit mai bine şi, cu toate micile înţepături şi certuri de fiecare zi, rămâne tot atât de legat ca la început. Fiind înclinat spre meditaţie şi scăpând de grijile pe care i le aducea negoţul de lână, domnul Glegg se tot

[1] În Anglia acelor vremuri, se percepeau taxe la trecerea barierelor.

minuna în fiecare zi de mecanismul ciudat al sufletului femeiesc, aşa cum i se înfăţişase de-a lungul anilor de căsnicie. Cu toate astea, socotea că talentele de gospodină ale doamnei Glegg erau demne de a fi date de exemplu tuturor femeilor, şi considera o adevărată debandadă faptul că alte femei nu împătureau şerveţelele de masă atât de frumos şi de ordonat ca nevasta lui, sau că prăjiturile pe care le coceau nu erau la fel de fragede, iar brânza goldană făcută de ele nu avea acea venerabilă densitate pe care o avea brânza ieşită din mâna nevesti-sii. Până şi acel amestec ciudat de mirosuri de băcănie şi medicamente pe care-l răspândea dulapul doamnei Glegg constituia pentru soţul ei mireasma cea mai potrivită pentru un dulap. Dacă ar fi trecut o săptămână fără ca domnul Glegg să se certe cu nevastă-sa, cred că li s-ar fi făcut poftă de ceartă şi am certitudinea că, dacă ar fi avut o nevastă blândă şi supusă, ideile lui şi-ar fi pierdut orice urmă de savoare şi ar fi devenit searbede.

Domnul Glegg era fără îndoială un om blând: îl supăra mai rău să vadă că nevastă-sa e certată cu alţii – chiar şi cu Dolly, slujnica – decât să se certe el însuşi cu ea. Şi iată de ce scandalul dintre nevastă-sa şi domnul Tulliver îl necăjise atât de tare, încât a doua zi, plimbându-se dimineaţă prin grădină, nu mai simţi aproape nicio plăcere privind la verzele lui timpurii. Cu toate astea, se duse să-şi ia micul dejun cu speranţa că, după o noapte de somn, furia doamnei Glegg se potolise ca să lase loc acelei bune-cuviinţe casnice la care nevastă-sa ţinea atât de mult. Doamna Glegg obişnuia de altfel să se laude că în familia Dodson nu se pomeniseră niciodată certuri înverşunate ca în alte familii care se făcuseră de râs, că niciun membru direct al familiei Dodson nu-şi împărţise averea la străini şi nici măcar un văr de-al lor nu fusese vreodată renegat – şi de ce-ar fi fost, de vreme ce n-aveau niciun văr care să nu fi avut banii investiţi în afaceri sau măcar câteva case proprii?

Exista întotdeauna o umbră a serii din ajun, care dispărea de pe fruntea doamnei Glegg atunci când se aşeza să-şi ia micul dejun: bretonul de bucle false. Doamna Glegg socotea că un breton de bucle e un lux exagerat dimineaţa, când te ocupi cu gospodăria, şi nu ajută cu nimic la pregătirea prăjiturilor netede şi pufoase. La ora zece şi jumătate, convenienţele cereau bretonul, dar până atunci doamna Glegg îşi putea menaja liniştită buclele false, fără să păgubească pe nimeni. Lipsa acelei umbre arăta însă şi mai clar în

dimineaţa de-atunci, că urmele severităţii mai dăinuiau încă. Dându-şi seama de acest lucru, domnul Glegg, care se aşezase la masă în faţa unei farfurii cu *porridge*[1] amestecat cu lapte, menit, conform unui vechi obicei de om fără pretenţii, să-i potolească foamea de dimineaţă, se hotărî să fie precaut şi s-o lase pe doamna Glegg să deschidă vorba, spunându-şi că toanele femeii sunt un lucru atât de gingaş, încât le poate stârni chiar şi o atingere cât de uşoară. Oamenii cărora pare că le face plăcere să fie în toane rele au darul să se menţină în această stare, impunându-şi lot felul de privaţiuni. La fel făcu şi doamna Glegg, care în dimineaţa aceea îşi pregăti ceaiul mai slab decât de obicei şi refuză să mănânce unt. Era grav că o poftă atât de mare de ceartă, gata să se dezlănţuie din orice, nu găsea nicio remarcă de a domnului Glegg de care să se agaţe. Dar curând se dovedi că însăşi tăcerea lui putea fi folosită drept pretext, căci, în cele din urmă, se auzi apostrofat pe acel ton caracteristic soţiei iubite:

— Frumos, domnule Glegg! Asta-i mulţumirea pe care o primesc după ce atâţia ani de zile ţi-am fost o soţie cum nu se poate mai bună. Dacă era vorba să te porţi aşa cu mine, mai bine mi-o spuneai înainte de a se prăpădi tata, şi atunci, când m-aş fi hotărât să-mi fac un cămin, alegeam pe altcineva... că doar aveam de unde alege.

Domnul Glegg se opri din mâncat şi ridică uimit ochii din farfurie – nu cu uimirea pe care ţi-o dă un lucru nou, neaşteptat, ci cu acea uimire calmă şi obişnuită cu care privim misterele de fiecare zi.

— Cum adică, doamnă Glegg? Ce-am mai făcut?

— Cum ce-ai făcut, domnule Glegg? Cum ce-ai făcut? Îmi pare rău că te aud vorbind aşa.

Neştiind ce să răspundă ca să n-o supere, domnul Glegg începu iar să mănânce.

— Sunt bărbaţi pe lume, continuă doamna Glegg, după o pauză, care-ar trebui să ştie cum să se poarte, nu să ia partea altora, împotriva nevestelor. Poate că mă înşel eu şi te pricepi dumneata mai bine decât mine, dar eu, una, ştiu că bărbatul trebuie să ţină cu nevasta, nu să sară în sus de bucurie când vede cum o batjocoreşte lumea.

— Bine, da’ cum poţi spune una ca asta! strigă bărbat-său, înfierbântându-se, căci, oricât ar fi fost de cumsecade, nu era chiar atât de blând ca Moise. M-am bucurat eu vreodată de nenorocirea

[1] Fiertură de ovăz, mâncare tipic englezească.

dumitale?

— Să ştii că-i mai urât să faci un lucru pe ascuns, decât să i-o spui omului verde în faţă. Mai bine mi-ai spune deschis că nu dai un ban pe ce zic eu, decât să-mi dai de înţeles că toată lumea are dreptate în afară de mine, şi să le aşezi la masă dimineaţa, după o noapte ca asta în care n-am închis ochii o clipă, să stai încruntat şi să nu scoţi o vorbă de parc-aş fi un gunoi pe care-l calci în picioare.

— Eu, încruntat? întrebă domnul Glegg, prefăcându-se că se înfurie. Parc-ai fi un om beat care crede că toţi şi-au băut minţile în afară de el.

— Te rog să nu te înjoseşti vorbindu-mi urât, domnule Glegg. Să ştii că asta te scade foarte mult în ochii mei; chiar dacă dumneata nu-ţi dai seama, urmă doamna Glegg pe un ton de compătimire vehementă. Un om în situaţia dumitale ar trebui să fie un exemplu şi să vorbească mai înţelept.

— Da? Parcă dumneata stai s-asculţi o vorbă înţeleaptă? răspunse domnul Glegg, ridicând tonul. Lucrul cel mai înţelept pe care ţi-l pot spune şi pe care ţi l-am mai spus o dată şi aseară e că greşeşti dacă pentru o ceartă de nimic îţi ceri datoria înapoi. Ar trebui să-ţi laşi banii acolo unde sunt, că stau bine. Eu credeam că te-ai răzgândit peste noapte. Dar dacă ţii morţiş să-ţi ceri banii înapoi, nu te pripi să-i ceri acum, că asta o să aţâţe şi mai mult scandalul din familie; mai bine aşteaptă până se iveşte o ipotecă frumoasă, că altfel trebuie să pui avocatul să găsească un plasament şi asta o să te coste o grămadă de bani.

Doamna Glegg îşi spuse că ideea nu e rea, dar se mulţumi să dea din cap şi să scoată un sunet gutural, arătând astfel că tăcerea ei nu înseamnă o împăcare, ci doar un armistiţiu. De fapt, nu trecu mult şi ostilităţile începură din nou.

—Ţi-aş fi foarte recunoscător dacă mi-ai da o ceaşcă de ceai, spuse domnul Glegg, văzând că nevastă-sa nu se pregăteşte ca de obicei să-i servească ceaiul, după ce şi-a isprăvit porţia de *porridge.* Doamna Glegg ridică ceainicul, dând uşor din cap, şi spuse:

— Îmi pare bine că pomeneşti de recunoştinţă, domnule Glegg, că oricât m-am zbătut pentru alţii, nu m-am ales cu niciun fel de recunoştinţă, deşi în familia dumitale nu există nicio femeie ca mine, şi asta am s-o spun şi-n ceasul morţii. Cu toate astea, nu poţi pretinde că nu m-am purtat întotdeauna frumos cu neamurile dumitale. Măcar că nu se pot asemui cu mine şi nimeni nu mă poate sili să spun altceva.

— În loc să le cauţi nod în papură neamurilor mele, mai bine nu te-ai mai certa cu ale dumitale, doamnă Glegg, o înţepă bărbat-său furios. Te-aş ruga să-mi dai cana cu lapte.

— Vorbeşti cu păcat, domnule Glegg, ripostă nevastă-sa, turnându-i cu o generozitate neobişnuită lapte în ceaşcă, de parcă ar fi vrut să spună că, dacă vrea lapte, n-are decât să bea până i se face rău. Şi-ţi dai şi dumneata seama că-i aşa. Nu sunt eu femeia care să mă cert cu neamurile mele. Dumneata n-ai decât s-o faci, că doar ai mai făcut-o.

— Da' ieri, când ai plecat de la sora dumitale valvârtej, ce-a fost? N-a fost ceartă?

— Eu nu m-am certat cu soră-mea, domnule Glegg, şi dacă spui asta, să ştii că te-nşeli. Domnul Tulliver nu mi-e rudă şi, de certat, el s-a certat cu mine şi m-a dat afară din casă. Dar poate că dumneata ai fi vrut să stau acolo şi să mă las batjocorită. Poate ţi-a părut rău că nevasta dumitale n-a înghiţit mai multe jigniri şi vorbe de ocară. Dar dacă vrei să ştii, dumneata te-ai făcut de râs şi nu eu.

— Ia auziţi ce spune, oameni buni! Aşa ceva nu s-a mai pomenit niciodată în parohia asta, exclamă domnul Glegg, înfierbântându-se. Cum poate o femeie care are tot ce-i trebuie, care îşi poate păstra banii de zestre neatinşi, care are cabrioleta renovată şi tapiţată cu atâta cheltuială, şi care după moartea mea o să aibă mai mult decât a visat vreodată... să-şi iasă din fire în halul ăsta, şi să latre şi să muşte ca un câine turbat! Zău că nu pricep de ce a făcut Dumnezeu femeile aşa! (Ultimele cuvinte fură rostite pe un ton furios plin de amărăciune. Domnul Glegg împinse ceaşca şi lovi cu palmele masa).

— Bine, domnule Glegg. Dacă aşa crezi, e mai bine că mi-ai spus-o, replică doamna Glegg, desfăcându-şi şervetul de la gât şi împăturindu-l cu mişcări nervoase. Dar dacă afirmi că am mai mult decât am visat vreodată, dă-mi voie să-ţi spun că am dreptul să pretind o mulţime de lucruri pe care nu le capăt. Cât despre vorbele dumitale cum că aş fi ca un câine turbat, află de la mine: ai mare noroc că nu ştie lumea cum te porţi cu mine; altfel te-ai face de râs... Asta-i prea de tot, şi să nu crezi că am de gând să înghit...

Şi aici, vocea doamnei Glegg se gâtui de parcă ar fi fost cât pe aci să izbucnească în plâns; oprindu-se brusc din discuţie, trase cu putere cordonul soneriei.

— Sally, spuse ea cu vocea sugrumată, ridicându-se de pe scaun, fă focul în camera de sus şi lasă obloanele. Domnule Glegg, spune

te rog ce vrei să mănânci la prânz. Eu mănânc terci.

Şi doamna Glegg, rostind această sentinţă, se îndreptă spre raftul cu cărţi, scoase de acolo *Odihna veşnică a sfinţilor* de Baxter[1] şi se urcă în camera de sus. Aceasta era cartea pe care doamna Glegg obişnuia s-o ţină deschisă în faţa ochilor, în anumite împrejurări: în dimineţile ploioase de duminică, sau când auzea c-a mai murit cineva din familie, sau, ca în cazul de faţă, când cearta ei cu domnul Glegg ajunsese cu o octavă mai sus decât de obicei.

Dar, retrăgându-se, doamna Glegg mai luă ceva cu ea, ceva care împreună cu *Odihna veşnică a sfinţilor* şi cu terciul ar fi putut s-o potolească puţin câte puţin şi s-o ajute să suporte existenţa de la parter, facând-o să se întoarcă acolo puţin înainte de ora ceaiului. Acest ceva era, pe de o parte, sugestia domnului Glegg c-ar face mai bine să lase cei cinci sute de lire unde erau, până se iveşte o investiţie bună, iar pe de altă parte, aluzia pe care barbat-său o făcuse în treacăt la moştenirea frumuşică pe care voia să i-o lase după moarte. Domnul Glegg, ca toţi oamenii de felul lui, se ferea să vorbească despre testament, aşa că în momentele ei de deprimare, doamna Glegg se temea ca nu cumva bărbat-său să procedeze aşa cum auzise ea ca procedaseră alţi bărbaţi, şi anume să nutrească planul josnic ca după moartea lui s-o lase pe drumuri, crezând c-o face astfel să-l regrete şi mai mult. De altfel, dacă s-ar fi întâmplat aşa, era hotărâtă să nu poarte aproape deloc doliu la bonetă şi să plângă doar atât cât ar fi plâns dacă domnul Glegg i-ar fi fost al doilea soţ. Dacă însă testamentul îi va dovedi că a ţinut la ea, se va întrista ori de câte ori se va gândi la bietul răposat; chiar şi patima lui prostească pentru flori şi pentru gradină, şi insistenţa cu care vorbea despre melci o vor înduioşa după ce totul se va fi sfârşit atât de frumos. Ideea de a-i supravieţui domnului Glegg şi de a vorbi frumos despre el, ca despre un om care a avut, poate, slăbiciunile lui, dar care s-a purtat cu ea cum trebuie, deşi avea atâtea rude sărace, ideea de a încasa cât mai des nişte rente frumuşele şi de a le ascunde prin tot felul de unghere, dejucând planurile oricărui hoţ, fie el cât de deştept (căci, după părerea doamnei Glegg, băncile de economii şi casele de bani anihilau plăcerea proprietăţii – ca şi cum în loc să te hrăneşti cu mâncare, te-ai hrăni cu pastile) şi, în sfârşit, ideea de a fi privită cu respect de familia ei şi de toţi vecinii, cum nu poate spera să fie privită

---

[1] Tratat de morală scris în 1658 de către clericul puritan Richard Baxter (1615-1691).

decât o femeie care se bucură de cinstea prezentă şi viitoare de a fi „o văduvă cu stare“ – toate astea o făceau să privească viitorul cu sufletul împăcat şi chiar cu satisfacţie. Aşa că, atunci când bunul domn Glegg, care după câteva ceasuri de săpat în grădină îşi recăpătase buna dispoziţie şi, mişcat la priveliştea scaunului gol al nevesti-sii şi a lânei pe care o tricota, ghemuită într-un colţ, se duse la ea şi-i spuse că tocmai bătuseră clopotele pentru bietul domn Marton, doamna Glegg răspunse generoasă, de parcă n-ar fi suferit nicio jignire:

— Ei, asta-nseamnă că s-a mai ivit o afacere bună pentru careva.

Cartea lui Baxter stătuse deschisă cel puţin opt ore, căci era aproape cinci; şi dacă unii oameni se ceartă des, e totuşi firesc ca certurile lor să nu se prelungească peste anumite limite.

În seara aceea, domnul şi doamna Glegg vorbiră despre familia Tulliver în termeni destul de prietenoşi. Domnul Glegg ajunse chiar să admită ca Tulliver face ce face şi o tot nimereşte prost şi că nu s-ar mira dacă şi-ar pierde toata averea. Iar doamna Glegg, alăturându-se părerii lui, declară că o persoană ca ea nu trebuie să ţină seama de purtarea unui om ca Tulliver şi, de dragul soră-sii, o să-i mai lase un timp banii, că dacă i-ar plasa într-o ipotecă, nu s-ar alege cu mai mult de patru la sută.

Capitolul XIII
În care domnul Tulliver încurcă iţele şi mai rău

A doua zi, datorită schimbării survenite în planurile doamnei Glegg, doamna Pullet îşi îndeplini sarcina de mijlocitoare cu o uşurinţă neaşteptată. Doamna Glegg i-o tăie scurt de la început, supărată că doamna Pullet îşi poate închipui că soră-sa mai mare nu ştie cum trebuie să se poarte în chestiunile de familie. Argumentul doamnei Pullet, cum că ar fi ruşine faţă de vecini dacă lumea ar avea motiv să spună că a fost o ceartă în familie, era cât se poate de jignitor. Dacă depindea numai de doamna Glegg ca numele familiei să nu se facă de râs, doamna Pullet putea dormi liniştită.

— Îmi închipui că nu te-aştepti, spuse doamna Glegg în chip de concluzie, c-o să mă duc pe la moară înainte de a veni Bessy la mine, sau c-o să-i cad domnului Tulliver în genunchi şi o să-i cer iertare că îndrăznesc să-i fac un bine. Asta nu. Dar mie nu-mi place

să port pică oamenilor şi, dacă domnul Tulliver o să vorbească frumos cu mine, am să vorbesc şi eu frumos cu el. Numai că nimeni n-are dreptul să mă-nveţe cum să mă port.

Văzând că nu mai e nevoie să pledeze cauza familiei Tulliver şi gândind că e firesc să-şi îngăduie o diversiune, mătuşa Pullet povesti despre necazurile avute în ajun din pricina vlăstarului acelor oameni care păreau să n-aibă parte de noroc. Doamna Glegg ascultă deci povestea îmbogăţită cu multe amănunte furnizate de memoria prodigioasă a domnului Pullet. Şi, în timp ce mătuşa Pullet o plângea pe biata Bessy că n-avusese noroc cu copiii declarându-se aproape hotărâtă să plătească întreţinerea lui Maggie la un internat îndepărtat – lucru care tot n-ar fi împiedicat-o pe fetiţă să fie atât de oacheşă, dar ar fi reuşit poate să-i îndrepte alte cusururi – mătuşa Glegg o acuza pe Bessy de slăbiciunile ei, făcând apel la toţi martorii care aveau să mai fie în viaţă când Maggie şi Tom vor porni pe căi greşite, că ea, doamna Glegg, spusese de la început ce-o să se întâmple. Adăugă că se miră şi ea cum se face că toate prezicerile ei se adeveresc întotdeauna.

— Atunci pot să mă duc pe la Bessy să-i spun că nu eşti supărată şi că toate rămân ca şi până acum? întrebă doamna Pullet înainte de a pleca.

— Da, Sophy, poţi, răspunse doamna Glegg. Poţi să-i comunici domnului Tulliver şi lui Bessy că eu n-am de gând să mă port urât pentru că alţii se poartă urât cu mine. Îmi dau seama că eu, ca soră mai mare, trebuie să fiu un exemplu în toate, şi asta şi fac. Şi nimeni care ţine la adevăr nu poate spune ca n-am dreptate.

Şi acum, închipuiţi-vă efectul pe care l-a produs asupra doamnei Glegg, atât de mulţumită de nobila ei mărinimie, o scurtă scrisoare de la domnul Tulliver primită în seara aceea, după plecarea doamnei Pullet, şi care o înştiinţa că poate fi liniştită în privinţa celor cinci sute de lire, căci le va primi cel târziu în cursul lunii viitoare împreună cu dobânda cuvenită până în momentul plaţii. Scrisoarea o informa de asemenea ca domnul Tulliver nu voia să se poarte urât cu ea şi era oricând bine venită în casa lui, dar n-avea nevoie de favoruri nici pentru el, nici pentru copiii lui.

De fapt, însăşi biata doamna Tulliver grăbise declanşarea catastrofei, prin acea nezdruncinată încredere a ei că aceleaşi cauze pot duce oricând la rezultate diferite. Doamna Tulliver observase de multe ori cum soţul ei făcea un anumit lucru numai pentru că lumea nu-l credea în stare să-l facă, sau pentru că îl

compătimea socotindu-l nepriceput, sau pentru că cineva îl călcase cumva pe coadă. Totuşi, în ziua aceea, doamna Tulliver se gândi că masa va fi mai veselă dacă îi spune bărbatului ei, când vine la ceai, că sora Pullet s-a dus la sora Glegg să dreagă lucrurile şi nu trebuie să se mai frământe pentru plata datoriei. Domnul Tulliver nu renunţase nicio clipă la ideea de a-şi plati datoria; socoti totuşi şi mai nimerit să trimită de îndată o scrisoare doamnei Glegg prin care să înlăture orice posibilitate de neînţelegere. Doamna Pullet n-avea decât să se roage pentru el! Domnului Tulliver nu-i plăcea să scrie scrisori şi considera că legătura dintre limba vorbită şi cea scrisă, care e cunoscută sub numele de ortografie, e unul dintre lucrurile cele mai ciudate din această lume ciudată. Cu toate astea, era atât de enervat, încât termină scrisoarea mai repede decât ar fi făcut-o altă dată şi dacă ortografia lui se deosebea de aceea a doamnei Glegg, lucrul nu avea nicio importanţă, deoarece doamna Glegg aparţinea, ca şi el, acelei generaţii pentru care ortografia nu era decât o chestiune de apreciere personală.

Şi totuşi, scrisoarea nu o determină pe doamna Glegg să-şi schimbe testamentul şi să desfiinţeze clauza prin care copiii domnului Tulliver moşteneau a şasea şi a şaptea parte din mia ei de lire, pentru că doamna Glegg era o femeie cu principii. Nu voia ca lumea să spună după moartea ei că fusese nedreaptă cu neamurile; în problemele de moştenire, calităţile personale erau subordonate ideii fundamentale a legăturii de sânge şi doamna Glegg socotea drept o adevărată ruşine să te laşi condus de capricii în împărţirea averii şi să nu stabileşti un raport direct între moştenire şi gradele de rudenie – o ruşine care-ţi poate otrăvi viaţa. Familia Dodson respectase întotdeauna acest principiu, o întruchipare a sentimentului de cinste şi dreptate tradiţională cu care asemenea familii se mândresc şi care dădea atât de mult farmec vieţii de provincie.

Dar, cu toate că nu reuşi să clintească principiile doamnei Glegg, scrisoarea adânci şi mai mult prăpastia dintre cele două familii. Cât priveşte părerea ei despre domnul Tulliver, după primirea scrisorii, doamna Glegg ceru să fie scutită de a mai pomeni vreodată numele lui; îl socotea un om atât de corupt, încât nici măcar nu voia să se mai gândească la el. Şi nu se hotărî să se ducă s-o vadă pe sora ei Bessy decât la începutul lui august, în ajunul plecării lui Tom la şcoală. Dar nu coborî nici măcar o clipă din cabrioletă şi îşi manifestă nemulţumirea abţinându-se în mod ostentativ să dea

sfaturi şi să facă observaţii, căci, aşa cum îi spusese şi soră-sii Deane: „Mi-e milă de biata Bessy, dar dacă şi-a ales un barbat ca ăsta, n-are decât să suporte consecinţele“. Şi doamna Deane fusese de acord că Bessy e de plâns.

În seara aceea, Tom îi spuse soră-sii:

— Vai, Maggie, iar a început mătuşa Glegg să vină pe la noi. Ce bine că plec la şcoală! De-acu’ încolo o să încasezi tu şi partea mea.

Maggie era şi-aşa destul de nenorocită la gândul că Tom pleacă de acasă şi bucuria lui i se păru foarte răutăcioasă. În noaptea aceea, Maggie adormi plângând.

Domnul Tulliver se pripise procedând aşa cum procedase, ceea ce îl obligă să se pripească şi a doua oară în alegerea omului care să vrea să-i împrumute cinci sute de lire cu dobândă. „Nu trebuie să împrumut de la un client al lui Wakem“, îşi spusese domnul Tulliver. Şi totuşi, după două săptămâni, făcu exact acest lucru, nu pentru că ar fi fost un om lipsit de voinţă, ci din pricini obiective: singura persoană pe care reuşi s-o găsească era un client de-al lui Wakem. Domnul Tulliver, ca şi Oedip, avea un destin şi în cazul de faţă, tot ca şi Oedip, ar fi avut dreptul să se plângă că faptele lui nu fuseseră în realitate săvârşite de el, ci impuse de o forţă dinafară.

CARTEA A DOUA

ŞCOALA

Capitolul I
Primul semestru petrecut de Tom la King’s Lorton

Primele trei luni petrecute de Tom Tulliver la King’s Lorton sub supravegherea venerabilului pastor Walter Stelling au însemnat pentru eroul nostru o perioadă destul de grea. Viaţa la „Academia“ domnului Jacobs nu i se păruse niciodată un lucru prea complicat. Acolo avea cu cine să se joace şi, cum se pricepea la toate jocurile în aer liber – mai cu seamă la trântă – se bucura în ochii celorlalţi copii de o superioritate care i se părea trăsătura caracteristică a personalităţii lui. Nici chiar domnul Jacobs, numit de obicei „bătrânul ochelarist“ din pricină că avea veşnic ochelarii pe nas, nu-i inspira lui Tom cine ştie ce teamă sau respect; dacă apanajul

unui bătrân ipocrit ca el, care priza tabac, era să scrie caligrafic, înconjurându-şi iscălitura cu înflorituri, să nu facă greşeli de ortografie şi să rostească cu o perfectă dicţiune „numele meu este Norval“, Tom se simţea mulţumit că nu e muncit de ambiţii atât de meschine. Nu, n-avea de gând să devină institutor şi să prizeze tabac, asta nu era de el; voia să ajungă om cu vază, ca taică-său, care în tinereţe se ducea la vânătoare şi călărea o iapă neagră şi frumoasă – un animal grozav, nu glumă, despre care Tom auzise vorbindu-se de sute de ori. Se va duce la vânătoare, ca taică-său, şi toată lumea îl va respecta. Când eşti mare, gândea el, nu se mai sinchiseşte nimeni dacă scrii corect sau caligrafic. Când el, Tom, va fi un om în toată firea, va fi stăpân peste toate şi va face tot ce pofteşte.

Tom se împăcase foarte greu cu ideea că îşi va continua studiile, în loc să înveţe meseria lui taică-său pe care o socotise întotdeauna foarte atrăgătoare: n-aveai altceva de făcut decât să te plimbi călare, să dai ordine în dreapta şi-n stânga şi să te duci la târg. Şi iată că un pastor avea să-i bage în cap lecţii despre Sfânta Scriptură, să-l silească probabil să înveţe Evanghelia, Epistolele Sfinţilor Apostoli şi Colectul[1]. Neavând cunoştinţe precise, îi era foarte greu să-şi închipuie că şcoala şi profesorul cel nou erau cu totul altfel decât „Academia“ domnului Jacobs. Şi, pentru orice eventualitate, gândindu-se că ar putea găsi colegi binevoitori, luase cu el o cutiuţă de capse. Nu că ar fi avut mare nevoie de ele, dar îi puteau servi să arate băieţilor străini cât de bine se pricepe el la armele de foc. Aşa că bietul Tom, cu toate că-şi dădea seama cât de absurde erau iluziile lui Maggie, îşi făurea şi el iluziile lui, pe care experienţa de la King’s Lorton avea să i le spulbere fără milă.

Nici nu apucase să stea două săptămâni acolo şi începu să-şi dea seama că viaţa, care se complicase nu numai cu gramatica latină, dar şi cu reguli noi de ortografie engleză, era o treabă foarte grea, întunecată ca de o pâclă deasă de marea lui timiditate. După cum aţi văzut, Tom nu se dădea niciodată bătut când era vorba de îndemânare. În schimb îi venea atât de greu să scoată până şi un sunet ca răspuns la întrebările domnului sau doamnei Stelling, încât îl apuca groaza chiar şi când era întrebat la masă dacă mai vrea budincă. În ceea ce priveşte capsele, era atât de amărât, că aproape se hotărâse să le arunce în lacul învecinat. Nu numai că era singurul elev al domnului Stelling, dar începuse chiar să fie ros

---

[1] Culegere de rugăciuni scurte.

de unele îndoieli în privinţa armelor de foc şi chiar în privinţa concepţiei lui despre viaţă. Domnul Stelling părea să n-aibă nicio consideraţie pentru puşti sau pentru cai. Şi totuşi, Tom nu reuşea să-l dispreţuiască pe domnul Stelling, aşa cum îl dispreţuise pe „bătrânul ochelarist“. Chiar dacă exista ceva care să sune fals la domnul Stelling, Tom nu era în stare să-şi dea seama. Căci, până şi un om înţelept, în toată firea, nu poate deosebi sunetul butoaielor care se rostogolesc, de bubuitul tunetului, decât după un proces îndelungat de comparare a faptelor.

Domnul Stelling avea mai puţin de treizeci de ani, era destul de înalt, lat în umeri, cu un păr lins de culoarea inului, ochi mari cenuşii întotdeauna larg deschişi, o voce sonoră de bas, şi un aer sfidător de încredere în sine, care tindea spre impertinenţă. Îşi începuse cariera cu mare elan şi avea intenţia să producă o puternică impresie asupra semenilor săi. Pastorul Walter Stelling nu era om să rămână toată viaţa un reprezentant al „clerului inferior“. Ca orice englez adevărat, era ferm hotărât să-şi croiască un drum în viaţă: în primul rând ca profesor, căci erau câteva posturi vacante de director de colegiu şi domnul Stelling era hotărât să pună mâna pe unul dintre ele, şi în al doilea rând ca predicator. Avea intenţia să ţină predici impresionante menite să mărească numărul credincioşilor din parohia lui cu tot mai mulţi admiratori din parohiile vecine şi să producă mare senzaţie ori de câte ori ţinea locul vreunui confrate mai puţin înzestrat de natură. Ca stil de predică alesese improvizaţia, considerată în parohiile rurale din King’s Lorton ca un lucru care ţinea aproape de miracol. Cunoştea pe dinafară câteva pasaje din Massillon[1] şi Bourdaloue[2] care produceau mare efect atunci când erau rostite cu vocea lui adâncă de bas. Alături de acestea, contribuţiile originale, comparativ slabe, ale predicatorului, enunţate însă cu aceeaşi voce puternică şi impresionantă, erau adesea considerate de către auditori tot atât de frumoase ca şi primele. Doctrina lui Stelling nu ţinea de nicio şcoală. Avea poate o urmă de evanghelism, căci pe vremea aceea evanghelismul se bucura de o mare autoritate în eparhia de care ţinea King’s Lorton. Pe scurt, domnul Stelling era hotărât să facă o carieră prin merit personal, căci unicul sprijin din afară n-ar fi putut să-i vină decât de la un mare om al legii, care nu devenise încă lord cancelar şi cu care avea unele legături. Un pastor cu planuri atât de

---

[1] Jean-Baptiste Massillon (1663-1742), cunoscut pastor francez.
[2] Douis Bourdaloue (1632-1704), preot iezuit francez.

mari începe bineînţeles prin a se încurca în datorii, căci nu poţi pretinde de la un om ca el să trăiască tot atât de modest ca unul care intenţionează să rămână toată viaţa un biet vicar şi, dacă cele câteva sute pe care i le avansase domnul Timpson din averea fetei lui nu-i ajunseseră pentru cumpărarea unor mobile frumoase, a unui stoc de vin, a unui pian cu coadă şi pentru aranjarea unei grădini de toată frumuseţea, e limpede că domnul Stelling trebuia să-şi procure toate aceste lucruri prin alte mijloace sau să renunţe la ele, alternativa ce ar fi însemnat o amânare absurdă a rezultatelor unui succes de care nu se îndoia. Domnul Stelling era atât de lat în umeri, atât de plin de voinţă, încât se simţea în stare de orice. Va deveni celebru, mişcând conştiinţele enoriaşilor şi, în acelaşi timp, va publica o piesă greacă şi va mai improviza câteva conferinţe noi. Nu alesese încă piesa, căci, nefiind căsătorit decât de doi ani, îşi dedicase tot timpul liber doamnei Stelling, dar îi vorbise acestei femei superioare despre ambiţiile lui, şi femeia avea mare încredere în soţul ei ca într-un om care ştia totul în această privinţă.

Treapta imediată spre un succes viitor avea însă s-o reprezinte în următoarele şase luni Tom Tulliver. Căci, printr-o coincidenţă ciudată, domnul Stelling dusese oarecare tratative în legătură cu un alt elev din regiune şi s-ar fi putut ca părinţii acestuia să ia o hotărâre favorabilă, dacă tânărul Tulliver, care, după cum observase domnul Stelling faţă de soţia lui, era cam necopt, va face într-un timp scurt progrese uimitoare. Iată de ce se arăta foarte sever cu Tom când se punea chestiunea lecţiilor. Era clar că, dacă nu-l trata cu oarecare severitate, băiatul n-avea să-şi dezvolte calităţile prin intermediul gramaticii latine. Nu că domnul Stelling ar fi fost un om rău sau aspru, dimpotrivă, era jovial la masă şi îi corecta lui Tom provincialismele şi purtarea, cu un aer glumeţ. Dar bietul Tom era cu atât mai încurcat şi intimidat de această dublă noutate, cu cât n-avusese niciodată prilejul să audă glume ca acelea făcute de domnul Stelling. Şi pentru prima dată în viaţa lui avea sentimentul dureros că îi lipseşte ceva. Când domnul Stelling spunea în timp ce servea friptura: „Ia spune, Tom, ce ai prefera tu să declini[1], friptura sau traducerea ei în latină?“ Tom, care chiar şi în împrejurări mai fericite ar fi înghiţit greu un joc de cuvinte, se fâstâcea şi era apucat de o panică menită să întunece totul în afară

[1] Joc de cuvinte; verbul „a declina“ este folosit aci şi în sensul de „a refuza“.

de dorinţa de a nu mai avea de-a face cu latina. Bineînţeles că răspunsul era friptura, după care urmau râsete, farse cu farfuriile şi, până la urmă, Tom deducea că în mod misterios refuzase carnea de vacă şi se purtase ca un prost. Dacă ar fi avut un coleg pe care să-l vadă suportând aceste corvezi cu zâmbetul pe buze, ar fi ajuns mai repede să le considere nişte lucruri normale. Există două forme de educaţie costisitoare pe care un părinte le poate oferi fiului său atunci când îl trimite ca unic elev la un pastor; una să se bucure de neglijenţa totală a domnului respectiv, cealaltă să se bucure de grija lui neprecupeţită. În primele luni petrecute de Tom la King's Lorton, domnul Tulliver avea să plătească o sumă serioasă pentru privilegiul celei de-a doua forme de educaţie.

Respectabilul morar şi producător de malţ îl lăsase pe Tom la pastor şi se întorsese acasă încântat. Îşi spunea că fusese foarte inspirat când se hotărâse să ceară sfatul lui Riley în legătură cu educaţia băiatului. Ochii domnului Stelling erau atât de mari, vorbea cu atâta uşurinţă, cu atâta siguranţă, răspunzând la toate remarcile bâiguite ale domnului Tulliver cu „Da, dragul meu domn", sau „Sigur, sigur", sau „Vreţi desigur ca fiul dumneavoastră să devină un om care să-şi croiască drum în viaţă", încât fericitul părinte se simţise încântat că a găsit un pastor ale cărui cunoştinţe să se poată aplica atât de bine intereselor lui curente.

Domnul Tulliver socotea că pastorul Stelling era omul cel mai abil pe care-l întâlnise vreodată, cu excepţia consilierului Wylde pe care-l ascultase la ultimele instanţe şi cu care ar fi putut chiar să-l asemuiască pe Stelling, amândoi având acelaşi fel de a-şi vârî degetul mare în răscroiala vestei. Domnul Tulliver făcea parte dintre oamenii care confundă obrăznicia cu abilitatea. Aproape toţi laicii îl socotea pe Stelling abil şi plin de calităţi. Fraţii săi clericali însă îl considerau un om mediocru. Dar domnului Tulliver îi povestise câteva istorioare despre escrocherie şi „incendiarism"[1] şi îi ceruse părerea despre felul în care trebuie hrăniţi porcii. Făcuse toate acestea într-un mod atât de laic şi de judicios, cu atâta spontaneitate şi politeţe, încât morarul îşi spuse: „Iată omul care-mi trebuie pentru Tom". Şi nu se gândi nicio clipă că acest om superior ar putea să nu aibă cunoştinţe în toate domeniile sau să nu ştie precis ce trebuie să-l înveţe pe Tom pentru ca băiatul să poată ţine piept avocaţilor. Bietul Tulliver nu ştia toate astea şi era deci înclinat să ajungă la concluzia că Stelling este tocmai omul de

[1] Aluzie la incendierea bunurilor asigurate.

care are nevoie. Ar fi nedrept să râdem de el, căci am cunoscut oameni mult mai învăţaţi care trăgeau concluzii tot atât de generale şi de nesăbuite.

Cât despre doamna Tulliver, află că părerile doamnei Stelling în ceea ce priveşte aerisitul rufelor şi foamea nepotolită a băieţilor în perioada de creştere coincid întru totul cu părerile ei, ba mai mult încă, deşi doamna Stelling era atât de tânără şi copilul pe care avea să-l nască în curând era abia al doilea, avusese aproape aceleaşi puncte de vedere cu ea în privinţa purtării şi calităţilor pe care trebuie să le aibă o dădacă. În drum spre casă, doamna Tulliver îi spusese deci soţului ei că e foarte mulţumită să-l lase pe Tom pe mâna unei femei care, cu toate că e atât de tânără, pare plină de judecată şi de simţăminte materne şi te roagă atât de frumos să-i dai sfaturi.

— Îmi închipui că o duc binişor, spuse doamna Tulliver. Toate-s frumoase în casă şi rochia de moar pe care o purta trebuie să fi costat bani buni. Are şi sora Pullet una la fel.

— Păi, întări domnul Tulliver, eu gândesc că în afară de vicariat trebuie să mai aibă el un venit. Poate că le mai dă şi tatăl ei câte ceva. Şi se mai alege cu o sută şi de la Tom... şi pe urmă băiatul n-o să-i dea prea mare bătaie de cap că doar mi-a spus şi mie că la el predarea e un dar natural. Şi asta-i extraordinar! adăugă domnul Tulliver, întorcând capul într-o parte şi atingând uşor calul cu vârful biciului.

Poate tocmai pentru că predarea lecţiilor constituia la domnul Stelling un dar natural, proceda el cu acea uniformitate de metodă şi cu acea totală independenţă faţă de împrejurările concrete, caracteristică acţiunilor animalelor care, după cum se ştie, învaţă totul direct de la natură. Simpaticul castor al domnului Broderip[1], după cum ne spune acest minunat naturalist, depunea acelaşi zel ca să construiască un baraj într-o cameră londoneză de la al treilea etaj, pe care l-ar fi depus pentru aceeaşi construcţie într-un râu sau un lac din nordul Canadei. Era ceea ce se cheamă „funcţia naturală a lui Binny de a construi“, iar lipsa apei sau a unei eventuale progenituri constituiau un accident de care nu putea fi ţinut răspunzător. Acelaşi instinct sigur îl făcea pe domnul Stelling să urmeze metoda lui naturală de a băga în capul lui Tom Tulliver sistemul de gramatică latină de la Colegiul Eton şi geometria

[1] William John Broderip (1794-1859), naturalist englez, autor al unor articole de ştiinţă popularizată.

euclidiană, considerând asta ca singura bază a unei culturi serioase, toate celelalte mijloace de educaţie fiind o curată şarlatanie, care nu putea produce decât semidocţi.

Pornind de la aceste criterii solide, nu am putea privi decât cu compătimire orice manifestare de cunoştinţe generale sau speciale pornită de la un om care nu a primit o educaţie sistematică; toate astea sunt bune şi frumoase, dar e clar că un astfel de om nu-şi poate forma o opinie pe care să te poţi baza. Deşi era adept al acestei teorii, domnul Stelling nu se lăsa influenţat, ca alţi profesori, de marea precizie sau de întinderea propriei sale erudiţii. Cât despre părerile lui în legătură cu geometria euclidiană, nu cred să existe altele mai lipsite de părtinire. Domnul Stelling era departe de a fi un om care să se lase influenţat de entuziasm, fie el religios sau intelectual. Pe de altă parte, nu considera deloc că totul ar fi înşelătorie. Considera religia ca pe un lucru excelent şi pe Aristotel ca pe o mare autoritate, decanatele şi veniturile canonicilor – instituţii utile, Marea Britanie – bastionul providenţial al protestantismului, şi credinţa în cele nevăzute – un mare sprijin pentru sufletele îndurerate; credea în toate aceste lucruri cum crede un hotelier elveţian în frumuseţea peisajului din jur şi în plăcerea pe care această frumuseţe o oferă vizitatorilor cu simţ artistic. Tot aşa credea domnul Stelling şi în metoda lui de educaţie. Era perfect convins că metoda pe care o folosea era cea mai potrivita pentru fiul domnului Tulliver. Bineînţeles ca atunci când morarul vorbise de „planuri“ şi de „socoteli“ cu timiditate şi în mod nelămurit, domnul Stelling îl liniştise asigurându-l că înţelege ce i se cere; cum ar fi putut pretinde ca bietul om să aibă o părere judicioasă în această problemă? Datoria domnului Stelling era să-l instruiască pe Tom după singura metodă pe care o considera valabila – de fapt nici nu cunoştea alta: nu-şi pierduse el vremea învăţând lucruri neobişnuite. Ajunse foarte repede la concluzia că bietul Tom e complet cretin căci, dacă muncind din greu, reuşea să-i bage anumite declinări în cap, o abstracţie cum ar fi fost relaţiile dintre cazuri şi terminaţii nu putea cu niciun chip să pătrundă în mintea băiatului, astfel încât să-l facă să poată recunoaşte pe sărite un genitiv sau un dativ. Şi domnul Stelling începu să banuie că Tom nu e numai prost din naştere, ci şi încăpăţânat sau, în orice caz, indiferent, şi îi făcu o morală severă, reproşându-i că nu se ţine serios de treabă.

— Nu te preocupă ceea ce faci, îl mustra domnul Stelling şi, din

păcate, reproşul era întemeiat.

Lui Tom îi era foarte uşor să deosebească un câine din rasa *pointer* de unul din rasa *setter,* o dată ce i se arătase în ce constă diferenţa, iar capacitatea lui de percepţie nu prezenta niciun fel de deficienţe. Cred că avea aceeaşi putere de percepţie ca şi pastorul Stelling, căci Tom putea să spună precis câţi cai galopează la un moment dat în spatele lui, putea arunca o piatră drept în mijlocul unei anumite încreţituri a apei, putea ghici, la milimetru, câte lungimi de băţ sunt până în partea cealaltă a terenului de joc, şi putea desena pe tăbliţă pătrate aproape perfecte, fără să facă niciun fel de calcul. Dar domnul Stelling nu ţinea deloc seama de aceste lucruri. Vedea doar că pe Tom nu-l ajuta mintea când era vorba de abstracţiile simbolizate în mod hidos pentru bietul băiat de paginile *Gramaticii Eton* şi că se afla într-o stare vecină cu tâmpenia de câte ori trebuia să demonstreze că două triunghiuri date sunt egale, cu toate că îşi dădea seama îndată şi cu mare precizie că aşa este. De unde domnul Stelling trase concluzia că mintea lui Tom, fiind cu totul impermeabilă la etimologie şi demonstraţii, trebuia neapărat cultivată şi brăzdată tocmai cu aceste unelte brevetate: ideea că geometria şi clasicii servesc să cultive mintea, pregătind-o pentru recepţionarea oricărei recolte substanţiale, era metafora preferată a domnului Stelling.

N-am nimic împotriva teoriei domnului Stelling; dacă e vorba să existe o singură metodă aplicabilă tuturor minţilor omeneşti, teoria lui mi se pare tot atât de valabilă ca oricare alta. Ştiu numai că lui Tom Tulliver i-a priit exact cât i-ar fi priit dacă l-ar fi îndopat cineva cu brânză pentru a-l tămădui de o boală de stomac care îl împiedica s-o digere. E uimitor ce rezultate diferite poţi obţine atunci când schimbi o metaforă cu alta! Numeşte, de exemplu, creierul un stomac intelectual şi iată că ingenioasa concepţie asupra clasicilor şi a geometriei ca fiind pluguri şi grape nu pare să mai rezolve nimic. Apoi pot veni alţii care, conducându-se după păreri autorizate, să numească mintea o coală de hârtie albă sau o oglindă, în care caz cunoştinţele despre procesul digestiv devin cu totul nepotrivite. E, fără îndoială, o idee ingenioasă să numeşti cămila o corabie a deşertului, dar nu cred că-ţi poate fi de vreun folos când încerci să dresezi acest animal folositor. Ah, Aristotel, dacă ai fi avut norocul să fii „cel mai nou dintre moderni“ în loc să fii „cel mai mare dintre antici“, nu ai fi amestecat oare laudele tale pentru vorbirea metaforică – considerând-o drept semn de mare

inteligenţă – cu lamentaţiile că inteligenţa se arată atât de rar în vorbirea lipsită de metafore? E atât de greu să defineşti un lucru fără să-l compari cu altul! Tom Tulliver, nefiind prea vorbăreţ din fire, nu obişnuia să folosească metafore ca să-şi exprime părerile asupra caracterului limbii latine şi de aceea n-a numit-o niciodată un „instrument de tortură“ şi n-a ajuns atât de departe încât s-o numească „o pisălogeală“ şi o „materie antipatică“ decât după ce reuşi, de bine de rău, să intre în semestrul următor şi să ajungă la *Delectus*[1]*.* În faţa obligaţiei de a învăţa declinările şi conjugările latine, Tom era total incapabil să înţeleagă cauza şi scopul suferinţelor lui, de parcă ar fi fost un şoarece nevinovat prins în crăpătura unei buturugi de frasin pentru a tămădui vitele oloage. Astăzi, un om luminat nu poate concepe ca un băiat de doisprezece ani, dintr-o familie ce nu aparţinea în mod strict „maselor“, despre care se spune că ar deţine monopolul ignoranţei, să nu înţeleagă cum de a apărut un lucru ca „latina“ pe lume. Şi totuşi asta era situaţia cu Tom. Ar fi fost greu să-l faci pe Tom să conceapă că a existat odată un popor care vindea şi cumpăra oi şi vaci şi care rezolva treburile de fiecare zi prin intermediul acestei limbi şi ar fi fost mai greu să-l faci să înţeleagă de ce i se cere lui s-o înveţe, de vreme ce legăturile ei cu acele treburi încetaseră să mai existe. În măsura în care Tom învăţase ceva despre romani la „Academia“ lui Jacobs, cunoştinţele lui erau corecte, dar nu mergeau mai departe de faptul că romanii erau pomeniţi în Noul Testament. Iar domnul Stelling nu era omul să slăbească sau să moleşească mintea unui elev prin simplificări şi explicaţii, sau să scadă efectul tonic al etimologiei, amestecând-o cu spoiala de cunoştinţe sau cu informaţiile superficiale care se predau în mod obişnuit fetelor. Totuşi, în urma acestui tratament viguros, Tom deveni, în mod ciudat, mai asemănător decât oricând cu o fată. Avea o fire mândră şi, până atunci, a fi mândru i se păruse un lucru foarte uşor de realizat, dispreţuindu-l pe „bătrânul ochelarist“ şi bazându-se în acest sens pe drepturi indiscutabile. De astă dată însă, mândria lui avu de suferit multe lovituri. Tom era prea clarvăzător ca să nu-şi dea seama cât de deosebită de-a lui era concepţia domnului Stelling despre lucruri. În ochii lumii era desigur superioară faţă de cea a oamenilor în mijlocul cărora trăise Tom şi, în contact cu ea, băiatul parea prost şi necivilizat: dar asta nu-l lăsa indiferent şi mândria lui se transformase într-o stare de nelinişte care-i anula

[1] Antologie şcolară.

satisfacţia de a fi băiat, trezindu-i susceptibilităţi de fată. Avea o fire foarte hotărâtă, poate chiar îndărătnică, dar nu dădea dovadă de revoltă sau de o nesăbuinţă lipsită de raţiune. Ceea ce predomina la el erau sensibilităţile umane şi, dacă ar fi crezut că, stând într-un picior timp îndelungat, sau dându-se încetişor cu capul de pereţi, sau întreprinzând orice altă acţiune de acest fel, ar fi învăţat mai uşor şi ar fi căpătat aprobarea domnului Stelling, ar fi făcut-o sigur, fără nicio şovaială. Dar Tom nu auzise niciodată că asemenea măsuri ar lumina mintea sau ar ajuta memoria şi nu era receptiv la ipoteze sau experienţe. Îşi spuse că ar putea căpăta ajutor rugându-se, dar cum rugăciunile pe care le spunea în fiecare seară aveau o formulare fixă, învăţată pe dinafară, nu îndrăznea să le completeze cu un fragment improvizat, lucru nou şi neobişnuit care, după câte ştia el, nu cunoştea precedent. Dar într-o zi când dăduse de cinci ori greş cu supinurile conjugării a treia şi domnul Stelling, convins că băiatul trebuie să fie neatent dat fiind că depăşise limitele posibile ale prostiei, îi făcuse o morală cât se poate de serioasă arătându-i că dacă nu va profita de ocazia minunată pe care o avea ca să studieze supinurile, se va căi amarnic când va fi mare, Tom, mai nenorocit ca oricând, se hotărî să recurgă la singurul mijloc pe care îl avea la îndemână. În seara aceea, după rugăciunea obişnuită pentru părinţi şi „surioară“ (începuse să se roage pentru Maggie încă de pe vremea când fetiţa era în leagăn) şi, după ce se rugă să aibă puterea să urmeze întotdeauna poruncile Domnului, adăugă, tot în şoaptă, „şi Te rog ajută-mă să ştiu întotdeauna la latină“. Se opri o clipă ca să se gândească în ce fel ar trebui să se roage în legătură cu geometria euclidiană: dacă să ceară să poată înţelege ce înseamnă sau dacă exista vreo altă stare mintală în care să poţi învăţa mai uşor geometria lui Euclid. În cele din urmă adăugă: „şi fă ca domnul Stelling să spună că nu mai trebuie să învăţ geometria euclidiană. Amin“.

Faptul că a doua zi reuşi să nu facă nicio greşeală la supinuri îl încurajă să persevereze în adaosul la rugăciune şi neutraliză scepticismul pe care l-ar fi putut crea faptul că domnul Stelling continua să-i ceară să-l înveţe pe Euclid. Credinţa lui slăbi însă atunci când, ajungând la verbele neregulate, văzu că nu primeşte niciun ajutor. Era clar că disperarea lui Tom în faţa capriciilor timpului prezent al verbelor nu constituia pentru divinitate un

nodus[1] demn de ajutor şi, de vreme ce ele reprezentau punctul culminant al dificultăţilor lui, la ce ar mai fi servit să continue să se roage? Ajunse la această concluzie într-o seară în care stătea singur şi posomorât în birou şi îşi pregătea lecţiile pentru a doua zi. Şi în timp ce citea, simţi cum îl podidesc lacrimile, cu toate că îi era silă şi ruşine să plângă, şi nu se putu împiedica să nu se gândească cu oarecare duioşie chiar şi la Spouncer cu care obişnuia să se certe şi să se bată. Cu Spouncer s-ar fi simţit la largul lui, ba ar fi avut chiar un sentiment de superioritate faţă de el. Apoi, moara, şi râul, şi câinele Yap, ciulindu-şi urechile, gata să răspundă la cea mai mică chemare de-a lui apăreau în mintea lui Tom ca într-un fel de delir, ori de câte ori degetele lui dădeau de briceagul mare din buzunar, de sfoara de la bici, sau de alte relicve ale trecutului. Deci, după cum spuneam, Tom începuse să se comporte ca o fată; şi în epoca aceea de verbe neregulate, descurajarea lui creştea şi mai mult datorită unui nou mijloc de perfecţionare a spiritului, născocit de doamna Stelling ca să-l ocupe în orele lui libere. Soţia pastorului născuse de curând al doilea copil şi, cum nu exista nimic mai bun pentru un băiat decât să se facă util, tânăra femeie considera că-i face lui Tom un serviciu punându-l să păzească pe îngeraşul de Laura, în timp ce dădaca se ocupa de sugaci, care era cam plăpând. Doamna Stelling se gândea că ar fi o ocupaţie foarte plăcută pentru Tom s-o plimbe pe Laura în orele însorite ale acelor zile de toamnă, căci asta l-ar face să se simtă la vicariatul Lorton ca acasă şi i-ar da impresia că face parte din familie. Îngeraşul de Laura nu ştia încă să umble bine şi ori de câte ori se hotăra să încerce, era legată în jurul mijlocului cu o panglică pe care Tom o ţinea de un capăt, de parcă ar fi ţinut un căţel în zgardă. Dar cum îngeraşul se hotăra rar să umble, Tom trebuia de cele mai multe ori să care acest copil încântător de jur împrejurul grădinii, astfel încât doamna Stelling să-l poată vedea pe fereastră. Daca exista cineva care să considere acest lucru ca nedrept sau ca o tiranie faţă de Tom, îl voi ruga să ţină seama de faptul ca există unele virtuţi femeieşti care, deşi compatibile între ele, se întrunesc totuşi greu. Atunci când nevasta unui vicar sărac se străduieşte, în ciuda dificultăţilor, să se îmbrace cât se poate de elegant şi să-şi facă o pieptănătură care obligă dădaca să servească uneori drept cameristă, şi mai mult încă, atunci când mesele şi salonul familiei Stelling oglindeau acel efort de eleganţă şi perfecţiune pentru care

[1] Dificultate, complicaţie, punct nodal *(lat.)*

femeile obişnuite îşi închipuie că e nevoie de un mare venit, ar fi exagerat să-i pretindem doamnei Stelling să fi angajat o a doua dădacă sau să fi îndeplinit ea însăşi această funcţie. Domnul Stelling îşi dădea foarte bine seama cum stăteau lucrurile: vedea că nevasta lui face minuni şi era mândru de ea; bineînţeles că nu era lucrul cel mai potrivit pentru ţinuta tânărului Tulliver să care în braţe un copil dolofan, dar făcea în schimb destulă mişcare când se plimba cu domnul Stelling, iar în semestrul următor, acesta avea să se îngrijească să-i găsească un profesor de gimnastică. Printre mijloacele numeroase prin care domnul Slelling încerca să-şi facă o viaţă mai fericită decât cea a semenilor lui era şi acela că renunţase cu totul să poruncească în propriul lui cămin. Ei şi? Doar se căsătorise cu „fiinţa cea mai blândă de pe lume“, după cum spunea şi domnul Riley, care cunoscuse buclele blonde şi faţa zâmbitoare a doamnei Stelling de pe vremea când era fată, şi de aceea considera că orice discuţie sau neînţelegere s-ar fi iscat între soţi nu putea să fie decât din vina bărbatului.

Probabil că, dacă Tom ar fi fost mai rău la suflet, l-ar fi urât pe îngeraşul Laura, dar era prea bun ca să încerce asemenea sentimente. Avea acele calităţi care te fac să devii un adevărat bărbat, apărător dârz al celor slabi. Mă tem însă că o ura pe doamna Stelling şi hotărâse o dată pentru totdeauna că nu-i plac cârlionţii blonzi şi cozile dese, asociindu-le în mintea lui cu o comportare arogantă şi cu aluzii repetate la „îndatoririle“ celor din jur. Dar nu se putea opri să nu se joace cu micuţa Laura şi să nu se bucure c-o distrează: sacrifică pentru ea până şi capsele, pierzând speranţa că vor servi vreodată o cauză mai măreaţă şi gândindu-se că scânteia şi pocnetul ar putea s-o încânte, lucru pentru care fu certat de doamna Stelling, căreia nu-i plăcea ca fetiţa să se joace cu focul. Laura era un fel de tovarăş de joacă – şi, vai, cât de dor îi era lui Tom de asemenea tovarăşi. În sufletul lui, tânjea după Maggie şi ar fi dorit să fie aici cu el; ajunsese să-i placă până şi zăpăceala fetei, zăpăceală care l-ar fi scos din minţi pe vremea când era acasă şi considera că-i face o mare cinste dacă o lasă să ţopăie lângă ei când se plimbau.

Dar n-apucă să se sfârşească acest semestru posomorât, că Maggie veni să-i facă o vizită. Doamna Stelling invitase fetiţa să vină să stea cu frate-său oricând vrea: aşadar, pe la sfârşitul lui octombrie, când domnul Tulliver plecă la King’s Lorton, o luă şi pe Maggie, care avea impresia că face o călătorie nemaipomenită şi

începe astfel să cutreiere lumea. Era prima vizită pe care o făcea domnul Tulliver lui Tom, căci băiatul trebuia obişnuit să nu se gândească prea mult la ai lui.

— Ei, băiete, i se adresă el, după ce domnul Stelling ieşi din cameră s-o anunţe pe nevastă-sa că au oaspeţi, şi după ce Maggie îl sărută pe Tom în voie – îmi place cum arăţi! Văd că-ţi prieşte şcoala!

Tom ar fi dorit din tot sufletul să arate mai prost.

— Nu prea mă simt bine, tată, zise el, aş vrea să-i spui domnului Stelling să nu mă mai pună să învăţ pe Euclid. Îmi dă dureri de dinţi! (Durerea de dinţi era singura boală de care suferise Tom.)

— Euclid, băiete?... Dar ce mai e şi asta? întrebă domnul Tulliver.

— Nu ştiu nici eu prea bine: definiţii şi axiome şi triunghiuri, şi... şi... E o carte din care trebuie sâ învăţ! Şi nu pricep nimic!

— Hai, hai, lasă, spuse domnul Tulliver dojenitor, nu-i frumos să vorbeşti aşa. Trebuie să înveţi ce zice profesorul. Ştie el mai bine de ce ai tu nevoie!

— Las' c-am să te ajut şi eu acum, Tom, îl consolă Maggie cu un aer de superioritate. Dacă vrea doamna Stelling, stau mai mult! Mi-am adus şi cutia şi şorţuleţele. Nu-i aşa, tată?

— Tu, să mă ajuţi pe mine, prostuţo! exclamă Tom atât de amuzat de cele spuse de Maggie, încât se gândea chiar cu plăcere ce uimită va fi când va vedea o pagină din geometria euclidiană. Aş vrea să te văd făcând măcar una din lecţiile mele! Şi pe urma învăţ şi latina! Fetele nu învaţă niciodată lucruri de astea! Sunt prea proaste!

— Las' că ştiu eu foarte bine ce-i latina, răspunse Maggie cu convingere. Latina e o limbă. Există cuvinte latineşti în dicţionar. Uite, de exemplu *bonus,* care înseamnă cadou.

— Ai greşit-o, domnişoară! spuse Tom, care în sinea lui era totuşi uimit. Te crezi tare deşteaptă, dar *bonus* înseamnă „bun". Asta e! *Bonus, bona, bonum.*

— Bine, dar nu văd de ce nu poate să însemne şi cadou, spuse Maggie cu curaj. Un cuvânt poate să însemne mai multe lucruri deodată. Asta se întâmplă aproape cu fiecare cuvânt. Uite, de pildă, *lawn* înseamnă pe englezeşte teren acoperit cu iarbă, şi mai înseamnă şi materialul din care se fac batistele.

— Bravo, fetiţa tatii, spuse domnul Tulliver râzând, în timp ce Tom simţi că-i cam piere cheful văzând câte ştie Maggie, deşi era bucuros că rămâne să stea cu el. Desigur că, după ce îi va vedea

cărţile, îngâmfarea ei se va transforma în veneraţie faţă de el.

În invitaţia insistentă pe care o făcuse lui Maggie, doamna Stelling nu vorbise decât de o săptămână. Dar domnul Stelling, care o luase pe Maggie pe genunchi şi o întrebase de unde furase ochii ăştia negri, stărui spunând că trebuie să stea două săptămâni. Maggie îl găsi pe domnul Stelling foarte drăguţ, iar domnul Tulliver era mândru să-şi lase fetiţa într-o casă unde existau oameni în stare să-şi dea seama cât e de deşteaptă. Aşa că stabiliră să rămână acolo două săptămâni.

— Ei, şi-acu’ hai cu mine în birou, îi spuse Tom lui Maggie, în timp ce taică-său porni la drum. Ce tot dai aşa din cap, prostuţo? continuă el; căci, deşi părul ei era altfel aranjat acum, periat şi dat după urechi, Maggie continua, din reflex, să-şi dea capul pe spate ca să nu-i cadă părul în ochi. Parc-ai fi nebună!

— N-am ce face, răspunse Maggie enervată, nu mă mai necăji! Vai, ce multe cărţi! exclamă ea, văzând bibliotecile. Tare mi-ar plăcea să am şi eu atâtea cărţi!

— N-ai fi în stare să citeşti niciuna, spuse Tom triumfător. Toate sunt în latineşte.

— Nu-i adevărat! îl contrazise Maggie, uite, aici pe cotor scrie în englezeşte *Declinul şi prăbuşirea Imperiului Roman*[1].

— Ei, şi ce înseamnă cuvintele astea? Sunt sigur că nici tu nu ştii! spuse Tom, dând din cap.

— Dar aş putea afla foarte uşor, făcu Maggie cu dispreţ.

— Cum asta?

— Păi m-aş uita prin carte, să văd despre ce e vorba.

— Ai face mai bine să te potoleşti, domnişoară, o sfătui Tom, văzând-o că apucă volumul. Domnul Stelling nu lasă pe nimeni să pună mâna pe cărţi fără încuviinţarea lui. Dacă o iei, tot eu o păţesc.

— Bine, bine, atunci dă-mi să văd cărţile tale, ceru Maggie, întorcându-se să-l ia pe Tom de gât şi frecându-şi de obrazul lui năsucul rotund.

Tom, bucuros ca Maggie e cu el şi are cu cine să se certe şi asupra cui să triumfe, o apucă de mijloc şi începu să ţopăie cu ea în jurul mesei mari din birou. Ţopăiră şi se zbânţuiră din ce în ce mai tare, până când părul lui Maggie scăpă de după urechi şi începu să se învârtejească asemenea unui pămătuf însufleţit. Dansul în jurul mesei deveni din ce în ce mai sălbatic, până când, în cele din urmă,

---

[1] Tratat aparţinând istoricului englez Edward Gibbon (1737-1794).

lovind pupitrul domnului Stelling, îl trântiră cu zgomot la pământ, răsturnând nişte dicţionare grele aşezate pe el. Din fericire, biroul era la parter şi ocupa o aripă a casei care avea un singur etaj, aşa că zgomotul nu avu un ecou prea mare. Totuşi Tom rămase câteva clipe năucit, aşteptând cu groază apariţia domnului sau a doamnei Stelling.

— Am uitat să-ţi spun, Maggie, zise Tom în cele din urmă, aşezând pupitrul la loc, aici n-avem voie să facem zgomot. Dacă spargem ceva, doamna Stelling ne va face să strigăm *peccavi*[1].

— Ce-i aia? întrebă Maggie.

— Aşa se spune pe latineşte când primeşti o mustrare zdravănă, răspunse Tom oarecum mândru de cunoştinţele lui de latină.

— E o femeie supărăcioasă? întrebă Maggie.

— Oho! Şi încă cum! o asigură Tom, dând tare din cap.

— Eu cred că toate femeile sunt supărăcioase, mai supărăcioase decât bărbaţii, constată Maggie. Mătuşa Glegg e mult mai supărăcioasă decât unchiul Glegg şi mama mă ceartă mult mai rău decât tata.

— Da, dar şi tu ai să fii într-o zi femeie, îi trânti Tom, şi n-ar trebui să vorbeşti aşa!

— Da, dar eu am să fiu o femeie deşteaptă, spuse Maggie, dându-şi părul pe spate.

— Ai vrea tu! Dar ai să fii o încrezută şi o rea, şi o să te urască toată lumea.

— Tu n-ai să mă urăşti! Ar fi foarte urât să mă urăşti, că doar sunt sora ta.

— Da, dar dacă ai să fii rea şi nesuferită, tot am să te urăsc!

— Vai, Tom, nu, te rog nu! N-am să fiu nesuferită. Am să fiu foarte bună şi drăguţă cu tine şi cu toată lumea. N-ai să mă urăşti de-a binelea, aşa-i Tom?

— Hai, lasă, că nu-i nimic! Vino-ncoace, că trebuie să-mi văd de lecţii. Uite ce am de învăţat... spuse Tom, trăgând-o pe Maggie spre el şi arătându-i teorema pe care trebuia s-o demonstreze, în timp ce ea îşi dădea părul pe după urechi, pregătindu-se să-i arate că-i în stare să-l ajute la „Euclid".

Începu să descifreze cu o mare încredere în forţele ei, dar după câteva clipe se încurcă, înroşindu-se toată de enervare. Nu mai avea încotro, va trebui să-şi recunoască ignoranţa, şi nu-i plăcea să se simtă umilită.

---

[1] Am păcătuit *(lat.).*

— Ce prostie! exclamă. Şi e o materie foarte urâtă. N-ar trebui să existe oameni care să vrea să-i dea de rost.

— Vezi, domnişoară, spuse Tom punând cartea deoparte şi dând din cap, vezi că nu eşti aşa de deşteaptă cum credeai?

— Nu-i vorba de asta, răspunse Maggie, bosumflându-se. Dacă vrei să ştii, eu aş reuşi să-i vin de hac, daca aş învăţa ce trebuie înainte, cum ai făcut tu.

— Asta s-o crezi tu, deşteapto! îi trânti Tom. E şi mai greu când ai învăţat ce trebuie înainte, că atunci trebuie să ştii ce-i regula de trei simplă şi ce e axioma V. Şi acu' lasă-mă în pace că trebuie să învăţ! Uite, gramatica latină. Ia vezi cum te descurci cu ea.

După experienţa umilitoare cu matematica, Maggie găsi că studiul gramaticii latine o liniştea; o încânta fiecare cuvânt nou şi nu-i trebui mult să descopere că există o versiune în engleză la sfârşitul cărţii care o va ajuta să cunoască latina fără prea multe eforturi. Hotărî de la început să sară peste regulile de sintaxă. Exemplele erau atât de pasionante! Frazele misterioase, smulse dintr-un context necunoscut, păreau coarnele unor animale ciudate sau frunzele unei plante rare aduse din ţări îndepărtate şi dădeau frâu liber imaginaţiei, fiind cu atât mai fascinante, cu cât erau exprimate într-o limbă străină pe care ea, Maggie, ar fi putut oricând s-o înveţe. Gramatica asta latină, despre care Tom spusese că-i prea grea pentru fete, era într-adevăr interesantă; şi era mândră că ea, Maggie, o găsise interesantă. Exemplele cele mai fragmentare îi plăceau cel mai mult. *Mors omnibus est communis*[1] i s-ar fi părut searbăd dacă n-ar fi fost în latină, limbă pe care ea voia s-o înveţe, iar „omul binecuvântat de soartă pe care-l felicitau toţi pentru că avea un fiu atât de înzestrat" îi stimula în mod plăcut imaginaţia şi era cu totul pierdută în „păduricea deasă de unde nu se vedea nici măcar o stea", când Tom strigă:

— Hei, Maggie, dă-mi gramatica!

— Vai, Tom, ce carte frumoasă! se entuziasmă fata, sărind din fotoliul cel mare pe care stătea şi întinzându-i gramatica. E mult mai frumoasă decât dicţionarul. Eu aş putea să învăţ foarte repede latina. Nu e grea deloc.

— Las' că ştiu eu ce-ai făcut, spuse Tom, ai citit traducerea englezească de la sfârşit. Asta poate s-o facă şi un bou.

Tom luă cartea şi o deschise cu aerul hotărât al unui om aferat, gest care însemna că are de învăţat o lecţie pe care un bou nu s-ar

[1] Moartea nu ocoleşte pe nimeni *(lat.).*

încumeta niciodată s-o înveţe. Maggie se întoarse jignită către bibliotecă, încercând să se distreze ghicind titlurile.

Dar după câteva clipe, Tom o strigă din nou:

— Vino-ncoace, Maggie şi ascultă-mă să vezi dacă ştiu. Stai acolo, în capul mesei, unde stă domnul Stelling când mă ascultă.

Maggie făcu întocmai şi luă cartea deschisă de Tom.

— De unde vrei să începi, Tom?

— De la *Appellativa arborum*[1], fiindcă trebuie să repet ce-am învăţat toată săptămâna.

În primele trei rânduri, Tom reuşi să se descurce destul de bine şi Maggie începu să uite de rolul ei de sufler, meditând la ce-o fi însemnând mas[2], care se ivise de două ori în text, când Tom se împotmoli cu totul la *sunt etiam volucrum.*

— Nu-mi spune, Maggie: *sunt etiam volucrum... sunt etiam volucrum... ut ostreia, cetus*[3]*...*

— Nu, spuse Maggie, dând din cap şi deschizând gura gata să-i sufle.

— *Sunt etiam volucrum,* repetă Tom foarte rar, ca şi cum cuvintele următoare aveau să vină mai repede dacă le dădea astfel să înţeleagă că sunt aşteptate.

— C, E, U, – spuse Maggie, pierzându-şi răbdarea.

— A, ştiu, ţine-ţi gura, o repezi Tom, *ceu passer, hirundo; ferarum... ferarum...* – Tom îşi luă creionul şi desenă mai multe puncte, apăsat, pe coperta cărţii... – *ferarum...*

— Vai, Tom dragă, spuse Maggie, greu mai merge! *Ut...*

— *Ut ostrea...*

— Nu, nu, spuse Maggie, *ut, tigris...*

— A, da, acum ştiu, spuse Tom, era tigris, vulpes... Uitasem: *ut tigris, vulpes et piscium.*

Cu bâlbâieli şi repetări, Tom reuşi să parcurgă şi următoarele câteva rânduri.

— Ei, şi acum, zise el, vine ce am de învăţat pentru mâine. Dă-mi puţin cartea.

După ce mormăi câteva clipe, bătând cu pumnul în masă, Tom îi dădu cartea înapoi.

— *Mascula nomina in a"*[4] începu el.

---

[1] Denumirea arborilor *(lat.).*
[2] Masculin *(lat.).*
[3] Fragmente citate greşit de Tom.
[4] Nume masculine terminate in *a*.

— Nu, Tom, spuse Maggie, asta nu vine acum. Acum vine *nomen non creskens genittivo*[5]...

— *Creskens genittivo,* o maimuţări Tom cu un râs batjocoritor, căci Tom învăţase fragmentul pe care-l sărise la lecţia din ajun, şi un tânăr gentleman nu trebuie să ştie foarte multă latină sau s-o ştie foarte bine ca să-şi dea seama de absurditatea vrednică de dispreţ a unui lucru care sună fals. *Creskens genittivo,* ce prostuţă eşti Maggie!

— De ce râzi de mine, Tom? Tu nu ţi-ai amintit nici măcar un cuvânt. Şi pe urmă eu văd cum se scrie. De unde vrei să ştiu cum se citeşte?

— Aiurea! ţi-am spus eu că fetele nu pot învăţa latina. E: *nomen non crescens genittivo.*

— Foarte bine! zise Maggie, bosumflându-se. Ce, crezi că eu nu pot să spun asta ca tine? şi pe urmă tu nu ţii deloc seama unde şi când să te opreşti. Uite, ar trebui să te opreşti de două ori mai mult la punct şi virgulă decât la virgulă, dar tu te opreşti cel mai mult în locurile unde n-ar trebui să te opreşti deloc.

— Hai, lasă gura că vreau să merg mai departe...

După câteva clipe fură chemaţi să petreacă restul serii în salon şi Maggie se arătă atât de vioaie faţă de domnul Stelling, care cu siguranţă că-i admira inteligenţa, încât Tom fu puţin uimit şi speriat de îndrăzneala fetei. Dar Maggie se potoli imediat, auzindu-l pe domnul Stelling că pomeneşte de o fetiţă despre care auzise că ar fi fugit la ţigani.

— Ce fetiţă ciudată!... spuse doamna Stelling, vrând să glumească.

Glumele pe socoteala presupusei ei ciudăţenii nu erau câtuşi de puţin pe gustul lui Maggie. Se temea că domnul Stelling nu are totuşi o părere chiar atât de bună despre ea, şi se duse la culcare cam abătută. I se părea că doamna Stelling se uitase dezaprobator la părul care-i atârna drept pe spate. Cu toate astea, lui Maggie cele două săptămâni petrecute alături de Tom i se părură minunate. Avea voie să stea în bibliotecă în timpul orelor, şi prin lecturile ei repetate reuşise să pătrundă în miezul lecţiilor de gramatică latină. Astronomul care ura toate femeile îi dăduse atâta de gândit, încât într-o zi îl întrebă pe domnul Stelling dacă toţi astronomii urăsc femeile sau dacă asta se întâmplase numai cu astronomul respectiv. Dar, anticipând răspunsul domnului Stelling,

---

[5] Nume care nu au genitiv. Aici Maggie pronunţa greşit cuvântul *crescens.*

spuse:

— Eu cred că toţi astronomii le urăsc, fiindcă, ştiţi, ei trăiesc în turnuri înalte şi dacă femeile ar veni acolo i-ar ţine de vorbă şi i-ar împiedica să se uite la stele.

Domnului Stelling îi plăcea foarte mult s-o audă pe Maggie vorbind şi erau foarte buni prieteni.

Maggie îi spuse lui Tom că ar vrea şi ea să urmeze cursurile domnului Stelling şi să înveţe aceleaşi materii ca el. Ştia că poate învăţa geometria, căci se uitase din nou prin carte şi văzuse ce însemnau literele ABC: erau numele laturilor.

— Sunt sigur că nu se poate, îi răspunse Tom, dar am să-l întreb totuşi pe domnul Stelling.

— Lasă, i-o tăie micuţa drăcoaicâ îngâmfată. Am să-l întreb eu.

— Domnule Stelling, i se adresă ea în aceeaşi seară, pe când se aflau cu toţii în salon. Nu credeţi că dacă mi-aţi da mie lecţii în locul lui Tom aş reuşi să-l învăţ pe Euclid şi toate materiile pe care le-ar face el?

— Nu, n-ai putea, interveni Tom indignat. Fetele nu-l pot învăţa pe Euclid. Nu-i aşa, domnule Stelling?

— Eu cred că pot prinde câte puţin din toate, răspunse domnul Stelling. Fetele au o mare doză de inteligenţă superficială. Dar nu pot aprofunda nimic. Sunt agere la minte, dar nu pot atinge miezul lucrurilor.

Tom, încântat de acest verdict, îşi arătă triumful făcându-i semn din cap lui Maggie, în spatele scaunului pe care stătea domnul Stelling. Cât despre Maggie, se simţea mai umilită decât oricând. Ce mândră fusese întotdeauna când i se spusese că e ageră la minte. Şi iată că această agerime devenise un semn de inferioritate. Ar fi fost mai bine să fie înceată la minte, ca Tom.

— Vezi, domnişoară, îi spuse Tom când rămaseră singuri. Vezi că nu-i mare scofală să fii isteţ? N-ai să reuşeşti niciodată să aprofundezi nimic.

Maggie era prea abătută de soarta ei năprasnică pentru ca să mai aibă chef să răspundă.

Dar când Luke veni cu cabrioleta să ia acel „mic mecanism de isteţime superficială“ şi să-l ducă acasă, şi când biroul rămase din nou pustiu, Tom începu să-i ducă foarte tare dorul. Cât timp stătuse Maggie la ei, Tom fusese parcă şi el mai isteţ şi învăţase mai bine. Iar Maggie îl întrebase pe domnul Stelling de atâtea ori despre Imperiul Roman şi dacă existaseră într-adevăr oameni care să

spună pe latineşte „N-aş da pe asta nicio para chioară sau o ceapă degerată“, sau dacă frazele fuseseră doar traduse în latineşte, încât Tom ajunsese în cele din urmă să conceapă că existaseră cândva oameni atât de norocoşi încât să ştie latina fără s-o înveţe cu ajutorul *Gramaticii Eton.* Această idee fericită constitui un adaos preţios la cunoştinţele istorice pe care Tom le dobândise în timpul semestrului şi care de altminteri se limitau la o istorie rezumată a evreilor.

Semestrul acela posomorât se sfârşi, totuşi, într-o zi. Şi când văzu ultimele frunze îngălbenite fluturând în bătaia vântului rece, Tom se simţi nespus de fericit. După-amiezele întunecate şi prima ninsoare de decembrie i se părură băiatului mult mai vesele decât soarele de august. Ca să fie şi mai sigur de trecerea celor trei săptămâni care-i mai rămăseseră până la vacantă, înfipse douăzeci şi unu de bete într-un colţ al grădinii, din care smulgea apoi în fiecare zi câte unul, zvârlindu-l cât colo, cu o forţă care le-ar fi proiectat până la capătul iadului, dacă beţele ar fi avut proprietatea să călătorească atât de departe.

Dar merita să faci orice sacrificiu, chiar să înveţi şi gramatica latină, ca să trăieşti fericirea de a zări lumina strălucitoare din salonaşul de acasă, în timp ce cabrioleta trecea fără zgomot peste podul vătuit de zăpadă; fericirea de a intra din aerul rece de afară la căldura şi sărutările şi zâmbetele celor din căminul bine cunoscut, unde modelul covorului şi vatra şi vătraiul erau „noţiuni primare“ tot atât de indiscutabile ca şi întinderea materiei. Nu există sentiment să se poată compara cu tihna resimţită în casa unde te-ai născut, unde obiectele existente ţi-au devenit dragi înainte de a cunoaşte strădania alegerii şi unde lumea din afară pare o simplă prelungire a propriei tale personalităţi. Acceptăm şi iubim toate aceste obiecte după cum am acceptat sentimentul propriei noastre existenţe şi al propriului nostru trup. Scoasă la licitaţie, mobila din casa părintească ar putea să pară banală sau chiar urâtă, iar o persoană cu gust mai rafinat ar dispretui-o. Ce deosebeşte oare omul de brută sau – ca să fim mai exacţi – „omul britanic de bruta străină“, dacă nu această năzuinţă spre lucruri tot mai bune şi mai frumoase! Dar Dumnezeu ştie unde ne-ar putea duce această năzuinţă, dacă afecţiunile noastre n-ar avea tendinţa să rămână legate de acele vechi nimicuri – dacă tot ceea ce iubim şi tot ceea ce e sfânt în viaţa noastră n-ar avea rădăcini adânci şi imuabile în memorie. Mulţumirea pe care o simţi când vezi un tufiş

de soc ivindu-se deasupra frunzişului încâlcit de pe un mal acoperit cu gard viu, şi care pare mai cald şi mai atrăgător decât cel mai frumos *cistus* sau *fuchsia* răspândite pe un gazon catifelat şi unduios, constituie o preferinţă nejustificabilă pentru un grădinar de seră sau pentru oricare alt om cu mintea strict orânduită şi impermeabilă faţă de slăbiciunile oricărei afecţiuni neîntemeiate pe o evidentă superioritate de calităţi. Şi singurul motiv pentru care prefer tufişul de soc este că-mi trezeşte o amintire din copilărie, e o imagine familiară faţă de care nu reacţionez doar prin sensibilitatea mea actuală la formă şi culoare; e o noţiune care m-a întovărăşit demult în viaţa mea şi care s-a împletit cu bucuriile mele, pe vremea când bucuriile erau intense.

Capitolul II
Vacanţa de Crăciun

Bătrânul şi blândul Moş Crăciun, cu părul de nea şi faţa îmbujorată, îşi făcuse în anul acela datoria din plin, aducând daruri bogate în căldură şi culoare şi, o dată cu ele, parcă şi mai mult ger şi zăpadă.

Zăpada se aşternuse peste fermă şi peste malurile râului, în valuri mai moi decât braţele şi picioruşele pruncilor; se lăsase pe fiecare acoperiş în pantă, terminându-se brusc cu un tăiş neted şi făcând ca roşul-închis al frontoanelor să pară şi mai intens: atârna greu pe lauri şi pe crengile brazilor, până cădea de pe ele cu o bufnitură uşoară; vătuise câmpul aspru de napi, pe care oile păreau nişte pete întunecate. Toate porţile erau blocate de mormane de zăpadă şi, ici-colo, câte un animal pe care nimeni nu-l băga în seamă stătea ca împietrit, cu o expresie de tristeţe neclintită. Nicăieri nu se zărea nicio licărire, nicio umbră; până şi cerul era ca un nor nesfârşit, palid şi încremenit – niciun sunet, nicio mişcare nicăieri, doar râul întunecat, curgând şi gemând ca o durere care nu se mai potoleşte. Şi, în timp ce întindea peste lumea din afară acest văl de vrajă rece, moşul zâmbea, căci de fapt nu urmărea decât să dea interiorului casei mai multă strălucire, să facă să pară şi mai vii culorile dinăuntru şi să le îndemne să te bucuri şi mai mult de aroma caldă a mâncării: dorea să creeze o claustrare plăcută care să încălzească legăturile primare de rudenie, astfel încât strălucirea chipurilor familiare să fie tot atât de binevenită ca tainicul luceafăr al dimineţii. Dar moşul nu era tot atât de darnic cu

cei fără de cămin – bunătatea lui nu se făcea simţită în casele fără foc şi cu mâncare puţină, acolo unde feţele oamenilor erau lipsite de strălucire şi aveau o privire fixă, grea – privirea mizeriei fără speranţă. Dar bătrânul Crăciun avea totuşi intenţiile cele mai bune şi dacă nu aflase cum să fericească în mod egal oamenii, era pentru că părintele lui, timpul, care vindecă totul, ascunde încă această taină în inima lui puternică, ce bate încet şi rar.

Cu toate că Tom se bucura că e din nou acasă, Crăciunul ăsta nu era chiar atât de fericit ca acelea de până atunci. Parcă-i lipsea ceva. Şi totuşi ilicele erau tot atât de bogate şi pline de bobiţe roşii, iar în seara de ajun, Tom cu Maggie împodobiseră toate ferestrele, poliţa de deasupra căminului şi ramele tablourilor la fel de frumos ca de obicei, împletind ciorchinii deşi şi stacojii cu ramuri de iederă cu boabe negre. Şi sub ferestrele lor auziseră, după miezul nopţii, un cor care lui Maggie i se păruse a fi glasuri de îngeri, cu toate că Tom îi spusese cu o insistenţă plină de dispreţ că de fapt colindătorii sunt membri ai corului bisericesc printre care şi bătrânul Patch, paracliserul parohiei. Maggie se cutremură totuşi, plină de veneraţie, auzind colindele care-i învăluiră visele, şi imaginea oamenilor în haine simple fu alungată de viziunea unor îngeri aşezaţi pe un nor îndepărtat. Cântarea de la miezul nopţii contribuise, ca de obicei, să ridice ziua aceea deasupra nivelului zilelor obişnuite; şi pe urmă mai era şi mirosul pâinii prăjite şi al berii, care venea de la bucătărie la ora micului dejun, iar imnurile preferate, ramurile verzi, predica scurtă conferită slujbei bisericeşti un caracter festiv. Şi când se întoarseră de la biserică şi după ce-şi scuturară zăpada de pe ghete bătând din picioare, dădură peste unchiul şi mătuşa Moss cu toţi cei opt copii ai lor, ale căror feţe păreau să reflecte focul viu din salonaş. Budinca de Crăciun, frumoasă ca de obicei, apăru la masă înconjurată de simbolicele flăcări albastre, care dădeau impresia că fusese smulsă în mod eroic din focurile infernului în care o zvârliseră nişte puritani dispeptici; desertul fu tot atât de minunat ca de obicei, cu portocalele-i aurii, nucile cafenii, consistenţa cristalină a jeleului de mere cu nuanţe mai deschise şi mai închise la culoare şi brânza goldană. Dacă te luai după toate aceste lucruri, Crăciunul părea neschimbat, era aşa cum îl ştia Tom de când lumea. Şi totuşi era ceva nou, pârtiile de săniuş şi bulgării de zăpadă erau parcă mai buni decât în alţi ani.

Da, Crăciunul era vesel, dar domnul Tulliver părea departe de a

fi mulţumit. Era mânios şi sfidător, iar Tom, deşi întotdeauna îi ţinea partea lui taică-său în toate certurile şi îi împărtăşea sentimentul că e nedreptăţit, nu se putea împiedica de astă dată să nu se simtă şi el copleşit, ca şi Maggie de altfel, atunci când domnul Tulliver începu să discute din ce în ce mai aprins şi mai furios, pe masură ce se apropiau de sfârşitul mesei şi aveau mai mult timp de vorbit. Atenţia pe care Tom ar fi concentrat-o asupra nucilor şi vinului fu abatută de la aceste bunătăţi de sentimentul că pe lume există duşmani şi pungaşi şi oamenii mari reuşesc cu greu să-şi rezolve afacerile fără să se certe. Iar lui Tom nu-i plăcea să se certe decât în cazul când cearta se putea sfârşi repede printr-o luptă dreaptă cu un adversar pe care avea toate şansele să-l pună la pământ. Şi discursurile aprinse ale lui taică-său îl făceau să se simtă stingherit, cu toate că nu-şi dădea seama de asta şi nu concepea că taică-său ar putea fi vinovatul.

Personificarea răului, care de data asta stârnise împotrivirea dârză a domnului Tulliver, era domnul Pivart care, posedând terenuri pe malul râului Ripple, în sus, luase măsuri ca acestea să fie irigate, ceea ce era sau trebuia să fie în mod categoric (pe baza principiului că apa e apă) o ştirbire a cantităţii de forţă hidraulică fixată prin lege ca revenindu-i domnului Tulliver. În comparaţie cu Pivart, Dix, care avea o moară pe malul aceluiaşi râu, era un blând discipol al „bătrânului Harry“[1]. Dix fusese pus cu botul pe labe la arbitraj şi sfaturile lui Wakem nu-i prea aduseseră cine ştie ce folos; domnul Tulliver considera că Dix nu ajunsese la niciun rezultat în materie de legi şi, în comparaţie cu furia lui împotriva lui Pivart, dispreţul pentru un adversar anihilat ca Dix începuse să capete aspectul unei legături de prietenie. În ziua aceea, domnul Tulliver nu avea decât un singur auditor-bărbat, pe domnul Moss, care, după cum afirma singur, habar n-avea de „isenţa morilor“ şi nu era în stare să facă altceva decât să aprobe argumentele domnului Tulliver despre baza „apriorică“ a relaţiilor de familie şi a obligaţiilor băneşti. Dar domnul Tulliver nu vorbea cu intenţia, inutilă de altfel, de a-şi convinge auditoriul – ci vorbea ca să-şi descarce sufletul, în timp ce bunul domn Moss se căznea să ţină ochii deschişi şi să nu se lase copleşit de somnul produs de o masă excelentă asupra unui trup ostenit de prea multă muncă. Doamna Moss, care era mai interesată de acest subiect decât bărbat-său, preocupând-o de fapt tot ce avea legătură cu fratele ei, asculta şi

---

[1] Una dintre denumirile populare englezeşti ale diavolului.

rostea şi ea câte o vorbă, ori de câte ori i-o permiteau grijile materne.

— Dar Pivart e un nume nou prin locurile astea, nu-i aşa, frate? întrebă ea. Pe vremea tatii, nu avea încă pământ prin meleagurile noastre şi nici înainte să mă mărit eu.

— Nume nou? Da, cred că e un nume nou, răspunse domnul Tulliver, subliniind mânios cuvintele. Moara Dorlcote e a neamului nostru de mai bine de o sută de ani şi nimeni n-a auzit vreodată de vreun Pivart să-şi bage nasul în râu până în ziua când a venit individul ăsta care a cumpărat ferma lui Bincome cât ai zice peşte, înainte ca cineva să poată scoate măcar o vorbă. Dar las' că-ţi arăt eu ţie, Pivart! adăugă domnul Tulliver, ridicând paharul cu aerul că-şi exprimase hotărârea cât se poate de limpede.

— Sper că n-ai să fii silit să te judeci cu el? întrebă doamna Moss cu oarecare îngrijorare.

— Nu ştiu ce voi fi silit să fac eu, dar ştiu ce-am să-l silesc să facă cu erigaţiile şi digurile lui, dacă există pe lume vreo lege să ţină cu cei care au dreptate. Şi să nu crezi că nu ştiu cine e în spatele lui. E Wakem; Wakem care-l susţine şi-l aţâţă. Sunt sigur că Wakem îi spune că legea nu-l poate atinge. Dar n-o fi Wakem singurul care ştie să mânuiască legea. Or mai fi şi alţii. E drept că de încuiat n-o sâ-1 poatâ încuia decât un mare pungaş, dar se găsesc ei şi pungaşi mai mari ca el, care să ştie şi mai multe despre şmecheriile legii, că altfel n-ar fi ajuns Wakem să piardă procesul lui Brumley.

Domnul Tulliver era un om cât se poate de cinstit şi se mândrea cu cinstea lui, dar socotea că în ceea ce priveşte legea nu poţi dobândi dreptatea decât dacă foloseşti un escroc mai mare care să înşele pe unul mai mic. Justiţia era un fel de luptă de cocoşi în care cinstea păgubită era cea care trebuia să facă rost de pasărea cea mai curajoasă şi cu pintenii cei mai puternici.

— Gore nu e fraier, nu e nevoie să mi-o spui tu, zise el cu un ton arţăgos, ca şi cum biata Gritty ar fi susţinut calităţile avocatului. Dar vezi tu, el nu cunoaşte legile chiar atât de bine ca Wakem. Şi apa e ceva cu totul deosebit. Nu poţi s-o aduni cu furca. De asta a dat atâta bătaie de cap „bătrânului Harry" şi avocaţilor. Dacă te uiţi cu atenţie, e destul de limpede ce-i bine şi ce e rău în problema apei. Râu-i râu şi dacă ai o moară îţi trebuie apă că altfel nu merge, şi degeaba îmi spui că erigaţia şi toate prostiile lui Pivart n-au să-mi oprească roata. Ştiu eu mai bine. Mă pricep la tot ce-are legătură

cu apa. Auzi? Să-mi spuie mie ce zic inginerii!! E limpede, cred eu, că digurile lui Pivart îmi aduc pagube. Dar dacă asta-i ingineria lor, am să-l pun eu într-o zi pe Tom să se ocupe de asta şi să vadă dacă n-o să găsească mai mult tâlc în ingineria lor decât le convine lor să arate.

Auzind de proiectele lui taică-său, Tom privi cam speriat în jur şi, fără să se gândească, luă din mâna micuţei Moss pârâitoarea cu care se juca. Fetiţa, ştiind cu o precizie extraordinară ce vrea, îşi exprimă îndată sentimentele printr-un ţipăt ascuţit şi nu se potoli nici după ce primi pârâitoarea înapoi, simţind pesemne că nedreptatea iniţială de a i se fi luat jucăria rămânea valabilă. Doamna Moss duse repede copilul în altă cameră, mărturisindu-i doamnei Tulliver, care o întovărăşea, convingerea ei că bietul copil trebuie să aibă motive serioase să plângă aşa: înţelegând prin asta că, dacă doamna Tulliver îşi închipuie că fetiţa urlă pentru că vrea pârâitoarea, înseamnă că n-o cunoaşte. Urletele justificate fiind în sfârşit potolite, doamna Moss se uită la cumnată-sa şi spuse:

— Îmi pare rău că bietul frate-miu se necăjeşte atâta cu povestea asta cu apa.

— Aşa-i fratele dumitale, doamnă Moss. Înainte de a mă mărita, n-am pomenit niciodată lucruri din astea, spuse doamna Tulliver cu oarecare reproş.

Ori de câte ori vorbea despre soţul ei cu doamna Moss sau în orice caz, de câte ori purtarea lui lăsa oarecum de dorit, doamna Tulliver îşi desemna soţul sub denumirea: „fratele dumitale“. Doamna Tulliver, deşi era femeie blândă şi nu se supăra niciodată, avea totuşi o fărâmă din spiritul acela fără de care n-ar fi fost în acelaşi timp o Dodson şi femeie, cu toate că era unul dintre membrii mai puţin tipici ai familiei şi se vedea mereu nevoită să ţină piept propriilor ei surori. Doamna Tulliver avea totuşi conştiinţa superiorităţii ei asupra surorii lui bărbat-său, care soră, în afară de faptul că nu prea avea stare şi era oarecum nevoită să depindă de frate-său, dădea totuşi dovadă de acea supunere blajină a femeii voinice, blânde, neîngrijite şi prolifice, care avea destulă afecţiune disponibilă nu numai pentru propriul soţ şi numeroşii ei copii, ci şi pentru un număr oricât de mare de rude mai îndepărtate.

— Tot nădăjduiesc şi mă rog lui Dumnezeu să n-ajungă la tribunal, spuse doamna Moss, că nu se ştie niciodată cum se poate sfârşi un proces. Nu câştigă întotdeauna cel care are dreptate. Din câte am înţeles, domnul Pivart ăsta e om bogat şi oamenii cu stare

întorc aproape întotdeauna lucrurile după cum le convine lor.

— Dacă-i vorba de asta, spuse doamna Tulliver, netezindu-şi rochia, am văzut eu cum sunt bogaţii chiar şi în familia mea; că surorile mele sunt căsătorite cu oameni care-şi pot permite să facă tot ce vor. Da' într-o zi o să-mi pierd minţile cu toată vorbăria asta despre legi şi erigaţie; şi surorile mele dau toată vina pe mine, că ele nu ştiu ce înseamnă să fii măritată cu un om ca fratele dumitale. De unde să ştie? Sora Pullet face tot timpul numai ce vrea ea.

— Eu una nu cred că mi-ar place să am un bărbat care să n-aibă pic de minte şi să trebuiască să i-o împrumut eu pe a mea, declară doamna Moss. E mult mai uşor să faci ce-ţi spune bărbatul, decât să-ţi baţi capul să-l înveţi tu ce să facă el.

— Dacă veni vorba de făcut ce-ţi spune bărbatul – reluă doamna Tulliver, încercând să imite tonul surorii Glegg – sunt sigură că fratele dumitale ar fi trebuit să aştepte mult şi bine până să găsească o nevastă care să-l lase să comande în toate aşa cum fac eu. În ultima vreme, de dimineaţă de când ne trezim şi până seara când ne culcăm, n-aud vorbindu-se decât despre „legi şi erigaţie". Şi nu l-am contrazis niciodată. Îi spun doar „fă cum vrei, domnule Tulliver, dar orice-ai face fereşte-te s-ajungi la tribunal".

După cum am mai văzut, doamna Tulliver avea totuşi oarecare influenţă asupra soţului ei. De altfel, toate femeile îşi influenţează într-un fel sau altul bărbaţii. Îi pot convinge să facă ce vor ele sau exact contrariul; pledoaria doamnei Tulliver contribuia fără îndoială să influenţeze complexul de impulsuri care ameninţau să-l împingă pe domnul Tulliver la judecată. Insistenţele doamnei Tulliver ar putea fi comparate cu acea pană proverbială care a avut meritul, sau lipsa de merit, să rupă şalele cămilei cu toate că din punct de vedere strict obiectiv fusese mai degrabă vina încărcăturii anterioare de pene care pusese şalele cămilei într-un pericol atât de iminent, încât fără această biată ultimă pană, nevinovată în alte împrejurări, nu s-ar fi putut produce o catastrofă atât de mare. Nu vreau să spun că insistenţele slabe ale doamnei Tulliver ar fi putut să aibă efectul penei de care vorbeam, dacă ar fi fost vorba numai de propria ei personalitate; dar ori de câte ori nu-l aproba pe bărbat-său, domnul Tulliver vedea în ea un reprezentant al familiei Dodson. Şi domnul Tulliver avea principiul că trebuie să le arate Dodsonilor că nu vor ajunge să-l domine sau, mai exact, că un Tulliver bărbat valora mai mult decât patru femei Dodson, chiar

dacă una dintre ele era doamna Glegg.

Dar nici chiar un argument direct al acelei tipice mostre Dodson împotriva ideii lui de a se judeca nu l-ar fi putut întări mai mult în convingerea că e bine să se judece, decât o făcea simpla amintire a existenţei lui Wakem, veşnic împrospătată în zilele de târg de imaginea vie a acestui avocat atât de priceput. Tulliver ştia precis că Wakem se află (vorbind în mod metaforic) în spatele irigaţiilor lui Pivart: Wakem încercase să-l întărâte pe Dix şi să-l facă să se judece pentru baraj, şi era limpede că tot Wakem îl făcuse pe domnul Tulliver să piardă procesul în legătură cu dreptul de circulaţie pe apă şi pe pod care făcea ca proprietatea lui să devină un loc accesibil pentru toţi vagabonzii cărora le plăcea mai degrabă să provoace stricăciuni pe o proprietate privată, decât să meargă ca orice om cinstit pe drumul mare. Toţi avocaţii erau mai mult sau mai puţin pungaşi, dar pungăşia lui Wakem era mai supărătoare decât altele, căci se opunea formei de dreptate pe care o reprezentau interesele şi părerile domnului Tulliver. Şi, ca o amărăciune în plus, morarul păgubit fusese silit de curând, atunci când împrumutase cele cinci sute de lire, să recurgă la serviciile lui Wakem pentru interesele lui. Wakem era un tip cu nas coroiat, abil, rece ca un castravete şi care părea întotdeauna sigur de succes. Era de-a dreptul supărător că avocatul Gore nu semăna mai mult cu Wakem, ci era un omuleţ chel, cu trăsături rotunde, purtări prietenoase şi mâini grăsuţe: un cocoş de luptă pe care trebuia să fii nesăbuit ca să pariezi, dacă ai fi avut de ales între el şi Wakem. Gore era un om şiret: slăbiciunea lui nu consta în scrupulozitate; dar, oricât ai clipi din ochi cu înţeles, tot nu te poţi compara cu un om care vede printr-un zid de piatră, şi oricâtă încredere ar fi avut domnul Tulliver în principiul că apa-i apă, şi în concluzia că Pivart nu are pe ce să se bazeze în afacerea cu irigaţia, avea totuşi o bănuială ca Wakem stăpânea mai bine legile ca să combată această concluzie raţional indiscutabilă, decât le stăpânea Gore ca s-o susţină. Dar dacă ajungeau la tribunal, domnul Tulliver avea totuşi o şansă, şi anume să-l folosească pe avocatul Wylde de partea lui, în loc să-l aibă ca adversar pe acest şarlatan care se pricepea atât de bine să dea din gură, iar perspectiva de a vedea un martor de-al lui Wakem năduşind şi zăpăcindu-se, cum se întâmplase altă dată cu martorul domnului Tulliver, i se părea atrăgătoare, dacă nu de altceva, măcar de dragul unui simţ al dreptăţii. Domnul Tulliver rumegase mult aceste probleme

încurcate, călărind pe calul lui sur şi dând din cap când într-o parte când într-alta după cum atârna balanţa, dar rezultatul rămânea deocamdată neclar: nu se putea concretiza decât în urma unor repetate discuţii aprinse în cadrul vieţii casnice şi sociale. Acest stadiu iniţial, în care domnul Tulliver relata cazul şi îşi exprima părerile faţă de întregul cerc de cunoştinţe, cerea în mod obligatoriu timp şi, la începutul lui februarie, când Tom plecă din nou la şcoală, nu apăruse aproape nimic nou în descrierea făcută de taică-său cazului Pivart, şi nicio indicaţie mai precisă a măsurilor pe care ar fi avut de gând să le ia împotriva acelui nebun ce încălca principiul că apa-i apă. Repetarea că şi fricţiunea generează mai degrabă căldură decât progres, şi înfierbântarea domnului Tulliver era din ce în ce mai evidentă. Iar dacă în legătură cu alte aspecte ale problemei nu apăruse nicio dovadă nouă, existau în schimb dovezi noi că Pivart se ţinea de brâu cu Wakem.

— Tată, spuse Tom într-o seară aproape de sfârşitul vacanţei, unchiul Glegg spune că avocatul Wakem o să-şi trimită băiatu’ la domnul Stelling. Nu-i adevărat că-l trimite în Franţa cum se spunea. Şi nu cred că vrei să fiu coleg cu băiatul lui Wakem, nu-i aşa?

— Ba nu mă supără deloc, băiete, ripostă domnul Tulliver – numa’ să nu înveţi nimic rău de la el. E un biet schilod care seamănă la faţă cu maică-sa. Nu cred să fi luat prea multe de la tat-său, şi pe urmă, dacă Wakem îl trimite la domnul Stelling înseamnă că are o părere bună despre pastor şi Wakem e un om care ştie să deosebească făina de tărâţe.

În fundul sufletului, domnul Tulliver era mândru că fiul lui se va bucura de aceleaşi avantaje ca şi fiul lui Wakem. Tom însă nu se împăca deloc cu această idee; ar fi fost mult mai uşor dacă fiul avocatului nu era schilod, căci atunci ar fi avut perspectiva să-l atace cu toată libertatea provenită dintr-o înaltă sancţiune morală.

Capitolul III
Noul coleg de şcoală

Tom se întoarse la şcoală într-o zi rece şi umedă de ianuarie, zi foarte potrivită cu această fază austeră a destinului său. Dacă n-ar fi avut în buzunar un pachet de zahăr candel şi o păpuşică olandeză pentru micuţa Laura, n-ar fi existat nicio rază de bucurie la care să se gândească şi care să mai împrăştie tristeţea generală. Tom se gândea cu plăcere la clipa când Laura va întinde botişorul şi

mânuţele să ia bucăţelele de zahăr candel şi, ca să întărească şi mai mult aceste plăceri ale imaginaţiei, scoase pachetul, făcu o găuricâ în hârtie şi muşcă dintr-un cristal, ceea ce avu un efect atât de liniştitor în spaţiul limitat şi în mirosul umed al coviltirului, încât repetă operaţia de mai multe ori pe parcursul drumului.

— Ei, Tulliver, ne pare bine să te vedem iarăşi printre noi, exclamă domnul Stelling cu cordialitate. Dezbracă-te şi, până se serveşte masa, vino în birou. Te aşteaptă un foc bun şi un nou coleg.

În timp ce-şi scotea fularul de lână şi haina groasă, Tom se simţi cuprins de timiditate şi de nelinişte. Îl văzuse pe Philip Wakem la St. Ogg’s, dar se grăbise întotdeauna să întoarcă capul. Chiar dacă Philip n-ar fi fost fiul unui om atât de rău, tot nu i-ar fi plăcut să aibă un coleg infirm. Şi, la drept vorbind, lui Tom nu-i prea venea să creadă că un om rău poate avea un fiu de treabă. Domnul Tulliver era un om de treabă şi Tom era gata să se ia la bătaie cu oricine ar fi susţinut contrariul. Urmându-l pe domnul Stelling în birou, se simţea stingherit, dar, în acelaşi timp, gata să sfideze pe oricine.

— Uite, îţi prezint pe viitorul tău coleg, Tulliver, spuse pastorul, intrând în bibliotecă: tânărul Philip Wakem. Vă las singuri, să faceţi cunoştinţă. Îmi închipui că aţi auzit unul de altul, doar sunteţi oarecum vecini.

Tom părea încurcat. Philip se ridică şi îl privi cu timiditate. Tom nu prea voia să-i întindă mâna şi nu era deloc hotarât să înceapă o discuţie cu el.

Domnul Stelling se gândi că e mai înţelept să plece şi ieşi închizând uşa în urma lui: timiditatea băieţilor dispare doar când cei mari nu sunt de faţă.

Philip era în acelaşi timp prea mândru şi prea timid ca să se apropie de Tom. Credea, sau mai degrabă simţea, că lui Tom îi era silă să se uite la el. Nu-i plăcea nimănui să-l privească, şi infirmitatea lui era şi mai evidentă când umbla. Nu-şi strânseră deci mâna şi nici nu schimbară vreo vorbă. Tom se duse la sobă să se încălzească; din când în când, azvârlea cu coada ochiului câte o privire spre Philip, care părea că desenează distrat întâi un obiect, apoi altul, pe o bucată de hârtie aflată în faţa lui. Se aşezase din nou şi, în timp ce desena, se gândea ce să-i spună lui Tom, încercând să-şi învingă aversiunea de a face primul pas. Tom începu să privească faţa lui Philip din ce în ce mai stăruitor, căci putea să se uite la ea fără să vadă cocoaşa, şi nu era câtuşi de

puţin o faţă neplăcută. Tom găsea că are o faţă de om bătrân şi se întrebă cu cât o fi Philip mai mare decât el. Un anatomist – sau chiar un simplu fizionomist – ar fi văzut de îndată că infirmitatea lui Philip nu era din naştere, ci rezultatul unui accident din copilărie, dar nu te puteai aştepta ca Tom să fie în stare să facă asemenea distincţii: pentru el, Philip era, pur şi simplu, un cocoşat. Încerca o bănuială vagă că infirmitatea lui Philip avea oarecari legături cu şarlatania avocatului despre care îl auzise pe taică-său vorbind de atâtea ori cu furie, iar el, Tom, se temea oarecum de Philip, fără s-o recunoască decât pe jumătate, considerând că trebuie să fie un băiat pizmaş care, nefiind în stare să se bată, întrebuinţa orice mijloace ca să facă rău pe ascuns. Existase în apropierea „Academiei“ domnului Jacobs un croitor cocoşat, un om considerat ca foarte nesuferit şi care fusese adesea huiduit de băieţii cu simţ cetăţenesc, exclusiv pentru defectele lui morale, aşa că Tom avea o experienţă pe care să se bazeze. Şi totuşi, cât de puţin semăna chipul urât al acelui croitor cu faţa acestui băiat melancolic; părul castaniu ce-i încadra obrazul se cârlionţa la capete ca părul unei fete şi Tom considera acest lucru demn de dispreţ. Wakem ăsta era un tip palid şi plăpând şi era clar că nu va fi în stare să se joace de-a nimic mai ca lumea; dar mânuia creionul ca nimeni altul şi, după toate aparenţele, făcea desen după desen cu cea mai mare uşurinţă. Ce desena oare? Tom se încălzise la sobă şi nu ştia ce să mai facă. Era totuşi mai plăcut să ai drept coleg un cocoşat nesuferit, decât să stai singur, să priveşti ploaia prin fereastra bibliotecii şi să loveşti cu piciorul în lavabou. Se va întâmpla câte ceva nou în fiecare zi – o ceartă sau altceva – şi Tom se gândi c-ar fi mai bine să-i arate de la început lui Philip că şmecheriile lui răutăcioase n-or să-i meargă cu el. Deodată, se depărtă de cămin şi, venind lângă Philip, privi hârtia cu desene.

— Vai, uite un măgăruş cu două coşuri, şi un prepelicar, şi nişte potârnichi prin lanuri, exclamă el, cu limba dezlegată de uimire şi de admiraţie. Ce n-aş da să desenez şi eu aşa! Semestrul ăsta o să învăţ şi eu desenul, da’ oare o să pot să fac şi eu câini şi măgari ca ăştia?

— Poţi să-i faci şi fără să înveţi, răspunse Philip. Pe mine nu m-a învăţat nimeni.

— Cum nimeni? întrebă Tom cu uimire. Păi, eu când desenez câini şi cai, capetele şi picioarele nu ies niciodată cum trebuie, cu toate că văd foarte bine cum ar trebui să fie. Pot desena case şi tot

soiul de hornuri care coboară de-a lungul zidului şi ferestre în acoperiş. Dar sunt convins că aş şti să fac şi câini şi cai dacă m-aş strădui mai mult, adăugă el, gândindu-se că Philip ar putea să-şi închipuie în mod greşit că se „dă bătut“ dacă e prea sincer în ceea ce priveşte imperfecţiunea realizărilor lui.

— Da, spuse Philip, e foarte uşor. Trebuie doar să te uiţi bine la lucruri şi să le tot desenezi mereu. Şi ce greşeşti o dată poţi îndrepta a doua oară.

— Da’ nu ai învăţat chiar deloc? reluă Tom, începând să se întrebe dacă nu cumva cocoaşa lui Philip era pricina unor însuşiri deosebite. Credeam că ai fost mult timp la şcoală.

— Da, răspunse Philip zâmbind. Dar am învăţat latină şi greacă, şi matematică şi scris, şi lucruri d-astea.

— Nu-i aşa că nu-ţi place latina? întreba Tom pe un ton confidenţial, coborându-şi vocea.

— Ba îmi place, da’ nu prea mă ocup de ea, spuse Philip.

— Atunci poate că nu ai ajuns la *propria quae maribus*[1], spuse Tom, clătinându-şi capul într-o parte şi într-alta, de parca ar fi vrut să spună: „asta e piatra de încercare“, e uşor să vorbeşti de latină dacă n-ai ajuns la *ea!*

Philip simţi o oarecare indulgenţă amară pentru prostia latentă a acestui băiat zdravăn şi plin de viaţă, dar, cum era politicos din pricina sensibilităţii sale excesive, precum şi din dorinţa de a se înţelege cu el, se abţinu să râdă şi spuse încet:

— Eu am isprăvit cu gramatica. Am trecut la altceva!

— Atunci nu înveţi aceleaşi lecţii cu mine! replică Tom dezamăgit.

— Nu. Dar dacă vrei, pot să te ajut. Mi-ar părea bine să te ajut, dacă pot.

Tom nu-i spuse „mulţumesc“ căci era copleşit de faptul că fiul lui Wakem nu părea chiar atât de răutăcios cum se aşteptase.

— Spune-mi, întrebă el, îl iubeşti pe taică-tău?

— Da, răspunse Philip, roşindu-se. Tu nu-l iubeşti pe al tău?

— Ba da... da’ te-am întrebat numa’ aşa..., spuse Tom care se cam ruşina, când îl văzu pe Philip roşind şi fâstâcindu-se.

Lui Tom îi venea foarte greu să se împace cu gândul că fiul avocatului Wakem e altfel decât îşi închipuise el şi îşi spunea că, dacă Philip nu l-ar fi iubit pe taică-său, asta ar fi explicat întrucâtva situaţia.

---

[1] Nume proprii care sunt atribuite persoanelor de genul masculin *(lat.).*

— Ai să înveţi şi desenul? îl întrebă el pe Philip, vrând să schimbe vorba.

— Nu, răspunse băiatul. Tata vrea să mă ocup acum de altele.

— Adică de ce, de latină, de geometria lui Euclid şi de alte lucruri d-astea? întrebă Tom.

— Da, răspunse Philip care se oprise din desenat şi-şi rezema capul într-o mână, în timp ce Tom stătea sprijinit în coate şi se uita cu o admiraţie din ce în ce mai mare la câine şi la măgar.

— Şi nu-ţi pare rău? întrebă Tom cu curiozitate.

— Nu. Îmi place să ştiu tot ce ştiu ceilalţi. Mai târziu am tot timpul să învăţ ce vreau eu.

— Nu înţeleg de ce trebuie să înveţi latina, spuse Tom. Nu serveşte la nimic.

— Face parte din educaţia unui gentleman, răspunse Philip. Există anumite lucruri pe care trebuie să le ştie orice gentleman.

— Cum, crezi că Sir John Crake, şeful vânătorilor, a învăţat latineşte? întrebă Tom care se gândise adesea că i-ar plăcea să semene cu Sir John Crake.

— Sigur. A învâţat şi el când era mic, replică Philip. Dar acum cred că a uitat!

— Atunci e bine că pot să uit şi eu, spuse Tom fără nicio intenţie ironică, ci cu o satisfacţie sinceră că, în ceea ce priveşte latina, nu exista nimic care să-l împiedice să semene cu Sir John Crake. Numai că trebuie s-o ştii cât eşti la şcoală, altfel trebuie să înveţi multe rânduri din „glosar“ pe dinafară. Să ştii că domnul Stelling ţine foarte mult la asta. Te ridică de zece ori în picioare dacă spui *nam* în loc de *iam*[1]... nu te lasă să greşeşti nici măcar o literă... ţi-o spun eu!

— Nu-i nimic, zise Philip, râzând pe înfundate. Am memorie bună şi sunt unele lecţii care îmi plac foarte mult. Îmi place istoria grecilor şi tot ce are legătură cu ei. Mi-ar fi plăcut să fiu grec şi să lupt împotriva perşilor şi pe urmă să mă întorc acasă şi să scriu tragedii, sau să fiu un mare înţelept pe care-l ascultă toţi ca pe Socrate şi să mor de o moarte frumoasă. (După cum vedeţi, Philip ţinea totuşi să-l impresioneze cu superioritalea lui intelectuală pe barbarul muşchiulos.)

— Dar ce, grecii au fost mari luptători? întrebă Tom care întrezări o perspectivă în această direcţie. Există în istoria grecilor oameni ca David, şi Goliath, şi Samson? Astea sunt singurele părţi din

[1] *Acum (lat.).*

istoria evreilor care-mi plac.

— Da, există poveşti foarte frumoase despre greci, despre eroii din timpurile străvechi care au ucis fiare sălbatice, aşa cum a făcut Samson. În *Odiseea* – care-i un poem foarte frumos – există un uriaş mai grozav decât Goliath – Polifem – care avea un singur ochi în mijlocul frunţii, şi Ulise, un om mic de statură, dar foarte înţelept şi şiret, a luat un molid înroşit în foc şi i l-a înfipt în singurul ochi, făcându-l să mugească ca o mie de tauri.

— Vai, ce grozav! exclamă Tom, sărind într-un picior şi depărtându-se de masă. Nu vrei să-mi spui şi mie toate poveştile astea? Ştii, eu n-am să învăţ greaca... nu-i aşa? adăugă el, oprindu-se din sărit cu oarecare îngrijorare că ar putea totuşi fi silit s-o înveţe. Oare dacă vrei să fii un gentleman trebuie să înveţi şi greaca? Crezi că domnul Stelling o să mă pună s-o învăţ?

— Nu, nu cred... sigur că nu, răspunse Philip. Dar poţi citi poveştile astea fără să ştii greceşte. Le am eu în englezeşte.

— Da, dar mie nu-mi place să citesc. Îmi place mai mult să mi le povesteşti tu. Dar, ştii, numai alea cu lupte. Soră-mea Maggie vrea mereu să-mi spună poveşti, dar sunt poveşti tâmpite. Aşa-s toate poveştile pe care le spun fetele. Ştii multe poveşti cu lupte?

— Sigur! Ştiu o mulţime, şi nu numai cu greci. Pot să-ţi povestesc despre Richard Inimă de Leu şi Saladin, şi despre William Wallace[1] şi Robert Bruce[2] şi James Douglas[3]. Ştiu câte vrei.

— Eşti mai mare ca mine, nu? întrebă Tom.

— De ce? *Tu* câţi ani ai? Eu am cincisprezece.

— Eu abia merg pe paisprezece, spuse Tom. Dar am snopit în bătaie pe toţi băieţii de la „Jacobs“, acolo unde am fost înainte de a veni aici. Şi eram cel mai tare la căţărat şi la jocul cu mingea. Ce bine ar fi să ne lase domnul Stelling să mergem la pescuit. Ţi-aş arăta cum se pescuieşte. Tu ştii să pescuieşti? Nu e greu deloc! Trebuie doar să stai în picioare şi să nu faci niciun zgomot.

Tom voia şi el să încline balanţa în favoarea lui. Cocoşatul nu trebuia să-şi închipuie că dacă ştie poveşti cu lupte poate să se măsoare cu un luptător adevărat ca Tom Tulliver. Philip tresări la

---

[1] William Wallace (1272-1305), erou popular scoţian, a luptat pentru independenţa ţării sale împotriva regelul englez Eduard I.

[2] Robert Bruce (1274-1329), erou naţional, rege al Scoţiei (1306), luptător pentru independenţa ţării.

[3] James Douglas (secolul al XIII-lea), erou naţional scoţian, partizan al lui Bruce.

aluzia lui Tom că n-ar fi în stare să ia parte la sporturile active şi răspunse morăcânos:

— Nu pot să sufăr pescuitul. Eu cred că oamenii ăştia care stau şi privesc undiţa ore întregi sunt nişte neghiobi – tot privesc şi aruncă şi iar aruncă şi nu prind nimic.

— Dar atunci când prind câte o ştiucă mare, sunt sigur că nu mai spui că-s neghiobi, făcu Tom, care nu prinsese nimic „mare“ în viaţa lui, dar a cărui imaginaţie era stimulată de indignarea că acest sport este defăimat.

Era limpede că fiul lui Wakem e un nesuferit şi trebuie ţinut la respect. Din fericire pentru armonia primei lor întrevederi, băieţii fură chemaţi la masă şi Philip fu silit să renunţe să-şi mai dezvolte opiniile nesănătoase în materie de pescuit. Dar Tom îşi spuse că nici n-ar fi putut să se aştepte la altceva din partea unui cocoşat.

Capitolul IV
Tânăra generaţie

Sentimentele contradictorii care caracterizaseră prima întrevedere dintre Tom şi Philip continuară să dăinuie în relaţiile lor, chiar şi după câteva săptămâni de intimitate şcolară. Tom nu renunţă nicio clipă la ideea că Philip, fiind fiul unui „pungaş“, era duşmanul lui firesc şi nu reuşi niciodată să învingă cu totul repulsia pe care i-o trezea infirmitatea celuilalt, pentru că Tom era un băiat care ţinea cu încăpăţânare la primele lui impresii. Şi, aşa cum se întâmplă întotdeauna cu oamenii la care percepţia predomină asupra gândirii şi emoţiei, fenomenele exterioare rămâneau pentru el exact ceea ce fuseseră în prima clipă.

Pe de altă parte, nu se putea să nu-ţi placă tovărăşia lui Philip când era bine dispus: se pricepea grozav la temele de latină socotite de Tom ca un fel de rebusuri care se puteau rezolva numai dacă aveai noroc. Şi pe urmă, spunea poveşti minunate de vitejie despre Hal de la Wynd şi despre alţi eroi care îi plăceau lui Tom, fiindcă-şi zdrobeau duşmanii cu lovituri puternice. În schimb avea o părere cam proastă despre Saladin care tăia o pernă în două cu paloşul, cât ai clipi din ochi. De ce să tai perne? Era o poveste tâmpită şi Tom n-avea chef s-o mai audă. Dar când Robert Bruce se sălta în scări pe calul lui negru şi ridica securea cea grozavă, crăpând dintr-o singură lovitură coiful şi ţeasta preapripitului

cavaler de la Bannockburn[1], Tom se simţea plin de înflăcărare şi simpatie şi, dacă ar fi avut o nucă de cocos la îndemână, ar fi crăpat-o pe loc cu vătraiul. Când era bine dispus, Philip îl răsplătea pe Tom cu maximum de talent, amplificând trosnetul, zăngănitul şi înverşunarea fiecărei lupte cu toată artileria de epitete şi comparaţii de care dispunea. Dar Philip nu era întotdeauna mulţumit sau bine dispus. Susceptibilitatea morocănoasă de care dăduse dovadă la prima lor întâlnire fusese semnul unei suferinţe morale, un amestec de irascibilitate nervoasă şi de amărăciune produsă de sentimentul că e infirm. Ori de câte ori îl apuca un acces de susceptibilitate, avea impresia că privirile tuturor sunt pline de milă jignitoare sau de repulsie prost mascată sau – în cel mai bun caz – pline de indiferenţă. Şi indiferenţa avea asupra lui Philip efectul pe care îl are aerul rece al primăverii din nord asupra unui copil al sudului. Greşeala pe care o făcea Tom, luând o atitudine protectoare atunci când se aflau împreună în aer liber, îl făcea pe Philip să se poarte brutal cu acest băiat plin de bunăvoinţă; şi ochii lui trişti şi liniştiţi începeau să arunce fulgere care erau departe de a exprima veselie. Era deci firesc ca Tom să rămână bănuitor faţă de cocoşat. Dar îndemânarea înnăscută a lui Philip la desen era încă o verigă care-i apropia; căci Tom descoperise, cu silă, că noul lui profesor nu-l punea să deseneze câini şi măgari, ci pâraie, podeţe de ţară şi ruine, totul neted ca o suprafaţă de grafit, arătând că natura e, înainte de toate, mătăsoasă şi catifelată. Şi dat fiind că pe vremea aceea Tom nu era prea sensibil la pitorescul unui peisaj, nu e de mirare că operele domnului Goodrich, profesorul său, îi păreau o formă neinteresantă de artă.

Domnul Tulliver, intenţionând oarecum să-l vadă pe Tom stabilit într-o profesiune care cerea să ştii să desenezi planuri şi hărţi, întâlnindu-se cu domnul Riley la Mudport, i se plânse că Tom nu învăţa nimic de felul ăsta; domnul Riley, îndatoritor, îl sfătuise să-l pună pe băiat să ia lecţii de desen. Domnul Tulliver nu trebuia să regrete că va plăti o sumă în plus:

„Las’ să-l facă pe Tom un bun desenator, că asta îi va servi oricum“. Aşa că rămase hotărât ca Tom să ia lecţii de desen. Şi pe cine să aleagă domnul Stelling ca profesor dacă nu pe domnul Goodrich, care era socotit pe o rază de treisprezece mile, drept un

[1] Localitate în Scoţia, unde Robert Bruce a repurtat în 1314 o victorie decisivă asupra englezilor.

as în meseria lui. Tom învăţă să-şi ascută bine creionul şi să redea peisajul „în linii foarte mari“, lucru care băiatului i se părea extrem de plictisitor, din cauza pronunţatei sale înclinaţii spre detaliu.

Dar nu uitaţi că toate acestea s-au întâmplat în acea epocă întunecată în care nu existau şcoli de desen, înainte ca învăţătorii să fi devenit oameni de o mare integritate şi înainte ca reprezentanţii bisericii să fi ajuns personalităţi cu mintea luminată şi de o vastă cultură. Şi nu e nicidecum o născocire că, în zilele acelea puţin binecuvântate de soartă, mai existau, în afară de domnul Stelling, şi alţi clerici cu minte îngustă şi nevoi mari şi ale căror venituri – printr-o confuzie logică la care în mod ciudat este expusă soarta, fiind oarbă şi de genul feminin – erau proporţionale nu cu nevoile, ci cu intelectul lor, deşi venitul nu are evident nicio legătură cu acesta. Problema pe care trebuiau s-o rezolve sus-numiţii domni era aceea de a schimba proporţia dintre nevoi şi venituri şi, cum e greu să-ţi sugrumi nevoile, era mult mai simplu să-ţi măreşti venitul, iar pentru asta exista doar un singur mijloc. Toate îndeletnicirile modeste în care oamenii sunt siliţi să depună o muncă de calitate pentru un preţ de nimic erau interzise clerului. N-aveau deci nicio vină dacă singura lor resursă era să producă o muncă inferioară la un preţ ridicat. În plus, nu te puteai aştepta ca domnul Stelling să-şi dea seama că educaţia e o treabă delicată şi dificilă, după cum nu te poţi aştepta ca un animal înzestrat cu puterea de a face o gaură în stâncă să aibă păreri generale despre excavare. Facultăţile domnului Stelling fuseseră de timpuriu obişnuite să urmeze o singură cale, şi alte facultăţi nu mai avea. Dar, printre contemporanii lui Tom ai căror taţi îi supuneau unei educaţii clericale ca să descopere după un timp că au rămas tot atât de ignoranţi, erau mulţi care aveau chiar mai puţin noroc decât Tom Tuliiver. În acele vremuri de demult, educaţia era aproape exclusiv o chestiune de noroc – de cele mai multe ori de nenoroc. Se poate spune că un jucător de biliard sau de zaruri are mult mai multă certitudine când ia tacul sau zarul în mână, decât aveau părinţii de modă veche, ca domnul Tulliver, când alegeau o şcoală sau un preparator pentru fiii lor. Oameni minunaţi, care toată viaţa lor au fost siliţi să scrie după un sistem fonetic improvizat, şi care, reuşind în afaceri în ciuda acestui neajuns, au câştigat bani destui ca să ofere fiilor lor un început mai bun decât cel de care avuseseră ei parte, sunt nevoiţi să rişte în ceea ce priveşte conştiinţa şi competenţa învăţătorului, despre care li s-a vorbit şi care părea să

promită mult mai mult decât s-ar fi gândit ei vreodată să ceară, inclusiv restituirea rufelor, furculiţei şi lingurii. Aveau noroc dacă nu cunoşteau vreun negustor de postavuri ambiţios care să-şi fi făcut băiatul pastor şi dacă acest tânăr, la vârsta de douăzeci şi patru de ani, nu-şi încheiase viaţa desfrânată de studenţie printr-o căsătorie nesăbuită; căci altfel, aceşti taţi neştiutori, în dorinţa de a face totul pentru odraslele lor, n-ar fi putut să scape de fiul negustorului decât dacă se întâmpla să fie fondatorii unei şcoli primare, pe care nu o vizitase încă niciun inspector şi unde doi sau trei băieţi ar fi putut să se bucure singuri de toate avantajele unei clădiri mari şi impunătoare împreună cu un director ştirb, surd şi cu vederea proastă, a cărui neatenţie şi erudită confuzie ar fi fost sporite de ei prin suma de trei sute de lire de cap – fără îndoială un savant copt când fusese angajat la început; dar orice lucru copt pe lumea asta are un stadiu ulterior, mult mai puţin căutat pe piaţă.

În comparaţie cu mulţi alţi tineri englezi de pe vremea lui, care mai târziu fuseseră nevoiţi să se lupte în viaţă cu crâmpeie de cunoştinţe mai mult sau mai puţin relevante şi cu o mare cantitate de ignoranţă cât se poate de relevantă, Tom Tulliver nu era chiar atât de nenorocos. Domnul Stelling era un om sănătos, lat în umeri, cu o ţinută de gentleman şi cu convingerea că în perioada de creştere un băiat are nevoie de multă carne de vacă şi de oarecare afecţiune sinceră, şi de aceea îi plăcea să-l vadă pe Tom arătând bine şi mâncând cu poftă. Domnul Stelling nu era un om cu o conştiinţă exigentă sau cu un simţ adânc al nenumăratelor probleme ce ţin de îndatoririle de fiecare zi. Competenţa lui nu era chiar la nivelul înaltelor sale îndeletniciri. Dar oamenii incompetenţi trebuie şi ei să trăiască, şi fără avere personală e greu să trăieşti cu eleganţă dacă nu lucrezi în domeniul educaţiei sau în domeniul civil. Şi apoi era vina conformaţiei intelectuale a lui Tom, dacă facultăţile lui nu puteau fi hrănite cu genul de cunoştinţe pe care le avea de împărtăşit domnul Stelling. Un băiat născut cu o capacitate deficientă de percepţie a semnelor şi abstracţiilor trebuie să sufere consecinţele deficienţei lui congenitale, cum ar fi suferit dacă s-ar fi născut cu un picior mai scurt. Doar metoda de educaţie, consfinţită prin practicile îndelungate ale venerabililor noştri strămoşi, nu putea fi înlocuită din cauza prostiei neobişnuite a unui băiat care la epoca aceea nu făcea altceva decât să existe. Şi domnul Stelling era convins că un băiat care pare atât de prost în ceea ce priveşte semnele şi abstracţiile trebuie să fie prost în oricare alt domeniu,

chiar dacă onorabilul domn ar fi fost în stare să-l înveţe şi altceva. Venerabilii noştri strămoşi aveau obiceiul să aplice la degete un instrument ingenios de tortură care se numeşte „şurub“ şi pe care-l strângeau până scoteau la iveală fapte care nu există: porneau de la ideea preconcepută că faptele există şi deci ce puteau face altceva decât să strângă şurubul? Tot aşa se întâmpla şi cu domnul Stelling, care avea o părere preconcepută că toţi băieţii care au oarecari posibilităţi de gândire pot învăţa ceea ce era normal să li se predea; dacă erau proşti, atunci şurubul trebuia strâns, exerciţiile trebuiau repetate cu mai multă severitate şi drept pedeapsă erau obligaţi să înveţe o pagină din Virgiliu, în scopul încurajării şi stimulării unei înclinaţii extrem de moderate pentru versurile latine.

Dar în al doilea semestru al anului, şurubul fu totuşi slăbit. Philip făcuse progrese atât de mari la învăţătură şi era atât de ager la minte, încât domnul Stelling obţinu mult mai multe satisfacţii de pe urma dexterităţii băiatului care nu avea nevoie de prea mult ajutor, decât obţinea prin procesul anevoios de a învinge prostia lui Tom. Domnii care posedă umeri laţi şi multă ambiţie îşi dezamăgesc uneori prietenii nereuşind în viaţă, poate pentru că realizările mari cer, în afară de o năzuinţă deosebită spre recompense înalte, şi alte calităţi neobişnuite. Şi asta poate pentru că aceşti domni robuşti sunt de fapt cam indolenţi, *divinae particulum aurae*[1] fiind împiedicat să se avânte din pricina prea marii pofte de mâncare a respectivilor. Exista probabil un motiv anume pentru care domnul Stelling amâna realizarea multor proiecte nobile – un motiv pentru care nu începuse în orele lui libere redactarea piesei greceşti, sau a altor lucrări ştiinţifice – ci, după ce se încuia cu hotărâre în biroul său, se apuca să citească unul dintre romanele lui Theodore Hook[2]. Încetul cu încetul, Tom era ţinut mai puţin din scurt cu lecţiile în care se împotmolea şi, cu ajutorul lui Philip, reuşea să dea impresia că se străduise să înveţe, într-un fel confuz şi pe dibuite, fără să mai fie întrebat şi astfel să se dea de gol că mintea lui era complet nevinovată în acea materie. În situaţia aceasta nouă, Tom considera şcoala mult mai suportabilă; îşi continua deci învăţătura destul de mulţumit, culegând cunoştinţe eterogene, mai cu seamă din domenii care nu aveau nicio legătură cu scopurile educaţiei.

---

[1] Focul sacru *(lat.).*

[2] Romancier şi dramaturg englez (1788-1841), autor al unor romane puţin cunoscute astăzi.

Sistemul prin care era educat consta pur şi simplu din exerciţii de lectură, scris şi ortografie, realizate prin înşiruirea minuţioasă a unor idei de neînţeles şi prin mari eşecuri în efortul de a le învăţa pe dinafară. Şi, totuşi, această educaţie avea o influenţă binefăcătoare asupra lui Tom, poate pentru că nu era un băiat „în abstract“, care să existe doar pentru a ilustra influenţa dăunătoare a unei educaţii greşite, ci un băiat în carne şi oase, cu înclinaţii care nu se lăsau cu totul la cheremul împrejurărilor.

Ţinuta lui, de exemplu, se îmbunătăţise mult şi asta se datora în oarecare măsura domnului Poulter, învăţătorul satului, care, fiind un vechi soldat şi fost luptător în Spania, era folosit pentru a-i da lui Tom lecţii de educaţie fizică, ceea ce le făcea mare plăcere atât unuia, cât şi celuilalt. Domnul Poulter, despre care cei de la „Lebăda neagră“ spuneau că ar fi semănat cândva groaza în inimile francezilor, nu mai avea nimic înfricoşător. Părea mai degrabă pipernicit şi dimineaţa cam tremura, nu din pricina vârstei, ci din pricina răutăţii îngrozitoare a băieţilor de la King’s Lorton, răutate pe care numai ginul îl ajuta s-o poată suporta cu oarecare curaj. Cu toate acestea se ţinea drept, cu un aer marţial, purta hainele periate cu mare grijă şi pantalonii bine strânşi cu cureaua. Miercurea şi sâmbăta după-amiaza când venea la Tom era întotdeauna însufleţit de gin şi de amintiri, ceea ce-i dădea un aer deosebit de animat, făcându-l să semene cu un cal de luptă scos la pensie, când aude toba. Lecţiile de educaţie fizică se prelungeau întotdeauna cu povestiri războinice care-l interesau pe Tom mai mult decât poveştile lui Philip din *Iliada;* căci în *Iliada* nu existau tunuri şi pe urmă Tom fusese cam indignat când aflase că Hector şi Ahile erau probabil simple născociri.

În schimb, ducele de Wellington trăia, iar Bony[1] murise de curând, aşa încât nu puteai bănui că amintirile domnului Poulter din războiul din Spania ar fi un produs al imaginaţiei. După câte se părea, domnul Poulter fusese o figură cunoscută la Talavera[2] şi contribuţia lui la groaza cu care era privit de către inamic regimentul de infanterie din care făcea parte era serioasă. În unele după-amieze, când memoria îi era mai stimulată decât de obicei, povestea că ducele de Wellington îşi exprimase (într-un cerc strict intim, ca să nu stârnească gelozii) stima faţă de Poulter, un om cu

[1] Prescurtare de la Bonaparte.

[2] Localitate din Spania unde ducele de Wellington a învins, în 1809, armatele franceze.

mari merite. Însuşi chirurgul de la spital, care-l îngrijise când fusese rănit de un glonte, se arătase adânc impresionat de cât de bun de carne fusese domnul Poulter, căci nimeni altul n-ar fi reuşit să se vindece atât de repede. Dar în problemele mai puţin personale, legate de ostilităţile importante la care luase parte, domnul Poulter se arăta mai reţinut, având doar grijă să nu confere greutatea autorităţii lui unor noţiuni vagi cu privire la istoria militară. Domnul Poulter privea cu dispreţ nemărturisit pe oricine ar fi pretins că ştie ce se întâmplase la asediul Badajos[1]; ar fi vrut să-l vadă pe acel flecar fugărit şi cu răsuflarea tăiată, aşa cum i se întâmplase lui, şi atunci să vedem daca i-ar mai fi convenit să vorbească despre asediul de la Badajos!

Dar se întâmpla uneori ca Tom să-l enerveze pe profesor, când insista să afle şi despre alte chestiuni militare decât cele ce aveau legătură cu experienţele personale ale domnului Poulter.

— Dar generalul Wolfe[2]? Nu-i aşa c-a fost un mare luptător? întrebă Tom, care-şi închipuia că toţi eroii marţiali comemoraţi pe firmele cârciumilor luptaseră cu Napoleon.

— Da’, de unde, răspundea domnul Pouter cu dispreţ. Nici vorbă de aşa ceva. Capu’ sus! adăuga el pe un ton sever de comandă, care-l încânta pe Tom şi îl făcea să se simtă de parcă ar fi fost un întreg regiment întruchipat într-o singură persoană.

— Nu. Nici gând! continua domnul Poulter, făcând o pauză în materia pe care o preda. Ar fi mai bine ca în faţa mea nici să nu pomeniţi de generalul Wolfe. N-a făcut altceva decât să moară de o rană pe care a primit-o. Şi, după părerea mea, ăsta-i un lucru nedemn. Oricare alt om în locul meu s-ar fi prăpădit de o mie de ori în urma rănilor pe care le-am primit. O singură lovitură de sabie, din cele pe care le-am primit eu, l-ar fi ucis pe generalul Wolfe!

— Domnule Poulter – spunea Tom de fiecare dată când acesta făcea câte o aluzie la sabie – tare aş vrea să aduceţi sabia şi să faceţi exerciţii cu ea.

De câte ori auzea aceasta cerere, domnul Poulter dădea din cap cu înţeles şi zâmbea cu superioritate, aşa cum făcea probabil Jupiter când Semele[3] îşi manifesta dorinţele – prea ambiţioase. Până într-o după-masă, când domnul Poulter care fusese reţinut

---

[1] Localitate din vestul Spaniei, cucerită de Wellington în 1812.

[2] Comandant al armatelor engleze din Canada, in timpul războiului de şapte ani cu Franţa (1759).

[3] Fiica lui Cadmos, rege al Tebei, sedusă de Jupiter.

douăzeci de minute în plus la „Lebăda neagră“, din cauza unei ploi torenţiale, pornită din senin, aduse sabia numai ca să i-o arate lui Tom.

— Asta-i chiar sabia cu care aţi luptat, domnule Poulter? întrebă Tom, pipăind mânerul. Aţi tăiat vreodată cu ea capul unui francez?

— Să-i tai capul? Cum să nu! Şi dacă ar fi avut trei capete, i le-aş fi retezat pe toate trei.

— Dar aţi mai avut şi puşcă şi baionetă, nu-i aşa? stărui Tom. Mie îmi place mai mult puşca şi baioneta, fiindcă aşa poţi întâi să împuşti duşmanu’ şi pe urmă să-l străpungi. Bang! Fştl

Tom mimă gesturile pentru a indica plăcerea dublă de a apăsa pe trăgaci şi de a străpunge inamicul cu baioneta.

— Da, dar când e vorba de lupte corp la corp, sabia-i totul, mărturisi domnul Poulter, molipsindu-se fără să vrea de entuziasmul lui Tom şi trăgând sabia atât de brusc din teacă, încât Tom făcu repede un salt înapoi.

— Dar dacă vreţi să faceţi exerciţii... spuse Tom, care-şi dădea totuşi seama că nu se comportase aşa cum se cuvine să se poarte un englez, daţi-mi voie să mă duc să-l chem şi pe Philip, c-o să-i placă!

— Cum, băiatul ăla cocoşat! ripostă domnul Poulter cu dispreţ. De ce să-l chemi? La ce i-ar servi?

— Păi, ştie o mulţime de lucruri despre lupte, spuse Tom, despre cum se lupta pe vremuri cu arcuri şi săgeţi şi securi.

— Atunci bine. Să vină, că am să-i arăt ceva cu totul altfel decât arcurile şi săgeţile lui, afirmă domnul Poulter, tuşind şi ridicându-se în timp ce îşi rotea încheietura mâinii ca s-o dezmorţească.

Tom dădu fuga în casă să-l cheme pe Philip care îşi petrecea timpul liber în salon, încercând melodii la pian şi cântându-le din gură. Era fericit. Stătea cocoţat, ca o boccea informă pe scaunul înalt, cu capul dat pe spate, privirea pironită pe cornişa din faţa lui şi răcnea cât îl ţinea gura cuvinte improvizate la o melodie de Ame[1], care-i plăcea lui.

— Hai, Philip, strigă Tom, dând buzna în cameră, nu mai sta aşa, să urli la, la, la! Vino să-l vezi pe bătrânul Poulter cum face în grajd exerciţii cu sabia!

Şocul provocat de această întrerupere – discordantă dintre tonul lui Tom şi muzica la care Philip vibra cu întreaga lui făptură – ar fi fost de-ajuns să-l scoată din sărite, chiar dacă nu era vorba de

[1] Thomas Ame (1710-1778), compozitor englez.

Poulter, profesorul de educaţie fizică; la rândul lui, Tom, grăbindu-se să spună ceva pentru ca domnul Poulter să nu creadă că se temuse de sabie atunci când sărise în lături, se agăţase de propunerea de a-l chema pe Philip, deşi ştia foarte bine că acesta nu putea suferi să-l audă vorbind de lecţiile de educaţie fizică. Tom n-ar fi făcut niciodată un lucru atât de nedelicat, dacă n-ar fi fost sub influenţa puternică a propriei lui mândrii.

Philip începu să tremure şi se opri din cântat. Apoi, roşind, spuse cu violenţă:

— Pleacă necioplitule, tâmpitule! Nu mai răcni aşa la mine. Nu meriţi să vorbeşti decât cu caii de povară.

Tom îl mai supărase şi altă dată pe Philip, dar era prima dată când acesta din urmă îl asalta cu proiectile verbale care-l loveau atât de direct.

— Ba merit să vorbesc chiar cu cineva mai bun decât tine, stârpitură laşă ce eşti, strigă Tom aprinzându-se când văzu furia lui Philip. Ştii bine că nu pot da în tine, că eşti ca o fată. Dar tatăl meu e un om cinstit, pe când tatăl tău e un pungaş. Aşa spune toată lumea! Toată lumea!

Tom ieşi în goană, trântind uşa în urma lui; supărarea îl făcuse uimitor de neatent, căci să trânteşti uşile când ar fi putut să te audă doamna Stelling care se afla probabil prin apropiere, era o crimă ce n-ar fi putut fi ispăşită decât prin douăzeci de versuri din Virgiliu. Şi, într-adevăr, după câteva clipe doamna Stelling coborî din camera ei, mirată întâi de zgomot, şi apoi de faptul că imediat după aceea Philip se oprise din cântat. Îl găsi ghemuit pe o pernă de pe podea şi plângând amarnic.

— Ce s-a întâmplat, Wakem? Ce-a fost zgomotul ăla? Cine a trântit uşa?

Philip ridică privirea şi-şi şterse repede ochii.

— Păi... Tulliver, a venit să... să mă cheme să ies cu el...

— Şi de ce eşti atât de amărât? întrebă ea.

Dintre cei doi elevi, doamna Stelling îl prefera pe Tom, căci era mai îndatoritor şi o ajuta la tot felul de treburi. Dar tatăl lui Philip plătea mai mult decât domnul Tulliver, aşa încât încerca să-i dea impresia că se poartă cât se poate de bine cu el.

Cu toate astea, Philip reacţiona la încercările ei de a-i arăta înţelegere cum ar reacţiona o moluscă pe care o mângâi, la invitaţia să iasă din cochilie. Doamna Stelling nu era o femeie afectuoasă, cu suflet iubitor, ci o femeie a cărei rochie cădea

întotdeauna bine şi care, atunci când te întreba de sănătate, îşi aranja cordonul sau îşi potrivea buclele cu gândul într-altă parte. Aceste lucruri reprezintă, fără îndoială, o mare forţă socială, dar nu reprezintă forţa dragostei, sigura cu care-l putea câştiga pe Philip, făcându-l să iasă din rezerva lui obişnuită.

Răspunse la întrebarea ei minţind:

— M-a apucat iar durerea de măsele şi asta m-a făcut să-mi ies din minţi.

Lucrul asta se mai întâmplase altă dată şi Philip era bucuros că-şi amintise de el – o inspiraţie fericită care îi oferise o scuză pentru faptul că plângea. Fu silit, de aceea, să accepte apa de colonie şi apoi să refuze creozotul; dar asta era mai uşor.

Între timp, Tom, căruia i se întâmpla pentru prima dată să înfigă o săgeată otrăvită în inima lui Philip, se întoarse în grajd unde îl găsi pe domnul Poulter cu privirea fixă şi gravă, irosindu-şi măiestria de spadasin pe nişte şobolani care, deşi se arătau preocupaţi, nu păreau să-l aprecieze la justa lui valoare. Dar domnul Poulter constituia el singur un public – cu alte cuvinte avea faţă de el însuşi mai multă admiraţie decât ar fi avut o armată întreagă de spectatori. Nu băgă de seamă că Tom se întoarse, fiind prea aferat de lovituri şi fandări – solemnul unu, doi, trei, patru; şi Tom, simţindu-se puţin îngrijorat de privirea fixă a domnului Poulter şi de sabia avidă care părea dornică să străpungă altceva decât aerul, se mulţumi să admire spectacolul de la o distanţă cât mai mare. Simţi farmecul exerciţiului de scrimă numai când domnul Poulter se opri, ştergându-şi sudoarea de pe frunte şi abia atunci îl încercă dorinţa de a-l mai vedea o dată:

— Domnule Poulter, spuse Tom când sabia îşi reluă în sfârşit locul în teacă, nu vreţi să mi-o lăsaţi şi mie câteva zile?

— Nu, tinere, răspunse profesorul, dând din cap cu hotărâre, ai putea să te răneşti!

— Nu, n-aveţi nicio grijă, că nu mă rănesc. N-am s-o scot prea des din teacă, dar am să pun „la picior arm'!“, şi o să mai fac şi alte exerciţii d-astea.

— Nu, nu se poate, ţi-am mai spus că nu se poate, hotărî domnul Poulter, dând să plece. Ce-ar spune domnul Stelling?

— Vă rog, domnule Poulter, vă rog să mi-o lăsaţi. Dacă mi-o lăsaţi o săptămână, vă dau moneda mea de cinci şilingi. Uitaţi, spuse Tom, ispitindu-l cu o monedă mare de argint.

Pezevenghiul calculase efectul cu înţelepciunea unui filozof.

— Dar, ripostă domnul Poulter cu şi mai mare gravitate, să n-o vadă nimeni, auzi?

— Am s-o ţin sub pat, răspunse Tom, sau în fundul cufărului.

— Ia să vedem dacă poţi s-o scoţi din teacă fără să te răneşti.

După ce făcură de câteva ori încercarea, domnul Poulter se gândi că dăduse dovadă de o conştiinciozitate scrupuloasă, şi adăugă:

— Şi acum, domnule Tulliver, să ştii că iau moneda numai ca să mă asigur că nu vei face niciun rău cu sabia.

— N-aveţi nicio grijă, domnule Poulter, îl încredinţă Tom încântat, dându-i moneda de argint şi apucând sabia, dar gândindu-se că n-ar fi stricat să fie mai uşoară.

— Dar ce te faci dacă te prinde domnul Stelling când o duci în casă? întrebă domnul Poulter, ridicând o nouă problemă, dar punând, până una alta, moneda în buzunar.

— Nu mă prinde, că sâmbătă după-masă stă întotdeauna în biroul de sus, răspunse Tom, căruia nu-i plăcea să facă nimic pe ascuns, dar nu se dădea totuşi înapoi de la o mică stratagemă atunci când era vorba de o cauză atât de măreaţă.

Aşa că duse sabia sus, în camera lui, cu un sentiment în care triumful se îmbina cu oarecare teamă că s-ar putea întâlni cu domnul sau cu doamna Stelling. Odată ajuns în cameră, începu să se întrebe ce să facă şi, în cele din urmă, ascunse sabia în dulap, după nişte haine atârnate pe un umăr.

În seara aceea adormi gândindu-se cum o va uimi pe Maggie la viitoarea ei vizită, când îi va arăta sabia pe care şi-o va lega de brâu cu fularul de lână roşie, şi îi va spune că sabia e a lui şi se va face soldat. În afară de Maggie nu era nimeni atât de prost să-l creadă, sau căruia să îndrăznească să-i spună că are o sabie. Iar Maggie avea într-adevăr să vină peste o săptămână să-l vadă pe Tom, înainte de a pleca la internat cu Lucy.

Daca vă închipuiţi cumva că un băiat de treisprezece ani nu poate fi atât de copilăros, înseamnă că sunteţi foarte înţelepţi şi, dedicându-vă unei profesiuni civile care vă cere să vă arătaţi mai degrabă paşnic decât înfricoşător, nu vi s-a întâmplat niciodată, de când v-a crescut barba, să luaţi o atitudine marţială sau să vă încruntaţi în faţa oglinzii. E puţin probabil că armata noastră ar fi menţinută dacă n-ar exista acasă oameni paşnici cărora le place să-şi închipuie că sunt soldaţi. Războiul, ca şi alte spectacole dramatice, ar putea eventual să dispară, dacă n-ar mai avea

„public“.

Capitolul V
A doua vizită a lui Maggie

După ultima lor discuţie, cei doi băieţi rămaseră multă vreme certaţi şi un timp nu-şi mai vorbiră decât dacă era strictă nevoie. Firile lor opuse făceau ca resentimentul să se poată transforma uşor în ură, şi la Philip transformarea părea să fi început: nu era rău din fire, dar susceptibilitatea îl făcea capabil de antipatii violente. Cred că nu greşim dacă afirmăm, bazându-ne pe autoritatea unui mare clasic, că boul nu este făcut să se folosească de dinţi ca de o armă de atac; şi Tom era un băiat bun şi bovin, care ataca problemele complicate într-o manieră cu totul ingenios bovină. Dar îl atinsese pe Philip în punctul lui cel mai sensibil şi îl făcuse să sufere atât de dureros, încât ai fi putut crede că Tom calculase dinainte cum s-o facă în cele mai mici amănunte, împins de sentimentele cele mai duşmănoase. Tom nu vedea niciun motiv să nu se împace după ultima ceartă, aşa cum se mai împăcaseră de atâtea ori, purtându-se unul faţă de celălalt ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat; căci, deşi până atunci nu-i spusese niciodată lui Philip că taică-său ar fi un pungaş, se obişnuise atât de mult cu această idee, integrată în mod atât de firesc în relaţiile dintre el şi colegul acesta ciudat, care nu putea nici să-i placă, nici să-i displacă, încât faptul de a fi exprimat această idee cu voce tare nu însemna pentru el un lucru atât de grav ca pentru Philip. Şi, de altfel, avea şi dreptul s-o spună, de vreme ce Philip ţipa la el şi îl înjura. Dar, când îşi dădu seama că primele lui tentative de împăcare nu sunt împărtăşite, se hotărî să revină la o atitudine mai puţin prietenoasă şi să nu-i mai ceară niciodată ajutorul nici la desen, nici la lecţii. Se purtau politicos unul cu altul, doar atât de politicos cât era nevoie ca să nu-şi dea seama domnul Stelling că sunt certaţi, căci pastorul ar fi „interzis“ asemenea prostii cu toată puterea.

Totuşi, când sosi, Maggie nu se putu opri să nu-l privească pe noul coleg cu un interes din ce în ce mai mare, deşi era fiul lui Wakem, avocatul acela rău care-l necăjise atât de tare pe domnul Tulliver. Maggie sosise la King’s Lorton tocmai la ora lecţiilor şi rămăsese în birou, în timp ce domnul Stelling îl asculta pe Philip. Tom îi scrisese cu câteva săptămâni în urmă că Philip ştie o mulţime de poveşti: poveşti grozave, nu tâmpite ca ale ei. Iar

acum, după propriile observaţii, ajunsese la convingerea că trebuie să fie foarte deştept. Nădăjduia că şi el o va găsi deşteaptă după ce vor discuta. Şi, pe urmă, Maggie simţea oarecare duioşie faţă de făpturile infirme; îi plăceau mai mult mieii cu gâtul strâmb decât cei zdraveni care, după cum i se părea, nu se bucurau atât de tare când îi mângâia, ori lui Maggie îi plăcea să mângâie mai ales acele fiinţe care considerau că-i foarte plăcut să fie mângâiate de ea. Îl iubea foarte tare pe Tom, dar se gândea adesea ce bine ar fi fost dacă Tom i-ar fi preţuit mai mult dragostea.

— Tom, mie Philip Wakem mi se pare drăguţ, spuse ea când ieşiră împreună din bibliotecă, să petreacă în grădină timpul care le mai rămăsese până la masă. N-avea cum să-şi aleagă tatăl, ştii, şi am citit despre oameni foarte răi care au copii foarte buni, şi despre oameni buni care au copii răi, şi dacă Philip e bun, cred că trebuie să ne fie şi mai milă de el, fiindcă taică-său e un om rău. Ţie îţi place Philip, nu-i aşa?

— E cam ciudat, răspunse Tom tăios, şi e foarte acru cu mine, de când i-am spus că taică-său e un pungaş. Şi aveam dreptul să i-o spun, fiindcă e adevărat; şi, pe urmă, el a început... M-a insultat. Dar aşteaptă-mă puţin aici, Maggie, vrei? Am nişte treabă sus!

— Nu pot să vin şi eu? sări Maggie care, în prima zi a revederii iubea până şi umbra lui Tom.

— Nu. E ceva de care ai să afli puţin mai târziu, spuse Tom, dând fuga sus.

După-masă, băieţii se duseră în bibliotecă şi se băgară cu nasul în cărţi, pregătindu-şi lecţiile pentru a doua zi ca să aibă seara liberă în onoarea sosirii lui Maggie. Tom tocea gramatica latină mişcând din buze fără să scoată un sunet, ca un catolic fervent dar nervos, care tot spune Tatăl Nostru; iar Philip, în capătul celălalt al camerei, răsfoia două volume şi avea o expresie atât de silitoare şi în acelaşi timp atât de mulţumită încât aţâţă curiozitatea lui Maggie. Nu dădea deloc impresia că-şi învaţă lecţiile. Maggie se aşeză pe un scăunel care forma un unghi aproape drept faţă de locurile unde stăteau cei doi băieţi, privind când la unul, când la celălalt; şi Philip, ridicându-şi o dată ochii de pe carte şi îndreptându-şi privirea către cămin, întâlni cei doi ochi negri, întrebători, aţintiţi asupra lui. Sora asta a lui Tulliver i se părea foarte drăguţă: semăna prea puţin cu fratele ei; ar fi vrut să aibă şi el o surioară. Se întreba de ce oare ochii negri ai fetei îi aminteau de poveştile cu prinţese prefăcute în animale? Poate pentru că ochii

aceia erau plini de inteligenţă avidă şi de afecţiune nerăsplătită.

— Ascultă Maggie, spuse Tom în cele din urmă, închizându-şi cărţile şi punându-le deoparte, cu aerul hotărât şi energic al unui maestru desăvârşit în arta de a lăsa treaba pe a doua zi. Eu mi-am isprăvit lecţiile. Vino cu mine sus!

— Pentru ce? îl întrebă Maggie cu oarecare bănuială, după ce ieşiră din cameră, căci îşi aminti că Tom se mai urcase o dată sus, mai devreme. Nu cumva e vorba de vreo farsă?

— Nu, nu, Maggie, răspunse Tom cu tonul lui cel mai mieros, e ceva care o să-ţi placă grozav!

O cuprinse cu braţul pe după gât, în timp ce ea îl apucă pe după mijloc şi, aşa înlănţuiţi, se urcară sus.

— Ascultă Maggie, să nu spui nimănui ce vezi acum. Auzi? Dacă spui, mă pedepseşte şi-mi dă cincizeci de versuri.

— E ceva viu? întrebă Maggie, care în imaginaţia ei ajunsese deocamdată la concluzia că Tom ţinea probabil clandestin în cameră, o nevăstuică.

— Ai să vezi, răspunse el. Du-te acolo în colţ şi nu te uita până nu-ţi spun eu, adăugă el în timp ce încuia uşa camerei de dormit. Am să-ţi spun când să te întorci. Dar să nu cumva să ţipi.

— Dacă mă sperii, ţip, declară Maggie, căpătând deodată o expresie serioasă.

— N-ai de ce să te sperii, proasto! Du-te acolo în colţ şi să nu te prind că tragi cu ochiul!

— Nici nu mă gândesc! făcu Maggie cu dispreţ şi îşi ascunse faţa în pernă ca o persoană care ştie ce înseamnă simţul onoarei.

Tom privi cu grijă în jur în timp ce se îndrepta spre cămăruţa unde-şi ţinea hainele. Apoi intră în despărţitura îngustă închizând uşa în urma lui. Maggie rămase cu faţa în pernă; nu mai era nevoie să facă apel la principii, căci, stând în atitudinea asta care îndemna la visare, uită repede unde se află şi începu să se gândească la bietul băiat infirm, dar atât de deştept! Deodată, Tom strigă:

— Gata Maggie, poţi să te uiţi!

Doar o pregătire îndelungată şi o organizare premeditată a efectelor l-ar fi putut face pe Tom în stare să prezinte o imagine atât de izbitoare ca aceea care i se înfăţişă lui Maggie, când ridică privirea. Nefiind mulţumit de înfăţişarea paşnică a unei feţe cu sprâncene albicioase, ochi prietenoşi albaştri-cenuşii şi obraji trandafirii şi bucălaţi care nu voiau să pară fioroşi cu niciun chip, oricât s-ar fi încruntat în faţa oglinzii (Philip îi spusese cândva de un

om care atunci când se încrunta forma cu sprâncenele o potcoavă şi Tom încercase cu toată puterea să se încrunte ca să arate şi el la fel), se folosise de un mijloc sigur ca să devii fioros: dopul ars, cu care îşi făcuse o pereche de sprâncene negre, împreunate în mod satisfăcător deasupra nasului, şi care se asortau cu o negreaţă potrivită cu mai puţină grijă în jurul bărbiei. Îşi legase o batistă roşie împrejurul şepcii de postav, ca să-i dea aspectul unui turban, şi se încinsese cu fularul de lână roşie peste piept, în chip de eşarfă – o cantitate de roşu suficientă ca, împreună cu sprâncenele înfricoşătoare de pe frunte şi hotărârea cu care apucase sabia, ţinând-o astfel încât vârful să atingă podeaua, să creeze o idee mai mult sau mai puţin exactă despre starea lui de spirit sălbatică şi sângeroasă.

Maggie păru o clipă uluită – şi Tom se bucură din plin de această clipă – dar în secunda următoare, fata începu să râdă, bătând din palme şi strigând:

— Vai, Tom, semeni cu Barbă-Albastră! Ăla din piesă!

Era clar că sabia n-o impresionase pentru că nu era scoasă din teacă. Mintea ei superficială avea nevoie de ceva mai direct ca să-şi dea seama că un lucru e fioros şi Tom se pregăti să-i dea lovitura de graţie. Încruntându-se cu efort sporit, chiar dacă rezultatul nu se dovedi la înălţimea intenţiei, Tom trase cu grijă sabia din teacă şi o îndreptă către Maggie.

— Nu, Tom, te rog, nu! exclamă Maggie cu un ton de teamă reţinută, retrăgându-se în celălalt colţ al camerei. Să ştii că ţip. Zău că ţip! Nu, te rog, nu! Vai ce rău îmi pare c-am venit sus!

Colţurile gurii lui Tom schiţară un zâmbet superior, pe care însă îl înăbuşi îndată ca fiind incompatibil cu seriozitatea unui mare războinic. Lăsă încet să cadă teaca pe podea ca să nu facă prea mult zgomot, apoi declară neînduplecat:

— Sunt ducele de Wellington. Înainte, marş!

Şi o porni înainte cu piciorul drept puţin îndoit, continuând să îndrepte sabia către Maggie care, tremurând şi cu lacrimi în ochi se urcă pe pat – singurul mijloc de a mări distanţa dintre ei.

Tom, mulţumit că are un spectator al exhibiţiilor lui militare, cu toate că spectatorul era doar Maggie, îşi continuă jocul dezlănţuindu-se într-atâtea lovituri şi fandări, câte ar fi fost de aşteptat din partea ducelui de Wellington.

— Tom, nu mai vreau! Ţip! strigă Maggie la prima mişcare a sabiei. Ai să te răneşti. Ai să-ţi tai capul!

— Un, doi, scandă Tom cu hotărâre, cu toate că la „doi“ îi tremură puţin încheietura mâinii. Apoi spuse „trei“, şi mai încet, şi în clipa aceea sabia se balansă în jos, iar Maggie scoase un ţipăt puternic.

Sabia căzuse. Căzuse cu tăişul pe piciorul lui Tom şi, o clipă mai târziu, căzu şi el. Maggie sări de pe pat continuând să ţipe şi îndată se auziră paşi grăbiţi pe scară. Domnul Stelling intră primul, căci se afla în biroul lui de la etaj. Îi văzu pe cei doi copii pe jos. Tom leşinase, iar Maggie îl apucase de gulerul jachetei şi îl scutura urlând cu ochii ieşiţi din orbite. Biata fată! Credea că frate-său murise! Şi totuşi îl scutura de parcă asta l-ar fi putut readuce la viaţă. Dar o clipă mai târziu începu să plângă de bucurie căci Tom deschisese ochii. Nu putea încă să-l plângă că se rănise la picior – i se părea că toată fericirea consta acuma în faptul că Tom se afla în viaţă.

Capitolul VI
O scenă de dragoste

Bietul Tom suportă durerile cu eroism, hotărât să nu-l pârască pe domnul Poulter şi să spună doar ceea ce era absolut necesar. Banul de cinci şilingi rămase un secret, chiar şi faţă de Maggie. O teamă îngrozitoare îl apăsa însă pe suflet, atât de îngrozitoare încât nici măcar nu îndrăznea să pună întrebarea care ar fi putut atrage după sine „da“-ul fatal. Nu îndrăznea să întrebe chirurgul sau pe domnul Stelling: „Oare o să rămân şchiop?“ Se stăpâni să nu urle de durere, dar după ce piciorul fu pansat şi Tom rămase singur cu Maggie, care se aşezase lângă patul lui, cei doi copii plânseră împreună cu capul pe aceeaşi pernă. Tom se gândea cum va merge în cârje, ca băiatul rotarului, şi Maggie, care nu ghicise la ce se gândea Tom, plânse fiindcă plângea el. Nici doctorul, nici domnul Stelling nu se gândiseră că lui Tom ar putea să-i fie teamă şi că ar fi trebuit să-l liniştească spunându-i câteva cuvinte de încurajare. Dar Philip pândi când plecă doctorul şi, aţinându-i calea domnului Stelling îi puse tocmai acea întrebare, pe care Tom nu îndrăznise s-o rostească.

— Vă rog să mă iertaţi, dar ce-a spus domnul Askern despre Tulliver? O să rămână şchiop?

— Nu, nu, răspunse domnul Stelling. Doar o bucată de vreme!

— Şi credeţi că i-a spus şi lui Tulliver?

— Nu, nu i s-a spus nimic în legătură cu asta.

— Atunci îmi daţi voie să mă duc să-i duc eu vestea?

— Sigur. Acum, dacă mi-ai atras atenţia, mă gândesc că s-ar putea să-şi facă griji. Du-te la el, dar să nu faci gălăgie!

Primul gând al lui Philip, după ce auzise de accident, fusese „Va rămâne oare şchiop? dacă rămâne, o să-i fie foarte greu!“ şi, de milă, Philip uită toate jignirile aduse de Tom şi pe care până atunci nu i le iertase. Simţi că nu mai exista nicio antipatie între ei şi că sunt atraşi pe un făgaş comun de suferinţă şi triste privaţiuni. Philip nu se preocupa de aspectul fizic al nenorocirii şi de efectele ei asupra vieţii lui Tom, ci îşi dădea seama clar, în mintea lui, de ceea ce se petrecea, probabil, în sufletul lui Tom. Philip avea doar paisprezece ani, dar aproape toţi aceşti ani purtaseră pecetea sorţii lui crude şi iremediabile.

— Doctorul Askern a spus că o să te faci repede bine, Tulliver, ştiai? rosti el cu oarecare timiditate, apropiindu-se încet de patul lui Tom. L-am întrebat adineauri pe domnul Stelling, şi mi-a spus că n-o să treacă mult şi ai să poţi umbla ca înainte.

Tom ridică ochii cu răsuflarea tăiată, cum se întâmplă atunci când ai, deodată, o mare bucurie, apoi scoase un oftat lung şi-l privi pe Philip cu ochii lui albaştri-cenuşii, drept în faţă, ceea ce nu mai făcuse de mai bine de două săptămâni. Cât despre Maggie, menţionarea unei posibilităţi la care nu se gândise până atunci o izbi ca o nouă lovitură; şi ideea că Tom ar fi putut să rămână şchiop se dovedi a fi mai puternică decât asigurarea că o asemenea nenorocire nu avea să se întâmple; se agăţă de gâtul lui şi izbucni din nou în plâns.

— Nu fi prostuţă, Maggie, o linişti Tom cu duioşie, simţindu-se deodată foarte viteaz. Las’ că mă fac eu repede bine.

— La revedere, Tulliver, spuse Philip, întinzându-i o mână mică şi delicată pe care Tom o strânse cu putere.

— Ascultă, Wakem, spuse Tom, roagă-l pe domnul Stelling să-ţi dea voie, până mă fac bine, să vii să-mi ţii de urât şi să-mi povesteşti despre Robert Bruce, ştii tu...

Din ziua aceea, Philip îşi petrecu tot timpul liber cu Tom şi Maggie. Lui Tom îi plăcea la fel de mult ca şi înainte să asculte poveşti de vitejie, dar stăruia mereu că aceşti eroi care făcuseră atâtea minuni de eroism şi ieşiseră nevătămaţi purtau armuri grozave din cap până-n picioare ceea ce, după părerea lui Tom, făcea ca lupta să devină un lucru uşor. Dacă ar fi purtat un pantof

de fier, nu şi-ar fi rănit nici el piciorul. Ascultă plin de interes o nouă poveste spusă de Philip, despre un om care avea o rană îngrozitoare la picior şi durerea îl făcea sî ţipe atât de tare, încât prietenii lui, nemaiputându-l răbda, l-au debarcat pe o insulă pustie, lăsându-i doar nişte săgeţi otrăvite cu care să poată ucide animale menite să-i servească drept hrană.

— Ştii, eu n-am ţipat niciun pic, se mândri Tom, şi pot să-ţi spun că mă durea tot atât de tare ca şi pe el. E o laşitate să ţipi.

Dar Maggie susţinea că atunci când te doare foarte tare ai voie să ţipi, şi că e o dovadă de cruzime să nu suporţi ţipetele unui om care suferă. Maggie voia să ştie dacă Filoctet[1] avea o soră şi de ce nu se dusese cu el să-l îngrijească pe insula pustie.

Într-o zi, la puţină vreme după ce le istorisise povestea, Philip se afla singur cu Maggie în bibliotecă, în timp ce doctorul îi schimba lui Tom pansamentul. Philip îşi vedea de cărţile lui, şi Maggie, după ce se plimbă încolo şi-ncoace prin cameră, fără a avea chef să facă nimic deosebit fiindcă în câteva clipe urma să urce din nou la Tom, se duse şi se sprijini cu coatele pe masă lângă Philip, ca să vadă ce face, căci erau prieteni vechi acum şi se simţeau bine împreună.

— Ce citeşti acolo, în greceşte? întrebă ea. Sunt sigură că-s versuri. Se vede după rândurile scurte.

— E despre Filoctet, omul şchiop de care-ţi spuneam ieri, răspunse Philip, sprijinindu-şi capul cu mâna şi privind-o pe Maggie, de parcă ar fi fost bucuros că-l întrerupsese.

Maggie, cu gândul aiurea ca de obicei, continua să se aplece sprijinindu-se în coate şi dând din picioare, în timp ce privirea ochilor ei negri devenea din ce în ce mai fixă şi mai pierdută, de parcă ar fi uitat cu totul de Philip şi de cartea lui.

— Maggie, spuse Philip după o clipă continuând să se sprijine într-un cot şi s-o privească, dac-ai fi avut un frate ca mine, crezi că l-ai fi iubit tot atât de mult ca pe Tom?

Maggie tresări uşor, trezindu-se din visare, şi întrebă:

— Ce?

Philip repetă întrebarea.

— Da, sigur, chiar mai mult, răspunse ea pe dată. Nu, nu mai mult, fiindcă nu cred că aş putea să te iubesc mai mult decât pe Tom, dar mi-ar părea atât de rău... atât de rău pentru tine!

---

[1] Filoctet – personaj mitologic. Legenda spune că-n urma unei muşcături de şarpe a suferit asemenea dureri, încât Ulise l-a abandonat în insula Lemnos. Filoctet este eroul unei tragedii de Sofocle.

Philip se făcu stacojiu. Cu toate că voise s-o întrebe dacă l-ar fi iubit tot atât de tare ca pe Tom, deşi era infirm, totuşi se crispă în faţa milei pe care Maggie o exprimase atât de direct. Maggie era doar un copil, dar simţi că greşise. Până atunci se purtase în mod instinctiv ca şi cum nu şi-ar fi dat seama de infirmitatea lui Philip. Marea ei sensibilitate şi faptul că de mică fusese supusă criticilor familiei o învăţaseră acest lucru tot atât de bine cât ar fi învăţat-o educaţia cea mai aleasă.

— Dar tu eşti atât de inteligent, Philip! Şi ştii să cânţi la pian şi din gură, adăugă ea repede. Tare aş fi vrut să fii fratele meu! Mi-eşti foarte drag. Şi ai sta cu mine acasă când nu e Tom şi m-ai învăţa o mulţime de lucruri, nu-i aşa? Greaca şi toate celelalte?

— Dar tu pleci în curând şi pe urmă o să te trimită la şcoală, spuse Philip şi ai să uiţi de mine şi n-am să-ţi mai fiu drag. Iar când o să ne vedem din nou ai să fii mare şi abia dacă ai să mă mai bagi în seamă.

— Nu, n-am să te uit, sunt sigură! şopti Maggie dând din cap cu gravitate. Eu nu uit niciodată nimic, şi mă gândesc la toată lumea când sunt departe. Uite, dac-ai şti cât mă gândesc la bietul Yap – are o gâlmă în gât şi Luke zice că o să moară. Dar nu cumva să-i spui lui Tom, că s-ar necăji grozav! Nu l-ai văzut niciodată pe Yap: e un câine ciudat, nu-l iubeşte nimeni, decât Tom şi cu mine.

— Spune-mi, Maggie, îţi sunt tot atât de drag ca Yap? întrebă Philip, zâmbind cu tristeţe.

— Sigur! Cum să nu! răspunse Maggie râzând.

— Mi-eşti foarte dragă, Maggie. N-am să te uit niciodată şi când am să fiu foarte nenorocit, am să mă gândesc la tine şi la cât de mult aş vrea să am o soră cu ochi negri, ca ai tăi!

— De ce îţi plac ochii mei? întreba Magie încântată.

Nu auzise niciodată pe nimeni, în afară de taică-său, spunând că are ochi frumoşi.

— Nu ştiu, răspunse Philip. Nu sunt ca alţii. Parcă ar încerca să vorbească... să vorbească blând. Nu-mi prea place să se uite oamenii la mine, dar îmi place când te uiţi tu, Maggie.

— Mi se pare că tu ţii mai mult la mine decât Tom, spuse ea cu oarecare tristeţe.

Apoi, întrebându-se cum să-l convingă pe Philip că ar putea să-i fie tot atât de drag ca Tom, cu toate că era infirm, spuse:

— Ţi-ar place să te sărut, aşa cum îl sărut pe Tom? Dacă vrei, te sărut!

— Da, aş vrea foarte mult! Pe mine nu mă sărută nimeni!

Maggie îl luă de gât şi îl sărută cu conştiinciozitate.

— Aşa! spuse, acum am să-mi amintesc întotdeauna de tine. Şi când o să ne vedem din nou iar o să te sărut, chiar dacă trece multă vreme până atunci. Dar acum, mă duc. Cred că domnul Askern a isprăvit cu piciorul lui Tom.

Când taică-său veni a doua oară, Maggie îi spuse:

— Vai, tată, Philip Wakem e atât de bun cu Tom!... şi atât de deştept... şi zău că-l iubesc! Şi tu îl iubeşti, Tom, nu-i aşa? Spune că-l iubeşti! adăugă ea stăruitoare.

Tom se roşi puţin uitându-se la taică-său şi spuse:

— Când o să plec de la şcoală, n-o să mai fiu prieten cu el; dar acum, de când mă doare piciorul, ne-am împăcat şi m-a învăţat să joc dame, şi pot să-l şi bat la joc.

— Bine, bine, spuse domnul Tulliver, dacă se poartă frumos cu tine, poartă-te şi tu frumos cu el, ca să nu-i rămâi dator! E o biată făptură schiloadă şi seamănă cu răposata maică-sa! Dar să nu te împrieteneşti prea mult cu el, nu de alta, da’ are şi sânge de-a’ lu’ tat-său în vine! Da, da, aşchia nu sare departe de trunchi!

Firile opuse ale celor doi băieţi înfăptuiră ceea ce simpla indicaţie a domnului Tulliver n-ar fi reuşit să înfăptuiască niciodată: şi, în ciuda blândeţii lui Philip şi a respectului pe care i-l arătă Tom în perioada cât zăcu bolnav, nu ajunseră niciodată să fie prieteni. După plecarea lui Maggie, când Tom începu să umble la fel ca înainte, căldura şi prietenia care se aprinseseră din milă şi recunoştinţă pieriră încetul cu încetul, lăsând locul vechilor relaţii dintre cei doi băieţi. Philip se arăta adesea morocănos şi arogant iar înţelegerea şi bunăvoinţa lui Tom faţă de el se topiră puţin câte puţin, cedând locul vechilor suspiciuni şi vechii antipatii faţă de el: un băiat ciudat, cocoşat, şi fiul unui pungaş. Ca să-şi poată suda relaţiile la flacăra unui sentiment trecător, băieţii şi bărbaţii trebuie să fie făcuţi din metale care să se poată alia, căci altfel relaţiile se rup în mod inevitabil de îndată ce sentimentele se răcesc.

Capitolul VII
Trecerea porţilor de aur

Şi, astfel, Tom continuă până în cel de-al cincilea semestru – adică până împlini vârsta de şaisprezece ani – să trăiască la King’s Lorton, în timp ce Maggie creştea, în tovărăşia verişoarei Lucy, cu o

rapiditate socotită de mătuşile ei profund condamnabilă, la internatul domnişoarei Firniss din Laceham, un vechi oraş aşezat pe malul râului Floss. La început, când îi scria lui Tom, îi trimitea întotdeauna salutări şi lui Philip, punând o grămadă de întrebări despre el, la care Tom îi răspundea cu fraze scurte descriindu-i durerile lui de dinţi, o seră în curs de construcţie în grădina unde ajuta şi el şi alte lucruri asemănătoare. Şi, în vacanţă, când îl văzu din nou pe Tom, Maggie află cu părere de rău că Philip se arăta mai ciudat şi mai arţăgos ca oricând, şi îşi dădu seama că cei doi băieţi nu mai sunt prieteni. Iar când îi aminti lui Tom că ar fi trebuit să-l iubească întotdeauna pe Philip pentru că fusese atât de bun cu el când îl duruse piciorul, băiatul îi răspunse:

— Nu e vina mea. Eu nu-i fac nimic!

Maggie nu-l mai văzu aproape deloc pe Philip în perioada şcolii; în vacanţa de vară băiatul era întotdeauna la mare, şi de Crăciun nu-l putea întâlni decât din când în când, foarte rar, pe stradă, la St. Ogg’s. De câte ori se întâlneau, Maggie îşi amintea că-i făgăduise să-l sărute, dar, ca orice domnişoară care fusese la internat, aflase că un asemenea fel de a saluta era de neconceput şi că nici Philip nu se putea aştepta la asta. Făgăduiala era anulată, ca atâtea alte făgăduieli frumoase şi iluzorii ale copilăriei: anulată asemenea făgăduielilor făcute în paradis, când timpul nu fusese încă împărţit în anotimpuri, şi când pomii ninşi de floare creşteau alături de pomii încărcaţi de piersici coapte – făgăduieli ce nu se mai împlineau o dată ce treceai dincolo de porţile de aur.

Când tatăl lor se văzu încurcat în procesul cu care îi ameninţase atâta vreme, şi Wakem, în acelaşi timp agentul lui Pivart şi al „bătrânului Harry“, pledă împotriva lui, până şi Maggie simţi cu oarecare tristeţe cât de greu era să-şi închipuie că vor mai putea fi vreodată prieteni cu Philip. Pe domnul Tulliver îl înfuria însuşi numele lui Wakem şi Maggie îl auzise odată pe taică-său spunând că dacă băiatul acela ghebos va trăi destul ca să moştenească averea agonisită de taică-său prin mijloace necinstite, se va abate cu siguranţă un blestem asupra lui.

— Caută să ai cât mai puţin de-a face cu el la şcoală, băiete, îl sfătui domnul Tulliver pe Tom.

Şi Tom îi făcuse pe plac, cu atât mai mult, cu cât domnul Stelling avea la epoca aceea încă doi elevi noi; căci, dacă ascensiunea acestui domn în societate nu se înfăptuia cu rapiditatea meteorului – aşa cum admiratorii elocvenţei sale improvizate s-ar fi aşteptat să

se întâmple cu un predicator a cărui voce reclama un spaţiu cât mai larg – el se bucura totuşi de o prosperitate care îi permitea mărirea cheltuielilor în continuă disproporţie cu veniturile sale.

Cât despre lecţiile lui Tom, acestea continuau cu o monotonie de moară, mintea lui mişcându-se încet, pe jumătate înăbuşită într-un mediu de idei neinteresante sau neclare. Dar în fiecare vacanţă aducea acasă desene din ce în ce mai mari: reproduceri satinate de peisaje, şi acuarele în tonuri vii de verde, împreună cu tomuri de manuscrise pline de teme şi probleme în care caligrafia era cu atât mai frumoasă, cu cât Tom îşi concentrase toate eforturile asupra ei. În fiecare vacanţă aducea acasă câte una sau două cărţi noi, dovezi ale faptului că parcursese diferite epoci ale istoriei, doctrina creştină sau literatura latină; iar această trecere în revistă, în afară de faptul că îl făcuse să se aleagă cu câteva cărţi, avusese şi oarecare rezultate. Urechea şi limba lui Tom se obişnuiseră cu un mare număr de cuvinte şi de expresii considerate a fi semnele educaţiei şi, cu toate că nu se concentrase cu adevărat asupra niciuneia dintre lecţii, ele lăsaseră în mintea lui un bagaj de noţiuni vagi, fragmentare şi inutile... Domnul Tulliver, văzând că băiatul dă dovadă de cunoştinţe care depăşeau posibilităţile lui critice, îşi spuse că educaţia lui Tom e probabil ceea ce trebuie să fie: e adevărat că nu vedea nicio hartă şi că Tom nu făcuse destule „socoteli“, dar nu se plânse pe faţă domnului Stelling. Învăţătura asta era o treabă complicată şi chiar dacă l-ar lua pe Tom de la pastor, unde ar putea să-l trimită cu mai mult folos?

Când Tom ajunse în ultimul trimestru pe care avea să-l petreacă la King’s Lorton, anii îl schimbaseră simţitor faţă de ziua când se întorsese de la „Academia“ domnului Jacobs. Era acum un tânăr înalt, care se purta fără urmă de stângacie şi cu exact atâta timiditate cât e nevoie ca să constituie un simptom de demnitate şi respect, care-l prindea; purta jachetă şi gulere tari, aştepta cu nerăbdare să-i mijească mustaţa, uitându-se în fiecare zi la briciul nou şi neîntrebuinţat de care făcuse rost în ultima vacanţă. Philip nu mai venea la şcoală – plecase în trimestrul din toamnă ca să se poată duce iarna în sud să-şi vadă de sănătate. Şi datorită acestei schimbări, Tom simţi cu şi mai multă intensitate acea senzaţie de nelinişte şi bucurie pe care o încerci cu câteva luni înainte de a părăsi pentru totdeauna şcoala; pe de altă parte, avea oarecare speranţe că tot în acest trimestru se va da sentinţa în procesul lui taică-său, şi aceasta făcea perspectiva întoarcerii acasă şi mai

plăcută – deoarece Tom, care-şi făcuse o părere personală despre proces în urma discuţiilor cu tatăl său, nu se îndoia nicio clipă că Pivart va pierde.

Tom nu mai primise de câteva săptămâni nicio veste de acasă – ceea ce nu-l mirase prea mult, căci taică-său şi maică-sa nu obişnuiau să-şi manifeste dragostea prin scrisori inutile – când, spre marea lui uimire, într-o dimineaţă rece şi mohorâtă, către sfârşitul lui noiembrie, i se spuse, puţin după ce intrase în bibliotecă, la ora nouă, că soră-sa se află în salon. Ştirea îi fusese adusă de doamna Stelling care îi îngădui să se ducă singur acolo.

Maggie crescuse şi ea înaltă şi avea cozi strânse într-un coc; era aproape tot atât de înaltă ca Tom, cu toate că avea doar treisprezece ani; părea de fapt mai mare decât el. Îşi scosese boneta şi-şi împinsese mai spre spate cozile grele, descoperindu-şi fruntea de parcă n-ar fi putut suferi acea greutate în plus; faţa ei tânără avea o expresie neobişnuit de istovită, când îşi îndreptă privirea îngrijorată spre uşă. După ce Tom intră în cameră, Maggie se apropie de el, fără să scoată nicio vorbâ, îl luă de gât şi-l sărută cu căldură. Tom era obişnuit s-o vadă când veselă când tristă, aşa că nu se simţi îngrijorat de gravitatea deosebită cu care îl salută.

— Cum de-ai venit aşa devreme pe o dimineaţă atât de rece? Te-a adus cabrioleta? întrebă Tom, în timp ce Maggie se îndrepta spre canapea şi-i făcu semn să se aşeze lângă ea.

— Nu, am venit cu diligenţa şi de la barieră pe jos.

— Da’ cum de nu eşti la şcoală? Doar n-aţi luat încă vacanţă?

— Tata m-a chemat acasă, spuse Maggie cu buzele tremurânde, sunt acasă de trei-patru zile.

— Da’ de ce? Nu se simte bine? întrebă Tom îngrijorat.

— Nu prea. E foarte necăjit. Procesul s-a terminat şi am vrut să-ţi spun şi ţie, fiindcă m-am gândit că e mai bine să ştii înainte de a te întoarce acasă, şi nu mi-a venit să-ţi scriu.

— Nu cumva a pierdut? întrebă Tom cu nerăbdare, sărind în picioare şi postându-se în faţa lui Maggie cu mâinile în buzunar.

— Ba da, dragă Tom, răspunse fata tremurând, ridicându-şi privirea spre el.

Tom tăcu câteva clipe cu ochii pironiţi în podea. Apoi spuse:

— Bine, da’ atunci tata va trebui să plătească o grămadă de bani.

— Da, făcu Maggie încet.

— Ei, ce să-i faci, n-avem încotro, spuse Tom cu curaj; nu-şi

dădea încă seama de rezultatele concrete ale pierderii unei sume atât de mari de bani. Dar îmi închipui că tata trebuie să fie tare supărat, adăugă el, uitându-se la soră-sa şi gândindu-se că expresia ei agitată se datora probabil numai faptului că fetele iau întotdeauna lucrurile într-un anumit fel.

— Da, răspunse Maggie, tot încet. Apoi, simţind nevoia unor explicaţii mai ample din pricină că Tom nu înţelegea, spuse tare şi repede, ca şi cum cuvintele ar fi erupt din gura ei: Vai, Tom, o să piardă şi moara, şi pământul, şi tot. N-o să ne mai rămână nimic.

Tom îi aruncă o privire uimită după care se făcu palid şi începu să tremure. Nu spuse nimic, dar se aşeză din nou pe canapea privind în gol prin fereastra din faţa lui. Tom nu-şi făcuse niciodată griji în privinţa viitorului. Taică-său călărise întotdeauna pe un cal bun, ţinuse o casă îmbelşugată şi avusese aerul vesel şi încrezător al omului cu destule proprietăţi pe care să se sprijine la nevoie. Băiatul nu-şi închipuise niciodată că taică-său ar putea „da faliment"; asta era o nenorocire care îi fusese înfăţişată întotdeauna ca o mare ruşine, şi ruşinea era o noţiune pe care n-o putea asocia cu niciuna dintre rudele lui şi cel mai puţin, cu taică-său. Simţul de mândrie şi onoare al familiei făcea parte din însuşi aerul în care se născuse şi crescuse Tom. Ştia că există oameni la St. Ogg's al căror fel de viaţă le depăşea posibilităţile şi îşi auzise întotdeauna neamurile vorbind despre asemenea persoane cu dispreţ şi dezaprobare. Fără să aibă nevoie de dovezi precise, Tom nutrise de mic convingerea că taică-său putea să cheltuiască o mulţime de bani dacă avea chef şi, de vreme ce educaţia lui la domnul Stelling îl făcuse să vadă viaţa sub o prismă mai luxoasă, se gândise adesea că, atunci când va creşte mare, va face impresie în lume cu calul şi câinii şi şaua şi alte accesorii necesare unui tânăr elegant şi va fi la înălţimea oricărui băiat de aceeaşi vârstă din St. Ogg's, care i s-ar socoti superior în societate fiindcă tatăl lui ar practica o profesiune liberă sau ar fi posesorul unei mari fabrici de ulei. Cât despre prezicerile şi îndoielile mătuşilor şi unchilor lui, acestea nu-i făcuseră niciodată vreo altă impresie, în afară doar de aceea că mătuşile şi unchii erau o tovărăşie neplăcută. Îi ştiuse întotdeauna cusurgii. Taică-său se pricepea mai bine ce să facă, decât ei toţi.

Mustaţa îi mijise, dar gândurile şi aşteptările lui Tom fuseseră până atunci doar reproducerea, în diverse variante, a visurilor copilăreşti pe care le trăise cu trei ani în urmă. Acum însă fusese

trezit de un şoc puternic.

Maggie se sperie de tăcerea şi paloarea lui Tom, care tremura ca varga. Şi totuşi trebuia să-i mai spună ceva – ceva şi mai rău. În cele din urmă îl cuprinse în braţe şi rosti într-un hohot de plâns:

— Vai, Tom, dragul meu Tom, nu te frământa prea mult – fii tare...

Tom întoarse pasiv obrazul ca să primească sărutările ei stăruitoare şi, simţind că i se umezesc ochii, şi-i şterse pur şi simplu cu mâna. Asta păru că-l trezeşte, căci se scutură şi spuse:

— Am să mă întorc cu tine acasă, Maggie. Nu ţi-a spus tata să mă chemi?

— Nu, Tom, tata nu vrea să vii, răspunse Maggie, şi îngrijorarea care o chinuia la gândul ce avea să simtă Tom o ajută să-şi stăpânească emoţia. „Ce va face oare după ce-i va spune tot?“ Dar mama, săraca, vrea să vii, continuă ea; dac-ai şti cum plânge! Vai, Tom, e groaznic acasă!

Buzele lui Maggie se făcură şi mai albe şi fata începu să tremure aproape tot atât de tare ca Tom. Bieţii copii se agăţară unul de altul – tremurând amândoi – unul de teamă nelămuritî, iar celalalt la gândul groaznicului adevăr şi, când în cele din urmă Maggie începu iar să vorbească, abia dacă reuşi să scoată mai mult de-o şoaptă.

— ... şi... şi... bietul tata!

Vorbele îi rămaseră în gât. Dar Tom nu mai putea suporta aşteptarea şi, în teama lui, începu să-şi spună că din pricina datoriilor, taică-său va trebui poate să intre la închisoare.

— Spune-mi, Maggie! Unde e tata? întrebă el cu nerăbdare, unde e, Maggie?

— E acasă! răspunse fata, găsind că e mai uşor să răspundă la această întrebare. Dar, adăugă ea după o pauză, nu mai e cum era... a căzut de pe cal... şi atunci nu mai recunoaşte pe nimeni în afară de mine... Pare să-şi fi pierdut minţile... Bietul tata, bietul de el!

Şi la aceste cuvinte, Maggie izbucni într-un plâns care era cu atât mai puternic, cu cât se străduise din răsputeri să şi-l stăpânească. Tom simţi pe suflet acea greutate care stăvileşte lacrimile. Pentru el imaginea nenorocirilor lor nu era atât de clară ca pentru Maggie care venea de acasă; simţea doar povara zdrobitoare a ceea ce părea o catastrofă cumplită. Oftând, strânse aproape convulsiv braţul în jurul umerilor lui Maggie, dar faţa îi era împietrită şi fără lacrimi, ochii fără expresie, ca şi cum o perdea de nori negri i s-ar fi

lăsat deodată în cale.

După câteva clipe însă, Maggie se opri brusc: în minte îi apăruse un gând care o speriase ca un clopot de alarmă.

— Hai să mergem, Tom, să nu zăbovim, tata o să-mi simtă lipsa. La zece trebuie să fim la barieră, să prindem diligenţa.

Vorbise prompt şi cu hotărâre, ştergându-şi ochii şi ridicându-se să-şi ia boneta.

Tom se ridică şi el, mânat de acelaşi impuls.

— Stai puţin, Maggie, trebuie să vorbesc întâi cu domnul Stelling. Pe urmă plecăm.

Se gândi să se ducă în bibliotecă unde se aflau elevii, dar pe drum se întâlni cu domnul Stelling care auzise de la nevastă-sa că Maggie păruse necăjită când întrebase de frate-său şi acum, socotind că cei doi fraţi rămăseseră destulă vreme singuri, venea să întrebe ce se întâmplase şi să-şi exprime regretul.

— Vă rog să-mi daţi voie să plec. Trebuie să mă întorc acasă, spuse Tom brusc, întâlnindu-l pe domnul Stelling pe coridor. Trebuie să plec imediat cu soră-mea. Tata a pierdut procesul şi toată averea şi e foarte bolnav.

Domnul Stelling simţi ceea ce simte orice om cu suflet milostiv: se gândi, ce e drept, că va pierde nişte bani, dar asta nu-l supără prea tare; în schimb îi era grozav de milă de cei doi copii pentru care tinereţea începuse o dată cu durerea. Dându-şi seama în ce stare venise Maggie şi cât de nerăbdătoare era să se întoarcă iar acasă, le grăbi plecarea, şoptindu-i doar câteva vorbe doamnei Stelling care îl urmase şi care ieşi îndată din cameră.

Tom şi Maggie se aflau în prag, gata de plecare, când apăru doamna Stelling cu un coşuleţ pe care-l atârnă de braţul fetei spunând:

— Nu uita să mănânci ceva pe drum, drăguţă.

Maggie simţi că sufletul i se umple de dragoste pentru această femeie pe care n-o iubise niciodată prea mult şi, fără să scoată o vorbă, o sărută. Era la biata Maggie prima manifestare a acelui nou sentiment propriu nenorocirii – acea sensibilitate la cele mai elementare servicii ale semenilor, pe care le înalţă la rangul de cald umanitarism, după cum, pentru un om cuprins de panică, pierdut printre gheţari, simpla prezenţă a altui om stârneşte valuri adânci de afecţiune.

Domnul Stelling puse mâna pe umărul lui Tom şi spuse:

— Dumnezeu să te binecuvânteze, fiule. Să-mi scrii cum îţi

merge.

Apoi îi strânse mâna lui Maggie, dar nu se auzi nicio vorbă de rămas bun. Tom se gândise adesea ce bucuros va fi în ziua în care va părăsi şcoala „pentru totdeauna“ şi iată că anii petrecuţi la şcoală îi apăreau acum ca o vacanţă care lua sfârşit.

Curând siluetele firave ale celor doi tineri se pierdură pe drum – dispărând pe după gardurile vii. Păşeau alături, în noua lor viaţă plină de griji, şi niciodată pentru ei soarele nu avea să mai strălucească neîntunecat de amintirea nenorocirilor. Pătrunseseră pe un drum plin de spini şi, în urma lor, porţile de aur ale copilăriei se închiseseră pentru totdeauna.

CARTEA A TREIA

PRĂBUŞIREA

Capitolul I
Ce se întâmplase acasă

Toţi cei care, din întâmplare, îl văzuseră pe domnul Tulliver în clipa când aflase că pierduse procesul şi că Pivart şi Wakem triumfaseră se gândiseră că, pentru un om atât de violent şi plin de încredere în el, cum era morarul, suportase lovitura cât se poate de bine. Aşa credea şi el: se gândea că o să le arate oamenilor că, dacă Wakem sau oricare altul socoteau că e la pământ, se înşelau amarnic. Nu putea să nu-şi dea seama că spezele acestui proces care durase atâta vreme vor înghiţi mai mult decât poseda el; dar îşi închipuia că dispune de o grămadă de mijloace prin care să poată înlătura orice rezultat ce nu-i convenea şi să evite impresia celorlalţi că se ruinase. Încăpăţânarea şi sfidarea arătate de obicei, scoase din vechiul lor făgaş, îşi găsiseră o supapă în întocmirea imediată a unor planuri prin care să facă faţă greutăţilor, rămânând totuşi domnul Tulliver de la moara Dorlcote. În mintea lui se îngrămădeau atâtea proiecte, încât era firesc să fie foarte aprins la faţă atunci când încălecă să plece de la Lindum spre casă, după discuţia cu avocatul lui, domnul Gore. Se gândea la Furley, deţinătorul ipotecii pe pământul lui, un cetăţean rezonabil şi care, după părerea domnului Tulliver, îşi va cunoaşte interesul şi va fi bucuros nu numai să cumpere toată proprietatea, inclusiv moara şi ferma, dar îl va accepta şi pe domnul Tulliver drept chiriaş şi îi va

avansa nişte bani pe care morarul urma să-i restituie cu o dobândă mare, din profiturile afacerii, el păstrându-şi din grâne doar atâta cât era necesar pentru nevoile familiei. Cine ar da cu piciorul unei investiţii atât de rentabile? În niciun caz Furley, căci domnul Tulliver hotărâse că Furley îi va întâmpina propunerile cu tot entuziasmul. De altfel există pe lume oameni care nu au mintea înfierbântată din pricina pierderii unui proces şi sunt totuşi înclinaţi să vadă în propriul lor interes sau în propriile lor dorinţe un motiv în stare să determine acţiunile altora. Nu exista nicio îndoială (în mintea morarului) că Furley va face întocmai cum era de dorit şi, dacă o va face, atunci lucrurile nu vor sta chiar atât de prost. E drept că domnul Tulliver şi familia lui vor trebui să se restrângă şi să trăiască mai modest, dar asta numai până când profiturile afacerii vor fi acoperit împrumutul luat de la Furley şi se putea foarte bine ca acest lucru să se întâmple destul de repede ca să-i mai rămână domnului Tulliver mulţi ani de trăit în tihnă. Era clar că va putea acoperi cheltuielile procesului fără a trebui să se mute din vechea lui casă şi astfel să dea impresia unui om ruinat. Trecea, bineînţeles, prin clipe grele. Şi pe urmă mai era şi garanţia pentru bietul Riley, care murise subit în aprilie, lăsându-şi prietenul împovărat cu o datorie de două sute cincizeci de lire – ceea ce contribuise ca registrele domnului Tulliver să nu constituie o lectură tocmai plăcută, acum în preajma Crăciunului. Nu fusese niciodată unul dintre oamenii meschini sau laşi care refuză să dea o mână de ajutor unui tovarăş de drum în viaţa asta complicată. Dar într-adevăr supărător era faptul că, numai cu câteva luni în urmă, creditorul care îi împrumutase cele cinci sute de lire pentru restituirea datoriei către doamna Glegg începuse să se arate îngrijorat de soarta banilor lui, aţâţat bineînţeles de Wakem, şi domnul Tulliver, care continua să creadă că va câştiga procesul şi căruia nu-i venea prea uşor să adune suma menţionată până la data scadenţei, acceptase cu imprudenţă, drept garanţie, să facă, în loc de chitanţă, un contract de vânzare asupra mobilei din casă şi a altor bunuri. În curând va plăti toţi banii, îşi spuse el, şi nu era grav dacă dădea această garanţie mai curând decât alta. Dar acum, consecinţele acestui contract îi apărură într-o lumină nouă şi-şi aminti că nu mai era mult până la intrarea lui în vigoare, în caz că nu va putea plăti banii. Cu două luni înainte, ar fi declarat cu hotărâre că nu va suporta niciodată să aibă vreo obligaţie faţă de neamurile nevesti-sii, dar acum îşi spunea cu aceeaşi hotărâre că

era cât se poate de drept şi de firesc ca Bessy să se ducă la familia Pullet să le explice cum stau lucrurile: nu se poate s-o lase pe Bessy să-şi vândă mobila şi pentru Pullet aceasta ar putea constitui o garanţie ca să-i dea banii cu împrumut – la urma urmei nu era vorba de un dar sau de o favoare. Domnul Tulliver nu i-ar fi cerut niciodată nimic unui om atât de fricos, dar Bessy n-avea decât s-o facă, dacă voia.

Un om, cu cât e mai mândru şi mai încăpăţânat, cu atât e mai înclinat să-şi schimbe punctul de vedere şi să se contrazică singur, din senin: nimic nu i se pare mai greu decât să admită că a fost învins şi că trebuie s-o pornească iar de la început. Şi, după cum vedeţi, domnul Tulliver, cu toate că nu era decât un morar şi un simplu fabricant de malţ – e drept, foarte bun – era atât de mândru şi greu de înduplecat, de parcă ar fi fost un personaj de mare greutate dintr-o piesă, trăind stări de spirit care constituie sursa unei tragedii vibrante şi cu ecouri adânci, personaj ce umple scena cu veşmintele-i domneşti şi-l transformă pe cel mai anost cronicar într-o făptură sublimă. Mândria şi încăpăţânarea morarilor şi a altor oameni neînsemnaţi pe care îi întâlnim în fiecare zi fără să-i băgăm în seamă au şi ele tragedia lor; dar e o tragedie tăcută, ascunsă, ce se transmite de la o generaţie la alta fără să fie consemnată – o tragedie ca aceea care mocneşte, poate, în sufletele tinere însetate de fericire, dar trăind o soartă devenită subit mohorâtă, din pricina tristeţii unui cămin unde dimineţile nu aduc nicio rază de speranţă şi unde dezamăgirea unor părinţi îmbătrâniţi, nemaiaşteptând nimic de la viaţă, apasă asupra copiilor ca aerul umed şi greu ce încetineşte funcţiile vitale; sau poate că tragedia sfârşitului treptat ori brusc al unei pasiuni zdrobite, chiar dacă acest sfârşit nu se alege decât cu o înmormântare de cartier. Există animale pentru care menţinerea unei anumite poziţii e o lege vitală – o singură zdruncinătură, şi nu se mai dezvoltă niciodată; există oameni pentru care nevoia de a domina e o lege vitală – ei admit să fie umiliţi doar atâta vreme cât pot refuza s-o creadă şi cât continuă să fie convinşi că situaţia lor nu s-a schimbat.

În timp ce se apropia de St. Ogg’s, pe unde trebuia să treacă în drumul spre casă, domnul Tulliver continua să fie convins că-i domină pe toţi. Dar ce l-o fi făcut oare, văzând că diligenţa de Laceham intră în oraş, să se urce în ea până la staţia de sosire şi să-l pună pe funcţionarul de acolo să-i scrie lui Maggie o scrisoare prin care îi cerea să se întoarcă a doua zi acasă? Domnul Tulliver

era prea enervat şi îi tremura mâna prea tare ca să poată scrie singur şi voia ca scrisoarea să fie încredinţată vizitiului, s-o ducă dimineaţă la şcoala domnişoarei Firniss. Simţea nevoia nelămurită s-o aibă pe Maggie lângă el, neîntârziat. Îi scrisese să se întoarcă a doua zi cu diligenţa.

Ajungând acasă, refuză să recunoască faţă de doamna Tulliver că are greutăţi şi o certă când văzu cât se necăjeşte la vestea pierderii procesului, spunându-i furios că n-are de ce să se amărască. În seara aceea nu-i comunică nimic despre contractul de vânzare şi despre cererea pe care urma să i-o facă doamnei Pullet, căci până atunci nu-i pomenise nimic despre acea tranzacţie şi îi explicase necesitatea de a face inventarul bunurilor ca un lucru legat doar de testament. O nevastă care ţi-e evident inferioară din punct de vedere intelectual presupune, ca şi alte mari avantaje, şi unele dezavantaje, printre altele nevoia de a-i spune din când în când câte o mică minciună.

A doua zi după-amiază, domnul Tulliver o porni din nou călare spre biroul domnului Gore, la St. Ogg's. Gore urma să-l fi întâlnit pe Furley în cursul dimineţii şi să-l fi descusut în legătură cu treburile domnului Tulliver. Dar morarul nici n-apucă să facă jumătate din drum că se întâlni cu un funcţionar de la biroul domnului Gore, care-i aducea o scrisoare. Avocatul fusese chemat de urgenţă în altă parte şi nu putuse să-l aştepte pe domnul Tulliver la birou aşa cum conveniseră, dar îl aştepta a doua zi dimineaţa la ora unsprezece, iar până atunci îi trimitea nişte ştiri importante printr-o scrisoare.

— Aha! exclamă domnul Tulliver, luând scrisoarea fără s-o deschidă. Atunci spune-i lui Gore că am să mă văd cu el mâine la unsprezece şi, întorcând calul, o porni îndărăt spre casă.

Funcţionarul, uimit de privirea febrilă a domnului Tulliver, îl urmări câteva clipe din ochi, apoi o porni şi el la drum. Citirea unei scrisori era pentru domnul Tulliver o treabă ce nu se rezolvă cu una cu două; îi trebuia foarte mult ca să înţeleagă un text scris sau chiar tipărit; aşa că puse scrisoarea în buzunar cu gândul s-o deschidă acasă, în fotoliu. Dar după un timp îşi spuse că poate era în scrisoare ceva ce nu trebuia să afle doamna Tulliver şi de aceea era mai bine să nu-i arate scrisoarea deloc. Opri deci calul, scoase scrisoarea şi o citi. Era scurtă şi spunea în esenţă că domnul Gore aflase, din surse secrete dar sigure, că Furley fusese în ultima vreme foarte strâmtorat şi pierduse toate garanţiile – printre altele

şi ipoteca pe bunurile domnului Tulliver, cedându-i-le lui Wakem.

O jumătate de oră mai târziu, chiar căruţaşul domnului Tulliver îl găsi leşinat la marginea drumului, cu o scrisoare deschisă lângă el, şi cu calul sur suflând neliniştit asupră-i.

Seara, când Maggie ajunse acasă răspunzând chemării lui taică-său, domnul Tulliver se trezise din leşin. Îşi revenise de vreo oră şi, după ce aruncase câteva priviri vagi şi indiferente în jurul lui, mormăise ceva despre o scrisoare, repetând apoi cu un ton enervat ceea ce spusese. La cererea doctorului Turnbull, scrisoarea domnului Gore fusese adusă şi aşezată pe pat, iar enervarea pacientului păru să se calmeze. Bolnavul rămase un timp cu ochii pironiţi pe scrisoare, de parcă l-ar fi ajutat să-şi adune gândurile. Dar un nou val de memorie apăru, alungându-l pe celalalt. Întoarse privirea de la scrisoare către uşă şi, după ce se uită neliniştit ca şi cum s-ar fi străduit să vadă un lucru pe care ochii lui erau prea slabi să-l desluşească, rosti: „Fetiţa!“

Repetă din când în când cuvântul, enervat, părând că nu-şi dă seama de nimic în afară de această singură dorinţă stăruitoare. Şi cum nu dădea semne că ar recunoaşte-o pe nevastă-sa sau pe ceilalţi, biata doamnă Tulliver, ale cărei facultăţi slabe fuseseră aproape cu totul paralizate de această acumulare subită de necazuri, se tot ducea să vadă dacă nu cumva vine diligenţa de Laceham, deşi nu era încă ora de sosire.

În cele din urmă diligenţa sosi, şi din ea coborî o biată fată îngrijorată care nu mai era „fetiţă“ decât în mintea iubitoare a lui taică-său.

— Vai, mamă, dar ce s-a întâmplat? întreba Maggie cu buzele palide, în timp ce maică-sa se apropie de ea plângând.

Nici nu-i trecea măcar prin minte că taică-său ar putea fi bolnav, fiindcă scrisoarea sosise în urma instrucţiunilor date de el la biroul din St. Ogg’s.

Dar în întâmpinarea ei venea acum doctorul Turnbull: medicul e îngerul păzitor al căminului în suferinţă şi Maggie alergă tremurând, cu o privire întrebătoare către bătrânul şi blândul ei prieten, un om care îl cunoştea de când se născuse.

— Nu te speria, drăguţă, o linişti doctorul, luându-i mâna într-ale lui. Tatăl tău a avut un atac şi nu şi-a recăpătat încă memoria complet. Dar te-a chemat şi o să-i facă bine să te vadă. Să fii cât mai calmă. Lasă-ţi lucrurile aici şi vino cu mine sus!

Maggie făcu întocmai, cu bătaia aceea groaznică de inimă care

face ca existenţa să pară o simplă pulsaţie dureroasă. Având o imaginaţie sensibilă, se speriase de calmul cu care vorbise doctorul Turnbull. Când intră în cameră, taică-său era tot cu ochii îndreptaţi către uşă şi fata dădu de privirea aceea ciudată, lâncedă şi neputincioasă care o căutase în zadar. Cu o mişcare şi o licărire bruscă, domnul Tulliver se ridică în capul oaselor, iar Maggie alergă spre el şi îl strânse speriată în braţe, acoperindu-l cu sărutări.

Bietul copil! Cunoscuse prea devreme una din acele clipe supreme în care tot ce nădăjduieşti, tot ce te-a bucurat, ce te sperie, sau tot ce poţi îndura dispare, devenind brusc lipsit de importanţă, se pierde, ca o amintire banală, în acea dragoste simplă, primitivă care te leagă de fiinţele apropiate în clipele lor de încercare sau durere.

Dar licărirea aceea de recunoaştere constituise un efort prea mare pentru puterile slăbite, zdrobite, ale tatălui ei. Căzu din nou într-o stare de apatie şi rigiditate care dură mai multe ceasuri, fiind întreruptă doar de câte o revenire scurtă a conştiinţei, când accepta pasiv tot ce i se dădea şi părea să aibă un fel de satisfacţie copilărească văzând că Maggie e în preajma lui – satisfacţia pe care o are un sugaci când e adus înapoi în braţele dădacei.

Doamna Tulliver trimise după surorile ei; după care, la parter, urmară tânguiri şi ridicări de braţe spre cer: atât unchii, cât şi mătuşile îşi dădeau seama că Bessy şi familia ei ajunseră la ruina totală pe care o prevăzuseră, şi sentimentul lor general era că asupra domnului Tulliver se abătuse o pedeapsă şi ar fi o impietate să i te împotriveşti arătându-te prea blând. Dar Maggie auzi puţine din toate astea, nemişcându-se aproape nicio clipă de la căpătâiul tatălui ei, a cărui mână o ţinea într-una în mâna ei. Doamna Tulliver dorea să-i trimită vorbă lui Tom să se întoarcă acasă şi părea că se gândeşte mult mai mult la fiu decât la bărbat; dar unchii şi mătuşile se împotrivără. Era mai bine ca Tom să rămână la şcoală, de vreme ce domnul Turnbull spusese că, după părerea lui, nu există un pericol imediat. Dar a doua zi către seară, când Maggie se mai obişnuise cu crizele de inconştienţă ale lui taică-său, şi cu speranţa să-şi revină, începu şi ea să se gândească stăruitor la Tom şi, când o auzi pe maică-sa plângând noaptea şi bolborosind: „Bietul băiat... de ce să nu se întoarcă acasă?“ Maggie o mângâie:

— Mamă, las’ că mă duc eu să-l iau şi să-i spun totul. Mă duc mâine dimineaţă, dacă tata nu-şi revine şi nu are nevoie de mine.

— O să fie tare greu pentru Tom să se întoarcă acasă fără să fie

pregătit.

Şi a doua zi de dimineaţa, Maggie plecă, după cum am văzut, să-l ia pe Tom. În diligenţa care-i aducea spre casă, cei doi fraţi schimbară şoapte triste şi întretăiate.

— Se pare că domnul Wakem are o ipotecă sau ceva în legătură cu pământul, spuse Maggie. Se pare că tocmai scrisoarea în care i se comunica toate astea l-a îmbolnăvit pe tata.

— Eu cred că pungaşul îşi pusese de la început în gând să-l ruineze pe tata, declară Tom sărind de la impresiile cele mai vagi la o concluzie categorică. Las' că-i arăt eu lui când mă fac mare. Să nu te prind că mai vorbeşti vreodată cu Philip.

— Vai, Tom! exclamă Maggie pe un trist ton de protest; dar nu-i venea să discute nimic atunci, şi cu atât mai puţin să-l supere pe Tom, contrazicându-l.

Capitolul II
Teraphimii[1], sau zeii căsniciei doamnei Tulliver

Trecuseră cinci ore de când plecase Maggie de acasă şi coborând cu Tom din diligenţă, fata se îngrozi la gândul că taică-său îi simţise lipsa, chemându-şi „fetiţa" în zadar. Dar nu-şi închipui că ar fî putut surveni vreo altă schimbare.

O luă la fugă pe aleea pietruită şi intră în casă înaintea lui Tom. La intrare fu izbită de un miros puternic de tutun. Uşa salonului era întredeschisă – de acolo venea mirosul. Ciudat, foarte ciudat! Putea oare vreun musafir să fumeze într-o situaţie ca asta? Şi maică-sa era oare acolo? Iar dacă era, trebuia să i se spună că Tom se întorsese acasă. Maggie se opri câteva clipe uimită. Tocmai dădea să deschidă uşa când se apropie Tom de ea, aşa că intrară în salon împreună. În jilţul unde stătea de obicei domnul Tulliver, se găsea acum un om grosolan şi murdar, a cărui faţă i se părea lui Tom oarecum cunoscut; fuma şi lângă el se găseau un ulcior şi un pahar.

Într-o clipă Tom întrezări tot adevărul: „Să-ţi vină portărelul în casă" şi „Să ţi se scoată lucrurile la vânzare" erau expresii pe care le auzise de mic. Însemnau ruşinea şi nenorocirea de a „da faliment", de a pierde toţi banii, de a fi ruinat – de a coborî la starea de muncitori sărmani. Părea firesc să se întâmple aşa, de vreme ce taică-său pierduse tot ce avea şi Tom nu se gândi că această formă

[1] Teraphimi, mici imagini reprezentând oracole casnice ale vechilor evrei.

de nenorocire putea să aibă vreo altă cauză decât pierderea procesului. Dar prezenţa imediată a acestei ruşini constituia pentru el o experienţă mai dureroasă şi mai concretă decât teama îngrozitoare resimţită până atunci, astfel încât în clipa aceea avu impresia că adevăratele lui necazuri abia începeau: era ca atingerea unui nerv iritat, urmată de o durere spontană şi ascuţită.

— Ce mai faceţi, domnule Tulliver? spuse străinul, scoţându-şi pipa din gură, stingherit şi cu o politeţe de om necioplit.

Feţele celor doi copii speriaţi îl cam stânjeneau.

Dar Tom se întoarse repede, fără să răspundă. Ceea ce vedea era prea îngrozitor. Maggie nu înţelesese ce însemna prezenţa acestui străin, cum înţelesese Tom. Îl urmă pe frate-său întrebându-l în şoaptă:

— Cine o fi, Tom? Ce s-o fi întâmplat?

Apoi, deodată, cuprinsă de o spaimă nelămurită că prezenţa străinului ar putea să însemne o schimbare în starea sănătăţii lui taică-său, o zbughi pe scări, oprindu-se la uşa dormitorului ca să-şi smulgă boneta de pe cap şi să intre în vârful picioarelor. Acolo totul era liniştit. Bătrânul zăcea culcat, cu ochii închişi, indiferent la tot ce se petrecea în jur, aşa cum îl lăsase. Lângă el se afla o servitoare. Maică-sa nu era acolo.

— Unde e mama? întreba Maggie în şoaptă.

Femeia nu ştia. Maggie ieşi repede şi i se adresă lui Tom:

— Tata zace liniştit în pat, hai s-o căutăm pe mama. Mă întreb unde o fi?

Doamna Tulliver nu era jos şi în niciunul dintre dormitoare. Nu mai rămăsese decât o singură cameră la mansardă în care Maggie n-o căutase – un fel de cămară unde maică-sa păstra toată lenjeria şi lucrurile preţioase, pe care nu le despacheta şi nu le scotea decât la zile mari. Tom, care mergea în faţa soră-sii în timp ce străbateau coridorul, deschise uşa acelei cămăruţe şi strigă:

— Mamă!

Doamna Tulliver stătea pe un scaun, cu toate comorile acumulate de-a lungul anilor, în jurul ei. Una dintre lăzile cu rufărie era deschisă: ceainicul de argint fusese despachetat din numeroasele foi de hârtie care îl înfăşuraseră şi vesela cea bună era aşezată deasupra lăzii închise; linguri, şi frigări, şi polonice erau râspândite rânduri, rânduri, pe rafturi. Biata femeie dădea din cap şi plângea cu gura schimonosită de durere, privind la numele „Elizabeth Dodson“, brodat în colţul unor feţe de masă pe care le

ţinea în poală.

Auzind glasul lui Tom, le lăsă să cadă şi se ridică.

— Ah, băiatu' mamii! Băiatu' mamii!, hohoti ea, luându-l de gât. Când te gândeşti că am trăit să văd una ca asta! Suntem ruinaţi... o să ne vândă toate lucrurile. Când te gândeşti că taică-tău m-a luat ca să mă aducă în starea asta! Nu ne-a mai rămas nimic... o să ajungem cerşetori... o să mergem la azil!...

Îl sărută, apoi se aşeză la loc şi luând o faţă de masă în poală o desfăcu puţin ca să se uite la model, în timp ce copiii stăteau lângă ea, tăcuţi şi amărâţi, cu ecoul prelungit al cuvintelor „cerşetori" şi „azil" în minte.

— Când mă gândesc la toate pânzeturile astea pe care le-am tors cu mâna mea, continuă ea, scoţând diferite lucruri şi punându-le deoparte cu o emoţie cu atât mai ciudată şi vrednică de milă, cu cât această femeie blondă şi grăsuţă era de obicei atât de placidă. Dacă avusese vreodată un necaz până atunci, fusese o furtună într-un pahar cu apă. Şi le-a ţesut Job Haxey, şi le-a adus în spinare; mi-aduc aminte că stăteam în uşă şi-l priveam cum vine... s-a întâmplat înainte de a-mi fi trecut măcar prin minte să mă mărit cu tatăl vostru... şi modelul pe care l-am ales singură şi l-am albit aşa frumos, şi am brodat numele meu cu nişte cusături cum nu s-au mai văzut – o să trebuiască să taie pânza ca să scoată numele, că e o cusătură mai deosebită – şi trebuie să le vindem pe toate şi or să ajungă prin case străine, şi poate c-o să le taie cu cuţitul sau or să se rupă înainte să mă prăpădesc. N-o să te alegi cu niciuna, băiete – spuse ea ridicând către Tom ochii plini de lacrimi – şi doar pentru tine le păstram. Toate cu modelul ăsta voiam să ţi le dau ţie. Lui Maggie i-ar fi rămas alea cu pătrate mari – când pui farfuriile pe ele nu se văd aşa bine.

În prima clipă, Tom se simţi mişcat, dar un moment mai târziu îl apucă furia. Se roşi la faţă, strigând:

— Dar crezi că mătuşile or să te lase să le vinzi, mamă? Ele ştiu de toate astea? N-or să te lase să-ţi vinzi lenjeria, nu-i aşa? Ai trimis să le cheme?

— Da. L-am trimis pe Luke de îndată ce au venit portăreii, şi a fost mătuşa Pullet pe aici... şi, vai, ce mai plângea... spune că tat-tu mi-a făcut neamurile de râs, că toată lumea vorbeşte de asta... şi o să cumpere ea feţele de masă cu picăţele că tot n-a avut niciodată destule cu modelul ăsta şi aşa n-or să ajungă pe mâini străine, dar de astea cu pătrate are mai multe decât îi trebuie. (Zicând asta,

doamna Tulliver începu să aşeze feţele de masă înapoi în ladă, împăturindu-le şi netezindu-le cu un gest automat.) A fost şi unchiul Glegg şi spune că trebuie să cumpărăm paturi, cearşafuri şi lucruri d-astea pe care să dormim, dar trebuie să vorbească întâi cu mătuşa şi or să vină cu toţii să ne sfătuim. Da’ ştiu că niciunul n-o să ia vesela, adaugă ea, întorcând privirea către ceşti şi farfurioare – că toţi le-au găsit cusur când le-am cumpărat, din cauza rămurelelor aurii, printre flori. Dar n-au ei veselă mai frumoasă. Nici măcar mătuşa Pullet – şi am cumpărat-o cu banii mei pe care i-am strâns de când aveam cincisprezece ani, şi ceainicul de argint tot aşa... taică-tău nu mi-a dat niciun ban pentru ele. Când mă gândesc că m-a luat de nevastă ca să pătimesc toate astea!

Doamna Tulliver izbucni iar în plâns şi hohoti câteva clipe cu batista la ochi, dar dând-o apoi deoparte, spuse cu un aer dezaprobator, continuând să hohotească pe jumătate, ca şi cum ar fi fost silită să vorbească înainte de a-şi putea stăpâni plânsul:

— Şi doar i-am tot spus mereu: Fă ce vrei, da’ nu te judeca! Ce puteam să mai fac? Trebuia să stau şi să mă uit cum mi se duce averea, averea mea şi cea care trebuia să le rămână copiilor mei. N-ai să mai ai nimic, băiatu’ mamii... dar să ştii că biata maică-ta n-are nicio vină!

Şi îi întinse un braţ, ridicând spre el cu deznădejde ochii ei albaştri de copil lipsit de apărare. Bietul băiat se apropie de maică-sa, o sărută şi rămaseră aşa, îmbrăţişaţi. Şi, pentru prima oară, Tom se gândi la taică-său cu un sentiment de reproş. Pornirea lui firească de a găsi o vină celor din jur – pornire care nu se manifestase până atunci în ceea ce îl privea pe taică-său, Tom având tendinţa să considere că domnul Tulliver are întotdeauna dreptate numai pentru că era tatăl lui, fusese împinsă pe un nou făgaş de disperarea maică-sii; şi furia lui împotriva lui Wakem începu să se amestece cu un alt soi de furie. Poate că taică-său contribuise într-adevăr la ruina lor şi la faptul că oamenii vorbeau de ei cu dispreţ; dar nimeni nu avea să vorbească vreodată cu dispreţ de Tom Tulliver! Forţa şi hotărârea lui firească începeau să se afirme, fiind trezite de un dublu stimulent; mânia împotriva mătuşilor şi sentimentul că trebuie să se poarte ca un bărbat şi să aibă grijă de maică-sa.

— Nu te mai frământa, mamă, spuse el cu căldură. În curând o să-mi iau o slujbă şi am să câştig ceva bani.

— Dumnezeu să te binecuvânteze, băiete! spuse doamna

Tulliver puţin mai liniştită. Apoi, privind în jur cu tristeţe, adăugă: N-aş fi fost atât de amărâtă dacă am fi putut păstra măcar lucrurile cu numele meu pe ele!

Maggie urmărise scena cu o furie crescândă. Reproşurile subînţelese împotriva lui taică-său – tatăl care zăcea sus, între viaţă şi moarte – îi goniseră toată mila pentru suferinţele maică-sii în legătură cu feţele de masă şi vesela; şi, pe urmă, furia aceasta stârnită de dragostea pentru tatăl ei sporise şi din cauza unei porniri egoiste împotriva înţelegerii tacite dintre Tom şi maică-sa, înţelegere prin care ea era lăsată în afara nenorocirii comune. Aproape că nu se mai sinchisea de indiferenţa obişnuită pe care i-o arăta maică-sa, dar era foarte receptivă la orice consfinţire a acesteia, oricât de pasivă, atunci când venea de la Tom. Nu s-ar putea spune că biata Maggie era însufleţită doar de devotament pur, ci avea mari pretenţii de la cei pe care îi iubea.

În cele din urmă, izbucni pe un ton enervat, aproape violent:

— Mamă, cum poţi vorbi aşa? Ca şi cum nu ţi-ar păsa decât de lucrurile însemnate cu numele tău şi nu şi de cele însemnate cu numele tatii. Ca şi cum nici nu te-ai sinchisi de bietul tata! Şi când te gândeşti că el zace acolo sus şi poate că n-o să ne mai vorbească niciodată. Tom, ar trebui să-mi dai dreptate – n-ar trebui să permiţi nimănui să-l vorbească de rău.

Maggie, sufocându-se aproape de mânie şi de necaz, părăsi camera şi-şi reluă locul la căpătâiul lui taică-său. Îl iubea şi mai mult acum, când se gândea că oamenii îl vor judeca aspru, că-l vor dezaproba. Maggie nu putea să sufere reproşurile; toată viaţa ei i se reproşaseră diverse lucruri, fără ca asta să aibă alt rezultat decât certuri şi supărare. Taică-său o apărase şi o iertase întotdeauna, şi amintirea dragostei lui constituia pentru ea una din forţele lăuntrice care o ajutau să facă şi să îndure orice pentru el.

Tom se cam înfurie de ieşirea lui Maggie. Auzi! Să-l înveţe pe el şi pe maică-sa ce să facă! Ar fi trebuit să-şi dea seama până acum că nu-i poate teroriza şi nu poate să-şi dea aere faţă de ei.

Se duse totuşi în camera lui taică-său şi ceea ce văzu acolo îl mişcă atât de puternic, încât uită tot ceea ce simţise în ultima oră. Când îl văzu cât e de impresionat, Maggie se duse la el, lângă pat, îl luă de gât şi cei doi copii uitară totul în afară de faptul că amândoi aveau acelaşi tată şi că îi copleşea aceaşi nenorocire.

Capitolul III

Consiliul de familie

A doua zi dimineaţă la ora unsprezece, unchii şi mătuşile se întruniră să se sfătuiască. Focul ardea în camera mare şi biata doamnă Tulliver, având impresia greşită că se aflau la o ocazie deosebită, cum ar fi fost de pildă o înmormântare, desfăcuse ciucurii cordonului de la sonerie şi dăduse drumul perdelelor care până atunci fuseseră prinse în ace, potrivindu-le să cadă frumos în falduri şi dând din cap cu tristeţe în timp ce privea picioarele şi tăbliile bine lustruite ale meselor, cărora nici chiar sora Pullet n-ar fi putut să le găsească vreun cusur.

Domnul Deane nu putea să vină – era plecat cu nişte treburi; dar doamna Deane apăru la timp în frumoasa ei cabrioletă nouă cu coşul ridicat, cu servitorul în livrea pe capră, ceea ce lămurise pe doamnele din St. Ogg’s care-i erau prietene asupra multor trăsături ale caracterului ei. Domnul Deane reuşise în viaţă cu aceeaşi rapiditate cu care domnul Tulliver decăzuse; şi în casa doamnei Deane, rufăria şi vesela Dodsonilor începuseră să aibă o situaţie oarecum subordonată, ca un simplu supliment al articolelor mai arătoase, de acelaşi fel, cumpărate în ultimii ani: schimbare ce prilejuise o anumită răceală în relaţiile dintre ea şi doamna Glegg, care considera că Susan devenise „ca toţi ceilalţi“ şi în curând ea, doamna Glegg, va rămâne singura păstrătoare a adevăratului spirit Dodson, împreună, poate, doar cu acei nepoţi care păstrau viu numele de Dodson pe proprietăţile îndepărtate ale familiei, în Wolds. Oamenii care trăiesc departe au întotdeauna mai puţine păcate decât cei pe care îi vedem în fiecare zi şi, când ne gândim la aşezarea geografică a etiopienilor şi la cât de puţin aveau de-a face cu grecii, ni se pare de prisos să ne mai întrebăm de ce Homer îi considera „fără de păcat“.

Doamna Deane sosi cea dintâi şi, după ce se aşeză în camera mare, coborî şi doamna Tulliver, cu faţa ei frumoasă puţin desfigurată de plâns; nu era ea femeie să verse şiroaie de lacrimi, în afară de clipele când perspectiva să-şi piardă mobila devenea deosebit de clară; dar simţea că ar fi fost cu totul nepotrivit să apari calm într-un moment ce acela.

— Vai, soră, ce grea e viaţa! exclamă ea, intrând în salon. Ce nenorocire!

Doamna Deane era o femeie cu buze subţiri, care ţinea discursuri scurte şi bine chibzuite în ocazii speciale şi pe care le

repeta apoi soţului ei, întrebându-l dacă nu-i aşa că vorbise cât se poate de potrivit.

— Da, soră, spuse ea plină de precauţii; trăim într-o lume schimbătoare şi nu ştii ce poate aduce ziua de mâine. Dar e bine să fii pregătit pentru orice şi dacă te loveşte vreun necaz să-ţi aminteşti că n-a picat chiar aşa, din senin. Îmi pare foarte rău de tine, că doar mi-eşti soră, şi dacă doctorul îi recomandă domnului Tulliver să ia jeleu, trag nădejdea că ai să-mi spui şi mie, şi am să-ţi trimit cu plăcere nişte borcane cu jeleu, că doar e drept să aibă ce-i trebuie cât e bolnav.

— Mulţumesc, Susan, răspunse doamna Tulliver, cu un ton pierdut, luându-şi mâna grăsuţă de pe mâna subţire a soră-sii. Dar deocamdată nu e vorba de jeleu. Apoi, după o scurtă pauză adăugă: Sus am o duzină de borcane... Dar n-am să mai pun niciodată jeleu în ele.

Rosti ultimele cuvinte cu o voce gâtuită de emoţie, dar sunetul roţilor îi schimbă şirul gândurilor. Sosiseră domnul şi doamna Glegg, urmaţi aproape îndată de domnul şi doamna Pullet. Doamna Pullet intră plângând: era un mod sintetizat prin care îşi exprima, în toate ocaziile, vederile despre viaţă în general şi despre cazul de faţă în special.

Doamna Glegg îşi pusese buclele cele mai înfoiate şi nişte haine mototolite care păreau să fi fost scoase de curând dintr-o ladă unde stătuseră îngropate multă vreme; nişte haine alese cu înaltul scop moral de a trezi în sufletul lui Bessy şi ai copiilor ei o umilinţă fără margini.

— Doamnă Glegg, nu vrei să vii mai aproape de foc, i se adresă barbat-său, nevrând să se aşeze pe scaunul mai comod înainte de a i-l oferi ei.

— Vezi bine că m-am aşezat aici, domnule Glegg, răspunse această femeie superioară, dumneata n-ai decât să te coci dacă vrei!

— Bine, făcu domnul Glegg, aşezându-se mulţumit pe scaun. Ei, şi cum se simte bietul Tulliver?

— Doctorul Turnbull l-a găsit mai bine azi-dimineaţă, răspunse doamna Tulliver, e mai atent şi mi-a vorbit; dar pe Tom tot nu l-a recunoscut încă – se uită la bietul băiat de parcă ar fi un străin, cu toate că o dată a spus ceva despre Tom şi ponei. Doctorul spune că memoria lui s-a întors cu mulţi ani în urmă şi nu-l recunoaşte pe Tom, fiindcă se gândeşte la el cum arăta când era copil. Vai,

Doamne!

— Eu cred că i s-a urcat apa la creier, spuse mătuşa Pullet, întorcându-se de la oglindă unde, cu un aer trist, îşi potrivise boneta. Mare minune dacă se mai ridică din pat! Şi dacă se ridică, n-o să mai fie cum era... ca domnul Carr, săracul! Trei ani l-au hrănit cu lingura ca pe un copil. Nu se mai putea servi deloc de mâini şi de picioare, da' el avea un fotoliu pe roate şi pe cineva care să-l împingă, şi mă cam îndoiesc că tu ai să ai aşa ceva, Bessy!

— Soră Pullet, spuse doamna Glegg cu severitate, dacă nu mă înşel, noi ne-am întrunit aici să discutăm şi să ne sfătuim ce e de făcut ca să scăpăm de această ruşine abătută asupra familiei noastre, şi nu ca să vorbim despre oameni care nu-s de-un neam cu noi. După câte ştiu eu, domnul Carr nu-i din familia noastră şi n-are cu noi nici în clin nici în mânecă.

— Soră Glegg, o rugă doamna Pullet, punându-şi din nou mănuşile şi mângâindu-şi nervos degetele, dacă vrei să vorbeşti urât despre domnul Carr, te rog să n-o faci faţă de mine; eu ştiu cât a suferit, adăugă ea cu un oftat. Răsufla atât de greu, că puteai să-l auzi chiar dacă erai la două camere distanţă.

— Sophy, o repezi doamna Glegg cu silă şi indignare, vorbeşti atât de mult despre bolile oamenilor, încât ajunge să fie de-a dreptul indecent. Dar ţi-am mai spus o dată că n-am bătut atâta cale ca să vorbesc despre cunoştinţe, fie că respiră greu, fie că respiră uşor. Dacă nu ne-am întrunit cu scopul să auzim fiecare ce vor face ceilalţi pentru a ajuta o soră şi pe copiii ei să n-ajungă la azil, eu mă întorc acasă. Îmi închipui că unul singur nu poate face nimic fără ceilalţi. Nu vă aşteptaţi să fac eu tot.

— Dragă Jane, răspunse doamna Pullet, nu prea văd că te-ai grăbit să faci mare lucru. După câte ştiu eu, e prima dată că vii aici de când s-a aflat c-a sosit portărelul, pe când eu am fost ieri şi m-am uitat la toate lucrurile şi la rufăria lui Bessy, şi i-am spus că am să cumpăr feţele de masă cu picăţele. Eu cred c-am vorbit cinstit fiindcă, în ceea ce priveşte ceainicul pe care nu vrea să-l dea la străini, e la mintea cocoşului că n-am ce face cu doua ceainice de argint, dacă au amândouă ţâşnitoare dreaptă – dar damascul cu picăţele mi-a plăcut întotdeauna.

— Tare-aş vrea să nu fiu nevoită să vând ceainicul şi porţelanurile şi serviciul ăl bun de salată, spuse biata doamnă Tulliver cu rugăminte în glas, şi cleştele de zahăr: sunt primele

lucruri pe care le-am cumpărat.

— Dar n-ai ce să-i faci! interveni domnul Glegg; dacă vreunul dintre neamuri se hotărăşte să le cumpere, n-are decât, dar altfel, toate lucrurile trebuie scoase la licitaţie fără nicio deosebire.

— Şi să nu-ţi închipui, se amestecă unchiul Pullet dând dovadă de o neobişnuită independenţă de spirit, că familia dumitale îţi va da pe lucruri mai mult decât fac. Oricum, n-o să-ţi dea cine ştie ce pe ele la licitaţie.

— Vai, Doamne! exclamă doamna Tulliver, când mă gândesc că porţelanurile mele or să fie scoase la licitaţie!... Le-am cumpărat când m-am măritat, aşa cum le-ai cumpărat şi tu pe ale tale, Jane, şi tu, Sophy; ştiu că nu ţi-au plăcut din cauza rămurelelor, dar mie-mi plăceau. Şi n-am spart nimic, că le spălam singură – şi lalelele şi trandafirii de pe ceşti sunt aşa de frumoase că ţi-e mai mare dragul să le priveşti. Nici ţie nu ţi-ar plăcea să-ţi vezi porţelanurile vândute pe nimic sau făcute bucăţele, cu toate că ale tale n-au niciun fel de culoare, Jane, sunt albe şi cu dungi în relief, şi n-au fost aşa scumpe ca ale mele. Şi pe urmă mai e şi serviciul de salată... soră Deane, îmi închipui că-l vrei, că doar te-am auzit spunând că-i frumos!

— N-am nimic împotrivă să cumpăr câteva din lucrurile mai bune, spuse doamna Deane cu superioritate. Nu strică niciodată să ai câte un lucru în plus în casă.

— Lucrurile cele mai bune zici? exclamă doamna Glegg care tăcuse destulă vreme pentru ca indignarea să-i devină din ce în ce mai clocotitoare, îmi vine rău când vă aud pe toţi cum vorbiţi de „lucrurile cele mai bune“, şi cum să cumpăraţi una şi alta, ca de pildă argintăria sau porţelanurile. Ar trebui să te gândeşti la ce ţi se întâmplă, Bessy, şi să nu-ţi mai umble mintea la argintărie şi porţelanuri. Gândeşte-te mai bine dacă o să te mai alegi măcar cu un pat cu somieră pe care să dormi, o pătură cu care să te înveleşti şi un scăunel pe care să te aşezi. Şi să nu uiţi că dacă ai să le capeţi, o să fie pentru că ţi le-au cumpărat neamurile, că doar pe ele poţi să te bizui, că bărbat-tu zace neputincios şi nu mai are nici măcar o lăscaie. Şi să ştii că-ţi spun asta spre binele tău, c-ar trebui să-ţi dai seama în ce situaţie te afli şi ce ruşine a aruncat bărbat-tu asupra familiei de care depinzi cu totul – şi să fii mai modestă.

Doamna Glegg se opri, căci e obositor să vorbeşti cu prea mult patos pentru binele altora. Doamna Tulliver terorizată dintotdeauna de autoritatea familială a sorei Jane, care o făcuse de copil să rabde jugul de soră mai mică, spuse încercând să se scuze:

— Să ştii, dragă Jane, că n-am cerut niciodată nimănui să facă ceva pentru mine. V-am cerut doar să cumpăraţi nişte lucruri care vă plac, ca să nu se prăpădească prin cine ştie ce case străine. N-am pretins niciodată nimănui să-mi cumpere lucrurile ca să mă ajute pe mine şi copiii mei, cu toate că e vorba de olanda pe care am tors-o cu mâna mea şi, când s-a născut Tom, m-am gândit – e primul lucru la care m-am gândit când l-am văzut în leagăn – că toate lucrurile pe care le-am cumpărat cu banii mei şi de care am avut atâta grijă or să fie într-o zi ale lui. Dar n-am cerut niciodată ca surorile mele să-şi cheltuiască banii pentru mine. Şi nimeni nu ştie ce-a făcut bărbatu-meu pentru soră-sa, că azi am fi dus-o mai bine dacă nu i-ar fi împrumutat bani pe care nu i-a mai cerut niciodată înapoi.

— Hai, lasă, interveni domnul Glegg împăciuitor, să nu privim lucrurile prea în negru. Ce e făcut, e bun făcut. O să ne străduim cu toţii să-ţi cumpărăm cele trebuincioase, cu toate că doamna Glegg are dreptate când spune că trebuie să fie lucruri simple şi folositoare. Nu trebuie să ne gândim la lucruri inutile. O masă, un scaun, două, lucruri de bucătărie, un pat bun... şi de-al d-astea. Să-ţi spun drept, eu am trăit cândva şi zile în care îmi era totuna dacă mă culcam pe un sac sau dormeam pe podea. Ne înconjurăm de o grămadă de lucruri nefolositoare numai pentru că avem bani de risipit.

— Domnule Glegg, spuse nevastă-sa, te rog să-mi dai voie să vorbesc şi să nu-mi iei vorba din gură; după cum spuneam, Bessy, nu-i frumos să te lauzi că nu ne-ai cerut niciodată să-ţi cumpărăm ceva. Şi dacă-i vorba de asta, ar fi trebuit să ne ceri! Spune-mi, rogu-te, cum ai să te descurci dacă nu te-ajută neamurile? Dacă nu te-ar ajuta, ai fi silită să cerşeşti. Şi ar fi bine să-ţi bagi asta în cap şi să fii modestă şi să ne ceri să facem pentru tine ce putem, în loc să tot spui şi să te lauzi că nu ne-ai cerut niciodată nimic.

— Ai pomenit de familia Moss şi de ce-a făcut domnul Tulliver pentru ei, spuse unchiul Pullet, care devenea deosebit de inspirat atunci când era vorba de bani. N-au fost pe-aici? S-ar cădea să facă şi ei câte ceva şi, dacă Tulliver le-a dat bani cu împrumut, ar trebui să-i siliţi să vi-i dea înapoi.

— Asta aşa e, spuse doamna Deane. M-am gândit şi eu la asta. Cum de nu-s şi ei aici cu voi? S-ar cădea să facă şi ei ceva.

— Vai, se tângui doamna Tulliver, nu le-am trimis vorbă despre ce i s-a întâmplat domnului Tulliver şi ei locuiesc atât de departe,

pierduţi printre potecile de la Basset, că n-aud niciodată nimic decât atunci când vine domnul Moss la târg. Nici măcar nu m-am gândit la ei. Dar mă mir că nu s-a gândit Maggie, că ea totdeauna a ţinut la mătuşa Moss.

— Da’ unde-s copiii, Bessy, de ce n-au venit încoace? întrebă doamna Pullet, auzind numele lui Maggie. Ar trebui să audă ce au de spus unchii şi mătuşile lor; cât despre Maggie, i-am plătit jumătate din taxele şcolare, aşa că ar trebui să ţie mai mult la mine decât la mătuşa Moss. S-ar putea să mă lovească damblaua când mă întorc acasă şi să mă prăpădesc. Nu se ştie ca pământul!

— Dacă ar fi fost după *mine,* spuse doamna Glegg, copiii ar fi fost aici cu noi de la bun început. E timpul să ştie pe cine să se bizuie şi ar trebui să le spună cineva care e situaţia lor în lume şi ce-i aşteaptă, şi să simtă că trebuie să sufere din cauza tatălui lor.

— Bine, soră, las’ că mă duc să-i chem! răspunse doamna Tulliver resemnată. Era complet zdrobită şi se gândea cu o disperare oarbă la comorile din cămară.

Se duse să-i cheme pe Tom şi pe Maggie, care se aflau în camera tatălui lor şi, tocmai dădea să coboare din nou când zări uşa de la cămară şi îi veni o idee. Se îndreptă spre uşă, lăsând copiii să coboare singuri.

Când cei doi copii intrară în salon, sfioşi şi cam în silă, unchii şi mătuşile păreau să fi discutat cu înflăcărare; şi cu toate că Tom – a cărui inteligenţă practică fusese deşteptată şi împinsă spre acţiune de puternicul stimulent pe care îl reprezentau emoţiile trăite de o zi încoace – copsese în mintea lui un plan pe care avea intenţia să-l propună unuia dintre unchi sau mătuşi, nu simţea totuşi nici cea mai mică simpatie faţă de ei şi îi era groază să-i întâlnească pe toţi deodată, întocmai cum i-ar fi fost groază de o doză mare şi concentrată dintr-o doctorie pe care abia dacă ar fi suportat-o în doze mici. Cât despre Maggie, în dimineaţa aceea era cât se poate de descurajată: fusese trezită la ora trei, după o odihnă scurtă, şi simţea acea oboseală stranie şi visătoare pe care o încerci după ce veghezi într-o cameră de bolnav, în orele reci ale dimineţii, când se crapă de ziuă, iar lumina şi viaţa de afară par să nu mai aibă nicio importanţă, reprezentând doar o limită a orelor de veghe din odaia întunecată. Intrarea celor doi copii întrerupse discuţia. Dădură mâna cu unchii şi mătuşile – ceremonie tristă şi tăcută – şi, în cele din urmă, unchiul Pullet rosti, în timp ce Tom se apropia de el:

— Ei, tinere, tocmai spuneam că am avea nevoie de pana ta. Îmi

închipui că după atâta învăţătură trebuie să scrii foarte frumos.

— Da, da, întări unchiul Glegg cu un ton de reproş pe care ar fi vrut să-l facă să pară blând, trebuie să căutăm să ne folosim de toată învăţătura asta care l-a costat pe taică-tău atâţia bani.

Când s-au dus bani, avere şi moşii,
Tot ce-ţi rămâne-i învăţat să fii.

A venit vremea să ne arăţi la ce-ţi foloseşte să fi învăţat. Să vedem dacă ai să poţi reuşi mai bine decât mine, care am făcut avere fără carte. Numai că eu am început cu puţin: puteam s-o duc cu un castron de porridge şi cu o coajă de pâine cu brânză. Dar traiul bun pe care l-ai dus şi învăţătura o să te facă să-ţi fie mult mai greu decât mi-a fost mie.

— N-are încotro, greu sau uşor, trebuie să se descurce, interveni mătuşa Glegg cu energie. Nu-i dă mâna să se uite la greutăţi. Şi să nu cumva să-şi închipuie că neamurile or să-l ţină în lux şi trândăvie. Trebuie să ispăşească păcatele lui taică-său, să se dezobişnuiască de traiul bun şi să muncească din greu. Şi să fie modest şi recunoscător faţă de unchii şi mătuşile lui pentru binele pe care îl fac maică-sii şi lui taică-său, că de n-ar fi ei i-ar azvârli în stradă şi ar ajunge la azil, şi soră-sa la fel, continuă doamna Glegg, uitându-se încruntată la Maggie care se aşezase pe canapea lângă mătuşa Deane la care ţinea pentru că era mama lui Lucy; trebuie să se hotărască să fie modestă şi să muncească, pentru că n-o să mai aibă slugi care s-o slujească. Ar trebui să-şi bage asta bine în cap, să vadă de casă şi să-şi respecte şi să-şi iubească mătuşile care au făcut atâta pentru ea, şi au agonisit bani ca să aibă ce lăsa moştenire nepoatelor şi nepoţilor.

Tom rămăsese în picioare în faţa mesei din mijlocul grupului. Se roşise în obraji, dar nu părea câtuşi de puţin modest, şi tocmai se pregătea să spună, pe un ton respectuos, un lucru la care se gândise mai de mult, când se deschise uşa şi maică-sa întră din nou în cameră.

Biata doamnă Tulliver avea în mână o tavă mică pe care aşezase ceainicul de argint, o ceaşcă şi o farfurioară, serviciul de salată şi cleştele de zahăr.

— Uite, soră, la ce m-am gândit... spuse privind către doamna Deane, în timp ce aşeza tava pe masă. M-am gândit că poate, dacă te-ai uita din nou la ceainic – e mult de când nu l-ai mai văzut – ţi-ar

plăcea. Face ceai foarte bun şi are şi suport. Poţi să te serveşti de el în fiecare zi sau să-l păstrezi pentru Lucy când o fi la casa ei. Mi s-ar rupe inima să-l cumpere ăia de la „Leul de aur”, adăugă biata femeie cu lacrimi în ochi. E ceainicul pe care l-am cumpărat când m-am măritat şi, uite, când mă gândesc c-o să-l zgârie şi o să-l aşeze în faţa unor călători, sau a cine ştie ce oameni, cu monograma mea pe el... Uite aici literele: E.D.; şi o să le vadă toata lumea...

— Ah, Doamne, exclamă mătuşa Pullet, dând din cap cu adâncă tristeţe, tare-i rău să vezi că monograma familiei încape pe cine ştie ce mâini... Asta nu s-a mai întâmplat niciodată până acum. Deloc n-ai avut noroc, Bessy!... Dar la ce-ar servi să cumpărăm ceainicul când şi aşa se duce toată rufăria şi lingurile şi alte lucruri... unele cu numele tău întreg însemnat pe ele... şi când te gândeşti că ceainicul mai are şi ţâşnitoarea dreaptă...

— Cât despre ruşinea familiei, adăugă doamna Glegg, tot n-ar servi la nimic dacă am cumpăra ceainicul... Ruşinea e că o femeie din neamul nostru a luat un om care a dus-o de râpă. Ruşinea e că o să-şi vândă lucrurile la mezat... şi o să afle toată lumea... n-avem ce face, o să afle.

Auzind aluzia făcută la taică-său, Maggie se ridică de pe canapea. Tom văzu însă la timp mişcarea fetei şi obrajii ei îmbujoraţi, şi o împiedică să vorbească.

— Taci, Maggie, spuse el cu autoritate, dând-o la o parte.

Pentru un băiat de cinsprezece ani, Tom dădea dovada de o stăpânire de sine şi de o judecată practică deosebită, reuşind să vorbească încet şi respectuos, cu toate că vocea îi tremura destul de tare, căci vorbele maică-sii fuseseră ca un cuţit înfipt în inimă.

— Uite, mătuşă, spuse el, uitându-se drept în ochii doamnei Glegg, dacă crezi că e o ruşine pentru familie că trebuie să ne vindem toate lucrurile, n-ar fi mai bine să faci ceva să împiedici toate astea? Şi dacă dumneata şi mătuşa Pullet, continuă el uitându-se la aceasta din urmă, aveţi de gând să ne lăsaţi nişte bani moştenire, mie şi lui Maggie, n-ar fi mai bine să ni-i daţi acum şi să plătiţi datoria pentru care ni se vând lucrurile, ca să nu se mai despartă mama de mobila ei?

Urmară câteva clipe de tăcere, căci toţi cei de faţă, chiar şi Maggie, erau uimiţi de tonul matur al lui Tom. Primul care-i răspunse fu unchiul Glegg:

— Ei, tinere, tinere, nu te pripi! Văd că pari să pricepi oarecum

lucrurile. Dar ai uitat dobânda. Mătuşile tale capătă o dobândă de cinci la sută pe banii lor şi ar pierde-o dacă v-ar da banii de pe acum. Aşa-i că la asta nu te-ai gândit?

— Aş putea să muncesc şi să le dau în fiecare an banii de dobândă, răspunse Tom prompt. Aş face orice să nu se despartă mama de lucrurile ei.

— Bravo băiete! exclamă unchiul Glegg cu admiraţie.

Vorbele domnului Glegg fuseseră menite mai mult ca o încurajare pentru Tom decât ca o reflecţie asupra posibilităţii de punere în practică a propunerilor lui. Dar, din păcate, ele avură darul s-o enerveze pe nevastă-sa.

— Da, domnule Glegg, făcu ea ironică şi furioasă. Îmi închipui că-ţi face plăcere să-mi iroseşti banii pe care ai pretins că i-ai lăsat la dispoziţia mea şi banii pe care-i am în dar de la tata – nu de la dumneata, domnule Glegg, ci de la tata – şi pe care i-am economisit şi i-am înmulţit singură ca să am tot mai mulţi de dat cu dobândă aproape în fiecare an; şi acum vrei să-i îngropi în mobila altora şi să împingi oamenii la un lux şi la o risipă pentru care nu au mijloace... vrei să-mi schimb testamentul sau să adaug un codicil şi să las două sau trei sute mai puţin când m-oi prăpădi – eu care am făcut întotdeauna tot ce se cuvine şi am fost întotdeauna prevăzătoare, eu, cea mai mare din familie; vrei să-mi irosesc eu banii pe alţii care au avut aceleaşi posibilităţi ca şi mine, dar au fost păcătoşi şi risipitori? Dumneata, soră Pullet, n-ai decât să faci cum vrei şi să-l laşi pe bărbatul dumitale să-ţi prade banii pe care ţi i-a dat; dar eu am principiile mele.

— Vai, Jane, ce uşor te înfierbânţi! interveni doamna Pullet, o să ţi se urce sângele la cap şi-o să trebuiască să-ţi pună ventuze. Îmi pare rău de Bessy şi de copii. Sunt sigură c-am să mă gândesc la ei nopţi întregi, că tare rău mai dorm cu doftoriile astea noi. Dar n-ar folosi la nimic să încerc să fac ceva pentru ei, dacă nu întinzi şi tu o mână.

— Uite, trebuie să te gândeşti la un lucru, trase concluzia domnul Glegg... Nu serveşte la nimic să acoperim datoria ca să salvăm mobila când rămân toate cheltuielile de judecată care vor înghiţi până la ultimul şiling, ba mai mult chiar decât valorează tot pământul şi inventarul. Aşa mi-a spus avocatul Gore. O să trebuiască să ne păstrăm bani ca să-l întreţinem pe bietul Tulliver, în loc să-i cheltuim pe mobilă, că mobila nici n-o poţi mânca, nici n-o poţi bea. Tare te mai pripeşti Jane, ca şi cum eu n-aş şti ce e bine.

— Atunci vezi cum vorbeşti, domnule Glegg, spuse nevastă-sa tare şi răspicat, dând din cap către el, cu înţeles.

Între timp, Tom îşi pierduse siguranţa şi buzele începuseră să-i tremure; dar era hotărât să nu cedeze. Se va purta ca un bărbat. Maggie, în schimb, după ce fusese o clipă încântată de discursul lui Tom, începuse iar să tremure de mânie. Din clipa în care Tom rostise ultimele cuvinte, maică-sa rămăsese agăţată de braţul lui. Deodată, Maggie sări în picioare şi se postă în faţa rudelor, cu fulgere în priviri, de parcă ar fi fost o leoaică tânără.

— Atunci de ce-aţi mai venit? izbucni ea, ca să vorbiţi şi să vă amestecaţi în treburile noastre şi să ne mustraţi? Dacă nu aveţi de gând să faceţi nimic pentru biata mama, sora voastră, dacă nu vă pasă că e amărâtă şi dacă nu vreţi să daţi niciun ban, cu toate că n-aţi fi sărăcit dacă aţi fi ajutat-o la nenorocire, atunci nu mai veniţi pe-aici să-i tot găsiţi pricină tatii, că el era mai bun decât voi şi era cumsecade şi v-ar fi ajutat dacă ajungeaţi la ananghie. Tom şi cu mine nici nu vrem să mai auzim de banii voştri: dacă n-o ajutaţi pe mama, mai bine ne lipsim de ei. Ne descurcăm noi şi singuri!

După ce-şi aruncă astfel dispreţul în obrazul unchilor şi al mătuşilor, Maggie tăcu, fixându-i cu ochii ei mari şi negri, cu aerul că e gata să suporte orice consecinţă.

Doamna Tulliver părea speriată: izbucnirea asta nesăbuită era de rău augur. Avea impresia că-i aşteaptă un cataclism iminent. Tom era supărat pe Maggie; nu servea la nimic să vorbească aşa! Mătuşile tăcură uimite câteva clipe. În cele din urmă hotărâră că purtarea fetei era atât de inadmisibilă, încât un comentariu ar fi fost mult mai potrivit decât orice răspuns.

— Ai să vezi ce necazuri o să ai cu copilul ăsta, Bessy, rosti doamna Pullet. De când sunt n-am pomenit atâta îndrăzneală şi nerecunoştinţă! E nesuferită! N-ar fi trebuit să dau bani s-o trimit la învăţătură, că-i mai rea ca niciodată...

— Vorbeşti de parcă eu n-aş fi spus asta de nu ştiu câte ori, o întrerupse doamna Glegg. Alţii poate că se miră, dar eu nu. O tot spun mereu... de ani de zile... Ascultaţi-mă pe mine, n-o să se aleagă nimic de copilul ăsta, nu seamănă deloc cu neamul nostru. Cât despre învăţătură, eu n-am fost niciodată de părere că e un lucru bun. Ştiam eu ce ştiam, când am spus că nu vreau să dau niciun ban pentru şcoala fetei.

— Hai, lasă, interveni domnul Glegg, să nu ne mai pierdem vremea cu vorba. Să ne apucam de treabă! Tom, adu un toc şi

cerneală...

În timp ce vorbea domnul Glegg, văzură o siluetă înaltă şi întunecată trecând repede prin dreptul ferestrei.

— A, a venit doamna Moss. Se vede că a aflat de nenorocire, observă doamna Tulliver, ieşind din cameră să-i deschidă uşa, în timp ce Maggie o urmă în grabă.

— Foarte bine, spuse doamna Glegg, poate să-şi spună şi ea părerea în legătură cu lucrurile care credem noi că ar trebui cumpărate. Se cade să dea şi ea ceva, că doar e vorba de frate-său.

Doamna Moss era prea emoţionată ca să se împotrivească doamnei Tulliver, când aceasta o trase cu un gest automat în salon, fără să-şi dea seama că e nedelicat din partea ei s-o ducă între atâţia oameni în primele clipe dureroase după sosire. Femeia aceasta înaltă, cu părul negru şi cu un aer istovit, contrastă puternic cu surorile Dodson când intră în cameră, cu rochia ei sărăcăcioasă, cu şalul şi boneta care arătau de parcă le-ar fi aruncat pe ea în grabă în acea nepăsare totală a omului foarte amărât. Doamna Moss părea că nu vede pe nimeni dintre cei de faţă în afară de Maggie, care stătea agăţată de braţul ei, şi de Tom. Se duse drept la el şi îi strânse mâna.

— Vai, bieţii mei copii, izbucni ea, ce aspru trebuie să mă judecaţi! Sunt o mătuşă netrebnică, din acelea care iau tot şi nu dau nimic. Ce face bietu’ frate-miu?

— Doctorul Turnbull spune că e mai bine, o asigură Maggie. Stai jos, mătuşă Gritty, şi nu te mai amărî aşa!

— Ah, fetiţa mea, nu ştiu ce să fac, spuse doamna Moss, lăsându-se condusă de Maggie până la canapea şi continuând să pară că nu-i observă pe ceilalţi. Frate-miu mi-a dat trei sute de lire cu împrumut, şi acu’ are nevoie de ei; toţi aveţi nevoie de ei, săracii de voi, dar nu vă putem plăti decât dacă ne vindem toate lucrurile, şi nu de alta da-i vorba de bieţii mei copii – opt copii – şi cel mai mic nici n-a apucat încă să vorbească bine, şi mă simt de parcă le-aş fura pâinea de la gură. Dar nu mi-am închipuit niciodată că frale-miu...

Şi biata femeie se opri căci o podidise plânsul.

— Trei sute de lire, Dumnezeule! exclamă doamna Tulliver care, când spuse că bărbat-său îi făcuse mult bine soră-sii, nu se gândise la nicio sumă anume. Auzind-o însă acum menţionată, se înfurie aşa cum se înfurie orice nevastă când află că bărbat-său a făcut un

lucru fără ştirea ei.

— Ce nebunie, declară doamna Glegg. Un tată de familie nu avea dreptul să dea bani cu împrumut. Şi sunt sigură că dacă s-ar şti tot adevărul, am afla că i-a dat fără nicio garanţie.

Vocea doamnei Glegg atrase atenţia doamnei Moss, care ridică ochii şi spuse:

— Ba există garanţie. Când a luat banii, soţul meu a dat în schimb o chitanţă. Că nu suntem noi oameni să jefuim copiii unui frate şi ne gândeam că după ce se îndreaptă puţin lucrurile o să dăm banii înapoi.

— Bine, spuse domnul Glegg cu blândeţe, dar n-ar putea cumva soţul dumitale să găsească nişte bani să plătească datoria? Nu de alta, dar ar fi ca o mică avere pentru oamenii ăştia, dacă bineînţeles domnul Tulliver nu va fi declarat falit. Soţul dumitale are vite, şi eu cred că ar putea încerca să facă rost de bani, nu că n-aş regreta pentru dumneata, doamnă Moss...

— Vai, nici nu ştiţi ce ghinion a avut soţul meu cu vitele... ferma suferă mai tare ca oricând din lipsă de vite, şi am vândut tot grâul şi suntem în urmă cu chiria... asta nu înseamnă că n-am vrea să plătim datoria şi zău că aş munci zi şi noapte dacă ar folosi la ceva... dar e vorba de bieţii copii... patru dintre ei sunt mititei de tot, săracii...

— Nu mai plânge, mătuşă, nu te mai frământa aşa, îi spuse în şoaptă Maggie, care o ţinea de mână.

— Ia spune-mi, dar domnul Tulliver ţi-a dat toţi banii deodată? întrebă doamna Tulliver care nu reuşea să-şi ia gândul de la cele petrecute fără ştirea ei.

— Nu, în două rânduri! răspunse cumnată-sa, ştergându-şi ochii şi străduindu-se să-şi înghită lacrimile. A doua oară mi i-a dat după ce am fost bolnavă, tare bolnavă, acu’ patru ani când mi-au mers toate pe dos, şi atunci am făcut o nouă chitanţă. N-am fost toată viaţa decât o povară. Tot numa’ boli şi ghinioane...

— Da, doamnă Moss, spuse doamna Glegg cu convingere. Familia dumitale n-a avut niciodată noroc. Şi e cu atât mai rău pentru sora mea!

— M-am urcat în căruţă, de cum am auzit ce s-a întâmplat! spuse doamna Moss uitându-se la doamna Tulliver. N-aş fi zăbovit atât dacă ai fi socotit de cuviinţă să-mi trimiţi vorbă, şi n-ai fi crezut că nu ne gândim la frate-miu, ci numai la noi. Dar banii îmi stăteau ca o piatră pe inimă, aşa că trebuia să vorbesc de ei. Şi să ştii,

domnule Glegg, că eu şi soţul meu vrem să facem cum e mai bine, adăugă ea, dacă asta-i singura nădejde a fratelui meu. Suntem obişnuiţi cu necazurile şi nu cerem prea multe de la viaţă. Dar când mă gândesc la copii, mi se rupe inima...

— Doamnă Moss, e de datoria mea să te previn, o întrerupse domnul Glegg, că, dacă Tulliver dă faliment şi are în posesia lui o chitanţă în valoare de trei sute de lire semnată de soţul dumitale, veţi fi siliţi să restituiţi banii. Cesionarii or să vină pe capul dumitale să ţi-i ceară.

— Vai, Doamne, exclamă doamna Tulliver cu gândul la faliment şi nu la legătura pe care ar avea-o doamna Moss cu acesta.

Biata doamnă Moss asculta speriată şi supusă, în timp ce Maggie se uita mâhnită şi cu uimire la Tom, căutând să vadă dacă nu cumva arată că ar fi înţeles ceva din această nenorocire şi că ţine la biata mătuşă Moss. Dar Tom stătea cu ochii pironiţi pe faţa de masă şi cu gândul aiurea.

— Şi dacă nu dă faliment, continuă domnul Glegg, trei sute de lire, după cum spuneam adineauri, ar însemna pentru bietul om o mică avere. Nu se ştie dacă nu cumva rămâne paralizat şi dacă se mai ridică vreodată din pat. Îmi pare rău că ai greutăţi, doamnă Moss, dar pe de altă parte cred că ar fi bine să faci rost de bani, că de nu, s-ar putea să te silească să-i dai. Te rog să nu te superi pe mine că ţi-am spus adevărul.

— Unchiule, spuse Tom, ridicându-şi deodată privirea şi trezindu-se din contemplarea meditativă a feţei de masă. Eu nu cred că e bine să dea banii dacă tata e împotrivă! Dumneata ce zici?

Domnul Glegg păru o clipă uimit, apoi spuse:

— Da, poate că da, Tom. Dar atunci înseamnă că ar fi distrus chitanţa. Trebuie s-o căutăm. Ce te face să crezi că ar fi împotrivă?

— Păi, spuse Tom roşindu-se, dar încercând să discute pe un ton hotărât, cu toate că vocea lui de copil tremura, mi-aduc foarte bine aminte că, înainte de a mă duce la şcoală la domnul Stelling, tata mi-a spus într-o seară, când stăteam amândoi singuri în faţa focului... Tom şovăi o clipă apoi continuă: Mi-a spus ceva în legătură cu Maggie şi pe urmă mi-a adăugat: „Eu am fost întotdeauna bun cu sora mea cu toate că s-a măritat împotriva voinţei mele – şi i-am împrumutat şi bani lui Moss, dar nu-l voi necăji niciodată să mi-i dea înapoi, mai bine îi pierd, iar voi copiii nu trebuie să vă gândiţi că din pricina asta o să rămâneţi săraci!“ Şi acum când tata-i bolnav şi nu mai poate vorbi, n-aş vrea să facem

un lucru care să fie împotriva voinţei lui.

— Bine, fiule, spuse domnul Glegg, pe care bunăvoinţa îl îndemna să-i facă lui Tom pe voie, dar care nu putea să renunţe deodată la sila lui faţă de nesăbuinţa de a distruge o garanţie sau de a înstrăina orice lucru ce ar putea produce o schimbare serioasă în starea materială a cuiva. Atunci, dacă vrem să prevenim ceea ce ar putea să se întâmple în cazul când taică-tău dă faliment, trebuie să distrugem chitanţa...

— Domnule Glegg, îl întrerupse nevastă-sa cu un ton sever, bagă de seamă ce spui. Te cam amesteci în treburile altora şi cam vorbeşti fără rost. Vezi să nu spui mai târziu că e vina mea.

— N-am mai auzit aşa ceva... declară domnul Pullet care se grăbise să-şi înghită bomboana ca să-şi exprime uimirea. Auzi, să distrugi o chitanţă! Să ştiţi că pentru un lucru ca ăsta se poate ajunge la puşcărie!

— Bine, Tom, dar dacă chitanţa face atâţia bani, interveni doamna Tulliver, de ce să n-o dau şi să-mi salvez lucrurile? Şi aşa nici nu-i amestecăm pe unchiul şi pe mătuşa Moss în afacerea asta, dacă tu crezi că taică-tău o să se supere când s-o face bine.

Doamna Tulliver nu studiase niciodată problema schimbului şi-şi storcea mintea să găsească idei originale în legătură cu acest subiect.

— Tţ, tţ, tţ, tţ, voi femeile nu vă pricepeţi la lucrurile astea, făcu unchiul Glegg, nu există alt mijloc de scăpare pentru domnul şi doamna Moss decât să distrugeţi chitanţa.

— Atunci nădăjduiesc c-ai să mă ajuţi s-o distrug, unchiule, spuse Tom cu gravitate. Dacă tata nu se mai face bine, o să-mi pară foarte rău că am lăsat să se facă un lucru împotriva voinţei lui, un lucru pe care eu l-aş fi putut împiedica. Şi sunt sigur că ar fi foarte necăjit dacă aş uita ce mi-a spus în seara aceea. Ar trebui să ţin seama de dorinţa tatii în privinţa averii lui.

Nici chiar doamna Glegg nu se putu abţine să nu aprobe cuvintele lui Tom. Se gândea că băiatul vorbise ca un adevărat Dodson, cu toate că dacă taică-său ar fi fost Dodson nu şi-ar fi pierdut banii ca un păcătos.

Maggie s-ar fi stăpânit cu greu să sară de gâtul lui Tom, dacă mătuşa Moss n-ar fi împiedicat-o ridicându-se să-i strângă mâna lui Tom, şi rostind cu o voce sugrumată:

— Dacă există un Dumnezeu, n-ai să sărăceşti din pricina asta dragu’ mamii! Şi dacă taică-tău are nevoie de bani, Moss şi cu mine

o să-i plătim chiar dacă nu mai există chitanţă. O să ne purtăm aşa cum s-au purtat şi alţii cu noi, că dacă copiii mei n-au avut parte de alt noroc cel puţin au părinţi cinstiţi...

— De fapt, adăugă domnul Gelgg, care căzuse pe gânduri după cele spuse de Tom, dacă taică-tău dă faliment nu le facem niciun rău creditorilor. M-am gândit la asta fiindcă am fost şi eu creditor şi am văzut înşelătorii cu nemiluita. Dacă a avut intenţia să-i dea mătuşă-tii banii înainte de a se băga în povestea asta nenorocită cu procesul, e ca şi cum ar fi distrus singur chitanţa, căci oricum se hotărâse să piardă banii. Dar să ştii, tinere, că există o grămadă de lucruri de care trebuie să ţii seamă atunci când e vorba de treburi băneşti, adăugă domnul Glegg, uitându-se mustrător la Tom, căci s-ar putea, dându-i de mâncare unuia, să iei bucata de la gura altuia. Dar îmi închipui că tu nu înţelegi lucrurile astea.

— Ba da, spuse Tom hotărât, ştiu că dacă datorez unui om nişte bani nu am niciun drept să-i dau altuia. Dar dacă tata a hotărât să-i dea banii mătuşă-mii înainte de a se încurca în datorii, avea tot dreptul s-o facă.

— Bravo tinere, nu te credeam atât de isteţ, exclamă unchiul Glegg cu naivitate, dar poate că taică-tău a distrus singur chitanţa. Hai să ne uităm dacă n-o găsim în ladă.

— E în camera tatii. Hai să mergem şi noi, mătuşă Gritty, şopti Maggie.

Capitolul IV
O rază care se stinge

Chiar şi în intervalul dintre crizele spasmodice şi de rigiditate care, de când căzuse de pe cal, se repetau regulat, domnul Tulliver se afla într-o asemenea stare de apatie, încât nu părea să-şi mai dea seama când intră sau iese cineva din cameră. Zăcuse toată dimineaţa liniştit, cu ochii închişi, aşa că Maggie îi spuse mătuşii Moss să nu se mire dacă taică-său n-o vede.

Intrară încet în cameră şi doamna Moss se aşeză lângă căpătâiul patului, în timp ce Maggie îşi reluă locul obişnuit pe pat, punându-şi mâna pe mâna lui taică-său, fără ca expresia feţei lui să se schimbe.

Domnul Glegg şi Tom intraseră şi ei, păşind în vârful picioarelor şi căutau acum cheia lăzii vechi de stejar, într-o legătură pe care Tom o adusese din biroul lui taică-său.

Reuşiră să deschidă lada care se afla în faţa tăbliei patului şi proptiră capacul cu un drug de fier, fără să facă prea mult zgomot.

— Uite o cutie de tablă, şopti domnul Glegg. Chitanţa e un lucru mic aşa că desigur a pus-o acolo. Ia scoate cutia, Tom. Dar stai întâi să iau hârtiile astea. Trebuie să fie actele casei şi ale morii... să vedem ce e dedesubt...

Domnul Glegg scoase pergamentele şi, din fericire, se dăduse puţin înapoi când drugul de fier cedă şi capacul greu căzu cu un zgomot asurzitor care făcu să răsune toată casa.

Poate că în zgomotul acela fusese ceva mai mult decât o simplă vibraţie puternică, pentru că avu un rezultat instantaneu asupra bolnavului şi, pentru o clipă, făcu să dispară cu totul efectul paraliziei. Lada aparţinuse tatălui său şi, înainte de asta, bunicului său, iar pentru domnul Tulliver, deschiderea lăzii însemnase întotdeauna un act solemn. Toate lucrurile pe care le cunoşti de mult, până şi mânerul unei ferestre sau clanţa unei uşi, au un zgomot al lor, care reprezintă un fel de glas familiar – un glas care te face să tresari, te trezeşte şi mişcă în sufletul tău resorturi adânci.

În clipa aceea, în care toţi ochii erau aţintiţi asupra lui, domnul Tulliver se ridică şi aruncă o privire cât se poate de lucidă asupra lăzii, a pergamentelor din mâna domnului Glegg şi a cutiei de tablă din mâna lui Tom.

— Ce vreţi să faceţi cu actele acelea? întrebă cu tonul violent pe care-l folosea ori de câte ori era enervat. Ia vino-ncoace Tom! Ce faci acolo? Scotoceşti în lada mea?

Tom se supuse cu oarecare teamă. Era prima dată când taică-său îl recunoştea. Dar în loc să-i mai spună ceva, domnul Tulliver continuă să se uite cu o privire din ce în ce mai bănuitoare la domnul Glegg şi la acte.

— Ce s-a întâmplat? întrebă el răstit. Ce faceţi acolo cu actele mele? Vrea să-mi înşface Wakem tot?... De ce nu-mi spuneţi ce-aţi făcut? adăugă el enervat în timp ce domnul Glegg se apropia de căpătâiul patului.

— Nu, nu, dragă Tulliver, îl asigură domnul Glegg, încercând să-l potolească. N-a venit încă nimeni să ia nimic. Am venit numai să vedem ce e în ladă. Ai fost bolnav, ştii, şi a trebuit să ne ocupăm puţin de afacerile tale. Dar nădăjduiesc că în curând ai să te simţi destul de bine să-ţi vezi singur de treburi.

Domnul Tulliver se uită în jurul lui, gânditor – la Tom, la domnul

Glegg şi la Maggie. Apoi deodată, dându-şi seama că e cineva aşezat lângă el, la capul patului, se întoarse şi o văzu pe soră-sa.

— A, Gritty, spuse el cu tonul afectuos şi trist cu care se obişnuise să-i vorbească, ai venit şi tu? Cum de-ai putut să-ţi laşi copiii singuri?

— Vai, frate, răspunse blânda doamnă Moss, prea impulsivă ca să fie prudentă. Mulţumesc lui Dumnezeu că mi-a fost dat să te văd iar sănătos. Am crezut că n-ai să ne mai recunoşti niciodată.

— Cum, m-a lovit damblaua? întrebă domnul Tulliver îngrijorat, uitându-se la domnul Glegg.

— Ai căzut de pe cal şi te-a cam zdruncinat... asta-i tot, răspunse acesta. Dar ai să te faci iar bine, în curând.

Domnul Tulliver îşi pironi ochii pe cearşaf şi câteva clipe rămase tăcut. Faţa i se întunecase din nou. Ridică privirea şi, uitându-se la Maggie, spuse cu un ton mai scăzut:

— Va să zică ai primit scrisoarea, fata tatii?

— Da, tată, spuse ea, sărutându-l cu căldură.

Îl privea pe taică-său de parcă s-ar fi sculat din morţi şi acum putea să-i arate cât de mult îl iubise întotdeauna.

— Unde-i maică-ta? întrebă el atât de cufundat în gânduri, încât primi sărutul cu indiferenţa unei făpturi necuvântătoare.

— E jos cu mătuşile. S-o chem?

— Vai, biata Bessy!

Şi în timp ce Maggie ieşea din cameră, privirea lui se întoarse către Tom.

— Să ai grijă de ele, dacă mă prăpădesc. Mă tem c-ai s-o duci cam greu cu banii. Dar trebuie să ai grijă să plăteşti toţi creditorii. Şi să nu uiţi că am băgat cincizeci de lire de-ai lui Luke în afaceri – mi le-a dat cu ţârâita şi n-are nicio chitanţă. E primul pe care trebuie să-l plăteşti.

Unchiul Glegg dădu fără să vrea din cap, şi păru mai îngrijorat ca oricând, dar Tom spuse cu hotărâre:

— Bine, tată. Şi nu cumva ai o chitanţa de trei sute de lire de la unchiul Moss? Am venit s-o căutăm. Ce gânduri ai în legătură cu ea?

— Îmi pare bine că mi-ai pomenit de asta, fiule, spuse domnul Tulliver; am să fiu înţelegător, de dragul mătuşă-tii. Nu trebuie să-ţi pară rău de bani, dacă nu ţi-i poate da înapoi. Şi eu cred că n-o să poată. Chitanţa e în cutie. M-am străduit întotdeauna să fiu bun cu tine, Gritty, adăugă domnul Tulliver, întorcându-se către soră-sa,

dar să ştii ca m-ai supărat când l-ai luat pe Moss.

În clipa aceea, Maggie intră din nou în cameră, urmată de maică-sa, pe care o emoţionase foarte tare ştirea că bărbat-său îşi revenise.

— Iartă-mă, Bessy, spuse el, în timp ce doamna Tulliver îl săruta, iartă-mă dacă te-am adus la sapă de lemn. Dar nu-i vina mea, e vina legilor, adăugă el furios. E vina pungaşilor! Tom, ascultă şi ţine minte: Dacă ai să poţi vreodată să-l arzi pe Wakem, arde-l! Dacă n-ai s-o faci, înseamnă c-ai să fii un fiu netrebnic! Ar merita să-l biciuieşti – dar ţi-ar da cu legea la cap – legea-i făcută să-i apere pe pungaşi!

Domnul Tulliver se înfierbântase, roşindu-se la faţă în mod îngrijorător. Domnul Glegg ar fi vrut să spună ceva ca să-l calmeze, dar fu întrerupt de bolnav care i se adresă din nou nevesti-sii:

— Or să facă ei într-un fel ca să plătească tot, Bessy, şi să-ţi lase şi mobila. Şi surorile tale or să te ajute... şi Tom o să crească mare... cu toate că nu ştiu ce o să se aleagă de el... am făcut tot ce am putut... L-am trimis la învăţătură... şi fata... ea o să se mărite... dar e păcat...

Efectul curativ al zgomotului se terminase şi, cu aceste ultime cuvinte, bietul om căzu din nou pe pernă, ţeapăn şi fără cunoştinţă. Cu toate că leşinul era doar o recidivă, toţi avură impresia că a murit, nu numai din cauza contrastului faţă de starea de mai înainte, ci pentru că pomenise el însuşi de faptul că s-ar putea să moară curând. Dar la bietul Tulliver moartea nu avea să vie ca un salt, ci ca o lungă coborâre într-o beznă din ce în ce mai deasă.

Trimiseră după doctorul Turnbull care, când auzi ce se întâmplase, spuse că această însănătoşire, cu toate că fusese doar vremelnică, era un semn bun şi dovedea că domnul Tulliver nu suferea de o leziune internă care ar fi împiedicat o vindecare totală.

Bolnavul desluşise o seamă de fire încurcate ale trecutului, dar uitase de contractul de vânzare: scurta lui licărire de luciditate luminase doar ideile importante şi omul căzuse din nou în nesimţire, fără să fi aflat decât jumătate din umilinţele care-l aşteptau.

Dar pentru Tom două lucruri erau clare – chitanţa unchiului Moss trebuia distrusă şi banii lui Luke trebuiau plătiţi, dacă nu altfel, măcar din banii lui şi ai lui Maggie care se aflau la casa de depuneri. Cred că v-aţi dat seama că existau domenii în care Tom se descurca mult mai uşor decât în subtilităţile topicii latine şi

grecești sau ale unei teoreme matematice.

Capitolul V
Tom ia taurul de coarne

A doua zi la zece, Tom o porni spre St. Ogg's. Se ducea să-l vadă pe unchiul Deane care, după câte îi spusese mătuşa, urma să se întoarcă acasă în seara din ajun. Tom ajunsese la concluzia că unchiul Deane era omul cel mai potrivit să-i dea un sfat în legătură cu o slujbă. El se ocupa de afaceri mari, nu avea concepţiile înguste ale unchiului Glegg şi îşi croise drum în viaţă într-un fel care coincidea cu ambiţiile lui Tom.

Era o dimineaţă întunecoasă, rece şi ceţoasă, care părea că se va isprăvi cu ploaie – una din acele dimineţi în care până şi oamenii fericiţi îşi caută adăpost în speranţă. Iar Tom era foarte nefericit. Suferea, cu toată intensitatea firii lui mândre, umilinţa şi greutăţile pe care i le pregătea soarta. Şi hotărârea de a-şi face datoria faţă de taică-său se îmbina cu o furie nestăvilită împotriva lui, ceea ce dădea nenorocirii sale aspectul unei nedreptăţi şi o făcea şi mai greu de îndurat. Dat fiind că toate astea se întâmplau pentru că pierduseră procesul, însemna că taică-său era într-adevăr vinovat, aşa cum susţinuseră întotdeauna unchii şi mătuşile; şi, lucru caracteristic pentru firea lui Tom, deşi considera că mătuşile lui ar fi trebuit să facă mai mult pentru maică-sa, nu împărtăşea furia lui Maggie pricinuită de faptul că nu se arătau mai iubitoare şi mai generoase. Tom nu obişnuia să se aştepte decât la ceea ce avea dreptul să primească. De ce să existe oameni care să umple de bani pe alţii lipsiţi de grijă pentru averea lor? Tom considera că severitatea e un sentiment care include şi un oarecare simţ al dreptăţii, cu atât mai mult cu cât era convins că el personal nu va merita niciodată această dreaptă severitate. Suferea la gândul că nesăbuinţa lui taică-său îl făcuse să pornească în viaţă într-o stare de inferioritate. Dar nu se va plânge şi nu va învinui pe nimeni că nu se străduise să-i facă viaţa uşoară. Nu va cere nimănui altceva decât să-i dea de lucru şi să-l plătească pentru munca lui. Dar bietul Tom avea şi el o speranţă în care să se refugieze de ceaţa rece şi umedă de decembrie, ce părea doar o palidă umbră a necazurilor de acasă. La şaisprezece ani, nici chiar firea cea mai activă nu putea fugi de iluzii şi de mulţumirea de sine. Şi Tom, în planurile lui de viitor, nu avea altă călăuză decât curajul şi

încrederea în sine. Ştia că atât domnul Glegg, cât şi domnul Deane fuseseră cândva foarte săraci. Tom nu voia să strângă banii cu încetul şi să se retragă cu o avere moderată ca unchiul Glegg, ci va face ca unchiul Deane – va căpăta de lucru într-o mare societate şi se va ridica de pe o zi pe alta. În ultimii trei ani, aproape că nici nu-l mai văzuse pe unchiul Deane, căci relaţiile dintre cele două familii se cam răciseră – dar tocmai din pricina asta Tom apelase la el cu mai multe speranţe. Era convins că unchiul Glegg n-ar fi încurajat niciodată un plan îndrăzneţ, dar avea impresia netă că unchiul Deane avea posibilitatea să-l ajute. Taică-său îi spusese cândva demult, că Deane devenise atât de indispensabil la „Guest and Co.", încât fuseseră încântaţi să-l facă asociat. Şi Tom hotărî că aşa se va întâmpla şi cu el. Îi era groază la gândul că toata viaţa ar putea rămâne sărac şi că lumea s-ar putea uita de sus la el. Va avea grijă de mama şi de sora lui, şi va arăta lumii întregi că are caracter. Sări astfel cu imaginaţia peste mulţi ani şi, în înflăcărarea produsă de acest scop înalt şi de această dorinţă puternică, nu-şi dădu seama că anii vor fi făcuţi din zile, ore, şi minute care se vor scurge încet.

Trecuse podul de piatră peste râul Floss şi se pregătea să intre în oraşul St. Ogg's; se gândea că atunci când va fi bogat va răscumpăra moara şi pământul lui taică-său, va renova casa şi nu va mai pleca niciodată de acolo. Nicăieri nu va putea să se simtă mai bine decât în locurile acelea. Va putea să crească oricâţi cai şi câini va voi...

Mergea cu pas grăbit şi hotărât, cufundat în gânduri, când deodată fu trezit la realitate de un om care trecuse strada fără ca el să bage de seamă şi care i se adresă cu o voce răguşită şi familiară:

— Cum se mai simte tatăl dumneavoastră, domnu' Tom?

Era un cârciumar din St. Ogg's, unul dintre clienţii lui taică-său.

În clipa aceea Tom n-avea chef de vorbă; îi răspunse totuşi politicos:

— Mulţumesc, e încă foarte bolnav.

— Ce nenorocire pe capul dumneavoastră, domnu' Tom, cu procesu' ăsta pe care l-aţi pierdut... spuse cârciumarul care-şi închipuia, în mintea lui tulburată de bere, că, vorbind în felul ăsta, dă dovadă de cumsecădenie.

Tom se roşi şi trecu mai departe: chiar dacă omul ar fi făcut aluzia cea mai politicoasă şi delicată la situaţia în care se găsea, tot

ar fi avut senzaţia că-i pune sare pe rană.

— E băiatul lui Tulliver, se adresa cârciumarul către un băcan care stătea în pragul prăvăliei.

— Da, da, spuse băcanul. Mi s-a părut mie că-l ştiu de undeva. Seamănă cu neamurile mă-sii: e născută Dodson. E un băiat bun şi de treabă. Mă întreb ce o fi învăţat acolo unde a făcut şcoala?

— Să se uite de sus la clienţii lui tat-său, să fie un domn, şi... atât!

Tom, deşteptat brusc din visurile lui de viitor, grăbi şi mai tare pasul ca să ajungă la birourile depozitelor „Guest and Co.“, unde se aştepta să-l găsească pe unchiul Deane. Dar află de la un funcţionar că nimerise tocmai în ziua în care domnul Deane era la bancă şi funcţionarul arăta chiar oarecare dispreţ când băiatul îi spuse că nu ştia. Domnul Deane nu se afla niciodată în River Street joia dimineaţă.

La bancă, Tom fu primit, deîndată ce-şi spuse numele, în biroul particular unde se afla unchi-său; domnul Deane revizuia nişte conturi, dar când intră băiatul, ridică privirea şi, întinzându-i mâna, spuse:

— Sper că nu s-a mai întâmplat nimic pe acasă, Tom. Ce face tata?

— Mulţumesc, unchiule, cam tot aşa, răspunse Tom emoţionat. Aş vrea să-ţi spun ceva, dacă ai puţin timp.

— Stai jos, stai jos, îl îndemnă domnul Deane, întorcându-se la socotelile lui în care se cufundă împreună cu funcţionarul de la bancă.

Trecu o jumătate de oră şi Tom începu să se întrebe dacă va trebui să aştepte până la ora de închidere a băncii – căci cei doi oameni de afaceri, prosperi şi sclivisiţi, nu păreau a avea de gând să pună capăt ocupaţiei lor tăcute şi monotone. Oare o să-l angajeze unchi-său la bancă? Se gândi că va fi foarte plicticos şi prozaic să stea acolo la nesfârşit, să scrie în ritmul sacadat al tic-tac-ului care marca trecerea timpului. I-ar fi plăcut să găsească o altă cale spre îmbogăţire... În cele din urmă se produse totuşi o schimbare: unchiul Deane luă un toc şi scrise ceva cu o înfloritură la capăt.

— Şi acu’, domnule Spence, fii te rog bun şi du-te până la Torry. Şi, deodată, ticăitul ceasornicului i se păru lui Tom mai puţin lent şi sacadat.

— Ei, Tom – i se adresă domnul Deane când rămaseră singuri,

sucindu-şi puţin în scaun importanta persoană – despre ce este vorba, băiete, despre ce este vorba?

Domnul Deane, care auzise de la nevastă-sa ce se întâmplase în ajun, îşi închipuia că Tom venise să-l roage să găsească un mijloc prin care să împiedice vânzarea.

— Te rog să mă ierţi că te supăr, unchiule, spuse Tom, roşindu-se şi cu o voce tremurândă, dar pe un ton care arăta oarecare mândrie şi spirit de independenţă, însă m-am gândit că dumneata eşti omul cel mai potrivit să-mi dai un sfat.

— Aha, spuse domnul Deane, oprindu-se din prizat şi privindu-l pe Tom cu interes. Ia să auzim, despre ce e vorba?

— Vreau să-mi iau o slujbă, să câştig nişte bani, începu Tom care nu se încurca în vorbe de prisos.

— O slujbă? întrebă domnul Deane, după care îşi vârî tacticos o binemeritată priză de tutun în fiecare nară.

Tom considera acest obicei cât se poate de supărător.

— Ia stai... Câţi ani ai? întreba domnul Deane, lăsându-se din nou pe speteaza scaunului.

— Şaisprezece, adică... merg pe şaptesprezece, răspunse Tom sperând că unchi-său observase cât de mult îi crescuse barba.

— Stai să mă gândesc... după câte ştiu eu, taică-tău voia să te facă inginer.

— Da, dar deocamdată nu cred că pot câştiga vreun ban cu asta.

— Aşa e! Dar e drept că la şaisprezece ani nu prea poţi câştiga mare lucru nici cu ingineria, nici cu altele. Totuşi ai învăţat şi matematică, destulă matematică să te pricepi la contabilitate! Sau nu?

— Nu, răspunse Tom cu oarecare şovăială. Eram încă începător. Dar domnul Stelling spune că scriu frumos. Uite... adăugă Tom, punând pe masă o copie a listei pe care o făcuse în ajun.

— A, bravo, foarte frumos! Dar, vezi tu, dacă nu te pricepi cât de cât la contabilitate sau la socoteli, poţi să ai cel mai frumos scris din lume şi tot n-ai să poţi obţine decât un loc de copist. Şi copiştii sunt prost plătiţi. Da’ ce-ai învăţat la şcoală?

Pe domnul Deane nu-l preocupaseră niciodată metodele de educaţie şi nu avea o idee foarte precisă despre ceea ce se petrecea în şcolile unde se plăteau mulţi bani.

— Am învăţat latina... spuse Tom, oprindu-se puţin după fiecare materie, ca şi cum ar fi scotocit printre cărţile din pupitru ca să-şi ajute memoria... multa latină, şi anul trecut am făcut o săptămână

teme în latină şi o săptămână în engleză, şi istoria grecilor şi a romanilor, şi geometria lui Euclid, şi am început algebra, dar m-am lăsat, şi o zi pe săptămână aveam aritmetica. Pe urmă am luat lecţii de desen şi pe urmă, în ultimul semestru, citeam sau învăţam o grămadă de alte lucruri... poezia engleză, şi *Horac Paulinae*[1], şi *Retoricii* lui Blair[2]...

Domnul Deane lovi uşor cu degetele în tabacheră şi se strâmbă: se simţea aşa cum se simt mulţi oameni onorabili după ce au citit noua listă de tarife vamale şi au descoperit că se importă o grămadă de mărfuri despre care până atunci nu auziseră niciodată. Ca orice om de afaceri prudent, evita să vorbească despre o marfă cu care nu avusese de-a face până atunci. Dar, e de presupus că dacă ar fi fost un lucru de soi nu se putea ca un om priceput ca domnul Deane să nu fi auzit despre el. În legătură cu latina avea o singură părere, şi anume că în cazul unui nou război, caz în care oamenii n-ar mai folosi pudră parfumată pentru păr, ar fi bine să se pună o taxă pe latină, ca un lux monopolizat de clasele dominante şi care n-avea nicio legătură cu proprietarii de vapoare. Poate că *Horae Paulinae* însemna ceva, dar una peste alta, această enumerare de cunoştinţe îl făcea să-i fie oarecum silă de bietul Tom.

— Deci, spuse unchiul în cele din urmă, ironic şi cu răceală, dac-ai învăţat trei ani toate lucrurile astea, înseamnă că trebuie să le ştii la perfecţie. N-ar fi mai bine să lucrezi într-un domeniu în care cunoştinţele astea să-ţi folosească?

Tom se roşi şi izbucni cu şi mai multă energie:

— Decât aşa slujbă, unchiule, mai bine mă lipsesc! Nu-mi plac latina şi toate materiile astea. Nu mi-ar servi decât dacă m-aş face pedagog la o şcoală şi nu le ştiu destul de bine pentru asta. De fapt aş fi mai bucuros să car coşuri! Nu vreau să am de-a face cu latina. Vreau să mă apuc de o treabă în care să pot avansa – o treabă serioasă în care să am o răspundere şi să fiu respectat pentru ceea ce fac. Şi aş vrea să pot s-o întreţin pe mama şi pe soră-mea.

— Să ştii, tinere, spuse domnul Deane care, ca toţi oamenii burtoşi de cincizeci de ani care au reuşit în viaţă, considera tendinţa de a spulbera visurile tinereţii drept o datorie firească, să ştii că una e vorba şi alta e fapta...

---

[1] *Horae Paulinae* – Orele de odihnă *(lat.),* carte cu conţinut religios.

[2] Hugh Blair (1715-1800), predicator scoţian autor al unui manual de retorică.

— Dar dumneata nu te-ai ridicat la fel, unchiule? întrebă Tom enervat că domnul Deane nu se grăbea să-i împărtăşească punctul de vedere. Adică n-ai reuşit prin priceperea şi purtarea dumitale bună?

— Ba da, tinere, răspunse omul de afaceri, întinzându-şi puţin mădularele şi gândindu-se cu plăcere la drumul pe care-l străbătuse în viaţă. Dar am să-ţi spun cum am făcut-o. Nu călărind pe un băţ şi gândindu-mă că într-o zi băţul se va preface în cal. Am ştiut să ţin ochii şi urechile deschise, domnule Tom, şi nu m-am menajat şi am considerat interesele patronului ca fiind interesele mele. Uite, de pildă, cercetând ce se petrecea la moară am descoperit că se pierdeau cinci sutare pe an, lucru care putea fi împiedicat. Şi să ştii, domnule, ca la început n-aveam mai multă şcoală decât un copil de la azil, dar mi-am dat repede seama că n-am să pot ajunge departe fără să ştiu contabilitate. Aşa că am învăţat-o în orele mele libere, după ce isprăveam cu căratul. Uite aici, spuse Deane, deschizând o carte şi arătându-i lui Tom o pagină: scriu şi eu destul de bine, şi nimeni nu mă-ntrece când e vorba să fac o socoteală, şi toate astea le-am dobândit prin muncă grea; şi am dat şi bani, din câştigul meu, – de multe ori banii mei de masă. Şi am încercat să prind tâlcul tuturor lucrurilor de care mă loveam în meserie şi, în timp ce-mi vedeam de treaba mea, adunam cunoştinţe şi pe urmă le tot întorceam în minte pe faţă şi pe dos. Uite, nu sunt mecanic, şi nici n-am pretins vreodată c-aş fi – dar m-am gândit la câteva lucruri la care mecanicii nu s-au gândit vreodată şi, datorită lor, am reuşit să ne mărim serios câştigurile. Şi nu există articol pe care să-l încarce sau să-l descarce societatea noastră şi căruia să nu-i cunosc calitatea. Să ştii, tinere, că dacă am reuşit în viaţă, e pentru că am muncit şi m-am străduit. Dacă vrei să te strecori printr-o gaură rotundă, trebuie să te faci şi tu ca o minge. Asta e!

Domnul Deane lovi din nou în tabacheră. Se lăsase cuprins de entuziasm, uitând cu totul de legătura pe care o avea această expunere retrospectivă cu interlocutorul său. Avusese de multe ori prilejul să discute de toate astea în faţa unui pahar cu *porto* şi, de astă dată, uitase că situaţia era diferită.

— Păi, aşa aş vrea şi eu să fac, unchiule, spuse Tom cam amărât. Oare eu n-o să pot niciodată să reuşesc ca dumneata?

— Ca mine? se miră domnul Deane calm, măsurându-l pe Tom din cap până-n picioare. Aş vrea să-ţi spun câteva lucruri, tinere. În

primul rând depinde ce fel de plămadă eşti şi pe urmă, cum ai fost plămădit. Bietul taică-tău a făcut o greşeală când s-a gândit să te dea la învăţătură. Nu era treaba mea, aşa că nu m-am amestecat. Dar s-a întâmplat cum m-am aşteptat eu să se întâmple. Învăţătura pe care ai primit-o ar fi foarte bună pentru un tânăr ca domnul Stephen Guest al nostru, care nu are nimic de făcut toată viaţa decât să semneze cecuri şi, ori că îşi umple capul cu latină, ori că şi-l umple cu altă comedie, totuna e!

— Bine, unchiule, spuse Tom cu gravitate, dar nu văd de ce m-ar împiedica latina să reuşesc în afaceri. Am s-o uit de altfel foarte repede, că mie şi aşa nu-mi place. La şcoală eram nevoit să-mi fac temele, dar mi-am dat întotdeauna seama că n-au să-mi servească niciodată la nimic. Nu puteam să le sufăr!

— Toate astea-s bune şi frumoase, dar nu schimbă cu nimic ceea ce voiam să spun. Se poate să uiţi latina şi toate fleacurile astea, dar dacă le uiţi, rămâi ca o ramură fără frunze. În afară de asta, învăţătura ţi-a albit mâinile şi te-a dezobişnuit de munca grea. Ce ştii sa faci? În primul rând n-ai nicio idee despre contabilitate şi nu ştii să socoteşti nici măcar cât un băiat de prăvălie. Dacă vrei să reuşeşti în viaţă, o să trebuiască să porneşti de jos. Nu serveşte la nimic să uiţi învăţătura care l-a costat atâţia bani pe taică-tău, dacă nu dobândeşti alta în loc.

Tom îşi muşcă buzele până la sânge. Simţea cum i se pune un nod în gât, dar se gândea că mai bine moare decât să plângă.

— Vrei să te ajut să-ţi găseşti o slujbă, continuă domnul Deane, foarte bine. N-am nimic împotrivă. Sunt gata să te ajut. Dar voi, tinerii din ziua de azi, vreţi să trăiţi bine fără să munciţi prea mult. Nu vreţi să mergeţi pe jos, doriţi de la bun început să vă suiţi pe cal. Dar nu uita că eşti doar un băiat de şaisprezece ani, care nu cunoaşte nicio meserie. Băieţi ca tine sunt pe toate drumurile, sunt ca pietricelele alea făcute să nu se potrivească nicăieri. Ai putea să te faci ucenic la un chimist sau la un spiţer, că acolo latina ţi-ar putea folosi într-o oarecare măsură.

Tom dădu sa vorbească, dar domnul Deane îl opri, ridicând mâna şi spunând:

— Stai, ascultă-mă! Nu vrei să fii ucenic, ştiu: eşti grăbit. Vrei să ajungi mai repede – şi nu te încântă să stai în dosul tejghelei. Dar dacă te faci conţopist, tot ai să stai: ai să stai în dosul unui birou să te zgâieşti toată ziua la cerneală şi hârtii. Să ştii că treaba asta nu prea are viitor, şi n-ai să ştii mai mult la sfârşitul anului decât ai

ştiut la început. Lumea nu-i făcută din toc, cerneală şi hârtie şi, dacă vrei să reuşeşti, trebuie să ştii cum e făcută lumea. Eu cred că cel mai bine ar fi să-ţi găseşti de lucru la un antrepozit de pe chei sau la un mare depozit, unde să înveţi să cunoşti mirosul lucrurilor. Dar sunt convins că n-o să-ţi placă, că trebuie să stai în frig şi-n umezeală şi să rabzi, şi să fii bruftuit de către oameni grosolani, şi tu eşti prea delicat pentru asta.

Domnul Deane se opri şi se uită cu severitate la Tom, în sufletul căruia se dădea o mare luptă. După un timp răspunse:

— Aş vrea să fac orice ar putea să-mi fie de folos mai târziu. Şi pentru asta aş fi gata să îndur orice.

— Dacă poţi s-o faci e foarte bine, dar nu trebuie să uiţi că totul nu-i să apuci funia – trebuie să continui să tragi de ea. Greşeala pe care o faceţi voi, băieţii, care n-aveţi nimic, nici în cap nici în buzunare, e aceea de a vă închipui că aveţi mai multe şanse în viaţă dacă vă aciuaţi într-un loc unde puteţi să vă păstraţi hainele curate şi unde vânzătoarele de magazin vă consideră nişte domni. Eu unul am început altfel. La şaisprezece ani haina-mi mirosea a gudron şi nu-mi era silă să încarc şi să descarc brânză. De-asta pot să port acum stofe fine şi să stau la masă cu patronii celor mai mari firme din St. Ogg's.

Unchiul Deane lovi din nou cu degetele în tabacheră şi, îndreptându-şi umerii, păru că se umflă sub jiletcă şi sub lanţul de aur.

— Ştii vreun loc liber pentru mine, unchiule? Mi-ar plăcea să încep să lucrez imediat, spuse Tom cu un uşor tremur în voce.

— Stai. Să nu ne grăbim. Trebuie să-ţi bagi bine în cap că dacă reuşesc să-ţi găsesc un loc, cu toate că eşti cam tânăr, e pentru că se întâmplă să fii nepotul meu şi deci răspund de tine. Şi să ştii că, dacă te angajează, te angajează numai pentru că eşti nepotul meu, rămânând de văzut dacă eşti bun de ceva.

— Sper că n-am să te fac de râs, unchiule, răspunse Tom jignit ca orice tânăr care aude adevărul neplăcut că oamenii n-au de ce să aibă încredere în el. Ţin prea mult la reputaţia mea.

— Bravo Tom, bravo! Aşa te vreau! Să ştii că n-am refuzat niciodată să ajut un om atunci când a avut de gând să-şi vadă de treabă. Uite, e un băiat de douăzeci şi doi de ani de care mă ocup eu acum. Am să fac tot ce pot pentru el – are ştofă. Dar, pe de altă parte, a ştiut să-şi petreacă timpul cu folos – face socoteli ca nimeni altul, poate să-ţi spună volumul oricărui obiect cât ai clipi din ochi

şi, deunăzi, a descoperit o nouă piaţă pentru antilopă. E foarte priceput la mărfuri.

— Atunci ar fi mai bine să mă apuc şi eu să învăţ contabilitate... ce zici, unchiule? spuse Tom, vrând să arate că are bunăvoinţă.

— Da, da, nu strică. Dar... ah, Spence, te-ai întors? Ei, Tom, cred că nu mai avem nimic de discutat acum şi eu am treabă. Aşa că la revedere. Transmite cele cuvenite maică-tii.

Domnul Deane îi întinse mâna în semn de concediere, dar cu amabilitate, şi Tom simţi că n-are curajul să mai pună nicio întrebare, mai ales în prezenţa domnului Spence. Aşa că ieşi iarăşi în aerul rece şi umed de afară. Trebuia să treacă pe la unchiul Glegg pentru banii din casa de depuneri şi, când o porni din nou la drum, ceaţa se îngroşase de nu se mai vedea nici la un pas. Dar, mergând pe River Street şi ajungând cam la doi metri de partea ieşită în afară a unei vitrine, tresări văzând cuvintele „moara Dorlcote“, scrise cu litere mari pe o înştiinţare, pusă acolo parcă dinadins ca să-l sfideze. Era inventarul vânzării care avea să aibă loc peste o săptămână şi un motiv în plus pentru Tom să fugă mai iute din oraş.

În drum spre casă, bietul Tom nu se mai gândi în niciun fel la viitor; simţea doar că prezentul e foarte greu de îndurat. I se părea nedrept că unchiul Deane nu are încredere în el şi nu-şi dă seama că Tom s-ar achita bine de sarcina ce i-ar fi încredinţată, lucru pe care el, Tom, îl considera limpede ca lumina zilei. Îşi dădea seama că nu se va bucura de prea mare consideraţie în lume şi pentru prima dată se simţi abătut la gândul că e foarte nepriceput şi nu ştie să facă nimic. Cine era oare tânărul vrednic de invidie care putea să spună volumul oricărui obiect cât ai clipi din ochi şi putea face sugestii în legătură cu antilopa? Până atunci Tom fusese obişnuit să aibă o idee foarte bună despre el însuşi, cu toate eşecurile lui în domeniul matematicii şi al faptului că traducea *Nunc illas promite vires*[1] cu *Acum făgăduieşte acelor oameni.* Şi, deodată, încercă o senzaţie de inferioritate, pentru că alţii ştiau mai mult decât el. Existau probabil o grămadă de lucruri care aveau legătură cu acea antilopă şi, dacă le-ar fi ştiut, asta l-ar fi ajutat în drumul spre reuşită. Dar, bineînţeles, i-ar fi fost mult mai uşor să facă impresie cu un cal iute şi o şa nouă.

Cu două ore în urmă, când se apropiase de St. Ogg’s, Tom văzuse în faţa lui viitorul ca pe o plajă ispititoare de nisip neted,

---

[1] Acum aceste forţe intră în acţiune *(lat.).*

dincolo de un petic îngust de pietriş colţuros; atunci se afla pe malul înverzit, şi-şi închipuia că va trece repede peste pietriş. Dar acum călca pe pietrişul ascuţit şi peticul acesta se lărgise, iar plaja de nisip se îngustase de tot.

— Ce-a spus unchiul Deane, Tom? întrebă Maggie, apucându-l de braţ în timp ce băiatul stătea trist în faţa focului din bucătărie, încercând să se încălzească. Ţi-a făgăduit că-ţi dă o slujbă?

— Nu. De fapt nu mi-a făgăduit nimic. Zicea că nu pot căpăta un post prea bun, fiindcă-s prea tânăr.

— Dar s-a purtat frumos cu tine?

— Frumos? Ce rost are să vorbim de asta, şi pe urmă mi-e totuna cum se poartă, numai slujbă să-mi dea. Ce prostie că tot timpul ăsta cât am fost la şcoală am învăţat şi mi-am bătut capul cu latina şi cu alte materii care n-au niciun folos, şi acu' unchiul Deane zice că trebuie să mă apuc să învăţ contabilitate şi calcule şi lucruri d-astea şi pare convins că nu-s bun de nimic.

Tom rămase cu ochii pironiţi asupra focului, şi gura lui se strâmbă, căpătând o expresie amară.

— Ce păcat că n-o avem pe Dominie Sampson aici, spuse Maggie neputându-se împiedica să amestece oarecare voioşie în tristeţea lor. Dacă m-ar fi învăţat contabilitatea în partidă dublă, după metoda italiană, cum a învăţat-o pe Lucy Bertram, aş fi putut şi eu să te învăţ pe tine, acum.

— Tu să mă înveţi pe mine? Nu mai spune! Întotdeauna îmi vorbeşti pe tonul ăsta superior, se oţărî Tom.

— Am glumit, dragă Tom, răspunse Maggie, lipindu-şi obrazul de mâneca hainei lui.

— Dar mereu faci aşa, stărui Tom, încruntându-se puţin ca de fiecare dată când credea că are motive să fie supărat. Îţi închipui mereu că eşti mai grozavă decât mine şi decât toţi ceilalţi la un loc. Am tot vrut să ţi-o spun de câteva ori. N-ar fi trebuit să vorbeşti cum ai vorbit cu unchii şi mătuşile. Ar fi trebuit să mă laşi pe mine să am grijă de mama şi de tine şi să nu te bagi. Îţi închipui că eşti cea mai deşteaptă, dar te înşeli aproape întotdeauna. Eu judec mult mai bine decât tine.

Bietul Tom! I se ţinuse cu puţin înainte o lecţie care îl făcuse să-şi dea seama de inferioritatea lui. Reacţia firii sale independente şi voluntare trebuia să se manifeste într-un fel sau altul. Şi iată că avea prilejul să tiranizeze cu adevărat pe cineva. Maggie se roşi şi buzele începură să-i tremure, în timp ce în sufletul ei se înfruntau

sentimente contradictorii; mânie, afecţiune, oarecare groază şi oarecare admiraţie pentru caracterul mai ferm şi mai capabil al fratelui ei. Nu răspunse imediat; îi stăteau cuvinte foarte tari pe buze, dar le înghiţi şi în cele din urmă rosti:

— Mereu mă acuzi că sunt îngâmfată. Şi totuşi să ştii că ceea ce spun, nu spun din îngâmfare. Nu vreau deloc să-mi dau aere. Ştiu că ieri tu te-ai purtat mai bine decât m-am purtat eu. Dar eşti mereu atât de aspru cu mine!

Ultimele cuvinte îl făcură să se înfurie din nou.

— Nu, nu sunt aspru, spuse Tom sever şi categoric. Am fost întotdeauna bun cu tine. Şi aşa am să fiu şi de acum încolo. O să am întotdeauna grijă de tine. Dar trebuie să faci ce-ţi spun.

În clipa aceea intră doamna Tulliver şi Maggie fugi repede afară pentru ca lacrimile care-i stăteau în gât să nu izbucnească decât după ce se va găsi sus, la adăpost. Erau lacrimi amare: toată omenirea de pe glob se purta rău şi aspru cu ea. Nu exista niciun pic de milă, niciun pic de bunătate pe lume, aşa cum îşi închipuise ea în visurile ei. În cărţi, existau oameni întotdeauna buni sau afectuoşi, şi încântaţi să facă plăcere celorlalţi şi care nu încercau să facă bine altora judecându-i aspru. Maggie socotea că lumea din afara cărţilor nu era câtuşi de puţin fericită: părea să fie o lume în care oamenii se purtau frumos numai cu cei de care nu erau apropiaţi sau pe care nu aveau pretenţia că-i iubesc. Şi, dacă în viaţă nu exista dragoste, ce putea să mai aştepte Maggie? Nimic decât sărăcia şi tovărăşia necazurilor mărunte ale maică-sii – şi poate tovărăşia neputinţei copilăreşti a lui taică-său, care-i frângea inima. Nu exista disperare mai mare decât aceea pe care o simţi la o vârstă foarte fragedă, când ai amintiri puţine şi sufletul plin de dorinţi şi când viaţa ta nu s-a îmbogăţit încă prin experienţele trăite de alţii; cu toate astea, noi cei care privim dinafară nu înţelegem gravitatea unei disperări premature, ca şi când posibilitatea noastră de a privi în perspectivă ar putea uşura durerea oarbă a celui care suferă în prezent.

Maggie, în rochiţa ei cafenie, cu ochii roşii şi părul des dat pe spate, uitându-se de pe patul de suferinţă al tui taică-său la pereţii mohorâţi ai încăperii triste care constituia centrul universului ei, se simţea însufleţită de aspiraţii pasionate şi arzătoare către tot ceea ce-i frumos şi luminos, era însetată de cunoştinţe, dornică să audă o muzică dulce, care părea să se piardă în depărtări fără să se apropie de ea: nutrea o năzuinţă oarbă, inconştientă, către ceva

care ar sintetiza minunatele impresii ale acestei vieţi misterioase şi în care sufletul ei să-şi poată găsi adăpost.

Nu era deci de mirare că din acest contrast între năzuinţele lăuntrice şi lumea exterioară se nasc ciocniri atât de dureroase.

Capitolul VI
În care se combate prejudecata populară împotriva dăruirii unui briceag

Pe vremea aceea posomorâtă de decembrie, vânzarea mobilei din casă dura mai bine de o zi şi jumătate. Domnul Tulliver care, în intervalele de luciditate, începuse să manifeste o nervozitate ce părea adesea să aibă drept efect revenirea rigidităţii spasmodice şi pierderea cunoştinţei, zăcuse în starea aceasta de letargie tot timpul perioadei critice în care hărmălaia vânzării se auzea din ce în ce mai tare din camera lui. Doctorul Tunbull hotărâse că ar fi mai bine să-l lase unde e decât să-l mute în căsuţa lui Luke, plan pe care acesta îl propusese doamnei Tulliver, gândindu-se că ar fi foarte rău daca stăpânul s-ar „trezi“ din pricina zgomotelor vânzării. Doamna Tulliver şi copiii nu se mişcaseră din camera bolnavului, privind trupul masiv, întins pe pat, şi tremurând la gândul că faţa aceea fără expresie ar fi putut dintr-o dată să reacţioneze la ciocăniturile care loveau timpanele cu o monotonie dureroasă.

Dar, în cele din urmă, se isprăviră şi acestea – epoca aceasta de dureroase certitudini şi de aşteptare încordată luă sfârşit. Amuţise vocea aceea cu timbru strident, aproape tot atât de metalic ca şi lovitura de ciocan care o urma; şi se stinse şi zgomotul de paşi pe pietriş. În ultimele treizeci de ore, faţa albă-trandafirie a doamnei Tulliver părea să fi îmbătrânit cu zece ani. Biata femeie se tot străduise să desluşească din lovitura ciocanului necruţător momentul când îşi va pierde lucrurile ei favorite. Îi tremurase inima la gândul că întâi un obiect, apoi un altul fuseseră puse în vânzare la „Leul de aur“, toată lumea aflând prin această publicitate îngrozitoare că sunt ale ei; şi în toată această perioadă fusese nevoită să-şi păstreze calmul şi să nu trădeze nimic din frământarea care o măcina. Asemenea împrejurări sapă riduri pe feţele bucălate şi înmulţesc firele albe în părul care altădată păruse muiat în raze de soare. Încă de la ora trei, Kezia, fata în casă, cu suflet bun şi limbă ascuţită, care-i socotea pe toţi cei ce luau parte

la licitaţie drept duşmanii ei personali al căror noroi de pe tălpi era de o calitate cât se poate de proastă, începuse să frece podeaua cu peria şi cu multă apă, energia ei fiind susţinută de o continuă bombăneală cu voce scăzuta împotriva „oamenilor care vin să cumpere lucrurile altora“ şi care-şi bat joc de mobilă „zgâriind“ tăblia meselor din lemn de mahon, pe care alţi oameni mai de soi ca ei prăpădiseră multe cârpe ca să le facă să lucească. Nu freca la întâmplare, caci încă nu se terminase cu murdăria asta îngrozitoare – trebuiau să mai vină şi alţi oameni să ia ceea ce cumpăraseră – dar Kezia voia să dea salonului unde stătuse „porcul cu pipă“, adică portărelul, un aspect cât de cât confortabil, atât cât se putea face prin curăţenie şi prin puţinele mobile care fuseseră răscumpărate pentru familie. Şi Kezia nici nu putea concepe ca stăpâna şi copiii să nu-şi ia în seara aceea ceaiul în salon.

Între cinci şi şase seara, aproape de ora obişnuită a ceaiului, Kezia veni sus şi anunţă că-l caută cineva pe domnul Tom. Persoana care-l căuta se afla în bucătărie şi, în primele clipe, în lumina slabă a focului şi a lumânării, Tom nu reuşi să-şi dea seama cine era omul acela solid dar vioi, părând să fie cu vreo doi ani mai mare decât el, care-l privea cu nişte ochi albaştri, plantaţi într-o faţă pistruiată, şi care îşi răsucea buclele roşcovane cu un aer sfios şi plin de respect. Pălăria cu calotă joasă, din pânză impermeabilă şi hainele, care din pricina unui anumit strat de murdărie aşezat pe ele deveniseră lucioase de parcă ar fi fost nişte tăbliţe pregătite pentru scris, îi sugerară lui Tom ceva nedesluşit în legătură cu nişte bărci: dar asta nu-l ajută să-şi aducă aminte cine era băiatul.

— Sluga dumitale, dom’ Tom! spuse roşcovanul cu un zâmbet ce părea să răzbată printr-un aer de gravitate pe care şi-l impusese, nu vă mai amintiţi de mine! continuă el în timp ce Tom îl privea cu curiozitate. Dar dacă se poate, aş vrea să vă spun ceva între patru ochi.

— E un foc bun în salon, domnu’ Tom, spuse Kezia, căreia nu-i plăcea să părăsească bucătăria în timp ce se prăjea pâinea.

— Atunci, hai în salon. Pe aici... spuse Tom, întrebându-se în sinea lui dacă acest tânăr era cumva de la antrepozitele „Guest and Co.“, caci imaginaţia lui îl trăgea mereu într-acolo şi se aştepta ca, în orice clipă, unchiul Deane să trimită după el să-i comunice că exista un loc liber.

Focul vesel din salon era singura lumină care permitea să distingi cele câteva scaune, biroul, podeaua fără covor şi singura

masă, adică nu, nu singura, căci mai era o a doua într-un colţ, cu o Biblie mare şi alte câteva cărţi pe ea. Primul lucru pe care-l simţi Tom intrând în camera fu pustietatea ei ciudată, neobişnuită, apoi se gândi să se uite din nou la faţa băiatului, luminată şi ea de foc. Tânărul îi aruncă o privire întrebătoare şi cam timidă, spunându-i cu o voce care lui Tom îi era cu totul străină:

— Cum, dom' Tom, nu-ţi mai aduci aminte de Bob, ăl de i-ai dat briceagul şi, zicând asta, scoase din buzunar briceagul cu mâner grosolan şi desfăcu limba cea mare cu intenţia de a demonstra un lucru neîndoielnic.

— Cum, Bob Jakin? se miră Tom fără prea multă bucurie şi cordialitate, căci îi era puţin ruşine de prietenia lor din copilărie, simbolizată de briceag, şi nu părea deloc convins că motivele pentru care Bob îi amintea de ea ar fi însufleţite de cele mai bune intenţii.

— Da, da, Bob Jakin – dacă trebuie neapărat spus şi Jakin, că-s atâţia Bobi – Bob cu care te-ai dus după veveriţe, ştii... atunci când am căzut de pe cracă şi m-am lovit zdravăn la fluierul piciorului, dar am prins veveriţa strâns, şi ce mai râcâia! Şi uite, limba mică s-a rupt, dar n-am vrut să-i pun una nouă că nu se ştie dacă nu m-ar fi fraierit şi nu mi-ar fi dat alt briceag în loc, că limbă ca asta nu găseşti în toată ţara – şi m-am obişnuit cu ea. Şi pe urmă, mie nu mi-a dat niciodată nimeni nimica, n-am avut decât ce-am făcut rost cu capu' meu, numai 'mneata, dom' Tom, mi-ai dat... şi Bill Fawks, care mi-a dat puiul ăla de terier, în loc să-l înece, şi Dumnezeu ştie că a trebuit să-i ard una să mă ţină minte, ca să-l hotărăsc să mi-l dea.

Bob vorbea cu o voce ascuţită şi cu mare volubilitate aşa că isprăvi discursul ăsta lung cât ai clipi din ochi şi începu să frece afectuos limba briceagului cu mâneca.

— Ei, Bob, spuse Tom cu oarecare aer de superioritate, amintirea făcându-l să fie doar atât de prietenos cât se cuvenea, cu toate că nu exista niciun moment din prietenia lui cu Bob de care să-şi aducă mai limpede aminte decât de acela când se certaseră ultima oară. Cu ce te pot ajuta?

— Cu nimic, dom' Tom, răspunse Bob, închizându-şi briceagul cu un zgomot sec şi vârându-l din nou în buzunar, de unde părea că vrea să scoată altceva. Nu veneam eu pe capu' dumitale acuma, când eşti aşa amărât şi lumea zice că stăpânu' pentru care speriam păsările şi care mi-a tras una într-o zi, aşa în glumă, că m-a prins că

mâncam o gulie, lumea zice că n-o să mai ridice capu’ de pe pernă. Nu veneam eu să vă cer să-mi daţi alt briceag, că mi-aţi mai dat unu’, şi dacă îmi dă unu’ o dată un pumn e de ajuns. Nu-i mai cer altu’ până nu-i plătesc, şi oricum un bine face tot atât cât un rău. Şi n-o să mai fiu niciodată mic, dom’ Tom. Şi-ai fost baiatu’ de care mi-a fost mie cel mai drag când eram mic, chiar dacă m-ai bătut şi n-ai vrut să te mai uiţi la mine. Uite, Dick Brumby, de pildă, puteam să-l bat cât voiam! Da’ ce vrei, ajungi să te saturi să tot baţi pe cineva şi să vezi că tot nu înţelege unde vrei să ţintească. Sunt unii care pot să stea să se zgâiască la o creangă pân’ le ies ochii din cap şi tot nu deosebesc o coadă de pasăre de o frunză. Tare-i rău să ai de-a face cu lepădături d-astea. Da’ ’mneata ai fost întotdeauna bun ţintaş, dom’ Tom, şi aş fi putut să mă bizui oricând că nimereşti cu băţul în şobolanu’ care aleargă sau într-o nevăstuică sau în orice animal d-ăsta, dupa ce le goneam cu băţu’ de prin tufişuri.

Bob scoase la iveală o pungă murdară de pânză groasă şi poate că nu s-ar fi oprit tocmai atunci dacă Maggie n-ar fi intrat în cameră şi nu s-ar fi uitat surprinsă şi curioasă la el, drept care Bob îşi răsuci din nou buclele roşcovane cu tot respectul cuvenit. Dar Maggie, dându-şi seama de schimbarea din odaie, uită de prezenţa lui Bob, luându-şi privirea de la el şi rămânând cu ochii aţintiţi pe locul unde fusese aşezată biblioteca. Nu mai era nimic acolo în afară de o suprafaţă dreptunghiulară de culoare mai închisă, pe perete, şi de măsuţa cu Biblia şi cu alte câteva cărti aşezate pe ea.

— Vai, Tom, izbucni Maggie frângându-şi mâinile, unde sunt cărţile? Parcă spunea unchiul Glegg c-o să le cumpere! Nu spunea aşa? Nu ni le-au lăsat decât pe astea?

— Aşa cred, răspunse Tom, cu un fel de indiferenţă disperată. De ce să cumpere mai multe cărţi, când au cumpărat aşa puţine mobile?

— Bine, Tom, dar... se bâlbâi Maggie cu ochii plini de lacrimi repezindu-se la măsuţă să vadă ce cărţi fuseseră salvate. Vai, unde-i *Drumul pelerinului,* pe care l-ai colorat cu creioanele tale mici şi poza pelerinului cu mantia pe el, care arăta ca o turturică. Ah! Doamne! Maggie continuă să suspine în timp ce se uita prin cărţi... N-aş fi crezut c-o să ne despărţim vreodată de ea – toate se duc – şi la sfârşitul vieţii n-o să mai avem nimic din ceea ce aveam la început.

Maggie se depărtă de măsuţă şi se trânti pe un scaun. Lacrimile

stăteau gata să i se rostogolească de-a lungul obrajilor. Nici nu-l mai vedea pe Bob, care se uita la ea cu privirea stăruitoare, fixă, a unui animal inteligent dar necuvântător, a cărui putere de percepţie e mai mare decât puterea de înţelegere.

— Ei, Bob, spuse Tom, vrând să schimbe vorba, căci simţea că subiectul cărţilor e cam nepotrivit, îmi închipui c-ai venit să mă vezi fiindcă aveam necazuri. E foarte drăguţ din partea ta.

— Uite ce e, dom’ Tom, spuse Bob, începând să desfăşoare punga de pânză, lucrez pe un şlep de doi ani încoa’! Câştig şi eu o pâine când nu mă îngrijesc de cazane la moara lui Torry. Dar acu’ vreo două săptămâni am avut o baftă grozavă! Totdeauna am zis eu că-s norocos, că totdeauna când am pus o capcană am prins câte ceva. Da’ asta n-a fost o capcană. A fost un foc la moara lui Torry şi eu l-am înecat cu apă că altfel s-ar fi aprins păcura şi stăpânu’ mi-a dat zece suverani[1]. Mi i-a dat cu mâna lui săptămâna trecută. Şi mi-a spus întâi că-s viteaz – da’ asta o ştiam eu dinainte – pe urmă a scos banii, şi asta era ceva nou. Uite-i! Aicea-s! Toţi. Numa’ unu lipseşte! Şi zicând asta, Bob goli punga de pânză pe masă – când i-am căpătat îmi fierbea capu’ de parc-ar fi fost o oală cu supă, numa’ când mă gândeam ce viaţă o să duc de-acu’ nainte! – că mă gândeam eu la multe meserii să le fac – că de şlep m-am săturat până peste cap; îţi mănâncă zilele şi le-ntinde până se fac lungi ca nişte cârnaţi. La început m-am gândit să-mi cumpăr dihori şi câini şi să mă fac vânător de şobolani. Pe urmă m-am gândit că mi-ar place să trăiesc pe picior mare, aşa cum n-am trăit de când sunt că văzusem ce-nseamnă să fii vânător de şobolani, şi m-am gândit, şi m-am tot gândit, până când m-am hotărât să mă fac vânzător ambulant, că ăştia ştie de toate – ambulanţii vreau să spun – şi aş căra lucrurile cele mai uşoare în sac, şi ştiu că mi-ar merge gura, că dacă are omu’ gură... şi gura nu mi-ar fi folosit la nimic cu şobolanii sau cu şlepu’! Şi aş bate ţara-n lung şi-n lat şi aş suci minţile femeilor că-s bun de gură şi aş găsi întotdeauna mâncare caldă la cârciumă. Doamne! Grozavă viaţă ar fi! Bob se opri, apoi continuă hotărât şi cu sfidare, de parcă ar fi întors categoric spatele acestei imagini de paradis. Da’ nu-mi pare rău – niciun pic! Am schimbat unul din suverani să-i cumpăr mamii o gâscă pentru cină şi mi-am cumpărat o jiletcă albastră de pluş şi o bonetă de lutru că, dacă tot era vorba să mă fac vânzător ambulant, măcar s-o fac aşa, ca lumea! Da! Nu-mi pare rău! Niciun

[1] Echivalentul a două sute de şilingi de aur.

pic! Capu' meu nu-i gulie şi poate c-o să mai am bafta să sting vreun foc! Io-s băiat cu baftă! Aşa că v-aş fi recunoscător dac-aţi lua ăştia nouă suverani să vă ajutaţi cumva cu ei, dacă-i adevărat că stăpânu' a pierdut tot! Nouă suverani nu-i cine ştie ce, dar tot e ceva!

Tom era atât de mişcat, încât uită şi de mândrie, şi de bănuială.

— Eşti un băiat foarte bun, Bob, spuse el, roşindu-se şi cu acel tremur timid în voce care dădea oarecare farmec chiar şi mândriei şi severităţii lui. Şi n-am să te mai uit niciodată, cu toate că nu te-am recunoscut astă seară. Da' banii nu pot să-i iau. Pentru tine ar însemna o mică avere, în schimb mie nu mi-ar servi aproape la nimic.

— Nu v-ar servi, dom' Tom? spuse Bob cu părere de rău. Da' să nu cumva să spuneţi aşa fiindcă credeţi că-mi pare rău de ei. Eu nu-s sărac. Mama câştigă bani buni culegând pene şi alte mărunţişuri, şi chiar dacă nu mănâncă decât pâine şi apă tot se-ngraşă. Şi eu îs tare norocos! Şi n-aş crede să fiţi tot atât de băftos ca mine dom' Tom! Stăpânu' ăl bătrân n-a avut baftă – aşa că aţi putea încerca să luaţi o bucăţică din bafta mea, că nu strică! Doamne! O dată am găsit un picior de porc în râu! Mă prind că-l scăpase vreun olandez din ăia cu fundul mare. Mai gândeşte-te dom' Tom, aşa măcar de dragu' prieteniei noastre vechi, că altfel o să-mi închipui că-mi porţi pică.

Bob îi împinse suveranii, dar înainte ca Tom să poată vorbi, Maggie îşi împreună mâinile şi uitându-se plină de remuşcări la Bob, spuse:

— Vai, ce rău îmi pare, Bob! Nu mi-aş fi închipuit niciodată că eşti atât de bun! Cred că eşti omul cel mai bun de pe lume!

Bob nu ştiuse că Maggie avusese o părere atât de proastă despre el, încât să se simtă acum nevoită să facă un act interior de penitenţă, dar zâmbi, mulţumit de aceste cuvinte frumoase, mai cu seama că veneau de la o fată care, după cum îi povesti el maică-sii în aceaşi seară, avea nişte ochi atât de neobişnuiţi, că-l făceau să se simtă „nu ştiu cum".

— Nu, Bob, nu pot să-i iau, stărui Tom. Dar să nu crezi că dacă te refuz îţi sunt mai puţin recunoscător. Nu vreau să iau nimic de la nimeni, vreau să-mi croiesc singur drum în viaţă. Şi, oricum, chiar dacă aş lua banii tăi, tot nu mi-ar servi prea mult. Dar, dă-mi voie să-ţi strâng mâna.

Tom întinse palma lui trandafirie, şi Bob se repezi s-o strângă cu

mâna lui aspră şi neagră.

— Lasă-mă să-ţi pun banii înapoi în pungă, spuse Maggie, şi când o să te faci vânzător ambulant, să vii să ne vezi.

— E ca şi cum aş fi venit să vă spun toate astea despre bani numa' ca să v-arăt că am bani, făcu Bob, cu un aer nemulţumit, în timp ce Maggie îi restituia punga. Să-i iau înapoi! Îmi place uneori să păcălesc oamenii, ştiţi, dar păcăleli d-astea nu fac decât dacă dau de un mare pungaş sau de un mare mototol. Atunci îmi place să-l duc puţin... Da' altfel nu...

— Ia vezi, bagă de seamă să nu faci vreo şmecherie, îl sfătui Tom, că mai ştii, poate te prinde.

— N-aveţi nicio grijă, dom' Tom, spuse Bob vesel şi plin de încredere. Nu există lege împotriva înţepăturilor de muscă. Dacă n-aş trage din când în când câte un fraier pe sfoară, nu s-ar învăţa niciodată minte... Da' vă rog, pentru Dumnezeu, luaţi un suveran, să vă cumpăraţi ceva pentru dumneavoastră şi dom'şoara, numa' aşa ca amintire... ca să facă pereche cu briceagul meu.

Şi, în timp ce vorbea, Bob puse suveranul pe masă şi apoi strânse din nou punga cu un aer hotărât. Tom îi împinse înapoi banul şi spuse:

— Nu, zău, nu, Bob, îţi mulţumesc din suflet, dar nu pot să primesc.

Maggie, luând banul, îl întinse lui Bob şi îi spuse cu un ton mai convingător:

— Acum nu – dar poate altă dată. Dacă vreodată Tom sau tata o să aibă nevoie de ajutorul tău, o să-ţi spunem – nu-i aşa, Tom? Cred că asta vrei şi tu: să ştii că ne vom bizui întotdeauna pe tine ca pe un prieten care să ne ajute la nevoie – nu-i aşa, Bob?

— Ba da, domnişoară, vă mulţumesc! răspunse Bob, luând banul cam în silă. Asta aş vrea! Eu vreau cum vreţi dumneavoastră. Şi acu' vă spun la revedere domnişoară şi noroc dom' Tom, şi vă mulţumesc că mi-aţi strâns mâna, cu toate că n-aţi vrut să luaţi banii.

Intrarea Keziei, care venise încruntată să întrebe dacă n-ar fi momentul să aducă ceaiul sau dacă trebuia să aştepte ca pâinea prăjită să se facă tare ca o cărămidă, opri tocmai la timp potopul de cuvinte, grăbind plecarea lui Bob.

Capitolul VII
În care se vede cum poate recurge

o găină la o stratagemă

Zilele treceau şi, după câte putea să constate doctorul, domnul Tulliver arăta simptome din ce în ce mai clare de revenire la normal. Încetul cu încetul, paralizia şi starea de inconştienţă începuseră să cedeze şi mintea răzbea în urma unor lupte intermitente, ca o vietate care şi-ar croi drum, răzbătând printr-o avalanşă de zăpadă care tot lunecă şi lunecă la vale, astupând fiecare nouă deschizătură ivită.

Pentru cei care vegheau la căpătâiul bolnavului, timpul ar fi putut să pară că abia se scurge, dacă l-ar fi măsurat doar prin speranţa îndoielnică şi îndepărtată, diluată în fiecare dintre clipele ce se mistuiau între cei patru pereţi ai încăperii; dar ei măsurau timpul prin spaima ce creştea o dată cu trecerea orelor şi făcea să li se pară că noaptea vine prea repede. În timp ce domnul Tulliver îşi revenea încet la normal, soarta lui zorea către clipa când urma să sufere o transformare simţitoare. Încasatorii îşi îndepliniseră misiunea ca orice armurier respectabil atunci când pregăteşte conştiincios arma care, bine mânuită de un braţ viteaz, va distruge o viaţă. Taxele, cheltuielile de judecată, publicaţiile de vânzare sunt ca nişte rafale de împuşcături legale sau ca o bombă care nu poate niciodată nimeri o ţintă izolată, ci produce stricăciuni în dreapta şi-n stânga. E atât de inerent în viaţa asta a noastră ca unii oameni să sufere pentru păcatele altora, şi suferinţa omenească se răspândeşte atât de uşor, încât până şi dreptatea face victime şi nu putem concepe nicio pedeapsă care să nu se întindă dincolo de ţinta ei, provocând pulsaţiile unei suferinţe nemeritate.

Pe la începutul celei de-a doua săptămâni din ianuarie, apărură afişele care, printr-o decizie a Curţii de Justiţie, anunţau scoaterea la vânzare a fermei domnului Tulliver şi a restului de inventar, după care trebuia să urmeze vânzarea morii şi a pământului, vânzare programată în orele obişnuite ale după-amiezei, la „Leul de aur“. Morarul, care nu era conştient de trecerea timpului, se credea încă în prima fază a nenorocirii lui, când se mai putea găsi o soluţie şi, adesea, în intervalele când îşi revenea, vorbea cu voce stinsă şi întretăiată despre planuri pe care voia să le pună în aplicare dacă se va însănătoşi. Nevastă-sa şi copiii tot mai sperau să găsească o soluţie ca domnul Tulliver să nu fie nevoit să-şi părăsească locuinţa şi să-şi caute un rost într-altă parte, căci reuşiseră să-l intereseze pe unchiul Deane în această problemă. Unchiul recunoscuse că n-ar

fi o afacere proastă pentru „Guest and Co.“ să cumpere moara Dorlcote şi să continue afacerile care erau prospere şi se puteau extinde prin adăugarea unei maşini cu abur; iar domnul Tulliver putea în acest caz să rămână la moară ca administrator. Cu toate astea, domnul Deane nu voia să dea un răspuns definitiv în această problemă: faptul că Wakem avea în mâinile lui ipoteca pe pământ l-ar fi putut determina să aibă pretenţii asupra întregii proprietăţi şi, mai mult încă, să convingă pe „Guest and Co.“, o firmă prudentă, să nu se mai intereseze de această problemă, cu atât mai mult cu cât firma nu obişnuia să facă afaceri pe baze sentimentale. Domnul Deane se simţi obligat să-i spună doamnei Tulliver ceva în acest sens, când se duse la moară să cerceteze registrele în tovărăşia domnului Glegg, care declarase că dacă „Guest and Co.“ s-ar gândi mai bine, şi-ar da seama că tatăl şi bunicul domnului Tulliver conduseseră moara Dorlcote, mult înainte de a fi existat fabrica de ulei a firmei. Domnul Deane, în schimb, se îndoia că acest raport între cele două întreprinderi va determina valoarea investiţiilor. Cât despre unchiul Glegg, problema depăşea cu mult posibilitatea lui de înţelegere; domnul Glegg era un om cumsecade şi compătimea sincer familia Tulliver, dar banii lui erau toţi plasaţi în ipoteci excelente şi nu-şi putea permite să rişte nimic; n-ar fi fost cinstit faţă de rudele lui de sânge. Hotărâse însă să-i dea lui Tulliver nişte jiletci noi de lână la care el, domnul Glegg, renunţase în favoarea unui material mai elastic şi, totodată, să-i aducă doamnei Tulliver, din când în când, câte o livră de ceai. Lucrul acesta îi va prilejui o călătorie al cărei scop de binefacere îl încânta dinainte: se gândea cum îi va duce ceaiul şi cât de bucuroasă va fi cumnată-sa când o va asigura că e de cea mai bună calitate.

Şi totuşi, era clar că domnul Deane manifesta multă bunăvoinţă faţă de familia Tulliver. O adusese odată la ei şi pe Lucy, care era în vacanţa de Crăciun şi căpşorul de îngeraş blond se lipise de obrazul oacheş al lui Maggie, acoperindu-l cu multe sărutări şi câteva lacrimi. Fetele astea blonde şi gingaşe mişcă uşor inimile asociaţilor respectabili ai unor firme respectabile şi poate că întrebările lui Lucy, îngrijorate şi pline de milă în legătură cu bieţii ei veri, contribuiră să-l facă pe unchiul Deane să-i găsească mai repede un post lui Tom la depozit, ajutându-l să poată lua seara lecţii de socoteli şi contabilitate.

Asta l-ar mai fi înveselit pe Tom şi i-ar mai fi hrănit puţin speranţele dacă nu s-ar fi produs tocmai atunci lovitura de care le

era atât de groază, şi anume descoperirea că taică-său dăduse totuşi faliment. Vor trebui să roage creditorii să ia mai puţin decât li se cuvine, ceea ce pentru mintea neştiinţifică a lui Tom echivala cu bancruta. Se va spune de taică-său nu numai că „şi-a pierdut proprietatea“, dar şi că „dăduse faliment“ – cuvânt care i se părea lui Tom cât se poate de ruşinos căci, după ce vor satisface pretenţiile în ceea ce priveşte cheltuielile de judecată, mai rămâneau plata serviciilor amicale ale domnului Gore şi debitul de la bancă, precum şi alte datorii care vor face ca bunurile să se deprecieze ajungând la o disproporţie neîndoielnică faţă de costuri: „nu mai mult de zece sau doisprezece şilingi de liră“, prezicea domnul Deane, cu un ton hotărât, strângându-şi buzele, şi cuvintele astea îl frigeau pe Tom ca un lichid clocotit, producându-i o durere care nu se mai potolea. În situaţia nouă şi neplăcută în care se afla, simţea cumplit nevoia unui lucru care să-i mai ridice puţin moralul; fusese brusc scos din plictiseala de puf a orelor de studiu de la domnul Stelling şi a ceasurilor de trândăvie din ultimul trimestru al anului şcolar când „clădea castele în Spania“, şi se trezise în tovărăşia sacilor şi pieilor, şi a unor oameni care urlau şi trânteau cu zgomot baloturi la un metru de el. Primii paşi spre reuşită însemnau pentru Tom să muncească în frig, praf şi zgomot, renunţând la ceai ca să rămână la St. Ogg’s pentru a lua lecţii de la un funcţionar ciung, între două vârste, într-o încăpere ce mirosea a tutun prost. Faţa trandafirie de copil a lui Tom arăta palidă atunci când, ajuns acasă, îşi scotea pălăria şi se aşeza, mort de foame, la masă. Era deci firesc ca atunci când maică-sa sau Maggie îi vorbeau, să le răspundă cam răstit.

Dar în tot acest timp, doamna Tulliver născocise un plan, prin care ea, şi nimeni altul, avea să împiedice rezultatul ce-i îngrozea atât de mult pe toţi şi avea să-l oprească pe Wakem să ceară ca moara să fie scoasă la licitaţie. Închipuiţi-vă că o găină cât se poate de blândă şi de respectabilă s-ar apuca, printr-o funestă anomalie, să născocească nişte şiretlicuri prin care să-l convingă pe Hodge[1] să nu-i sucească gâtul sau să n-o vândă împreună cu puişorii ei la piaţă. Singurul rezultat ar fi c-ar cotcodăci şi ar da din aripi fără să se aleagă cu nimic. Doamna Tulliver văzând că toate ieşiseră pe dos, începu să-şi reproşeze că fusese prea pasivă în viaţă: dacă s-ar fi preocupat de afaceri şi ar fi luat din când în când câte o hotărâre, ar fi fost mult mai bine pentru interesele ei şi ale familiei. După cât

[1] Prototipul ţăranului englez.

se părea, nimeni nu avusese ideea de a discuta cu Wakem în legătură cu moara; şi doamna Tulliver se gândi că totuşi ăsta ar fi fost cel mai bun mijloc ca să-şi ajungă scopul. N-ar fi servit la nimic să se ducă domnul Tulliver, chiar dac-ar fi vrut şi ar fi fost în stare s-o facă – fiindcă în ultimii zece ani se tot „judecase cu Wakem“, îl tot insultase şi probabil că Wakem îl ura. Iar acum, când doamna Tulliver ajunsese la concluzia că bărbat-său greşise, făcându-se vinovat de toate nenorocirile abătute asupra ei, era gata să creadă că părerea lui despre Wakem fusese de asemenea greşită. E drept că Wakem trimisese portăreii să le scoată toate lucrurile în vânzare, dar doamna Tulliver îşi spunea că, probabil, Wakem îi trimisese ca să-l mulţumească pe cetăţeanul care-i împrumutase domnului Tulliver banii, căci un avocat trebuie să mulţumească mai mulţi oameni deodată, şi nu i se putea cere să-l pună pe domnul Tulliver, care se judecase cu el, înaintea celorlalţi.

S-ar fi putut ca avocatul să fie un om de înţeles. De ce nu? Se însurase cu o domnişoară Clint şi, pe vremea când doamna Tulliver auzise prima oară de această căsătorie, în vara în care purtase jacheta aceea scurtă de satin albastru şi nici nu se gândea c-o să-l ia vreodată pe domnul Tulliver, nu avusese nimic împotriva lui Wakem. Şi, bineînţeles, avocatul nu putea să nu aibă faţă de ea – ştiind că era născută Dodson – decât bunăvoinţă, mai ales după ce va fi aflat că se împotrivise întotdeauna ideii procesului şi era dispusă acum să adopte mai degrabă părerile domnului Wakem decât pe ale soţului ei. De fapt, dacă avocatul va vedea că o matroană respectabilă, ca ea, e dispusă „să-i vorbească frumos“, de ce să n-o asculte? Căci îi va expune clar problema, lucru pe care nu-l făcuse nimeni până atunci. Şi Wakem nu va licita moara numai aşa, ca să-i facă în ciudă, ei, o femeie nevinovată, aproape sigură că în tinereţe dansase cu el la Squire Darleigh, pentru că, la petrecerile astea mari, dansase adesea cu tineri cărora le uitase numele.

Doamna Tulliver ascunse aceste gânduri în fundul sufletului; căci, făcând odată o aluzie faţă de domnul Deane şi de domnul Glegg că n-ar avea nimic împotrivă să se ducă să-i vorbească domnului Wakem, aceştia îi spuseseră: „Nu, nu, nu!“ şi „Nici gând!“ şi „Lasă-l pe Wakem!“ cu tonul unor oameni care nu păreau dispuşi să asculte o expunere mai precisă a planurilor ei în această privinţă. Şi cu atât mai puţin ar fi îndrăznit să împărtăşească acest plan lui Tom şi lui Maggie, căci „copiii erau întotdeauna împotriva

tuturor ideilor ei“, şi-şi dădea seama că Tom e aproape tot atât de pornit împotriva lui Wakem ca şi taică-său. Dar această concentrare mintală neobişnuită îi conferea doamnei Tulliver o inventivitate şi o hotărâre neobişnuite; şi, cu o zi sau două înainte de vânzarea care avea să aibă loc la „Leul de aur“, când nu mai era timp de pierdut, îşi puse planul în aplicare uzând de un şiretlic. Era vorba de nişte murături, o mare cantitate de murături şi de *ketchup* pe care doamna Tulliver voia să le vândă domnului Hyndmarsh, băcanul, care le-ar fi cumpărat cu siguranţă după ce s-ar fi învoit cu ea într-o discuţie între patru ochi. Aşa că în dimineaţa aceea o porni o dată cu Tom la St. Ogg’s şi, când băiatul stărui, spunându-i că-i mai bine să renunţe deocamdată la ideea cu murăturile – nu-i plăcea s-o vadă umblând prin târg tocmai atunci – doamna Tulliver păru jignită că fiul ei o contrazicea în legătură cu nişte murături preparate după reţetele de familie moştenite de la propria lui bunică, care se prăpădise când maică-sa era mică, aşa că Tom cedă, şi o porniră împreună până în Danish Street unde domnul Hyndmarsh îşi vindea colonialele. Băcănia nu se afla prea departe de biroul domnului Wakem.

Domnul Wakem nu era încă acolo şi doamna Tulliver fu poftită în biroul lui particular să stea lângă foc şi să-l aştepte. Nu avu mult de aşteptat; avocatul, punctual, intră în birou, încruntându-se şi privind cu un aer întrebător femeia blondă şi grăsuţă care se ridică şi făcu o reverenţă respectuoasă. Domnul Wakem era un om destul de înalt, cu un nas acvilin şi un păr des şi cenuşiu. Neavând de-a face cu domnul Wakem până acum, vă întrebaţi desigur dacă era într-adevăr un pungaş atât de mare şi un duşman atât de iscusit şi de nemilos al oamenilor cinstiţi în general şi al domnului Tulliver în special, cât îşi închipuia morarul.

Era clar că morarul, om iute la mânie, lua orice lovitură întâmplătoare a sorţii drept un atentat împotriva propriei lui vieţi şi era victima încurcăturilor acestei lumi sucite, care încurcături, cu toată consideraţia lui faţă de propria-i infaibilitate, presupuneau totuşi existenţa unor forţe active şi diabolice menite să le explice. Şi totuşi, avocatul era probabil tot atât de vinovat faţă de el, cât ar fi fost o maşină perfecţionată, funcţionând fără greş, faţă de omul nesăbuit care, apropiindu-se prea tare de ea, e prins de un angrenaj sau de o roată, fiind prefăcut, într-o singură clipă, în carne tocată.

Dar e într-adevăr cu neputinţă să ajungi la vreo concluzie numai

uitându-te la Wakem: trăsăturile şi strălucirea feţei omeneşti sunt, ca şi alte simboluri, greu de citit fără cheie. O privire „apriorică“ asupra nasului acvilin al domnului Wakem, care-l supăra atât de mult pe domnul Tulliver nu te făcea să descoperi mai multă pungăşie decât ai fi putut descoperi în forma gulerului lui tare, cu toate că gulerul împreună cu nasul ar fi putut să devină pline de tâlcuri ascunse dacă avocatul s-ar fi dovedit a fi un pungaş.

— Doamna Tulliver, mi se pare, i se adresă Wakem.

— Da, domnule. Fostă Elizabeth Dodson.

— Vă rog să luaţi loc. Aveţi vreo treabă cu mine?

— Păi... da! Domnule Wakem, începu doamna Tulliver îngrozindu-se de propriul ei curaj, acum când se afla în faţa acestui om înfricoşător şi când îşi dădea seama că nu ştie de unde să pornească.

Domnul Wakem căuta ceva în buzunarele jiletcii, privind-o în tăcere.

— N-o să va închipuiţi, nădăjduiesc, continuă ea în cele din urmă, că vă port pică din cauză că bărbatu-meu a pierdut procesu’ şi au venit portăreii şi mi-au vândut toată rufăria. Vai, Doamne!... eu am fost crescută cu totul altfel! V-amintiţi de tata? Era bun prieten cu moşierul Darleigh... şi obişnuiam să ne ducem la balurile lui... noi, fetele Dodson... şi toată lumea ne admira... – şi cu drept cuvânt că doar eram patru, şi cred că ştiţi că doamna Glegg, şi doamna Deane sunt surorile mele. Cât despre procese, şi despre bani pierduţi şi lucruri scoase în vânzare când mai eşti încă în viaţă, eu n-am pomenit aşa ceva înainte să mă mărit şi nicio bună bucată de vreme după ce m-am măritat, şi nu văd de ce să plătesc pentru ceasu’ rău în care m-am măritat şi am plecat de lângă neamuri şi am intrat într-o familie care avea cu totul altfel de purtări, iar de jignit aşa cum vă jignesc alţii, eu, domnule Wakem, nu v-am jignit niciodată, şi nimeni nu poate spune că nu-i aşa.

Doamna Tulliver dădu încet din cap şi se uită la tivul batistei.

— Nu mă îndoiesc de ce spuneţi, doamnă Tulliver, replică domnul Wakem cu o politeţe rece. Dar parcă voiaţi să mă întrebaţi ceva.

— Păi... da. Da’ ştiţi, mi-am spus – da, asta mi-am spus – că nu se poate să nu aveţi un pic de inimă; cât despre bărbatu-meu care de două luni zace bolnav, nu vreau să-l apăr, că povestea asta cu erigaţiile i s-a urcat la cap – nu că n-ar fi oameni mai răi pe lume că el n-a păgubit niciodată pe nimeni, nici măcar cu un bănuţ, sau în

orice caz nu cu voia lui. Şi de înfuriat s-a înfuriat singur şi singur s-a dus să se judece, eu ce puteam să fac? Şi când a primit scrisoarea care spunea că aveţi ipoteca pe pamânt, l-a lovit damblaua şi a picat ca trăsnit! Dar eu cred că nu se poate să nu vă purtaţi ca un gentleman.

— Ce înseamnă toate astea, doamnă Tulliver, întrebă avocatul tăios. Ce vreţi de la mine?

— Păi, dac-aţi vrea să fiţi atât de bun, spuse doamna Tulliver, tresărind şi vorbind mai repede – dac-aţi vrea să fiţi atât de bun să nu cumpăraţi moara şi pământul – de pământ, n-ar fi o nenorocire chiar atât de mare dacă l-aţi cumpăra, numai că bărbatu-meu ar înnebuni dac-ar auzi că l-aţi luat dumneavoastră.

O idee nouă păru că-i trece domnului Wakem prin minte, când întrebă:

— Cine v-a spus că am de gând să-l cumpăr?

— Păi, da’ n-am scos-o din capu’ meu; şi nu m-aş fi gândit niciodată, dacă n-ar fi fost bărbatu-meu, care ar fi trebuit să ştie ce-i cu legea, şi care tot spunea că avocaţii nu au niciodată nevoie să cumpere nimic – nici pământ, nici case – că oricum le pică în mână. Şi cred că aşa e şi cu dumneavoastră; şi n-am spus niciodată că sunteţi om să faceţi altfel.

— Bine, dar cine v-a spus toate astea? întrebă Wakem, deschizându-şi biroul şi mutând lucrurile de colo-colo, în timp ce şuiera încet, aproape imperceptibil, printre dinţi.

— Păi, domnul Glegg şi domnul Deane care se ocupă de toate, şi domnul Deane spune că „Guest and Co.“ ar cumpăra moara şi l-ar lăsa pe domnul Tulliver să se ocupe de ea, dacă n-aţi face dumneavoastră o ofertă care să-i ridice preţul. Şi tare ar fi bine dacă bărbatul meu ar putea să rămână unde e şi să-şi câştige şi-o pâine; că a fost a lui taică-său înainte să ajungă a lui, moara vreau să spun, şi a clădit-o bunică-său cu toate că mie, la început când m-am măritat, nu-mi plăcea zgomotul pe care-l făcea, că-n familia noastră – familia Dodson – n-au fost niciodată mori şi, dac-aş fi ştiut că morile au atâta legătură cu legea, n-aş fi fost eu prima din neamul Dodson care să ia un morar; da’ am intrat în povestea asta cu ochii închişi, asta am făcut – cu erigaţia şi cu toate celelalte.

— Vasăzică „Guest and Co.“ vor să păstreze moara şi vor să-i plătească soţului dumitale o leafă?

— Vai, Doamne, spuse doamna Tulliver cu lacrimi în ochi, greu îmi vine să mă gândesc că bărbatu-meu a ajuns să ia leafă. Dar

aşa, cel puţin, dac-am rămâne la moară în loc să ne ducem într-altă parte, ar mai aduce cu ce-a fost. Şi gândiţi-vă că dacă aţi face o ofertă pentru moară şi aţi cumpăra-o, pe bărbatu-meu l-ar lovi din nou damblaua, mai rău ca înainte, şi nu s-ar mai face bine, cum e vorba să se facă acum.

— Bine, dar ce-ar fi dac-aş cumpăra eu moara şi l-aş lăsa pe soţul dumitale să lucreze ca administrator în contul meu? întrebă domnul Wakem.

— Vai, domnule Wakem, nu cred că ar putea să-l convingă nimeni să primească, nici chiar dacă moara s-ar opri singură din măcinat ca să-l roage să se-nduplece – că pentru el numele dumneavoastră e mai rău decât otrava şi el e convins că de la dumneavoastră i se trag toate nenorocirile, încă din ziua când aţi dezlănţuit legea împotriva lui, din cauza drumului ăla care trece prin pajişte – asta s-a întâmplat acum opt ani – şi de atunci nu şi-a schimbat părerea, cu toate că eu mereu i-am spus că n-are dreptate...

— E încăpăţânat şi rău de gură, izbucni domnul Wakem, ieşindu-şi din fire.

— Vai, Doamne! exclamă doamna Tulliver, speriată de un rezultat atât de deosebit de cel la care se aşteptase. N-aş vrea să vă contrazic, dar se prea poate ca boala să-l fi făcut să-şi schimbe părerile – a uitat o grămadă de lucruri de care vorbea înainte. Şi nu cred că v-ar place să aveţi un mort pe conştiinţă, dac-ar fi să moară. Şi să ştiţi, se spune că dacă moara Dorlcote încape pe alte mâini, nu-i a bună, s-ar putea să sece apa şi atunci... nu că m-aş bucura de răul dumneavoastră, că am uitat să vă spun că mi-amintesc de ziua când v-aţi însurat de parc-ar fi fost ieri... ştiu că doamna Wakem era născută Clint. Şi băiatul meu, un băiat bun şi frumos şi cinstit cum nu mai e altul pe lume, a fost coleg cu băiatul dumneavoastră...

Domnul Wakem se ridică, deschise uşa şi strigă pe unul dintre funcţionarii lui.

— Vă rog să mă iertaţi că vă întrerup, doamnă Tulliver, dar am treabă şi cred că nu mai avem nimic de discutat.

— Dar dacă aţi vrea totuşi, stărui doamna Tulliver, să nu ne prigoniţi pe mine şi pe copiii mei... nu spun că domnul Tulliver n-a greşit, dar a fost destul de pedepsit şi sunt pe lume şi oameni mai răi decât el, că vina lui e c-a fost mai darnic cu alţii. Şi n-a făcut nimănui niciun rău, numai lui şi familiei lui – cu atât mai rău – şi eu

în fiecare zi mă duc şi mă uit la rafturile goale şi mă gândesc unde era aşezat cutare sau cutare lucru de-al meu, care acu' nu mai e.

— Da, da, am să ţin minte, o asigură domnul Wakem în grabă, uitându-se înspre uşa deschisă.

— Şi vă rog să nu spuneţi că am venit să vă vorbesc, că băiatul meu ar fi foarte supărat pe mine că m-am înjosit, sunt convinsă c-ar fi, şi am destule necazuri şi-aşa, fără să mai fiu şi ocărâtă de copii.

Vocea îi tremura puţin şi nu reuşi să-i răspundă avocatului când acesta îi spuse „la revedere" decât printr-o reverenţă, apoi ieşi fără să mai rostească o vorbă.

— În ce zi e vorba să se vândă moara Dorlcote? Unde-i anunţul? îl întrebă domnul Wakem pe funcţionar după ce rămaseră singuri.

— Vinerea viitoare. Vineri la ora şase.

— Atunci du-te repede la Winship, licitantul, şi vezi dacă-i acasă. Am o treabă pentru el. Roagă-l să vină până la mine.

Cu toate că în dimineaţa aceea, când intrase în birou, domnul Wakem nu avusese nicio intenţie să cumpere moara Dorlcote, hotărârea lui era acum luată. Doamna Tulliver îi sugerase mai multe motive care să-l determine s-o cumpere şi mintea lui acţiona foarte ager: era unul dintre acei oameni care pot fi prompţi fără să fie nesăbuiţi, deoarece motivele lor urmează un drum dinainte stabilit şi nu au nevoie să concilieze scopuri care se bat cap în cap.

Să-ţi închipui că Wakem nutrea faţă de Tulliver o ură la fel de cumplită ca aceea a morarului faţă de el, e ca şi cum ţi-ai închipui că o ştiucă şi o babuşcă se pot privi ca făcând parte din aceeaşi familie. Babuşca e, bineînţeles, împotriva felului în care se hrăneşte ştiuca şi probabil că ştiuca nu are nicio părere despre babuşcă – nici chiar despre babuştele revoltate – decât că acestea constituie un fel gustos de mâncare; şi nu simte nicio duşmănie faţă de ele, decât atunci când se îneacă înghiţindu-le. Dacă domnul Tulliver l-ar fi jignit sau l-ar fi contrazis pe avocat în mod serios, Wakem nu i-ar fi refuzat onoarea de a-l considera obiectul răzbunării lui. Dar când domnul Tulliver îl făcea pe Wakem pungaş, chiar la masa care avea loc cu ocazia târgului, clienţii avocatului nu se arătau câtuşi de puţin dispuşi să-şi retragă afacerile din mâinile lui; şi dacă vreun crescător de vite mucalit, stimulat de coniac şi de împrejurări, se lega de Wakem în prezenţa acestuia făcând aluzie la testamentul unor cucoane bătrâne, avocatul păstra un *sangfroid*[1] desăvârşit, ştiind foarte bine că majoritatea oamenilor cu greutate aflaţi de

[1] Sânge rece *(franc.).*

faţă erau cât se poate de mulţumiţi de faptul că „Wakem e Wakem“, adică un om care ştie întotdeauna să se descurce în procedurile cele mai murdare. E de presupus că un om care a făcut avere şi are la Tofton o casă frumoasă, înconjurată de pomi, şi poate cea mai serioasă provizie de *porto* din regiunea oraşului St. Ogg’s, e în stare sa mulţumească opinia publică. Şi nu ştiu dacă cinstitul domn Tulliver cu ideea lui că justiţia e o arenă pentru luptele de cocoşi n-ar fi găsit şi el, în alte împrejurări, că aforismul „Wakem e Wakem“ e cât se poate de mulţumitor; de altfel, după cum am aflat între timp de la oameni cu serioase cunoştinţe în materie de istorie, omenirea e dispusă să nu privească prea îndeaproape purtarea marilor învingători atunci când victoria acestora serveşte o cauză dreaptă. Domnul Tulliver nu putea deci să fie o piedică în calea lui Wakem; era un biet nenorocit pe care avocatul îl răpusese de mai multe ori – un om arţăgos care făcea ce făcea şi-l stârnea împotrivă-i. Conştiinţa lui Wakem nu era nicidecum încărcată de faptul că uzase de câteva stratageme pentru a-l doborî pe morar; şi, în definitiv, de ce să-l urască pe acest reclamant păgubos, pe acest taur furios, vrednic de milă, care se încurcase într-o plasă?

Totuşi, printre diferitele excese la care e supusă natura umană, moraliştii n-au inclus niciodată dragostea deosebită pentru cei care te înjură în faţă.

Candidatul „galben“, învingător în alegeri în târgul Old Topping, nu simte poate o ură conştientă şi neîmpăcată faţă de redactorul „albastru“, care îşi consolează abonaţii cu o retorică injurioasă împotriva galbenilor, acuzaţi ca îşi vând ţara şi că sunt demonii vieţii private, dar nu va regreta niciodată dacă legile şi o împrejurare prielnică l-ar ajuta pe redactorul „albastru“ să se închidă la culoare până se învineţeşte. Se întâmplă ca oamenii prosperi să se răzbune uneori din simplă distracţie, atunci când le vine la îndemână, şi când asta nu le încurcă afacerile. Aceste răzbunări mici şi lipsite de patimă au consecinţe foarte mari în viaţă, făcându-te să parcurgi cu satisfacţie toate fazele aplicării unei pedepse, îndepărtând oameni potriviţi de la locurile lor şi ponegrindu-i în discuţii întâmplătoare. Şi, mai mult încă, să vezi pe unii oameni care nu te-au jignit prea mult cum decad şi ajung umiliţi fără ca tu să faci cine ştie ce efort, e un lucru care nu poate decât să te calmeze şi să te măgulească. Ai senzaţia că providenţa sau altă putere ce stăpâneşte lumea şi-a asumat răspunderea să

pedepsească în numele tău: şi, într-adevăr, printr-o alcătuire fericită a lucrurilor, duşmanii noştri n-ajung niciodată bine.

Wakem era şi el însufleţit de acest latent spirit de răzbunare faţă de morarul necuviincios şi acum, când doamna Tulliver îi dăduse ideea, începu să considere că ar fi o plăcere deosebită să comită un lucru care i-ar pricinui domnului Tulliver cea mai îngrozitoare umilinţă – o plăcere complexă, care nu e constituită din răutate pură, ci se combină cu satisfacţia autoaprobării. E adevărat că imaginea unui duşman umilit produce o oarecare mulţumire, dar acest sentiment e slab în comparaţie cu satisfacţia suplimentară de a-l vedea umilit din voia sau din îngăduinţa ta. Felul acesta de răzbunare intră în sfera virtuţilor, şi Wakem avea intenţia de a se menţine în mod respectabil în această sferă. Avusese o dată plăcerea de a băga un vechi duşman de-al lui într-un azil din St. Ogg's, la a cărui reconstrucţie contribuise cu o largă sumă de bani. Şi iată că avea acum prilejul să se ocupe de un altul, făcându-l să devină propria lui slugă. Asemenea lucruri conferă prosperităţii un sentiment de plinătate şi creează plăceri subtile pe care un om orbit de acea violentă şi meschină sete de răzbunare, dispus să facă tot ce poate pentru a-şi vărsa focul prin lovituri directe, nici nu le poate visa. Şi Tulliver cu limba lui spurcată, îndulcită de un sentiment de recunoştinţă, ar putea fi un servitor mai bun decât un om angajat la întâmplare, care ar fi cerşit un post cu căciula în mână. Tulliver trecea drept un om cinstit şi mândru şi Wakem era prea pătrunzător ca să nu creadă în existenţa cinstei. Se obişnuise să nu judece oamenii dupa maxime, ci să-i observe, şi ştia mai bine ca oricare altul că nu toţi oamenii sunt ca el. Şi, pe urmă, avea intenţia să cerceteze îndeaproape toată povestea asta cu pământul şi cu moara: îi plăceau afacerile rurale. Dar chiar dacă n-ar fi dorit să se răzbune pe morar, oricum avea motive serioase să cumpere moara Dorlcote. Era o investiţie serioasă; şi, în plus, „Guest and Co.“ aveau să facă o ofertă. Domnul Wakem era în relaţii bune cu domnul Guest, luau uneori masa împreună şi avocatul era încântat să-şi arate superioritatea asupra unui proprietar de vaporaşe şi patron de fabrică, puţin prea gălăgios în treburile oraşului şi în discuţiile purtate la masă. Căci Wakem nu era numai un om de afaceri; în lumea bună din St. Ogg's era socotit un om agreabil – purta discuţii amuzante la un pahar de *porto,* făcea puţină agricultură, ca amator, şi fusese un soţ şi un tată minunat; când se ducea la biserică, stătea sub un monument mural foarte frumos,

ridicat în memoria nevesti-sii. Alt bărbat în situaţia lui s-ar fi recăsătorit, dar se spunea că-şi iubeşte fiul infirm mai mult decât îşi iubesc majoritatea oamenilor copiii normali. Nu că domnul Wakem n-ar mai fi avut şi alţi copii în afară de Philip; dar faţă de ei nutrea doar sentimente obişnuite părinteşti şi le purta de grijă oferindu-le o viaţă aşa cum se cuvine, dar sub nivelul vieţii lui. În asta consta de fapt motivul care-l hotărâse să cumpere moara Dorlcote. În timp ce o ascultase pe doamna Tulliver, avocatul cu mintea ageră se gândise că, printre alte aspecte ale problemei, o asemenea achiziţie va oferi în câţiva ani o situaţie foarte convenabilă unui anumit băiat pe care îl iubea mai mult decât pe oricine şi avea intenţia să-l căpătuiască.

Aceasta era starea de spirit asupra căreia doamna Tulliver voise să acţioneze în mod convingător, dar dăduse greş; un fapt care s-ar putea ilustra întrucâtva prin remarca unui mare filozof: pescarii dau greş când pregătesc momele ca să ademenească peştii într-un anumit loc, pentru că nu cunosc îndeajuns psihologia peştilor.

Capitolul VIII
Epava în plină zi

Domnul Tulliver coborî prima dată din cameră într-o zi senină şi geroasă de ianuarie. Soarele care strălucea pe crengile castanilor şi pe acoperişurile din faţa ferestrei îl făcuse să declare nerăbdător că nu vrea să mai fie ţinut în colivie: se gândea că, sub soarele ăsta, oriunde e mai vesel decât în camera lui; nu ştia cât de pustii deveniseră camerele de jos şi că pustietatea asta făcea ca fluxul de lumină să devină supărător, de parcă ar fi simţit o plăcere crudă să scoată în evidenţă urmele lăsate de lucruri binecunoscute şi faptul că încăperile erau goale. Impresia pe care o avea domnul Tulliver că primise scrisoarea domnului Gore în ajun revenea atât de frecvent în discuţiile lui, şi tentativele celorlalţi de a-l face să-şi dea seama că de atunci trecuseră mai multe săptămâni şi se petrecuseră multe lucruri fuseseră atât de repede înlăturate de pierderile lui periodice de memorie, încât până şi doctorul Turnbull începuse să dispere în încercarea de a-l preveni asupra celor petrecute, înainte ca el să dea cu ochii de trista realitate. Sensul realităţii prezente putea să fie adus la cunoştinţă doar treptat, prin noi experienţe – şi nu prin simple cuvinte, care sunt mai palide decât impresiile lăsate de experienţele vechi. Auzind că domnul

Tulliver se hotărâse să coboare din cameră, doamna Tulliver şi copiii se îngroziră. Doamna Tulliver îi spuse lui Tom că ar trebui să nu mai plece la St. Ogg's la ora obişnuită, ci să aştepte până vine taică-său jos. Şi Tom făcu întocmai cu toate că în fundul sufletului îi era groază de scena dureroasă ce avea să urmeze. În ultimele zile, doamna Tulliver şi cei doi copii fuseseră mai abătuţi ca de obicei. „Guest and Co." nu cumpăraseră moara. În urma licitaţiei, atât moara cât şi pământul îi reveniseră lui Wakem, care fusese la faţa locului şi declarase domnilor Deane şi Glegg, în prezenţa doamnei Tulliver, că e dispus să-l folosească pe domnul Tulliver, dacă se însănătoşeşte, ca administrator. Această propunere prilejuise multe dezbateri în familie. Unchii şi mătuşile fuseseră aproape unanim de părere că asemenea propunere nu trebuie refuzată atunci când nu există şi alt motiv decât un sentiment al domnului Tulliver pe care nici unchii şi mătuşile nu îl împărtăşeau, considerându-l cât se poate de absurd şi pueril. Adică domnul Tulliver simţea faţă de Wakem o mânie şi o ură pe care, la drept vorbind, ar fi trebuit să le îndrepte împotriva lui însuşi pentru firea lui arţăgoasă în general şi pentru manifestările speciale ale acesteia: intentările de procese. Iată că i se oferea posibilitatea să-şi întreţină nevasta şi fetiţa fără ajutorul rudelor din partea soţiei şi fără a fi nevoit să coboare în mod evident la starea aceea de sărăcie care face ca oamenii respectabili să se simtă prost când se întâlnesc cu tine – membru decăzut al familiei. Doamna Glegg considera ca domnul Tulliver trebuie să înţeleagă, când va reveni la starea normală, că oricât s-ar umili, tot nu-i deajuns, căci, datorită obrăzniciei lui din trecut „faţă de ei, singurii oameni pe care se putea bizui", se întâmplase exact ceea ce prevăzuse ea c-o să se întâmple. Domnii Glegg şi Deane erau mai puţin categorici în hotărârile lor, dar amândoi considerau că Tulliver făcuse destul rău prin ieşirile lui violente şi ar fi bine să renunţe la ele atunci când i se oferă posibilitatea de a câştiga o pâine. Wakem se purtase cât se poate de frumos în această poveste – dovedise că nu-i purta pică domnului Tulliver. Tom declarase că nu e de acord cu acceptarea acestei propuneri: nu-i plăcea să-l vadă pe taică-său la cheremul lui Wakem: considera că ar fi un lucru înjositor. Spre marea ei supărare, maică-sa îşi dădea seama că nu va reuşi niciodată să-l facă pe domnul Tulliver să-şi schimbe părerea despre Wakem sau să asculte de raţiune. Nu, vor fi nevoiţi să plece cu toţii să trăiască într-o cocină de porci, numai aşa ca să-i facă în ciudă lui Wakem, care se purtase cum nu

se poate mai cinstit. Trăind în atmosfera aceasta ciudată, de inexplicabilă nenorocire, împotriva căreia se jeluia continuu, întrebând: „Doamne, cu ce am păcătuit eu ca să merit o povară mai grea decât a altor femei?“, gândirea doamnei Tulliver ajunsese într-o asemenea stare de confuzie, încât Maggie începu să se întrebe dacă biata maică-sa nu e pe cale să-şi piardă minţile.

— Tom, spuse ea când ieşiră împreună din camera domnului Tulliver, trebuie să încercăm să-l facem pe tata să înţeleagă cât de cât ce s-a întâmplat înainte de a coborî din cameră. Dar bagă de seamă să nu fie mama de faţă, că poate să zică ceva care să strice tot. Spune-i Keziei s-o cheme jos şi s-o ţină în bucătărie.

Kezia se dovedi la înălţimea situaţiei. Declarând că e hotărâtă să rămână „cu sau fără simbrie“ până când stăpânul va fi din nou în picioare, găsise oarecare compensaţie în faptul că o ţinea din scurt pe stăpână-sa, certând-o că se persecută pe ea însăşi şi umblă toată ziua cu aceeaşi bonetă şi arată ca o curcă plouată. Pentru Kezia toată această perioadă de zbucium fusese o epocă de saturnalii[1]: putea să-şi certe stăpânii în voie. În ziua aceea trebuiau aduse rufele uscate din curte şi Kezia voia să ştie dacă o pereche de mâini puteau face totul în casă şi ogradă, spunând că, după părerea ei, ar fi bine ca doamna Tulliver să-şi pună boneta şi să ia puţin aer curat îndeplinind totodată această treabă atât de utilă. Aşa că biata femeie coborî supusă în curte. Să primească porunci de la o slujnică era singura demnitate cazanieră care-i mai rămăsese – în curând nu avea să mai aibă nici măcar o servitoare care s-o muştruluiască.

Domnul Tulliver, susţinut de Tom şi Maggie, se odihnea în fotoliu după oboseala simţită când se îmbrăcase, şi chiar atunci intră Luke să întrebe dacă e nevoie să-şi ajute stăpânul să coboare.

— Da, da, Luke. Dar stai puţin jos, răspunse domnul Tulliver, arătând cu băţul spre fotoliu şi fixându-l pe Luke cu acea privire insistentă cu care convalescenţii urmăresc adesea pe cei ce i-au îngrijit, amintind de privirea cu care copiii se uită după doica lor. Căci Luke îşi veghease stăpânul noapte de noapte.

— Ei, cum e cu apa acu’, Luke? întreba domnul Tulliver. N-a mai oprit-o Dix, ai?

— Nu, dom’le Tulliver, e-n regulă!

— Cred şi eu. Acu’ n-o să se mai grăbească s-o ia de la-nceput,

---

[1] Sărbătoare populară la romani, în cinstea zeului Saturn, cu prilejul căreia stăpânii si sclavii îşi inversau rolurile.

că Riley s-a dus să-l pună la punct. Tocmai îi spuneam lui Riley ieri... i-am spus...

Domnul Tulliver se aplecă înainte, sprijinindu-şi coatele de marginile fotoliului şi uitându-se la podea de parcă ar fi căutat ceva, părea să urmărească imagini care se pierdeau, ca un om în luptă cu somnul. Maggie îi aruncă lui Tom o privire disperată – mintea tatălui lor era foarte departe de realitatea care avea să se impună într-o clipă conştiinţei lui rătăcite! Tom ar fi vrut grozav să iasă din cameră: simţea nerăbdarea aceea pe care ţi-o dădea o emoţie dureroasă şi care constituie una dintre deosebirile psihice dintre băieţi şi fete, dintre bărbaţi şi femei.

— Tată, spuse Maggie, punând mâna pe mâna lui, ai uitat că domnul Riley a murit?

— A murit? spuse domnul Tulliver tăios, uitându-se în ochii ei cu o privire ciudată şi cercetătoare.

— Da, de aproape un an. A murit de apoplexie. Mi-amintesc că te-am auzit spunând că trebuie să achiţi o datorie a lui. Şi-a lăsat fetele în mizerie – una dintre ele era pedagogă la domnişoara Firniss, unde am învăţat eu...

— A? făcu tatăl neîncrezător, continuând s-o privească drept în faţă.

Dar de îndată ce Tom începu să vorbească, îşi întoarse ochii spre el, cu aceeaşi privire întrebătoare, de parcă ar fi fost uimit de prezenţa celor doi tineri. Ori de câte ori mintea îi rătăcea la trecutul îndepărtat, uita cum arătau chipurile lor acum: nu semănau deloc cu feţele băiatului şi a fetiţei de pe vremuri.

— E mult de când te-ai certat cu Dix, tată! spuse Tom. Mi-amintesc că vorbeai de asta acum trei ani, înainte de a mă duce eu să învăţ la domnul Stelling. Şi eu am urmat cursurile lui timp de trei ani, nu-ţi aminteşti?

Domnul Tulliver se lasă din nou pe spate, pierzând expresia copilărească din priviri sub imboldul unor idei noi, care îi abăteau atenţia de la impresiile dinafară.

— Da, da, spuse el după o clipă, m-a costat o groază de bani... Voiam să am un băiat învăţat: eu n-am avut învăţătură şi am simţit ce-nseamnă să-ţi lipsească...Dacă ai carte nu-ţi mai trebuie altă avere! Aşa ziceam!... dacă Wakem mă răpune din nou...

Amintindu-şi de Wakem îl apucă iar furia şi, după o pauză de o clipă, începu să se uite la haina de pe el, şi să scotocească într-un buzunar lateral. Apoi se întoarse către Tom şi îl întrebă cu tonul lui

tăios, din trecut:

— Unde ai pus scrisoarea lui Gore?

Scrisoarea se afla la îndemână într-un sertar, căci nu era prima oară când cerea s-o vadă.

— Ştii ce scrie în scrisoare tată? întrebă Tom, dându-i-o.

— Sigur că ştiu! spuse domnul Tulliver supărat. Ei şi ce, dacă lui Furley nu-i place proprietatea, o să-i placă altuia: mai sunt şi alţi oameni pe lume. Da' mă încurcă boala asta a mea – Luke, ia du-te şi spune să înhame caii la cabrioletă, că doar sunt în stare s-ajung pân'la St. Ogg's. Ce Dumnezeu? Gore mă aşteaptă!

— Nu, tată dragă, strigă Maggie, a trecut foarte mult de când s-au întâmplat toate astea: ai fost bolnav multe, multe săptămâni – mai mult de două luni – şi toate s-au schimbat.

Domnul Tulliver se uită rând pe rând la toţi trei, cu o privire fixă şi speriată; gândul că se întâmplaseră lucruri de care nu ştia nimic îi mai trecuseră prin minte, dar acum îl izbea ca ceva cu totul nou.

— Da, tată, spuse Tom, ca răspuns la privirea lui, dar nu e nevoie să te frământi. Lasă întâi să te faci bine: deocamdată totul este în ordine... în legătură cu moara, şi cu pământul, şi cu datoriile.

— Cum adică în ordine? Care ordine? întrebă tatăl furios.

— Nu puneţi lucrurile prea mult la inimă, dom'le Tulliver! interveni Luke. Dacă puteaţi, le plăteaţi la toţi – asta i-am zis eu lui domn' Tom – am zis că pe toţi îi plăteaţi dacă puteaţi.

Bunul Luke avea, ca orice om care munceşte din greu şi şi-a petrecut viaţa slugărindu-i pe alţii, dar e totuşi mulţumit de soarta lui, acel simţ al ierarhiei care-l făcea să considere falimentul stăpânului ca pe propria sa tragedie. Şi, în felul lui, cu mintea lui greoaie, se chinuia să spună ceva prin care să arate că ia parte la nenorocirea familiei. Aceste cuvinte, pe care i le tot repetase lui Tom, de câte ori nu voise să accepte restituirea celor cincizeci de lire din banii ce aparţineau copiilor, erau cele care-i veneau cel mai la îndemână. Şi erau tocmai cuvintele în stare să impresioneze mai dureros mintea tulburată a stăpânului.

— Să le plătesc la toţi? spuse el cu violenţă, roşindu-se şi aruncând fulgere din ochi. Cum... ce... Au făcut din mine un falit?

— Vai, tată dragă! sări Maggie, care avea impresia că acel cuvânt îngrozitor reprezenta însuşi faptul enunţat. Fii tare, că noi te iubim – şi o să te iubim întotdeauna, şi Tom o să-i plătească pe toţi; a spus c-o să-i plătească, îndată ce se face mare.

Maggie simţi că taică-său începe să tremure. Îi tremura şi vocea

când, după o clipă, spuse:

— Da, fetiţa tatii, dar eu n-am decât o viaţă...

— Dar poate c-ai să apuci ziua să vezi că plătesc toate datoriile, tată, vorbi Tom cu mare greutate.

— Da, băiete, răspunse domnul Tulliver, dând încet din cap, dar ce s-a stricat nu mai e niciodată cum a fost... Dacă plăteşti, o să fie meritul tău, nu al meu. Apoi, ridicând ochii spre el, adăugă: N-ai decât şaisprezece ani – ai de dus o luptă grea – dar nu trebuie să arunci vina pe taică-tău; pungaşii... au fost mai tari ca mine. Te-am dat la învăţătură... asta o să te ajute.

Ultimele cuvinte îi rămaseră pe jumătate în gât: roşeaţa aceea care-i îngrijorase pe copii, pentru că precedase de atâtea ori o revenire a paraliziei, trecuse; faţa îi era acum palidă şi tremura. Tom nu mai spuse nimic: continua să lupte împotriva pornirii de a o lua la fugă. Taică-său păstra de câteva clipe tăcerea, dar nu dădea niciun semn că mintea lui ar fi luat-o din nou razna.

— Atunci, au scos totul la vânzare? întrebă el, mai liniştit de parcă ar fi vrut pur şi simplu să ştie ce se întâmplase.

— S-a vândut tot, tată; dar nu ştim încă precis ce-i cu moara şi cu pământul, spuse Tom dornic să evite orice întrebare care l-ar sili să-i comunice că le cumpărase Wakem.

— Să nu te miri dacă găseşti odaia de jos pustie, tată, interveni Maggie. Să ştii că fotoliul tău şi biroul au rămas!

— Hai să mergem! Ajută-mă, Luke. Mă duc să văd tot, hotărî domnul Tulliver, sprijinindu-se în baston şi întinzându-i cealaltă mână lui Luke.

— Da, dom’ Tulliver, spuse Luke, dându-i stăpânului braţul – o să va daţi mai bine seama după ce vedeţi tot şi o să vă obişnuiţi. Aşa zice şi mama de răsuflarea ei... că acu’ s-a obişnuit şi nici nu mai simte că gâfâie, cu toate că la început tare s-a mai luptat cu boala.

Maggie o luă înainte la fugă, ca să vadă dacă toate erau la locul lor în salonul mohorât unde focul, la lumina îngheţată a soarelui de iarnă, părea că face şi el parte din mizeria ce domnea pretutindeni. Întoarse fotoliul lui taică-său şi împinse masa la o parte ca să-i facă loc, apoi, cu inima bătând să-i spargă pieptul, aşteaptă să-l vadă intrând şi privind pentru prima dată în jur. Tom intră primul, ducând scăunelul pe care domnul Tulliver îşi rezema picioarele, şi rămase alături de Maggie lângă cămin. Dintre cei doi copii, Tom era cel care suferea o durere nealterată, căci Maggie, cu toată marea ei sensibilitate, avea totuşi impresia că durerea îi lasă în inimă şi mai

mult loc pentru dragostea pe care o nutrea faţă de taică-său, creând naturii ei pasionate condiţii de exteriorizare. Un băiat nu simte asta; mai degrabă se duce să ucidă leul din Nemea[1], sau să înfăptuiască orice alt act eroic, decât să sufere o veşnică solicitare a milei sale pentru nişte nenorociri pe care n-are cum să le învingă.

Domnul Tulliver intră în cameră şi se opri lângă uşă, sprijinindu-se de Luke şi uitându-se în jurul lui la toate locurile goale care i se păreau acoperite de umbrele locurilor dispărute, martori de fiecare zi ai vieţii lui. Facultăţile morarului păreau să-şi recapete forţa, găsind un sprijin în această exercitare a simţurilor.

— Da, spuse încet, apropiindu-se de fotoliu. Mi-au vândut tot... Tot! Apoi, aşezându-se şi punând jos bastonul, în timp ce Luke ieşea din cameră, se uită din nou în jur. Au lăsat Biblia mare, continuă el. Acolo e însemnat absolut totul – când m-am născut şi când m-am însurat – ia dă-o încoace, Tom!

Biblia *in-quarto* fu aşezată în faţa lui, deschisă la prima pagină şi, în timp ce citea, încet, căci ochii nu desluşeau cu uşurinţă, doamna Tulliver intră în cameră şi rămase mută de uimire, găsindu-şi soţul acolo, cu Biblia în faţă.

— Da, spuse el, uitându-se la locul unde ţinea degetul, pe mama o chema Margaret Beaton. S-a prăpădit la patruzeci şi şapte de ani – noi semănăm cu mama – Gritty şi cu mine, o să ne ducem curând...

Păru că se opreşte asupra datelor privind naşterea şi căsătoria soră-sii, ca şi cum i-ar fi încolţit un gând nou, apoi deodată ridică privirea asupra lui Tom, şi întreabă cu un ton ascuţit, de panică:

— Nu cumva s-au dus la Moss să-i ceară banii pe care i-am dat cu împrumut?

— Nu, tată, răspunse băiatul, am ars chitanţa.

Domnul Tulliver îşi întoarse din nou privirea asupra paginii din Biblie şi spuse:

— A... Elizabeth Dodson... sunt optsprezece ani de când m-am însurat cu ea.

— Da, imediat după Buna Vestire, şopti doamna Tulliver, apropiindu-se de el şi uitându-se la pagină.

Soţul ei o privi cu gravitate în ochi.

— Biată Bessy, ce fată frumoasă erai pe atunci... Toată lumea spunea că erai frumoasă... Şi întotdeauna gândeam că ţi-ai păstrat frumuseţea ca nimeni alta. Da’ tare ai îmbătrânit... Nu-mi purta

---

[1] Prima faptă eroică îndeplinită de Hercule.

pică... Am vrut să-ţi fac o viaţă bună... ne-am jurat credinţă, la bine şi la rău...

— Da’ n-aş fi crezut niciodată că o să fie chiar aşa de rău ca acu’, spuse doamna Tulliver, având în ochi privirea aceea ciudată şi speriată pe care o căpătase în ultima vreme. Şi bietu’ tata, care m-a dus la altar... Şi să mă lovească nenorocirea aşa, dintr-o dată.

— Vai, mamă, o întrerupse Maggie, nu mai vorbi aşa.

— Nu, ştiu eu că n-o s-o lăsaţi pe biata voastră mamă să vorbească... aşa aţi făcut întotdeauna... tatăl vostru nu m-a ascultat niciodată... degeaba m-am rugat de el... Şi n-ar folosi la nimic dacă m-aş ruga acu’, chiar dacă m-aş pune în genunchi...

— Nu mai vorbi aşa, Bessy, spuse domnul Tulliver, a cărui mândrie nu mai acţiona în aceste prime clipe de umilinţă, fiindcă avea sentimentul că reproşurile nevesticii erau oarecum îndreptăţite. Dacă ar mai fi ceva de făcut ca să îndrept lucrurile, n-aş spune nu!

— Atunci am putea rămâne aici şi ne-am câştiga traiul, şi atunci aş putea locui aproape de surorile mele... eu care ţi-am fost o soţie atât de bună şi nu te-am necăjit niciodată... toţi spun aşa... toţi spun c-ar fi drept... dar dumneata eşti atât de pornit împotriva lui Wakem...

— Mamă! o opri Tom cu asprime, nu e acum momentul să vorbim de asta.

— Las-o să vorbească, interveni domnul Tulliver, ce vrei să spui, Bessy?

— Păi, acu’ că moara şi pământu-s ale lui Wakem şi toate-s în mâna lui, de ce să te mai împotriveşti – dacă spune ca poţi rămâne aici, şi vorbeşte cât se poate de frumos, şi spune că poţi să te ocupi de toată treaba, şi să capeţi treizeci de şilingi pe săptămână şi un cal cu care să te duci la târg? Altfel unde ne ducem? Într-o colibă din sat... Să ajungem chiar aşa de rău, eu şi copiii mei! Şi toate astea, fiindcă eşti atât de pornit împotriva oamenilor că nimeni nu te mai poate scoate dintr-ale dumitale!

Domnul Tulliver se sprijini de spetează, tremurând.

— Poţi face ce vrei cu mine, Bessy, spuse el încet, eu te-am adus la sapă de lemn... lumea asta m-a răpus. Nu sunt decât un falit... acu’ nu mai serveşte la nimic să ţin capu’ sus!

— Tată, îl întrerupse Tom, eu nu sunt de părerea mamei sau a unchilor şi nu cred că trebuie să lucrezi pentru Wakem. Eu câştig o liră pe săptămână şi poţi găsi şi tu ceva de lucru, când te-i face

bine.

— Nu mai spune nimic, Tom, nu vreau să mai aud nimic. Mi-ajunge pentru ziua de azi. Sărută-mă şi să nu ne purtăm pică... n-o să mai fim tineri niciodată... Lumea asta m-a răpus.

Capitolul IX
Un punct adăugat la catastiful familiei

După primele clipe de supunere şi resemnare, în sufletul morarului se dădu o luptă grea, căci o dată cu recâştigarea treptată a puterii fizice căpătă şi o capacitate crescândă de a cuprinde dintr-o singură privire situaţia plină de contradicţii în care se afla. Un trup slăbit se lasă supus fără împotrivire şi, când suntem răpuşi de boală, ni se pare uşor să îndeplinim făgăduieli pe care le uităm de îndată ce ne însănătoşim din nou. Erau clipe în care bietul Tulliver socotea că îndeplinirea făgăduielii făcute lui Bessy depăşea puterile omeneşti: îi făgăduise dinainte, fără să ştie ce-i va cere ea – Bessy ar fi putut să-i ceară, de pildă, să care în spate o greutate de o tonă; pe de altă parte însă, erau multe lucruri care pledau în favoarea ei, dacă n-ar fi fost decât convingerea că biata femeie avusese o viaţă grea din cauză că se măritase cu el. Domnul Tulliver întrezărea posibilitatea, strângând cureaua, să economisească bani din leafă ca să achite creditorilor un al doilea dividend. Şi pe urmă, va găsi oare uşor o altă slujbă atât de potrivită? Până atunci trăise o viaţă uşoară, poruncind mult şi muncind puţin şi nu avea niciun fel de aptitudini pentru o ocupaţie nouă. Ar trebui să se apuce să muncească cu braţele – iar pe nevastă-sa s-o ajute surorile – un proiect cu atât mai dureros pentru el acum, când o lăsaseră pe Bessy să-şi vândă toate comorile, pesemne pentru că le dădea satisfacţie s-o aţâţe împotriva lui, făcând-o să simtă că din cauza lui ajunsese în această situaţie. Când veniră cu toatele pentru a-l convinge să facă ce se cuvenea pentru fericirea bietei Bessy, asculta discursul lor mustrător fără să le privească, dar din când în când ochii i se aprindeau. Gândul că ar fi putut să aibă nevoie de ajutorul lor îl înspăimânta atât de tare, încât i se părea mai uşor să le urmeze sfatul.

Dar influenţa cea mai puternică o avu dragostea lui faţă de locurile pe unde se jucase în copilărie, locurile unde mai târziu se jucase şi Tom. Neamul Tulliver trăise pe aceste meleaguri generaţii

de-a rândul şi, în serile de iarnă, aşezat pe un scăunel, domnul Tulliver îl ascultase pe taică-său povestind despre vechea moară, cea cu bârne de lemn, pe care ultimele inundaţii o stricaseră atât de rău, încât bunicul o dărâmase şi clădise alta nouă în loc. Dar povara dragostei pentru casa veche, care i se lipise de suflet devenind o parte din viaţa lui, o parte din el însuşi, o simţi abia când se înzdrăveni destul ca să poată umbla şi privi toate lucrurile astea vechi. Nu putea să suporte gândul de a trăi într-altă parte decât aici, unde cunoştea zgomotul fiecărei porţi, al fiecărei uşi, şi unde simţea că forma şi culoarea fiecărui acoperiş, sau mal surpat şi bătut de vânturi erau bune şi frumoase aşa cum sunt, fiindcă crescuse privindu-le. În vagabondajul nostru intelectual, rareori avem răgaz să zăbovim pe lângă un gard viu, ci alergăm de timpuriu la tropice şi ne simţim la largul nostru printre palmieri şi smochini de India, iar imaginaţia noastră, hrănită cu cărţi de călătorii, se întinde până la Zambezi – aşa că am putea să înţelegem ceea ce simţea un om de modă veche, ca Tulliver, pentru locul în jurul căruia se concentraseră toate amintirile lui şi unde viaţa părea o unealtă familiară, cu mâner neted, pe care degetele o strâng cu plăcere şi afecţiune. Trăia în amintirea împrospătată a timpurilor de demult, care îţi reapar în minte în ceasurile lungi ale convalescenţei.

— Da, Luke, spuse el într-o după-masă, în timp ce privea peste gardul livezii, mi-aduc aminte de ziua în care am sădit merii de acolo. Tata se pricepea grozav la săditul pomilor – pentru el era zi de sărbătoare când căpăta o căruţă cu puieţi. Şi eu stăteam cu el în frig şi mă ţineam pe urmele lui ca un căţel.

Apoi se întoarse şi, sprijinindu-se de stâlpul de la poartă, se uită la clădirile din faţă.

— Cred că bătrâna moară mi-ar duce dorul, Luke. Se spune că râul se mânie dacă moara ajunge pe alte mâini – aşa spunea tata. Şi nu se ştie dacă n-o fi adevărat, că lumea asta e tare sucită şi bătrânul Scaraoţchi îşi vâră coada-n toate... – lumea asta e tare păcătoasă... m-a răpus! Aşa e, Luke, ascultă-mă pe mine!

— Da, dom'le Tulliver, răspunse Luke cu compătimire, încercând să-l liniştească, când te gândeşti la rugina grâului şi la căpiţele care iau foc aşa, parcă din senin, cum am văzut eu uneori, lucrurile par ciudate: uite, de pildă, slănina de la ultimul nostru porc se topeşte ca untu' – lasă numa' o urmă.

— Mi-aduc aminte când a început tata să facă malţ, continuă

domnul Tulliver. Mi-aduc aminte, de parcă ar fi fost ieri. În ziua când au isprăvit de construit fabrica de malţ, mă gândeam c-o să ne pricopsim: în ziua aia am mâncat budincă de prune la masă şi am petrecut şi ne-am veselit şi i-am spus mamei – era o femeie frumoasă, cu ochi negri, maică-mea, fetiţa o să semene cu ea ca două picături de apă... Şi spunând asta, domnul Tulliver îşi aşeză bastonul între picioare şi îşi scoase tabachera din buzunar, ca să guste şi mai mult povestea pe care o istorisea pe bucăţele, de parcă în fiecare clipă ar fi pierdut şirul şi mintea i-ar fi zburat departe. Eram mititel pe vremea aia, îi veneam mamei pân-la genunchi – tare ne mai iubea, pe Gritty şi pe mine – şi, cum ziceam, îi spun: „Mamă – aşa i-am spus – acu', dacă avem şi noi fabrică de malţ, o să ne dai budincă în fiecare zi?“ Şi mama mi-a povestit de asta până-n ziua când s-a prăpădit. Era tânără când s-a prăpădit, maică-mea! Dar sunt patruzeci de ani şi mai bine de când au isprăvit mălţăria, şi n-au fost multe zile în ăşti patruzeci de ani în care să nu mă fi uitat acolo-n curte, de cum mă sculam dimineaţa – tot anu', pe orice vreme. Cred că dacă-aş pleca de aici mi-aş pierde minţile, m-aş simţi pierdut. Oricum aş lua-o, tot greu e. O să mă roadă pe mine hamurile, dar tot mai bine e să tragi la ham pe un drum vechi, decât pe unul nou.

— Da, dom'le Tulliver, spuse Luke, o să vă simţiţi mult mai bine aici decât într-un loc nou. Io unu' n-aş putea trăi într-un loc nou – totul mi s-ar părea străin, dai de căruţe cu roţi înguste şi pârleazurile-s fiecare de alt fel, şi e şi locuri unde lumea mănâncă turte de ovăz... acolo sus spre izvorul râului Floss... tare-i rău să schimbi locu' de un' te tragi.

— Da, Luke, dar eu cred că ei or să vrea să se descotorosească de Ben şi o să te mulţumeşti cu un singur băiat – că şi eu o să trebuie să ajut cât de cât la moară. Ai s-o duci mai rău ca până acu'.

— Nu-i nimic, dom' Tulliver, spuse Luke, n-o să mor eu d-asta. Că doar sunt cu dumneavoastră de douăzeci de ani şi tinereţea nu se mai întoarce oricât ai chema-o şi nici copacii nu cresc dacă strigi la ei... poţi s-aştepţi pân' ţi se urăşte... Io nu pot să sufăr mutre şi bucate noi, nu le sufăr nici în ruptu' capului – că nu poţi să ştii niciodată dacă nu cumva ţi se apleacă.

Îşi isprăvi plimbarea în tăcere, căci Luke îşi descărcase sufletul şi mintea într-o asemenea măsură, încât resursele lui de conversaţie secaseră cu totul, iar domnul Tulliver trecuse de la amintiri la o

stare de meditaţie dureroasă, încercând să aleagă una sau alta dintre suferinţele care-i stăteau în faţă.

În seara aceea la ceai, Maggie observă că taică-său e mai absent decât de obicei şi că, după ce isprăveşte ceaiul, rămâne în fotoliu aplecat înainte, cu ochii în pământ, mişcându-şi buzele şi dând din când în când din cap. După un timp, se uită fix la doamna Tulliver care era aşezată în faţa lui şi tricota, apoi se uită la Maggie care, aplecată deasupra lucrului de mână, era totuşi conştientă că în mintea lui se petrece o dramă. Deodată bătrânul ridică vătraiul şi sfărâmă cu furie bucăţelele mai mari de cărbune.

— Vai, Doamne, ce faci? întreabă nevastă-sa, ridicând îngrijorată privirea. E păcat să sfărâmi cărbunele, şi aşa nu prea avem bucăţi mari, şi nu ştiu zău de unde o să facem rost de altele.

— Parcă nu te simţi prea bine astă-seară, tată, nu-i aşa? întreabă Maggie. Pari neliniştit.

— Dar de ce nu vine Tom? întrebă domnul Tulliver nerăbdător.

— Vai de mine, aşa târziu s-a făcut? Trebuie să mă duc să-i aduc mâncarea! spuse doamna Tulliver, punând deoparte împletitura şi ieşind din cameră.

— Acuma se-ntunecă pe la opt şi jumătate, reflectă domnul Tulliver. Trebuie să pice dintr-o clipă într-alta! Du-te şi adu Biblia cea mare... Şi deschide-o la început unde sunt scrise toate. Ia şi tocu’ şi cerneala!

Maggie, uimită, făcu întocmai. Dar după ce aduse Biblia, taică-său nu-i mai dădu niciun alt ordin. Rămase nemişcat în fotoliu, pândind paşii lui Tom pe pietriş, şi părând supărat din pricina vântului care se pornise şi urla acoperind toate celelalte sunete. Avea în ochi o lucire ciudată, care o cam speria pe Maggie. Şi fata se trezi că doreşte şi ea să-l vadă pe Tom cât mai repede acasă.

— Uite c-a venit, spuse domnul Tulliver, foarte neliniştit, când în sfârşit auzi bătaia în uşă.

Maggie se duse să deschidă, dar maică-sa ieşi repede din bucătărie, spunându-i:

— Stai, Maggie. Las’ că deschid eu!

În ultima vreme, începuse să-i fie frică de băiatul ei, dar era geloasă pe oricine altcineva care-i făcea un serviciu.

— Mâncarea te-aşteaptă în bucătărie, lângă foc, baiatu’ mamei, spuse ea, în timp ce Tom îşi scotea pălăria şi haina. Poţi mânca singur, cum îţi place ţie; eu n-am să scot nicio vorbă.

— Mi se pare că tata vrea să-i spună ceva lui Tom, mamă!

interveni Maggie. Trebuie să vină întâi în salon.

Tom intră cu faţa lui tristă din fiecare seară, dar, dând cu ochii de Biblia deschisă şi de călimară, se uită uimit şi îngrijorat la taică-său care-i spuse:

— Hai, vino încoace... Ai întârziat... am nevoie de tine.

— S-a întâmplat ceva, tată? întrebă Tom.

— Staţi jos... toţi... spuse domnul Tulliver autoritar. Şi tu, Tom, aşază-te aici, vreau să scrii ceva în Biblie.

Se aşezară toţi trei, uitându-se la el. Începu să vorbească rar, cu ochii la nevastă-sa:

— M-am hotărât, Bessy, şi îţi făgăduiesc că vorba mea rămâne sfântă. Şi când ne-om prăpădi, o să ne bage pe amândoi în aceeaşi groapă, aşa că nu trebuie să ne duşmănim. Am să rămân aici şi am să-l slujesc pe Wakem, şi am să-l slujesc cinstit: că nu există Tulliver care să nu fi fost cinstit, să nu uiţi asta, Tom... Şi aici, ridică vocea: Lumea o să-mi arunce în faţă că am plătit o poliţă – da' n-a fost vina mea... Sunt prea mulţi pungaşi pe lume, d-asta s-a întâmplat aşa. Au fost prea tari pentru mine şi a trebuit să mă dau bătut. Am să mă înham la jug – că tu ai dreptul să spui că te-am nenorocit, Bessy – şi am să-l slujesc cinstit, cu toate că n-am să mai ţin niciodată capul sus. Sunt un copac prăbuşit... un copac prăbuşit.

Se opri şi rămase cu ochii în pământ. Apoi deodată, ridicându-şi capul, adăugă pe un ton mai puternic, dar grav:

— Numa' că n-am să-l iert! Ştii ce spune lumea – că n-a vrut să-mi facă niciodată niciun rău... aşa-i ajută „bătrânul Harry" pe pungaşi... de la Wakem mi se trag toate... e un domn, un om subţire... ştiu – toţi spun că n-ar fi trebuit s-ajung la tribunal! Da' cine-i de vină că nu se putea obţine nici arbitraj, nici dreptate? Pentru el nu-nseamnă nimic. Ştiu asta! E unu' din domnii ăia eleganţi care câştigă bani văzând de treburile oamenilor nevoiaşi şi, după ce-i aduc la sapă de lemn, le dau de pomană. N-am să-l iert niciodată! Să dea Dumnezeu să ajungă în aşa hal, încât să-i fie şi lui fii-său ruşine de el. Aş vrea să-l văd la ocnă. Da' nu ajunge el acolo, că-i prea mare pungaş să se lase la mâna legii. Şi bagă de seamă, Tom... Dacă vrei să te recunosc drept copilul meu, să nu-l ierţi niciodată! O să vină, poate, o vreme când ai să-l poţi face să plătească – eu n-am să mai apuc ziua aceea – că m-a băgat în jug. Şi acu' scrie... scrie asta în Biblie...

— Vai, tată! exclamă Maggie, palidă, tremurând şi lăsându-se să cadă la picioarele lui. E păcat să blestemi şi să vrei răul altuia!

— Lasă că nu-i niciun păcat, ştiu eu ce spun! ripostă tatăl cu violenţă. Păcat e că pungaşii o duc bine – asta-i mâna necuratului. Fă ce-ţi spun, Tom, scrie!

— Ce să scriu, tată? întreabă Tom supus, dar abătut.

— Scrie că eu, tatăl tău, Edward Tulliver, am intrat în slujba lui John Wakem (omul care m-a ruinat), fiindcă i-am făgăduit nevestei mele că voi face tot ce pot să-i îndulcesc necazurile... Şi fiindcă am vrut să mor în casa în care m-am născut şi în care s-a născut şi tata. Pune asta în cuvinte potrivite, ştii tu cum, şi pe urmă scrie că n-am să-l iert niciodată. Şi cu toate c-am să-l slujesc cinstit, îi doresc tot răul. Scrie!

Se făcu o linişte de mormânt. Nu se mai auzea decât peniţa lui Tom scârţâind pe hârtie; doamna Tulliver părea speriată, iar Maggie tremura ca varga.

— Şi acu' citeşte, s-aud ce-ai scris! porunci bătrânul. Tom citi rar, cu glas tare.

— Şi acu' scrie... scrie... scrie că n-ai să uiţi niciodată ce i-a făcut Wakem lui tat-tu şi că, dacă o să ai vreodată prilejul, ai să-l faci să plătească împreună cu tot neamul lui. Şi acu' semnează, cu numele tău: Thomas Tulliver.

— Nu, tată, nu, dragă tată, izbucni Maggie, aproape înecându-se de groază. Nu-l pune pe Tom să scrie asta.

— Taci din gură, Maggie! spuse Tom. Am să scriu!

CARTEA A PATRA

VALEA UMILINŢEI

Capitolul I
O variantă a protestantismului neştiută de Bossuet[1]

Poate că vi s-a întâmplat să călătoriţi pe Ron într-o zi de vară şi să simţiţi soarele posomorându-se la vederea satelor în ruină, presărate ici-colo pe mal, mărturii ale zilelor când apele repezi ale râului se umflau, ca un zeu dezlănţuit al distrugerii, ştergând de pe faţa pământului generaţiile slabe şi lipsite de vlagă şi devastându-

[1] Jacques Bénigne Bossuet (1627-1704), celebru episcop şi scriitor francez, predicator la curtea lui Ludovic al XIV-lea; a fost unul dintre inspiratorii politicii de persecuţii împotriva protestantismului.

le casele. Ciudat contrast – aţi putea spune – între efectul produs asupra noastră de ruinele mohorâte ale acestor case modeste, care nici în zilele lor de glorie nu fuseseră altceva decât simbolul unei vieţi mizere, aparţinând prin toate aspectele ei propriei noastre epoci meschine, şi efectul produs de ruinele castelelor de pe malul Rinului care, dărâmându-se, s-au contopit atât de armonios cu malurile verzi şi stâncoase ale apei, încât natura pare să le fi potrivit acolo, aşa cum a potrivit şi pinul de munte. Nu, de fapt trebuie să se fi potrivit cu locurile acelea încă din ziua când au fost clădite, de parcă ar fi fost înălţate de un neam născut din glie, care a moştenit de la puternicul său părinte sublimul instinct al formelor. Minunate timpuri de epopee! Dacă baronii-tâlhari au fost nişte căpcăuni necruţători şi beţivi, ei au avut totuşi o fărâmă din acea grandoare a fiarelor sălbatice. Erau mistreţi de codru, cu colţi care rup şi sfâşie, şi nu grohăitori obişnuiţi. Reprezentau forţele demonice în veşnică luptă cu frumuseţea, virtutea şi îndeletnicirile blânde ale vieţii şi constituiau, în tabloul vremii, un contrast desăvârşit cu bardul rătăcitor, cu prinţesa cu buze dulci, cu sihastrul cucernic şi cu israelita cea sfioasă[1].

Era o epocă vie, colorată, în care razele soarelui cădeau pe oţelul strălucitor al armurilor şi pe stindardele ce fâlfâiau în vânt, o epocă de aventuri şi de lupte crâncene, o epocă de artă şi entuziasm religios activ, căci nu s-au înălţat oare, în zilele acelea, atâtea catedrale, şi n-au părăsit oare împăraţi vestiţi palatele lor din Apus ca să moară la porţile fortăreţelor păgâne din Orientul sfânt? Iată de ce castelele de pe Rin mă încântă şi-mi dau un sentiment de poezie; ele aparţin istoriei măreţe a omenirii şi trezesc în mintea mea o întreagă epocă. În schimb, scheletele acestea jalnice, colţuroase, cu ochii în fundul capului, scheletele acelor sate de pe malul Ronului îmi dau senzaţia apăsătoare că viaţa oamenilor – sau în orice caz o foarte mare parte din ea – e îngustă, urâtă, înjositoare şi că nu o purifică nici măcar nenorocirea, care, mai degrabă, tinde să scoată la suprafaţă toată vulgaritatea ei de concepţie. Am convingerea tristă că vieţile pe care le reprezintă aceste ruine au fost o fărâmă dintr-o mare cantitate de vitalitate obscură, care va fi dată uitării, aşa cum se întâmplă cu generaţiile de furnici şi de castori.

Dacă aţi fi privit viaţa aceea de familie, demodată, de pe malurile râului Floss, pe care nici măcar durerea nu reuşea s-o

[1] Aluzie la sclavele din Orient ale cavalerilor cruciaţi.

ridice deasupra nivelului unei tragi-comedii, poate că aţi fi încercat şi dumneavoastră un sentiment înrudit cu senzaţia apăsătoare de care vă vorbeam. O să spuneţi că viaţa familiei Tulliver sau cea a familiei Dodson era o viaţă măruntă, pe care n-o ilumina niciun principiu înalt, nicio viziune romantică, nicio credinţă activă, demnă de sacrificii, o viaţă pe care n-o însufleţea niciuna dintre acele pasiuni clocotitoare, dezlănţuite, care proiectează umbrele negre ale deznădejdii şi crimei; nu poseda nici acea simplitate primitivă, aspră, a nevoii, acea trudă supusă şi prost plătită, acea silabisire copilărească a adevărurilor scrise de natură, care dau o anumită poezie vieţii.

Aici, oamenii se serveau de noţiuni convenţionale despre viaţă şi aveau obiceiuri banale, lipsite de rafinament – era fără îndoială cea mai prozaică formă de viaţă umană: o respectabilitate mândră, într-o cabrioletă demodată – mondenitate fără accesorii. Dacă priveşti aceşti oameni de aproape, chiar şi atunci când ghearele de fier ale nenorocirii le-au zdruncinat rostul în viaţă, vezi foarte puţine manifestări care să denote un spirit religios şi, mai puţin încă, o credinţă creştină precisă.

Credinţa lor în „Nevăzut“, în măsura în care aceasta se manifesta, părea să fie de o esenţă mai degrabă păgână; noţiunile lor morale, la care ţineau cu încăpăţânare, nu păreau să aibă niciun etalon în afara obiceiurilor ereditare. Nu se poate trăi între asemenea oameni. Te înăbuşi pentru că nu găseşti nicio ieşire către ceva frumos, măreţ sau nobil. Te enervează aceşti oameni plicticoşi, care se află într-o discordanţă totală cu meleagurile pe care trăiesc: câmpii roditoare, străbătute de un râu bogat cu ape veşnic unduioase, legând pulsul slab al vechiului oraş englez cu bătăile puternice ale inimii universului. O superstiţie puternică, împinsă până acolo încât să-şi flageleze zeii şi pe ea însăşi, pare să fie mai conformă cu misterul pe care-l reprezintă soarta omenirii, decât starea spirituală a acestor furnici de Dodsoni şi Tuliveri.

Împărtăşesc sila dumneavoastră faţă de această meschinărie apăsătoare. Dar trebuie totuşi să o fi încercat măcar o dată, dacă vreţi să înţelegeţi cum a acţionat asupra vieţilor lui Tom şi Maggie – cum a acţionat, generaţii de-a rândul, asupra caracterelor tinere care, în tendinţa omenirii spre progres, s-au ridicat deasupra nivelului de înţelegere al generaţiei dinaintea lor, de care au fost totuşi legate prin cele mai puternice fibre afective. Suferinţa – fie ea de martir sau de victimă – care aparţine fiecărui stadiu de

dezvoltare a omenirii e reprezentată în fiecare oraş prin sute de inimi anonime: şi nu trebuie să ne fie teamă să comparăm lucrurile mărunte cu cele măreţe, căci nu ne învaţă oare ştiinţa că efortul ei suprem este acela de a stabili o unitate care să lege lucrurile cele mai mărunte de cele mai mari?

După câte am înţeles, pentru mintea umană, care posedă o viziune largă asupra relaţiilor în univers şi căreia fiecare obiect în parte îi sugerează o sumă a tuturor cauzelor, nu există niciun amănunt lipsit de însemnătate în ştiinţele naturii. Şi bineînţeles că acelaşi lucru se aplică şi observaţiilor pe care le facem în legătură cu viaţa semenilor noştri.

Ideile religioase şi morale ale familiilor Dodson şi Tulliver aveau bineînţeles un caracter mult prea special pentru a încerca să le aflăm prin deducţie, pornind de la premisa că respectivele familii făceau parte din populaţia protestantă a Marii Britanii. Concepţia lor despre viaţă avea un sâmbure de raţiune, aşa cum trebuie să aibă orice concepţie conform căreia au crescut şi au înflorit toate familiile cinstite şi prospere; dar nuanţa ei teologică era aproape imperceptibilă. Dacă în epoca în care surorile Dodson erau încă domnişoare, bibliile lor se deschideau mai uşor la unele capitole decât la altele, faptul se datora petalelor de lalele presate, presărate la întâmplare între paginile Bibliei, fără considerente istorice, religioase sau doctrinare. Simţul lor religios era elementar, aproape păgân, dar nu conţinea nicio erezie – în măsura în care erezia presupune o alegere – căci nu ştiau că mai există şi alte doctrine în afară de religia celor ce mergeau la capelă şi care părea că bântuie prin familii, ca astma. Şi, de altfel, de unde să ştie? Vicarul frumoasei lor parohii de ţară nu era un polemist, ci un bun jucător de whist, pregătit întotdeauna cu câte o glumă potrivită pentru înfloritoarele lui enoriaşe. Practica religioasă a familiei Dodson consta în a venera tot ceea ce era tradiţional şi demn de respect; trebuia să fii botezat, altfel nu puteai fi îngropat în cimitirul bisericii, şi să te împărtăşeşti înainte de moarte, ca o măsură de securitate împotriva unor pericole viitoare, mai greu de înţeles. Dar, era tot atât de necesar să ai un cioclu potrivit şi şunci afumate la înmormântare şi să laşi un testament care să fie deasupra oricărei critici. Un Dodson nu uita niciodată nimic din ceea ce se cuvenea sau din ceea ce se făcea de când lumea şi intra evident în obiceiurile celor mai importanţi enoriaşi, sau în tradiţiile familiale – cum ar fi, de exemplu, supunerea faţă de părinţi, loialitatea faţă de

rude, hărnicia, cinstea, cumpătarea, curăţirea conştiincioasa a ustensilelor de lemn sau de aramă, păstrarea monedelor care ar putea să dispară de pe piaţă, producerea unor mărfuri de mâna întâi pentru târg şi o preferinţă generală pentru tot ceea ce e făcut în casă. Dodsonii erau un neam de oameni foarte mândri, şi mândria lor consta în faptul că nimeni n-ar fi putut să le găsească vină că nu-şi respectă îndatoririle sau proprietatea moştenită din bătrâni. O mândrie sănătoasă în multe privinţe, de vreme ce identifică onoarea cu integritatea, cu conştiinciozitatea în muncă şi cu loialitatea faţă de regulile general acceptate: şi societatea datorează o sumedenie de calităţi respectabile ale unora dintre membrii ei, mamelor din clasa Dodson, care ştiau să facă unt şi brânză bună şi s-ar fi simţit dezonorate să procedeze altfel. „Sărac, dar cinstit“ n-a fost niciodată un motto al familiei Dodson, şi mai puţin încă acela de „a părea bogat cu toate că eşti sărac“. Deviza familiei era mai degrabă: „să fii cinstit şi bogat“, şi nu numai bogat, dar chiar mai bogat decât te crede lumea. Să trăieşti respectat de cei din jur şi să ai ciocli potriviţi la înmormântare constituia realizarea unui ţel în viaţă care însă ar fi putut să fie complet anihilat dacă, la citirea testamentului pe care l-ai lăsat, ai coborî în ochii semenilor tăi fie pentru că s-ar descoperi că ai fost mai sărac decât se aşteptaseră, fie pentru că ai împărţit moştenirea în mod nesăbuit, fără să ţii seamă de gradele de rudenie. Trebuie să faci întotdeauna tot ce se poate pentru rude, cu alte cuvinte să le muştruluieşti cu severitate dacă nu fac cinste familiei, dar să le dai totuşi măcar partea care li se cuvine din cataramele de la pantofi sau alte bunuri familiale. Una dintre calităţile evidente ale familiei Dodson era sinceritatea: atât viciile, cât şi virtuţile lor nu erau decât fazele unui egoism mândru şi onest, şi detestau lucrurile făcute împotriva propriului lor interes sau merit. Puteau fi cât se poate de severi cu „neamurile incomode“, dar nu le părăseau sau nu le neglijau niciodată – şi nici nu le lăsau să moară de foame – însă le pretindeau să-şi mănânce pâinea amestecată cu ierburi amare.

Asemenea credinţe tradiţionale existau şi la familia Tulliver, dar se altoiau pe firi mai avântate, capabile de o generoasă imprudenţă, de o afecţiune caldă şi de o nesăbuită violenţă. Bunicul domnului Tulliver spunea adesea că se trage dintr-un oarecare Ralph Tulliver, care fusese un om deosebit de deştept, dar care se ruinase. Şi se prea poate ca deşteptul Ralph să fi fost un om de

viaţă, care călărea pe cai iuţi şi ţinea în mod incontestabil la părerile lui. Pe de altă parte, nu se pomenise niciodată ca vreun Dodson să se ruineze: nu era în spiritul familiei.

Dacă acestea erau concepţiile despre viaţă care formaseră baza educaţiei membrilor familiei Dodson şi ai familiei Tulliver, în vremea demnă de lauda a lui Pitt[1], şi a preţurilor ridicate, veţi deduce, din cunoştinţele dumneavoastră despre starea în care se afla societatea din St. Ogg's că, odată ajunşi la maturitate, nu a existat nicio influenţă care să acţioneze prea puternic asupra lor. Dat fiind că în epoca aceea târzie de predici anticatolice mai existau oameni care, deşi aveau multe idei păgâne, se credeau totuşi bisericoşi, nu prea aveam de ce să ne mirăm că domnul Tulliver, cu toate că se ducea regulat la biserică, îşi consemna planurile de răzbunare pe prima pagină a Bibliei. Nu că s-ar fi putut spune ceva rău despre vicarul acelei încântătoare parohii de ţară de care ţinea moara Dorlcote: se trăgea dintr-o familie foarte bună, era un celibatar fără păcat, cu o purtare desăvârşită, fusese hirotonisit şi era agregat universitar, iar domnul Tulliver îl privea cu respectul cuvenit, aşa cum făcea cu tot ceea ce ţinea de serviciul religios; dar considera că biserica e una şi bunul simţ e alta. Există seminţe care, fiind nevoite să încolţească în locuri neprielnice, au fost înzestrate de natură cu un întreg sistem de „gheare“, astfel încât să se poată fixa pe suprafeţe foarte nereceptive. Sămânţa spirituală semănată în sufletul domnului Tulliver fusese, după cât se vede, lipsită de un mediu prielnic în care să încolţească şi, neavând „gheare“ cu care să se fixeze, zburase, dusă de vânt, mai departe.

Capitolul II
În care cuibul sfâşiat e străpuns de spini

E adevărat că poţi uneori găsi un sprijin chiar în tulburarea care întovărăşeşte primele izbucniri ale nenorocirii, după cum o durere acută poate adesea să fie un stimulent sau să producă o emoţie care să constituie, temporar, o forţă. Disperarea nu te ameninţă decât atunci când noua ta viaţă începe să-şi urmeze lent cursul, în clipele acelea când suferinţa e depăşită, când nu mai are

---

[1] William Pitt (1759-1806), prim-ministru (1783-1801 şi 1804-1806). Războaiele cu Franţa din timpul lui Napoleon au determinat creşterea exagerată a preţurilor.

intensitatea emoţională care să neutralizeze durerea, în zilele acelea ce se succed monoton, într-o uniformitate fără de speranţă şi în care nenorocirea devine o rutină plictisitoare. Abia atunci simţi foamea aceea imperioasă a sufletului, şi încerci să deschizi ochii şi să-ţi ciuleşti urechile ca să afli o taină neştiută a existenţei, care să dea răbdării aspectul mulţumirii.

Această epocă de lipsuri cumplite se abătu asupra lui Maggie când nu avea decât treisprezece ani. Şi la precocitatea deosebită a fetei se mai adăugă şi experienţa timpurie a unui suflet zbuciumat, în care se dădea o luptă între impulsurile lăuntrice şi faptele exterioare, aşa cum se întâmplă de obicei cu fiinţele pasionate şi cu imaginaţie înflăcărată; şi în anii care trecuseră din vremea când bătea cuie în capul fetişului de lemn, din podul cu rafturi mâncate de carii, trăise o viaţă atât de intensă, într-un univers populat în egală măsură de realitate, de lecturi şi de visări cu ochii deschişi, încât Maggie era neobişnuit de matură pentru vârsta ei; cu o singură excepţie; îi lipseau cu totul acea prudenţă şi stăpânire de sine care-l făcuseră pe Tom să fie bărbat, deşi nu dobândise maturitate intelectuală. Viaţa ei începuse să se scurgă cu o monotonie calmă, tristă, care o făcea să se închidă în ea mai mult ca oricând. Taică-său era din nou în stare să-şi vadă de treburile lui, care se aranjaseră, şi acum lucra ca administratorul lui Wakem, pe fosta lui proprietate. Tom pleca de dimineaţă şi se întorcea seara; şi în cele câteva ore pe care le petrecea acasă era din ce în ce mai tăcut. Ce să spună? Toate zilele erau la fel şi interesul lui pentru viaţă, gonit şi strivit din toate părţile, se concentrase pe un singur făgaş, şi anume să se împotrivească nenorocirii din toate puterile. Ciudăţeniile părinţilor îl scoteau din sărite acum când erau lipsite de acele elemente ce însoţesc o viaţă prosperă şi uşoară; căci Tom avea o minte foarte clară şi prozaică, o minte care nu se lăsa întunecată de sentimentalisme sau de imaginaţie. Biata doamnă Tulliver părea că nu va mai fi niciodată gospodina de odinioară; şi nici n-ar fi putut. Toate lucrurile prin care trăise în mulţumire, dispăruseră. Toate micile speranţe şi planuri, toate micile speculaţii, toate micile griji plăcute în legătură cu comorile ei, care, timp de un sfert de veac, din ziua când făcuse prima achiziţie – cleştele de zahăr – dăduseră un sens existenţei, îi fuseseră deodată smulse, lăsând-o dezorientată în viaţa ei pustie. De ce să i se întâmple tocmai ei ceea ce nu se întâmplase altor femei? Iată o întrebare la care nu se găsea răspuns şi care constituia o

permanentă şi chinuitoare comparaţie între prezent şi trecut. Era jalnic să vezi această femeie frumuşică slăbind şi pierzându-şi din ce în ce vlaga, din pricina unei frământări fizice şi sufleteşti care adesea o făcea să rătăcească prin casa pustie, după ce-şi isprăvea treaba, până când Maggie, îngrijorată, o căuta şi o aducea jos, spunându-i cât de tare îl supără pe Tom, fiindcă-şi ruinează sănătatea şi nu vrea să se odihnească. Dar această neputincioasă îndobitocire avea totuşi o trăsătură emoţionantă de maternitate umilă şi devotată, ceea ce o determina pe Maggie s-o îndrăgească şi mai mult pe biată maică-sa, care se zbatea în mijlocul necazurilor pricinuite de mintea ei slabă. N-o lăsa pe Maggie să facă nicio muncă grea sau care i-ar fi murdărit mâinile, şi se supăra ori de câte ori fata încerca să-i ajute la frecatul sau curăţatul grătarului de la cămin.

— Lasă, fetiţa mamei, că ţi se aspresc mâinile şi se fac ca peria! spunea ea de fiecare dată. Las' că asta-i treaba mamei, că de cusut tot nu pot să mai cos, c-au început să mă lase ochii.

Şi continua să perie şi să îngrijească părul lui Maggie cu care, în sfârşit, se împăcase, deşi nu voia să se încreţească nici în ruptul capului, acum când era lung şi des. Maggie nu era copilul ei favorit şi de fapt gândea că ar fi fost mult mai bine dacă ar fi arătat altfel. Cu toate astea, inima ei de femeie, atât de dezamăgită în micile aspiraţii, găsea în viaţa acestei fiinţe tinere un viitor pe care să se sprijine, şi mama era mulţumită să-şi strice mâinile ca să cruţe alte mâini care aveau mult mai multa viaţă-n ele.

Dar dezorientarea plină de regrete a maică-sii era mai puţin dureroasă pentru Maggie decât deznădejdea posacă a tatălui. Cât timp fusese paralizat şi păruse că va rămâne veşnic într-o stare de neajutorare puerilă, în tot acest timp cât stătuse liniştit, doar pe jumătate conştient de nenorocirea abătută asupra lui, fata fusese însufleţită de fluxul puternic de dragoste şi milă, aproape ca de o inspiraţie, ca de o putere nouă care ar fi ajutat-o, de dragul lui, să îndure cu uşurinţă viaţa cea mai grea; dar domnul Tulliver îşi pierduse dependenţa puerilă, devenise tăcut, concentrându-se asupra unui singur scop, ceea ce constituia un contrast ciudat cu vechea lui volubilitate şi bună dispoziţie; şi zilele şi săptămânile treceau, iar starea lui rămânea aceeaşi şi niciun interes şi nicio bucurie nu-i luminau privirea întunecată. Sufletele tinere au o lipsă de înţelegere aproape crudă faţă de posomoreala stereotipă a oamenilor de vârstă mijlocie sau bătrâni, care au trăit o viaţă de

dezamăgiri şi necazuri şi pe ale căror chipuri zâmbetul devine atât de neobişnuit, încât ridurile triste din jurul gurii şi de pe frunte nu par să mai ţină seamă de el, gonindu-l fără niciun pic de bunăvoinţă. „De ce să nu se bucure şi ei uneori şi să fie fericiţi?“ gândesc tinerii care au facultatea de a trece cu uşurinţă de la o stare la alta. „Ar fi atât de uşor, numai să vrea!“ Şi aceşti nori plumburii care nu dispar niciodată, te pot face să-şi pierzi răbdarea chiar dacă sufletul ţi-e plin de dragoste filială, care se revarsă cu milă şi tandreţe în clipele de nenorocire.

Domnul Tulliver nu întârzia niciodată nicăieri, întorcându-se întotdeauna direct acasă: se grăbea să plece de la târg şi refuza orice invitaţie să rămână să stea de vorbă, ca pe vremuri, în casele pe unde se ducea cu câte o treabă. Nu izbutea să se împace cu noua-i soartă; nu era situaţie în care mândria lui să nu simtă loviturile ce le primise şi, în toate atitudinile celorlalţi faţă de el, fie ele binevoitoare sau neprietenoase, descoperea câte o aluzie la schimbarea petrecută în viaţa lui. Nimic nu i se părea mai îngrozitor, nici chiar zilele când Wakem venea să inspecteze proprietatea şi să vadă cum merg treburile, decât zilele de târg când întâlnea o seamă de creditori care se învoiseră să-l păsuiască. Toate gândurile şi strădaniile lui se concentrau acum către un singur scop, să facă oarecari economii ca să-şi poată plăti creditorii; şi sub influenţa acestei constrângeri, morarul, care fusese destul de risipitor şi căruia nu-i plăcuse niciodată să trăiască socotit sau să impună economii celor din casă, se transforma încetul cu încetul într-un zgârie-brânză. Oricâte alimente sau combustibil ar fi economisit doamna Tulliver, tot nu reuşea să-l mulţumească; iar el nu mânca decât lucruri de calitatea cea mai proastă. Cu toate că posomoreala lui taică-său şi tristeţea de acasă îl amărau şi îl scârbeau, Tom împărtăşea întru totul părerea că creditorii trebuie plătiţi, şi bietul băiat aduse acasă câştigul primului trimestru, cu sentimentul plăcut al unei realizări, dându-i lui taică-său banii ca să-i pună în cutia de tablă unde se ţineau de obicei economiile. Mica rezervă de suverani din cutia de tablă părea să fie singura imagine care aducea o vagă licărire de mulţumire în ochii morarului – o pâlpâire slabă şi trecătoare, risipită de gândul că va trebui să se scurgă multă vreme, poate mai multă decât avea el să trăiască, până când aceste mici economii să poată înlătura obsesia îngrozitoare a datoriilor. Un deficit de mai bine de cinci sute de lire, la care se mai adăuga şi dobânda, părea să constituie o prăpastie

pe care cu greu o puteau umple economiile strânse din treizeci de şilingi pe săptămână, chiar dacă li s-ar fi adăugat economiile făcute de Tom. Cele patru fiinţe care stăteau în jurul focului mocnit, din surcele, ca să se încălzească puţin înainte de culcare, erau firi cu totul diferite, dar în această privinţă căzuseră complet de acord. Doamna Tulliver, care moştenise integritatea şi mândria Dodsonilor, fusese învăţată de copil că păgubirea oamenilor de bani, ceea ce era un alt fel de a numi datoriile, însemna pe plan moral un soi de stâlp al infamiei: părerea ei ar fi însemnat să dea dovadă de răutate dacă s-ar fi opus dorinţei bărbatului ei de a face ceea ce trebuia ca să se reabiliteze. Avea o impresie vagă şi absurdă că, dacă s-ar plăti toţi creditorii, şi-ar recăpăta tacâmurile şi rufăria; dar avea convingerea înnăscută că, atâta timp cât un om datorează altuia bani pe care nu-i poate plăti, nu are dreptul să se considere stăpân pe nimic. Bombăni puţin când domnul Tulliver refuză categoric să primească o parte din banii datoraţi de familia Moss, dar se supuse tuturor economiilor pe care i le cerea în gospodărie; ajunse chiar până acolo încât să se abţină de la cele mai mici plăceri, cum ar fi folosirea mirodeniilor. Singurul chip sub care-şi manifesta revolta era să ascundă în bucătărie câte ceva mai bun de mâncare pentru Tom. În epoca de azi, epocă de concepţii comerciale şi filozofice largi, conform cărora totul se îndreaptă de la sine fără ca noi să ne batem capul, ideile înguste despre datorii ale acestor Tulliveri de modă veche ar putea să-i facă pe mulţi dintre cititori să zâmbească. Faptul că un negustor păgubeşte din pricina ta trebuie privit cu convingerea senină că alt negustor câştigă de pe urma altcuiva şi, de vreme ce tot trebuie să existe pe lume oameni care să facă datorii şi să nu le plătească, înseamnă să fii egoist să nu accepţi că le poţi face chiar tu. Mă refer la oamenii foarte simpli care n-au avut niciodată îndoieli revelatoare asupra a ceea ce reprezintă integritatea personală şi simţul onoarei.

În toată această viaţă de tristeţe cumplită şi dorinţi din ce în ce mai limitate, domnul Tulliver păstrase sentimentele adânci pe care le avea faţă de „fetiţă“, şi care făceau ca prezenţa ei să constituie o necesitate pentru el cu toate că nu reuşea să-l înveselească. Bătrânul o iubea mai departe ca pe ochii din cap, dar sentimentul dulce al dragostei părinteşti era acum amestecat cu amărăciune, ca tot restul de altfel. Seara când isprăvea lucrul ei de mână şi îl punea deoparte, Maggie obişnuia să se aşeze la picioarele lui taică-său, pe un scăunel, sprijinindu-şi obrazul de genunchiul lui. Cât de

mult ar fi dorit ca el s-o mângâie pe păr sau să-i arate cât îl linişteşte gândul că are o fată care-l iubeşte! Dar Maggie nu mai căpăta acum niciun răspuns la micile ei mângâieri, nici de la taică-său, nici de la Tom – cei doi idoli ai vieţii ei. În cele câteva ceasuri pe care le petrecea acasă, Tom era mereu obosit şi preocupat, iar taică-său amărât şi îngrijorat la gândul că fata creştea – se transforma în femeie – şi nu ştia cum o să se descurce în viaţă! Cine s-o ia acum când pierduseră tot? Îl îngrozea gândul că se va mărita cu un om sărac, aşa cum se măritase mătuşa Gritty: asta l-ar fi făcut să se răsucească în mormânt. „Fetiţa“ lui să fie chinuită de copii şi trudă, aşa cum era mătuşa Moss! Când oamenii fără cultură şi cu o experienţă personală limitată se află sub povara unor nenorociri care se ţin lanţ, viaţa lor lăuntrică se roteşte necontenit în jurul aceloraşi gânduri triste şi amare: aceleaşi cuvinte, aceleaşi scene se repetă la nesfârşit, întovărăşite de aceleaşi stări sufleteşti – şi, după un an, îi găseşti aceiaşi ca la început, de parcă ar fi nişte automate puse să execute o serie de mişcări periodice.

Zilele se scurgeau fără ca monotonia lor să fie întreruptă de prea mulţi musafiri. Unchii şi mătuşile începuseră să vină rar, doar pentru câte o vizită scurtă: bineînţeles că nu puteau rămâne la masă şi stinghereala pricinuită de tăcerea încăpăţânată a domnului Tulliver, care părea să sublinieze şi mai mult rezonanţa camerei goale şi fără covoare, făcea ca aceste vizite de familie să devină din ce în ce mai rare, fiind neplăcute pentru toată lumea. Cât despre alte cunoştinţe pe care le-ar fi avut, se ştie doar că există un curent de răceală care înconjoară pe cei aflaţi la pământ; te străduieşti să stai cât mai departe de ei, aşa cum iarna stai departe de o cameră fără foc, şi îţi dai seama cu oarecare jenă că n-ai de ce să-i vezi şi nici ce să discuţi cu cei care nu mai au avere, n-au nimic de oferit şi au încetat de a mai fi cineva. Pe atunci, în societatea creştină civilizată de pe acele meleaguri, familiile decăzute sub nivelul lor iniţial erau supuse unei triste izolări, în afară doar de cazul când aparţineau unei biserici sectare, preocupată să insufle oarecare căldură frăţească, în strădania de a apăra focul sacru.

Capitolul III
O voce din trecut

Castanii tocmai dăduseră în floare când, într-o după-amiază,

Maggie îşi scoase scaunul în faţa uşii de la intrare şi se aşeză cu o carte pe genunchi. Ochii ei negri nu urmăreau rândurile cărţii, dar nu păreau totuşi să se bucure de razele soarelui, care furişându-se prin perdeaua de iasomie ce acoperea portalul din dreapta ei, făcea umbrele frunzelor să-i joace pe obrazul palid şi rotund; părea că încearcă să desluşească ceva ce nu era dezvăluit de lumina soarelui. Fusese o zi şi mai tristă ca de obicei: după o vizită a lui Wakem, taică-său avusese un acces de furie, lovind, pentru o greşeala neînsemnată, băiatul care lucra la moară. De când se făcuse bine, domnul Tulliver mai avusese un acces de felul acesta, o dată când îşi bătuse calul. Pe Maggie scena o îngrozise atât de tare, încât nu mai reuşea s-o uite. Şi în mintea ei se născuse gândul că s-ar putea ca într-o zi domnul Tulliver să-şi bată şi nevasta, dacă s-ar întâmpla cumva să-i vorbească în felul ei plângăreţ într-un moment nepotrivit. Cel mai tare o înspăimânta însă gândul că taică-său ar putea adăuga la necazurile lui din epoca aceea nenorocirea de a se face iremediabil de râs. Manualul rupt care-i aparţinuse cândva lui Tom şi care zăcea acum pe genunchii ei nu-i dădea niciun pic de curaj, căci se afla încă sub impresia spaimei. Ochii i se umpleau mereu de lacrimi, în timp ce rătăceau fără să vadă nici castanii în floare, nici orizontul îndepărtat, ci numai imaginile unor nenorociri viitoare, care s-ar putea abate asupra casei lor.

O treziră zgomotul brusc al porţii şi sunetul unor paşi pe pietriş. Nu era Tom. Era un om cu bonetă din piele de focă şi jiletcă de pluş albastru. Ducea o legătură în spate şi era urmat de un câine – o corcitură de buldog şi terier cu blană cafenie-pătată, şi cu o expresie răuvoitoare.

— Vai, Bob, tu erai? exclamă Maggie, sărind de pe scaun şi zâmbind de bucurie că-l vede, căci nu avusese parte de prea multe dovezi de prietenie care s-o facă să uite de mărinimia lui Bob. Ce bine-mi pare că te văd!

— Mulţumesc don'şoară, spuse Bob, scoţându-şi boneta cu un aer încântat. Dar, încercând să-şi ascundă emoţia, se uită la câine şi îi porunci scârbit: Marş, javră păcătoasă!

— Fratele meu n-a venit încă, Bob. Ziua e întotdeauna la St. Ogg's.

— Drept să vă spun... făcu Bob, mi-ar părea bine să-l văd pe dom' Tom, da' n-am venit tocma' d-asta... vreau să v-arăt ceva!

Bob aşeză legătura în pragul uşii şi alături de ea un teanc de

cărţi mititele legate cu o sfoară. Dar, de fapt el voia să-i arate altceva lui Maggie, şi anume un obiect pe care-l cărase sub braţ, înfăşurat într-o basma roşie.

— Ia uitaţi-vă, continuă el, punând pachetul roşu peste celelalte şi desfăcându-l, să nu spuneţi că-s obraznic... don’şoară... da’ am dat de cărţile astea şi m-am gândit că poate dacă vi le aduc n-o să vă mai pară rău de alea de le-aţi pierdut; că v-am auzit spunând de nişte poze... Şi dacă-i vorba de poze, ia uitaţi-vă aici!

Despăturind batista roşie, Bob scoase la iveală un Anuar vechi şi vreo şase-şapte numere dintr-o *Galerie de Portrete,* de format *in-octavo;* invitaţia insistentă de a privi se referea la un portret maiestuos al lui George al IV-lea, cu craniul lui mic şi cravata voluminoasă.

— E tot felu’ de domni aici, continuă Bob, întorcând paginile cu oarecare emoţie, cu tot felu’ de nasuri – şi unii-s cheli şi alţii cu peruci, trebuie să fie din Parlament. Şi aici... adăugă el, deschizând *Anuarul,* aici îs doamne pentru dumneavoastră... unele cu bucle, altele cu păru’ drept şi unele, uite, zâmbesc cu capu’ într-o parte, şi uite altele, parc-ar fi gata să plângă – ia uitaţi – stau pe jos, afară, şi-s îmbrăcate ca cucoanele alea de le-am văzut că ies din trăsuri la baluri, acolo la Old Hall. Pe legea mea, mă-ntreb ce îmbracă pe ei ăi de le fac curte! Am stat şi m-am uitat prin carte pân-a trecut de douăşpe’ – zău c-am stat – uite pân-au început să se zgâiască la mine de-acolo din poze, de parc-ar fi ştiut că vorbesc cu ele. Dar eu zău că n-aş şti ce să le spun. Mai bine se potrivesc cu dumneavoastră, don’şoară Maggie, şi omu’ de la prăvălie spune c-au mare căutare... spune că astea e marfă a-ntâia.

— Şi le-ai cumpărat pentru mine, Bob? întreabă Maggie adânc mişcată de bunătatea lui dezinteresată. Ce drăguţ din partea ta! Dar mă tem c-ai dat o grămadă de bani pe ele!

— Da’ de unde! se apără Bob, dădeam eu şi de trei ori mai mult dacă e vorba să v-ajut cât de cât să le uitaţi p-alea de s-au vândut, don’şoară. Că n-am să uit niciodată cum arătaţi şi ce amărâtă eraţi când v-a luat cărţile... Vă am în minte de parc-aţi fi un tablou atârnat, uite-aşa, în faţa mea. Şi când am văzut cartea deschisă pe galantar, cu cucoana aia din poză de se uita la mine cu nişte ochi care aduceau puţin cu ai dumneavoastră când sunteţi necăjită... vă rog să mă iertaţi că îndrăznesc don’şoară... m-am gândit s-o cumpăr pentru dumneavoastră, şi pe urmă am cumpărat cartea cu domni că tot se potrivea... Şi pe urmă... Şi Bob luă pacheţelul legat

cu sfoară. M-am gândit că poate aţi vrea şi ceva tipărituri pe lângă poze şi p-astea le-am căpătat pe o bucată de pâine... sunt înţesate cu tipărituri şi m-am gândit că nu strică să le aduc o dată cu cărţile alea mai bune. Şi n-aş vrea să mă refuzaţi şi să spuneţi că nu vreţi să le primiţi cum a făcut dom’ Tom cu suveranii.

— Nu, Bob, n-avea nicio grijă! Îţi mulţumesc din suflet că nu m-ai uitat şi că eşti atât de bun cu mine şi cu Tom. Nimeni n-a fost niciodată atât de bun cu mine. Eu nu prea am mulţi prieteni care să ţină la mine.

— Luaţi-vă un câine don’şoară... e un prieten mai bun ca orice creştin... spuse Bob, lăsând din nou pachetul pe care-l luase de jos cu intenţia să plece repede; se simţea îngrozitor de stânjenit că vorbeşte cu o fată ca Maggie, cu toate că, după cum afirma el adesea, când începea să vorbească „limba îi mergea mai repede decât mintea“. Nu vi-ş pot de pe Mumps că i s-ar rupe inima să se despartă de mine – ei, Mumps, ce părere ai, jigodie? (Mumps se mulţumi să dea afirmativ din coadă). Da’ vă fac eu rost de un pui, don’şoară. Oricând, cu plăcere!

— Nu, mulţumesc, Bob. Avem un câine de curte, şi nu am din ce să ţin un câine care să fie numai şi numai al meu.

— Păcat! Altfel ar fi un pui... dacă nu vă supără că nu-i chiar de rasă curată: mama lui joacă în spectacolul la „Punch“... phi, ce căţea grozavă!... Şi deşteaptă foc! Latră cu mai mult tâlc decât ar vorbi un om o zi întreagă. E unu’ de cară oale... o meserie păcătoasă, şi-i mereu pe drumuri... Şi spune: „Toby nu-i decât o corcitură... nici nu face să te uiţi la el...“ zice. Şi eu îi zic atunci: „Da’ tu ce crezi că eşti? Tot o corcitură! Dacă mă uit la tine nu cred să fi fost mare lucru de capul mă-tii şi-a lui tat-tu.“ Nu că nu mi-ar plăcea şi mie ceva mai de soi, dar tare mi-e silă să văd o corcitură că strâmbă din nas când se uită la o alta! Ei, eu v-am spus bună seara, don’şoară! adăuga Bob brusc, luându-şi din nou legătura, cu sentimentul că-şi cam dăduse frâu liber la gură.

— Nu vrei să vii într-o seară să-l vezi pe fratele meu, Bob? întrebă Maggie.

— Ba da don’şoară, mulţumesc, viu eu altă dată. Vă rog să-i spuneţi cele cuvenite... E băiat frumos dom’ Tom, şi ce înalt a crescut... a crescut de la picioare... eu nu...

Lăsase iar legătura jos: se stricase ceva la cârligul băţului.

— Dar îmi închipui că lui Mumps nu-i spui „corcitură“, zise Maggie, simţind că dacă vorbeşte de Mumps, îi face plăcere lui Bob.

— Nu, don'şoară, nu, spuse Bob, zâmbind înduioşat. Nu găsiţi câine mai bun ca Mumps nicăieri, pe tot malu' râului, că doar m-am plimbat de-atâtea ori pe râu cu şlepu'!... Şi chiar şi domnii se opresc şi se uită la el – da' Mumps nu le dă nicio atenţie... Îşi vede de treaba lui! Zău ca da!

Expresia de pe mutra lui Mumps, căruia părea că nu-i pasă de nimic din ceea ce nu-l atingea direct, confirma cu tărie aceste laude.

— Pare cam neprietenos, spuse Maggie. Crezi că mă lasă să-l mângâi?

— Cum să nu vă lase. Mumps ştie cu cine are de-a face. Nu e el câine să-l duci cu zăhărelul: simte mult mai bine mirosul hoţului decât al turtei dulci. Doamne! Dac-aţi şti cât stau de vorbă cu el... ore întregi... când umblu prin locuri pustii şi ori de câte ori fac câte o poznă, întotdeauna lui îi spun. Zău că-i spun. Nu-i ascund nimic! Ştie şi despre degetul meu cel mare, zău că ştie!

— Degetul tău cel mare?... Care deget? întreabă Maggie.

— Ăsta, don'şoară! spuse Bob iute, arătând un exemplar neobişnuit de gros a ceea ce creează deosebirea dintre om şi maimuţă. Ajută când măsori flanela. Ştiţi, eu vând flanelă, că-i uşoară de cărat în balot şi se vinde bine, aşa că degetul mare ajută. Apuc cu degetul capătul metrului şi tai ştofa mai încoace, şi babele nu se prind niciodată!

— Bine Bob, spuse Maggie cu un aer serios, da' asta-i înşelătorie. Nu-mi place să aud că faci aşa ceva.

— Nu, don'şoară? făcu Bob cu regret. Atunci îmi pare rău că v-am spus. Dar m-am obişnuit să vorbesc cu Mumps şi lui nu-i pasă de puţină fraiereală când e vorba de femei zgârcite care se tocmesc pân' le vine rău şi ar vrea să ia flanela pe gratis, da' nu se-ntreabă niciodată cum de-mi scot şi eu o pâine cu ea. Eu, don'şoară, nu trag omu' pe sfoară dacă nu vrea să mă tragă el pe mine. Îs om cinstit! Zău! Pe sufletu' meu! Numa' că trebuie să mă distrez şi eu cât de cât, şi acu', dacă nu mă mai ocup de nevăstuici, nu mai am niciun fel de lighioane să le viu de hac decât babele care se tocmesc. Ei, eu vă spun noapte bună, don'şoară Maggie!

— La revedere, Bob, şi îţi mulţumesc mult de tot pentru cărţi. Şi să vii să-l vezi pe Tom.

— Da, don'şoară, spuse Bob, depărtându-se câţiva paşi; apoi întorcându-se pe jumătate, adăugă: Am să mă las de povestea cu degetu' dacă nu vă place. Da-i păcat, zău că-i păcat. N-o să mai

găsesc niciodată un şiretlic bun ca ăsta... Şi pe urmă la ce-ar mai sluji să am un deget aşa de gros? Putea foarte bine să fie şi subţire! Maggie, înălţată la rangul de Madonă care să-i lumineze calea lui Bob, râse fără să vrea; ochii albaştri ai adoratorului licăriră şi ei, sub aceste auspicii prielnice, Bob duse mâna la şapcă şi se depărtă.

Vremurile cavalerismului nu au dispărut cu totul, chiar dacă Burke[1], le-a cântat prohodul: ele dăinuie în adoraţia multor tineri sau bărbaţi faţă de o femeie despre care nici în vis nu îndrăznesc să-şi închipuie c-ar putea vreodată să-i atingă degetul cel mic sau tivul de la rochie. Bob, cu legătura în spinare, simţea faţă de fata cu ochi negri o adoraţie tot atât de respectuoasă ca aceea pe care o simte cavalerul în zale atunci când, lovindu-şi duşmanul în luptă, strigă numele iubitei.

Dar veselia se stinse curând de pe faţa lui Maggie, făcând, prin contrast, să pară şi mai adâncă tristeţea ce-i luă locul. Se simţea atât de deznădăjduită, încât i-ar fi fost greu să răspundă chiar şi la întrebări în legătură cu cărţile dăruite de Bob, aşa că le duse în camera ei, le puse pe jos şi se aşeză pe singurul scaun care-i mai rămăsese, neavând chef să se uite la ele chiar atunci, îşi lipi obrazul de marginea ferestrei, gândindu-se că Bob cel cu inima uşoară avea o soartă mult mai fericită decât ea.

Sentimentul de singurătate şi de amărăciune crescuse o dată cu strălucirea primăverii. Toate ungherele tăinuite din jurul casei, unde obişnuia să se ascundă în copilărie şi care păreau să fi contribuit, alături de părinţi, s-o crească şi s-o răsfeţe, erau acum învăluite în aceeaşi tristeţe care dăinuia pretutindeni şi nu mai puteau culege niciun surâs de la razele soarelui. Toată afecţiunea, toate bucuriile trăite cândva în copilărie îi creau acum senzaţia pe care ţi-o dau nişte nervi dureroşi. Pentru ea încetase să mai existe muzica: pianul sau vocile armonioase sau instrumentele încântătoare de coarde, cu plânsetele lor pătimaşe de duhuri ferecate, care îi transmiteau o vibraţie ciudată. Din viaţa de şcolăriţă nu-i mai rămăseseră decât vreo câteva cărţi pe care le dădea deoparte cu sentimentul neplăcut că le cunoaşte prea bine şi că niciuna n-ar fi putut să-i mângâie sufletul. Chiar şi la şcoală simţise adesea nevoia unor cărţi care să conţină „mai mult“. Tot ce învăţase acolo era asemenea capetelor unor fire lungi care se rupeau prea repede. Şi acum, departe de farmecul indirect al

[1] Edmund Burke (1729-1797), scriitor şi om de stat englez.

întrecerii de la şcoală – Telemah[1] îşi pierduse orice valoare, iar problemele complicate şi aride ale doctrinei creştine nu mai aveau niciun farmec, nicio putere de convingere.

Maggie se gândea uneori că i-ar fi fost de ajuns romanele şi cărţile pasionate: dacă ar fi putut face rost de toate romanele lui Walter Scott şi de toate poeziile lui Byron! – poate că ar fi fost atât de fericită, încât nici n-ar fi simţit suferinţele vieţii ei de fiecare zi. Şi totuşi... simţea nevoia de mai mult. Pe vremuri, obişnuia să-şi clădească în minte lumi de vis – dar nicio lume de vis n-ar mai fi putut s-o mulţumească acum. Voia să găsească o explicaţie pentru viaţa ei grea: o explicaţie pentru nefericirea zugrăvită pe chipul tatălui ei, aşezat în faţa mesei triste, pentru aerul copilăros şi mereu descumpănit al maică-sii, pentru treburile meschine şi sordide care-i umpleau zilele, sau pentru vidul şi mai apăsător al orelor libere, obositoare şi lipsite de bucurie, pentru nevoia de a avea pe cineva care să-i arate puţină dragoste, pentru sentimentul chinuitor că lui Tom puţin îi pasă de ce gândeşte sau ce simte ea şi că nu se mai puteau juca împreună, pentru lipsa tuturor lucrurilor plăcute care pe ea o chinuia mai mult decât pe ceilalţi; ar fi vrut o explicaţie menită s-o ajute să înţeleagă şi, înţelegând, să poată îndura povara ce copleşea sufletul ei tânăr. Era sigură că, dacă ar fi avut parte de acea „învăţătură şi înţelepciune adevărată“ de care se bucură oamenii luminaţi, ar fi aflat tainele vieţii. Să fi avut măcar nişte cărţi, să poată învăţa singură ceea ce ştiau înţelepţii! O interesaseră întotdeauna mai mult gânditorii şi poeţii decât sfinţii şi martirii. Nu ştia prea multe despre sfinţi şi martiri, dar, din câte ştia, ajunsese la concluzia că aceştia elaboraseră un fel de măsuri vremelnice împotriva răspândirii catolicismului, şi că toţi muriseră la Smithfield[2].

Tot gândindu-se aşa, îi veni într-o zi în minte că uitase de cărţile de şcoală ale lui Tom, care fuseseră trimise acasă o dată cu cufărul lui. Dar găsi stocul mult mai mic decât se aşteptase – rămăseseră doar câteva din cărţile vechi, foarte uzate şi soioase, *Dicţionarul* şi *Gramatica limbii latine,* un *Delectus,* un Eutropiu jerpelit, un Virgiliu vechi, *Logica* lui Aldrich şi exasperanta *Geometrie* a lui Euclid. Totuşi, latina, Euclid şi logica constituiau fără îndoială un pas serios către acele cunoştinţe care aduceau mulţumire oamenilor, făcându-

---

[1] Telemah, fiul lui Ulise şi al Penelopei. Eroul lucrării cu acelaşi titlu scrisă de clericul francez Fénelon (1651-1715).

[2] Piaţă din Londra unde erau executaţi răsculaţii.

i chiar să se simtă fericiţi că trăiesc. Asta nu înseamnă că aspiraţia lui Maggie către o înţelepciune care să-i lumineze mintea era cu totul dezinteresată: din când în când, se ridica peste deşertul viitorului o viziune de miraj în care ea apărea onorată pentru fapte uimitoare. Şi astfel, bietul copil cu sufletul înşelat şi cu iluziile ei de mărire începu să muşte, puţin câte puţin, din fructul cu coajă groasă al arborelui cunoaşterii, umplându-şi orele libere cu latină, geometrie şi formele silogismului, încercând uneori satisfacţia că puterea ei de înţelegere e la înălţimea acestor materii pe care de obicei le studiau doar băieţii. O săptămână-două continuă cu destulă hotărâre, deşi îşi pierdea curajul de parcă ar fi pornit-o singură spre pământul făgăduinţei şi ar fi descoperit că drumul e nesigur, fără apă şi fără cărare. La început, când era foarte categorică în hotărârile ei, îşi lua *Logica* lui Aldrich pe câmp. Dar părăsea iute cartea, ridicând ochii spre cer unde ţâşnea ciocârlia, sau spre trestiile şi tufişurile de lângă râu, printre care foşneau păsări de apă stângace şi speriate; în clipele acelea îşi dădea seama cu uimire câtă deosebire exista între Aldrich şi această lume de vieţuitoare. Şi pe măsură ce treceau zilele, descurajarea creştea, şi inima ei însetată îşi cerea drepturile în pofida minţii răbdătoare. Când stătea la fereastră cu câte o carte, ochii i se simţeau atraşi de soarele de afară; apoi se umpleau de lacrimi şi, uneori, dacă se întâmpla ca maică-sa să nu fie în cameră, lectura se termina cu hohote de plâns. Se revolta împotriva sorţii, i se făcea rău de atâta singurătate, şi avea chiar accese de furie şi ură împotriva părinţilor ei – care erau atât de departe de ceea ce ar fi vrut ea să fie – şi împotriva lui Tom care o repezea mereu, întâmpinând orice gând sau sentiment de-al ei cu permanentă dezaprobare şi contrazicere ce-i acoperea ca un strat de lavă afecţiunea şi conştiinţa, făcând-o să se gândească cu groază că nu i-ar fi trebuit prea mult ca să devină de o răutate diabolică. Apoi mintea i se umplea de idei romantice: va fugi de acasă în căutarea unei vieţi lipsite de mizerie şi tristeţe; se va duce la un om mare – poate la Walter Scott – şi îi va spune cât e de nenorocită şi de deşteaptă şi el sigur că o va ajuta. Dar în mijlocul viselor se întâmpla să intre taică-său care se întorcea acasă şi, mirat că fata rămâne nemişcată fără să-l bage în seamă, începea să se văicărească: „Trebuie deci să mă duc să-mi iau singur papucii?“ Vocea lui o străpungea pe Maggie ca o sabie: existau pe lume şi tristeţi mai mari decât ale ei. Şi ea, care se gândise să fugă şi să-i

părăsească!

În după-amiaza aceea, imaginea feţei lui Bob, veselă şi pistruiată, îi îndreptase nemulţumirea pe alt făgaş. Se gândi că una dintre nenorocirile ei era faptul că se simţea apăsată de povara unor dorinţe mai mari decât ale celorlalţi – că trebuia să tânjească fără speranţă după acel ceva care reprezenta tot ce e mai bun şi mai măreţ pe lume. Maggie ar fi vrut să fie ca Bob care, în ignoranţa lui, se mulţumea cu puţin, sau ca Tom care avea ceva de făcut şi era concentrat asupra unui scop precis, fără să mai ţină seama de nimic altceva. Biata fată! În timp ce stătea sprijinită de canatul ferestrei, frângându-şi mâinile şi bătând cu piciorul în podea, se simţea atât de singură în nenorocirea ei, de parcă ar fi fost unica fiinţă din lumea civilizată a acelei epoci care-şi isprăvise şcoala fără ca sufletul să i se fi călit pentru luptă – şi care, din întregul tezaur de gândire adunat cu greu pentru fericirea omenirii, prin truda chinuitoare a multor generaţii, nu avea dreptul decât la unele fragmente şi bucăţele de literatură proastă şi de istorie falsificată. Era plină de informaţii inutile despre saxoni şi regi nedemni de a fi daţi de exemplu – dar lipsită, din păcate, de cunoaşterea acelor legi ireversibile dinăuntrul şi din afara ei, care, subjugând obiceiurile, devin morală şi, dezvoltând sentimentele de supunere şi dependenţă, devin religie; se simţea atât de singură în nenorocirea ei, de parcă aproape toate celelalte fete ar fi fost răsfăţate şi îndrumate de oameni cu minte mai coaptă, care nu uitaseră cu totul de vremea copilăriei, de vremea când ei erau munciţi de dorinţe aprige şi porniri puternice.

În cele din urmă însă, privirea lui Maggie căzu asupra cărţilor aşezate pe pervazul ferestrei şi, trezindu-se oarecum din visare, se apucă să răsfoiască distrată paginile *Galeriei de portrete.* O dădu însă repede la o parte, ca să se uite la teancul de cărţi legate cu sfoară. *Frumuseţile spectatorului*[1], *Rasselas*[2]*, Economia vieţii umane*[3], *Scrisorile lui Gregory*[4] – ştia cam ce trebuie să conţină toate acestea; *Anuarul creştin*[5]*,* părea să fie o carte de imnuri

---

[1] Album conţinând portretele şi biografiile unor cunoscute frumuseţi, mai ales din lumea teatrelor.

[2] Titlul unui roman oriental aparţinând moralistului şi lingvistului englez Samuel Johnson (1709-1784).

[3] Pamflet aparţinând lui Robert Dodsley (1703-1764).

[4] Se referă probabil la Olinthus Gilbert Gregory (1774-1841), *Scrisori către un prieten, asupra dovezilor, doctrinelor şi datoriilor credinţei creştine.*

[5] Culegere de imnuri şi predici religioase.

religioase şi o dădu şi pe ea deoparte. Dar Thomas à Kempis[6]? Întâlnise numele ăsta în lecturile ei şi simţi mulţumirea pe care o încerci când poţi lega nişte idei de un nume care rătăceşte în memorie. Luă în mână cărticica veche şi groasă şi o privi cu oarecare curiozitate: avea multe pagini cu colţurile îndoite, şi o mână, acum liniştită pe vecie, făcuse, ici-colo, sublinieri groase cu cerneală, pe care vremea le decolorase demult. Maggie întoarse foaie după foaie şi citi fragmentele subliniate de mâna necunoscută... „Luaţi aminte că iubirea de sine răneşte mai dureros decât orice pe lume... De cauţi mereu un lucru sau altul şi vrei să afli locul unde să te bucuri de dorinţele şi plăcerile tale, nu vei fi nicicând liniştit sau fără de grijă; căci în fiecare lucru va lipsi ceva şi pretutindeni vei afla oameni care să ţi se împotrivească... Oriunde te-ai îndrepta, sus în ceruri sau jos pe pământ, pretutindeni vei da de suferinţă, şi oriunde te vor mâna nevoile, fii răbdător, de vrei să te bucuri de pace sufletească şi de glorie veşnică... De vrei să te înalţi pe culmi, porneşte cu bărbăţie şi loveşte cu securea la rădăcină, ca să poţi nimici pornirea ascunsă şi nemăsurată care te face să te gândeşti numai la tine şi la bunurile lumeşti. Aproape totul, tot ceea ce trebuie învins sau smuls din rădăcină porneşte de la acest păcat, de la această nemăsurată iubire de sine, şi dacă răul acesta e biruit, te vei simţi împăcat. Suferinţa ta e măruntă faţă de suferinţele altora care au fost atât de târâţi în ispită şi atât de adânc mâhniţi, faţă de durerea celor care au trecut prin atâtea încercări. Iată de ce trebuie să te gândeşti la cei care suferă mai mult decât la tine, căci aşa vei putea îndura mai uşor nemulţumirile-ţi mărunte şi, dacă ţie nu ţi se par mărunte, bagă de seamă ca nerăbdarea ta să nu le fie pricina... Binecuvântate sunt urechile care primesc şoaptele vocii divine şi nu ascultă de şoaptele lumii. Binecuvântate sunt urechile care nu ascultă de vocea dinafară, ci de adevărul care luminează sufletele.“

Citind cele de mai sus, Maggie avu o tresărire ciudată de teamă şi de respect, de parcă ar fi fost trezită în mijlocul nopţii de izbucnirea unui cânt solemn despre fiinţe ale căror suflete vibraseră pline de emoţie, în timp ce sufletul ei se afla într-o stare de încremenire. Trecea de la o însemnare decolorată la alta, de parcă i le-ar fi arătat chiar mâna necunoscută; aproape nici nu era conştientă că citeşte, avea mai degrabă impresia că ascultă, în timp ce o voce joasă îi şoptea: „De ce să priveşti în jur, de vreme

[6] Călugăr şi scriitor german din Evul Mediu.

ce nu aci e leagănul în care te vei odihni? Lăcaşul tău fi-va în ceruri, iar viaţa pe pământ nu-i decât o clipă ce precede călătoria ta spre viaţa de apoi. Toate sunt pieritoare şi tu pieri o dată cu ele. Fereşte-te, nu te lega de ele, că de nu, vei fi prins în mrejele lor şi vei pieri... Dacă un om îşi dăruieşte toată averea nu înseamnă nimic. Şi dacă se pocăieşte tot nu înseamnă prea mult. Şi dacă devine atotştiutor încă n-a ajuns nicăieri. Şi dacă e un om virtuos şi cucernic tot nu de ajuns; el trebuie să afle lucrul de care are cea mai mare nevoie, dar care e acest lucru? Anume acela că a părăsi totul înseamnă a te părăsi şi pe tine, a uita de tine şi a nu mai păstra nimic din dragostea de tine însuţi... Am spus adesea şi acum spun din nou: uită de tine, resemnează-te şi te vei bucura, căci sufletul tău va cunoaşte pacea... Şi toate gândurile deşarte, neliniştea plină de păcat şi grijile de prisos se vor risipi: teama ta nemăsurată te va părăsi şi dragostea fără rost se va stinge“.

Maggie scoase un oftat prelung şi îşi dădu pe spate părul des, de parcă ar fi încercat să desluşească o umbră care-i apăruse brusc în faţa ochilor. Iată deci o taină a vieţii care o va ajuta să renunţe la toate celelalte taine – iată deci înălţimea sublimă la care puteai ajunge fără ajutorul lucrurilor dinafară – iată deci puterea de pătrundere şi forţa şi izbânda care se puteau cuceri cu mijloace aflate înlăuntrul sufletului, unde învăţătorul suprem aşteaptă să fie auzit. Ca o dezlegare a problemei, o străfulgeră gândul că toate nenorocirile din scurta ei viaţă erau urma faptului că se gândise numai la plăcerile ei, de parcă ea ar fi constituit centrul universului; şi pentru prima dată se hotărî să privească sub altă lumină lucrurile şi să nu mai urmărească satisfacerea propriilor ei dorinţe – să renunţe la acest punct de vedere considerând propria ei viaţă ca pe o parte neînsemnată a unui întreg călăuzit de o forţă divină. Continuă să citească din cartea veche, înghiţind cu nesaţ dialogurile cu învăţătorul nevăzut şi pilda de suferinţă, izvor al oricărei puteri; se întoarse la carte după ce fusese chemată în altă parte şi citi neîntrerupt până când soarele se pierdu îndărătul sălciilor. Rămase aşa, în întunericul care se înteţea, făcând planuri de autoumilire şi devoţiune desăvârşită, cu toată agerimea unei minţi care nu se putea opri în prezent; şi, în zelul primelor clipe, renunţarea i se păru calea cea mai bună către acea mulţumire după care tânjise atâta vreme în zadar. Nu-şi dăduse seama – şi nici n-ar fi putut să-şi dea seama, când avea o experienţă de viaţă atât de limitată – că adevărul intim al elocvenţei bătrânului călugăr

era că renunţarea rămâne durere, numai că e o durere pe care o înduri de bunăvoie. Maggie se zbătea necontenit să găsească drumul spre fericire şi era încântată că-l găsise. Nu ştia nimic despre doctrine şi sisteme, despre misticism sau quietism[1], dar această voce din epoca îndepărtată a Evului Mediu reprezenta o comunicare directă a credinţei şi experienţei unui suflet omenesc şi lui Maggie i se păru un mesaj pe care nu-l putea pune la îndoială.

Îmi imaginez că asta trebuie să fie cauza pentru care cărticica aceea demodată, pe care poţi s-o cumperi cu şase penny la orice prăvălie, face minuni până în ziua de azi, prefăcând apele amare în miere, în timp ce predicile şi tratalele scumpe, publicate recent, nu produc nicio schimbare în sufletele sau minţile oamenilor. Cărticica fusese scrisă de o mână care urmase îndemnul inimii: era cronica unei suferinţe, a unei lupte, a unei credinţe şi a unui triumf solitar şi ascuns – nu fusese scrisă pe perne de catifea ca să-i înveţe să rabde pe cei care calcă pe pietre, cu picioarele însângerate. Ea rămâne, de aceea, pănâ-n zilele noastre un document trainic al nevoilor şi mângâierilor omeneşti: vocea unui frate care cu sute de ani în urmă a simţit şi a suferit şi a renunţat, trăind poate într-o mănăstire, purtând sutană de serj şi tonsură, psalmodiind, ţinând post vreme îndelungată şi vorbind altfel decât vorbim noi – dar trăind sub aceleaşi ceruri mute şi îndepărtate, şi cu aceleaşi dorinţi pătimaşe, aceleaşi stradanii, aceleaşi înfrângeri, aceeaşi sfârşeală.

Cei ce scriu istoria unor oameni de rând se simt ispitiţi să întrebuinţeze un ton înflăcărat, care e foarte departe de tonul societăţii alese, ale cărei principii şi credinţe nu sunt numai extrem de rezervate, dar sunt întotdeauna cunoscute dinainte, alegându-se doar acele subiecte de discuţie ce pot fi abordate cu o ironie spumoasă şi elegantă. Dar, pe de altă parte, societatea aleasă mai are şi vinul ei roşu şi covoarele ei de catifea şi invitaţiile la masă făcute cu şase săptămâni înainte şi opera şi balurile mascate; ea îşi plimbă blazarea pe cai de rasă, îşi pierde vremea la club, şi se fereşte de vârtejurile crinolinelor; ştiinţa şi-o ia de la Faraday[2] şi religia de la membrii clerului superior, care frecventează casele cele mai alese: atunci cum să mai aibă timp pentru credinţă şi înflăcărare? Dar societatea aleasă care pluteşte pe aripi diafane de ironie spumoasă e un produs foarte costisitor pentru că are nevoie

[1] Doctrină mistico-religioasă, dezvoltată în secolul al XVII-lea, propovăduind contemplarea pasivă a vieţii.
[2] Michael Faraday (1791-1867), celebru fizician şi chimist englez.

de viaţa vastă, arzătoare a poporului, condensată în fabrici cu miros neplăcut şi zgomote asurzitoare, înghesuită în mine, năduşind la furnale, mânuind ciocanul, ţesând sub o presiune mai mare sau mai mică de acid carbonic – sau răspândită pe la stâne, prin casele ori bordeiele singuratice de pe câmpiile argiloase sau calcaroase, unde zilele ploioase par îngrozitor de mohorâte. Această vastă viaţă a poporului se sprijină în întregime pe pasiune – pasiunea izvorâtă din durerile care o împing către toate acţiunile necesare pentru întreţinerea societăţii alese şi a ironiei spumoase: poporul îşi poartă adesea anii săi grei în locuinţe umede şi reci, în care neînţelegerile de familie nu sunt amortizate prin distanţa unor lungi coridoare despărţitoare. În asemenea împrejurări, există nenumărate suflete care simt nevoia imperioasă a unei credinţe puternice, întrucât viaţa aceasta fără de plăceri pretinde o soluţionare chiar şi de la minţile mai simple, după cum, atunci când te zgârie ceva în somn încerci imediat să vezi ce e cu tapiţeria canapelei, în timp ce salteaua de puf sau arcurile franceze nu-ţi trezesc nedumeriri. Unii cred cu tărie în alcool şi-şi caută *ekstasis*[1] sau un echilibru exterior în gin; alţii însă au nevoie de ceva pe care lumea aleasă îl numeşte „entuziasm“, ceva care să le ofere măcar explicaţii în lipsa recompenselor, ceva care să-i înarmeze cu răbdare şi să le hrănească dragostea de oameni, chiar atunci când oasele li-s frânte de oboseală şi privirile celor din jur sunt fixate asupra lor cu asprime – ceva care să fie în afara sferei dorinţelor personale şi care să simbolizeze resemnare în ceea ce priveşte cerinţele eului lor, şi o dragoste devotată pentru tot ce-i în afara eului lor. Acest fel de entuziasm găseşte uneori o voce cu ecouri adânci, pornind dintr-o experienţă izvorâtă din lipsurile cele mai dureroase. Şi, tocmai pentru că s-a aflat în calea ecoului unei asemenea voci, Maggie, cu faţa ei de fetiţă şi durerea ei neobservată, descoperi o forţă şi o speranţă care o ajutară să înfrunte ani întregi de singurătate, alcătuindu-şi o credinţă fără ajutorul unor autorităţi întemeiate sau a unor călăuze stabilite – deoarece nu le avea la îndemână şi nevoia ei nu suferea amânare. Din câte ştiţi despre ea, n-o să vă miraţi că până şi în această autorenunţare amestecase oarecare exagerare şi încăpăţânare, oarecare mândrie şi pasiune: pentru ea, viaţa continua să fie o dramă în care voia să-şi joace rolul cu intensitate. Şi de aceea îşi pierdea adesea smerenia, devenind excesivă în acţiunile ei

[1] Extaz, plăcere supremă *(grec.).*

exterioare; năzuia adesea către zboruri prea înalte şi cădea la pământ cu bietele ei aripioare golaşe muiate în noroi. Astfel, de exemplu, nu numai că se hotărî să coasă pentru alţii ca să poată şi ea contribui la fondurile din cutia de tablă, dar, în prima clipă, împinsă de zelul de a se mortifica, se duse să ceară de lucru la o prăvălie de albituri din St. Ogg's, în loc să şi-l procure într-un fel mai discret şi mai pe ocolite; şi consideră mustrarea lui Tom pentru această acţiune inutilă ca lipsită de bunătate şi nedreaptă, ba chiar o persecuţie.

— Nu-mi place s-o văd pe sora mea făcând asemenea lucruri, spuse Tom. O să am eu grijă ca datoriile să fie plătite fără ca tu să te-njoseşti în halul ăsta.

Existau, bineînţeles, şi oarecare tandreţe şi curaj în ambiţia şi suficienţa pe care le vădea acest mic discurs; dar Maggie, care ţinu seamă doar de zgură, fără să vadă grăunţele de aur, socoti mustrarea lui Tom drept una din crucile pe care trebuia să le poarte. În nopţile lungi de veghe se tot gândi cât de aspru se purta cu ea Tom, pe care îl iubise întotdeauna atât de mult; apoi se strădui să se resemneze cu această asprime şi să nu mai ceară nimic. Aceasta e calea pe care o alegem cu toţii atunci când ne hotărâm să renunţăm la egoism: calea martirajului şi a suferinţei, calea pe care cresc lauri – şi o ocolim pe cea abruptă a răbdării, a dreptăţii şi a dezaprobării de sine, unde nu există onoruri şi cununi de laur.

Vechile cărţi, Virgiliu, Euclid şi Aldrich – acele fructe zbârcite ale arborelui ştiinţei – fuseseră date deoparte; căci Maggie renunţase la ambiţia inutilă de a împărtăşi gândurile acelor înţelepţi. În primele clipe de înflăcărare aruncase cărţile cu un fel de mulţumire că izbutise să se ridice deasupra nevoii pe care ar fi avut-o de ele; şi dacă ar fi fost ale ei, le-ar fi ars, încredinţată că nu se va căi niciodată. Citea atât de des şi cu atâta interes cele trei cărţi: Biblia, Thomas à Kempis şi *Anuarul Creştin* (pe care nu-l mai desconsidera ca pe o carte de cântece religioase), încât îşi umplu mintea cu un şuvoi continuu de reprezentări care se succedau ritmic; şi se obişnuise, cu mult prea multă înflăcărare, să primească întreaga natură şi viaţă în lumina credinţei ei noi, ca să mai aibă nevoie să se gândească la altceva în timp ce mânuia cu măiestrie acul, făcând cămăşi şi alte cusături complicate, greşit numite „simple". Pentru Maggie nu erau simple deloc, căci manşeta şi mâneca şi toate lucrurile astea aveau o specialitate să se lase cusute prost

atunci când gândul rătăcea aiurea.

Imaginea lui Maggie aplecată deasupra lucrului la care cosea de zor era plăcută pentru oricine. Noua viaţă interioară, în ciuda unor izbucniri vulcanice de pasiune încătuşată, dădea feţei ei o strălucire dulce şi caldă, care adăuga un farmec în plus culorii şi conturului tot mai bogat al tinereţii sale înfloritoare. Maică-sa observase schimbarea cu un fel de uimire, şi se întreba cum de se făcuse atât de bună. Era uimitor să vezi ca această fetiţă, cândva atât de „îndărătnică“, era acum atât de supusă, de puţin dornică să-şi afirme voinţa. I se întâmpla adesea lui Maggie, când ridica ochii de pe lucrul de mână, să surprindă căutătura maică-sii: părea că-i pândeşte privirea tânără şi blândă, de parcă s-ar fi aşteptat să-i transmită o căldură de care trupul ei bătrân avea atâta nevoie. Mama începuse să o îndrăgească pe fiica ei înaltă şi oacheşă, singura avuţie din casă asupra căreia mai putea să-şi concentreze grija şi mândria. Şi Maggie, în ciuda dorinţelor ei ascetice de a nu face nimic care s-o înfrumuseţeze, era silită să se supună dorinţelor mamei, şi s-o lase să-i împletească părul des şi negru într-un coc în creştetul capului, după moda ridicolă a acelor timpuri apuse.

— Las-o pe mama să se bucure şi ea puţin, spunea doamna Tulliver, că destul m-am chinuit cu părul tău pe vremuri.

Aşa că Maggie, bucurându-se de orice ar fi putut să o liniştească pe maică-sa şi să înveselească zilele lungi pe care le petreceau împreună, nu se mai împotrivi la această înfrumuseţare deşartă, şi arboră un cap de regină deasupra rochiilor ei vechi, refuzând totuşi cu hotărâre să se privească în oglindă. Doamna Tulliver ar fi dorit să-i atragă atenţia tatălui asupra părului lui Maggie şi a altor virtuţi neaşteptate ale fetei, dar domnul Tulliver i-o tăie scurt:

— Ştiam eu foarte bine cum o să fie... de mult... pentru mine nu-i nimic nou! Da-i păcat că nu-i făcută dintr-o plămadă mai de rând... mă tem că n-o să se aleagă cu nimic în viaţă... n-o s-o ia niciunul din ăi cu care s-ar potrivi!

Şi farmecul firii şi al trupului lui Maggie îl amăra şi mai mult. O asculta cu răbdare când îi citea câte un capitol sau îi spunea sfioasă, dacă rămâneau singuri, că zbuciumul se poate preface în binecuvântare. Considera că toate astea se datorau bunătăţii fetei, căci îi stricase şi ei rostul în viaţă. În sufletul în care se zbat un scop pătimaş şi o sete de răzbunare nesatisfăcută nu prea este loc pentru sentimente noi. Domnul Tulliver nu dorea o consolare spirituală, voia doar să scape de ruşinea datoriilor şi să se vadă

răzbunat.

CARTEA A CINCEA

GRÂUL ŞI NEGHINA

Capitolul I
La Red Deeps

Camera de zi a familiei Tulliver era o încăpere lungă cu câte o fereastră la fiecare capăt: una dădea către un imaş de-a lungul râuleţului Ripple şi spre malurile râului Floss, cealaltă dădea în curtea morii. Maggie lucra lângă fereastra care da spre curte când îl văzu pe domnul Wakem venind ca de obicei, pe calul lui frumos şi negru. De data asta însă nu era singur. Îl însoţea cineva – o siluetă înfăşurată într-o manta, călare pe un ponei de toată frumuseţea. Maggie nici n-apucă să-şi dea seama că era Philip, care se întorsese din străinătate, când cei doi călăreţi se şi apropiaseră de fereastră şi băiatul îşi scoase pălăria în semn de salut, în timp ce taică-său, observând totul cu coada ochiului, le aruncă o privire pătrunzătoare.

Maggie se depărtă iute de fereastră şi o zbughi sus, să-şi continue lucrul; căci domnul Wakem obişnuia să vină să inspecteze registrele şi Maggie simţi că întâlnirea ei cu Philip n-ar fi avut niciun farmec de faţă cu cei doi taţi. Într-o zi poate că va avea prilejul să-l vadă singur, să dea mâna cu el şi să-i spună că n-a uitat cât de bun fusese cu Tom, că n-a uitat cuvintele lui atunci, de mult, cu toate că acum nu mai puteau fi prieteni. Maggie nu simţea nicio tulburare la gândul să-l revadă pe Philip; îi păstra o recunoştinţă de copil, continua să-i fie milă de el şi-şi amintea cu plăcere că era foarte deştept. În primele săptămâni de singurătate se gândise mereu la el ca la unul dintre oamenii care fuseseră buni cu ea, şi-şi spusese de multe ori ce bine ar fi fost să fie el fratele şi mentorul ei, aşa cum visaseră în discuţiile avute împreună. Dar alungase aceasta dorinţă o dată cu alte visuri, care ar fi dat de bănuit că urmăreşte numai mulţumirea ei. Şi pe urmă, se gândea că Philip se schimbase, poate, trăind în străinătate – devenise probabil dornic de o societate aleasă şi nici nu-i mai păsa de ea. Cu toate astea, chipul lui se transformase uimitor de puţin – era doar o copie mărită, mai bărbătească, a feţei palide şi delicate a băiatului de

odinioară, cu ochii cenuşii şi părul castaniu şi buclat de copil; şi mai era şi vechea infirmitate care-i trezea mila de pe vremuri şi, după ce se gândi bine, Maggie simţi că i-ar face într-adevăr plăcere să-i spună câteva cuvinte. Poate că era la fel de trist ca odinioară şi s-ar bucura de un semn de afecţiune. Maggie se întrebă dacă-şi mai amintea cât de mult îi plăceau ochii ei; aruncă o privire către oglinda pătrată, condamnată să atârne cu faţa înspre perete, şi dădu să se ridice de pe fotoliu, ca s-o întoarcă; dar se abţinu, se apucă din nou de lucru şi încercă să-şi potolească imboldurile, străduindu-se să-şi amintească fragmente de psalmi, până când văzu că Philip şi taică-său o pornesc din nou la drum şi îşi spuse că poate în sfârşit să coboare liniştită.

Se aflau pe la sfârşitul lunii iunie şi Maggie simţea nevoia să-şi prelungească plimbările zilnice, singura ei plăcere; dar în ziua aceea şi în zilele următoare avu atât de mult de lucru, încât nu ieşi niciodată dincolo de poartă şi-şi potoli setea de aer curat, stând şi lucrând în curte. Una dintre plimbările ei obişnuite, când nu trebuia să meargă la St. Ogg's, era către un loc aşezat dincolo de ceea ce se numea „dealul" – o ridicătură neînsemnată de pământ, înconjurată de copaci, lângă drumul care trecea prin faţa morii Dorlcote. Spun că era neînsemnată pentru că, în ce priveşte înălţimea, era doar puţin mai mare decât un mal; dar există clipe în care natura preface o simpla ridicătură de pământ, într-un mijloc ce poate duce la un deznodământ fatal. Iată deci pentru ce vă vorbesc de această înălţime, înconjurată de copaci, formând un perete abrupt, care se întindea cam un sfert de milă, pe partea stângă a morii Dorlcote şi a câmpiilor din spatele ei, mărginite de murmurul râului Ripple. Acolo unde panta se nivela din nou, se făcea un drumeag care ducea de partea cealaltă a ridicăturii şi se pierdea printre nişte gropi şi dâmburi neregulate, formate cândva prin exploatarea unei cariere de piatră, părăsită de atâta vreme, încât terenul era acoperit de mărăcini şi de copaci; din loc în loc, se ivea câte o porţiune de iarbă, pe care oile n-o lăsau să crească niciodată prea mult. Când era copil, Maggie se temea atât de tare de locul ăsta, care se numea Red Deeps, încât numai încrederea în curajul lui Tom o putea convinge să meargă să se plimbe până acolo; fiecare groapă i se părea bântuită de stafiile unor bandiţi sau de fiare sălbatice. Dar acum, când se făcuse mare, Red Deeps avea pentru ea farmecul pe care îl prezintă orice teren accidentat sau orice relief aducând cu o stâncă sau cu o trecătoare, pentru ochii

obişnuiţi doar cu întinderi netede; mai cu seamă vara, când se putea aşeza într-o depresiune acoperită cu iarbă, la umbra unui frasin bogat ce se apleca de-a curmezişul de pe râpa de deasupra ei, şi asculta zumzetul gâzelor ca nişte clopoţei liliputani ce îmbogăţeau liniştea, sau privea razele soarelui filtrându-se printre ramurile îndepărtate, vrând parcă să înapoieze cerului albastrul zambilelor sălbatice care-şi furaseră culoarea din bolta azurie. Tot acum, în iunie, înfloreau şi trandafirii sălbatici şi, de aceea, Maggie, în prima zi când avu răgaz să se plimbe în voie, îşi îndreptă paşii spre Red Deeps. Plimbările astea îi făceau atât de mare plăcere, încât uneori, în dorinţa ei de a renunţa la orice bucurie se gândea c-ar trebui să-şi impună să nu le facă prea des.

Iat-o cum coboară şi coteşte, pătrunzând în Red Deeps pe o potecă îngustă, străjuită de pini scoţieni – silueta ei înaltă şi rochia veche, albastră ca levănţica, întrezărindu-se printr-un şal mătăsos şi negru, dintr-un material cu ochiuri mari ca de plasă, pe care-l moştenise de la neamuri; când fu sigură că n-o vede nimeni, îşi scoase boneta şi şi-o legă de braţ. Dacă te uitai la ea, îi dădeai mai mult decât cei şaptesprezece ani pe care îi avea – poate din pricina tristeţii resemnate a privirii din care părea să fi dispărut orice urmă de căutare sau nelinişte, sau poate din cauză că silueta ei, cu pieptul dezvoltat, căpătase rotunjimile unei feminităţi timpurii. Tinereţea şi sănătatea înfruntaseră restricţiile pe care şi le impusese singură, sau pe care i le impusese soarta, iar nopţile când dormise pe podea, în chip de penitenţă, nu-i lăsaseră nicio urmă vizibilă; avea ochii limpezi, obrajii oacheşi, rotunzi şi tari, pielea smeadă şi buze pline şi roşii. Coroana de păr negru şi strălucitor ce îi domina trupul înalt părea înrudită cu pinii falnici, către care îşi ridica ochii de parcă ar fi vrut să le spună cât îi sunt de dragi. Şi, totuşi, când te uitai la ea, ghiceai un clocot lăuntric. Aveai sentimentul că există în sufletul ei elemente contrarii şi care, dintr-o clipă într-alta, se vor ciocni cu violenţă; chipul ei avea acea expresie reţinută, întâlnită deseori pe feţele femeilor mai în vârstă, pe sub bonetele fără bordură, în total dezacord cu tinereţea aprigă pe care te aşteptai s-o vezi izbucnind în orice clipă, printr-o privire pasionată care-ar nimici aparenţa de seninătate, ca un foc mocnit ce izbucneşte din nou după ce crezi că pericolul incendiului a trecut.

Şi totuşi, în după-amiaza aceea, Maggie nu era deloc neliniştită. Se bucura de aerul curat şi, înălţându-şi privirea către pinii bătrâni,

îşi spunea că ramurile rupte erau pesemne urmele unor furtuni trecute, care nu făcuseră altceva decât să ajute trunchiurilor roşiatice să crească şi mai înalte. Dar în timp ce continua să-şi ţină ochii aţintiţi în sus, simţi că pe poteca acoperită cu iarbă din faţa ei se mişca o umbră. Îşi coborî privirea şi tresări uluită văzându-l pe Philip Wakem, care-şi scoase pălăria şi, roşindu-se până în vârful urechilor, înaintă către ea şi-i întinse mâna. Maggie se roşi şi ea, uimită; dar uimirea i se transformă îndată în bucurie. Întinse mâna şi învălui silueta diformă din faţa ei într-o privire sinceră care pentru moment exprima doar amintirea sentimentelor din copilărie – o amintire ce dăinuia puternic în mintea ei. Vorbi prima.

— M-ai speriat, spuse cu un zâmbet slab, aici nu întâlnesc niciodată pe nimeni. Cum de te plimbi pe aici? Ai venit dinadins ca să te întâlneşti cu mine?

Era cu neputinţă să nu-ţi dai seama că Maggie se simţea din nou copil.

— Da, răspunse Philip continuând să pară stingherit, voiam foarte mult să te văd. Ieri, am tot aşteptat pe dâmbul de lângă moară să văd dacă nu cumva ieşi din casă, dar n-ai ieşit. Şi azi am aşteptat din nou, şi când am văzut pe unde ai luat-o, te-am urmărit şi am coborât pe dâmbul din spate. Sper că nu te-ai supărat?

— Nu, spuse Maggie, simplu, cu seriozitate, continuându-şi drumul de parcă ar fi vrut să-l facă pe Philip s-o însoţească. Îmi pare foarte bine c-ai venit; voiam să-ţi vorbesc. N-am uitat niciodată cât de bun ai fost cu mine şi cu Tom, atunci demult, dar nu ştiam dacă ai să-ţi mai aduci aminte de noi. Am avut o grămadă de necazuri de când nu ne-am mai văzut şi eu cred că necazurile te fac să te gândeşti şi mai mult la ce-a fost înaintea lor.

— Nu cred că tu te-ai gândit la mine atât cât m-am gândit eu la tine, răspunse Philip sfios. Ştii, cât timp am fost plecat, ţi-am făcut portretul aşa cum arătai în bibliotecă, în dimineaţa aceea, când mi-ai spus că n-ai să mă uiţi niciodată.

Philip scoase din buzunar o cutie mare, în care se ţin miniaturile, şi o deschise. Maggie se văzu cum era pe vremuri, sprijinită cu coatele pe masă, uitându-se în gol cu o privire ciudată şi visătoare, cu şuviţele negre date după urechi şi atârnându-i pe spate.

Era o schiţă în acuarelă, de o reală valoare portretistică.

— Vai, Doamne, exclamă Maggie, zâmbind şi roşind de plăcere, ce fetiţă ciudată eram! Mi-aduc aminte când purtam părul aşa şi rochia aia trandafirie. Zău că eram ca o ţigancă. De altfel, aşa am şi

rămas. Dar spune-mi, adaugă ea, după o mică pauză, mă găseşti aşa cum te-ai aşteptat?

Cuvintele astea ar fi putut fi un semn de cochetărie, dar privirea deschisă şi veselă pe care i-o aruncă Maggie nu vădea niciun pic de frivolitate. E adevărat c-ar fi dorit ca înfăţişarea ei de acum să-i placă lui Philip, dar asta nu însemna decât redeşteptarea plăcerii ei înnăscute de a fi admirată şi iubită. Philip îi întâlni privirea şi se uită câteva clipe la ea în tăcere, apoi spuse în şoaptă:

— Nu, Maggie!

Fata se întunecă puţin la faţă şi buzele începură să-i tremure. Plecă ochii, dar nu-şi întoarse capul şi Philip continuă s-o privească. Apoi spuse încet:

— Eşti mult mai frumoasă decât mi-am închipuit!

— Da? se bucură Maggie, roşindu-se şi mai tare de plăcere.

Întoarse capul şi înaintă câţiva paşi în tăcere, uitându-se drept în faţa ei, de parcă ar fi vrut să se familiarizeze cu această nouă idee. Fetele sunt atât de obişnuite să considere rochiile drept principala lor sursă de vanitate, încât renunţând să se mai uite în oglindă, Maggie urmărise mai degrabă să abandoneze orice preocupare de găteală, decât să înceteze să-şi privească faţa. Când se gândea la fetele bogate şi elegante, i se părea că e cu neputinţă ca înfăţişarea ei să producă vreo impresie asupra cuiva. Lui Philip părea că-i place tăcerea. Mergea lângă Maggie cercetându-i chipul, de parcă acesta ar fi fost lucrul pe care-l dorea cel mai mult pe lume. Trecuseră de pini şi ajunseseră la o scobitură înconjurată de măceşi trandafirii. Dar, pe măsură ce ieşeau dintre copaci se făcea mai multă lumină în jur şi faţa lui Maggie îşi pierdea treptat strălucirea. Când ajunseră în mijlocul depresiunii, se opri şi, privindu-l din nou pe Philip, spuse cu o voce tristă şi serioasă:

— Aş fi vrut să putem fi prieteni – vreau să spun, dacă ar fi fost bine şi drept să fie aşa. Dar aşa mi-e mie scris: nu pot păstra nimic din ceea ce mi-a fost drag când eram mică. Cărţile vechi s-au dus. Şi Tom s-a schimbat şi nici tata nu mai e cum era. E ca un fel de moarte. Trebuie să mă despart de toate lucrurile la care ţineam în copilărie. Şi trebuie să mă despart şi de tine. Nu trebuie să ne mai vedem niciodată. De asta am vrut să-ţi vorbesc. Voiam să ştii că nici Tom nici eu nu mai putem face ce vrem şi dacă mă port de parcă aş fi uitat prietenia noastră nu-i din invidie sau mândrie – sau... sau fiindcă aş avea ceva împotriva ta.

Maggie vorbea cu blândeţe, devenind din ce în ce mai tristă, iar

ochii începuseră să i se umple de lacrimi... Şi pe măsură ce vorbea, expresia de durere de pe faţa lui Philip creştea, făcându-l să semene şi mai mult cu băieţelul de altădată; iar Maggie simţi că i se face şi mai milă de infirmitatea lui.

— Ştiu... Înţeleg tot ce vrei să spui, spuse el cu o voce pe care descurajarea o făcuse şi mai slabă. Ştiu ce motive există şi de o parte şi de alta, pentru care ar trebui să nu ne mai vedem. Dar nu e drept, Maggie – nu te supăra că-ţi spun Maggie, dar sunt atât de obişnuit să te numesc aşa în gând – nu e drept să sacrifici totul pentru sentimentele absurde ale altora. Eu aş renunţa la multe pentru tata, dar n-aş renunţa la prietenie, sau... la vreun alt sentiment, doar ca să-i îndeplinesc o dorinţă pe care aş socoti-o nedreaptă.

— Nu ştiu, spuse Maggie pe gânduri. Mi s-a întâmplat de multe ori, când eram amărâtă sau nemulţumită, să-mi spun că nu trebuie să renunţ la nimic, şi mă tot gândeam mereu la asta până când ajungeam să cred că tot gândindu-mă în felul ăsta, pot distruge orice îndatorire pe care aş avea-o faţă de alţii. Dar n-am ajuns niciodată la nimic – era un păcat să gândesc aşa. Sunt convinsă că oricât aş încerca, în cele din urmă tot aş renunţa la orice bucurie mai degrabă decât să-l amărăsc pe tata.

— Dar crezi că dacă ne-am vedea din când în când s-ar supăra? întreabă Philip.

Voi să mai adauge ceva, dar se opri.

— Sunt sigură că nu i-ar face plăcere. Nu mă-ntreba de ce, nu mă-ntreba nimic despre asta, spuse Maggie cu tristeţe. Tata pune unele lucruri foarte tare la inimă! Şi nu e deloc fericit.

— Nici eu nu sunt, replică Philip, aprinzându-se. Nu sunt fericit!

— De ce? întrebă Maggie cu blândeţe. Cel puţin... N-ar trebui să-ţi pun întrebarea asta, dar îmi pare foarte rău.

Philip se întoarse hotărât să plece, de parcă n-ar mai fi avut răbdare să rămână pe loc; îşi făcu drum printre copaci şi tufe, fără să mai scoată o vorbă. Maggie nu se mai simţea în stare, după ultimele lui cuvinte, să stăruie asupra necesităţii de a se despărţi.

— Eu sunt mult mai fericită, adăuga ea în cele din urmă cu sfială, de când am renunţat să mă mai gândesc la ce e uşor şi plăcut, şi să fiu nemulţumită fiindcă nu pot face ce vreau. Nu noi ne hotărâm soarta – şi, dacă renunţăm la toate dorinţele noastre personale şi ne gândim doar că avem datoria de a îndura povara de pe umeri şi de a îndeplini ce ni se cere, ne simţim eliberaţi.

— Dar nu pot să renunţ la dorinţele mele, spuse Philip iritat. Eu cred că atâta timp cât trăieşti intens nu poţi renunţa să doreşti ceva sau să năzuieşti spre ceva. Există lucruri bune şi frumoase pe care nu se poate să nu le doreşti. Cum să fim mulţumiţi fără ele cât timp simţurile noastre sunt încă vii? Pe mine mă încântă tablourile frumoase şi doresc din tot sufletul să pot picta asemenea tablouri şi mă tot lupt şi mă tot străduiesc şi totuşi nu reuşesc să realizez ce vreau. Iar asta mă doare, şi o să mă doară întotdeauna, până când facultăţile mele îşi vor pierde intensitatea, ca ochii obosiţi de bătrâneţe. Şi pe urmă mai sunt şi alte lucruri pe care le doresc. Şi aici Philip şovăi o clipă, apoi adăugă: lucruri pe care le au alţii şi de care eu nu voi avea niciodată parte. În viaţa mea n-o să existe niciodată nimic măreţ sau frumos. Mai bine nu m-aş fi născut.

— Vai, Philip, nu vreau să spui asta!

Dar inima începu să-i bată mai tare, împrumutând ceva din nemulţumirea lui Philip.

— Bine, atunci, urmă el, întorcându-se repede şi aruncându-i o privire rugătoare cu ochii lui cenuşii, dacă ai să vrei să ne întâlnim uneori, am să mă împac cu viaţa. Apoi, văzând teama de pe faţa ei, se opri, se uită într-altă parte, şi adăugă mai liniştit: Nu am niciun prieten căruia să-i pot spune tot, nimeni căruia să-i pese de mine: şi dacă aş putea să te văd şi să-ţi vorbesc măcar din când în când, şi dacă mi-ai arăta că ţii puţin la mine – şi că în fundul sufletului vom putea fi întotdeauna prieteni şi ne vom putea ajuta, atunci poate c-aş ajunge să mă bucur de viaţă.

— Dar cum să te văd, Philip? întrebă Maggie şovăind.

Putea oare într-adevăr să-l ajute? Va fi foarte greu să se despartă astăzi pentru totdeauna de el şi să nu-i mai vorbească niciodată! Şi pe urmă, Philip era pentru ea o nouă preocupare, care ar fi putut să-i aducă o schimbare în viaţă. E mult mai uşor să renunţi la un lucru care te interesează, atunci când nu-l ai în faţă.

— Dacă te-ai întâlni cu mine aici, din când în când, şi te-ai plimba cu mine, aş fi mulţumit chiar dacă asta s-ar întâmpla doar o dată sau de două ori pe lună. Aşa ceva nu poate face rău nimănui şi mie mi-ar îndulci viaţa. Şi pe urmă, continuă Philip, făcând uz de toată inteligenţa şi inventivitatea pe care ţi le dă dragostea la douăzeci şi unu de ani, dacă există o duşmănie între familiile noastre, ar trebui cu atât mai mult să încercăm s-o potolim fiind prieteni – vreau să spun că dacă aş reuşi să aflu despre ce e vorba am putea ajunge, prin influenţa pe care am avea-o, la o vindecare a rănilor din trecut.

Nu cred că există nicio duşmănie în sufletul tatălui meu şi cred că a dovedit-o.

Maggie dădu încet din cap fără să spună nicio vorbă, fiind năpădită de gânduri contradictorii. Pe de altă parte era înclinată să creadă că, întâlnindu-l pe Philip din când în când şi păstrând legături de prietenie cu el, nu făcea numai un lucru nevinovat, dar şi un lucru bun: poate că va izbuti să-l ajute să-şi găsească împăcarea, aşa cum şi-o găsise ea. Vocea care-i şoptea acest îndemn i se părea lui Maggie ca o muzică dulce; dar împotriva ei se ridica o altă voce, monotonă şi stăruitoare, pe care se obişnuise s-o asculte: o prevenea că asemenea întâlniri implicau o tăinuire, o acţiune de care s-ar fi temut ca nu cumva să fie descoperită, pentru că, odată descoperită, ar fi prilejuit supărare şi durere; să admiţi un lucru ce seamănă atât de mult a prefăcătorie însemna un flagel spiritual. Dar muzica răsuna din nou în ea ca un sunet de clopot purtat de o adiere care se potoleşte şi apoi se isca din nou, convingând-o că răul se trăgea numai din vina şi slăbiciunile altora şi că sacrificiile făcute de unii oameni ca să răscumpere răul pricinuit de alţii sunt zadarnice. Era nedrept faţă de Philip să-l ocolească din cauza unui simţ nejustificat de răzbunare împotriva lui taică-său – bietul Philip, pe care oamenii îl ocoleau de obicei pentru că era infirm. Ideea că ar fi putut să devină iubitul ei, sau că întâlnirile cu el, privite din acest punct de vedere, ar fi putut să fie dezaprobate, nu-i trecuse prin minte şi Philip văzu clar că Maggie nici nu se gândeşte la asta, ceea ce îi pricinui oarecare durere în suflet, cu toate că aşa ar fi consimţit mai uşor să-l vadă. Se întristă dându-şi seama că Maggie era aproape tot atât de deschisă şi de nestingherită faţă de el, ca pe vremuri, când era copil.

— Nu-ţi pot spune nici da nici nu, răspunse fata în cele din urmă, întorcându-se şi pornind-o spre drumul pe care venise. Nu vreau să mă pripesc, ca nu cumva să iau o hotărâre greşită. Am nevoie de o îndrumare.

— Atunci, pot să vin din nou? Mâine sau poimâine... sau săptămâna viitoare.

— Cred că e mai bine să-ţi scriu, spuse Maggie, şovăind din nou. Am uneori treabă la St. Ogg's, aşa că pot pune scrisoarea la poştă.

— Nu, răspunse Philip cu pasiune. Nu e bine aşa. Tata ar putea să vadă scrisoarea, şi nu că v-ar purta vreo duşmănie, dar cred că priveşte lucrurile altfel decât mine: are o mare consideraţie faţă de avere şi de situaţie. Te rog din suflet lasă-mă să mai vin o dată aici.

Spune-mi când? Sau dacă nu poţi să-mi spui, am să vin de câte ori am să pot, până reuşesc să te văd!

— Atunci aşa să faci, că nu ştiu în ce seara pot veni!

Maggie simţi o mare uşurare că amânase hotărârea, acum era liberă să se bucure de clipele pe care le petrecea în tovărăşia lui Philip şi aproape se gândi că ar putea să le mai prelungească puţin; la viitoarea lor întâlnire va avea timp să-l amărască, spunându-i ce hotărâse.

— Nu pot să nu mă gândesc, declară ea după câteva clipe de tăcere, zâmbind şi uitându-se la el, ce ciudat e că ne-am întâlnit şi am vorbit de parcă abia ieri ne-am fi despărţit la Lorton. Şi totuşi trebuie să ne fi schimbat amândoi foarte mult în ultimii cinci ani – cinci sunt, nu-i aşa? Cum de-ai simţit c-am rămas aceeaşi? Eu nu eram atât de convinsă că tu ai să fii la fel. Doar ştiam cât eşti de deştept şi trebuie să-ţi fi îmbogăţit mintea cu atâtea lucruri pe care le-ai văzut şi le-ai învăţat. Nu prea eram convinsă c-o să-ţi mai pese de mine.

— Eu nu m-am îndoit niciodată că ai să fii aceeaşi, oricâtă vreme ar fi trecut. Vreau să spun, aceeaşi în tot ceea ce te-a făcut să-mi placi mai mult decât oricare alta. Nu vreau să-ţi explic de ce: nu cred că impresiile noastre cele mai puternice pot fi vreodată explicate. Nu putem descoperi nici procesul prin care se ajunge la ele, nici felul cum acţionează asupra noastră. Chiar şi cel mai mare pictor n-a pictat decât o singură dată în viaţă un prunc divin şi n-o să poată spune niciodată cum a făcut-o, după cum nici noi nu putem explica de ce simţim că e divin. Cred că există nenumărate rezerve în firea omenească pe care cu puterea noastră limitată de înţelegere nu le putem cuprinde în întregime. Există anumite acorduri care mă impresionează într-un fel ciudat – nu le pot asculta niciodată fără să nu-mi schimb întreaga stare de spirit pentru o bună bucată de vreme şi, dacă efectul ar dura, aş putea fi în stare de acte de eroism.

— Da, ştiu ce vrei să spui despre muzică... Şi eu simt la fel, zise Maggie, frângându-şi mâinile cu pasiunea de altădată. Sau cel puţin, adăugă ea pe un ton mai trist, aşa simţeam când puteam să ascult muzică: acu' nu mai am parte decât de orga de la biserică.

— Şi ţi-e dor de muzică, Maggie? întreabă Philip, privind-o cu milă şi duioşie. Să ştii că în viaţă ai parte de foarte puţine lucruri frumoase! Dar cărţi ai? Tare îţi mai plăceau când erai mică!

Se întoarseră la groapa înconjurată de măceşi şi se opriră

amândoi, fermecaţi de lumina feerică a serii reflectată de florile trandafirii.

— Nu, m-am lăsat de cărţi, răspunse Maggie încet, nu mi-au rămas decât puţine, foarte puţine...

Philip scoase o carte mică din buzunar şi, uitându-se la cotor, spuse;

— A, văd că-i volumul doi... Altfel poate că ţi-ar fi plăcut s-o iei cu tine. Eu am luat-o fiindcă studiez o scenă din ea, pentru un tablou.

Maggie se uitase şi ea la cotorul cărţii, şi văzuse titlul: îi trezea, cu o putere copleşitoare, o impresie de demult.

— *Piratul*[1], spuse apoi, luând cartea din mâna lui Philip. Am început odată s-o citesc. Am ajuns până unde se plimba Minna cu Cleveland şi n-am reuşit să citesc restul. Aşa că am continuat povestea în capul meu şi i-am închipuit mai multe sfârşituri. Dar toate erau triste. N-aş fi putut niciodată face un sfârşit vesel unei cărţi care începe atât de trist. Biata Minna! Mă întreb care-o fi sfârşitul adevărat? Multă vreme n-am putut să-mi iau gândul de la Insulele Shetland... Simţeam chiar şi vântul care sufla pe marea înfuriată.

Maggie vorbea repede şi ochii îi străluceau.

— Atunci ia cartea, o îndemnă Philip, privind-o cu încântare. Eu n-am nevoie de ea acum! Mai bine îţi fac ţie un portret – tu în mijlocul pinilor scoţieni şi al umbrelor piezişe.

Maggie nu auzise nicio vorbă din cele rostite de Philip. Citea cu mare atenţie o pagină, la care se deschisese cartea. Dar deodată o închise şi i-o întinse lui Philip, dând din cap de parcă ar fi spus: „Piei!“ unei năluci care plutea în aer.

— Te rog păstreaz-o, îi ceru, împingându-i cartea în mână şi dând să plece. M-ar face să iubesc lumea asta din nou, aşa cum am iubit-o pe vremuri – m-ar face să doresc să văd şi să ştiu multe – m-ar face să tânjesc după o viaţă mai plină.

— Dar n-ai să trăieşti totdeauna viaţa searbădă pe care o duci acum; de ce să-ţi sărăceşti mintea? Asta înseamnă un ascetism îngust – şi nu-mi place să văd că te încăpăţânezi să vrei să trăieşti în felul ăsta. Poezia şi arta şi cunoaşterea sunt lucruri sfinte şi pure.

— Da, dar nu pentru mine... nu pentru mine, răspunse Maggie, grăbind pasul, pentru că eu aş cere prea multe. Trebuie să aştept... viaţa asta n-o să dureze la nesfârşit...

— Nu fugi până nu-mi spui „la revedere“ Maggie, îi ceru Philip,

[1] Roman de Walter Scott.

când ajunseră în dreptul prunilor. Dar ea îşi continuă drumul fără să scoată nicio vorbă. Nu e prudent să te însoţesc mai departe, nu?

— Nu, dar era să uit. La revedere, spuse Maggie, oprindu-se şi întinzându-i mâna. Acest gest o făcu să simtă din nou duioşia pe care o nutrea faţă de Philip; şi după ce se uitară câteva clipe unul la celălalt în tăcere, Maggie spuse, retrăgându-şi degetele din mâna lui:

— Îţi mulţumesc că te-ai gândit la mine în toţi anii ăştia. E foarte plăcut să ştii că există oameni care ţin la tine. Ce minunat şi ce frumos mi se pare faptul că Domnul ţi-a dat o inimă în stare să ţină la o fetiţă ciudată pe care ai cunoscut-o doar câteva săptămâni. Mi-amintesc că ţi-am spus o dată că tu ţii la mine mai mult decât ţine Tom.

— Vai, Maggie, spuse Philip aproape supărat, tu n-ai să mă iubeşti niciodată cât îl iubeşti pe Tom.

— Poate că nu, răspunse Maggie, simplu, dar vezi tu, prima mea amintire e de când stăteam cu Tom pe malul râului şi ne ţineam de mână. Tot ce s-a întâmplat înainte de asta se pierde în negură. Dar pe tine n-am să te uit niciodată – cu toate că nu trebuie să ne mai vedem.

— Nu vorbi aşa, Maggie, o imploră Philip. Oare dacă am păstrat fetiţa aceea în minte timp de cinci ani, n-am şi eu puţine drepturi asupra ei? N-ar trebui să fugă aşa de mine!

— N-aş face-o dacă aş fi liberă, răspunse Maggie, dar nu sunt. Şi trebuie să mă supun. Şovăi o clipă, apoi adăugă: şi să ştii că e mai bine să nu discuţi cu Tom. Nu-i spune decât bună ziua. Mi-a cerut o dată să nu mai vorbesc cu tine, şi să ştii că el nu-şi schimbă părerea... Vai, Doamne, a apus soarele! şi mai e mult pân’ acasă. La revedere.

Şi îi întinse încă o dată mâna.

— Am să vin pe aici de câte ori o să pot, până te văd din nou. Te rog să ţii puţin la mine, cum ţii şi la alţii.

— Da, da, îl asigură Maggie, fugind şi dispărând iute îndărătul ultimului pin, urmărită de privirea lui Philip.

După ce n-o mai zări, Philip rămase un timp nemişcat, de parcă ar fi continuat s-o vadă încă.

Maggie se întoarse acasă, simţind că în sufletul ei începuse să se dea o luptă, iar Philip se întoarse acasă cu sufletul plin de amintiri şi speranţe. Şi nimeni n-ar fi putut să-l condamne pentru asta. Avea patru sau cinci ani mai mult decât Maggie şi îşi dădea destul de

bine seama de ceea ce simţea faţă de ea, ca să poată fi conştient de ce-ar fi gândit o a treia persoană despre întâlnirile lor.

Dar să nu vă închipuiţi că Philip dădea dovadă de egoism sau că putea fi mulţumit dacă n-ar fi încercat să se convingă că, de fapt, urmărea să aducă puţină fericire în viaţa lui Maggie, chiar mai mult decât urmărea fericirea lui. Simţea că ar fi putut să-i ofere căldură, să-i dea ajutor. În felul ei de a se purta nu exista nicio promisiune de dragoste. Îi arăta aceeaşi afecţiune suavă de copil, ca la doisprezece ani. Poate că nu-l va iubi niciodată. Poate că nu-l va putea iubi nicio femeie. Şi dacă asta era situaţia, atunci era gata s-o îndure, dar voia să guste măcar fericirea de a o vedea, de a o simţi aproape. Şi se agăţa cu patimă de gândul că ar putea totuşi să-l iubească. Poate că sentimentul pe care i-l nutrea va creşte, dacă va ajunge să-l asocieze în mintea ei pe Philip cu acea afecţiune grijulie care o mişca atât de mult. Dacă exista o femeie care să-l poată iubi vreodată, atunci această femeie nu putea fi decât Maggie: avea comori de dragoste în suflet, comori pe care nu i le solicita nimeni. Şi pe urmă, era păcat că o minte ca a ei trebuia să se ofilească înainte de vreme, ca un copac tânăr, care se veştejeşte din lipsă de lumină şi aer în locul unde i-a fost hărăzit să crească. N-ar putea oare să împiedice acest lucru, convingând-o să renunţe la sistemul ei de privaţiuni? Va fi îngerul ei păzitor. Va face orice, va îndura orice pentru ea – orice numai s-o vadă!

Capitolul II
În care mătuşa Glegg face cunoştinţă cu grosimea degetului mare al lui Bob

În timp ce conflictele de viaţă ale lui Maggie se desfăşurau aproape exclusiv în sufletul ei – o armată de umbre luptându-se cu o alta, iar umbrele ce păreau răpuse, ridicându-se din nou – Tom se angajase într-o bătălie mai banală şi mai zgomotoasă, încercând să învingă obstacolele mai importante şi câştigând victorii mai categorice. Aşa a fost întotdeauna, încă din timpurile Hecubei şi ale lui Hector, dresorul de cai: dincoace de porţi, femeile despletite rugându-se cu braţele înălţate spre ceruri, privind de la depărtare lupta bărbaţilor, umplându-şi zilele lungi şi pustii cu amintiri şi cu temeri; dincolo de porţi, bărbaţii purtând o luptă crâncenă cu chipuri omeneşti sau divine, înăbuşindu-şi amintirile sub presiunea puternică a unui ţel imediat, pierzându-şi în agitaţia înflăcărată a

acţiunii sentimentul de spaimă şi chiar teama de a fi răniţi.

Din câte aţi văzut până acum, nu puteţi trage concluzia, cred, că Tom ar fi fost un băiat care să dea greş când urmărea un ţel important. Cu toată lipsa lui de talent la clasici, balanţa înclina în favoarea lui. Tom nu ţinuse niciodată să aibă succes în acest domeniu; şi e un lucru ştiut că nimic nu promovează mai mult prostia decât umplerea minţii unui om cu o grămadă de lucruri care nu-l interesează. Dar acum, voinţa lui tenace contopise cinstea, mândria, suferinţele familiale şi ambiţia lui individuală, transformându-le într-o unica forţă ce-l ajuta să-şi concentreze eforturile şi să învingă descurajarea. Unchiul Deane, care-l urmărea îndeaproape, începuse să aibă speranţe în privinţa băiatului şi să fie mândru că angajase la firmă un nepot care dovedea calităţi atât de mari în materie de comerţ. Şi Tom îşi dădu repede seama cât de bun fusese unchiul Deane la început, când îl trimisese să lucreze la depozit. Îşi dădu seama, prin aluziile pe care i le făcea unchiu-său, că în scurt timp va putea fi trimis, din când în când, să cumpere în numele firmei anumite lucruri curente, pe care nu cred că e cazul să le menţionez aici, de teamă să nu supăr urechile prea rafinate. Acesta fusese probabil şi scopul pe care-l urmărise domnul Deane atunci când, aflându-se singur în faţa unui pahar de vin, îl pofti pe Tom să vină să stea cu el o oră, pe care o petrecu ţinându-i o prelegere lungă despre articolele de import şi export, cu sublinieri ocazionale, de o utilitate mai puţin evidentă, a avantajelor relative pe care le aveau negustorii din St. Ogg’s atunci când aduceau marfă dosită în fundul vaselor lor sau ale altora – subiect care pe domnul Deane, în calitatea lui de proprietar de vapoare, îl înfuria ori de câte ori era înfierbântat de vin şi de discuţie. Leafa lui Tom se mări încă din al doilea an, dar totul, în afară de costul mesei şi al hainelor, era depus acasă, în cutia de tablă; se ferea să lege prietenii, de frică să nu fie silit, fără voia lui, să facă cheltuieli suplimentare. Asta nu însemna că Tom era genul de „ucenic silitor“ şi cam molâu. Avea o mare pofta de plăceri – ar fi vrut să aibă cai dresaţi, să facă impresie celor din jur dând ospeţe şi făcând binefaceri cu o generozitate bine chibzuită şi să fie socotit unul dintre tinerii cei mai de vază de prin partea locului. Şi era hotărât ca într-o zi, mai devreme sau mai târziu, să-şi atingă aceste scopuri. Dar perspicacitatea îi spunea că mijloacele pentru a le atinge nu puteau consta, pentru moment, decât în cumpătare şi sacrificii; existau anumite obstacole peste care trebuia să treacă şi

unul dintre primele era achitarea datoriilor tatălui său. O dată ce se hotărî să facă acest lucru, îşi continua neabătut drumul, călindu-se într-o duritate ursuză, aşa cum se întâmplă cu orice tânăr care e nevoit de timpuriu să se bizuie numai pe el. Tom simţea faţă de taică-său solidaritatea care se naşte din simţul de onoare al familiei şi era hotărât să se poarte ca un fiu fără de cusur; cu timpul, căpătând experienţă, ajunsese să dezaprobe în tăcere purtarea pripită şi nesăbuită pe care o avusese taică-său în trecut. Nu prea îşi arătau simpatie unul celuilalt, şi Tom nu prea părea bine dispus în puţinele ore pe care le petrecea acasă. Lui Maggie îi era groază de el, dar lupta împotriva acestui sentiment care i se părea nedrept, dacă ţineai seamă de idei mai largi şi de motive mai adânci; dar nu-i servea la nimic să lupte. Un om împăcat cu el însuşi, care realizează ceea ce vrea să realizeze, înăbuşă orice impuls contradictoriu şi nu doreşte decât ceea ce ştie că poate căpăta, e puternic prin înseşi negările sale.

Vă daţi, cred, seama că unchii şi mătuşile din partea mamei nu puteau fi decât mulţumiţi de faptul că Tom semăna din ce în ce mai mult cu ei şi din ce în ce mai puţin cu taică-său. Relatările şi prezicerile favorabile, făcute de domnul Deane faţă de domnul Glegg în legătură cu priceperea lui Tom în afaceri, începuseră să fie discutate sub toate aspectele. După cât se părea, băiatul avea să aducă cinste familiei fără cheltuială şi bătăi de cap. Doamna Pullet se gândise întotdeauna c-ar fi fost ciudat ca tenul frumos al lui Tom, atât de asemănător cu tenul familiei Dodson, să nu constituie o dovadă că va reuşi în viaţă; greşelile lui din copilărie ca de pildă fugărirea păunului şi, în general, lipsa lui de respect faţă de mătuşi – nefiind altceva decât o fărâmă din sângele neamului Tulliver – dispăruseră fără îndoială o dată cu vârsta. Din ziua aceea în care portăreii intraseră în casă şi Tom se purtase cu curaj şi bun-simţ, domnul Glegg începuse să aibă simpatie faţă de el, ce e drept o simpatie ponderată, şi era dispus să-i sprijine în mod activ proiectele, atunci când se va ivi o ocazie să facă acest lucru cu chibzuială, şi fără să rişte nimic; dar doamna Glegg observă că, în ceea ce o priveşte, nu era ea omul să vorbească fără să se bizuie pe ceva sigur, aşa cum făceau alţii; că uneori se va vedea cine e în stare să facă mai mult decât să trăncănească. Unchiul Pullet, după ce medită în tăcere timp de mai multe bomboane, ajunse la concluzia că atunci când un tânăr pare să facă o treabă bună, e mai bine să nu te amesteci şi să-l laşi în pace.

Dar Tom nu arătase niciun semn că ar fi dorit să se bizuie pe altcineva decât pe el însuşi, cu toate că era sensibil la orice manifestare de apreciere; se bucura că unchiul Glegg îi făcea uneori vizite prietenoase în timpul orelor de lucru şi se simţea încântat ori de câte ori era invitat să ia masa la familia Glegg, cu toate că de obicei prefera să refuze invitaţia, pe motivul că nu era sigur dacă va putea să fie punctual. Dar cu un an în urmă se întâmplase ceva care îl făcuse pe Tom să pună la încercare atitudinea prietenoasă a unchiului Glegg.

Bob Jakin, care arareori se întâmpla să nu vină după câte o peregrinare de-a lui să-l vadă pe Tom sau pe Maggie, îl aşteptă într-o seară pe Tom când se întorcea de la St. Ogg's, în dreptul podului, ca să discute cu el ceva între patru ochi. Îi spuse că-şi îngăduie să-l întrebe dacă se gândise vreodată să câştige ceva bani, făcând un pic de comerţ pe cont propriu. „Comerţ? Cum asta?“ vru să ştie Tom. Păi, trimiţând nişte marfă în porturi străine, fu răspunsul. Bob avea un prieten care se oferise să-l ajute să facă o mică afacere în acest sens, cu mărfuri de Laceham, iar el, Bob, era bucuros să-l servească la rândul lui pe dom' Tom.

Tom se arătă îndată interesat, şi-i ceru informaţii amănunţite, mirându-se că nu-i venise această idee până atunci. Era atât de încântat de perspectiva unei speculaţii care ar transforma cursul lent al adunării banilor într-o operaţie de înmulţire, încât se hotărî pe dată să-i vorbească lui taică-său şi să-i ceară consimţământul să ia o parte din economiile din cutia de tablă ca să cumpere nişte marfă. Ar fi preferat să nu-l consulte, dar depusese de curând în cutiuţă leafa de pe ultimul trimestru, şi alte resurse n-avea. Toate economiile se găseau acolo. Căci domnul Tulliver nu voia să depună banii cu dobândă, de frică să nu-i piardă. De când încercase o speculaţie, cumpărând nişte grâne şi pierzând banii, nu mai avea linişte decât dacă păstra banii în casă.

Tom abordă schimbul cu grijă, seara, când stăteau în faţa căminului, iar domnul Tulliver ascultă, aplecat înainte, şi privindu-l pe băiat cu neîncredere. Prima lui pornire fu să-l refuze, dar se cam temea de dorinţele lui Tom şi, de când avea sentimentul că e un „tată lipsit de noroc“, pierduse ceva din vechea lui vehemenţă şi din hotărârea de a fi el stăpânul. Scoase din buzunar cheia biroului, iar din birou cheia scrinului cel mare şi luă cutia cu tablă, încet, de parcă ar fi încercat să amâne clipa unei despărţiri dureroase. Apoi se aşeză lângă masă şi deschise cutia cu o cheiţă de lacăt pe care

o pipăia în buzunarul jiletcii, ori de câte ori avea ocazia, şi scoase la iveală bacnotele soioase şi suveranii strălucitori. Tulliver îi numără pe masă – strânseseră doi ani cureaua şi nu reuşiseră să adune decât o sută şaisprezece lire.

— Ei, şi cât spui că vrei? întreabă el de parcă vorbele i-ar fi ars buzele.

— Ce-ar fi să încep cu treizeci şi şase de lire, tată? spuse Tom.

Domnul Tulliver despărţi suma asta de restul banilor şi, acoperind-o cu mâna, oftă:

— Cam atât reuşesc eu să economisesc din leafa mea într-un an.

— Da, tată, dar merge atât de încet cu economiile astea din puţinii bani pe care-i câştigăm!... Cu asta am putea să ne dublăm economiile.

— Da, fiule, răspunse tatăl continuând să ţină banii acoperiţi cu mâna, dar se poate să-i şi pierzi – să pierzi un an din viaţa mea – şi mulţi nu mai am de trăit!

Tom tăcea.

— Şi ştii bine că n-am vrut să plătesc dividendele din prima sută, fiindcă am vrut să am toţi banii grămadă – dacă-i văd, sunt sigur de ei. Dacă te bizui pe noroc, poţi să fii sigur că-ţi joacă festa, pentru că norocu-i în mâna lui Scaraoţchi şi dacă pierd un an nu-l mai câştig niciodată, că m-ajunge moartea din urmă.

Vocea domnului Tulliver tremura şi Tom rămase tăcut câteva clipe înainte să spună:

— Lasă, tată, dacă te necăjeşti aşa de rău, renunţ.

Dar nevrând să renunţe cu totul la planul pe care şi-l făcuse, se hotărî să-i ceară unchiului Glegg să rişte douăzeci de lire, şi în schimb să capete cinci la sută din profituri. De fapt nu-i cerea mare lucru. Aşa că a doua zi, când Bob veni la antrepozit după răspuns, Tom îi propuse să meargă împreună la unchiul Glegg să-i explice despre ce e vorba, căci nu reuşise încă să scape de mândrie şi timiditate, şi avea sentimentul că gura lui Bob îl va scoate din încurcătură.

La ora patru după-amiază, ora plăcută a unei zile călduroase de august, domnul Glegg îşi număra fructele plantelor agăţătoare ca să se asigure că numărul lor nu se schimbase din ajun, când deodată se deschise uşa şi apăru Tom într-o tovărăşie care i se păru domnului Gleg foarte discutabilă; un om cu un sac în spinare – căci Bob se echipase pentru o nouă peregrinare – însoţit de o corcitură de buldog cu terier, enormă şi tărcată, care umbla

legănându-se uşor dintr-o parte într-alta, aruncând priviri indiferente şi neprietenoase care ascundeau poate intenţiile cele mai duşmănoase. Ochelarii domnului Glegg, care-l ajutaseră la număratul fructelor, dădeau acestor detalii suspecte un sens de-a dreptul alarmant.

— Hei, ia vezi ce faci cu câinele ăla! strigă el, apucând un par şi ţinându-l în faţa lui în chip de scut, în timp ce oaspeţii se aflau la trei metri de dânsul.

— Marş Mumps, porunci Bob, lovindu-l cu piciorul. E blând ca un miel, dom'le – observaţie pe care Mumps o confirmă printr-un mârâit slab, în timp ce se ascundea după picioarele stăpânului său.

— Da' ce-nseamnă asta, Tom? întreabă domnul Glegg. Ai aflat ceva despre pezevenghii care mi-au tăiat copacii?

Dacă Bob fusese adus în calitate de „informator“, domnul Glegg era gata să tolereze orice neregulă.

— Nu, unchiule, răspunse Tom, am venit să-ţi spun despre o mică afacere pe care vreau s-o fac.

— Bine, bine... dar ce legătură are asta cu câinele? se miră domnul, îmblânzindu-se din nou.

— E câinele meu, răspunse Bob repede, şi eu îs ăla de i-am spus lu' dom' Tom de afacere, că dom' Tom mi-e prieten de când eram mici; primu' lucru de care mi-aduc aminte e că speriam păsările pentru stăpânu' bătrân. Şi dacă se iveşte vreo ocazie, mă gândesc totdeauna dacă nu pot să-l fac pe dom' Tom să se aleagă şi el cu ceva şi ar fi păcat de Dumnezeu dacă are prilejul să câştige un ban exportând nişte marfă – zece sau doiş'pe la sută neto după ce plăteşte transportu' şi comisionu' – să nu profite, că tot n-are bani. Şi când e vorba de marfă de Laceham – Doamne! parcă dinadins a fost făcută pentru oameni de vor să exporte – e uşoară, şi nu ia prea mult loc – faci un pachet de douăzeci de livre şi abia dacă-l vezi, aşa-i de mic, şi e marfă după sufletul proştilor, aşa că-mi închipui că nu duce lipsă de căutare pe piaţă, şi m-aş repezi eu la Laceham şi-aş cumpăra marfa pentru dom' Tom o dată cu a mea. Şi pe urmă ştiu eu pe unu' de pe un vaporaş care ar căra-o prin străini. Îl cunosc bine, e un vlăjgan, şi are familie aici în oraş. Salt, aşa îl cheamă, Salt... Şi-i om cu cap... Şi dacă nu mă credeţi, pot să vă duc la el.

Unchiul Glegg rămase cu gura căscată de uimire în faţa acestei limbuţii nestânjenite pe care abia reuşea s-o urmărească. Se uită la Bob, întâi pe deasupra ochelarilor, apoi prin ei, apoi din nou pe

deasupra; în timp ce Tom, nesigur de impresia produsă de Bob asupra unchiului Glegg, începu să se gândească că ar fi fost poate mai bine să nu-l fi adus pe acest ciudat Aaron sau purtător de cuvânt; vorbirea lui Bob i se păru lui Tom şi mai nepotrivită acum când mai era şi altul de faţă.

— Văd că ştii multe, spuse domnul Glegg în cele din urmă.

— Asta aşa e, confirmă Bob, aplecându-şi capul într-o parte. Eu gândesc că devla mea e vie pe dinăuntru ca o brânză veche, că-i aşa de plină de planuri, că un plan îl doboară pe celălalt. Dacă nu l-aş avea pe Mumps cu care să vorbesc, mi s-ar umfla capul şi m-ar lovi damblaua. Eu cred că-i din pricină că n-am prea fost la şcoală. D-asta o tot bat la cap pe biata mama!... „Trebuia să mă trimiteţi mai mult la şcoală! îi zic – c-aş fi putut să citesc din cărţi aşa de plăcere şi nu mi s-ar mai fi înfierbântat capul, ar fi rămas gol şi răcorit“. Acu’, nu zic, o duc bine, bătrâna mănâncă friptură şi cartofi de câte ori vrea şi câştig atâţia bani că-mi trebuie o nevastă să mi-i cheltuie, da’ o nevastă te bate la cap şi pe urmă s-ar putea să nu fie pe gustul lui Mumps.

Unchiul Glegg, care de când se retrăsese din afaceri devenise un om foarte jovial, începuse să-l găsească distractiv pe Bob; totuşi păstrase o expresie serioasă, căci avea intenţia să facă o observaţie dezaprobatoare.

— Da, spuse el, se vede că n-ai ce face cu banii, că altfel n-ai ţine câinele ăsta mare care trebuie să mănânce cât doi creştini la un loc. E mai mare ruşinea. Vorbea însă mai mult cu supărare decât cu furie şi adăugă iute: Dar hai să auzim ce e cu afacerea, Tom. Îmi închipui că ai nevoie de o mică sumă pe care s-o rişti, dar cu banii tăi ce-ai făcut? Că-mi închipui că nu-i cheltuieşti pe toţi?

— Nu, răspunse Tom roşind, dar tata nu prea vrea să rişte nimic şi nu-mi place să stărui. Dacă aş reuşi să capăt douăzeci sau treizeci de lire pentru început, aş da o dobândă de cinci la sută, şi pe urmă aş putea, puţin câte puţin, să-mi strâng un mic capital şi să mă descurc fără împrumuturi.

— Da... da..., făcu domnul Glegg pe un ton aprobator. Asta nu-i o idee rea şi n-am să spun că nu vreau să te ajut. Dar poate că ar fi mai bine să-l văd şi eu pe Salt ăsta de care vorbeşti, şi pe urmă... mai e şi prietenul ăsta care propune să cumpere marfă pentru tine. Poate că ai pe cineva care să garanteze pentru dumneata, tinere, dacă-i dau banii în mână! adăugă bătrânul prudent, uitându-se peste ochelari la Bob.

— Nu cred că e nevoie, unchiule, răspunse Tom. Adică vreau să spun, că eu n-am nevoie de garanţie, fiindcă îl cunosc pe Bob. Dar poate că dumneata e drept că capeţi o garanţie.

— Îmi închipui că-ţi scoţi câştigul la mărfurile acelea, spuse domnul Glegg, uitându-se la Bob.

— Nu, domnule, se apără acesta, indignat, eu nu i-am spus lu' dom' Tom că vreau să-i cumpăr un măr pentru ca să muşc şi eu din el. Când trag pe unu' pe sfoară, o fac ca să mă distrez, da' ce distracţie poate fi în asta!

— Da, dar trebuie să te alegi şi dumneata cu un mic profit, spuse domnul Glegg. Eu n-am părere prea bună despre afacerile în care oamenii fac servicii fără să pretindă nimic în schimb. Nu prea-mi miroase a bine.

— Atunci, o-ntoarse Bob care, ager cum era, pricepuse îndată ce voia să spună bătrânul, am să vă arăt eu cum e cu asta, că pân' la urmă tot m-aleg cu bani în buzunar: dacă cumpăr mai mult, par un negustor mai serios. La asta m-am gândit! Aşa-i că sunt deştept?

— Domnule Glegg, domnule Glegg! se auzi o voce severă de la fereastra deschisă a salonaşului, vrei te rog să vii la ceai? Sau ai de gând să pălăvrăgeşti cu vânzătorii ăştia ambulanţi până ajung de bagă cuţitul în dumneata, ziua în amiaza mare?

— Să bage cuţitul în mine? spuse domnul Glegg. Ce vorbeşti, femeie? Cu vânzător ambulant? E nepotul dumitale, Tom. A venit să discute cu mine o mică afacere.

— Da, da, să bage cuţitu-n dumneata! Doar n-a trecut mult de când un vânzător ambulant a ucis o femeie tânără într-un loc singuratic şi i-a furat degetarul şi a aruncat-o într-un şanţ.

— Nu, nu, o contrazise domnul Glegg încercând s-o potolească, vrei să spui, despre omu' fără picioare care conducea docarul.

— Păi, tot aia e, domnule Glegg, numa' că-ţi place să mă contrazici şi dac-a venit nepotu-miu c-o afacere, ar fi mai potrivit să-l pofteşti în casă şi să-i spui şi mătuşă-sii despre ce-i vorba, în loc să şoşoteşti prin colţuri, de parcă ai pune la cale ceva necurat.

— Bine, bine. Venim!

— Dumneata n-ai ce căuta aici, i se adresă doamna Glegg lui Bob, cu o voce puternică, adaptată nu la distanţa fizică dintre ei, ci la cea morală. Nu cumpărăm nimic. Nu vreau să am de-a face cu vânzători ambulanţi. Şi ai grijă să închizi poarta când ieşi.

— Stai puţin. Nu te pripi, interveni soţul ei, mai am nişte treabă cu tânărul ăsta. Hai, Tom, adaugă el, intrând prin uşa de la terasă.

— Domnule Glegg, îl admonestă nevastă-sa pe un ton fatal, dacă ai de gând să laşi omul ăsta şi câinele să calce pe covoarele mele, sub ochii mei, te rog măcar să-mi spui în faţă. Sper că o soţie are dreptul să pretindă măcar atât.

— Nu vă necăjiţi, doamnă, spuse Bob ducând mâna la căciulă. Îşi dăduse imediat seama că doamna Glegg era o pradă pe care merita s-o momeşti şi jocul ăsta îl ispitea grozav. Lăsaţi că Mumps şi cu mine rămânem afară, pe pietriş. Mumps ştie întotdeauna cu cine are de-a face. Ştie precis! Aş putea să-l asmut până răguşesc şi tot nu s-ar repezi la o cucoană adevărată ca dumneavoastră. Grozav simte când e vorba de o femeie frumoasă – şi îi plac mai cu seamă alea trupeşe. Tare-i păcat, adăugă Bob, aşezându-şi sacul pe pietriş, că o cucoană ca dumneavoastră nu vrea să cumpere de la vânzători ca mine şi se duce prin prăvălii d-astea noi s-o servească domnii ăia eleganţi cu bărbiile sprijinite pe gulere tari, ca o sticlă cu dop de cristal, da' care se muncesc să-şi scoată o pâine dintr-un metru de stambă; şi e la mintea cocoşului că trebuie să le daţi de trei ori cât aţi da unui vânzator ambulant, care-i mult mai potrivit când vrei să cumperi cu folos – el nu plăteşte chirie şi nu-l sileşte nimeni sa-şi stoarcă mintea să născocească minciuni. Dar ce să vă mai spun eu, dumneavoastră ştiţi mai bine cum stau lucrurile – şi mă prind că vedeţi prin vânzătorii de la prăvălie ca prin sticlă!

— Da, aşa e, dar socot că şi prin vânzătorii ambulanţi văd tot atât de bine, răspunse doamna Glegg, vrând să-i arate lui Bob că linguşirile lui nu avuseseră niciun efect asupra ei.

Între timp bărbat-său stătea în spatele ei cu mâinile în buzunare şi picioarele depărtate şi clipea din ochi, zâmbind încântat ca orice soţ care se gândeşte că nevastă-sa ar putea fi trasă pe sfoară.

— Da, sunt convins de asta, doamnă, replică Bob. Trebuie să fi cumpărat mult de la ambulanţi când eraţi domnişoară – înainte ca dumnealui să fi avut norocu' să pună ochii pe dumneavoastră. Ştiu unde stăteaţi... am văzut casa, de mii de ori... era aproape de casa lui domnu' Darleigh... o casă de piatră cu trepte...

— Da, aşa e, spuse doamna Glegg turnând ceaiul. Asta înseamnă că-mi ştii neamurile... spune-mi, eşti rudă cu ambulantu' ăla şaşiu care ne aducea olandă?...

— Vedeţi, spuse Bob, ocolind un răspuns direct. Ştiam eu c-o să vă amintiţi că cele mai bune afaceri din viaţă le-aţi făcut cu ambulanţii. Uite că şi un ambulant şaşiu e mai bun decât un vânzător de prăvălie cu ochi ca lumea. Păi, dac-aş fi avut norocu'

să vin la casa de piatră cu balotul ăsta de aici, spuse el aplecându-se şi lovind cu pumnul în balot – fetele frumoase din casă ar fi ieşit pe treptele de piatră şi ar fi fost o plăcere să le arat marfa... zău c-ar fi fost. Acu’ nu mai vindem decât pe la casele săracilor, sau la jupânese. Ce vremuri, Doamne, ce vremuri! Păi, uitaţi-vă la stămburi ce-au ajuns şi cum erau când le purtaţi dumneavoastră... azi n-aţi mai purta aşa ceva nici în ruptu’ capului. Marfa pe care o cumpăraţi trebuie să fie de calitatea întâia, ceva care să ţină, să nu-şi piardă frumuseţea cum nu v-aţi pierdut-o nici dumneavoastră.

— Da’ lucruri de calitate mult mai bună decât ai să vinzi dumneata vreodată; dumneata n-ai nimic de mâna întâi – decât neobrăzarea, spuse doamna Glegg cu sentimentul triumfător că nimeni nu-i mai pătrunzător decât ea. Domnule Glegg, ai de gând să te aşezi la ceai sau nu? Tom, uite o ceaşcă şi pentru tine!

— Aveţi dreptate, doamnă, oftă Bob. Marfa mea nu-i pentru cucoane ca dumneavoastră. S-au schimbat vremurile. Găseşti ocazii, pe nimic, e drept, un defect ici, un defect colo, da’ defectele se taie afară la croială sau nici nu se vad când le porţi, dar nu face pentru oamenii înstăriţi care pot plăti pentru lucruri frumoase cum nu s-a mai văzut. Nu sunt eu omu’ să încerc să vă vând marfa, doamnă. Nu, nu, oi fi eu neobrăzat, cum spuneţi dumneavoastră – că, de, aşa te fac vremurile – dar nici în halu’ ăsta nu-s!

— Ce-ai în balot? întreabă doamna Glegg. Lucruri colorate... Şaluri şi d-al d-astea?

— Tot soiul de lucruri, doamnă, tot soiul, spuse Bob pipăind bocceaua, dar lăsaţi... că eu am venit pentru o afacere a lu’ dom' Tom, şi nu sunt eu omu’ să vă fac să pierdeţi vremea cu afacerile mele.

— Şi, mă rog, ce-i afacerea asta pe care mi-o ascundeţi? întrebă doamna Glegg care, mânată de o dublă curiozitate, era nevoită să lase bocceaua să mai aştepte.

— Un mic plan de-al nepotului Tom, răspunse soţul ei amabil. Şi eu cred că nu-i rău deloc. Un plan ca să câştige nişte bani: un plan potrivit pentru tinerii care vor să facă avere, nu-i aşa, Jane?

— Nădăjduiesc că nu-i un plan în care se aşteaptă ca totul să-i vină de la rude. Că aşa gândesc tinerii de azi. Şi, mă rog, ce legătură are ambulantul ăsta cu treburile familiei noastre? Nu poţi vorbi singur, Tom? Nu poţi să-i spui mătuşă-tii despre ce-i vorba, aşa cum se cade să facă un nepot?

— Ăsta-i Bob Jakin, mătuşă, făcu Tom prezentările încercând să-

şi potolească enervarea pe care i-o producea vocea mătuşii Glegg. Îl cunosc de când eram mic. E un baiat foarte bun şi veşnic bucuros să-mi facă un serviciu şi se pricepe la transportul mărfurilor – o mică parte dintr-o încărcătură speculată pe cont propriu – şi el zice că dacă m-aş apuca să fac şi eu ceva, pe scară mică, aş câştiga nişte parale. Şi te poţi alege cu un câştig frumos!

— Un câştig frumos? întreabă mătuşa Glegg cu interes, cum adică?

— Zece, doisprezece la sută... aşa spune Bob, zece, doisprezece la sută, după plata tuturor cheltuielilor.

— Atunci de ce nu mi-ai spus nimic până acum, domnule Glegg? întrebă cu un enervat ton de reproş, întorcându-se către bărbat-său. N-ai susţinut dumneata întotdeauna că nu se poate obţine mai mult de cinci la sută?

— Vorbeşti prostii, cucoană, spuse domnul Glegg. Doar n-ai să te apuci de comerţ. Şi dacă nu faci comerţ, nu poţi căpăta mai mult de cinci la sută cu garanţie.

— Da’ pot eu să vă mânuiesc nişte bani, doamăa! O fac cu plăcere, se amestecă Bob, dacă vreţi să riscaţi – cu toate că de fapt nu-i un risc. Dar dacă vreţi să-i împrumutaţi nişte bani, puţini, nu prea mulţi, lui dom’ Tom, vă plăteşte şase sau şapte la sută şi mai rămâne ceva şi pentru sufletul lui; sunt sigur că o cucoană ca inima bună ca a dumneavoastră o să se bucure mai mult de bani dacă are şi nepot-său parte de-un câştig.

— Ce spui, doamnă Glegg? întreabă bărbat-său. Mă bate gândul, după ce mă lămuresc cum stau lucrurile, să-l ajut pe Tom să înjghebe un mic capital – o să-mi plătească dobândă, ştii – şi dacă ai nişte bănuţi la ciorap cu care n-ai ce face, sau care...

— Domnule Glegg, asta-i prea de tot! Eşti în stare să le poveşteşti vagabonzilor despre banii mei, ca să vină să mă prade!

— Păi... păi... cum spuneam, dacă vrei să dai şi dumneata vreo douăzeci de lire, şi poţi să le dai... am să rotunjesc eu suma până la cincizeci. Ar fi un capital frumuşel. Ce zici, Tom?

— Sper că nu te bizui pe mine, domnule Glegg, spuse nevastă-sa. Nu mă îndoiesc c-ai putea face lucruri grozave cu banii mei!

— Foarte bine, răspunse domnul Glegg înţepat, ne descurcăm noi şi fără dumneata. Merg cu voi să-l văd pe acest Salt, adăugă el, adresându-se lui Bob.

— A! acu’ întorci macazu’, domnule Glegg. Ai vrea să mă îndepărtezi cu totul de la afacerile nepotului meu. N-am spus

niciodată că nu vreau să bag bani în afacere – nu ştiu dacă o să fie chiar douăzeci de lire, cu toate că dumneata eşti gata să vorbeşti în numele meu – da' o să vadă el într-o zi că mătuşă-sa are dreptate să nu rişte banii pe care tot pentru el i-a agonisit, până nu e sigură că nu se pierd.

— Da, e un risc plăcut, spuse domnul Glegg, făcând un semn cu ochiul lui Tom, care nu se putu împiedica să nu zâmbească.

Dar Bob opri izbucnirea cucoanei jignite:

— Da' doamnă, exclamă el cu admiraţie, dumneavoastră ştiţi foarte bine cum stau lucrurile! Şi aşa-i şi drept să fie. Aşteptaţi să vedeţi cum iese afacerea şi pe urmă o să daţi şi dumneavoastră bani frumoşi. Bine-i să ai rude cumsecade! Eu mi-am făcut micu' meu capital, cum zicea stăpânu', numa' şi numa' cu capu' meu – zece suverani am avut pentru că am stins focul la moara Torry – şi, pe urmă, capitalu' a crescut şi s-a mărit, puţin câte puţin, până am ajuns să pun deoparte vreo treizeci de lire, ca să nu mai spun că lu' mama i-am făcut o viaţă după pofta inimii. Ar trebui să am şi mai mulţi bani, dar când e vorba de doamne sunt slab... le dau lucrurile pe nimic, nu pot altfel şi pace. Uitaţi, lucrurile din bocceaua asta (şi o pipăi cu poftă) oricare altu' ar face bani buni cu ele. Da' eu... o să iau aproape cât am dat când le-am cumpărat.

— Spune-mi, ai cumva o bucăţică bună de tul? întrebă doamna Glegg pe un ton superior, sculându-se de la masa de ceai şi împăturindu-şi şervetul.

— N-am nimic destul de bun pentru dumneavoastră. Nici n-aş îndrăzni să vă arăt ce am. V-aş jigni.

— Vreau totuşi să văd, spuse doamna Glegg, continuând să-şi păstreze tonul superior. Or fi mărfuri cu defect, dar se poate să ai şi unele de calitate bună.

— Nu, doamnă, eu îmi cunosc lungu' nasului, spuse Bob luându-şi bocceaua şi punând-o pe umăr. N-am să las eu o doamnă ca dumneavoastră să vadă ce mizerie a ajuns meseria asta a noastră. Ambulanţii nu mai sunt ce erau. Vi s-ar rupe inima dac-aţi şti ce rău am ajuns. Vă stau la dispoziţie, domnule Glegg, oricând vreţi să mergeţi să-l vedeţi pe Salt.

— Toate la vremea lor, răspunse importantul domn, nedorind de fapt să încheie discuţia. Ai treabă la antrepozite, Tom?

— Nu, l-am lăsat pe Stowe în locul meu.

— Hai, pune bocceaua jos şi lasă-mă să văd, porunci doamna Glegg, trăgând un scaun lângă fereastră şi aşezându-se cu un aer

demn.

— Lăsaţi, doamnă, lăsaţi, stărui Bob.

— Nu mai vorbi atâta, spuse doamna Glegg cu severitate, şi fă ce ţi-am spus!

— Vai, doamnă, tare n-aş vrea să v-arăt marfa... spuse Bob, aşezând încet bocceaua pe treaptă. Dar dacă porunciţi, se face. Începu să desfacă bocceaua în silă, scotocind îndelung în pauzele dintre fraze. Nu că aţi cumpăra vreodată ceva de la mine... mi-ar părea rău pentru dumneavoastră... gândiţi-vă la femeile sărmane de prin sate, care stau cu lunile prin casă... ar fi păcat să cumpere altul lucruri care pentru ele sunt un chilipir... Doamne, când vin cu bocceaua, se bucură ca de o petrecere... Şi n-am să mai găsesc aşa chilipiruri pentru ele. Cel puţin deocamdată, că acum plec la Laceham. Ia uitaţi-vă... continuă Bob care dădea din nou semne că se grăbeşte, şi scoase o basma de lână roşie, cu o coroană de flori brodată într-un colţ. Asta-i ceva care face fetele să moară de poftă şi costă doar doi şilingi... Şi ştiţi de ce? Fin'că are o mică ciupitură de molie în capătul ăsta, nebrodat... Eu cred că moliile şi mucegaiul au fost născocite de soartă anume ca să ieftinească lucrurile pe care le vrea femeile frumoase care n-au prea mulţi bani. Dacă n-ar fi fost moliile, până şi ultimele basmale ar fi fost cumpărate de femeile frumoase şi bogate ca dumneavoastră, cu cinci şilingi bucata... niciun ban mai puţin, şi atunci ce face molia? Ronţăie trei şilingi din preţ, cât ai clipi din ochi, şi pe urmă ambulanţii ca mine le vinde felelor sărace, ca să aducă un pic de bucurie în viaţa lor întunecată. Doamne, când te uiţi la aşa broboadă, parcă simţi căldura focului!

Bob ridică broboada şi o ţinu întinsă ca să poată fi admirată, dar doamna Glegg spuse tăios:

— Da, dar în anotimpul asta n-are nimeni nevoie de foc. Dă lucrurile astea bălţate la o parte şi arată-mi nişte tul, dacă ai.

— Doamnă, eu v-am spus, răspunse Bob, zvârlind lucrurile colorate deoparte, cu un aer disperat. Ştiam eu c-o să vă facă rău să vedeţi mărfurile astea nenorocite, uite, de pildă, bucata asta de muselină imprimată – la ce-ar servi să vă uitaţi la ea? E ca şi cum v-aţi uita la mâncarea săracilor! Vă piere pofta! E un iard, ăla din mijloc, unde modelu-i complet stricat... dar pe de altă parte muselină ca asta ar fi purtat şi prinţesa Victoria... dar, adăugă Bob aruncând-o în spatele lui pe iarbă, de parc-ar fi vrut s-o cruţe pe doamna Glegg să vadă asemenea lucruri, o s-o cumpere nevasta

negustorului de mărunţişuri de la Fibb's End – i-o dau cu zece şilingi toată – zece iarzi, numărând şi pe cel cu defect – douăzeci şi cinci de şilingi ar fi costat... niciun penny mai puţin. Dar mai bine, tac... o bucată de muselină ca asta nu poate să vă servească la nimic; dumneavoastră aveţi de unde să daţi de trei ori mai mult pe un lucru care nu-i nici pe departe aşa de bun ca ăsta. Dumneavoastră aţi spus că vreţi tul... am o bucată pe care pot să v-o arat dacă vreţi neapărat să aveţi de ce râde...

— Adu muselina aia încoace... spuse doamna Glegg, e gălbuie... Şi mie îmi place culoarea asta.

— Bine, da-i cu defect, făcu Bob cu o silă dezaprobatoare. N-aveţi ce face cu ea, doamnă – o s-o daţi bucătăresei, sunt sigur c-o s-o daţi şi-ar fi păcat – prea ar semăna a cucoană bucătăreasa şi nu-i bine pentru servitori.

— Ad-o şi să văd cum o măsori, spuse doamna Glegg cu autoritate. Bob făcu întocmai, cu o silă ostentativă.

— Uitaţi-vă ce mult e în plus, spuse el, arătându-i jumătatea de iard suplimentară, în timp ce doamna Glegg cerceta bucata cu defect, dând capul pe spate să constate de la ce distanţă nu se vede defectul.

— Îţi dau şase şilingi pe toată bucata, spuse ea, aruncând-o pe jos, cu aerul unui om care dă un ultimatum.

— Nu v-am spus, doamnă, c-o să vă facă rău să vă uitaţi în bocceaua mea. Bucăţica asta cu defect v-a întors stomacul pe dos... văd eu, spuse Bob, împăturind muselina cât putea de repede şi părând că vrea să-şi strângă bocceaua. Dumneavoastră eraţi obişnuită să vedeţi altfel de mărfuri pe vremea când trăiaţi în casa de piatră. Meseria de ambulant a decăzut. V-am spus eu; marfa mea-i pentru oamenii de rând. Doamna Pepper o să-mi dea zece şilingi pentru muselină şi în plus o să-i mai pară şi rău că nu i-am cerut mai mult, că articolele astea nu-ţi dai seama ce bune e decât după ce le porţi... Îşi păstrează culoarea până când se toceşte toată urzeala în albia de rufe, şi până atunci am timp să îmbătrânesc.

— Bine, atunci fie, şapte şilingi.

— Vă rog să nu vă mai gândiţi la asta doamnă. Vă rog frumos, imploră Bob. Uitaţi aici o bucăţică de tul. V-o dau numai ca să vă uitaţi, înainte să-mi strâng bocceaua, şi să vă daţi seama ce rău a ajuns meseria mea: e plină de picăţele şi de rămurele, e frumoasă, dar e galbenă... a zăcut prin tot soiul de unghere şi şi-a schimbat culoarea. Nu mi-ar fi dat niciodată mâna să cumpăr asemenea

marfă dacă n-ar fi fost îngălbenită. Da' Doamne, cât timp am pierdut pân-am învăţat ce valoare poate să aibă o marfă ca asta. La început nu ştiam nimic, eram prost ca o oaie – pentru mine, tul sau stambă totuna era – credeam că lucrurile face mai multe parale dacă-s mai groase. Şi tare m-au mai tras pe sfoară la început – că doar îs om cinstit – nu umblu cu şoalda şi pot să spun că-mi cunosc lungu' nasului că dacă nu l-aş cunoaşte aş feşteli-o repede; şi am dat optzeci de penny pentru bucata asta de tul – aş minţi dacă aş pune alt preţ – şi optzeci şi cinci de penny cer pe ea, niciun ban mai mult – că-i articol pentru femei, şi mie-mi place să servesc femeile. Optzeci şi cinci de penny, şase iarzi, e aşa de ieftin, de parcă aţi plăti numai praful de pe ea.

— Eu aş lua trei metri, spuse doamna Glegg.

— Vai, doamnă, da-s numai şase cu totul, spuse Bob, şi oricum nu merită pentru dumneavoastră: puteţi să vă duceţi mâine la prăvălie şi să vă găsiţi acelaşi model, şi nici nu e îngălbenit. Costă doar de trei ori mai mult – dar ce contează pentru o doamnă ca dumneavoastră?

Şi spunând asta îşi legă bocceaua cu un gest hotărât.

— Stai, ia dă muselina încoace, spuse doamna Glegg. Uite opt şilingi.

— Poate vreţi să glumiţi, doamnă? întreabă Bob privind-o zâmbitor. Mi-am dat eu seama că sunteţi glumeaţă, de cum am venit la fereastră.

— Ad-o încoa, spuse doamna Glegg cu un ton hotărât.

— Dar dacă v-o dau pe zece şilingi, vă rog să nu mai spuneţi nimănui, că ar râde toţi de mine – şi ceilalţi ambulatori ar zvârli cu pietre după mine dac-ar şti. Trebuie să las oamenii să creadă că cer mai mult, că altfel s-ar afla că sunt un fraier. Îmi pare bine că nu stăruiţi să cumpăraţi tulul, că aş fi pierdut cele mai bune chilipiruri pe care le păstram pentru doamna Pepper de la Fibb's End – şi e o clientă tare bună!

— Ia mai arată-mi o dată tulul, spuse doamna Glegg, care văzând că picăţelele şi rămurelele astea ieftine erau gata să dispară, începuse să regrete că nu le cumpărase.

— Păi... pot eu să spun nu, când e vorba de dumneavoastră? zise Bob întinzându-i tulul. Uitaţi-vă la model! Mărfuri de Laceham, nu glumă! D-astea i-am spus eu lu' dom' Tom să ia. E lucruri bune şi frumoase pentru oricine are ceva bani. Cu mărfurile astea de Laceham se înmulţeşte banii ca ciupercile. Dac-aş fi o cucoană cu

ceva bani... uite, cunosc eu una care-a băgat treizeci de lire în marfă – o cucoană cu un picior de lemn, da' deşteaptă foc, are capul pe umeri: nu se pripeşte niciodată când face un lucru, se lămureşte întâi despre ce e vorba. Ei, şi a împrumutat treizeci de lire unui tânăr care face negoţ cu postavuri, şi a băgat banii în mărfuri de Laceham, şi un cetăţean pe care-l cunosc şi care se ocupă de vânzări pe vase, nu Salt, altu', le-a vândut printre străini şi cucoana a luat opt la sută, la primul transport – şi acu' nu mai poţi s-o ţii, că vrea să trimeată marfa cu fiecare vapor, până o ajunge bogată ca un evreu. Bucks o cheamă – nu stă aici în oraş. Ei, şi cum vă spuneam, doamnă, daţi-mi, vă rog, tulul înapoi...

— Uite, atunci poftim cincisprezece şilingi pentru amândouă, da' să ştii că-i o neruşinare să ceri atâta.

— Nu, doamnă, să ştiţi că n-o să mai ziceţi aşa când o să îngenuncheaţi în biserică peste cinci ani. Să ştiţi că vi le-am dat pe nimic... zău că da. Ăştia opt penny îmi rade câştigul meu ca un brici... Ei, şi cum vă spuneam, dom'le, continua Bob, punându-şi bocceaua pe umăr, dacă vreţi, oricând bucuros mă duc să încerc să-l fac pe dom' Tom bogat. Ei, nu zic că n-aş vrea să am şi eu douăzeci de lire de cheltuială. Aş şti ce să fac cu ei, n-aş sta prea mult la îndoială.

— Ia stai puţin, domnule Glegg, zise cucoana, văzându-l că-şi ia pălăria. Nu mă laşi niciodată să vorbesc. Ai să pleci şi ai să închei toată afacerea, şi pe urmă ai să te întorci şi-ai să-mi spui că-i prea târziu să mai zic şi eu ceva. De parcă n-aş fi mătuşa nepotului meu şi capul familiei din partea mă-sii, şi n-aş fi pus deoparte pentru el gologan lângă gologan – ca să ştie să mă respecte când oi fi în mormânt.

— Bine, doamnă Glegg, vorbeşte! spuse domnul Glegg grăbit.

— Uite ce vreau eu; să nu se ia nicio hotărâre fără ştirea mea. Nu spun că n-am să risc douăzeci de lire, dacă zici că totul e în regulă. Şi dacă o s-o fac, Tom, încheie doamna Glegg întorcându-se impunătoare către nepotul ei, nădăjduiesc că ai să ţii întotdeauna minte. Şi ai să fii recunoscător că ai o mătuşă ca mine. Şi să ştii că vreau să-mi plăteşti dobândă – mie nu-mi plac pomenile; în familia mea nu s-a pomenit aşa ceva.

— Mulţumesc mătuşă, răspunse Tom demn. Prefer să iau banii cu împrumut.

— Foarte bine: se vede că eşti din neamul nostru, spuse ea, ridicându-se să-şi ia împletitura, cu aerul că orice altă observaţie ar

fi făcut-o să cadă din sublim în ridicol.

Îl găsiră pe Salt – cetăţeanul „isteţ“ – la taverna Ancorei, învăluit într-un nor de fum. Domnul Glegg începu investigaţiile care se dovediră a fi destul de mulţumitoare pentru a îndreptăţi avansarea unei sume de bază, la care mătuşa Glegg contribui cu douăzeci de lire. Şi în acest început modest puteţi găsi explicaţia unui fapt care altfel v-ar putea uimi, şi anume faptul că Tom strânse un capital de care taică-său nu ştiu nimic şi care, într-un timp nu prea lung, reuşi să înlocuiască procesul mai lent de acumulare a banilor şi să acopere cu totul deficitul. O dată ce atenţia lui fusese îndreptată către această sursă de venit, Tom se hotărî s-o folosească la maximum şi nu pierdu niciun prilej să obţină informaţii pentru a extinde mica lui afacere. Tom nu-i spusese nimic lui taică-său, lăsându-se influenţat de acel amestec ciudat de sentimente contradictorii care te face să dai dreptate atât celor care condamnă o acţiune, cât şi celor care o admiră: tăcerea lui fusese determinată pe de o parte de acea lipsă de încredere care există între rudele apropiate, acea aversiune de familie care distruge relaţiile cele mai sfinte din viaţa noastră şi, pe de altă parte, de dorinţa de a-i face tatălui o mare bucurie. Nu-şi dădea seama că ar fi fost mai bine să-l liniştească, între timp, cu o nouă speranţă, împiedicând astfel şocul unei fericiri venite din senin.

La epoca în care Maggie se întâlnise prima oară cu Philip, Tom agonisise un capital de aproape o sută cincizeci de lire, şi pe când cei doi tineri se plimbau la Red Deeps în lumina amurgului, aceeaşi lumină îl călăuzea pe Tom în drumul pe care-l făcea călare spre Laceham. Tom era mândru că face primul lui drum în contul lui „Guest and Co.“ şi rumega în minte toate şansele pe care le avea să-şi dubleze câştigurile în decurs de un an, şi să spele astfel numele lui taică-său de ruşinea datoriilor şi, poate, împlinind douăzeci şi unu de ani să pornească în viaţă de pe o treaptă mai înaltă. Nu o merita oare? El era convins că da!

Capitolul III
Balanţa oscilează

După cum spuneam, în seara aceea Maggie se întoarse de la Red Deeps foarte tulburată; în sufletul ei se dădea o luptă. Din discuţia cu Philip v-aţi putut da seama în ce consta această luptă. În zidul de granit ce închidea valea îngustă a umilinţei, a cărei singură

perspectivă era cerul îndepărtat şi de nepătruns, se ivise deodată o spărtură şi bucuriile pământeşti care o obsedau i se părură mai puţin inaccesibile. Va avea parte de cărţi, de discuţii, de afecţiune, va putea afla ce se întâmplă într-o lume de care se simţea încă exilată; şi pe urmă îi va face o bucurie lui Philip care era vrednic de milă şi nu părea deloc fericit. Şi poate ăsta era un prilej potrivit să-şi îmbogăţească sufletul şi să-l facă mai demn de înalta lui menire. O credinţă nobilă şi desăvârşită nu poate dăinui fără cunoştinţe largi: va trebui oare să trăiască întotdeauna în această sihăstrie resemnată? Prietenia dintre ea şi Philip era nevinovată, curată, iar motivele care o împiedicau erau absurde şi necreştineşti! Dar acea plicticoasă voce lăuntrică o prevenea neîncetat că, admiţând un motiv de tăinuire, îşi pierdea simplitatea şi puritatea vieţii şi, părăsind legea simplă a renunţării totale, s-ar fi lăsat ademenită de imboldul unor dorinţe care nu cunoşteau limita. De aceea, abia o săptămână mai târziu, când i se păru că are destulă tărie să asculte de tainicul avertisment, se lăsă purtată într-o seară către Red Deeps. Cu toate că era hotărâtă să-şi ia un afectuos rămas bun de la Philip, se gândea totuşi cu nerăbdare la plimbarea pe care avea s-o facă în seara aceea în penumbra tăcută a râpilor, întretăiată de pete de lumină, departe de tot ce era urât şi grosolan. Se gândea la privirea tandră şi plină de admiraţie care o va învălui, la sentimentul de camaraderie, izvorât din amintirile copilăriei, care încălzea discuţiile lor mature şi înţelepte de acum, la certitudinea că lui Philip îi plăcea să audă tot ce spunea ea, în timp ce nimeni altul nu voia să o asculte. Îi era tare greu să renunţe la cele câteva clipe de tovărăşie cu Philip, căci simţea că nu le va mai întâlni. Totuşi îi comunică ceea ce voia să-i spună, şi păru hotărâtă, dar în acelaşi timp foarte tristă.

— Philip, m-am hotărât! E mai bine să nu mai existăm unul pentru celalalt decât în amintire. N-aş putea să te văd decât pe ascuns – stai, ştiu ce vrei să spui – că trebuie să ne ascundem din cauza sentimentelor greşite ale altora; dar e urât să te ascunzi, oricare ar fi motivul. Simt c-ar fi urât pentru mine, pentru noi amândoi. Şi, pe urmă, dacă taina ne-ar fi descoperită, în jurul nostru n-ar mai fi decât suferinţe şi suspinuri îngrozitoare. Şi atunci tot va trebui să renunţăm să ne mai vedem şi ne va fi mult mai greu.

Philip se roşise şi faţa lui căpătase o expresie pasionată, de parcă ar fi fost gata să se opună cu toate puterile acestei hotărâri.

Dar se stăpâni şi, prefăcându-se calm, spuse:

— Bine, Maggie, dacă zici că trebuie să ne despărţim, să încercăm măcar, în clipele cât mai suntem împreună, să uităm acest lucru: hai să stăm puţin de vorbă. E pentru ultima dată.

Îi luă mâna, şi Maggie se gândi că nu e cazul să şi-o retragă; calmul lui o făcea să simtă şi mai mult că-i pricinuise o mare durere şi ar fi dorit din tot sufletul să-i arate că nu e vina ei. Se plimbară mână-n mână în tăcere.

— Hai să ne aşezăm puţin aici, spuse Philip, aici unde am stat ultima oară. Uite cum s-au aşternut măceşii pe pământ, acoperindu-l cu petalele lor de opal.

Se aşezară la rădăcina frasinului înclinat.

— Am început să pictez portretul tău printre pini, spuse Philip, aşa că trebuie să mă laşi să-ţi studiez puţin faţa – de vreme ce n-am s-o mai văd. Întoarce te rog puţin capul încoace.

Îi vorbise cu o voce stăruitoare şi Maggie simţea că-i vine foarte greu să-l refuze. Faţa plină şi luminoasă, încununată de cocul negru şi lucios, se plecă şi privi, ca o divinitate mulţumită că e adorată, chipul palid, cu trăsături delicate, ce se ridicase spre ea.

— Va să zică îţi pozez pentru un al doilea portret! spuse zâmbind. Îl faci mai mare decât pe celalalt?

— Mult mai mare. E o pictură în ulei. Ai să fii ca o Hamadriadă[1] înaltă şi brună, puternică şi nobilă, proaspăt ieşită dintr-un brad, atunci când tulpinile îşi aruncă pe iarbă umbra de după-amiază.

— Spune-mi, nu-i aşa că pictura e ceea ce te interesează cel mai mult acum?

— Poate, răspunse Philip cu oarecare tristeţe, dar mă interesează prea multe lucruri – semăn seminţe de tot felul şi nu culeg aproape nimic de pe urma lor. Pesemne că am fost blestemat să am înclinaţii multe, dar niciun talent real. Îmi plac pictura şi muzica, îmi place literatura clasică şi cea modernă; dau din aripi în toate direcţiile, dar nu zbor nicăieri.

— Trebuie să fie o fericire să ai atâtea înclinaţii – să te bucuri de atâtea lucruri frumoase atunci când le ai la îndemână, spuse Maggie visătoare. Mi s-a părut întotdeauna că dacă ai un singur fel de talent e ca şi cum ai fi înzestrat cu un fel de prostie iscusită, ca porumbelul călător.

— Dacă aş fi normal, ca toţi oamenii, ar fi o fericire să am mai multe înclinaţii, spuse Philip cu amărăciune. Aş putea să obţin

[1] Nimfă care trăia şi murea o dată cu copacul unde locuia.

putere şi faimă chiar dacă aş fi mediocru, cum se întâmplă şi cu alţii: sau aş putea măcar să mă bucur de acele satisfacţii mediocre care îi fac pe oameni să fie mulţumiţi fără să aibă nevoie de satisfacţii majore. Şi atunci aş putea considera că societatea din St. Ogg's e plăcută. Dar nimic n-ar putea face viaţa să valoreze pentru mine preţul durerii, în afară de o aptitudine care m-ar face să mă ridic deasupra nivelului vieţii meschine de provincie. Ba da – există ceva: o pasiune! Cred că o pasiune ar avea aceeaşi valoare.

Maggie nu auzi ultimele cuvinte: se străduia să învingă senzaţia că vorbele lui Philip treziseră vechea ei amărăciune aşa cum o mai treziseră şi altădată.

— Înţeleg ce vrei să spui, cu toate că ştiu mult mai puţine lucruri decât tine, zise ea. Pe vremuri îmi închipuiam că n-aş putea să îndur viaţa dacă ar fi aceeaşi şi aceeaşi în fiecare zi, dacă ar trebui mereu să fac lucruri mărunte, fără importanţă, şi să nu cunosc nimic măreţ. Dar eu cred că suntem ca nişte copii de care are grijă cineva mai înţelept decât noi. Nu e oare drept să ne resemnăm chiar dacă ni se refuză tot? Gândul ăsta mi-a dat o mare împăcare în ultimii doi-trei ani. Am simţit chiar o bucurie să-mi înfrânez dorinţele.

— Da, Maggie, spuse Philip, cu pasiune, numai că te închizi într-un fanatism îngust, înşelător, care nu e altceva decât un mod de a scăpa de durere, înecând în pasivitate cele mai puternice forţe ale firii. Bucuria şi liniştea sufletească nu presupun resemnare: resemnarea e să suferi de bunăvoie o durere care nu se mai potoleşte – pe care nu te aştepţi s-o vezi potolită. Amorţirea sufletului nu înseamnă resemnare: şi amorţeşti dacă rămâi neştiutor – închizând toate căile prin care ai putea cunoaşte viaţa semenilor tăi. Eu nu sunt resemnat: nu sunt convins că viaţa e destul de lungă ca să poţi învăţa această lecţie. Nici tu nu eşti resemnată: încerci doar să-ţi amorţeşti sufletul.

Lui Maggie începuseră să-i tremure buzele: simţea că există oarecare adevăr în afirmaţiile lui Philip şi, totuşi, în fundul sufletului ei, ceva îi spunea că, faţă de efectul imediat pe care l-ar fi avut asupra stării ei sufleteşti, acest adevăr nu era mult mai bun decât minciuna. Impresia asta dublă, contradictorie, corespundea cu tendinţele contradictorii ale vorbitorului. Philip credea ceea ce spunea, dar o spunea cu violenţă fiindcă violenţa constituia ea însăşi un argument împotriva hotărârii care se opunea dorinţelor lui. Faţa lui Maggie însă, devenită şi mai copilăroasă din cauza

lacrimilor care-i umpluseră ochii, îi trezi un sentiment mai cald şi mai generos. Îi luă mâna şi-i spuse cu blândeţe:

— Hai să nu ne mai gândim la lucrurile astea; mai e puţin şi trebuie să ne despărţim. Să nu ne mai gândim decât că suntem împreună. O să rămânem prieteni în ciuda despărţirii... O să ne amintim mereu unul de altul. Am să fiu fericit să trăiesc cât timp ai să exişti tu pe lume, căci o să mă gândesc mereu că poate va veni o vreme când am să pot – când ai să mă laşi – să te ajut.

— Ce frate minunat ai fi fost tu, Philip! Ce mult te-aş fi iubit, spuse Maggie, zâmbind printre lacrimi. Cred că te-ai fi ocupat atât de mult de mine şi ţi-ar fi făcut atâta plăcere că te iubesc, încât până şi eu aş fi fost mulţumită. M-ai fi iubit destul ca să rabzi şi să-mi ierţi orice. Aşa aş fi dorit să mă iubească Tom. Nu m-am mulţumit niciodată cu puţin. De asta e mai bine să mă lipsesc cu totul de fericirea lumească... Uite de pildă muzica... Întotdeauna am simţit că vreau mai mult – voiam să aud mai multe instrumente cântând deodată – simţeam nevoia să aud voci mai pline şi mai calde. Tu mai cânţi vreodată, Philip? întrebă ea brusc, de parcă ar fi uitat despre ce vorbise înainte.

— Da, răspunse el, în fiecare zi... aproape în fiecare zi. Dar vocea mea e mediocră – ca toate celelalte însuşiri ale mele.

— Hai, cântă-mi ceva! Te rog! Măcar un cântec! Pot să mai stau puţin, să te ascult... cântă-mi ceva... ce cântai la Lorton sâmbătă după-masă, când rămâneam singuri în salon şi-mi trăgeam şorţul peste cap ca să te ascult.

— Ştiu, spuse Philip, şi Maggie îşi ascunsese faţa în mâini, în timp ce el cânta *sotto voce*[1]: *Dragostea-i lucea în ochi.* Apoi o întrebă: Asta era, nu-i aşa?

— Nu, nu, nu pot să mai stau, izbucni Maggie, ridicându-se, cântecul ăsta o să mă urmărească mereu. Hai să mergem, Philip, trebuie să mă întorc acasă.

Spunând asta, se depărtă, aşa încât Philip fu silit să se ridice şi s-o urmeze.

— Maggie, i se adresă el pe un ton de dojană, nu te încăpăţâna, renunţă la aceste privaţiuni care n-au niciun rost. Mă amărăşte să te văd că-ţi distrugi, că-ţi înăbuşi adevărata fire. Erai atât de plină de viaţă când erai copil: am crezut c-ai să ajungi o femeie strălucită – plină de spirit şi de imaginaţie scăpărătoare! Dar să ştii că viaţa tot răzbate pe faţa ta, când n-o acoperi cu vălul ăsta de resemnare

---

[1] Cu voce înceată *(ital.).*

posomorâtă.

— De ce-mi vorbeşti cu atâta amărăciune, Philip?

— Fiindcă simt că n-o să se sfârşească bine: nu te poţi chinui aşa la nesfârşit.

— Ba o să capăt putere să îndur, spuse Maggie cu o voce tremurândă.

— Nu, Maggie, n-ai să capeţi: nimeni nu capătă putere să facă lucruri care sunt împotriva firii. E o laşitate să-ţi cauţi echilibrul în renunţare. Nimeni nu se căleşte aşa. Într-o zi vei fi azvârlită în lume şi atunci toate cerinţele, pe care acum le înăbuşi, te vor asalta ca o poftă sălbatică.

Maggie tresari şi se opri, uitându-se la Philip cu îngrijorare.

— Philip, cum îndrăzneşti să mă tulburi aşa? De ce mă ispiteşti?!

— Nu te ispitesc! Dar dragostea te face să devii pătrunzător, Maggie, şi asta îţi dă adesea presimţiri. Ascultă-mă, dă-mi voie să-ţi dau cărţi şi din când în când să te văd – să fiu fratele şi îndrumătorul tău, cum spuneai la Lorton. E mai mic păcatul să te vezi cu mine decât să te sinucizi aşa, treptat!

Maggie simţi că nu e în stare să scoată nicio vorbă. Dădu din cap şi-şi continuă drumul în tăcere, până când ajunseră la capătul păduricii de pini, apoi îi întinse mâna în semn de rămas bun.

— Mă izgoneşti pentru totdeauna din locurile astea, Maggie? Nu vrei să mai vin niciodată pe aici? Dar dacă ne-am întâlni din întâmplare nu ar însemna că nu ascundem nimic?

Tocmai în clipa când o hotărâre luată pare să devină irevocabilă – când porţile fatale de fier par să se închidă definitiv în urma noastră – tocmai atunci se întâmplă ca tăria sufletească să ne fie pusă la încercare. Tocmai atunci, după ceasuri întregi de chibzuială, când am ajuns la o convingere fermă, ne agăţăm de orice sofism care ar putea acumula lupta îndelungată şi ne-ar aduce o înfrângere ce ne e mult mai dragă decât victoria.

Subterfugiul lui Philip făcu să tresalte inima lui Maggie şi pe faţa ei apăru acea tresărire imperceptibilă care însoţeşte orice sentiment de uşurare. Tânărul o văzu, şi se despărţiră în tăcere.

Philip îşi dădea mult prea bine seama cum stau lucrurile, ca să nu-i fie teamă că intervenise în mod prezumţios în acţiunile conştiinţei lui Maggie – şi poate într-un scop egoist. Nu! Încercă să se convingă că scopul lui nu era egoist. Avea foarte puţine speranţe că Maggie va răspunde vreodată sentimentelor puternice pe care le nutrea faţă de ea; şi era mai bine pentru viitorul ei, pentru vremea

când micile piedici de familie vor fi dispărut din calea libertăţii, să nu-şi sacrifice cu totul viaţa de acum şi să aibă oarecari posibilităţi să se cultive – să schimbe idei cu un om a cărui minte se afla deasupra nivelului celor cu care era osândită să trăiască. Dacă am putea privi destul de departe în viitor ca să vedem consecinţele acţiunilor noastre, am putea găsi în complexul rezultatelor câte un punct care să justifice orice comportare din prezent; admiţând ideea unei providenţe care determină toate rezultatele finale sau a unei gândiri care le schiţează dinainte, vom descoperi deci că se pot obţine justificări şi satisfacţii desăvârşite acţionând aşa cum ţi-e mai plăcut pe moment. Astfel justifica şi Philip eforturile lui subtile de a învinge sentimentul care o îndemna pe Maggie să se împotrivească unei tăinuiri în stare să-i introducă duplicitatea în suflet şi ar fi putut amărî şi mai rău pe cei ce aveau asupra ei drepturi naturale. Dar exista la Philip un surplus de pasiune care îl făcea să nu se lase convins decât pe jumătate de acele argumente justificatoare. Dorinţa lui de a o vedea şi de a face parte din viaţa ei conţinea o fărâmă din impulsul acela sălbatic de a prinde cu amândouă mâinile bucuria ce ţi se oferă, impuls născut dintr-o existenţă în care o anumită conformaţie mintală şi fizică determină o predominare a suferinţei. Philip n-avea parte, ca alţi oameni, de bucurii obişnuite; nu se putea integra nici măcar în rândurile celor neînsemnaţi; se vedea întotdeauna remarcat şi privit cu milă, fiind exclus de la ceea ce era firesc pentru alţii. Constituia chiar şi pentru Maggie o excepţie: era clar că fata nu se gândise niciodată la el ca la un om care ar putea fi iubitul ei.

Dar nu-l judecaţi prea aspru! Oamenii urâţi sau infirmi au mare nevoie de virtuţi neobişnuite, căci fără ele le-ar fi tare greu în viaţă. Dar teoria că virtuţile neobişnuite ar fi consecinţa directă a unor defecte personale, după cum animalele capătă o blană mai groasă când trăiesc într-o climă mai rece, e poate puţin exagerată. S-a vorbit întotdeauna foarte mult despre ispitele la care e expusă frumuseţea, dar eu cred că a le compara cu ispitele urâţeniei e ca şi cum ai asemui tentaţia de a face exces la o petrecere unde există numeroase posibilităţi de a-ţi desfăta ochii, urechile şi stomacul, cu tentaţiile care te asaltează când ai ajuns la disperare din cauza foamei. Şi, oare, nu reprezintă Turnul Foamei[1] simbolul

[1] Dante Alighieri (1265-1321) povesteşte în *Infernul* despre contele Ugolino, întemniţat, împreună cu doi dintre fiii săi şi cu doi nepoţi, într-un turn din Pisa, fiind condamnaţi la moarte prin înfometare.

celei mai aprige încercări la care e supus tot ceea ce e omenesc în noi?

Philip nu cunoscuse niciodată mângâierea dragostei de mamă ce se revarsă spre fiecare dintre noi cu atât mai caldă, cu cât avem mai multă nevoie de ea şi care ne învăluie cu o duioşie tot mai mare pe măsură ce devine mai limpede că nu vom ieşi câştigători în jocul vieţii. Şi sentimentul de afecţiune şi bunăvoinţă al lui taică-său faţă de el era tulburat de faptul că Philip îşi dădea şi mai bine seama de defectele acestuia. Ţinut departe de orice activitate practică şi având o sensibilitate aproape feminină, Philip simţea o repulsie şi o intoleranţă de femeie faţă de plăcerile lumeşti şi faţă de goana premeditată după asemenea plăceri; şi această legătură puternică şi firească din viaţa lui – legătura cu taică-său – era pentru el ca un picior sau o mână dureroasă. Poate că există ceva morbid în orice fiinţă care, într-un fel sau altul, constituie o excepţie a nefericirii faţă de starea firească a lucrurilor, şi acest ceva morbid dăinuie până când forţa binelui ajunge să triumfe; dar rar se întâmplă să ajungă să triumfe la douăzeci şi doi de ani. La Philip, aceasta forţă se manifesta puternic, dar în ceaţa dimineţii, chiar şi soarele pare slab.

Capitolul IV
O nouă scenă de dragoste

La începutul lui aprilie, aproape la un an după despărţirea ai cărei martori aţi fost, puteaţi s-o vedeţi din nou pe Maggie venind la Red Deeps, printre pinii scoţieni.

Dar de data asta nu mai era în amurg, ci devreme după-amiază şi aerul rece de primăvară o făcea să-şi strângă şalul pe umeri şi să meargă cu pas grăbit, deşi se uita ca de obicei în jur, la copacii atât de dragi. Privirea îi era mai însetată, mai întrebătoare decât cu un an în urmă şi pe buze îi juca un zâmbet, de parcă veselia ei ar fi aşteptat să dea peste un auditor potrivit. Auditorul nu se făcu mult aşteptat.

— Ia-ţi înapoi *Corinne*[1], spuse Maggie scoţând o carte de sub şal. Aveai dreptate când mi-ai spus că n-o să-mi facă niciun bine, dar ai greşit crezând că am să vreau să fiu ca ea.

— Şi chiar n-ai vrea să fii o a zecea muză, Maggie, întreabă Philip, ridicându-şi privirea şi uitându-se la ea aşa cum te uiţi la

[1] Roman al scriitoarei franceze Madame de Staël (1766-1817).

prima spărtură de nor, care vesteşte din nou vreme bună.

— Nu, nici gând, răspunse Maggie râzând. Muzele erau nişte zeităţi nefericite – cel puţin aşa cred. Trebuiau să care mereu cu ele instrumentele muzicale şi suluri de note. Dacă aş căra o harfă după mine, în climatul ăsta al nostru, ar trebui să aibă o acoperitoare de postav verde – şi sunt sigură c-aş uita-o pe undeva din greşeală.

— Atunci mă înţelegi de ce nu-mi place Corinne?

— Încă n-am isprăvit cartea, spuse Maggie. Când am ajuns la femeia tânără şi blondă care citeşte în parc, am închis-o şi am hotărât să nu mai citesc. Sunt sigură că fata blondă fură dragostea lui Corinne, şi o face să sufere. Sunt hotărâtă să nu mai citesc cărţi în care femei cu părul bălai fură fericirea celorlalte. Am să încep să am prejudecăţi împotriva lor. Dac-ai putea să-mi dai o carte în care să triumfe femeia brună, s-ar restabili echilibrul. Vreau s-o răzbun pe Rebeca şi pe Flora MacIvor, şi pe Minna[1] şi pe toate celelalte brune nefericite. Dacă eşti mentorul meu, trebuie să mă aperi de prejudecăţi – că doar lupţi mereu împotriva lor.

— Ei, poate că într-o zi ai să răzbuni tu femeile brune şi ai să furi dragostea care o să i se cuvină verişoarei tale Lucy. Trebuie să existe vreun tânăr frumos la St. Ogg's care să stea la picioarele ei: n-ai decât să-ţi arăţi strălucirea – şi verişoara ta bălaie va păli.

— Philip, nu-i frumos să aplici prostiile mele la lucruri adevărate, îl mustră Maggie cu o expresie jignită. De parcă eu, cu rochiile mele vechi, şi lipsită de orice educaţie cum sunt aş putea să fiu vreodată rivala micuţei şi iubitei mele Lucy care ştie să facă o grămadă de lucruri minunate, şi e de zece ori mai frumoasă decât mine – chiar dac-aş fi atât de rea şi de josnică încât să doresc să-i fiu rivală. Şi pe urmă, eu nu mă duc niciodată la mătuşa Deane când e lume: iar Lucy vine să mă vadă şi mă cheamă uneori la ea numai pentru că e bună şi drăguţă şi mă iubeşte.

— Maggie, spuse Philip uimit, ce-i cu tine? Până acum nu luai glumele în serios. Probabil că ai fost azi dimineaţă la St. Ogg's şi te-ai molipsit de atmosfera îmbâcsită de acolo.

— Dacă ai vrut să glumeşti, răspunse Maggie zâmbind, să ştii că a fost o glumă proastă. În schimb cred c-a fost o lecţie bună. Cred c-ai vrut să-mi aminteşti că sunt uşuratică şi doresc să fiu admirată de toată lumea. Dar să ştii că nu ţin cu femeile brune pentru că sunt eu brună, ci pentru că ţin cu oamenii nefericiţi: dacă fata bălaie ar fi fost cea părăsită, eu aş fi iubit-o pe ea mai mult decât

---

[1] Eroine ale romanelor lui Walter Scott: *Ivanhoe*, *Waverley şi Piratul.*

pe cealaltă. Eu ţin întotdeauna partea îndrăgostiţilor respinşi din romane.

— Atunci tu n-ai putea să respingi niciodată pe nimeni, nu-i aşa Maggie? întreabă Philip roşindu-se puţin.

— Nu ştiu, răspunse Maggie şovăind. Apoi cu un zâmbet care-i lumină toată faţa, continuă: Ba cred că aş putea, dac-ar fi un om îngâmfat, dar dacă s-ar arăta foarte umil după aceea, m-aş lăsa înduplecată.

— M-am întrebat adesea, rosti Philip cu oarecare efort, dacă tu ai fi în stare să iubeşti un om la care celelalte femei nu s-ar uita niciodată.

— Depinde de ce nu s-au uitat, spuse Maggie râzând. Poate că-i un om nesuferit. Poate că priveşte printr-un monoclu schimonosindu-şi faţa, aşa cum face tânărul Torry. Îmi închipui că asta nu poate să placă celorlalte femei, dar nici mie nu-mi place şi nu mi-a fost niciodată milă de tânărul Torry. Nu mi-e milă de oamenii îngâmfaţi. Cred că n-au nevoie de ajutorul nimănui.

— Dar închipuie-ţi, Maggie... Închipuieşte-ţi c-ar fi vorba de un om care nu e îngâmfat – care-şi dă seama că n-are de ce să fie îngâmfat – care a fost blestemat din copilărie cu o anumită suferinţă – şi pentru care tu ai fi luceafărul vieţii – care te-ar iubi, te-ar diviniza atât, încât s-ar considera fericit chiar dacă i-ai îngădui numai să te vadă, din când în când...

Philip se opri îngrozit că destăinuirea lui ar putea alunga tocmai această fericire – era aceeaşi groază care-l împiedicase să-şi declare dragostea atâtea luni de-a rândul. Un sentiment de jenă îl făcu să-şi dea seama că era o prostie să-i spună toate astea.

Maggie se purtase în dimineaţa aceea cu indiferenţa şi cu naturaleţea ei obişnuită. Dar acum nu mai părea indiferentă. Uimită de emoţia neobişnuită cu care vorbise Philip, se întoarse brusc să se uite la el şi, în timp ce tânărul continua să vorbească, faţa ei se schimbase cu totul – se roşise şi trăsăturile i se încordaseră puţin, aşa cum se întâmplă când auzi anumite lucruri care te fac să-ţi schimbi părerile de până atunci. Nu mai scoase nicio vorbă şi, făcând câţiva paşi spre trunchiul unui copac căzut la pământ, se aşeză de parcă ar fi fost sleită de puteri. Tremura.

— Maggie, continuă Philip, pe care tăcerea ei îl îngrijora din ce în ce mai tare, am fost un prost că ţi-am spus toate astea – te rog să uiţi tot ce ţi-am înşiruit. O să fiu mulţumit dacă lucrurile rămân cum au fost până acum.

Vorbea cu atâta amărăciune, încât Maggie se simţi obligată să spună ceva:

— Sunt uimită, Philip.... nu m-am gândit niciodată la asta.. Şi efortul de a rosti cele câteva cuvinte îi umplu ochii de lacrimi.

— Spune-mi, Maggie, vorbele mele te fac să mă urăşti? întrebă Philip cu pasiune. Mă crezi nebun şi înfumurat?

— Vai, Philip, cum poţi să-ţi închipui una ca asta? De parcă n-aş fi recunoscătoare pentru orice fel de dragoste. Dar... nu m-am gândit niciodată că ai putea să fii iubitul meu. Gândul că aş putea avea vreodată un iubit mi se părea irealizabil – ca un vis – sau ca una dintre poveştile pe care ţi le plăsmuieşti în minte.

— Atunci, poţi să te gândeşti la mine ca la iubitul tău, Maggie? întrebă Philip, aşezându-se lânga ea şi luându-i mâna, cu exaltarea pe care ţi-o dă o experienţă neaşteptată. Tu mă iubeşti?

Maggie se făcu palidă. Îi venea greu să răspundă la această întrebare directă. Dar privirea ei întâlni ochii lui Philip, în clipa aceea umezi şi strălucitori de frumuseţea pe care le-o dădea dragostea lui stăruitoare. Maggie vorbi cu şovăială, dar cu afecţiunea caldă şi simplă a adolescenţei:

— Nu cred că aş putea iubi pe cineva mai mult decât te iubesc pe tine; şi nu preţuiesc nimic mai mult pe lume decât calităţile pentru care te iubesc. Se opri o clipă, apoi adăugă: Dar ar fi mai bine să nu mai vorbim de asta, nu-i aşa, Philip? Ştii bine că dacă s-ar descoperi prietenia noastră n-am putea continua să fim nici măcar preteni. Ştiam eu că n-a fost bine c-am cedat şi-am continuat să ne vedem – cu toate că în anumite privinţe asta m-a făcut foarte fericită; şi acum mi-e din nou teamă că totul va sfârşi rău.

— Dar până acum nu s-a întâmplat nimic rău, Maggie, şi dacă ai fi lăsat teama să te călăuzească, ai fi trăit încă un an posomorât în care sufletul ţi-ar fi amorţit, în loc să renaşti şi să devii din nou cea de odinioară.

Maggie dădu din cap.

— A fost foarte plăcut, ştiu, mi-au plăcut discuţiile noastre şi cărţile şi sentimentul ce-l încercam când mă gândeam la plimbările pe care le vom face împreună, când voi putea să-ţi înşir toate lucrurile la care m-am gândit când eram departe de tine. Dar toate astea m-au făcut să-mi pierd liniştea – să mă gândesc mult la viaţa asta – şi să doresc din nou o seamă de lucruri – sunt sătulă de casă, şi totuşi mă doare că m-am săturat de părinţi. Eu cred că a fost mai

bine când sufletul meu era, cum spui tu, „amorţit“ – a fost mai bine pentru mine, că atunci amorţiseră şi dorinţele egoiste.

Philip se ridicase din nou în picioare şi se plimba agitat de colo-colo.

— Nu, Maggie, ai idei greşite despre stăpânirea de sine, ţi-am mai spus-o de atâtea ori. Ceea ce numeşti tu stăpânire de sine – adică a închide ochii şi urechile faţă de orice în afară de un singur fel de impresii – înseamnă, la o fire ca a ta, să cultivi o monotonie.

Vorbise cu oarecare enervare, dar după o clipă se aşeză din nou lângă ea şi-i luă mâna.

— Nu te mai gândi la trecut, Maggie, gândeşte-te numai la dragostea noastră. Dacă poţi într-adevăr să rămâi lângă mine cu tot sufletul, vom învinge cu timpul toate piedicile: trebuie numai să avem răbdare. Eu mă pot hrăni cu speranţe. Uită-te la mine, Maggie, şi spune-mi: crezi că poţi să mă iubeşti? Nu te uita la copacul acela despicat! E semn rău!

Maggie îşi întoarse ochii mari şi negri către el şi zâmbi cu tristeţe.

— Hai, Maggie, spune-mi o vorbă bună; altfel o să cred că erai mai drăguţă cu mine la Lorton. Odată, când eram la Lorton, m-ai întrebat dacă mi-ar plăcea să mă săruţi – ţi-aminteşti? – şi mi-ai făgăduit c-o să mă săruţi când o să ne întâlnim din nou. Dar nu te-ai ţinut de cuvânt!

Amintirea acelor timpuri de demult i se păru lui Maggie o uşurare. Prezentul devenea astfel mai familiar. Îl sărută aproape tot atât de simplu şi de liniştit ca la doisprezece ani. Ochii lui Philip străluciră de fericire, dar cuvintele pe care le rosti îndată după aceea exprimau nemulţumire.

— Nu pari destul de fericită, Maggie. Te sileşti să-mi spui că mă iubeşti, din milă.

— Nu, Philip, răspunse Maggie scuturând din cap, aşa cum făcea când era copil. Ţi-am spus adevărul. Totul e nou şi ciudat pentru mine. Dar nu cred că aş putea iubi pe cineva mai mult decât te iubesc pe tine! Mi-ar plăcea să fiu veşnic împreună cu tine – să te fac fericit. Am fost întotdeauna fericită alături de tine. Dar există un lucru pe care nu l-aş face niciodată, nici măcar de dragul tău; să-l supăr pe tata. Să nu-mi ceri asta niciodată.

— Nu, Maggie, n-am să-ţi cer nimic. Sunt gata să îndur orice – sunt în stare să aştept încă un an doar pentru un sărut, dacă-mi promiţi că n-ai să iubeşti pe altul mai mult decât pe mine.

— Nu, îl asigură Maggie zâmbind. N-am să te fac să aştepţi atât de mult. Dar după o clipă, reluându-şi expresia serioasă, adăugă ridicându-se în picioare: Dar ce-o să spună tatăl tău, Philip? Vezi, am ştiut eu că nu se poate să fim mai mult decât prieteni, mai mult decât frate şi soră în taină, aşa cum am fost până acum. Hai să nu ne mai gândim c-am putea însemna vreodată altceva unul pentru altul.

— Nu, Maggie, eu nu pot renunţa la tine – decât dacă ce mi-ai spus n-a fost adevărat şi ţii într-adevăr la mine doar ca la un frate. Spune-mi adevărul!

— Ţi-am spus adevărul, Philip. Crezi că de când eram copil, din zilele în care Tom se purta frumos cu mine, am cunoscut vreodată o fericire mai mare decât aceea de a fi cu tine? Mintea ta e un fel de univers pentru mine: ştii să-mi spui tot ce mă interesează, cred că alături de tine n-am să mă plictisesc niciodată.

Se plimbau mână în mână, uitându-se unul la celălalt. Maggie se grăbea, căci simţea că-i timpul să se întoarcă acasă. Dar sentimentul că aveau să se despartă peste câteva clipe o făcea să se întrebe îngrijorată dacă nu cumva lăsase, fără să vrea, vreo impresie dureroasă în sufletul lui Philip. Era una dintr-acele clipe primejdioase când vorbele sunt în acelaşi timp sincere şi amăgitoare – când sentimentele, ridicându-se mult deasupra intensităţii lor obişnuite, ating culmi la care după aceea nu mai ajungi niciodată.

Se opriră printre pinii scoţieni ca să-şi spună la revedere.

— Viaţa mea va fi deci plină de speranţă, Maggie, şi voi putea fi totuşi fericit! Mai fericit decât toţi ceilalţi bărbaţi? Aparţinem într-adevăr unul altuia – pentru totdeauna – fie că suntem împreună sau despărţiţi, nu-i aşa?

— Da, Philip, aş vrea să nu ne mai despărţim niciodată; aş vrea să te fac fericit.

— Eu aştept altceva – mă întreb dacă o să se întâmple.

Maggie zâmbi printre lacrimi, apoi se aplecă să sărute faţa palidă care strălucea de dragoste sfioasă şi părea să implore, ca faţa unei femei, şi atunci Maggie avu o clipă de adevărată fericire – o clipă în care se simţi convinsă că sacrificiile vor face această dragoste cu atât mai plină şi mai satisfăcătoare.

Se întoarse şi o porni iute spre casă, simţind că, în ceasul acela care se scursese de când venise pe acelaşi drum, viaţa ei luase o nouă întorsătură. Urzeala de visuri nelămurite va trebui să se

îngusteze însă din ce în ce, şi toate firele gândurilor şi emoţiilor se vor contopi treptat în ţesătura care forma viaţa ei de fiecare zi.

Capitolul V
Copacul despicat

Se întâmplă foarte rar ca o taină să fie trădată sau dezvăluită în felul în care ne închipuim noi c-o să se întâmple. De câte ori ţi-e teamă de un lucru, îţi apare în minte un deznodământ îngrozitor, dramatic, care te urmăreşte mereu, în ciuda celor mai viabile argumente care ar pleda împotriva lui.

În cursul anului în care Maggie purtase în suflet povara tainei ei, ar fi putut oricând să fie descoperită, fie că s-ar fi întâlnit pe neaşteptate cu taică-său, fie că s-ar fi întâlnit cu Tom în timp ce se plimba cu Philip la Red Deeps. Şi, totuşi, îşi dădea seama că era greu să se întâmple aşa ceva; dar ăsta era deznodământul prefigurat în mintea ei de teama care n-o părăsea niciodată. Faptele mărunte, neînsemnate şi indirecte care rezultă din coincidenţe aparent banale şi din stări de spirit imponderabile constituie mecanismul preferat al întâmplării, dar nu şi materia asupra căreia e în stare să speculeze imaginaţia.

Una dintre persoanele care în mintea lui Maggie se asocia cel mai puţin cu pericolul era mătuşa Pullet. Nu locuia la St. Ogg's şi nefiind nici foarte perspicace, nici foarte susceptibilă, ar fi fost absurd să se teamă mai degrabă de ea decât de mătuşa Glegg. Şi, cu toate astea, calea fatalităţii – drumul trăsnetului – aveau să fie întruchipate tocmai de mătuşa Pullet. Nu locuia la St. Ogg's, dar drumul de la Garum Firs trecea pe lângă Red Deeps, la capătul celălalt al potecii pe care venea de obicei Maggie.

A doua zi după ultima ei întâlnire cu Philip fiind duminică şi domnul Pullet fiind obligat să se ducă la biserica din St. Ogg's, cu pălărie şi brasardă de doliu, doamna Pullet profită să ia masa la sora Glegg şi ceaiul cu biata soră Tulliver. Duminica era singura zi în care Tom îşi petrecea după-masa acasă şi, la data de care vorbim, dispoziţia mai bună în care se aflase în ultimul timp se manifestase printr-o discuţie veselă cu taică-său şi prin invitaţia „hai Maggie, vino şi tu cu noi!“, atunci când o chemă pe maică-sa la o plimbare în grădină, ca să privească cireşii în floare. În ultima vreme fusese mai binevoitor faţă de Maggie, care se purtase mai puţin ciudat şi mai renunţase la ascetism. Începuse chiar să fie

mândru de ea: auzise multă lume declarând că sora lui e foarte frumoasă. În ziua aceea, faţa ei avea o strălucire deosebită, născută dintr-o emoţie interioară în care se amestecau, pe lângă plăcere, îndoiala şi durerea, dar care ar fi putut uşor trece drept un semn de fericire.

— Arăţi foarte bine, drăguţă, spuse mătuşa Pullet, dând cu tristeţe din cap în timp ce se aşezau la masa rotundă de ceai. Nu mi-am închipuit niciodată că fie-ta o să se facă atât de frumoasă, Bessy. Dar de ce nu porţi roz, drăguţă? Rochia asta albastră, pe care ţi-a dat-o mătuşa Glegg, te face să arăţi ca o sperietoare. Jane n-a avut niciodată gust! De ce nu porţi rochia de la mine?

— E prea frumoasă şi prea elegantă, mătuşă, şi cred că e prea pretenţioasă pentru mine – cel puţin în comparaţie cu celelalte lucruri pe care le port alături de ea.

— Sigur c-ar fi nepotrivită daca n-ar şti lumea c-ai primit-o de la cineva care-şi poate permite să-ţi dea asemenea lucruri, după ce le-a purtat o vreme. E firesc să-i dau nepoată-mii din când în când câte ceva – haine pe care eu pot să-mi permit să le cumpăr în fiecare an şi pe care nu ajung să le uzez niciodată. Cât priveşte pe Lucy, ei nu-i dau nimic, că are de toate – lucrurile cele mai alese. Sora Deane poate să ţină capul sus, cu toate că tare-i galbenă săraca – mă tem că boala asta de ficat o s-o doboare. Aşa a spus de altfel şi vicarul ăl nou, doctorul Kenn, azi la înmormântare.

— Ce predicator minunat! Nu-i aşa, Sophy? exclamă doamna Tulliver.

— Şi Lucy avea un guler minunat, în astă zi binecuvântată, continuă doamna Pullet cu ochii pierduţi şi gândul aiurea, nu spun că n-am şi eu gulere d-astea, dar numai gulerele mele cele mai bune pot sta alături de al ei.

— Aud că domnişoarei Lucy i se spune clopoţelul[1] din St. Ogg's... da' nu înţeleg de ce! remarcă domnul Pullet care se simţea uneori copleşit de misterele etimologiei.

— Aş! spuse domnul Tulliver gelos pentru Maggie, e mititică şi nu prea are trup de femeie, dar dacă penele-s frumoase e şi pasărea frumoasă. Eu unu' nu prea mă omor după femeile de-o şchioapă; par proaste când stau lângă un bărbat... ele mici, ei mari!... nu se potrivesc... Eu, unul, când mi-am ales nevastă, am ales-o cum trebuie – nici prea mică, nici prea mare.

---

[1] Joc de cuvinte intraductibil: domnul Pullet confunda cuvîntul *bell,* care înseamnă „clopot“, cu *belle* - „frumoasă“.

Biata lui nevastă, cu frumuseţea ei ofilită, zâmbi încântată.

— Dar nu-s toţi bărbaţii înalţi, interveni unchiul Pullet, trăgând spuza pe turta lui. Un tânăr poate foarte bine să fie frumos şi fără să aibă doi metri, ca domnul Tom, aici de faţă.

— Ce tot vorbiţi de oameni că-s înalţi sau scunzi, gândiţi-vă mai bine că e o fericire să nu fii ghebos, spuse mătuşa Pullet. Uite, de exemplu, băiatu' acela cocoşat al lui Wakem – l-am văzut azi la biserică. Când te gândeşti ce avere o să aibă într-o zi, ţi se face rău. Şi se spune că-i foarte ciudat şi singuratic – nu-i prea place să stea printre oameni. Nu m-ar mira să-şi piardă într-o zi minţile, că ori de câte ori o luăm pe drumul ăsta îl vedem apărând de după copacii şi mărăcinii de la Red Deeps.

Faptul că doamna Pullet spuse că-l vede mereu pe Philip în locul de care pomenise, deşi nu-l văzuse de fapt decât de două ori, produse asupra lui Maggie un efect cu atât mai puternic, cu cât Tom se afla drept în faţa ei, şi Maggie ar fi dorit din tot sufletul să pară indiferentă. Roşi la auzul numelui lui Philip şi continuă să roşească din ce în ce mai tare până când, auzind-o pe doamna Pullet că pomeneşte de Red Deeps, avu impresia că întreaga ei taină fusese descoperită şi nu îndrăzni nici măcar să ia linguriţa în mână de frică să nu se vadă că tremură. Rămase cu mâinile împreunate sub masă, necutezând să se mai uite în jur. Din fericire, taică-său era aşezat pe aceeaşi parte a mesei, lângă unchiul Pullet, şi nu putea să-i vadă faţa decât dacă se apleca înainte. Vocea maică-sii îi dădu un sentiment de uşurare. Doamna Tulliver voia să schimbe vorba, căci era întotdeauna îngrijorată când se pomenea de Wakem în faţa lui bărbatu-său.

Maggie recapătă încetul cu încetul destul calm ca să-şi ridice ochii, întâlni privirea lui Tom, care întoarse însă brusc capul. În seara aceea, înainte de a adormi, Maggie se întrebă dacă nu cumva Tom bănuise ceva văzând-o atât de încurcată. Poate că nu; poate îşi închipuise doar că fusese îngrijorată din cauză că mătuşă-sa pomenise de Wakem în prezenţa tatălui lor; maică-sa, cel puţin, aşa gândise. Pentru taică-său, Wakem era ca o boală care l-ar fi desfigurat, pe care trebuia s-o îndure în mod conştient, dar părea exasperat ori de câte ori îi recunoşteau alţii existenţa. Şi Maggie se gândea că oricâtă emoţie ar fi arătat în legătură cu taică-său, tot n-ar fi fost de mirare.

Dar Tom avea ochi prea pătrunzători ca să se declare mulţumit cu o asemenea interpretare. Văzuse clar că roşeaţa şi agitaţia lui

Maggie însemnau altceva decât grija faţă de taică-său. Şi, când încercă să-şi reîmprospăteze toate detaliile care ar fi putut da un contur bănuielilor lui, îşi aminti că o auzise de curând pe maică-sa certând-o pe Maggie că se plimbase la Red Deeps după ploaie şi venise acasă cu pantofii plini de pământ roşu. Totuşi, lui Tom, căruia îi era tot atât de silă de infirmitatea lui Philip ca şi pe vremuri, nu-i prea venea să creadă că soră-sa ar putea simţi altceva decât un interes prietenesc pentru această fiinţă care constituia o excepţie nefericită faţă de ceilalţi oameni. Tom avea un fel de repulsie superstiţioasă pentru tot ceea ce era neobişnuit. Dragostea faţă de un infirm i se părea un lucru îngrozitor la orice femeie, dar când era vorba de sora lui, îl considera de nesuportat. Dar oricare ar fi fost relaţiile lui Maggie cu Philip, trebuiau oprite imediat; Maggie călcase peste sentimentele cele mai puternice ale tatălui ei, şi peste ordinele precise ale fratelui ei, în afară de faptul că, întâlnindu-se cu Philip pe ascuns, se şi compromitea.

A doua zi de dimineaţă, Tom plecă de acasă în acea stare de spirit care te face să consideri cele mai obişnuite evenimente drept coincidenţe semnificative.

În după-amiaza aceea, pe la trei şi jumătate, se duse la debarcader să discute cu Bob Jakin despre vaporul de mărfuri „Adelaide“ care trebuia să sosească într-o zi sau două, aducând nişte răspunsuri de mare însemnătate pentru amândoi.

— Hei, spuse Bob fără nicio legătură cu ce discutau privind peste câmpiile din cealaltă parte a râului. Uite-l pe cocoşatul de Wakem... Îl ştiu de la o poştă, şi pe el şi umbra lui: tot umblă mereu, pe acolo, pe mal.

Tom păru deodată străfulgerat de o idee.

— Trebuie să plec, Bob, spuse el, mi-am adus aminte că am o treabă.

Se duse repede la depozit şi aranjă să-i ţină cineva locul, pretextând că e chemat acasă pentru o treaba urgentă. O porni spre casă cu pas grăbit şi pe drumul cel mai scurt. Se opri să deschidă poarta pe îndelete ca să poată intra cu un aer calm. Tocmai atunci Maggie apăru în uşa din faţă cu boneta pe cap şi broboada pe umeri. Presupunerea lui se dovedise a fi întemeiată. O aşteptă la poartă. Văzându-l, Maggie tresări cu violenţă.

— Cum de te-ai întors acasă, Tom? Ce s-a întâmplat? Maggie vorbea încet, cu un tremur în glas.

— M-am întors ca să merg cu tine la Red Deeps să-l întâlnesc pe

Philip Wakem, spuse Tom încruntându-se, şi cuta din mijlocul frunţii, care devenise ceva obişnuit la el, se adâncea pe măsură ce vorbea.

Maggie rămase locului, neputincioasă – palidă şi îngheţă. Tom aflase, deci, totul. În cele din urmă spuse: „Nu merg“, şi se întoarse.

— Ba da, ai să mergi. Dar mai întâi vreau să vorbesc cu tine – unde-i tata?

— A plecat, cu calul!

— Dar mama?

— Cred că e în curte, la păsări!

— Atunci pot să intru fără să mă vadă.

Intrară în casă şi Tom se duse în salon, strigând-o pe Maggie să-l urmeze.

Maggie se supuse şi Tom închise uşa în urma lor.

— Şi acum, Maggie, te rog să-mi spui imediat tot ce s-a petrecut între tine şi Philip Wakem!

— Tata ştie? întreabă Maggie, continuând să tremure.

— Nu, spuse Tom indignat. Dar o să ştie, dacă încerci să mai umbli cu minciuni.

— Nu vreau să umblu cu nicio minciună, răspunse fata roşindu-se de mânie, la auzul acestui cuvânt spus în legătură cu purtarea ei.

— Atunci, spune-mi adevărul.

— Poate că-l ştii.

— N-are a face dacă-l ştiu sau nu. Spune-mi ce s-a întâmplat că, dacă nu, îi mărturisesc totul tatii.

— Atunci îţi spun de dragul tatii.

— Frumos îţi şade să pretinzi că-l iubeşti, când ai călcat peste sentimentele lui cele mai adânci.

— Tu nu greşeşti niciodată, Tom! îl ironiză Maggie.

— Nu. Nu cu bună ştiinţă, răspunse Tom sincer şi cu mândrie. Dar atâta vreau să te întreb, ce s-a petrecut între tine şi Philip Wakem. Când te-ai întâlnit pentru prima dată cu el la Red Deeps?

— Acum un an, răspunse Maggie încet. Severitatea lui Tom o făcea să fie sfidătoare şi, pentru moment, se simţea mai puţin vinovată. Nu mai e nevoie să-mi pui nicio întrebare. Suntem prieteni de un an. Ne-am întâlnit şi ne-am plimbat destul de des şi mi-a împrumutat cărţi.

— Asta-i tot? întreabă Tom, uitându-se fix la ea şi continuând să

se încrunte.

Maggie se opri o clipă; apoi hotărî să-i arate lui Tom că n-are de ce s-o acuze de minciună; spuse cu mândrie:

— Nu. Nu chiar tot. Sâmbătă mi-a spus că mă iubeşte. Nu mi-aş fi închipuit niciodată asta – mă gândisem la el doar ca la un vechi prieten.

— Şi tu l-ai încurajat? întreabă Tom, cu o expresie scârbită.

— I-am spus că îl iubesc şi eu.

Tom rămase câteva clipe tăcut, cu mâinile în buzunare, uitându-se în pământ şi i se adresă cu răceală:

— Ascultă, Maggie, nu există decât două soluţii: ori te juri în mod solemn pe Biblia tatii că n-ai să te mai întâlneşti şi n-ai să mai vorbeşti niciodată între patru ochi cu Philip Wakem, ori refuzi, şi îi spun totul tatii. Şi luna asta, când datorită străduinţelor mele ar putea să fie din nou fericit, vrei să-i dai o lovitură făcându-l să afle că eşti o fiică neascultătoare, falsă, că te compromiţi prin întâlniri tainice cu fiul unui om care a contribuit să-l ruineze? Alege! declară Tom în încheiere, cu un ton hotărât şi glacial, ducându-se spre Biblia cea mare, luând-o şi deschizând-o la prima pagină unde se aflau consemnate momentele cele mai importante din viaţa familiei.

Era o dilemă îngrozitoare pentru Maggie.

— Tom, spuse Maggie obligată din orgoliu să-şi pledeze cauza. Nu-mi cere asta! Îţi făgăduiesc ca n-am să mai am de-a face cu Philip, daca mă laşi să-l mai văd o dată sau măcar să-i scriu şi să-i explic totul – am să renunţ atâta timp cât asta îl va face pe tata să sufere... să ştii că nutresc şi pentru Philip un sentiment de afecţiune. Nici el nu e fericit!

— Nu mă interesează sentimentele tale; ţi-am spus ce vreau: alege – şi repede, să nu intre mama.

— Dacă ţi-aş da cuvântul meu de onoare ar fi ca şi cum aş jura cu mâna pe Biblie. N-am nevoie de jurăminte ca să mă simt legată de o promisiune.

— Fă ce ţi-am cerut, zise Tom. Nu pot avea încredere în tine. Eşti uşuratică. Pune mâna pe Biblie şi spune: „Renunţ de acum încolo la orice discuţie între patru ochi şi la orice relaţii cu Philip Wakem“. Altfel ne acoperi pe toţi de ruşine şi îl amărăşti pe tata. La ce serveşte să mă străduiesc şi să mă lipsesc de toate plăcerile, ca să plătesc datoriile tatii dacă tu îl înfurii şi îl necăjeşti, tocmai acum când începe să-i meargă mai bine şi când poate din nou să ţină

capul sus.

— Vai, Tom... e adevărat că ai să plăteşti curând toate datoriile? întreabă Maggie, împreunându-şi mâinile într-o izbucnire de bucurie, care o facea să uite pentru o clipa cât era de nefericită.

— Da, dacă totul reuşeşte aşa cum nădăjduiesc! spuse Tom. Dar, adăugă el cu o voce care tremura de indignare, în timp ce eu făceam planuri şi mă străduiam ca tata să mai aibă parte de puţină linişte şi mulţumire înainte de a se prăpădi, în timp ce eu munceam pentru onoarea familiei tu făceai tot ce puteai ca să le distrugi pe amândouă.

Maggie simţi o remuşcare adâncă; pentru moment mintea ei încetă să mai lupte împotriva unui lucru care i se părea crud şi absurd şi, condamnându-se, îl justifică pe frate-său.

— Tom, vorbi ea încet, am greşit, dar eram atât de singură – şi-mi părea rău de Philip. Şi, pe urmă, eu cred că duşmania şi ura sunt păcate.

— Prostii! răspunse Tom. Datoria ta era clară. Nu vreau să mai aud nimic, vreau numai să-mi făgăduieşti cu cuvintele pe care ţi le-am spus.

— Dar trebuie să mai vorbesc o dată cu el!

— Ai să mergi să-i vorbeşti acum cu mine de faţă.

— Îţi dau cuvântul meu că n-am să-l mai întâlnesc şi n-am să-i mai scriu niciodată, fără voia ta. Ăsta-i singurul lucru pe care pot să ţi-l făgăduiesc. Şi dacă vrei, pot s-o jur cu mâna pe Biblie.

— Atunci jură!

Maggie puse mâna pe pagina de manuscris şi repetă făgăduiala. După aceea, Tom închise cartea şi-i porunci:

— Şi acum, hai să mergem!

Pe drum nu schimbară nicio vorbă. Maggie suferea dinainte pentru durerea lui Philip şi îi era groază de cuvintele jignitoare pe care i le va azvârli Tom în faţă; dar îşi dădea seama că ar fi fost zadarnic să încerce altceva decât o supunere totală. Tom avea un ascendent puternic asupra conştiinţei şi temerilor ei celor mai profunde. Se crispase auzind caracterizarea făcută purtării ei, caracterizare bazată pe argumente valabile şi, cu toate astea, se revolta din adâncul sufletului considerând-o nedreaptă, pentru că vădea o concepţie limitată. Pe de altă parte, toată furia lui Tom se îndrepta acum împotriva lui Philip. Nu-şi dădea seama cât din repulsia de odinioară, sau câtă mândrie şi duşmănie se amestecau în asprimea amară a vorbelor prin care avea de gând să-şi exercite

datoria de fiu şi de frate. Tom nu obişnuia să cerceteze amănunţit propriile lui raţiuni, după cum nu cerceta nicio altă problemă de natură abstractă. Era convins ca motivele sau acţiunile lui erau îndreptăţite, căci altfel le-ar fi respins.

Singura speranţă a lui Maggie era ca, pentru prima oară, să se fi ivit ceva care să-l fi împiedicat pe Philip să vină. Asta ar fi însemnat totuşi o amânare – şi apoi, cu timpul, poate că Tom i-ar fi îngăduit să-i scrie lui Philip. Când ajunseră în pădurea de pini, inima începu să-i bată de două ori mai tare. Maggie se gândi că asta era ultima clipă de aşteptare: de obicei Philip apărea în întâmpinarea ei de îndată ce ajungea în dreptul pinilor. Dar trecură de un luminiş de verdeaţă şi intrară pe o alee îngustă, mărginită de tufişuri, care cotea pe lângă dâmb. Încă o cotitură şi ajunseră atât de aproape de Philip, încât şi Tom şi el se opriră brusc, la distanţă de un metru unul de altul. Urmă o clipă de tăcere în care Philip îi aruncă o privire întrebătoare lui Maggie. Şi pe buzele ei palide, întredeschise, în expresia de groază a ochilor ei mari, văzu un răspuns. În fantezia ei bogată, Maggie îl văzu pe frate-său, înalt şi puternic, înşfăcându-l pe Philip care era atât de plăpând, zdrobindu-l şi călcându-l în picioare.

— Consideri purtarea dumitate demnă de un bărbat şi un gentleman? i se adresă Tom cu un ton de dispreţ şi batjocoră, de îndată ce Philip întoarse din nou privirea către el.

— Ce vrei să spui? întrebă Philip cu superioritate.

— Ce vreau să spun? Stai te rog mai departe de mine, că pun mâna pe dumneata! Uite ce vreau să spun: că ai profitat de prostia şi neştiinţa unei fete, ca s-o convingi să se întâlnească cu dumneata pe ascuns. Vreau să spun că ai îndrăznit să-ţi baţi joc de onoarea unei familii care trebuie să-şi păstreze un nume bun şi cinstit.

— Nu-i adevărat, îl întrerupse Philip cu violenţă. Nu mi-aş bate niciodată joc de ceva, ştiind că ştirbesc fericirea lui Maggie. Mi-e mai dragă decât ţi-e dumitale. O respect mai mult decât ai să fii vreodată în stare s-o respecţi dumneata. Mi-aş da viaţa pentru ea.

— Lasă tâmpeniile astea pompoase. Vrei cumva să spui că nu ştiai că-i faci un rău dacă te întâlneşti cu ea săptămâni de-a rândul? Pretinzi că aveai vreun drept să-i faci mărturisiri de dragoste, chiar dacă ai fi fost un soţ potrivit pentru ea, atunci când ştiai bine că nici tatăl ei, nici tatăl dumitate n-ar fi consimţit niciodată să vă căsătoriţi? Ştii ce-ai făcut? Ai încercat să te furişezi în sufletul unei

fete frumoase, care n-a împlinit nici optsprezece ani, şi care a fost ţinută departe de lume din pricina nenorocirilor lui taică-său! Asta-i noţiunea dumitale strâmbă despre onoare? Eu numesc asta perfidie josnică – numesc asta să profiţi de situaţie ca să dobândeşti ceea ce n-ai fi dobândit niciodată prin mijloace drepte.

— Iar dumneata consideri că te porţi ca un bărbat când îmi vorbeşti cum îmi vorbeşti, spuse Philip cu amărăciune, cutremurându-se de emoţie violentă. Uriaşii au avut întotdeauna monopolul prostiei şi al neruşinării. Dumneata nici măcar nu eşti în stare să înţelegi ce simt eu pentru Maggie. Sentimentele mele faţă de ea sunt atât de puternice, încât aş putea ajunge până la a dori să fiu prieten cu dumneata!

— Nu ţin deloc să-ţi înţeleg sentimentele, spuse Tom cu un dispreţ nimicitor. Ceea ce doresc eu e să mă înţelegi dumneata pe mine – să înţelegi că de sora mea am grijă eu şi dacă îndrăzneşti să faci cea mai mică încercare de a te apropia de ea sau de a-i scrie, sau dacă încerci cât de cât să pui stăpânire pe sufletul ei, trupul dumitale păcătos şi jalnic, care ar fi trebuit să te facă să fii mai modest, n-o să te poată apăra. Am să te snopesc în bătaie – am să te fac de râsul lumii! Crezi c-o să fie vreun om pe lume care să nu râdă la gândul că dumneata ai putea fi iubitul unei fete frumoase?

— Tom, isprăveşte... – nu vreau să te mai ascult, izbucni Maggie, cu o voce sugrumată de emoţie.

— Stai, Maggie! o linişti Philip, făcând un mare efort să vorbească. Apoi, uitându-se la Tom zise: îmi închipui că dumneata ai târât-o pe Maggie aici, ca să te asculte cum mă ameninţi şi mă insulţi! Ăsta ţi s-a părut bineînţeles mijlocul cel mai potrivit ca să mă influenţezi. Dar ai greşit. Las-o pe sora dumitale să vorbească. Dacă-mi spune că este gata să renunţe la mine, am să mă supun dorinţelor ei întru totul.

— A trebuit să accept pentru tata, de dragul lui, se tângui Maggie cu un ton de implorare. Tom mă ameninţă să-i spună tatii. Şi tata n-ar îndura niciodată una ca asta; am făgăduit, am jurat că nu voi mai avea nimic de-a face cu tine fără ştirea lui Tom.

— Ajunge, Maggie! Eu nu-mi voi schimba sentimentele, dar doresc ca tu să te consideri cu totul liberă. Te rog doar un singur lucru: să ai încredere în mine şi să nu uiţi că-ţi vreau numai binele.

— Desigur, izbucni Tom exasperat de atitudinea lui Philip. Acum poţi spune că-i vrei binele, dar îi voiai binele şi înainte?

— Da, şi poate c-am facut-o cu oarecare risc. Dar doream să aibă

un prieten care să-i fie credincios toată viaţa – care s-o iubească şi s-o înţeleagă mai bine decât un frate grosolan şi îngust la minte, faţă de care şi-a irosit întotdeauna dragostea în zadar.

— Da, e adevărat că felul meu de a ocroti e deosebit de-al dumitale; şi am să-ţi spun care e: vreau s-o împiedic să se împotrivească dorinţelor tatălui ei şi să-i facă numele de râs; vreau s-o împiedic să-şi irosească tinereţea cu dumneata – să ajungă de râsul lumii – să fie dispreţuită de un om ca tatăl dumitale, fiindcă nu-i destul de bună pentru fiul lui. Ştii bine ce fel de preţuire şi de dreptate îi pregăteai. Nu vreau să mă las înşelat de vorbe frumoase. Pentru mine contează faptele. Hai, vino Maggie!

În timp ce vorbea, Tom o apucă pe Maggie de mâna dreaptă, dar ea îi întinse mâna stângă lui Philip, care i-o strânse aruncându-i o privire arzătoare, apoi se depărtă în grabă.

Tom şi Maggie făcură câţiva paşi în tăcere. Tom continua s-o ţină strâns de mână, de parcă ar fi silit un inculpat să părăsească locul crimei. În cele din urmă, Maggie îşi trase mâna cu o mişcare bruscă şi violentă şi dădu frâu liber furiei pe care o stăpânise atâta vreme.

— Să nu-ţi închipui că-ţi dau dreptate sau că mă supun voinţei tale. Tom, meriţi tot dispreţul pentru sentimentele de care ai dat dovadă când ai vorbit cu Philip; ai fost groaznic cu toate aluziile tale la infirmitatea lui. Au fost jignitoare şi laşe! Toată viaţa ai învinovăţit pe alţii – şi ai fost întotdeauna convins că tu ai dreptate – asta pentru că nu ai un spirit destul de larg să-ţi dai seama că există pe lume şi lucruri mai bune decât purtarea ta şi scopurile tale meschine.

— Sigur că da, spuse Tom cu răceală. E adevărat, nu găsesc că purtarea ta sau scopurile tale ar fi mai bune decât ale mele... Dacă purtarea ta şi a lui Philip Wakem au fost atât de bune şi de frumoase, atunci, spune-mi, de ce ţi-e ruşine să se afle? Eu ştiu ce am urmărit purtându-mă cum m-am purtat. Şi am reuşit. Dar ţie ce ţi-au adus purtările tale? Ţie sau altora? Ţi-au adus vreodată ceva bun?

— Nu vreau să mă apăr, răspunse Maggie, continuând să vorbească pe un ton violent. Ştiu că am greşit... de multe ori... mereu. Şi totuşi, uneori când am greşit a fost pentru că am sentimente pe care ar fi fost bine să le ai şi tu. Dacă tu ai greşi vreodată... dacă ai face un lucru urât, mi-ar părea rău să suferi. Nu mi-ar plăcea să te vad veşnic pedepsit. Dar ţie îţi face plăcere să mă pedepseşti... Ai fost întotdeauna aspru şi rău cu mine – chiar şi

pe vremea când eram mică şi te iubeam mai mult ca orice pe lume, mă lăsai să mă culc seara plângând, fără să mă ierţi. N-ai niciun pic de milă în suflet: nu-ţi dai seama de cusururile şi păcatele tale. E un păcat să fii rău, nu-i demn de un om şi un creştin. Eşti un fariseu! Nu-i mulţumeşti lui Dumnezeu decât pentru virtuţile tale – îţi închipui că sunt destul de mari ca să-ţi îngăduie să-i ceri orice. Nici măcar nu-ţi poţi închipui că există sentimente pe lângă care strălucirea virtuţilor tale nu e decât beznă!

— Bine, spuse Tom cu răceală şi dispreţ, dacă sentimentele tale sunt superioare, aş vrea să ţi le manifeşti într-alt fel decât printr-o purtare care ne-ar face de râs pe toţi – sau prin izbucniri caraghioase care cad dintr-o extremă în alta. Spune-mi, te rog, cum ţi-ai dovedit dragostea faţă de mine sau de taică-meu, dragostea asta de care vorbeai? Trecând peste dorinţele noastre şi minţindu-ne! Eu am un alt fel de a-mi dovedi dragostea.

— Fiindcă tu eşti bărbat, şi eşti puternic, şi poţi face ceva în viaţă!

— Atunci, dacă tu nu poţi face nimic, supune-te celor care pot!

— Mă voi supune atunci când cred eu că e mai bine şi drept să mă supun. M-aş supune chiar şi unei hotărâri nedrepte dacă mi-ar cere tata, dar nu mă voi supune niciodată unei asemenea hotărâri, dacă mi-o ceri tu. Te lauzi cu virtuţile tale, de parcă virtuţile astea te-ar îndreptaţi să fii rău şi laş. Să nu-ţi închipui c-am să renunţ la Philip Wakem, fiindcă mi-o ceri tu. Infirmitatea pentru care l-ai jignit m-ar face să rămân alături de el şi să-l iubesc cu atât mai mult.

— Foarte bine, dacă aşa vezi lucrurile, spuse Tom din ce în ce mai rece, nu mai e nevoie să adaugi nimic. Îmi dau seama ce prăpastie s-a săpat între noi. Ar fi bine să ne amintim de asta şi în viitor, şi să punem punct.

Tom se întoarse la St. Ogg’s să-l întâlnească pe unchiul Deane şi să primească de la el instrucţiuni în legătură cu un drum pe care urma să-l facă a doua zi dimineaţă.

Maggie urcă în camera ei să-şi verse prin lacrimi fierbinţi mânia în faţa căreia mintea lui Tom rămânea insensibilă. Apoi, după ce-şi potoli furia reţinută cât timp fusese cu Tom, îşi aminti de seninătatea în care trăise înainte ca scurta epocă de mulţumire ce sfârşise cu nenorocirea de azi să fi tulburat viaţa ei simplă şi clară. Pe vremea aceea îşi închipuise că realizase mari izbânzi şi dobândise o poziţie durabilă pe culmi de seninătate, deasupra ispitei şi zbuciumului omenesc. Şi iată că se afla din nou în mijlocul

unei lupte aprige împotriva pasiunii ei şi a altora. Viaţa nu era deci atât de scurtă şi odihna veşnică nu era atât de apropiată pe cât visase ea cu doi ani în urmă. Trebuia să mai lupte – poate chiar să mai sufere şi înfrângeri. Dacă ar fi simţit că e întru totul vinovată şi că Tom avea într-adevăr dreptate, ar fi putut să-şi redobândească mai uşor echilibrul moral. Dar pocăinţa şi supunerea ei erau mereu stăvilite acum de resentimente care se manifestau ca o îndreptăţită indignare. I se rupea inima când se gândea la Philip. Îşi amintea mereu de insultele pe care le îndurase, simţea cu intensitatea unei dureri fizice ceea ce simţise el, probabil, când Tom îi aruncase jignirile în obraz – o durere ascuţită care o făcea să lovească tare cu piciorul în podea şi să-şi încleşteze pumnii.

Şi, cu toate astea, cum de încerca, totuşi un sentiment nelămurit de uşurare că o siliseră să se despartă de Philip? Poate pentru că nu trebuia să se mai ascundă, ceea ce era o fericire, oricare i-ar fi fost preţul.

Capitolul VI
O victorie câştigată cu greu

Într-o seară, trei săptămâni mai târziu, în anotimpul în care priveliştea la moara Dorlcote era mai frumoasă decât oricând – castanii uriaşi fiind în floare, şi iarba mare presărată cu pansele – Tom Tulliver sosi acasă mai devreme ca de obicei. Trecând pe pod, privi cu dragoste – o dragoste adânc sădită în suflet – casa mare de cărămidă roşie care pe dinafară arăta întotdeauna veselă şi primitoare, oricât de goale i-ar fi fost încăperile şi oricât de triste ar fi fost sufletele celor dinăuntru. O lumină plăcută lucea în ochii albaştri-cenuşii ai lui Tom, în timp ce privea ferestrele casei; cuta de pe frunte nu-i dispărea niciodată, dar nu-i stătea rău: părea semnul unei voinţe neclintite şi putea fi lipsită de asprime atunci când ochii şi gura căpătau o expresie blândă. Pasul lui hotărât se iuţi: colţurile gurii se răzvrăteau împotriva efortului de a-şi stăpâni un zâmbet.

La ora aceea, cei din salon nu priveau către pod; în cameră domnea o tăcere resemnată: domnul Tulliver, în fotoliu, ostenit după un drum lung, călare, căzuse pe gânduri; privirea obosită îi era îndreptată mai cu seamă asupra lui Maggie, care stătea aplecată deasupra lucrului de mână, în timp ce maică-sa pregătea ceaiul.

Când auziră pasul binecunoscut, toţi ridicară miraţi privirile.

— Dar ce s-a întâmplat, Tom? întreabă tatăl. Ai venit mai devreme ca de obicei.

— Da. Nu mai aveam nimic de făcut, aşa că am plecat. Ce mai faci, mamă?

Tom se duse la maică-sa şi o sărută. Asta dovedea la el o bună dispoziţie neobişnuită. În ultimele trei săptămâni abia dacă schimbase o vorbă sau o privire cu Maggie, dar cum în genere nu prea era comunicativ acasă, părinţii nu observaseră nimic.

— Tată, începu Tom după ce sfârşiră ceaiul, ştii câţi bani sunt în cutia de tablă?

— Numai o sută nouăzeci şi trei de lire, spuse domnul Tulliver. În ultima vreme ai adus mai puţin... da' aşa-s tinerii... le place să-şi cheltuiască banii... cu toate că eu, unul, nu mi-am făcut mendrele înainte de majorat.

Domnul Tulliver vorbea cu o sfioasă nemulţumire.

— Tată, eşti sigur că avem numai atât? întrebă Tom. Te-aş ruga să te osteneşti să-mi aduci cutia de tablă. S-ar putea să te fi înşelat!

— Cum să mă înşel? făcu taică-său enervat. Doar i-am numărat de-atâtea ori. Da' dacă nu mă crezi, o aduc.

Pentru domnul Tulliver, care ducea o viaţă atât de mohorâtă, aducerea cutiei de tablă şi numărarea banilor constituiau întotdeauna o plăcere.

— Stai aici, mamă, i se adresă Tom, văzând-o că se ridică după plecarea lui taică-său.

— Să stea şi Maggie? întrebă doamna Tulliver. Cineva trebuie să strângă masa.

— Cum pofteşte, răspunse Tom cu indiferenţă.

Cuvintele lui o jigniră adânc pe Maggie. Era convinsă că Tom avea să-i comunice lui taică-său că poate să-i achite toate datoriile şi, de emoţie, simţi că inima începe să-i bată mai tare. Dar Tom nu ţinea ca ea să fie de faţă când le dădea o asemenea veste! Maggie scoase tava afară şi se întoarse imediat. Sentimentul că fusese nedreptăţită nu putea dăinui într-o împrejurare ca asta.

Domnul Tulliver aduse cutia de tablă şi o deschise, iar Tom se aşeză în colţul mesei lângă el; lumina roşiatică a apusului scotea la iveală expresia mohorâtă, ursuză şi obosită de pe chipul întunecat al tatălui şi bucuria care strălucea pe faţa bălaie a fiului, bucurie pe care cu greu reuşea s-o stăpânească. Mama şi Maggie stăteau în

celălalt capăt al mesei, prima într-o aşteptare placidă, Maggie cu sufletul la gură.

Domnul Tulliver numără banii, aşezându-i în grămăjoare pe masă. Apoi, uitându-se la Tom cu o privire pătrunzătoare, spuse:

— Uite! Vezi c-am avut dreptate?

Rămase tăcut, privind banii cu o descurajare amară.

— Lipsesc mai mult de trei sute de lire... o să mai treacă mult pân-o să fiu în stare să le strâng. Păcat c-am pierdut patruzeci şi două de lire cu grânele... mare păcat! Viaţa asta m-a răpus. Mi-au trebuit patru ani ca să pun banii ăştia deoparte... Şi nu ştiu, zău, dac-oi mai apuca să trăiesc alţi patru ani... Va trebui să-ţi încredinţez ţie plata datoriilor, continuă el, cu un tremur în voce, dacă n-o să-ţi schimbi gândul când ai s-ajungi major... Da’ cred că pân-atunci mă îngropi.

Îl privi enervat pe Tom, aşteptând o consolare de la el.

— Nu, tată, spuse Tom, plin de hotărâre, cu toate că şi glasul lui tremura. N-avea nicio grijă, că ai să le plăteşti. Ai să le plăteşti chiar dumneata, cu mâna dumitale.

Tonul cu care vorbea trăda ceva mai mult decât speranţă şi hotărâre. Domnul Tulliver simţi cum îi trece un fior prin tot trupul şi rămase cu ochii pironiţi asupra băiatului, plin de nerăbdare şi curiozitate, în timp ce Maggie, neputând să se stăpânească, alergă la taică-său şi îngenunche lângă el. Tom rămase o clipă tăcut, apoi continuă:

— Acum câtva timp unchiul Gleeg mi-a împrumutat ceva bani cu care să cumpăr şi să vând nişte marfă, şi afacerea a reuşit. Am trei sute douăzeci de lire la bancă.

Nici n-apucă să rostească ultimele cuvinte, că maică-sa se şi aruncă de gâtul lui, exclamând cu voce întretăiată de suspine:

— Vai, băiatul mamei, ştiam eu că ai să dregi lucrurile când ai să te faci mare!

Domnul Tulliver însă rămase tăcut: valul de emoţie îl gâtuise, nu era în stare să scoată nicio vorbă. Cei doi copii se speriară, gândindu-se ca nu cumva bucuria neaşteptată să-l doboare. Dar curând se ivi uşurarea binecuvântată a lacrimilor. Pieptul lat începu să zvâcnească, muşchii feţei se destinseră şi omul cu păr cărunt izbucni în hohote de plâns. Apoi, încetul cu încetul, se linişti şi începu să respire regulat. În cele din urmă, privindu-şi nevasta, spuse cu blândeţe:

— Bessy, vino să mă săruţi... băiatul te-a despăgubit. Poate că

acu’ o să ai parte de o viaţă mai bună.

Doamna Tulliver îl sărută. După ce îi ţinu o clipă mâna în mâna lui, morarul îşi aduse din nou aminte de bani:

— Era bine să-mi fi adus banii să mă uit la ei, spuse el, pipăind mărunţişul de pe masă. Aş fi fost mai liniştit.

— Ai să-i vezi mâine, tată, spuse Tom. Unchiul Deane a aranjat să se întâlnească mâine cu creditorii la „Leul de Aur“ şi a comandat o masă pentru ei la ora două. O să vina şi unchiul Glegg. S-a publicat şi în *Messenger,* sâmbătă.

— Asta înseamnă ca a aflat şi Wakem! exclamă domnul Tulliver şi în ochii lui apăru o lucire de triumf. Ah, continuă el scoţând un sunet lung şi gutural apoi luându-şi tabachera, singurul lux pe care şi-l mai îngăduia, o lovi uşor cu degetele; îşi recăpătase ceva din aerul sfidător de pe vremuri. Acum o să scap de sub gheara lui... cu toate că înseamnă să părăsesc moara. Credeam c-o să pot rămâne aici până la sfârşit... dar nu pot... N-avem nimic de băut în casă, Bessy?

— Ba da, răspunse doamna Tulliver, scoţând din buzunar legătura de chei care se micşorase simţitor, avem nişte rachiu pe care mi l-a adus sora Deane când am fost bolnavă.

— Dă-l încoace! M-a apucat un soi de leşin. Tom, băiatule, spuse el, cu o voce mai puternică după ce bău puţin rachiu îndoit cu apă, trebuie să le ţii un discurs. Şi eu o să le spun că tu ai făcut rost de grosul banilor. O să-şi dea seama că sunt totuşi un om cinstit şi am un băiat cinstit. Ce s-ar mai bucura Wakem dac-ar avea şi el un băiat ca al meu... un băiat frumos şi zdravăn... nu un băiat cocoşat! Tu ai să faci avere, băiete; poate c-o s-apuc ziua când ai s-ajungi mult mai bine ca Wakem şi ca fii-său. Nu m-aş mira să ajungi şi tu ca unchiul Deane, asociat într-o afacere – că doar eşti pe drumul ăl bun; şi pe urmă nimic n-o să te mai împiedice să te îmbogăţeşti... Şi dacă s-o întâmpla să strângi destui bani – ascultă-mă ce-ţi spun, încearcă să răscumperi bătrâna noastră moară.

Domnul Tulliver se prăbuşi din nou pe scaun; mintea lui care de atâta vreme nu avusese parte decât de gânduri şi presimţiri întunecate se umpluse dintr-o dată, prin miracolul bucuriei, de gânduri optimiste. Dar un gând ascuns îl făcea să prevadă că el personal nu va putea gusta fericirea.

— Dă-mi mâna, băiete, i se adresă lui Tom, întinzându-i-o pe a lui. Mare lucru e când are omul un fiu cu care să se mândrească. Eu am avut norocul ăsta.

Clipele acelea se dovediră a fi cele mai fericite din viaţa lui Tom; chiar şi Maggie uită de necazuri. Tom era într-adevăr bun, şi Maggie simţi acea dulce umilinţă care ţi se naşte în suflet în clipele de admiraţie şi recunoştinţă şi care o făcea să-şi spună că, în timp ce Tom îşi răscumpărase greşelile, ea rămăsese la fel de vinovată ca şi înainte. Şi în seara aceea, când pentru prima dată i se păru că trecuse pe planul al doilea în sufletul tatălui ei, Maggie nu simţi nicio urmă de gelozie.

Discuţia se prelungi până la ora culcării. După cum era şi firesc, domnul Tulliver ţinuse să afle toate amănuntele peripeţiilor comerciale ale lui Tom, pe care le ascultă cu un interes şi o încântare crescândă. Era curios să ştie ce se spusese şi, dacă se putea, ce se gândise în fiecare împrejurare; şi aflând de rolul lui Bob Jakin în toată povestea, îşi manifestă simpatia faţă de iscusinţa şi succesul vânzătorului ambulant prin adevărate izbucniri de entuziasm. Domnul Tulliver îşi reaminti povestea adolescenţei lui Bob, atât cât o cunoştea, cu sentimentul că de atunci promitea să aibă un viitor strălucit, aşa cum promit toţi oamenii mari încă din copilărie.

Interesul faţă de aceste poveşti, care umbrea pentru moment sentimentul vag dar sălbatic de triumf asupra lui Wakem, era bine venit, căci altfel toată bucuria lui Tulliver s-ar fi canalizat, cu o forţă primejdioasă, pe acest făgaş. Dar, chiar şi aşa, sentimentul de triumf îşi dezvăluia din când în când ameninţător adevărata lui putere, prin exclamaţii neaşteptate şi nepotrivite.

În noaptea aceea, domnul Tulliver rămase multă vreme treaz, iar somnul, care îl cuprinse în cele din urmă, fu agitat şi plin de vise. La cinci şi jumătate, doamna Tulliver, încă de mult sculată, se sperie de bărbatul ei care sări din pat cu un strigăt înăbuşit şi începu să se uite buimăcit în jur.

— Ce-i, domnule Tulliver, ce s-a întâmplat? îl întrebă nevastă-sa.

Domnul Tulliver o privi cu o expresie de nedumerire şi, în cele din urmă, spuse:

— Ah... visam... am făcut vreun zgomot?... Mi s-a părut că l-am prins.

Capitolul VII
Lichidarea socotelilor

Domnul Tulliver era un om cumpătat – îi plăcea să bea, ba chiar

să bea bine, dar niciodată nu întrecea măsura. Era un om iute din fire ca Hotspur şi, ca să se aprindă, nu avea nevoie de combustibil lichid: combativitatea lui se dovedea întotdeauna a fi la înălţimea unor împrejurări emoţionante, fără să mai aibă nevoie de stimulente, iar dorinţa de a bea un pahar de rachiu îndoit cu apă însemna, în ziua aceea, că bucuria neaşteptată acţionase ca un şoc primejdios asupra unui sistem slăbit de patru ani de viaţă mohorâtă şi fără de noroc. Dar după primul moment de îndoială, de nesiguranţă, puterea domnului Tulliver păru să crească, pe măsură ce-i creştea şi emoţia; şi, a doua zi, stând la masă cu creditorii, domnul Tulliver, cu ochii strălucitori şi obrajii aprinşi de convingerea că era din nou în stare să facă o figură onorabilă, semăna mult mai mult cu omul mândru, încrezător, inimos şi iute din fire de pe vremuri, decât ar fi putut să-şi închipuie oricine l-ar fi văzut cu o săptămână în urmă, călărind – aşa cum obişnuia în ultimii patru ani de când îl copleşiseră datoriile şi sentimentul înfrângerii – cu capul plecat şi aruncând priviri piezişe şi ursuze oricărui om pe care nu reuşea să-l ocolească. Îşi ţinu discursul exprimându-şi, cu zelul încrezător de odinioară, principiile cinstite, făcând aluzie la norocul ce-l ocolise şi la pungaşii asupra cărora triumfase, într-o anumită măsură, prin muncă grea şi datorită ajutorului dat de un fiu iubitor, şi povesti, în încheiere, cum făcuse Tom rost de cea mai mare parte din banii de care aveau nevoie; şi, un timp, orice urmă de furie şi de triumf duşmănos păru să dispară, lăsând locul unui sentiment mai pur de mulţumire şi mândrie părintească. Cineva ceru să bea în sănătatea lui Tom, şi unchiul Deane profită de acest prilej pentru a rosti câteva cuvinte de laudă în legătură cu caracterul şi purtarea băiatului în general; apoi, Tom însuşi se ridică de pe scaun şi ţinu singurul discurs din viaţa lui, un discurs cât se poate de scurt în care mulţumi celor de faţă pentru onoarea ce i-o făcuseră; era bucuros că fusese în stare să contribuie ca taică-său să-şi dovedească cinstea şi să-şi redobândească un nume nepătat; cât despre el, spera să nu strice niciodată ceea ce fusese înfăptuit şi să nu ajungă niciodată să păteze acest nume. Urmară aplauze atât de furtunoase, iar Tom avea o înfăţişare atât de nobilă, era atât de înalt şi se ţinea atât de drept, încât domnul Tulliver se simţi dator să spună prietenilor săi din dreapta şi din stânga, în chip de explicaţie, că educaţia băiatului îl costase o grămadă de bani.

Masa se încheie la ora cinci, cât se poate de liniştit. Tom rămase

la St. Ogg's să se ocupe de nişte treburi, în timp ce domnul Tulliver se urcă pe cal şi o porni spre casă să le redea „bietei Bessy şi fetiţei" evenimentele memorabile care avuseseră loc şi vorbele însemnate care fuseseră rostite. Aerul lui agitat se datora doar în mai mică măsură bunei dispoziţii sau vreunui alt stimulent, cât elixirului ameţitor al triumfului. În ziua aceea nu o luă pe străzi lăturalnice, ci o porni la pas, de-a lungul străzii principale până la pod, cu capul sus şi privirea nestingherită. Cum de nu-l întâlnise pe Wakem? Lipsa acestei coincidenţe îl supăra şi mintea lui începu să se frământe. Poate că Wakem plecase în ziua aceea din oraş ca să nu vadă şi să nu audă nimic în legătură cu o faptă atât de lăudabilă, în măsură să-i pricinuiască unele mustrări de conştiinţă. Dacă l-ar întâlni acum pe Wakem, domnul Tulliver l-ar privi drept în faţă şi pungaşul şi-ar mai pierde puţin din obrăznicia şi îngâmfarea lui. Va afla el curând că un om cinstit ca el, Tulliver, n-avea să-l mai slujească şi să-şi vândă cinstea pentru a umple un buzunar care şi aşa era plin de câştiguri murdare. Poate că norocul începuse să treacă de partea cealaltă; poate că nu toate cărţile câştigătoare erau în mâna diavolului.

Tot frământându-se aşa, domnul Tulliver se apropiase îndeajuns de porţile morii Dorlcote ca să poată desluşi silueta bine cunoscută, care tocmai ieşea pe poartă, călare pe un cal alb şi frumos. Se întâlniră cam la vreo cincizeci de metri de poartă, între castanii şi ulmii cei mari şi malul înalt.

— Tulliver, spuse Wakem brusc, pe un ton mai arogant decât de obicei, ai făcut o prostie cât capul dumitale de mare când ai împrăştiat bulgării ăia de pământ pe Far Close! Şi doar ţi-am spus dinainte ce-o să se întâmple, dar voi n-o să fiţi niciodată în stare să munciţi pământul cu cap.

— Aşa, făcu domnul Tulliver, înfierbântându-se dintr-o dată. Atunci fă-ţi rost de altul care să-ţi muncească şi să te roage să-l înveţi ce să facă!

— Eşti băut! spuse Wakem, crezând într-adevăr că de-asta îi luceau ochii atât de tare şi avea obrajii atât de aprinşi.

— Nu, nu sunt băut, răspunse Tulliver. N-am nevoie de băutură ca să mă hotărăsc să nu mai slujesc pe un pungaş.

— Foarte bine. Atunci te rog ca mâine să pleci din casa mea. Şi acu' ţine-ţi gura asta pocită şi lasă-mă să trec!

Tulliver îşi aşezase calul de-a curmezişul drumului, tăindu-i calea.

— Nu, nu te las să treci, strigă Tulliver înfierbântându-se şi mai tare. Întâi îţi spun tot ce cred despre tine. Eşti un pungaş prea mare ca să ajungi la spânzurătoare... eşti...

— Lasă-mă să trec, vită, că dacă nu, dau peste tine.

Îmboldindu-şi calul şi ridicând biciul, domnul Tulliver făcu un salt înainte iar calul lui Wakem, sărind îndărăt şi clătinându-se, îşi zvârli călăreţul din şa şi-l trânti la pământ. Wakem avusese prezenţa de spirit să slăbească repede frâul şi, cum calul lui se poticnise uşor şi apoi se opintise, ar fi putut să se ridice şi să încalece din nou, fără nicio altă neplăcere în afară de o zguduială şi câteva zgârieturi. Dar înainte de a fi în stare să se ridice, Tulliver sărise şi el din şa. Văzându-şi stăpânul, pe care-l urâse atâta vreme, zăcând pe jos, la cheremul lui, morarul se simţi cuprins de beţia unei răzbunări triumfătoare, care părea că-i dă o agilitate şi o putere supraomenească. Se năpusti asupra lui Wakem, care tocmai încerca să se ridice, îl apucă de braţul stâng, silindu-l să-şi lase toată greutatea pe braţul drept care se sprijinea de pământ, şi începu să-i biciuiască spinarea, cu sete. Wakem strigă după ajutor, dar nu se ivi nimeni. Într-un târziu, se auziră nişte ţipete de femeie:

— Tată, tată!

Wakem simţi deodată că ceva oprise mâna lui Tulliver; loviturile încetară, iar strânsoarea de pe braţ slăbi.

— Pleacă de-aici... du-te! striga morarul furios.

De data asta însă nu i se adresa lui Wakem. Avocatul se ridică încet şi, întorcând capul, văzu că braţul lui Tulliver fusese oprit de o fată – sau mai degrabă de teama de a nu lovi fata care se agăţase de el cu toată puterea tinereţei.

— Luke... mamă... veniţi să-l ajutaţi pe domnul Wakem! strigă Maggie, auzind paşii mult aşteptaţi.

— Ajută-mă să-ncalec pe calul ala mic, îi spuse Wakem lui Luke. Poate c-o să reuşesc... cu toate că... fir-ar al naibii... cred că mi-a scrântit braţul!

Wakem fu urcat, cu chiu cu vai, pe calul lui Tulliver. Apoi se întoarse către morar şi rosti, palid de mânie:

— Ai să mi-o plăteşti, domnule Tulliver! Fiica dumitale e martoră că m-ai atacat.

— Puţin îmi pasă, răspunse Tulliver furios şi cu o voce răguşită, du-te şi arată-le şi altora spatele şi spune-le că te-am biciuit eu! Spune-le că am făcut puţină dreptate pe lume.

— Du-mă acasă, îi porunci Wakem lui Luke. Pe la Tofton Ferry –

nu prin oraş.

— Hai să mergem tată! îl rugă Maggie. Apoi, văzând că Wakem plecase şi nu trebuia să se mai teamă de vreun act de violenţă din partea lui taică-său, slăbi strânsoarea, şi izbucni într-un plâns isteric, în timp ce biata doamna Tulliver stătea tăcută, tremurând de spaimă. Dar Maggie îşi dădu seama că, de îndată ce slăbise strânsoarea, taică-său o apucă de braţ şi acum se sprijinea pe ea cu toată puterea. Uimirea îi opri plânsul.

— Mă simt cam prost... Simt ca un soi de leşin, spuse el. Bessy, ajută-mă să intru în casă... Am ameţeală... mă doare capul.

Păşi încet, sprijinindu-se de nevastă-sa şi de fiică-sa şi, clătinându-se, se aşeză în fotoliu. Obrajii care înainte fuseseră aproape purpurii, se făcuseră albi ca varul, iar mâinile îi erau reci.

— N-ar fi mai bine să trimitem după doctor? întreabă doamna Tulliver.

Părea prea slăbit şi prea suferind ca s-o audă; dar, câteva clipe mai târziu, când doamna Tulliver îi ceru lui Maggie să trimită pe cineva după doctor, o privi cu aerul că înţelege totul şi spuse:

— Care doctor? Nu... nu vreau niciun doctor. Mă doare capul... asta-i tot. Ajută-mă să mă bag în pat.

Trist sfârşit al unei zile care păruse să vestească pentru toţi zorii unor vremuri mai bune! Dar seminţele amestecate dau tot soiul de roade.

O jumătate de oră după ce taică-său se culcase, sosi şi Tom acasă, cu Bob Jakin... Bob venise să-l felicite pe „stăpânul bătrân“ cu o mândrie oarecum justificată că fusese şi el părtaş la norocul lu’ dom’ Tom; iar Tom se gândise că taică-său nu şi-ar fi putut dori să încheie ziua aceea mai plăcut decât stând de vorbă cu Bob. Şi iată că Tom se vedea silit să-şi petreacă seara aşteptând abătut urmările neplăcute ale acelei nesăbuite izbucniri a urii pe care taică-său o înăbuşise atâta vreme. După ce aflase veştile triste, Tom rămăsese tăcut. Nu avea puterea şi nici dorinţa să-i povestească maică-sii şi soră-sii despre masa la care luase parte – şi nici ele nu ţineau să afle nimic. Se părea că firele încâlcite ale vieţii lor se răsuciseră într-un chip atât de ciudat, încât pentru ei nu putea exista fericire care să nu fie îndată urmată de un necaz. Gândul că eforturile lui exemplare erau zădărnicite de greşelile altora îl umplea pe Tom de descurajare. Maggie retrăia neîncetat chinul clipelor în care alergase şi se agăţase de braţul lui taică-său, cu presimţirea nelămurită, îngrozitoare, că vor urma şi alte scene şi

mai cumplite.

Niciunul dintre cei trei nu era prea îngrijorat de starea sănătăţii domnului Tulliver: simptomele nu aminteau de atacul grav pe care-l avusese înainte, şi părea firesc să se simtă rău după atâtea ceasuri de emoţii violente, mânie şi încordare. Probabil că odihna avea să-l vindece.

Tom, istovit după o zi atât de zbuciumată, adormi repede. Când, după un somn adânc, se deşteptă şi o văzu pe maică-sa lângă el, în lumina cenuşie a zorilor, i se păru ca abia se culcase.

— Trebuie să te scoli imediat, băiatu' mamei. Am trimis după doctor şi taică-tău vrea să te vadă.

— De ce? Se simte mai rău, mamă?

— Toată noaptea l-a durut capul, dar nu zice că i-ar fi mai rău... numai că deodată mi-a spus: „Bessy, adu băiatul şi fata. Spune-le să se grăbească".

Maggie şi Tom se îmbrăcară repede în semiîntunericul leşios şi rece al dimineţii şi intrară în odaia tatălui lor aproape în acelaşi timp. Domnul Tulliver îi aştepta cu o expresie de durere întipărită pe faţă; ochii îi scânteiau însă plini de luciditate şi îngrijorare. Doamna Tulliver stătea la un capăt al patului, tremurând speriată; veghease toată noaptea şi arăta obosită şi îmbătrânită. Maggie se apropie de pat, dar privirile lui taică-său se îndreptau către Tom, care se oprise lângă ea.

— Tom, băiatule, vezi ce-a dat peste mine... n-o să mă mai scol niciodată din pat... Pe mine viaţa m-a răpus, dar tu ai făcut tot ce-ai putut ca să îndrepţi lucrurile. Dă-mi încă o dată mâna, băiete, până nu vă las!

Tatăl şi fiul îşi strânseră mâna şi se priviră o clipă în ochi. Apoi Tom spuse, încercând să-şi stăpânească emoţia:

— Tata, ai vreo dorinţă... pe care să ţi-o îndeplinesc când...

— Da, băiete... încearcă să ajungi din nou stăpân pe moară.

— Da, tată.

— Şi încearcă s-o despăgubeşti pe maică-ta, cum poţi, că n-a avut noroc cu mine... Şi fetiţa...

Tatăl îşi îndreptă privirile către Maggie cu o expresie mai însufleţită, în timp ce fata, cu inima zdrobită, căzu în genunchi ca să fie mai aproape de chipul drag, brăzdat de ani, chipul care fusese alături de ea atâta vreme, ca o întruchipare a dragostei celei mai adânci şi a celor mai grele încercări.

— Să ai grijă de ea, Tom... Linişteşte-te, fetiţa mea... ai să

întâlneşti pe cineva care să te iubească şi să te apere în viaţă... Şi tu, băiete, să te porţi frumos cu ea. Eu m-am purtat frumos cu sora mea. Sărută-mă, Maggie... Vino-ncoace, Bessy... Tom, vezi să faci un mormânt de piatră, ca să se odihnească şi maică-ta alături de mine.

Rostind aceste cuvinte, privi în altă parte şi rămase câteva clipe tăcut, în timp ce ai lui stăteau încremeniţi în picioare, uitându-se la el. Lumina dimineţii se făcea din ce în ce mai clară, astfel încât putură desluşi cum i se umbreşte faţa şi i se sting ochii. În cele din urma, privindu-l pe Tom, bătrânul rosti:

— Mi-a venit şi mie rândul să-l bat... Şi l-am bătut. Era drept să-l bat. N-am dorit niciodată un lucru care să nu fie drept.

— Tată, dragă tată, izbucni Maggie, cuprinsă de o nelinişte fără margini care-i înăbuşiră durerea, îl ierţi, nu-i aşa? Îi ierţi pe toţi?

Fără să întoarcă privirea către ea, domnul Tulliver spuse:

— Nu, fata mea. Nu-l iert... De ce să-l iert? De ce să-mi fie milă de un pungaş?

Vorbea din ce în ce mai greu. Dar voia să mai spună ceva; începu să-şi mişte buzele, chinuindu-se în zadar să scoată un sunet. În cele din urmă, reuşi să îngăime:

— Oare Dumnezeu îi iartă pe pungaşi?... dar chiar dacă-i iartă, n-o să mă judece prea aspru!

Începu să dea din mâini, de parca ar fi vrut să ceară celor de faţă să înlăture o greutate care-l apăsa. Rosti de câteva ori frânturi de cuvinte:

— Viaţa asta... m-a răpus... om cinstit... ciudat...

Curând, vorbele i se prefăcură în simple şoapte; ochii lui nu mai distingeau nimic; apoi sosi tăcerea cea din urmă.

Dar nu tăcerea morţii. Timp de mai bine de o oră, pieptul i se mai înălţă încă, iar respiraţia greoaie continuă să se audă, stingându-se încetul cu încetul, în timp ce o sudoare rece îi îmbrobonea fruntea.

În cele din urmă se lăsă o linişte desăvârşită; sufletul mohorât al bietului Tulliver încetase să mai fie chinuit de enigma acestei vieţi.

Între timp sosiră Luke şi nevastă-sa ca să dea şi ei o mână de ajutor şi, în cele din urmă, veni şi doctorul Turnbull. Dar era prea târziu pentru a mai face altceva decât să spună:

— S-a sfârşit.

Tom şi Maggie coborâră împreună şi intrară în cameră, unde dădură cu ochii de scaunul tatălui lor, acum pustiu. Privirile li se

îndreptară către acelaşi punct, iar Maggie spuse:
— Tom, iartă-mă... să ne iubim mereu unul pe celălalt.
Şi, îmbrăţişându-se, izbucniră în plâns.

CARTEA A ŞASEA

MAREA ISPITĂ

Capitolul I
Un duet în Paradis

Salonul, cu mobilă luxoasă, cu pianul deschis şi cu o vedere plăcută spre grădina care cobora către debarcaderul de pe malul râului Floss, făcea parte din locuinţa domnului Deane. Fata în doliu, micuţă şi delicată, cu bucle castanii ce unduiau peste broderia colorată la care lucra, era bineînţeles Lucy Deane, iar tânărul chipeş, de pe scaun, care se apleca să plesnească cu foarfecele botişorul căţelului de rasă „King Charles“ culcat la picioarele fetei, nu era altul decât domnul Stephen Guest. Inelul cu briliant, parfumul de trandafiri, aerul degajat şi lipsa lui de ocupaţie ziua în amiaza mare constituiau corolarul fericit al faptului că era proprietarul celei mai importante fabrici de ulei şi al celui mai mare antrepozit din St. Ogg’s. Gestul cu foarfecele ar fi putut să pară gratuit, dar un om cu discernământ n-ar fi omis să întrezărească îndărătul lui o intenţie demnă de un tânăr cu minte pătrunzătoare şi înfăţişare plăcută. Era clar că lui Lucy îi trebuia foarfecele şi era nevoită, oricât i-ar fi fost de greu, să-şi dea buclele pe spate, să-şi ridice ochii căprui atât de blânzi, să zâmbească şăgalnic acestui tânăr aplecat spre picioarele ei şi să-i întindă mâna mică şi trandafirie, spunând:
— Dă-mi te rog foarfecele, dacă poţi renunţa o clipă la plăcerea de a-l persecuta pe căţeluşul meu Minny.
Foarfecele neghiob păru să fi lunecat prea tare peste încheieturile degetelor; şi Hercule, deznădăjduit, întinse către Lucy degetele încătuşate.
— Ce foarfece afurisit! Uite, s-a sucit şi mi-a prins degetele. Ajută-mă să-l scot!
— Scoate-l singur cu cealaltă mână, spuse domnişoara Lucy, vrând să-l necăjească.
— Da, dar e mâna stângă şi eu nu sunt stângaci.

Lucy începu să râdă şi, cu degetele ei delicate, scoase foarfecele, operaţie care pe Stephen îl făcu să dorească s-o ia *da capo.* Pândi eliberarea foarfecelor cu gândul să-l apuce din nou.

— Nu, nu, se apără Lucy, băgându-l în cordon. Nu ţi-l mai dau. Şi aşa mi l-ai stricat. Şi nu-l mai face pe Minny să mârâie. Aşază-te frumos şi stai cuminte, că am să-ţi spun ceva.

— Ce vrei să-mi spui? întrebă Stephen, lăsându-se pe spate şi sprijinindu-şi braţul drept de colţul scaunului. Aşa cum stătea, ar fi putut poza unui pictor pentru portretul unui tânăr de douăzeci şi cinci de ani; avea o înfăţişare deosebită, cu fruntea lată, păr castaniu-închis, drept ca o perie şi puţin ondulat la vârf, ca nişte spice de grâu des, o privire jumătate pasionată, jumătate ironică şi sprâncene drepte şi bine conturate.

— E ceva important?

— Da, foarte. Ghici ce e!

— Ai de gând să schimbi regimul lui Minny şi să-i dai în fiecare zi trei biscuiţi amestecaţi cu o lingură de smântână?

— Nu! Nici gând!

— Atunci probabil că părintele Kenn a ţinut o predică împotriva corsetelor şi voi, cucoanele, i-aţi trimis o scrisoare comunicându-i că doctrina lui e prea aspră şi nimeni nu poate s-o îndure.

— Să-ţi fie ruşine, îl mustră Lucy, luând o înfăţişare serioasă. Dacă nu ghiceşti ce vreau să-ţi spun, înseamnă că nu eşti prea isteţ, pentru că e vorba de ceva de care am vorbit de curând.

— Dar în ultimul timp am vorbit despre o mulţime de lucruri. Oare tirania dumitale de femeie pretinde ca, atunci când te referi la un lucru dintr-o mie, să ghicesc imediat despre ce e vorba?

— Las' că ştiu că mă crezi proastă.

— Te cred fermecătoare.

— Şi prostia face parte din farmecul meu?

— N-am spus asta.

— Nu. Dar oricum eu ştiu că nu-ţi plac femeile prea deştepte. Te-a trădat Philip Wakem. A spus-o o dată când nu erai de faţă.

— Ştiu că Philip e cumplit când e vorba de lucruri d-astea; le pune foarte tare la inimă. Trebuie să fie mort după o necunoscută... o Beatrice inaccesibilă, pe care a cunoscut-o în străinătate.

— A, dar fiindcă tot veni vorba de Philip, spuse Lucy, oprindu-se din lucru, mi-am adus aminte că nici până acum nu ştiu dacă verişoara mea Maggie o să vrea să-l vadă sau va refuza, aşa cum face fratele ei. Tom nu intră niciodată într-un loc unde ştie că se

află Philip. Poate că şi Maggie face la fel. Şi atunci n-o să mai putem cânta refrenele împreună.

— Cum? Vine verişoara dumitale să stea aici? întrebă Stephen cu o expresie de nemulţumire în ochi.

— Da. Asta era vestea pe care n-o ghiceai. Îşi părăseşte serviciul unde a lucrat aproape doi ani, de când a murit tatăl ei... biata fată... Şi o să stea cu mine o lună, două, sau poate chiar mai mult. Cel puţin aşa aş vrea eu.

— Şi te aşteptai ca vestea asta să-mi facă plăcere?

— Nu, deloc, răspunse Lucy cam înţepată. Mie îmi pare bine, dar asta nu înseamnă că trebuie să-ţi pară bine şi dumitale. În orice caz, eu o iubesc pe verişoara mea Maggie mai mult decât pe oricare altă fată din lume.

— Şi când o să vină, veţi fi probabil nedespărţite. N-o să mai avem prilejul să ne vedem singuri, dacă nu-i găseşti cumva vreun admirator cu care să se retragă din când în când. Şi, mă rog, ce are cu Philip? Philip ar fi putut să ne fie de ajutor.

— E vorba de o ceartă de familie cu tatăl lui Philip... ceva foarte neplăcut. Nu ştiu chiar tot şi nici n-am înţeles prea bine ce s-a întâmplat. Unchiul Tulliver n-a avut noroc şi şi-a pierdut averea întreagă, şi l-a socotit pe domnul Wakem vinovat de tot ce i s-a întâmplat. Domnul Wakem a cumpărat moara Dorlcole, care era a unchiului Tulliver şi unde unchiul a trăit de altfel toată viaţa... Ţi-aduci aminte de unchiul Tulliver, nu-i aşa?

— Nu, spuse Stephen cu indiferenţă şi cu oarecare dispreţ. Îl ştiu după nume şi cred că l-am văzut de câteva ori. Îl ştiu, aşa cum ştiu pe foarte mulţi oameni de aici, fără să-i cunosc personal.

— Era tare violent. Mi-aduc aminte... când eram mică şi mă duceam pe la verii mei, mă speria mereu, se răstea de parcă ar fi fost supărat. Tata mi-a spus c-a avut loc o ceartă îngrozitoare între unchiul Tulliver şi domnul Wakem, chiar în ajunul zilei în care s-a prăpădit unchiul, dar nu s-a vorbit niciodată despre asta. Pe vremea aceea dumneata erai la Londra. Tata spunea că unchiul n-a prea avut dreptate. În ultima vreme se cam acrise. Dar pentru Tom şi Maggie trebuie să fie trist să-şi aducă aminte de toate astea. Au avut atâtea necazuri! Maggie a fost cu mine la şcoală acum şase ani şi a trebuit să se întoarcă acasă din pricina nenorocirii care i s-a întâmplat lui taică-său şi cred că de atunci n-a mai avut o clipă fericită. Pe urmă şi-a luat un serviciu amărât la o şcoală, hotărâtă să rămână independentă şi să nu stea cu mătuşa Pullet, iar eu nu

îndrăzneam s-o iau cu mine pentru că pe atunci mama era bolnavă şi totul era foarte trist la noi. De-asta vreau să vină acum aici, să se bucure şi ea de o vacanţă. O vacanţă lungă, lungă!

— E foarte frumos şi generos din partea dumitale, declară Stephen cu un zâmbet plin de admiraţie. Şi cu atât mai frumos, dacă are şi ea acelaşi dar al conversaţiei ca maică-sa.

— Biata mătuşă! Eşti rău! Cum poţi să râzi aşa de ea! Pentru mine, mătuşa Bessy înseamnă foarte mult. Conduce casa mult mai bine decât ar fi condus-o un străin, iar când a fost mama bolnavă, m-a ajutat şi mi-a dat curaj!

— Da, dar ar fi mai bine să fie reprezentată numai prin vişinata sau prăjiturile ei cu cremă. Mă îngrozesc la gândul că fata va fi mereu cu noi – în persoană – fără să poată fi înlocuită, ca maică-sa, prin bunătăţi de felul ăsta. Trebuie să fie blondă, grasă, cu nişte ochi rotunzi şi albaştri, care or să se holbeze la noi în tăcere.

— Da, da! exclamă Lucy, râzând maliţios şi bătând din palme, aşa e! Nu se poate, trebuie să o fi văzut cândva.

— Nu. Zău că nu. Dar aşa trebuie să arate fata doamnei Tulliver, iar dacă o să-l surghiunească pe Philip – singurul tenor pe care-l avem la îndemână – o să fie şi mai plicticos.

— Sper că n-o să-l surghiunească. Te rog să treci pe la Philip să-i spui că Maggie vine mâine. Ştie care sunt sentimentele lui Tom faţă de el şi are întotdeauna grijă să nu-i iasă în cale, aşa că va înţelege dacă ai să-i comunici că te-am rugat eu să-l previi să nu dea pe aici până nu-l chem.

— Cred c-ai face mai bine să-i scrii câteva rânduri amabile pe care să i le duc eu. Ştii bine ce sensibil e; cel mai mic lucru l-ar putea face să nu mai calce niciodată pe aici şi doar m-am străduit din greu să-l fac să vină. Nu l-am putut convinge niciodată să ne viziteze la Park; cred că nu-i plac surorile mele. Numai degetele dumitale de zână pot netezi penele lui zburlite.

Stephen prinse mâna delicată care rătăcea pe masă şi o atinse uşor cu buzele. Micuţa Lucy se simţi foarte mândră şi fericită. Curtea lui Stephen se afla în faza care constituie clipele cele mai încântătoare ale tinereţii, faza când înmugureşte pasiunea, faza când fiecare e sigur de dragostea celuilalt, cu toate că nu şi-au făcut încă nicio mărturie formală şi totul nu e decât o presimţire ce face să înflorească cel mai banal cuvânt, cel mai mic gest, transformându-le în emoţii diafane şi fermecătoare ca o adiere de parfum de iasomie. Logodna care dezvăluie totul toceşte această

latură fină a sensibilităţii: e iasomia culeasă şi dăruită într-un buchet mare.

— Dar zău că e ciudat ce bine ai descris-o pe Maggie şi felul ei de a fi, spuse Lucy cu şiretenie, îndreptându-se către masa ei de scris. Pentru că ştii, ar fi putut să semene cu fratele ei: şi Tom n-are ochi rotunzi şi nici nu se holbează la oameni.

— Probabil că seamănă cu tatăl lui; pare să fie mândru ca Lucifer. Dar nu cred că poate fi un prieten plăcut.

— Mie-mi place. El mi l-a dăruit pe Minny când am pierdut-o pe Lolo; şi tata ţine foarte mult la el. Spune că e un băiat cu principii serioase. Datorită lui, unchiul meu a reuşit să-şi plătească toţi creditorii înainte de a muri.

— Mda, parcă am auzit ceva de asta. L-am auzit pe tata vorbind cu tatăl dumitale într-o seară, după-masă, într-una din nesfârşitele lor discuţii de afaceri. Se sfătuiau cum să facă să-l ajute pe tânărul Tulliver. Erau să piardă nişte bani, dar datorită lui nu i-au mai pierdut. A venit în goana calului ca un erou, ca Turpin[1], să le spună că o bancă anumită se închisese şi aşa mai departe. Dar când a venit el, eu eram cam adormit, aşa că nu ştiu prea bine despre ce e vorba.

Stephen se ridică de pe scaun şi se îndreptă încet către pian fredonând *in falsetto* „Blânda consoartă“ apoi începu să răsfoiască partitura deschisa a „Creaţiei“.

— Vino să cântăm, spuse, când văzu că Lucy se ridică în picioare.

— Ce să cântăm? „Blânda consoartă“? Nu cred că se potriveşte cu vocea dumitale.

— N-are a face. Dacă nu se potriveşte cu vocea se potriveşte cu sentimentele mele şi, după cum spune Philip, asta e condiţia esenţială ca să cânţi bine. Am observat însă că e, în general, părerea oamenilor cu voce mediocră.

— Acum câteva zile, Philip a izbucnit din nou împotriva „Creaţiei“, povesti Lucy, aşezându-se la pian. Pretinde că e plină de vanitate dulceagă şi ipocrizie linguşitoare, de parcă ar fi fost compusă pentru sărbătorirea zilei de naştere a unui Mare Duce german.

— Philip are sufletul înăcrit ca Adam izgonit din rai – în timp ce noi suntem Adam şi Eva în paradis, înaintea izgonirii. Şi acum, de

[1] Dick Turpin (1706-1739), tâlhar a cărui viaţă romanţată constituie subiectul romanului *Rookwood,* de W.H. Ainsworth (1805-1882).

dragul moralei, cântă te rog recitativul. Dumneata vei cânta îndatoririle femeii şi „Din supunere se naşte fericirea şi mândria“.

— Vai, dar n-am să respect niciodată un Adam care tărăgănează măsura, cum faci dumneata, spuse Lucy, începând să cânte duetul.

Singura manifestare de dragoste nechinuită de îndoieli şi de temeri este aceea în care îndrăgostiţii cântă împreună. Sentimentul de armonie – izvorât din cele două note profunde care se împreună la momentul potrivit cu notele de argint ale sopranei, din acordul perfect al treimilor şi cincimilor din ce în ce mai joase şi din goana premeditată şi pasionată a fugii – poate înlocui uşor nevoia imperioasă a unor forme de înţelegere mai puţin pasionale. O contraltă nu se va osteni niciodată să supună un bas la interogatoriu, după cum niciun tenor nu se va teme de lipsa stingheritoare a subiectelor de conversaţie în serile petrecute cu o încântătoare soprană. În provincie, unde în vremurile acelea îndepărtate se făcea foarte puţină muzică, ar fi fost cu neputinţă ca melomanii să nu se îndrăgostească unul de celălalt. Şi în astfel de împrejurări, chiar şi principiile politice riscau să devină mai puţin rigide; iar vioara, fidelă fiefurilor electorale putrede[1], trebuie că s-a simţit ispitită să fraternizeze în chipul cel mai demoralizant cu un violoncel reformator. În cazul de faţă, soprana cu voce de privighetoare şi basul cu voce joasă, cântând:

Cu tine totu-i încântare
Cu tine viaţa-i ca un vis,

credeau în ceea ce spuneau, cu atât mai mult cu cât o confirma şi cântecul.

— Şi-acum marea arie a lui Rafael, comandă Lucy după ce isprăvi de cântat duetul. Dumneata imiţi perfect „fiarele mari“.

— Oare ăsta vrea să fie un compliment? întrebă Stephen, uitându-se la ceas. Doamne, s-a făcut aproape unu şi jumătate! Mai cântăm asta şi pe urmă gata.

Stephen imită fără niciun efort pasul fiarelor prin note joase; dar când publicul unui cântăreţ e compus din două persoane, părerile pot fi împărţite. Stăpâna lui Minny era încântată. Minny însă, care se adăpostise tremurând în coşul lui de îndată ce începuse muzica, era atât de supărat de acest bubuit, încât sări din coş şi se băgă

---

[1] Aluzie la circumscripţiile electorale lipsite de alegători, a căror reprezentare în parlament continuă în virtutea unor legi din Evul Mediu.

sub şifonierul cel mai îndepărtat, socotindu-l locul indicat pentru un căţel care aşteaptă ziua judecăţii de apoi.

— Adio, dulce consoartă, declamă Stephen, încheindu-şi paltonul după ce terminase de cântat şi zâmbind, de la înălţimea lui, cu aerul unui îndrăgostit puţin superior, tinerei fete aşezate pe taburetul de la pian. Pentru mine fericirea nu e veşnică, fiindcă, uite, trebuie să mă duc repede acasă. Am promis să nu întârzii la masă.

— Atunci n-ai să te poţi opri la Philip! Nu-i nimic, i-am scris în bilet tot ce aveam sa-i spun.

— Îmi închipui că mâine eşti ocupată cu verişoara Maggie.

— Da, o să avem o mică petrecere în familie. Vărul meu Tom o să ia masa cu noi; şi e prima dată că mătuşa Bessy o să-şi aibă amândoi copiii lângă ea. O să se bucure foarte tare! Abia aştept să-i văd pe toţi împreună!

— Dar poimâine pot veni?

— Sigur că da! Vino să te prezint verişoarei Maggie – deşi nu-mi vine să cred că n-ai văzut-o niciodată. Prea ai descris-o bine.

— Deci, la revedere.

Urmă o uşoara strângere de mână şi acea întâlnire de o clipă a privirilor care lasă adesea pe obrajii unei fete o uşoară îmbujorare şi un zâmbet ce dăinuie un timp – nu dispare de îndată ce se închide uşa – şi o face să umble de colo-colo, prin cameră, în loc să se aşeze liniştită să-şi reia broderia la care lucra sau să-şi vadă de alte treburi serioase şi folositoare. Cel puţin acest efect îl avu asupra lui Lucy şi nădăjduiesc că n-o să consideraţi drept o dovadă de vanitate – acea vanitate mai puternică decât imboldurile dulci ale inimii – faptul că s-a privit în treacăt în oglinda de deasupra căminului. Dorinţa de a te convinge că n-ai arătat ca o sperietoare în răstimpul câtorva ore de conversaţie nu depăşeşte limitele unui respect şi ale unei bunăvoinţe lăudabile faţă de alţii. Iar Lucy era atât de binevoitoare din fire, încât îmi vine să cred că până şi micile ei egoisme erau îmbibate de bunăvoinţă, după cum există oameni a căror bunăvoinţă are un iz pătrunzător şi cam rânced de egoism. Chiar acum, când se plimba prin odaie cu un sentiment de emoţie victorioasă la gândul că e iubită de omul cel mai însemnat din micul ei univers, aţi fi putut vedea în ochii ei căprui o expresie de necontenită şi luminoasă blândeţe, în care licăririle de vanitate erau doar trecătoare; şi dacă se simţea fericită când se gândea la iubitul ei, era numai pentru că imaginea lui se potrivea de minune

cu sentimentele duioase şi îndatoririle pline de bunăvoinţă cu care-şi umplea viaţa paşnică de fiecare zi. Până şi acum, mintea ei, prin acea alternare spontană care face ca două curente de afecţiune sau de imaginaţie să pară simultane, zbura necontenit de la Stephen la pregătirile pentru odaia lui Maggie, încă neîncheiate. Verişoara Maggie se va bucura de atenţiile ce se acordau de obicei oaspetelui celui mai de seamă, ba chiar mai mult, căci camera ei va fi împodobită cu cele mai frumoase gravuri şi desene ale lui Lucy, iar pe masă o va aştepta un buchet din cele mai încântătoare flori de primăvară. Lui Maggie toate astea îi voi face plăcere – lucrurile frumoase o încântau întotdeauna. Şi apoi mai era ceva: biata mătuşă Tulliver, pe care nimeni n-o băga în seamă, va avea şi ea o surpriză, va primi o bonetă de cea mai bună calitate şi se va bea un pahar în cinstea ei, lucru pe care Lucy urma să-l comploteze în seara aceea cu taică-său. Era deci limpede că n-avea timp de pierdut visând la fericitele ei poveşti de dragoste; cu gândul ăsta în minte o porni către uşă, dar se opri imediat ca să răspundă la schelălăitul micului patruped care îşi ridica botişorul lucios către obrazul ei trandafiriu. „Ce se întâmplă, Minny? Credeai c-am să te las aici? Hai să mergem să-l vedem pe Sindbad“.

Sindbad era roibul lui Lucy, pe care îl hrănea cu mâna ei, după ce era adus la grajd. Îi plăcea să hrănească animalele de pe lângă casă, cunoştea gusturile fiecăruia, o încânta ciripitul canarilor când ciuguleau seminţele proaspete, şi ronţăitul unor animale pe care, ca să nu scădem din prestigiul lui Lucy, le vom numi rozătoare de casă.

N-avea oare dreptate Stephen Guest să fie convins că această fetiţă graţioasă de optsprezece ani ar fi fost o soţie ideală şi niciun bărbat nu s-ar fi căit dacă s-ar fi însurat cu ea? O femeie care îndrăgea celelalte femei şi se purta prietenos cu ele, nu le dădea „sărutări de Iudă“ privindu-le cu ochi răuvoitori şi încântată să le descopere cusururi, ci, dimpotrivă, le privea cu afecţiune, ghicindu-le durerile şi jignirile ascunse şi gândindu-se tot timpul cum să facă să le ofere câte o mică bucurie. Poate că admiraţia lui Stephen pentru Lucy nu se datora calităţilor ei excepţionale – poate că era mulţumit de alegerea lui, tocmai pentru că Lucy nu i se părea o fiinţă prea deosebită; orice bărbat vrea ca nevasta lui să fie frumoasă: şi Lucy era frumoasă, dar nu într-atât încât să scoată un om din minţi. Orice bărbat vrea ca nevasta lui să aibă purtări alese, să fie bună, iubitoare şi nu prea proastă: Lucy avea toate aceste

calităţi. Stephen nu era deci mirat că se îndrăgostise de ea şi găsea că avusese dreptate s-o aleagă pe ea şi nu pe Miss Leyburn, fiica deputatului din comitat, deşi Lucy era doar fiica unui asociat subaltern al tatălui său; şi, în afară de asta, fusese nevoit să lupte şi să învingă oarecari împotriviri şi o oarecare dezamăgire a tatălui şi surorilor sale, fapt care dă unui tânăr sentimentul plăcut că-şi respectă demnitatea. Stephen avea destul spirit de independenţă şi destulă judecată ca să-şi aleagă o soţie care să-l poată face fericit, neţinând seama de părerile altora. Era hotărât s-o aleagă pe Lucy: era o fetiţă încântătoare şi genul de femeie care-i plăcea.

Capitolul II
Primele impresii

— Să ştii, Maggie, că e foarte deştept, spuse Lucy. Stătea în genunchi, pe un taburet, la picioarele lui Maggie, după ce-şi instalase oacheşa verişoară într-un fotoliu mare de catifea roşie. Sunt sigură c-o să-ţi placă. Sau, în orice caz nădăjduiesc c-o să-ţi placă.

— Am să fiu foarte exigentă, răspunse Maggie zâmbind şi ridicând una din buclele lui Lucy, ca să vadă cum trec razele soarelui prin ea. Un domn care-şi închipuie că o merită pe Lucy trebuie să se aştepte la o critică severă.

— Cred că e mult prea bun pentru mine. Uneori, când e departe, aproape nu-mi vine să cred că mă iubeşte. Dar când e cu mine, sunt convinsă – deşi n-aş putea să îndur gândul că în afară de tine mai ştie cineva ce se petrece în sufletul meu.

— Bine, atunci dacă n-o să-mi placă, poţi să renunţi la el, că tot nu sunteţi logodiţi, spuse Maggie cu o seriozitate prefăcută.

— Lasă că-i mai bine aşa! Când te logodeşti începi să te gândeşti la căsătorie, replică Lucy prea preocupată ca să-şi dea seama că Maggie glumea, şi mie mi-ar plăcea ca lucrurile să rămână multă vreme aşa cum sunt acum. Câteodată parcă mi-e şi teamă să nu-mi spună Stephen că a şi vorbit cu tata, iar dintr-o vorbă pe care a scăpat-o tata fără să vrea acum câteva zile, m-am convins că şi el, şi domnul Guest se aşteaptă la asta. Şi surorile lui Stephen au început să se poarte mai drăguţ cu mine. La început cred că nu le prea plăcea că-mi face Stephen curte, şi cu drept cuvânt. Pare puţin nepotrivit să locuiesc într-o casă mare şi impunătoare ca Park-House, eu, o fetiţă mică şi lipsită de importanţă.

— Eu nu cred că oamenii trebuie să fie pe măsura caselor în care locuiesc, ca melcii, spuse Maggie râzând. Spune-mi, surorile domnului Guest sunt uriaşe?

— Nu, sigur că nu, şi nici frumoase nu sunt, adică nu prea frumoase, adaugă Lucy care simţea oarecari remuşcări pentru această caracterizare nemiloasă. El în schimb e foarte frumos, cel puţin aşa spune toată lumea.

— Cu toate că tu nu eşti de părerea asta!

— Eu... nu ştiu, răspunse Lucy îmbujorându-se. Nu e bine că te fac să te aştepţi la prea mult – s-ar putea să fii dezamăgită. În schimb lui i-am pregătit o surpriză grozavă. Ce-o să mai râd de el! Dar ţie nu-ţi spun nimic!

Lucy se ridică, se îndepărtă puţin, înclinând căpşorul ei frumos într-o parte, de parcă ar fi aşezat-o pe Maggie să pozeze pentru un portret şi ar fi vrut să observe efectul în ansamblu.

— Ridică-te puţin în picioare, Maggie.

— Cu ce te pot ajuta? întrebă Maggie zâmbind galeş. Se ridică din fotoliu privind-o pe Lucy, atât de subţirică şi aeriană, încât trupul ei părea copleşit de îmbrăcămintea severă de mătase şi voal negru.

Lucy tăcu vreo câteva clipe, continuând s-o privească, apoi spuse:

— Nu ştiu ce minune te face pe tine să pari mai frumoasă în haine proaste, cu toate că, zău, nu ţi-ar strica o rochie nouă. Ştii, azi noapte încercam să mi te închipui într-o rochie frumoasă, după ultima modă, dar oricât m-aş fi străduit, tot rochia ta veche de merinos, modestă, îţi venea cel mai bine. Mă întreb daca Maria Antoaneta nu ar fi părut şi mai maiestuoasă într-o rochie cârpită la coate. Dacă eu aş pune o haină jerpelită, nu s-ar mai uita nimeni la mine. Aş fi ca o zdreanţă.

— Sigur, sigur, spuse Maggie, prefăcându-se că-i serioasă. Mă mir că nu te mătură din odaie, o dată cu pânzele de păianjen şi praful de pe covoare şi că nu te trezeşti sub vatră ca Cenuşăreasa. Îmi dai voie să stau jos?

— Da, îţi dau voie, răspunse Lucy râzând, apoi, cu aerul că se gândeşte adânc, îşi desprinse din piept broşa mare de mărgele, spunând: dar trebuie să-ţi schimbi broşa, fluturaşul ăla pe care-l porţi la gât pare caraghios.

— Dar oare n-o să strice fermecătorul efect al lipsei mele de eleganţă? întrebă Maggie aşezându-se cuminte, în timp ce Lucy,

din nou în genunchi, desprinse fluturaşul demn de dispreţ. Ce n-aş da să gândească şi mama ca tine; ieri s-a necăjit îngrozitor, că asta-i singura mea rochie mai bună. Pun bani deoparte ca să iau nişte lecţii; nu voi reuşi niciodată să obţin o slujbă mai bună dacă nu mă perfecţionez, oftă Maggie.

— Nu mai fi amărâtă, o consolă Lucy, prinzând broşa cea mare la gâtul graţios al lui Maggie. Uiţi că ai terminat cu sala aceea înfiorătoare de la şcoală şi nu va mai trebui să cârpeşti hainele fetiţelor.

— Da, răspunse Maggie, cu mine se întâmplă cum îmi ziceam eu c-o să se întâmple cu ursul alb, trist şi stingher pe care l-am văzut la circ. Mă gândeam că se prostise atât de tare tot plimbându-se în sus şi în jos în cuşca lui îngustă, încât probabil ar fi continuat să se plimbe aşa chiar dacă i s-ar fi dat drumul să plece. Omul se deprinde cu nenorocirea.

— Da, dar eu am să te supun la un regim sever de distracţii, care or să te facă să pierzi deprinderea asta proastă, spuse Lucy, prinzându-şi distrată pe guler fluturaşul negru, în timp ce privirea ei caldă o întâlni pe a lui Maggie.

— Drăguţa de tine, exclamă Maggie într-un elan de admiraţie drăgăstoasă, te bucuri atât de mult de fericirea altora, încât aproape îmi vine să cred că pentru alţii ai fi în stare să renunţi la fericirea ta proprie. Tare aş fi vrut să fiu şi eu ca tine!

— N-am fost niciodată supusă la încercări de felul ăsta; întotdeauna am fost fericită. Nu ştiu dacă aş putea îndura multă vreme să fiu nenorocită. Singura nenorocire din viaţa mea a fost când am pierdut-o pe mama. Tu însă ai trecut prin mulle, şi totuşi sunt sigură că te bucuri de fericirea altora ca şi mine.

— Nu, Lucy, răspunse Maggie, dând încet din cap. Eu nu mă bucur. Dacă m-aş bucura ca tine de fericirea altora, aş fi mai mulţumită. Mi-e milă când văd oameni nenorociţi şi cred că n-aş putea face pe nimeni să sufere vreodată, dar mi-e silă de mine când constat că fericirea altora mă scoate uneori din sărite. Şi cred că pe măsură ce îmbătrânesc, devin şi mai rea, şi mai egoistă; or, asta e îngrozitor.

— Ascultă, Maggie, eu nu cred o vorbă din ce spui, o dojeni Lucy. Vezi totul în negru numai pentru că viaţa ta mohorâtă şi plicticoasă te-a deprimat.

— Aşa o fi, răspunse Maggie spijinindu-se de speteaza scaunului, hotărâtă să împrăştie, cu un zâmbet luminos, norii. Poate că e din

pricina mâncării de la şcoală – budinca apătoasă de orez dreasă cu *pinnock.* Să sperăm că tristeţea mea o să piară în faţa cremelor făcute de mama şi a acestui frumos Geoffrey Crayon[1], adăugă Maggie, luând culegerea de schiţe aflată lângă ea pe masă.

— Crezi că pot purta broşa asta? întrebă Lucy îndreptându-se către oglinda de pe cămin, ca să constate cum îi vine broşa.

— Nu, Lucy, nu. Dacă te vede cu ea domnul Guest, se retrage imediat. Du-te repede şi pune-ţi alta.

Lucy ieşi iute din cameră, dar Maggie nu profită de acest prilej ca să deschidă cartea; o lăsă în poală, în timp ce privirea i se întoarse către fereastră, rătăcind departe, spre razele strălucitoare care poleiau tufele bogate de flori primăvăratice şi spre gardul de lauri – şi chiar mai departe încă, spre întinderea argintie a râului Floss, pe care-l îndrăgea atât de mult şi care, la distanţa aceea, părea că doarme liniştit ca într-o dimineaţă de sărbătoare. O mireasmă plăcută şi proaspătă adia dinspre grădină prin fereastra deschisă, iar păsărelele zburau şi se lăsau pe crengi, ciripind. Maggie simţi că ochii i se umplu de lacrimi. Priveliştea meleagurilor copilăriei îi răscolise un noian de amintiri atât de dureroase, încât numai cu o zi înainte se gândise la confortul în care trăia din nou maică-sa şi la dragostea frăţească a lui Tom, cu acea bucurie detaşată pe care ţi-o procură veştile bune despre nişte prieteni îndepărtaţi, şi nu ca la o fericire ce ar fi privit-o pe ea. Amintirile şi imaginaţia ei înflăcărată îi dădeau senzaţia unor privaţiuni ce o împiedicau să guste plăcerile trecătoare ale prezentului şi o făceau să considere că viitorul va fi, fără îndoială, mai amar decât trecutul pentru că, după ani de zile în care se împăcase cu renunţarea, începea să se lase din nou atrasă de năzuinţa spre fericire. Se gândea că îi va veni din ce în ce mai greu să îndeplinească îndeletnicirile anoste ale zilelor mohorâte ce aveau să vină, iar imaginea vieţii intense şi variate la care râvnea şi de care nu va avea niciodată parte, va deveni din ce în ce mai obsedantă. Zgomotul uşii o trezi din visare. Îşi şterse repede ochii şi începu să răsfoiască filele cărţii.

— Ştiu că există un lucru care te poate lecui de tristeţea cea mai adâncă, spuse Lucy intrând în cameră, şi lucrul ăsta e muzica. Am de gând să-ţi ofer câtă muzică vrei. Şi te rog să-ţi reiei pianul. Mi-aduc aminte că la Laceham cântai la pian mult mai bine ca mine.

— Te-ai fi prăpădit de râs să mă vezi cântând fetiţelor, când le

[1] Geoffrey Crayon, pseudonimul sub care scriitorul american Washington Irving (1783-1859) a publicat în 1819 o culegere de schiţe.

puneam să facă exerciţii... le repetam mereu aceleaşi melodii, la infinit, doar aşa de dragul de a atinge din nou clapele, spuse Maggie. Dar nu ştiu dacă aş mai fi în stare să cânt ceva mai greu decât „Risipeşte-le, grijă mohorâtă“.

— Mi-aduc aminte ce bucuroasă erai când veneau pe la noi cântăreţii ăia ambulanţi, spuse Lucy, reluându-şi lucrul la broderie. Şi am putea repeta toate cântecele vechi, alea pe mai multe voci, care-ţi plăceau ţie atât de mult, dacă aş fi sigură ca nu împărtăşeşti, în anumite privinţe, sentimentele lui Tom.

— Credeam că nu te îndoieşti de asta, răspunse Maggie zâmbind.

— Da, dar trebuie să mă lămuresc cum stau lucrurile, căci, dacă ai să împărtăşeşti sentimentele lui Tom într-o anumită privinţă, va trebui să căutam o a treia voce. Şi la St. Ogg’s există foarte puţini bărbaţi amatori de muzică; Stephen şi Philip Wakem sunt singurii cu suficiente cunoştinţe muzicale ca să poată cânta partitura unei anumite voci.

Rostind ultima frază, Lucy îşi ridică ochii de pe broderie şi văzu că Maggie se schimbase la faţă.

— Spune-mi, Maggie, te supăra să auzi numele lui Philip? Dacă te supără, n-am să-l mai pomenesc niciodată. Ştiu bine că Tom face tot ce poate ca să nu-l vadă.

— Nu sunt deloc de acord cu Tom în această privinţă, răspunse Maggie, ridicându-se şi îndreptându-se către fereastră, de parcă ar fi vrut să privească peisajul. Philip Wakem mi-a fost întotdeauna simpatic, încă din copilărie, când îl întâlneam la Lorton. Nici nu ştii ce frumos s-a purtat cu Tom când s-a rănit la picior.

— Vai, ce bine-mi pare! exclamă Lucy. Atunci n-ai să te superi dacă o să vină din când în când pe la noi. Să ştii că o să putem face mult mai multă muzică dacă o să fie şi el. Eu ţin foarte mult la bietul Philip şi tare aş vrea să nu se mai gândească tot timpul la infirmitatea lui. Cred că de asta e atât de trist uneori şi atât de amar. Ţi-e şi milă să-l vezi atât de palid, cu trupul lui plăpând şi diform, în mijlocul celorlalţi tineri, puternici şi voinici.

— Asculta-mă, Lucy... spuse Maggie, încercând să oprească flecăreala verişoarei ei.

— A sunat cineva! Trebuie să fie Stephen, continuă Lucy fără să observe că Maggie încercase să spună ceva. Unul dintre lucrurile care-mi plac cel mai mult la Stephen e că-l preferă pe Philip Wakem tuturor prietenilor lui.

Maggie nu mai avu timp să adauge nimic: uşa salonului se deschise şi Minny începu să mârâie arătându-şi colţii către un domn înalt care se îndreptă spre Lucy şi-i luă mâna cu o privire tandră, dar politicoasă şi cu un aer întrebător, părând că nu-şi dă seama de prezenţa altcuiva în cameră.

— Dă-mi voie să te prezint verişoarei mele, domnişoara Tulliver, spuse Lucy, întorcându-se cu o bucurie maliţioasă către Maggie, care venea de la fereastră. Domnul Stephen Guest.

Faţă în faţă cu această nimfă înaltă cu ochi întunecaţi şi o cunună de păr negru şi lucios pe cap, Stephen reuşi cu greu să-şi ascundă uimirea; iar Maggie primi pentru prima dată în viaţă tributul unui om care se împurpura şi o saluta până la pământ, un om în faţa căruia se simţi şi ea cuprinsă de sfială. Această nouă experienţă i se păru foarte plăcută – atât de plăcută, încât aproape uită de emoţia care o cuprinsese la auzul numelui lui Philip. Îşi reluă locul pe scaun. Ochii ei căpătaseră o nouă strălucire, iar faţa i se îmbujorase, astfel încât părea şi mai frumoasă ca de obicei.

— Sper că-ţi dai seama ce bine ai descris-o alaltăieri pe Maggie, spuse Lucy cu un mic zâmbet de triumf.

Era încântată să-şi vadă admiratorul atât de tulburat. De obicei, el era cel victorios.

— Ai o verişoară vicleană care m-a indus în eroare, domnişoară Tulliver, spuse Stephen, aşezându-se lângă Lucy şi aplecându-se să-l mângâie pe Minny. Arunca doar câte o privire pe furiş spre Maggie. Spunea că eşti blondă şi ai ochi albaştri.

— Ba nu, dumneata ai spus asta, protestă Lucy. Şi eu n-am vrut să-ţi zdruncin încrederea în simţul dumitale de previziune.

— Ce bine ar fi dac-aş greşi întotdeauna în felul ăsta şi aş descoperi că realitatea e mult mai frumoasă decât previziunile mele.

— De data asta poţi fi mulţumit: te-ai arătat la înălţimea situaţiei şi ai spus exact ce se cuvenea într-o astfel de împrejurare, i se adresa Maggie, aruncându-i o privire uşor dispreţuitoare.

Era clar că Stephen o descrisese în mod ironic. Ştia de la Lucy că tânărul era înclinat spre ironie, iar Maggie adăugase în sinea ei „şi cam încrezut“.

„Fata asta are un spirit diabolic“, fusese primul gând al lui Stephen. Iar al doilea, văzând că Maggie se apleacă asupra broderiei la care cosea, fusese: „Aş vrea să se mai uite o dată la mine“. Apoi răspunse:

— Îmi închipui că se întâmplă uneori ca un compliment să fie şi adevărat, după cum uneori se întâmplă să fii într-adevăr recunoscător când spui „mulţumesc“. Dar e drept că-ţi vine greu să spui tot „mulţumesc“ şi atunci când vrei să refuzi o invitaţie care nu-ţi place. Nu găseşti că am dreptate, domnişoară Tulliver?

— Nu, răspunse Maggie, uitându-se la el cu o privire deschisă. Dacă întrebuinţăm cuvinte pentru a exprima sentimente înalte, ele sunt cu atât mai izbitoare cu cât simţi imediat că au un înţeles nepotrivit, ca drapelele vechi sau ca hainele de fiecare zi, atârnate într-un loc sacru.

— În cazul ăsta complimentul ar trebui să fie grăitor – răspunse Stephen, care, tulburat de privirea lui Maggie, nu-şi mai dădea bine seama ce spune – având în vedere că vorbele mele au fost atât de puţin potrivite cu situaţia.

— Niciun compliment nu poate exprima altceva decât indiferenţa, spuse Maggie roşind uşor.

Lucy începuse să se simtă puţin îngrijorată: se gândea că Stephen şi Maggie n-or să se înţeleagă niciodată. Îi fusese întotdeauna teamă că Maggie n-o să-i placă acestui domn cu spirit critic, care o va găsi prea ciudată şi prea deşteaptă pentru gustul lui.

— Vai, Maggie, interveni ea, ai spus întotdeauna că îţi place să fii admirată – şi acum te superi că îndrăzneşte cineva să te admire.

— Nici gând, răspunse Maggie, îmi place să fiu admirată, dar complimentele nu mă fac niciodată să simt acest lucru.

— N-am să-ţi mai fac niciodată complimente, domnişoară Tulliver, o asigură Stephen.

— Mulţumesc, asta o să fie o dovadă de respect.

Biata Maggie era atât de puţin familiarizată cu viaţa de societate, încât nu se putea împiedica să nu ia toate lucrurile în serios. Nu i se întâmpla niciodată să vorbească la întâmplare, doar de dragul de a vorbi. Era deci firesc să pară absurdă unor femei cu mai multă experienţă, din cauza pasiunii cu care privea cele mai neînsemnate întâmplări ale vieţii. Dar de data asta chiar şi ea îşi dădu seama că fusese cam absurdă. E drept că din principiu era împotriva complimentelor şi îşi amintea că îi spusese cândva, enervată, lui Philip că nu vede de ce e mai firesc să li se spună cu un zâmbet prostesc femeilor că sunt frumoase decât bătrânilor că sunt venerabili. Totuşi era absurd să te superi de un compliment banal venit din partea unui străin ca domnul Guest sau să te

sinchiseşti că vorbise jignitor despre tine înainte de a te cunoaşte. Şi de îndată ce încetă să mai vorbească, Maggie începu să se ruşineze de purtarea ei. Nu era conştientă că o iritase tocmai emoţia plăcută care precedase supărarea, dupa cum se întâmplă uneori, când te-ai învăţat cu arşiţa, ca o nevinovată picătură de apă rece să-ţi dea un şoc brusc.

Stephen era prea binecrescut ca să nu-şi dea seama că discuţia anterioară ar fi putut să pară penibilă. De aceea începu să vorbească despre lucruri de interes general, întrebând-o pe Lucy dacă se fixase în sfârşit data deschiderii bazarului, astfel încât să poată exista speranţa ca ochii ei să-şi exercite atracţia asupra unor obiective mai vrednice de interesul lor decât florile de lână care-i înfloreau sub degete.

— Cred că luna viitoare, răspunse Lucy, dar surorile dumitale se ocupă de bazar mai mult decât mine; or să aibă cel mai mare stand.

— Da, numai că ele îşi fabrică produsele într-un salon unde eu nu pun niciodată piciorul. Văd că dumneata, domnişoara Tulliver, nu ai mania broderiei, care e acum la modă, spuse Stephen, privind cusătura simplă la care lucra Maggie.

— Nu, răspunse ea, nu sunt în stare să cos nimic mai complicat sau mai elegant decât o cămaşă.

— Coşi atât de frumos, interveni Lucy, încât cred că am să te rog să-mi dai câteva mostre să le prezint ca lucrături artistice. Pentru mine-i un mister cum de reuşeşti să faci cusături atât de perfecte. Înainte nu puteai suferi să coşi.

— Este un mister uşor de înţeles, răspunse Maggie calm, ridicându-şi privirea. Era singurul lucru cu care puteam câştiga ceva bani, aşa că am fost nevoita să-l fac bine.

Lucy, deşi era bună şi naivă din fire, nu se putu împiedica să roşească: nu-i plăcea ca Stephen să afle – Maggie n-ar fi trebuit s-o spună. Dar poate că această mărturisire ascundea un fel de mândrie: mândria săracului căruia nu-i e ruşine de sărăcia lui. Dacă Maggie ar fi fost cea mai cochetă dintre femei, i-ar fi venit greu să găsească un mijloc prin care frumuseţea ei să capete şi mai mult farmec în ochii lui Stephen; nu cred că simpla mărturisire a sărăciei şi a nevoii de a coase pentru alţii ar fi fost de ajuns, dar, asociată cu frumuseţea ei, o făcea pe Maggie şi mai deosebită de celelalte femei, decât i se păruse lui Stephen la început.

— Ştiu în schimb să croşetez, continuă Maggie, dacă asta-ţi

poate folosi pentru bazarul tau.

— Cum să nu-mi folosească? îmi foloseşte chiar foarte mult. Mâine am sa-ţi dau nişte lână roşie şi am să te pun să împleteşti.

— Dar sora dumitale e o persoană de invidiat, reluă Lucy întorcându-se către Stephen, se pricepe să modeleze, lucrează la un bust al doctorului Kenn, şi e minunat, mai ales că-l face numai şi numai din memorie.

— Păi, dacă o să-i plaseze ochii foarte aproape unul de celălalt şi colţurile gurii foarte depărtate, asemănarea va fi desigur izbitoare pentru oamenii din St. Ogg's.

— Eşti cumplit de răutăcios! îl apostrofă Lucy cu o expresie jignită. N-aş fi crezut că poţi vorbi nerespectuos despre doctorul Kenn.

— Am spus eu ceva nerespectuos? Ferească sfântul! Dar asta nu înseamnă că trebuie să respect un bust care nu-i face nicio onoare. După mine, doctorul Kenn e un om minunat. Nu mă dau în vânt după sfeşnicele înalte pe care le-a pus pe masa de împărtăşanie şi nici n-am de gând să-mi stric buna dispoziţie sculându-mă în crucea nopţii ca să asist în fiecare zi la slujba de dimineaţă. Dar e singurul om, din câţi am cunoscut, care pare să aibă ceva de apostol adevărat – un om cu un venit de opt sute de lire pe an şi care se mulţumeşte cu mobile de brad şi cu rasol de vacă, pentru că împarte altora două treimi din bani. A fost foarte frumos din partea lui când l-a luat la el pe nenorocitul de Grattan – băiatul care şi-a împuşcat din greşeală mama. Şi cheltuieşte mult mai mult timp decât şi-ar îngădui un om mai puţin ocupat decât dânsul, ca să-l împiedice pe bietul băiat să cadă pradă deznădejdii. Văd că-l ia peste tot cu el.

— Ăsta-i un lucru foarte frumos! spuse Maggie, care scăpase cusătura din mână şi asculta cu mare atenţie. Nu cunosc pe nimeni în stare de asemenea gesturi.

— Şi ceea ce face ca fapta lui să fie şi mai de admirat, întări Stephen, e că, în general, e un om rece şi sever. Nu-i un tip mieros sau plângăreţ.

— Eu cred că e un om fără cusur, se entuziasmă Lucy.

— Nu, nu sunt de părerea dumitale, răspunse Stephen, dând din cap cu o gravitate ironică.

— De ce? I-ai descoperit vreun cusur?

— E anglican.

— Ei şi? Eu cred că asta e adevărata credinţă, ripostă Lucy cu

seriozitate.

— Ba nu. Soluţionează problema în abstract, spuse Stephen, dar nu din punct de vedere parlamentar. Doctorul Kenn a stârnit o dispută îngrozitoare între nonconformişti şi oamenii bisericii, şi un viitor deputat, ca mine, de care ţara are atâta nevoie, va găsi această dispută supărătoare, atunci când va candida la onoarea de a reprezenta oraşul St. Ogg's în parlament.

— Te gândeşti într-adevăr la asta? întreba Lucy cu ochii strălucind de mândrie şi plăcere, uitând de polemica în legătură cu anglicanismul.

— Sigur că da, de îndată ce guta şi simţul cetăţenesc îl vor sili pe bătrânul Leyburn să-mi cedeze locul. Tata ţine foarte mult la asta; şi îţi dai seama cred, că merite ca ale mele – şi aici Stephen se ridică în picioare şi-şi frecă mâinile mari şi albe deasupra capului vrând să arate, în glumă, că se admira grozav – merite cum sunt ale mele, zic, implică o mare răspundere. Ce părere ai, domnişoară Tulliver, n-am dreptate?

— Ba da, spuse Maggie zâmbind, dar fără să ridice ochii; ar fi păcat să se irosească în viaţa personală atâta stăpânire de sine şi atâta elocvenţă.

— Ah, văd că ai un spirit pătrunzător, comentă Stephen. Ai descoperit imediat că sunt vorbăreţ şi obraznic. Persoanele superficiale nu-şi dau niciodată seama de asta – probabil din cauza felului meu de a fi.

„Când îi vorbesc despre mine întoarce capul“, se gândi Stephen, în timp ce fetele râdeau. „Trebuie să încerc alte subiecte ca s-o fac să mă privească".

Următoarea întrebare adresată lui Lucy era dacă intenţionează să ia parte la întrunirea de la Clubul Cărţii, care urma să aibă loc peste o săptămână. Apoi o sfătui să aleagă *Viaţa lui Cooper* de Southey[1], dacă nu cumva avea înclinaţii filozofice şi voia să scandalizeze doamnele din St. Ogg's optând pentru unul din tratatele lui Bridgewater[2]. Lucy dori, bineînţeles, să afle despre ce era vorba în aceste cărţi care păreau atât de savante; şi, deoarece

[1] Robert Southey (1774-1843), poet romantic englez, autorul unei biografii a poetului englez W. Cooper (1731-1800).

[2] Francis-Henry Bridgewater (1756-1829), preot englez care a lăsat prin testament patruzeci de mii de lire spre a fi atribuite celui mai bun tratat cu teme religioase. După îndelungi deliberări, suma respectivă a fost împărţită între opt autori de tratate religioase.

e întotdeauna plăcut să cultivi mintea doamnelor vorbindu-le despre lucruri de care n-au auzit niciodată, Stephen ţinu un discurs strălucit despre tratatul lui Buckland[1], pe care tocmai îl citise de curând. Se simţi răsplătit văzând-o pe Maggie cum lasă lucrul din mână şi devine din ce în ce mai atentă la minunatele lui povestiri geologice: îl privea pierdută, aplecată către el, cu braţele încrucişate de parcă ar fi fost un student căruia abia îi mijise mustaţa, iar el un bătrân profesor cu experienţă. Stephen era atât de fermecat de ochii ei mari şi de privirea limpede, încât până la urmă uită s-o mai privească din când în când şi pe Lucy. Dar biata fată se bucura din tot sufletul că Stephen se arată atât de deştept în faţa lui Maggie şi că până la urmă vor fi totuşi prieteni.

— Îmi dai voie să-ţi aduc cartea, domnişoară Tulliver? întrebă Stephen, dându-şi seama că amintirile lui începeau să pălească. Are şi poze, o mulţime de poze care or să-ţi placă.

— Vă mulţumesc, spuse Maggie, roşind cu oarecare timiditate în faţa acestei propuneri directe, şi reluându-şi lucrul.

— Nu, nu, interveni Lucy, nu-ţi dau voie s-o faci să se vâre din nou cu nasul în cărţi. N-am să ajung niciodată s-o scap de ele; şi vreau să stea aici fără să facă nimic altceva decât să se plimbe cu barca sau cu trăsura, să călărească şi să discute, are nevoie de o asemenea vacanţă.

— A, fiindcă veni vorba, propuse Stephen uitându-se la ceas, nu vreţi să ne plimbăm puţin cu barca? Fluxul ne va împinge până la Tofton şi de acolo ne putem întoarce pe jos.

Propunerea i se păru minunată lui Maggie, care nu se mai plimbase de ani de zile pe râu. În timp ce îşi punea pălăria, Lucy rămase în urmă să dea nişte dispoziţii servitorului, şoptindu-i cu acest prilej lui Stephen că verişoara ei n-avea nimic împotrivă să-l revadă pe Philip, şi îi părea rău de biletul pe care i-l trimisese cu două zile în urmă. Dar îi va scrie în ziua următoare din nou şi-l va pofti să treacă pe la ea.

— Am să mă duc eu pe la el să-l trag de urechi, spuse Stephen, şi am să-l aduc cu mine mâine seară. Îmi dai voie? Surorile mele or să vrea şi ele să vină să te vadă, când am să le spun că ţi-a venit verişoara. Aşa că le cedez terenul, dimineaţa.

— Chiar te rog să-l aduci pe Philip, insistă Lucy şi... şi... îţi place Maggie, nu-i aşa? întrebă ea pe un ton rugător. Nu-i aşa că e

---

[1] William Buckland (1784-1856), geolog englez, autorul unui studiu asupra sedimentărilor diluviene.

încântătoare şi distinsă?

— E prea înaltă, spuse Stephen, zâmbindu-i şi privind-o pe micuţa Lucy. Şi e prea pătimaşă. Nu e deloc genul de femeie care să-mi placă mie.

Bărbaţii, după cum ştiţi, au deseori tendinţa să facă femeilor confidenţe imprudente în legătură cu părerea proastă pe care ar avea-o despre alte femei. Asta e pricina pentru care atâtea femei au avantajul de a simţi când bărbaţii care, din motive altruiste, le-au făcut cândva o curte asiduă, le socotesc de fapt neatrăgătoare. Pentru firea lui Lucy însă era foarte caracteristic să creadă ce-i spusese Stephen şi, în acelaşi timp, să ia hotărârea de a face orice ca să nu afle Maggie. Dumneavoastră însă, care nu vă călăuziţi după o logică verbală ci după una superioară, aţi prevăzut probabil, ca o consecinţă directă a părerilor proaste pe care le avea Stephen despre Maggie, că în drum spre debarcader va calcula, cu ajutorul scânteietoarei sale imaginaţii, că nu se poate ca în cursul acestei plimbări Maggie să nu fie silită să-i întindă mâna cel puţin de două ori, şi că un bărbat care doreşte să fie admirat de femei se află într-o poziţie foarte avantajoasă atunci când le plimbă cu barca. Dar ce însemnau toate astea? Se poate oare să se fi îndrăgostit la prima vedere de uimitoarea fiică a doamnei Tulliver? Bineînţeles că nu. Asemenea lucruri nu se întâmplă niciodată în viaţă. Şi în afară de asta era îndrăgostit şi aproape logodit cu cea mai încântătoare fiinţă de pe lume; şi apoi nu era el omul să facă vreo prostie, în nicio împrejurare. Dar când ai douăzeci şi cinci de ani, degetele nu-ţi sunt de piatră şi nu pot rămâne insensibile când ating mâna unei fete frumoase. Era absolut firesc şi lipsit de primejdii să admiri frumuseţea şi să te bucuri de ea – cel puţin în condiţiile acelea. Fata asta, cu toate necazurile şi sărăcia ei, avea totuşi ceva deosebit. Era plăcut să vezi prietenia dintre cele două verişoare. Stephen recunoştea că de obicei nu-i prea plăceau femeile originale; în cazul lui Maggie însă, originalitatea părea de o esenţă superioară; şi dacă nu eşti silit să te însori cu ele, asemenea femei introduc o oarecare variaţie în relaţiile sociale.

Dar Maggie îl dezamăgi pe bietul Stephen, căci în primul sfert de oră al plimbării nu se uită deloc la el; ochii ei priveau cu nesaţ malurile bătrâne pe care le cunoştea atât de bine. Departe de Philip, se simţea singură. Philip era singurul om care o iubise cu credinţă, aşa cum dorise dintotdeauna să fie iubită. Dar curând începu să se simtă atrasă de mişcarea ritmică a vâslelor şi se gândi

că i-ar plăcea să înveţe să vâslească. Vâslitul nu era însă o treabă atât de uşoară, şi Maggie devenea tot mai ambiţioasă. Se îmbujora la faţă şi se înveseli.

— Nu mă las până n-ajung să vâslesc cu amândouă lopeţile şi să vă plimb pe amândoi, spuse ea coborând veselă din barcă.

Maggie, după cum se ştie, nu prea era atentă la gesturile ei şi se apucase să vorbească într-un moment foarte nepotrivit: călcă greşit, alunecă şi era cât pe-aci să-şi piardă echilibrul, dacă domnul Guest n-ar fi ţinut-o de mână împiedicând-o astfel să cadă.

— Te-ai lovit? întrebă el, aplecându-se îngrijorat şi privind-o în ochi.

E plăcut să simţi că cineva se îngrijeşte de tine cu blândeţe şi amabilitate, mai cu seamă când e vorba de un om înalt şi puternic. Pentru Maggie sentimentul ăsta era ceva cu totul nou.

Când ajunseră din nou acasă, găsiră pe unchiul şi pe mătuşa Pullet în salon, împreună cu doamna Tulliver. Stephen se grăbi să plece, cerând voie să vină din nou seara.

— Te rog nu uita să aduci culegerea de partituri de Purcell[1] pe care ai luat-o, îi spuse Lucy. Vreau ca Maggie să audă ce cântece interpretezi cel mai bine.

Mătuşa Pullet, convinsă că Maggie va fi poftită la Park-House împreună cu Lucy, era indignată de rochiile sărăcăcioase ale fetei; văzute de înalta societate din St. Ogg's, aceste rochii ar fi fost o ruşine pentru toată familia, o ruşine care trebuia împiedicată cu orice preţ. Urmă deci o discuţie – la care luară parte atât doamna Tulliver cât şi Lucy – pentru a se hotărî care dintre rochiile de prisos ale doamnei Pullet ar fi mai potrivită pentru acea ocazie. În orice caz, lui Maggie îi trebuia cât mai repede o rochie de seară. Asta era clar, şi fata era cam de aceeaşi înălţime cu doamna Pullet.

— Numai că, din păcate, Maggie e mult mai lată în umeri decât mine, spuse doamna Pullet. Altfel ar putea îmbrăca rochia mea frumoasă de brocart negru, fără nicio transformare, dar ce te faci cu braţele astea? adăugă doamna Pullet cu tristeţe, ridicând braţul lung şi rotund al lui Maggie. N-o să încapă niciodată în mânecile mele.

— Nu-i nimic, mătuşă; te rog trimite-ne rochia, sări Lucy. Tot nu voiam ca Maggie să poarte mâneci lungi, şi am o grămadă de dantelă neagră care poate servi drept garnitură. Braţele ei or să

[1] Henry Purcell (1658-1695), unul dintre cei mai celebri compozitori englezi.

arate de minune.

— E adevărat că Maggie are braţe frumoase, interveni doamna Tulliver. Aşa aveam şi eu când eram fată, numai că pielea mea nu era atât de închisă la culoare. Mi-ar fi plăcut să aibă pielea albă ca familia Dodson.

— Ce idee, mătuşă, ripostă Lucy bătând-o pe umăr. Nu te pricepi. Uite, un pictor, de pildă, ar găsi tenul lui Maggie cât se poate de frumos.

— Poate, draga mea, replică doamna Tulliver supusă. Tu te pricepi mai bine decât mine. Dar când eram eu tânără, oamenii cumsecade nu prea vedeau cu ochi buni pielea smeadă.

— Nu-i chiar aşa, preciză unchiul Pullet, care asculta cu mult interes conversaţia doamnelor, în timp ce-şi sugea bomboanele. Cu toate că mi-amintesc de un cântec despre „Fata brună ca o nucă“. Fata brună şi nebună... da, cred că era nebună – Kate nebuna[1] – dar nu-mi mai-aduc prea bine aminte.

— Vai, îl întrerupse Maggie râzând, dar începând să-şi piardă răbdarea. Cred că aşa o să sfârşesc şi eu, dacă se mai vorbeşte mult de pielea mea smeadă.

Capitolul III
Clipe de destăinuire

În seara aceea, când urcă în camera ei, Maggie nu dădu niciun semn c-ar fi avut chef să se dezbrace şi să se bage repede în pat. Puse lumânarea pe prima masă pe lângă care trecu şi începu să se plimbe prin camera spaţioasă, cu un pas ferm, egal şi iute – dovada cea mai bună că ori de câte ori eşti tulburat simţi instinctiv nevoia să faci un efort fizic. Ochii şi obrajii ei aveau o strălucire aproape febrilă; umbla cu capul dat pe spate, ţinea mâinile încleştate, cu palmele în afară şi cu acea încordare a braţelor care trădează de obicei o stare de adâncă frământare.

Se întâmplase oare ceva deosebit?

Nu; era vorba de lucruri pe care dumneavoastră le-aţi găsi cu totul lipsite de importanţă. Ascultase o muzică frumoasă, cântată de o voce minunată de bas. Faptul că basul cântase ca orice amator provincial era un lucru pe care l-ar fi putut simţi doar o ureche critică. Maggie îşi dădea seama că fusese urmărită îndelung şi pe furiş de doi ochi care-i aruncaseră, pe sub sprâncenele

---

[1] Joc de cuvinte: *nut* înseamnă şi nucă, şi nebun.

orizontale şi frumos desenate, o privire ce părea să fi împrumutat emoţia din vibraţiile glasului. Dar toate acestea n-ar fi impresionat niciodată o fată cu o educaţie adevărată, o fată cumpănită, care s-ar fi bucurat de toate avantajele averii, educaţiei şi tovărăşiei unei societăţi alese. Dacă Maggie ar fi cunoscut toate aceste avantaje, probabil că n-ar fi avut niciodată prilejul să auziţi de ea; viaţa ei s-ar fi scurs liniştită, fără să prezinte niciun interes literar, pentru că femeile fericite, ca şi popoarele fericite, nu au istorie.

Pentru firea sensibilă şi pasionată a lui Maggie, venită de curând de la acea şcoală de mâna a treia unde lucrase, şi de la ocupaţiile ei mărunte şi zgomotul discordant al orelor de clasă, toate aceste cauze aparent neînsemnate aveau darul să-i trezească şi să-i aprindă imaginaţia, astfel încât singură nu-şi mai dădea seama ce se petrece cu ea.

Nu că s-ar fi gândit în mod delicat la domnul Stephen Guest sau la faptul că o privise cu admiraţie, dar începuse să-şi dea seama de existenţa unei lumi îndepărtate, o lume plină de dragoste, de frumuseţe şi de încântare, alcătuită din miraje vagi, sugerate de toate versurile şi romanele pe care le citise, îmbinate cu imagini create de închipuirea şi de visurile ei. Îşi aducea aminte de perioada când îşi impusese o seamă de privaţiuni, crezând că toate dorurile şi toată nerăbdarea fuseseră învinse; această epocă se încheiase pentru totdeauna, până şi amintirea ei i se părea nesuferită. Acum, oricât s-ar fi rugat, oricât s-ar fi străduit, n-ar mai fi putut să retrăiască acea linişte a negărilor: bătălia ei cu viaţa nu era menită să se soluţioneze atât de uşor şi de repede – prin renunţare totală – tocmai acum când se afla în pragul tinereţii. Muzica lui Purcell continua să-i răsune în urechi cu fantezia şi pasiunea ei sălbatică, făcând să i se şteargă din minte trecutul pustiu şi singuratic. Plutea din plin în lumea nouă de vis şi de lumină, când cineva bătu la uşă; era verişoara Lucy, îmbrăcată într-un capot alb, foarte bogat.

— Ce-i cu tine, copil neascultător, nici n-ai început să te dezbraci?! se miră fata. Nu voiam să vin să stau de vorbă cu tine fiindcă te credeam prea obosită, şi când colo parc-ai fi gata să te îmbraci să pleci la bal. Hai, pune-ţi capotul şi despleteşte-ţi părul.

— Dar nici tu n-ai ajuns prea departe, răspunse Maggie, luându-şi în grabă capotul din stambă roz şi privind la buclele castanii ale lui Lucy, neglijent periate spre spate.

— Eu nu mai am mare lucru de făcut. Am să stau cu tine până

văd că eşti gata de culcare.

În timp ce Maggie îşi despletea părul lung şi negru, lăsându-l să unduiască pe capotul roz, Lucy se aşeză lângă masa de toaletă, urmărind-o cu o privire afectuoasă şi cu capul aplecat într-o parte de parc-ar fi fost un pui de prepelicar. Dacă vă gândiţi măcar o clipă că în astfel de împrejurări nu e cu putinţă ca două fete să-şi poată face destăinuiri, eu am să vă rog să vă amintiţi că viaţa e plină de excepţii.

— Nu-i aşa că ţi-a plăcut muzica de astă-seară?

— Da, asta m-a şi împiedicat să adomi. Cred că dacă aş putea asculta toată ziua muzică, nu mi-aş mai dori nimic. Muzica te face mai puternic, şi-ţi trezeşte în minte tot felul de idei frumoase. Când aud muzică, viaţa mi se pare uşoară. Altfel mă simt tot timpul de parcă aş purta o povară grea în spinare!

— Nu-i aşa că Stephen cântă frumos?

— Nu ştiu dacă suntem oamenii cei mai potriviţi să judecăm asta, răspunse Maggie râzând, aşezându-se pe un scaun şi dându-şi părul lung pe spate. Tu nu poţi judeca fără părtinire, iar pe mine mă mişcă până şi ultima caterincă nenorocită.

— Spune-mi ce crezi despre el? Spune-mi tot! Şi de bine, şi de rău.

— Cred că ar trebui din când în când să-l umileşti puţin. Un admirator nu trebuie să fie atât de liniştit şi de sigur pe el. Ar trebui să-i fie puţin teamă.

— Prostii, Maggie! Crezi că poate să se teamă cineva de mine? Îl găseşti încrezut, nu-i aşa? Totuşi nu-ţi displace, nu?

— Să-mi displacă? Nici gând! Crezi că văd atâţia oameni fermecători în fiecare zi, încât să fac pe mofturoasa? Şi apoi cum ar putea să-mi displacă un om care a hotărât s-o facă fericită pe iubita mea Lucy?! spuse Maggie apucând-o de bărbia ei cu gropiţă.

— Mâine seară facem iar muzică, anunţă Lucy pe care o asemenea perspectivă o fericea. Stephen îl aduce şi pe Philip Wakem.

— Vai, Lucy, nu pot să-l văd, spuse Maggie pălind. În orice caz, nu pot să-l văd fără încuviinţarea lui Tom.

— Dar de când e Tom aşa de tiran? întrebă Lucy uimită. Las' că-mi iau eu răspunderea, spune-i că e vina mea.

— Da, dar înainte de a se prăpădi tata... continuă Maggie şovăind, i-am dat lui Tom cuvântul... că n-am să mai vorbesc cu Philip fără să-i cer voie... şi mă tem să aduc din nou vorba de asta

şi să stârnesc o nouă discuţie.

— N-am auzit niciodată de ceva atât de ciudat şi de absurd. Ce rău a putut să facă bietul Philip? Îmi dai voie să vorbesc eu cu Tom?

— Vai, nu cumva să-i vorbeşti, se sperie Maggie. Las’ că mă duc eu mâine la el şi îi spun că vrei să vină Philip pe aici. M-am gândit de mult să-l rog să mă dezlege de făgăduială, dar n-am avut curajul să mă hotărăsc.

Tăcură câteva clipe, apoi Lucy reluă:

— Maggie, tu ai secrete faţă de mine în timp ce eu îţi spun tot.

Maggie căzu pe gânduri, întorcându-şi privirea de la Lucy. Apoi, după un timp, se uită din nou la ea şi şopti:

— Aş vrea să-ţi mărturisesc ceva despre Philip. Dar nu trebuie să spui nimănui că ştii, nici lui Philip, nici domnului Stephen Guest. Mai cu seamă lor.

Povestea fu lungă. Pentru prima oară în viaţă, Maggie cunoştea mângâierea de a se destăinui. Până atunci nu-i împărtăşise lui Lucy nimic din viaţa ei intimă; Lucy îşi aplecă faţa drăgălaşă către ea cu simpatie şi interes; îi strânse mâna în mâna ei micuţă încurajând-o să vorbească. Dar Maggie îi ascunse totuşi lui Lucy două lucruri: în primul rând cum îl jignise şi cum îl insultase Tom pe Philip, fapt care o chinuia îngrozitor (dar, oricât de tare ar fi supărat-o amintirea, gândul că ar mai fi putut să afle şi altcineva o supăra şi mai rău, atât pentru Tom cât şi pentru Philip); şi, în al doilea rând, îi era cu neputinţă să-i povestească lui Lucy despre ultima scenă dintre Wakem şi taică-său, cu toate că aceasta constituia încă o piedică în relaţiile dintre ea şi Philip. Se mulţumi să spună că Tom avea dreptate când considera că relaţiile dintre cele două familii făceau imposibil orice proiect de dragoste şi de căsătorie între ea şi Philip. Şi desigur că nici tatăl lui Philip nu-şi va da niciodată consimţământul.

— Ei, Lucy, iată că ştii toată povestea mea, încheie Maggie, zâmbind cu ochii plini de lacrimi. Vezi, sunt şi eu ca Sir Andrew Aguecheek[1]... Mi s-a întâmplat şi mie să fiu iubită o dată.

— A, acum văd de unde-l cunoşti atât de bine pe Shakespeare şi de unde ştii atâtea lucruri pe care le-ai învăţat în răstimpul de când ai părăsit şcoala, ceea ce, până azi, mi se părea vrăjitorie – îmi părea că asta face parte din ciudăţenia ta, spuse Lucy. Rămase pe gânduri, cu ochii plecaţi, apoi adăugă privind-o pe Maggie: E foarte frumos că-l iubeşti pe Philip. Niciodată n-aş fi crezut că o să aibă

[1] Personaj din comedia *A douăsprezecea noapte* de Shakespeare.

parte de atâta fericire! Şi nu cred că trebuie să renunţi la el. E adevărat că deocamdată există piedici, dar cu timpul poate vor dispărea.

Maggie dădu din cap neîncrezătoare.

— Da, da, insistă Lucy, sunt sigură că aşa o să se întâmple. Povestea voastră e foarte romantică, are ceva deosebit, ieşit din comun, ca orice lucru care ţi se întâmplă ţie. Iar Philip o să te adore ca un soţ din poveşti. Am să mă străduiesc, cu mintea mea măruntă, să născocesc un plan care să-i facă pe toţi să fie de acord să te măriţi cu Philip, în ziua când eu mă mărit cu... cu altcineva. Nu crezi că ăsta ar fi un sfârşit pentru toate necazurile bietei mele Maggie?

Maggie încercă să zâmbească, dar deodată fu străbătută de un fior.

— Vai, ţi-e frig, spuse Lucy, Bagă-te imediat în pat. De altfel trebuie să mă culc şi eu. Nici nu îndrăznesc măcar să mă uit la ceas.

Se sărutară şi Lucy ieşi din cameră plină de încredere, o încredere care avea să-i influenţeze puternic impresiile ulterioare. Maggie fusese cât se poate de sinceră: ţinând seama de firea ei, nici n-ar fi putut să fie altfel. Dar destăinuirile sunt uneori înşelătoare, chiar când sunt sincere.

Capitolul IV
Fratele şi sora

Maggie trebuia să treacă pe la Tom spre prânz, când obişnuia să vină la masă, altfel risca să nu-l găsească. Tom nu locuia la străini. Prietenul nostru Bob Jakin, nu numai că se însurase în urmă cu opt luni, cu consimţământul tacit al lui Mumps, dar închiriase pe malul apei una dintre acele case vechi şi ciudate, plină de coridoare neaşteptate, unde, după câte afirmase chiar el, maică-sa şi nevastă-sa puteau să-şi găsească un rost închiriind două bărci, în care Bob investise o parte din economii, şi luând câte un locatar în salonaş şi odaia de musafiri.

În aceste împrejurări, chiriaşul care corespundea intereselor tuturor – ca să nu mai vorbim de considerentele de igienă – era Tom.

Maggie fu primită în uşă de nevasta lui Bob. Era o femeie măruntă, aducând cu o păpuşă olandeză, şi care alături de mama

lui Bob, atât de grasă încât umplea coridorul, părea o miniatură aşezată de un artist lângă o statuie imensă, ca să sublinieze contrastul. Femeia micuţă făcu o reverenţă şi se uită la Maggie cu teamă şi respect; dar când fata o întreba zâmbind: „Fratele meu e acasă?“ se întoarse emoţionată şi spuse:

— Mamă, mamă, spune-i lui Bob că e domnişoara Maggie! Poftiţi în casă, domnişoară, continuă ea deschizând o uşă laterală şi lipindu-se de perete ca să-i facă musafirei cât mai mult loc.

Intrând în salonaşul care acum constituia căminul lui Tom, Maggie fu năpădită de amintiri triste; îşi aducea aminte de căminul care cu mulţi ani în urmă însemnase pentru amândoi o îmbinare de lucruri dragi şi binecunoscute. Şi, totuşi, în încăperea asta nouă se afla un obiect cunoscut – Biblia cea mare şi veche, care îi trezi şi mai mult vechile amintiri. Rămase locului fără să scoată o vorbă.

— Vă rog să luaţi loc, domnişoară, spuse doamna Jakin ştergând cu şorţul un scaun imaculat, ridicând apoi un colţ al şorţului şi ducându-l la obraz, puţin ruşinată, în timp ce se uita întrebător la Maggie.

— Bob e acasă? întrebă Maggie, revenindu-şi şi zâmbindu-i păpuşii olandeze cu totul intimidată.

— Da, domnişoară, dar cred că se spală şi se îmbracă. Mă duc să văd, spuse tânăra doamnă Jakin, ieşind din cameră.

Se întoarse imediat, păşind cu ceva mai mult curaj în urma lui Bob, care salută respectuos din uşă; avea ochi albaştri-luminoşi şi dinţi albi şi regulaţi.

— Bună ziua, Bob, îl salută Maggie, îndreptându-se către el şi întinzându-i mâna. De mult voiam să-i fac o vizită soţiei dumitale şi am să vin o dată special dacă-i face plăcere. Dar azi am venit să vorbesc cu Tom.

— Acu’ trebuie să pice don’şoară! Să ştiţi că se descurcă foarte bine. O să ajungă om însemnat. Ascultaţi-mă pe mine, să vedeţi dacă n-am dreptate.

— Sunt sigură că, orice-ar ajunge, trebuie să-ţi mulţumească dumitale. Chiar şi el mi-a spus asta acum câteva zile, când vorbeam despre dumneata.

— Ei, don’şoară, aşa spune dânsul! Da’ eu cred ce spune fiindcă nu-i limbut ca mine. Eu îs ca o sticlă care dă să cadă; când mă pornesc nu mă mai pot opri. Da’ bine arătaţi, don’şoară. E o plăcere să se uite omu’ la dumneavoastră. Tu ce zici, Prissy? întrebă Bob, întorcându-se către nevastă-sa. Aşa e c-am avut dreptate? Şi tu ştii

că nu-s multe lucruri de le ridic eu în slăvi.

Năsucul doamnei Bob părea să urmeze exemplul ochilor care se ridicaseră cu respect către Maggie; acum căpătase însă curaj să zâmbească, să facă o reverenţă şi să spună:

— Tare am vrut să vă cunosc, domnişoară. Bărbatul meu mi-a tot vorbit de dumneavoastră, de parcă-i luase Dumnezeu minţile... încă de pe vremea când îmi făcea curte, la început.

— Bine, bine, făcu Bob încurcat. Du-te şi vezi ce-i cu cartofii, că vine domnu' Tom şi n-o să aibă ce mânca!

— Sper că Mumps se poartă bine cu doamna Jakin, spuse Maggie zâmbind. Mi-aduc aminte cum spuneai că nu prea voia să te însori.

— Eh, ştiţi dumneavostră cum e, răspunse Bob zâmbind, n-a mai spus nimic când a văzut ce fetiţă drăguţă am luat. Se face că n-o vede, sau se poartă ca faţă de un copil. Dar să vă spun de dom' Tom, don'şoară, continuă Bob cu aer serios şi vorbind mai încet. E închis ca un cazan de fier, da' eu îs băiat isteţ şi de când m-am lăsat de comerţ, nu mai am nicio treabă şi am mai multă minte decât îmi trebuie, şi atunci îmi bag nasu' în treburile altora. Şi tare nu-mi place să-l văd pe dom' Tom cum stă şi se tot uită la foc, singur, şi amărât, şi încruntat. Ar trebui să fie mai vesel acu' băiat aşa frumos! Nevastă-mea spune că intră câteodată în odaie, fără să bage el de seamă, şi-l vede cum stă încruntat şi se tot uită la foc de parcă n-ar vedea mereu decât oamenii cu care lucrează.

— Se gândeşte prea mult la treburile lui, spuse Maggie.

— Credeţi că nu mai e şi altceva? întrebă Bob scăzând vocea. E grozav de închis dom' Tom; da' eu îs băiat isteţ şi anul trecut la Crăciun am descoperit că are şi el slăbiciunile lui. E vorba de un prepelicar mic şi negru – un câine de soi – tare s-a mai zbătut să facă rost de el! De atunci s-a întâmplat ceva cu dom' Tom de l-a făcut să fie pornit împotriva oamenilor... cu tot norocu' care l-a avut. Tare voiam să vorbesc cu dumneavoastră, eu trag nădejde că, acum, dacă aţi venit, poate faceţi ceva pentru dom' Tom, că prea stă singur ca un cuc.

— Nu prea cred să am multă trecere la Tom! spuse Magie mişcată de sugestia lui Bob.

I se părea cu totul neaşteptat ca Tom să sufere din dragoste. Bietul băiat! şi s-o iubească tocmai pe Lucy! Dar poate era doar o născocire a minţii naive a lui Bob. Poate că prepelicarul pe care i-l dăruise lui Lucy nu era decât un semn de atenţie şi de recunoştinţă. Dar tocmai atunci Bob strigă, în timp ce se deschidea

uşa de afară:

— Uite că vine dom' Tom!

— Rămân doar o clipă, Tom, i se adresă Maggie, de îndată ce ieşi Bob din odaie. Îţi spun în două vorbe de ce am venit, că nu vreau să te reţin de la masă.

Tom stătea în picioare cu spatele la cămin, iar Maggie se aşezase în contra luminii. Tom îşi dădu seama că sora lui e tulburată şi presimţi de îndată ce avea să-i spună. Presimţirea îl făcu s-o întrebe cu un ton aspru şi rece:

— Despre ce e vorba?

Tonul lui trezi spiritul de revoltă al lui Maggie, ceea ce o făcu să-şi formuleze cererea altfel decât îşi propusese. Se ridică în picioare şi, privindu-l pe Tom în faţă, spuse:

— Te rog să mă dezlegi de făgăduiala pe care ţi-am făcut-o în legătură cu Philip Wakem... ţi-am făgăduit să nu-l văd fără voia ta şi acum am venit să-ţi spun că vreau să-l văd.

— Foarte bine, răspunse Tom şi mai rece.

Dar Maggie nici n-apucase bine să-i vorbească în felul acela glacial şi sfidător, că se şi căi, fiindu-i teamă că asta o va înstrăina de fratele ei.

— Nu e vorba de mine, Tom! Nu te supăra! Nu ţi-aş fi vorbit de asta dacă Philip n-ar fi fost prieten cu Lucy care doreşte să-l vadă, – l-a invitat deseară la ea, iar eu am prevenit-o că nu vreau să-l văd decât cu altă lume de faţă. N-o să mai existe nimic tainic între noi.

Tom îşi întoarse o clipă privirea încruntându-se şi mai mult, apoi se uită din nou la ea, adresându-i-se rar şi răspicat:

— Maggie, tu ştii bine ce simt eu în toată povestea asta. Nu văd de ce ar fi nevoie să mai repet ce ţi-am spus acum un an. Cât a trăit tata, mă simţeam dator să te împiedic să te faci de râs, şi să-l faci de râs pe tata şi pe noi toţi. Acum însă te las să hotărăşti singură. Când s-a prăpădit tata mi-ai spus că vrei să fii independentă. Eu nu mi-am schimbat părerea. Dacă tu continui să te gândeşti la Philip Wakem ca la un iubit, trebuie să renunţi la mine.

— Nu, dragă Tom, nu mă gândesc la aşa ceva, cel puţin atâta vreme cât lucrurile sunt cum sunt. Îmi dau foarte bine seama că asta ar duce la un dezastru. Şi pe urmă, oricum, în curând plec să lucrez în altă parte, dar atâta timp cât mai stau aici aş vrea să fiu iar prietenă cu Philip. Este şi dorinţa lui Lucy.

Tom se mai înmuie puţin.

— N-aş avea nimic împotrivă să-l întâlneşti, din când în când, în casa unchiului Deane. Dar nu vreau să dai prea mare importanţă acestui lucru. Şi n-am încredere în tine, Maggie. Oricine te poate convinge să faci o prostie.

Tom era crud. Buzele lui Maggie începură să tremure.

— De ce spui asta, Tom? Eşti nedrept. N-am fost eu ascultătoare şi n-am îndurat totul cu câtă demnitate am putut? Nu m-am ţinut eu de cuvânt atunci... atunci...? Şi să nu crezi c-am fost mai fericită decât tine.

Părea un copil – ochii i se umplură de lacrimi. Când nu era supărată, Maggie se arăta tot atât de sensibilă, la vorbele bune sau la cele aspre, ca o floricică la razele soarelui sau la umbra norilor: nevoia de afecţiune o făcea să devină supusă, aşa cum se întâmpla în zilele de demult, când se retrăgea în podul măcinat de carii. Bunătatea lui Tom se trezi la această provocare, dar se purtă aidoma firii lui. O luă pe Maggie de braţ cu blândeţe şi rosti pe tonul unui pedagog plin de înţelegere:

— Maggie, am să-ţi spun care-i părerea mea. Tu exagerezi întotdeauna – nu judeci şi nu ştii să te stăpâneşti, şi totuşi eşti convinsă că ai dreptate şi nu admiţi să primeşti sfaturi. Ştii bine că eu m-am împotrivit să-ţi iei o slujba. Mătuşa Pullet acceptase cu bucurie să te primească să stai la ea şi ai fi putut duce o viaţă onorabilă în mijlocul familiei, până când aş fi fost în stare să vă ofer, ţie şi mamei, un cămin. De altfel asta am de gând să fac. Voiam ca sora mea să ducă o viaţă de cucoană şi aş fi avut întotdeauna grijă de tine, aşa cum ar fi dorit tata, până când ţi-ai fi găsit un bărbat bun. Dar din nenorocire n-am avut niciodată aceleaşi păreri, iar tu eşti tare îndărătnică. Cu toate astea ai putea să-ţi dai seama că un frate care cunoaşte lumea şi oamenii ştie mai bine ce e bun şi onorabil pentru sora lui, decât poate să ştie ea. Îmi spui că nu sunt bun cu tine. Dar bunătatea mea se lasă condusă de ceea ce cred eu că-i interesul tău.

— Da, ştiu, Tom..., răspunse Maggie, străduindu-se să-şi înghită lacrimile. Sunt sigură că eşti gata să faci orice pentru mine; ştiu cât de mult munceşti... şi cât de puţin te gândeşti la tine. Şi pentru asta-ţi mulţumesc. Dar, crede-mă, nu poţi judeca în locul meu. Firile noastre nu se aseamănă deloc. Tu nu-ţi dai seama că eu nu semăn deloc cu tine.

— Ba da, îmi dau seama. Şi încă foarte bine! Există o mare deosebire între ce simt eu şi ce simţi tu în legătură cu familia

noastră şi demnitatea ta, de vreme ce ai acceptat curtea pe care ţi-a făcut-o Philip Wakem în taină. Şi chiar dacă toată povestea asta nu m-ar fi scârbit din toate punctele de vedere, m-aş fi împotrivit ca numele surorii mele să fie rostit alături de numele unui tânăr al cărui tată urăşte până şi ideea existenţei noastre şi care te-ar dispreţui. Sunt convins că orice altă fată, după ce ar fi fost martoră la scena petrecută înainte de moartea tatălui nostru, nu s-ar mai gândi la Philip Wakem ca la un curtezan. Dar de tine nu sunt sigur. Când e vorba de tine, nu-s niciodată sigur de nimic. Uneori îţi găseşti mulţumirea într-un soi de austeritate care mă scoate din sărite, alteori n-ai puterea nici măcar să rezişti unei tentaţii care ştii bine că nu poate duce decât la rău!

Ceea ce spusese Tom conţinea un adevăr aspru şi implacabil – adevărul crud pe care-l concep oamenii lipsiţi de imaginaţie şi înţelegere. Maggie suferise întotdeauna din pricina felului de a judeca al lui Tom, şi, în acelaşi timp, se simţea revoltată şi umilită: avea impresia că Tom îi aşază în faţă o oglindă în care să-şi vadă reflectate toată nebunia şi slăbiciunile ei. Vorbele lui Tom păreau să prevestească greşelile ei viitoare. Şi totuşi Maggie îl judeca la rândul ei pe Tom; şi îşi spunea că e meschin şi nedrept, că e incapabil să înţeleagă pornirile care îi determinau de cele mai multe ori greşelile şi absurdităţile, făcând din viaţa ei o enigmă inexplicabilă pentru dânsul.

Nu-i răspunse imediat: era prea amărâtă! Stătea pe scaun, rezemându-şi braţul de masă. N-ar fi folosit la nimic dacă încerca să-i arate că era totuşi foarte aproape de el, căci oricum n-ar fi înţeles-o. Dar aluzia lui Tom la ultima scenă dintre Wakem şi tatăl lor o influenţase totuşi pe Maggie şi, în cele din urmă, amintirea tristă şi dureroasă se dovedi a fi mai puternică decât supărarea ei de o clipă. Nu, sigur că nu era uşuratică şi nu se gândea la toate astea cu nepăsare; iar Tom era nedrept când o învinuia. Se uită la el cu o privire sinceră şi gravă, zicându-i:

— Nimic din tot ce ţi-aş putea spune nu te va face vreodată să-ţi schimbi părerea despre mine. Dar ştii că nu sunt atât de străină de ceea ce simţi tu, cum îţi închipui. Îmi dau seama ca şi tine că, din pricina relaţiilor noastre cu tatăl lui Philip – şi nu din alte motive – ar fi o prostie... ar fi o greşeală ca Philip şi cu mine să ne gândim la căsătorie. Am renunţat să-l mai privesc ca pe iubitul meu... Să ştii că-ţi spun adevărul, n-ai niciun drept să te îndoieşti de asta. M-am ţinut întotdeauna de cuvânt şi nu m-ai prins niciodată cu minciuna.

Nu numai că n-am să încurajez, dar am să caut să ocolesc orice relaţii cu Philip în afară de o simplă prietenie. N-ai decât să crezi că nu mă pot ţine de cuvânt; dar nu văd de ce m-ai dispreţui pentru nişte greşeli pe care încă nu le-am făcut!

— Bine, spuse Tom înduplecat de vorbele ei, nu vreau să exagerez. Dacă stau şi mă gândesc, cred că nu e nicio nenorocire să-l vezi pe Philip, dacă Lucy ţine să-l invite la ea. Cred ce spui, sau cel puţin cred că eşti de bună-credinţă. Vreau numai să-ţi atrag atenţia. Aş dori să fiu un frate cât mai bun, dar tu nu trebuie să mă împiedici!

Vocea lui Tom tremură puţin când rosti ultimele cuvinte. Dragostea neistovită a lui Maggie se reaprinsese la fel de înflăcărată ca şi în anii copilăriei, când, ca un ritual al împăcării, muşcau din aceeaşi prăjitură. Se ridică şi puse mâna pe umărul lui:

— Sunt convinsă că vrei să fii bun cu mine. Ştiu că ai suferit şi ai muncit mult. Aş vrea să fiu un sprijin pentru tine, nu să te necăjesc. Să nu crezi că-n sufletul meu nu-i nimic bun.

Tom zâmbi văzându-i faţa emoţionată. Zâmbea rar, dar surâsul lui era foarte plăcut, pentru că ochii cenuşii, pe sub sprâncenele încruntate, puteau deveni foarte duioşi.

— Nu cred, Maggie.

— S-ar putea ca până la urmă să fiu chiar mai bună decât îţi închipui.

— Aşa să fie!

— Lasă-mă să vin o dată să-ţi fac ceaiul, şi s-o văd din nou pe nevasta mititică a lui Bob.

— Da, ar acum şterge-o, că nu mai am nicio clipă de pierdut, spuse Tom, uitându-se la ceas.

— Nu vrei să mă săruţi?

Tom se plecă s-o sărute pe obraz, apoi spuse:

— Hai, fii cuminte. Azi am multe pe cap. După-masă, am o lungă întrevedere cu unchiul Deane.

— Vii mâine la mătuşa Glegg? Mâncăm mai devreme, ca să putem lua ceaiul la ea. Hai vino şi tu, Lucy m-a rugat să-ţi spun să vii.

— Bine, dar am o groază de treburi, răspunse Tom, trăgând cu violenţă de clopoţel şi dărâmând toată instalaţia de sonerie.

— Aoleu, mi-e frică, fug! spuse Maggie râzând în timp ce Tom, cu o filozofie tipic bărbătească, zvârli cordonul în capătul celălalt al camerei – care nu era prea spaţioasă.

Iată o mică experienţă care mi-ar plăcea să cred că va înduioşa pe mulţi bărbaţi cu stare sau cu o situaţie importantă, pentru că şi lor li s-a întâmplat cândva, la începutul carierei, să nutrească speranţe foarte mari în cămăruţe foarte mici.

Capitolul V
În care se vede că Tom a luat taurul de coarne

— Şi-acum, Tom, că am rezolvat problema Newcastle, spuse domnul Deane în aceeaşi după-amiază în timp ce discutau în biroul său de la bancă, mai este ceva despre care vreau să-ţi vorbesc. Dat fiind că te-aşteaptă câteva săptămâni cam neplăcute în fumul de la Newcastle, ai nevoie de ceva plăcut la care să te gândeşti şi care să-ţi dea curaj.

Tom aşteptă, mai calm acum decât se simţise în altă împrejurare în acelaşi birou, în timp ce unchiul îşi scoase tabachera şi trase în fiecare nară, cu imparţialitate, câte o priză egală.

— Vezi, Tom, începu el în cele din urmă, lăsându-se pe spate, lumea înaintează mai repede acum decât pe vremea când eram eu tânăr. Acum patruzeci de ani, când eram şi eu un băiat solid ca tine, omul aştepta să tragă la jug aproape toată viaţa, înainte de a lua el biciul în mână. Războaiele de ţesut lucrau încet şi moda nu se schimba chiar de pe o zi pe alta. Mi-aduc aminte că am avut un costum pentru ocazii care m-a ţinut şase ani. Totul era la scară mai mică – vreau să spun în ce priveşte cheltuielile. Dar maşina cu abur a revoluţionat lumea, a dublat viteza fiecărei roţi şi, în acelaşi timp, viteza roţii norocului, cum spunea domnul Stephen Guest al nostru la banchetul de aniversare (grozav le mai nimereşte, mai cu seamă când te gândeşti că nu se pricepe deloc la afaceri). Eu nu sunt împotriva schimbărilor, ca alţii. Afacerile, domnule, îţi deschid ochii, iar dacă populaţia pământului creşte, aşa cum se şi întâmplă, lumea trebuie să-şi frământe creierii cu invenţii de tot felul. În ceea ce mă priveşte, eu mi-am făcut datoria ca simplu om de afaceri. Cineva a spus că e mare lucru să obţii două spice de grâu acolo unde înainte nu creştea decât unul; dar să ştii că nici să îmbunătăţeşti sistemul de schimb al mărfurilor şi să dai grâu flămânzilor nu-i un fleac, şi noi de asta ne ocupăm, iar eu gândesc că e o îndeletnicire tot atât de onorabilă ca oricare alta.

Tom îşi dădea seama că afacerea de care voia să-i vorbească unchiul nu-i urgentă; domnul Deane era un om mult prea şiret şi cu

prea mult simţ practic ca să îngăduie amintirilor din tinereţe sau prizelor de tutun să stânjenească dezvoltarea comerţului. De fapt, în ultimele două luni, i se făcuseră lui Tom o seamă de aluzii din care trăsese concluzia că în curând va primi o propunere care-l va interesa. La începutul discursului ţinut de unchiul său, Tom îşi întinsese picioarele şi îşi băgase mâinile în buzunare pregătindu-se să asculte o introducere cam confuză din care trebuia să reiasă că domnul Deane reuşise prin meritele lui proprii şi ţinea să spună tinerilor care se găseau în pragul vieţii că, dacă nu vor reuşi, va fi numai din vina lor. Iată de ce se miră când unchiul îi puse o întrebare directă:

— Ia să vedem, Tom... După câte ştiu eu, sunt şapte ani de când ai venit prima dată la mine să-mi ceri o slujbă?

— Da, unchiule, am împlinit douăzeci şi trei de ani.

— Ah! Ar fi mai bine să nu mai spui aşa; pentru că pari mai matur şi asta face impresie mai bună pentru afaceri. Mi-aduc foarte bine aminte când ai venit prima oară. Şi am avut dreptate – eu nu mă prea înşel... Sigur că la început mi-a fost greu să te împing, fiindcă erai nepotul meu, dar sunt fericit să spun că nu m-ai făcut de râs; dacă aş fi avut un băiat, nu mi-ar fi părut rău să-ţi semene.

Domnul Deane bătu în tabacheră, o deschise din nou şi repetă cu oarecare căldură:

— Nu, cu siguranţa că nu mi-ar fi părut rău să-ţi semene.

— Îmi pare bine că sunteţi mulţumit; am făcut tot ce-am putut, spuse Tom cu tonul lui mândru de om independent.

— Da, Tom, sunt foarte mulţumit. Şi nu vorbesc de felul în care te-ai purtat faţă de tatăl tău, deşi asta a contat în părerea pe care mi-am făcut-o despre tine. Dar ce mă interesează pe mine, ca membru al acestei companii comerciale, sunt calităţile tale de om de afaceri. Societatea noastră e foarte importantă şi foarte apreciată – şi nu există niciun motiv să nu se dezvolte mai departe: capitalul este din ce în ce mai mare şi debuşeurile din ce în ce mai numeroase; dar orice societate, mică sau mare, mai are nevoie şi de altceva care să-i garanteze prosperitate, şi anume: de oamenii care s-o conducă – oameni pricepuţi, nu maimuţoi d-ăştia de-ai voştri, ci oameni pe care să poţi conta. De acest lucru mi-am dat foarte bine seama şi eu, şi domnul Guest. Acum trei ani l-am luat pe Gell ca asociat şi i-am cedat o parte din acţiunile fabricii noastre de ulei. Şi de ce crezi că am făcut-o? Pentru că serviciile aduse de Gell meritau o recompensă. Şi aşa o sa fie întotdeauna. Aşa a fost

şi cu mine. Şi chiar dacă Gell are aproape zece ani mai mult decât tine, tu ai în schimb alte calităţi.

Pe măsură ce domnul Deane vorbea, Tom devenea tot mai neliniştit: îşi dădea seama că avea de spus ceva care s-ar putea să nu-i placă unchiului său. Şi asta pentru că voia mai degrabă să-i facă o propunere nouă, decât să accepte ceea ce propunea unchiul.

— E clar, continuă domnul Deane dupa o nouă priză de tabac, că rudenia noastră pledează în favoarea ta. Dar chiar dacă n-am fi fost rude, felul cum te-ai purtat în afacerea băncii Pelley ne-ar fi obligat, pe domnul Guest şi pe mine, să te recompensăm pentru serviciile pe care ni le-ai făcut, şi, adăugând la asta felul cum lucrezi şi talentul tău ca om de afaceri, am hotărât să te facem asociatul firmei noastre. Şi vom fi bucuroşi să-ţi sporim cu timpul participaţia. Socotim că asta face mai mult decât o mărire de salariu, din toate punctele de vedere. Ai să capeţi mai multă greutate şi experienţă, şi mai târziu ai să mă poţi elibera de o parte din obligaţiile mele. Deocamdată, mulţumesc lui Dumnezeu, mai pot încă munci destul de bine; dar vremea trece şi eu îmbătrânesc. I-am făgăduit domnului Guest c-o să-ţi vorbesc despre asta; şi cum te întorci din Nord, o să discutăm amănuntele. Pentru un tânăr de douăzeci şi trei de ani e o avansare serioasă, dar trebuie să recunosc c-o meriţi.

— Mă simt foarte recunoscător faţă de dumneata şi faţă de domnul Guest; bineînţeles că-ţi sunt în primul rând îndatorat dumitale, fiindcă m-ai primit şi ţi-ai bătut capul cu mine.

Tom vorbise cu o uşoară emoţie în glas.

— Da, sigur că da, întări domnul Deane. Nu mă dau înapoi de la greutăţi, când ştiu că folosesc la ceva. Mi-am bătut eu capul şi cu Gell... altfel n-ar fi ajuns unde-i azi.

— Dar aş vrea să-ţi mai spun ceva, unchiule, un lucru pe care nu ţi l-am mărturisit niciodată până acum. Poate îţi aminteşti că atunci când tata şi-a pierdut averea a fost vorba ca firma dumneavoastră să cumpere moara; ştiu că eraţi de părere că e un plasament bun, şi e cu atât mai bun acum când se poate lucra cu abur.

— Da, sigur că da, numai că Wakem oferea mai mult şi voia s-o cumpere cu orice chip. Îi place întotdeauna să aibă ultimul cuvânt.

— Poate că n-are rost să vorbesc despre asta acum, continuă Tom, dar aş vrea să ştii ce planuri am în legătură cu moara. E un lucru la care ţin foarte mult. Ultima dorinţă a tatii a fost să încerc să pun din nou mâna pe ea. Moara era de cinci generaţii a familiei

noastre. I-am făgăduit tatii şi, în afară de asta, ţin şi eu la ea. Niciodată n-o să-mi placă altceva mai mult, iar dacă firmei i-ar conveni s-o cumpere, mi-ar fi mai uşor să îndeplinesc dorinţa tatii. N-aş fi vorbit de asta dacă dumneata n-ai fi avut bunătatea să spui că serviciile mele au fost de oarecare folos. Şi aş renunţa la avantaje mai mari în schimbul morii, adică dac-aş putea s-o plătesc treptat şi să devină a mea.

Domnul Deane ascultă atent, apoi căzu din nou pe gânduri.

— Da, înţeleg, rosti el după un timp. Lucrul s-ar putea face, dacă Wakem ar vrea să renunţe la moară. Dar n-aş crede. L-a băgat acolo pe tânărul Jetsome; şi sunt sigur că şi-a făcut toate socotelile când a cumpărat-o.

— Tânărul Jetsome e o secătură, spuse Tom. A căzut la beţie şi lumea spune că nu-şi mai vede de treabă. Luke, fostul nostru morar, mi-a povestit toate astea şi mi-a spus că, dacă lucrurile nu se schimbă, el pleacă. M-am gândit că, dacă merge înainte aşa, Wakem va ceda şi în cele din urmă va vinde moara. Luke spune că bătrânul s-a acrit de tot, văzând ce se petrece acolo.

— Bine, Tom, am să mă gândesc. Trebuie să cercetez chestiunea şi să discut cu domnul Guest. Dar asta înseamnă să cream o nouă ramură şi să te trimitem acolo, în loc să rămâi unde eşti acum şi unde avem nevoie de tine.

— Aş putea să mă ocup şi de altele după ce voi pune moara din nou pe picioare, vreau să am cât mai mult de lucru. Altceva nu mă prea interesează pe lumea asta.

Chiar şi pentru unchiul Deane pe care nu-l interesau decât afacerile, aceste cuvinte rostite de un băiat de douăzeci şi trei de ani sunau foarte trist.

— Lasă, lasă, în curând, dacă treburile-ţi merg tot aşa, ai să ai şi altceva care să te intereseze: o nevastă. Dar în ce priveşte moara nu-i încă timpul să numărăm bobocii. În tot cazul, îţi promit c-o să mă mai gândesc şi o să mai vorbim când te întorci. Acum mă duc la masă. Vino mâine dimineaţă la ceai să-ţi iei rămas bun de la maică-ta şi de la Maggie, înainte de plecare.

Capitolul VI
Care ilustrează forţa atracţiei

E clar, cred, pentru dumneavoastră, că viaţa lui Maggie atinsese faza când – conform părerilor oricărei persoane înţelepte – o fată

tânără are cele mai mari şanse de succes. Lansată în marea societate din St. Ogg’s, cu înfăţişarea ei originală care avea avantajul să nu fie prea cunoscută şi cu ajutorul relativ al unei garderobe reduse – după cum reieşise din discuţia îngrijorată dintre Lucy şi mătuşa Pullet – Maggie începea o nouă viaţă. La prima serată oferită de Lucy, tânărul Torry îşi chinuise mai mult ca de obicei muşchii feţei pentru ca „fata cu ochi negri care stătea într-un colţ“ să observe eleganţa suplimentară pe care i-o conferea monoclul; multe fete se întorseseră acasă în seara aceea hotărâte să poarte rochii cu mâneci scurte, împodobite cu dantelă neagră, şi să-şi împletească părul într-un coc mare pe ceafă. „Verişoarei lui Lucy Deane îi şedea atât de bine.“ De fapt biata Maggie, cu tot trecutul ei dureros şi presimţirea unor necazuri viitoare, începea să devină o persoană invidiată – un subiect de conversaţie în noua sală de biliard sau printre prietenele care nu-şi ascundeau nimic una faţă de alta, în chestiunile de modă. Domnişoarele Guest, care priveau oamenii din St. Ogg’s cu superioritate şi erau considerate culmea distincţiei şi a eleganţei, se hotarâră să facă o excepţie în ceea ce priveşte purtările lui Maggie. Aceasta avea un fel al ei de a şovăi înainte de a admite observaţiile curente din buna societate şi de a declara că nu-şi dă seama dacă sunt adevărate sau nu, ceea ce îi dădea un aer de *gaucherie*[1] care împiedica desfăşurarea lină a conversaţiei; dar există cazuri fericite când o nou-venită, care se află într-o stare oarecum de inferioritate, trezeşte doamnelor o anumită indulgenţă şi bunăvoinţă. Maggie era atât de lipsită de acea cochetărie care are faima să scoată bărbaţii din minţi, încât doamnele începură s-o privească oarecum compătimitor pentru faptul că, în ciuda frumuseţii ei, nu era deloc periculoasă. Avusese foarte puţine mulţumiri în viaţă, sărăcuţa, şi era de o modestie care înlătura orice îndoială, iar purtarea ei repezită şi agitată era evident rezultatul vieţii retrase şi al condiţiilor vitrege. Lumea care cunoştea pe celelalte rude ale bietei Lucy descoperea cu uimire că Maggie n-avea nicio urmă de vulgaritate. Domnişoarele Guest se cutremurau întotdeauna când se gândeau la rudele lui Lucy şi ideea unei înrudiri cu oameni ca aceia din familiile Glegg sau Pullet era departe de a le fi plăcută; dar când Stephen îşi băga ceva în cap era inutil să-l mai contrazici; şi, de altfel, nimeni nu avea nimic de spus împotriva lui Lucy – toţi o iubeau. Pentru Lucy era firesc ca domnişoarele Guest să se poarte bine cu verişoara la care ţinea

---

[1] Stângăcie *(franc.)*.

atât de mult, iar Stephen s-ar fi supărat îngrozitor dacă surorile lui n-ar fi fost drăguţe cu ea. Invitaţiile la Park-House nu se făcură deci aşteptate, fiind urmate de alte invitaţii, în alte locuri unde domnişoara Deane era apreciată şi considerată ca o membră prea distinsă a societăţii din St. Ogg's ca să nu fie primită cu tot respectul cuvenit.

Cu acest prilej, Maggie trăi pentru prima dată viaţa domnişoarelor de societate şi descoperi plăcerea de a te scula dimineaţa fără obligaţia de a îndeplini o îndatorire sau alta. Această nouă senzaţie de libertate şi aceste plăceri pe care nimeni nu i le putea refuza, în mijlocul adierilor dulci şi parfumate ale florilor de primăvară, în mijlocul muzicii de care acum avea parte din plin, al lungilor plimbări în soare şi al reveriilor minunate în barcă, lunecând pe râu, toate acestea nu puteau să n-o îmbete puţin pe Maggie după atâţia ani de mizerie; de altfel, încă din prima săptămână, amintirile triste şi teama de viitor începuseră s-o obsedeze mai puţin. Viaţa ei devenise foarte plăcută; era minunat să te găteşti în fiecare seară şi să simţi că eşti una dintre frumuseţile acelei primăveri. Oriunde se ducea, Maggie întâlnea priviri admirative. Încetase să mai treacă neobservată, încetase să mai fie o fetiţă pe care poţi s-o cerţi şi la care se poate ţipa, o fetiţă mereu mustrată că nu-i atentă şi pe care nimeni nu era obligat s-o ia în seamă. Îi plăcea să rămână singură la pian, în timp ce Lucy şi Stephen se plimbau călare, şi să descopere că potrivirea dintre clape şi degetele ei rămăsese aceeaşi, că reînviase – ca o prietenie caldă pe care n-o poate distruge nicio despărţire, oricât ar fi ea de lungă; era plăcut să-şi amintească melodiile auzite în ajun şi să le repete mereu, până ce ajungea să le cânte, transformându-le într-un limbaj mai expresiv şi mai pasionat. Simplul acord al octavelor era pentru Maggie o încântare şi adesea prefera să aleagă un caiet de studii mai curând decât orice alt fel de cântec, ca să poată gusta mai bine senzaţia primitivă a intervalelor, prin această muzică lipsită de prejudecăţi melodice. Bucuria ce i-o dădea muzica nu înseamnă că avea un deosebit talent de pianistă; am putea spune mai curând că receptivitatea în faţa emoţiei supreme inspirate de muzică era doar o latură a naturii ei pasionate şi sensibile care făcea ca greşelile şi virtuţile să se contopească, iar dragostea să-şi ceară uneori drepturile în mod imperios, împiedicându-i în acelaşi timp orgoliul să îmbrace forma unor simple cochetării şi a unor şiretlicuri feminine şi dându-i în schimb poezia năzuinţelor

ambiţioase. Dar dumneavoastră o cunoaşteţi de mult pe Maggie şi probabil că nu vă interesează caracterul, ci povestea vieţii ei, destul de greu de prevăzut chiar dacă-i cunoaşteţi perfect firea. Pentru că tragedia vieţii noastre nu vine numai dinlăuntrul nostru. „Caracterul, spune Novalis[1] în unul din aforismele lui discutabile, caracterul înseamnă destin". Dar nu întregul nostru destin. Hamlet, prinţul Danemarcii, era un cugetător şi un om veşnic nehotărât, trăsătură de caracter care a creat o mare tragedie. Dar dacă tatăl lui Hamlet ar fi trăit până la adânci bătrâneţe, iar unchiul lui ar fi murit de mic, Hamlet ar fi putut foarte bine să se însoare cu Ofelia şi să trăiască menţinându-şi toată viaţa reputaţia unui om echilibrat, cu toate monologurile lui şi cu unele ieşiri sarcastice la adresa frumoasei fete a lui Polonius, ca să nu mai vorbim de atitudinea lipsită de politeţe faţă de socru-său.

Deci, soarta lui Maggie rămâne deocamdată ascunsă, precum cursul unui fluviu care nu s-ar găsi încă pe hartă; ştim doar că fluviul e adânc şi tumultos şi că drumul lui, ca şi al celorlalte fluvii, îl duce spre ocean. Cuprinsă de farmecul vieţii noi, Maggie, cu toată imaginaţia ei bogată, încetase să se mai gândească la ce-i va aduce viitorul; şi neliniştea pe care o încerca la gândul primei întâlniri cu Philip nu mai era atât de puternică; poate chiar că, fără să şi-o mărturisească, se bucura de amânarea întâlnirii.

Philip nu venise la ei în seara când fusese aşteptat, iar domnul Stephen Guest le spusese că plecase la mare – probabil, după părerea lui Stephen, ca să picteze – şi nu se ştia când se va întoarce. Philip obişnuia adesea să plece aşa, fără să spună nimănui, şi, într-adevăr, se întoarse abia după douăsprezece zile, găsind ambele bilete ale lui Lucy: plecase înainte de a afla de sosirea lui Maggie.

Poate că trebuie să ai nouăsprezece ani ca să poţi înţelege semnificaţia sentimentelor ce se adunaseră în sufletul lui Maggie în aceste douăsprezece zile, ca să poţi înţelege cât de pline i se păruseră, din pricina experienţelor noi pe care le trăise şi a multiplelor stări sufleteşti prin care trecuse. Primele zile ale unei noi prietenii au aproape întotdeauna pentru noi această semnificaţie şi ocupă în amintirea noastră un loc mult mai pregnant decât perioadele ulterioare, mai lungi, de prietenie propriu-zisă, mai lipsite de descoperiri noi şi de impresii inedite.

---

[1] Novalis – pseudonimul poetului romantic german Friederich von Hardenberg (1772-1801).

În zilele următoare, Stephen îşi petrecu aproape tot timpul stând lângă Lucy, sau cântând cu ea la pian, sau însoţind-o când mergea la plimbare: îi făcea o curte din ce în ce mai stăruitoare, lucru la care se aştepta toată lumea. Lucy era foarte fericită, cu atât mai fericită, cu cât Stephen devenise mult mai interesant şi mult mai amuzant de când venise Maggie. Atât Stephen, cât şi Maggie se întreceau în lungi discuţii serioase sau pline de glume spre marea admiraţie a lui Lucy cea blândă şi modestă, care se gândea de multe ori la cvartetul încântător pe care-l vor forma de-a lungul vieţii, când Maggie se va căsători cu Philip. E oare de înţeles ca o fată să aprecieze tovărăşia iubitului ei în prezenţa unei terţe persoane, fără nicio umbră de gelozie, cu toate că fiinţa iubită se adresează mai tot timpul acelei persoane? Da, când e vorba de o fată încrezătoare ca Lucy, care era convinsă de dragostea lui Stephen pentru ea şi de dragostea lui Maggie pentru Philip: o fată care nu era înclinată să-şi piardă încrederea fără dovezi palpabile. Şi, pe urmă, Stephen se afla tot timpul lângă ea, îi oferea braţul şi i se adresa, fiind sigur că-l aprobă, cu aceeaşi politeţe afectuoasă şi aceeaşi atenţie faţă de toate dorinţele ei, repetată zi de zi. Dar era oare într-adevăr aceeaşi? Lucy avea impresia că e chiar mai intensă. Nu e deci de mirare că nu-şi dădea seama de adevărata semnificaţie a acestei schimbări. Era o schimbare imperceptibilă de care nici chiar Stephen nu-şi dădea perfect seama. Atenţiile lui faţă de Maggie erau relativ neînsemnate; ba chiar intervenise între ei o anumită răceală, care făcea imposibile relaţiile vag curtenitoare de la început, din ziua când se plimbaseră cu barca. Dacă i se întâmpla lui Stephen să intre în odaie când Lucy nu era acolo, sau dacă fata îi lăsa singuri împreună, nu-şi vorbeau niciodată. Stephen se făcea că se uită într-o carte sau într-o partitură, iar Maggie îşi băga nasul în lucru. Amândoi simţeau cu întreaga lor făptură prezenţa copleşitoare a celuilalt. Şi totuşi, aşteptau şi doreau în fiecare zi să se întâmple acelaşi lucru. Niciunul nici altul nu se gândiseră încă la ce se întâmplă şi nici nu se întrebaseră în tăcere „oare la ce or să ducă toate astea?“ Maggie simţea doar că viaţa îi dezvăluie ceva cu totul nou; se cufundase cu trup şi suflet într-o experienţă imediată şi directă, fără să mai aibă energia de a deveni conştientă de ea sau de a o judeca. Stephen evita să-şi mărturisească în sinea lui că simte o influenţă care ar putea avea un efect hotărâtor asupra purtării sale ulterioare. Iar când Lucy intra din nou în încăpere, îşi recăpătau calmul: Maggie se simţea iarăşi în stare să-l contrazică şi

să râdă de el, iar Stephen să-i recomande exemplul fermecătoarei Sophia Western[1], o eroină care avea mult „respect pentru inteligenţa bărbaţilor“. Maggie se putea uita din nou la Stephen – lucru pe care, pentru un motiv sau altul, îl evita întotdeauna când erau singuri; iar el se simţea chiar în stare s-o roage să-l acompanieze la pian, Lucy fiind ocupată cu pregătirea bazarului, şi să-i facă observaţii că accelerează ritmul – ceea ce era fără îndoială punctul slab al lui Maggie.

În ziua întoarcerii lui Philip, Lucy se hotărî să-şi petreacă seara cu doamna Kenn. Sănătatea şubredă a acestei doamne ameninţa, în urma unei bronşite, să se transforme într-o boală serioasă, ceea ce o făcea să renunţe la obligaţiile în legătură cu bazarul, a cărui deschidere trebuia să aibă loc în curând, şi să le încredinţeze altor doamne, printre care ar fi dorit să se afle şi Lucy. Fata îi promisese de faţă cu Stephen să-i facă o vizită, şi deci urma să ia masa mai devreme şi să treacă la ora şase pe la domnişoara Torry, care-i transmisese invitaţia doamnei Kenn.

— Iată încă o consecinţă a acestui bazar idiot, izbucni Stephen de îndată ce domnişoara Torry ieşi din odaie. Sustrage femeile de la îndatoririle lor casnice şi le atrage în orgii de milieuri de pus sub samovare sau de sacoşe brodate. Mă întreb ce altă menire are femeia pe lume decât aceea de a crea motive puternice pentru a-i face pe bărbaţii lor să stea acasă, şi motive şi mai puternice pentru a-i face pe burlaci să plece de acasă. Dacă lucrurile continuă să meargă aşa, vom asista în curând la descompunerea societăţii.

— Să ştii că nu mai ţine mult, îl asigură Lucy râzând. Bazarul se deschide de luni într-o săptămână.

— Slavă Domnului! exclamă Stephen. Până şi Kenn a declarat deunăzi că nu-i place acest plan prin care deşertăciunea îndeplineşte funcţiile carităţii, dar, după cum poporul englez n-are destulă minte ca să suporte impozitele directe, tot aşa şi St. Ogg’s n-are raţiuni destul de puternice să construiască şi să înzestreze şcolile fără apel la slăbiciunile oamenilor.

— Chiar aşa a spus? întrebă micuţa Lucy, pe care îngrijorarea o făcu să deschidă mari ochii ei căprui. Eu nu l-am auzit niciodată vorbind aşa. Credeam că-i de acord cu ce facem.

— Sunt convins că-i de acord cu ce faci dumneata, spuse Stephen, zâmbindu-i afectuos. Trebuie să-ţi mărturisesc că vizita dumitale din seara asta pare cam suspectă. Dar, în sfârşit, ştiu că

---

[1] Eroină a romanului *Tom Jones* de Henry Fielding (1707-1754).

porneşte dintr-un sentiment frumos.

— O! ai o părere prea bună despre mine, răspunse Lucy, dând din cap şi îmbujorându-se, ceea ce o făcu să pară şi mai frumoasă.

Şi cu asta discuţia se încheie. Dar, cum era de la sine înţeles că Stephen nu va mai reveni în seara aceea, îşi prelungi puţin vizita de dimineaţă, luându-şi rămas bun de la domnişoare abia după ora patru.

Maggie se aşeză singură în salon imediat după-masă, cu Minny în braţe, lăsându-l pe unchi-său să-şi termine paharul şi să tragă un pui de somn, conform obiceiului, iar pe maică-sa pradă unui compromis între tricotat şi moţăială, operaţii pe care, când nu erau musafiri, le prelungea în sufragerie până la ora ceaiului. Maggie tocmai se apleca să mângâie căţelul mătăsos, încercând să-l consoleze de absenţa stăpână-sii, când, deodată, auzi pasul cuiva pe pietriş şi ridică ochii: era domnul Stephen Guest care intra în grădină venind parcă dinspre râu. Nu venea niciodată atât de devreme după-masă. Se plângea mereu că la Park-House se mănâncă foarte târziu. Totuşi, era el, îmbrăcat în hainele lui negre: se vedea clar că fusese acasă şi se reîntorsese cu barca. Maggie simţi cum îi ard obrajii şi îi bate inima: în chip firesc se simţea tulburată, căci nu era obişnuită să primească vizite când se găsea singură. Stephen o văzu prin uşa de sticlă care dădea în grădină şi o salută, îndreptându-se spre ea cu intenţia de a intra pe acolo, şi nu pe uşa din faţă. Se înroşise şi el, având aerul cel mai stângaci pe care te puteai aştepta să-l întâlneşti la un tânăr deştept şi stăpân pe sine. Intră ţinând în mână o partitură făcută sul şi spuse cu un ton pe care se căznea să-l facă spontan:

— Te miri că mă vezi aşa curând, domnişoară Tulliver? Te rog să mă ierţi că am venit pe neaşteptate, dar am avut treabă în oraş şi l-am rugat pe omul nostru să mă ducă cu barca; aşa că am luat notele cu „Fecioara din Artois“ ca să le aduc verişoarei dumitale: azi dimineaţă le uitasem acasă. Vrei să fii drăguţă să i le dai?

— Da, răspunse Maggie intimidată, sculându-se de pe scaun cu Minny în braţe, după care, neştiind bine ce să facă, se aşeză din nou.

Stephen îşi puse pălăria pe masă şi alături de ea partitura, care căzu pe parchet; apoi se aşeză pe scaunul de lângă Maggie, îndrăzneală pe care până atunci n-o avusese niciodată, conştient, ca şi Maggie de altfel, că se aflau acum într-o situaţie cu totul nouă.

— Ce faci, răsfăţatule? Se adresă el căţelului, aplecându-se să-l

tragă de urechile lungi şi buclate, care cădeau pe braţele lui Maggie.

Observaţia nu era prea originală şi, dat fiind că inspiraţia lui Stephen se oprise aici, conversaţia se opri şi ea. Stephen continua să-i mângâie capul lui Minny cu senzaţia că trăieşte în vis şi nu se poate opri – fără să ştie prea bine de ce. Şi totuşi senzaţia era plăcută; ar fi vrut doar un lucru în plus: să îndrăznească s-o privească pe Maggie, să poată privi măcar o dată în ochii ei adânci şi ciudaţi şi ea să se uite la el, după care n-ar mai fi dorit nimic. Îşi dădea seama că dorinţa de a privi în ochii lui Maggie devenea din ce în ce mai puternică, luând proporţiile unei obsesii. Îşi chinuia neîncetat imaginaţia să găsească un mijloc s-o privească, fără ca lucrul să pară curios şi fără ca el să se simtă prost după aceea. Cât despre Maggie, gândurile îi deveniseră confuze, singura prezenţă de care era conştientă fiind ca aceea a unei păsări uriaşe care se zbatea lângă ea, în întunecime, căci nu-şi putea ridica privirile şi în faţa ochilor nu avea decât blana neagră şi ondulată a lui Minny.

Dar toate astea trebuiau să se sfârşească odată – poate de fapt se sfârşiseră demult şi dădeau numai impresia că durează, întocmai ca visurile de un minut care par nesfârşite. În cele din urmă, Stephen se îndreptă pe scaun, apoi se aplecă într-o parte, cu un braţ peste spetează, şi cu ochii în ochii lui Maggie. „Ce să-i spună?“

— Cred că astăzi o să avem un apus de soare minunat, nu vrei să-l vezi?

— Nu ştiu... răspunse Maggie, ridicând ochii şi privind cu curaj pe fereastră. Apoi adăugă: Poate... dacă nu joc cărţi cu unchiul meu!

Urmă o pauză, în care timp Minny, fiind din nou mângâiat, dar conştient că n-avea de ce să fie recunoscător, ba dimpotrivă, începu să mârâie.

— Îţi place să stai singură?

Maggie îi aruncă o privire şireată, apoi răspunse:

— Mă întreb dacă ar fi politicos să spun da?

— Este adevărat, întrebarea e cam riscantă din partea unui intrus, spuse Stephen încântat de privirea lui Maggie şi hotărât să mai aştepte una, dar după ce plec, vei avea prilejul să te mai bucuri de singurătate încă o jumătate de oră, adăugă Stephen uitându-se la ceas. Ştiu că domnul Deane nu se iveşte niciodată înainte de şapte şi jumătate.

Urmă o nouă pauză în timpul căreia Maggie privi insistent pe

fereastră până când, în cele din urmă, îşi întoarse cu mare efort capul şi începu să privească din nou spinarea lui Minny. Apoi spuse:

— Îmi pare rău că Lucy a trebuit să plece; am pierdut ora noastră de muzică.

— Mâine seară o să avem un nou cântareţ. Te rog să-i spui verişoarei dumitale că s-a întors prietenul nostru Philip Wakem. L-am întâlnit când mă duceam spre casă.

Maggie tresări – era ceva, mai mult decât un fior, care o străbătu o clipă din creştet până în tălpi. Dar imaginea nouă, trezită de numele lui Philip, risipise o bună parte din farmecul copleşitor care pusese stăpânire pe ea. Se ridică în picioare hotărâtă şi, aşezând căţelul pe perna lui, se îndreptă spre colţul odăii să ia coşuleţul de lucru al lui Lucy. Stephen era furios şi dezamăgit; se gândea că poate lui Maggie nu-i făcuse plăcere s-audă numele lui Wakem aşa, pe neaşteptate. Îşi adusese brusc aminte că Lucy îi vorbise de cearta dintre cele două familii. Nu mai avea de ce să stea: Maggie, rece şi mândră, se aşezase la masă şi-şi reluase lucrul, iar el părea un nerod care nu avea ce căuta acolo. O asemenea vizită, deplasată şi complet inutilă, nu putea decât să-l facă să pară antipatic şi ridicol. Era limpede că Maggie îşi dăduse seama că Stephen se grăbise să ia masa la el în odaie ca să se poată întoarce, s-o găsească singură.

Copilăroasă stare de spirit pentru un tânăr de douăzeci şi cinci de ani, instruit şi cu serioase cunoştinţe juridice! Dar, dacă ne gândim la ce s-a întâmplat cu alţii, nu o să ni se mai pară curios.

În clipa aceea, ghemul de lână al lui Maggie căzu pe jos şi ea se ridică să-l prindă. Stephen se sculă şi el şi, ridicând ghemul, se apropie de ea cu o privire atât de supărată şi plină de reproşuri, încât ochii lui căpătară o expresie cu totul nouă pentru Maggie, care îi întâlni privirea în clipa când luă ghemul.

— La revedere, spuse Stephen pe un ton tot atât de trist şi rugător ca şi expresia ochilor.

Nu îndrăznea să-i întindă mâna – le vârî pe amândouă în buzunarele hainei. Maggie se întrebă dacă nu cumva fusese nepoliticoasă.

— Nu vrei să mai stai? întreba ea sfios, fără să-i mai evite privirea, căci asta ar fi fost din nou nepoliticos.

— Nu, mulţumesc, spuse Stephen continuând să privească în ochii ei pe cât de sfioşi, pe atât de fascinanţi, ca omul chinuit de sete care se uită către albia unui pârâu îndepărtat. Mă aşteaptă

omul cu barca... să-i spui verişoarei dumitale...

— Da?

— Să-i spui că am adus partitura.

— Da.

— Şi că s-a întors Philip.

— Da.

De data asta Maggie rămase indiferentă la numele lui Philip.

— Nu vrei să ieşi puţin în grădină? întrebă Stephen cu o voce şi mai caldă.

Dar o clipă mai târziu regretă că Maggie nu refuzase, căci acum o văzu îndreptându-se către uşa de sticlă, iar el fu nevoit să-şi ia pălăria şi să pornească în urma ei. Stephen găsi însă imediat o compensaţie:

— Nu vrei să mă iei de braţ? îi şopti el, de parcă i-ar fi împărtăşit o taină.

Multe femei găsesc un farmec cuceritor în gestul unui bărbat care le oferă braţul: în clipa aceea nu au aproape niciodată nevoie de sprijin fizic, dar sentimentul că primesc acest sprijin – prezenţa unei forţe exterioare dedicată lor – satisface o nevoie permanentă a imaginaţiei feminine. Maggie acceptă braţul oferit, poate pentru acest motiv sau poate pentru un altul. Făcură înconjurul peluzei şi se plimbară pe sub frunzişul verde al plantelor agăţătoare, visători aşa cum fuseseră cu un sfert de ceas în urmă, cu singura deosebire că Stephen dobândise de la Maggie privirea dorită, dar fără să se cuminţească, în timp ce mintea ei confuză era străfulgerată de o seamă de gânduri: „Ce căuta acolo? De ce ieşise din casă?“ Nu rosteau o vorbă niciunul, nici altul. Dacă n-ar fi tăcut, poate că n-ar fi fost atât de conştienţi fiecare de prezenţa celuilalt.

— Vezi să nu te împiedici de treaptă, îi atrase atenţia Stephen, în cele din urmă.

— Mă întorc acasă, spuse Maggie, pentru care treapta apăruse ca o salvare. La revedere.

Îşi trase repede braţul şi alergă către casă. Nu se gândea că gestul acesta brusc nu făcea decât să amplifice amintirea tulburătoare a întâmplării. Nu voia să se mai gândească la nimic. Se aruncă în fotoliu şi izbucni în plâns.

— Ah, Philip, Philip, ce n-aş da să fim iar împreună, liniştiţi ca la Red Deeps.

O bucată de vreme Stephen o urmări cu privirea. Apoi se îndreptă către râu şi curând după aceea coborî la debarcader.

Petrecu seara în sala de biliard, fumând ţigară după ţigară şi făcând cu încăpăţânare, ore întregi, exerciţii şi caramboluri. Era hotărât să nu se gândească la nimic – să nu mai admită alte amintiri decât acelea pe care i le impunea prezenţa constantă a lui Maggie. O vedea la braţul lui şi-şi aducea aminte cât o privise de intens.

Apoi fu nevoit să se întoarcă acasă sub lumina rece a stelelor şi, umblând aşa în noapte, îşi blestemă nebunia şi-şi jură să nu mai rămână niciodată singur cu Maggie. Îşi pierduse minţile. Doar era îndrăgostit de Lucy şi se angajase faţă de ea cu toată seriozitatea de care era în stare un om de onoare. Tare ar fi dorit să n-o fi întâlnit niciodată pe această Maggie Tulliver şi să nu se fi aprins în felul ăsta. Ar fi putut să fie o soţie delicioasă, ciudată şi greu de stăpânit, pentru orice bărbat în afară de el; el însă nu ar fi ales-o niciodată. Simţea oare şi dânsa acelaşi lucru? Stephen nădăjduia că... nu. N-ar fi trebuit să se ducă s-o vadă. De acum înainte se va stăpâni. Va fi nesuferit şi poate că se va certa cu ea. Să se certe cu ea? E oare posibil să te cerţi cu o fiinţă care are nişte ochi ca ai ei – dispreţuitori şi rugători, chemători şi dornici să-şi manifeste împotrivirea, autoritari şi stăruitori – plini de contradicţii înnebunitoare. Să vezi o astfel de femeie stăpânită de dragoste era un lucru pentru care merita să lupţi, dar el n-avea de gând să lupte.

Stephen încheie acest monolog interior printr-o exclamaţie abia şoptită, după care zvârli capătul ţigării de foi şi, cu mâinile în buzunar, porni încet de-a lungul tufişurilor. Exclamaţia era de altfel departe de a fi binevoitoare.

Capitolul VII
Philip îşi face din nou apariţia

A doua zi de dimineaţă ploua cu găleata; era una dintre acele dimineţi când bărbaţii din împrejurimi, pe care nimic nu-i sileşte să stea în casă, obişnuiesc să facă vizite nesfârşite fetelor de care sunt îndrăgostiţi. Ploaia mai uşor suportată la venire, fie că mergi pe jos, fie că mergi călare, se înteţeşte apoi, lăsându-ţi speranţa că se va opri cândva, aşa că numai o ceartă furtunoasă poate pune capăt vizitei; plictiseala mocnită n-ar putea să aibă niciun efect. Şi, când e vorba de îndrăgostiţi, ce poate fi mai minunat, în Anglia, decât o dimineaţă ploioasă? Pe soare nu te poţi bizui niciodată; bonetele sunt în primejdie, şi pe iarbă nu poţi sta, că rişti să te alegi cu un guturai. Pe ploaie însă, te poţi bizui din plin. După un

galop prin ploaie, înfăşurat în manta, te trezeşti instalat pe scaunul favorit – ceva mai înalt sau mai scund decât cel pe care stă zeiţa inimii tale (de fapt, din punct de vedere metafizic e acelaşi lucru, şi poate de asta femeia e adulată şi în acelaşi timp privită de sus), cu speranţa că nu va veni nicio cucoană în vizită.

— Sunt sigură că Stephen o să sosească azi mai devreme. Întotdeauna vine mai devreme când plouă.

Maggie nu răspunse nimic. Era furioasă pe Stephen. Îşi spunea chiar că ar trebui să-l urască. Dacă n-ar fi plouat, s-ar fi dus s-o vadă pe mătuşa Glegg, numai ca să nu dea ochii cu el. Însă de vreme ce ploua, trebuia să găsească un pretext ca să poată sta cu maică-sa în altă cameră.

Dar Stephen nu veni mai devreme. Şi înaintea lui sosi un alt oaspete – un vecin mai apropiat. Intrând în cameră, Philip, la gândul că prietenia lor era o taină ce nu trebuie trădată, hotărâse doar să se încline în faţa lui Maggie; dar când aceasta se îndreptă spre el, cu mâna întinsă, îşi dădu seama că Lucy ştie tot. Erau amândoi cam tulburaţi, deşi Philip se pregătise ceasuri întregi în vederea acestei întâlniri. Dar, ca toţi cei ce trec prin viaţă fără să ceară prea multă simpatie din partea semenilor, Philip reuşea aproape întotdeauna să se stăpânească şi, plin de mândrie şi susceptibilitate, evita orice gest care i-ar fi trădat emoţia. O paloare mai accentuată, un uşor tremur al nărilor în timp ce vorbea şi o voce mai ascuţită – care pentru străini n-ar fi fost decât semnul unei indiferenţe pline de răceală – erau singurele mărturii ale unei drame lăuntrice destul de dureroase. Dar Maggie, care avea tot atâta putere să-şi ascundă vibraţiile cât ar fi avut dacă sufletul ei ar fi fost o strună de vioară, simţi că ochii i se îneacă în lacrimi când mâinile lor se împreunară în tăcere. Nu erau lacrimi de durere; semănau mai degrabă cu lacrimile pe care le varsă femeile şi copiii atunci când găsesc pe cineva să-i apere şi când pot privi, în urmă, la primejdia ce i-a ameninţat. Philip, care până atunci se asociase în mintea lui Maggie cu mustrările oarecum îndreptăţite ale lui Tom, devenise pentru ea, în câteva clipe, un fel de conştiinţă exterioară capabilă s-o ajute şi să-i dea putere. Afecţiunea ei caldă şi liniştită pentru Philip, cu rădăcini adânci în copilăria lor, amintirea ceasurilor lungi petrecute în discuţii care întăriseră prin impresii clare, succesive, simpatia instinctivă din primul moment – faptul că îi trezea mai degrabă un sentiment de milă şi eterna nevoie a femeii de a se devota, iar nu deşertăciunea sau alte porniri egoiste

ale firii – păreau să constituie un fel de lăcaş sacru, un sanctuar unde putea să găsească adăpost împotriva unei forţe ispititoare căreia trebuia să i se împotrivească cu tot ceea ce era mai bun în ea. O forţă care ar fi dezlănţuit un zbucium groaznic în sufletul ei şi multă nenorocire în jur. Această lumină nouă în care-i apăreau relaţiile dintre ea şi Philip spulberă remuşcările şi îngrijorarea ce ar fi simţit-o altădată de teamă ca nu cumva prietenia lor să meargă prea departe şi să-l supere pe Tom; şi astfel, fără a se mai gândi să-şi înfrâneze sentimentele, Maggie îi întinse mâna şi ochii i se umplură de lacrimi. Tocmai la asta se aşteptase şi Lucy, care simţea cum îi creşte inima văzând că Philip şi Maggie sunt din nou împreună. Dar, cu toate că îl respecta pe Philip, nu se putea împiedica să constate că vărul Tom avusese oarecare dreptate să fie revoltat de nepotrivirea fizică dintre cei doi tineri, vărul Tom fiind un om prozaic căruia nu-i plăceau poeziile şi poveştile. Totuşi Lucy începu îndată să sporovăiască pentru a-i face să se simtă la largul lor.

— E frumos şi lăudabil din partea dumitale c-ai venit să ne vezi atât de curând după ce te-ai înapoiat în oraş – spuse ea cu o voce plăcută de soprană, ca un gângurit de păsărică, de aceea cred c-am să te iert c-ai dispărut aşa din senin, fără să le spui prietenilor dumitale nicio vorbă. Hai, vino şi stai aici, îl îndemnă ea arătându-i cel mai bun scaun, şi poate că o să te iertăm.

— Niciodată nu vei reuşi să domini oamenii, domnişoară Deane, spuse Philip aşezându-se. N-o să te creadă nimeni că eşti severă, şi oamenii or să greşească mereu, fiind convinşi că nu te va răbda inima să nu-i ierţi.

Lucy îl contrazise în glumă, dar Philip nici n-o auzi, căci, după cum era şi firesc, se întorsese către Maggie care se uita la el cu o privire deschisă şi afectuoasă, aşa cum te uiţi la un prieten când nu l-ai mai văzut de mult. Cât de îngrozitoare fusese clipa despărţirii! Philip avea impresia că totul se întâmplase în ajun. Şi impresia aceasta era atât de intensă – îşi amintea atât de bine fiecare amănunt, fiecare vorbă rostită, fiecare privire schimbată când se întâlniseră ultima oară – încât cu acea gelozie şi lipsă de încredere care, la naturile timide, însoţesc întotdeauna un sentiment puternic, i se părea că desluşeşte în privirea lui Maggie şi în purtarea ei dovada unei schimbări. Însuşi faptul că se temea de acest lucru, şi era aproape convins că nu se înşală, ar fi fost de ajuns ca să-i trezească bănuiala în lipsa unor dovezi în stare să-i

demonstreze contrariul.

— Ce vacanţă minunată petrec! exclamă Maggie. Lucy se poartă cu mine ca o zână din poveşti; m-a prefăcut într-o clipă din cenuşăreasă în prinţesă. De dimineaţă până seara fac tot ce vreau. Nici n-apuc să doresc ceva, că Lucy mi-a şi ghicit gândul.

— Sunt convins că din ziua în care te afli lângă ea e şi mai fericită, spuse Philip. Cred că se joacă mult mai bine cu dumneata decât cu o menajerie întreagă de căţei şi pisicuţe. Şi să ştii că arăţi foarte bine – schimbarea îţi prieşte.

Conversaţia superficială continuă un timp, până când Lucy, hotărâtă să-i pună capăt, exclamă, pe un ton care imita foarte bine enervarea ca a uitat ceva, şi ieşi din cameră.

Maggie şi Philip se aplecară îndată unul spre celalalt şi mâinile lor se împreunară din nou; se priveau cu bucuria tristă a prietenilor care păstrează în suflet amintirea unei vechi dureri încă nestinse.

— Ştii, Philip, i-am spus lui Tom că vreau să te văd. L-am rugat să mă dezlege de făgăduiala pe care i-am făcut-o şi a consimţit.

Maggie, cu firea ei impulsivă, ar fi vrut să-l facă pe Philip să înţeleagă de la început care vor trebui să fie relaţiile dintre ei; totuşi nu-i spuse nimic. Toate câte se întâmplaseră de când Philip îi mărturisise prima oară că o iubeşte erau atât de dureroase, încât Maggie nu voia să fie ea prima care să pomenească de asta. I se părea de ajuns că rostise numele lui Tom, care odinioară îl insultase pe Philip, chiar şi atât putea însemna o jignire. Dar, în clipa aceea, Philip era prea preocupat de prezenţa ei ca să se mai poată gândi la altceva.

— Atunci putem fi măcar prieteni, Maggie, nu-i aşa? Nu mai există nicio piedică în calea prieteniei noastre?

— Dar ce-o să spună tatăl tău? N-o să se împotrivească? întrebă Maggie, retrăgându-şi mâna.

— Nu există nimic care să mă facă să renunţ la tine. Nu renunţ decât dacă mi-o ceri tu, spuse Philip, roşindu-se. După cum ţi-am mai declarat, există lucruri în privinţa cărora n-am să fac niciodată ce vrea tata. Şi ăsta e unul dintre ele.

— Înseamnă că nu ne mai împiedică nimic să fim prieteni, să ne vedem şi să stăm de vorbă cât vrem; până plec... căci în curând plec din nou. Vreau să plec foarte curând... să-mi iau un nou serviciu.

— N-ai putea să renunţi, Maggie?

— Nu. Nu pot să mai rămân aici. Prea m-aş dezobişnui de viaţa la

care trebuie să mă întorc. Nu vreau să depind de alţii... nu vreau să stau cu Tom... deşi se poartă foarte frumos cu mine. El ar vrea să-mi poarte de grijă, dar eu n-aş accepta pentru nimic în lume.

Philip păstră câteva clipe tăcerea. Apoi spuse cu o voce slabă şi ascuţită, care la el era întotdeauna semnul unei emoţii înăbuşite:

— Crezi că altă soluţie nu există? Oare numai către viaţa asta, care te desparte de cei cărora le eşti dragă, îţi poţi îngădui să năzuieşti?

— Da, Philip, răspunse Maggie privindu-l stăruitor, de parcă l-ar fi rugat s-o creadă că e silită să ia această hotărâre. Cel puţin deocamdată; în viitor nu ştiu ce-o să se mai întâmple. Dar am început să cred că mie nu mi-e dat să fiu fericită în dragoste – la mine dragostea a fost întotdeauna amestecată cu suferinţa. Bine-ar fi să-mi pot făuri un univers fără dragoste, aşa ca bărbaţii.

— Maggie, văd c-ai revenit la vechile tale idei, într-o formă nouă... ideile pe care le combăteam, spuse Philip, cu o nuanţă vagă de amărăciune. Vrei să găseşti o formă de renunţare prin care să scapi de durere. Dar îţi repet că asemenea scăpare nu-i posibilă decât prin falsificarea sau schilodirea firii tale. Ce s-ar întâmpla cu mine, dac-aş încerca să fug de durere? Dispreţul şi cinismul ar fi singurul meu opiu, în cazul în care n-aş cădea într-un fel de nebunie orgolioasă şi m-aş crede alesul Domnului, doar pentru că nu sunt alesul oamenilor.

Pe măsură ce vorbea, amărăciunea lui căpăta un fel de forţă. Se vedea limpede că vorbele lui nu erau numai un răspuns pentru Maggie, ci şi un mijloc de exteriorizare al unui sentiment care-l copleşea. În clipa aceea, sufletul lui era împovărat de durere. Dar evită, cu o delicateţe plină de mândrie, orice aluzie la dragoste – la făgăduielile de dragoste pe care şi le făcuseră cândva. Să-i amintească lui Maggie de o făgăduială, ar fi însemnat că uzează de o constrângere josnică. Ce rost ar fi avut să-i repete că el rămăsese acelaşi? Şi asta ar fi sunat ca o rugăminte. Dragostea lui Philip pentru Maggie, mai mult chiar decât orice altă experienţă din viaţa lui, era pecetluită de sentimentul exagerat că el constituia o excepţie, şi că Maggie, alături de toţi ceilalţi, îl privea ca pe o excepţie.

Dar Maggie începuse să aibă remuşcări.

— Da, Philip, afirmă ea cu aerul de copil pocăit pe care-l căpăta ori de câte ori o certa Philip. Ştiu că ai dreptate. Mă gândesc prea mult la sentimentele mele şi prea puţin la sentimentele altora... la

sentimentele tale. Am nevoie de tine, să-mi atragi atenţia când am greşit şi să mă înveţi ce să fac. Mi-ai spus atâtea lucruri care s-au adeverit!

Rosti cuvintele acestea stând cu coatele pe masă şi capul sprijinit în palme şi uitându-se la Philip cu un aer de dependenţă pocăită şi afectuoasă, în timp ce el o privea cu o expresie pe care Maggie o recunoscu din ce în ce mai bine, pe măsură ce sufletul îi era năpădit de amintiri. Oare se gândea şi Philip la lucrul pe care şi-l amintise ea acum? Ceva în legătură cu iubitul lui Lucy? Acest gând o făcu să se cutremure. Arunca o nouă lumină asupra sentimentelor ei actuale şi asupra urmărilor pe care putea să le aibă întâmplarea din ajun. Ridică braţele de pe masă, simţind nevoia să se mişte, căci avea o greutate pe inimă, greutatea care însoţeşte uneori o durere sufletească neaşteptată.

— Ce-i cu tine, Maggie? Ce s-a întâmplat? întrebă Philip cuprins de o nelinişte ciudată, imaginaţia lui fiind oricând gata să descopere ceva care putea fi fatal relaţiilor dintre ei.

— Nimic. Nu s-a întâmplat nimic, spuse Maggie, încercând să-şi trezească voinţa adormită. Gândul acela îngrozitor nu trebuia să pătrundă în mintea lui Philip; şi Maggie hotărî că trebuie să-l alunge şi din mintea ei. Nimic, repetă ea. Nu s-a petrecut nimic decât în sufletul meu. Spuneai că viaţa asta secătuită, cum o numeşti tu, o să se răzbune pe mine, şi ai avut dreptate. Mă bucur cu prea multă poftă de muzică şi de viaţa uşoară de care am parte acum.

Şi, spunând asta, îşi luă lucrul şi se apucă, hotărâtă, să coasă. Philip o privea întrebându-se dacă totuşi n-o frământă şi altceva. Ştia că Maggie e în stare să se chinuie învinuindu-se singură de tot felul de lucruri. Dar nu trecu mult şi în toată casa răsună clinchetul clopoţelului de la uşă, tras cu putere de o mână bine cunoscută.

— Ce furtunos se anunţă, spuse Maggie stăpână pe ea, cu toate că inima începuse să-i bată mai tare. Mă întreb unde-o fi Lucy.

Lucy auzise semnalul şi, după două-trei minute, în care avu timpul să-i pună câteva întrebări pline de grijă şi de afecţiune, îl aduse pe Stephen în salon.

— Ce faci, bătrâne, izbucni Stephen ducându-se drept la Philip şi strângându-i mâna cu entuziasm, după ce, în treacăt, se înclinase în faţa lui Maggie. Sunt fericit că te-ai întors printre noi. De data asta te rog să nu te mai porţi ca o vrabie care şi-a făcut cuibul pe casă şi vine şi pleacă fără să anunţe pe nimeni. Cred că-i a douăzecea oară când urc degeaba scările alea nesfârşite de la

atelierul tău. Am urcat fiindcă ai tăi credeau că eşti acasă. Să ştii că lucrurile astea înveninează o prietenie.

— Vin atât de puţini oameni la mine, încât nu merită să las vorbă când plec şi când ma întorc, răspunse Philip, copleşit de prezenţa lui Stephen cu aerul lui prosper şi vocea lui puternică.

— Cum vă simţiţi astăzi, domnişoară Tulliver? întrebă Stephen, întorcându-se către Maggie cu o politeţe glacială şi întinzându-i mâna cu aerul că nu face altceva decât să-şi îndeplinească o îndatorire socială.

Maggie îi oferi vârful degetelor şi răspunse pe un ton mândru şi indiferent:

— Mulţumesc, bine.

Philip îi urmărea pe amândoi cu atenţie. Dar Lucy era obişnuită cu relaţiile schimbătoare dintre ei şi îşi spunea cu regret că există probabil o antipatie înnăscută între Maggie şi Stephen, care ieşea din când în când la iveală, oricât s-ar fi străduit amândoi s-o ascundă. „Lui nu-i plac femeile de tipul lui Maggie, iar pe ea o enervează ceva la Stephen: îl găseşte îngâmfat“, îşi spunea Lucy cu naivitate, gândindu-se că asta explica totul. Dar după ce Maggie şi Stephen se salutară atât de convenţional, fiecare dintre ei se simţi jignit de răceala celuilalt. Şi, în timp ce-l tot întreba pe Philip ce mai desenase în ultima lui călătorie, Stephen era mereu cu gândul la Maggie, cu atât mai mult cu cât nu reuşea s-o atragă în conversaţie, aşa cum făcuse întotdeauna până atunci.

„Maggie şi Philip nu par deloc fericiţi, îşi spuse Lucy. Întâlnirea asta i-a cam întristat.“

— Mi se pare că tocmai noi care n-am galopat prin ploaie suntem mai muiate, spuse ea, adresându-se lui Stephen. Hai să ascultăm puţină muzică. Să profităm că eşti şi dumneata, şi Philip aici. Cântaţi-ne duetul din „Masaniello“. Maggie nu l-a auzit niciodată şi sunt sigură c-o să-i placă.

— Atunci să-ncepem, hotărî Stephen, îndreptându-se spre pian şi fredonând melodia cu vocea lui joasă, atât de plăcută.

— Philip, vrei să fii drăguţ să-l acompaniezi tu, ca eu să-mi pot vedea de lucru, îl rugă Lucy. Îţi place să cânţi la pian, nu-i aşa? Adăugă ea cu drăgălăşenie, privindu-l întrebător şi temându-se, ca de obicei, să nu fi făcut vreo propunere care să-i displacă celuilalt, dar dorind, în acelaşi timp, să-şi termine broderia.

Auzind-o, Philip se lumină la faţă, căci nu există poate niciun sentiment, în afară de teama şi durerea fără margini, care să nu-şi

găsească alinare în muzică şi să nu te ajute să cânţi mai bine; şi, în clipa aceea, Philip era năpădit de sentimente atât de complexe, încât numai un cuartet sau un trio ar fi fost în stare să exprime dragostea şi gelozia, resemnarea şi bănuiala chinuitoare din sufletul lui.

— Sigur că da, spuse el, aşezându-se la pian. Muzica e o compensaţie pentru viaţa asta strâmbă şi te face să te simţi de parcă ai fi trei fiinţe deodată: cea care cântă din gură, cea care cântă la pian şi cea care îi ascultă pe amândoi. Asta se întâmplă şi când cânţi şi pictezi în acelaşi timp.

— Tu, Philip, eşti un om de invidiat. Eu nu ştiu să fac nimic cu mâinile, spuse Stephen. Cred că asta se poate observa la toţi oamenii cu talente administrative. La mine raţiunea are tendinţa de predominare. N-ai observat, domnişoară Tulliver?

Fără să vrea, Stephen începuse iar, ca de obicei, să glumească cu Maggie, care nu se putu stăpâni să nu roşească şi să nu-i răspundă ironic:

— Da, am observat o tendinţă de predominare, spuse ea zâmbind, şi Philip ar fi dorit din tot sufletul ca această tendinţă să-i displacă lui Maggie.

— Haideţi, îi îndemnă Lucy. S-auzim muzica! O să ne analizăm calităţile altă dată.

De câte ori asculta muzică, Maggie devenea incapabilă să-şi mai continue lucrul, oricât s-ar fi străduit. De data asta, însă, îşi dublă eforturile, căci gândul că Stephen ştia cât de mult îi place vocea lui o determină să-i reziste nu numai în glumă, ca până atunci. Şi, în plus, Maggie ştia că Stephen are obiceiul să se aşeze în aşa fel, încât s-o poată vedea. Dar toate încercările fură zadarnice. Lucrul îi căzu din mâini şi intenţiile eroice se topiră în emoţia nelămurită pe care i-o trezea în suflet acest duet înflăcărat; o emoţie ce părea să-i dea, în acelaşi timp, putere şi slăbiciune: putere să se bucure, şi slăbiciune în a rezista. Melodia trecu în gama minoră, şi emoţia neaşteptată a acestei schimbări o făcu pe Maggie să tresară. Biata Maggie! Tare era frumoasă când îşi lăsa sufletul pradă puterii implacabile a sunetului! Întreaga ei fiinţă vibra de emoţie; stătea puţin aplecată înainte, cu mâinile încleştate, ca un om care încearcă să se ţină tare. Ochii ei strălucitori, larg deschişi, cu pupilele dilatate, aveau acea expresie copilărească de uimire şi de încântare, ce apărea în clipele când era fericită. Lucy, care până atunci stătuse întotdeauna la pian şi nu văzuse niciodată această

expresie pe faţa lui Maggie, nu reuşi să se împotrivească dorinţei de a veni tiptil până la ea şi de a o săruta. Philip, care îi arunca şi el din când în când câte o privire, ridicând ochii de pe partitură, simţi că e prima oară când o vedea pe Maggie stăpânită de o emoţie atât de puternică.

— Mai vrem, mai vrem! strigă Lucy după ce bisară duetul. Tot ceva vioi! Maggie spune mereu că-i place s-audă cascade de sunete.

— Atunci hai să cântăm „S-o pornim la drum“, spuse Stephen. Se potriveşte grozav cu dimineaţa asta ploioasă. Dar nu vrei să părăseşti cele mai sfinte îndatoriri ale vieţii şi să vii să cânţi cu noi?

— Ba da, răspunse Lucy, râzând. Dacă vrei să cântăm „Opera cerşetorilor“[1]. E acolo, pe etajera de note... Vezi ca are o copertă jerpelită.

— Preţioasă indicaţie, n-am ce zice! Sunt vreo zece coperte aici, una mai jerpelită ca alta, răspunse Stephen, căutând partitura.

— Între timp, cântă-ne dumneata ceva, Philip! Te rog, stărui Lucy, văzând că degetele lui rătăceau pe clape. Ce cântai adineaori? Era foarte frumos, dar nu ştiu ce e.

— Cum nu ştii? întrebă Philip, începând să cânte clar melodia. E un fragment din „Somnambula“: *Ah, perche non posso odiarti*[2]*.* Nu cunosc opera, dar se pare că tenorul îi declară eroinei că o va iubi pe veci, chiar dacă ea-l va părăsi.

Philip nu alesese această melodie la întâmplare, era poate o expresie indirectă a vorbelor pe care nu se putea hotărî să le rostească în faţa lui Maggie. Aceasta auzise explicaţiile date lui Lucy şi, când Philip începu să cânte, îşi dădu seama de tristeţea pasionată a melodiei. Tenorul care-şi pleda atât de arzător cauza nu avea o voce excepţională, dar trezea în sufletul ei o seamă de amintiri: Philip îi mai cântase uneori, în surdină, pe potecile năpădite de iarbă sau la umbra frasinului înclinat de la Red Deeps. Vorbele ascundeau parcă o învinuire. Oare asta urmărise Philip? Maggie regretă că nu-i spusese mai clar, atunci când vorbise cu el puţin mai înainte, că nu voia să-i trezească din nou speranţa deşartă a dragostei pentru că asta ar fi fost împotriva situaţiei în care se găseau şi din care nu exista ieşire. Cântecul lui Philip o mişca, dar nu-i mai dădea niciun fior; îi trezea în suflet gânduri şi

---

[1] Vodevil aparţinând poetului englez John Gay (1685-1732).

[2] Ah, de ce nu te pot urî! *(ital.).* Opera *Somnambula* aparţine compozitorului italian Vincenzo Bellini (1801-1835).

amintiri precise, dar n-o tulbura, ci îi inspira doar o duioasă părere de rău.

— Aşa-i cu voi, tenorii, spuse Stephen, care aşteptase cu partiturile în mână să sfârşească Philip cântecul. Întristaţi sexul frumos, ciripind vorbe de dragoste şi jurăminte de credinţă, în timp ce iubita vă tratează cu cruzime. Şi nu v-aţi abţine să vă exprimaţi resemnarea decât dacă vi s-ar tăia capetele şi ar fi servite pe o tavă, cum s-a întâmplat cu tenorul sau trubadurul acela medieval. Trebuie să vă administrez un antidot până ce reuşeşte domnişoara Deane să se smulgă de lângă ghemele ei.

Şi Stephen începu să cânte cu patos şi impertinenţă:

Să tot plâng să mă topesc,
Doar pentru că te iubesc?

Şi tot aerul din salon păru să vibreze însufleţit de această undă înviorătoare. Lucy, care era întotdeauna mândră de Stephen, se îndreptă zâmbitoare spre pian, privindu-l cu admiraţie, în timp ce Maggie, în ciuda dorinţei de a se împotrivi unui asemenea cântec şi celui care-l cânta, se simţi fermecată de o influenţă nelămurită şi se lăsă în voia acestui val puternic, căruia nu putea să-i ţină piept.

Era însă hotărâtă cu înverşunare să nu se trădeze; se apucă din nou de lucru, făcând cu îndărătnicie împunsături greşite şi înţepându-şi degetele, fără să ridice ochii sau să ia seama la ceea ce se petrecea în jur, până când cele trei voci intonară împreună „S-o pornim la drum“.

Dacă ar fi putut să înţeleagă că acel Stephen atât de impertinent şi de îngâmfat se gândea tot timpul la ea, dacă şi-ar fi dat seama cum trecea brusc de la hotărârea de a o trata cu o indiferenţă ostentativă la dorinţa enervantă de a surprinde un semn de căldură din partea ei, de a schimba cu ea o vorbă sau o privire pe furiş, mă tem că Maggie ar fi încercat o satisfacţie ascunsă. Când începură să cânte „Furtuna“, Stephen găsi prilejul pe care-l căuta. Simţind nevoia să-şi rezeme picioarele pe ceva, Maggie se ridică să caute un scăunel. Stephen, care în clipa aceea nu cânta şi îi urmărea toate mişcările, îi ghici dorinţa şi se grăbi să i-o satisfacă. În timp ce ridica scăunelul, ochii lui exprimară o rugă atât de fierbinte, încât Maggie nu se putu împiedica să nu-i arunce o privire de recunoştinţă. Atunci când scăunelul de care ai nevoie e aşezat cu grijă lângă tine de către o persoană foarte sigură de sine, şi nu de

orice persoană sigură de sine, ci de una anumită, care a căpătat dintr-o dată un aer umil şi îngrijorat şi mai zăboveşte o clipă lângă tine ca să te întrebe dacă nu cumva te trage vreun curent în locul acela dintre fereastră şi cămin, rugându-te totodată să-i îngădui să-ţi mute masa de lucru mai încolo, şi dacă tu, femeia căreia îi sunt adresate toate acestea, ai fost nevoită de mică să înveţi lecţia vieţii într-o limbă aspră, e cu neputinţă ca o părticică din nevoia de dragoste, năvalnică, oricând gata să izbucnească, să nu ţi se reflecte în priviri. Şi pentru Maggie asemenea atitudini nu erau un lucru obişnuit, ci un element nou în viaţa ei, iar dorinţa de a se vedea înconjurată de atenţii era puternică şi nealterată. Tonul acela de grijă afectuoasă o făcu să privească chipul aplecat deasupra ei şi să spună: „Nu, mulţumesc". Şi, orice s-ar fi întâmplat în clipa aceea, privirea pe care o schimbară tot li s-ar fi părut minunată, aşa cum li se păruse şi-n seara din ajun.

Stephen nu făcuse decât un gest firesc de politeţe care nu durase nici două minute iar Lucy, abia îl observase. Dar pentru Philip, care purta în suflet un sentiment vag de nelinişte fiind oricând gata să-şi hrănească această nelinişte cu incidentele cele mai neînsemnate, grija neaşteptată din partea lui Stephen şi schimbarea de pe chipul lui Maggie, părând să reflecte o rază de lumină de pe chipul lui, formau un contrast atât de puternic cu semnele de indiferenţă exagerată dinainte, încât totul căpătă o semnificaţie dureroasă. Vocea lui Stephen care umplu din nou încăperea îl irită ca un zăngănit de tablă şi Philip simţi nevoia să bată în clape, scoţând sunete ascuţite şi false. De fapt, Philip nu observase nimic care să-l facă să bănuiască c-ar putea exista vreun sentiment neobişnuit între Stephen şi Maggie. Aşa-i glăsuia raţiunea, şi Philip ar fi vrut să plece imediat acasă şi să mediteze în linişte asupra acestor imagini aparente, până s-ar fi convins că erau cu totul neîntemeiate. Dar, pe de altă parte, nu-i venea să plece înaintea lui Stephen, căci voia să urmărească orice apropiere dintre acesta şi Maggie. Bietul Philip! I se părea firesc, ba chiar inevitabil, ca orice om care se afla în preajma lui Maggie să se îndrăgostească de ea! Dar dacă Maggie s-ar fi lăsat ademenită şi s-ar fi îndrăgostit de Stephen Guest, n-ar fi fost în niciun caz fericită. Gândul ăsta îi dădu lui Philip curaj să privească propria lui dragoste pentru Maggie într-o lumină nouă: nu i se mai părea demnă de dispreţ.

Zbuciumul acesta sufletesc care părea că-l asurzeşte îl făcu să cânte foarte fals. Lucy îl privi uimită, dar intrarea doamnei Tulliver,

venită să-i poftească la masă, fu ca un pretext care întrerupse brusc muzica.

— A, uite-l şi pe domnul Philip, exclamă domnul Deane când intrară cu toţii în sufragerie. Nu te-am mai văzut de o veşnicie. Ce mai face tatăl dumitale? Am auzit că e plecat. L-am căutat deunăzi la birou şi mi s-a spus că nu e în oraş.

— Da, a fost câteva zile la Mudport, cu nişte treburi, răspunse Philip. Dar s-a întors.

— Tot aşa de mult îi place să se ocupe de fermă?

— Cred că da, răspunse Philip, cam uimit de interesul neaşteptat al domnului Deane pentru ocupaţiile lui taică-său.

— Am auzit c-a pus mâna pe nişte pământ pe ambele maluri ale râului, continuă domnul Deane. E adevărat?

— Da, este!

— Cred că ferma asta îi dă mare bătaie de cap, îi dădu zor domnul Deane în timp ce împărţea plăcinta de porumbel – şi înghite o grămadă de bani. Eu n-am avut niciodată manii d-astea... şi nici n-aş vrea să am. Şi să ştii că cele mai păcătoase manii sunt alea din care te aştepţi să câştigi un ban. Îţi golesc buzunarele, de parcă ar fi nişte saci găuriţi din care curge grâu.

Auzind aceste critici la adresa cheltuielilor domnului Wakem – critici care voiau să pară gratuite – Lucy se simţi cam îngrijorată. Dar discuţia se opri acolo, şi tot timpul cât dură masa domnul Deane rămase pe gânduri, mai tăcut ca de obicei. Lucy, care urmarea întotdeauna reacţiile lui taică-său şi care în ultima vreme avea motive serioase să se intereseze de tot ce avea legătură cu familia Wakem, era curioasă să ştie ce se ascunde îndărătul întrebărilor acelora. Şi tăcerea care urmă o făcu să bănuie că întrebările fuseseră puse cu un anumit scop.

Preocupată de acest gând, Lucy recurse la metoda folosită ori de câte ori voia să-i spună sau să-l întrebe ceva pe taică-său. Găsi un pretext ca s-o facă pe mătuşa Tulliver să plece din sufragerie după-masă, şi se aşeză pe un scăunel la picioarele lui. În afară de faptul că Lucy, care nu putea suferi să i se presare tutun în păr, începea prin a pune stăpânire pe tabacheră, domnul Deane trăia în asemenea împrejurări clipele cele mai fericite pe care i le putea oferi o viaţă clădită exclusiv pe merite personale.

— Nu-i aşa că nu te duci imediat la culcare şi mai stai puţin cu mine, tăticule? îl întrebă ea, trăgându-şi scăunelul mai aproape de el şi desfăcându-i degetele groase care ţineau tabachera.

— Da, mai stau, răspunse el, cu ochii la clondirul ce conţinea răsplata meritelor lui personale. Dar ce vrei de la mine? Adăugă el, ciupindu-i drăgăstos bărbia cu gropiţă. Vrei să mă linguşeşti ca să mai faci rost de nişte bani pentru bazar?

— Nu, azi urmăresc scopuri josnice. Nu vreau să-ţi cer nimic, vreau numai să-ţi vorbesc. Ia spune, tăticule, de ce l-ai întrebat azi pe Philip despre ferma lui taică-său? Mi s-a părut curios, fiindcă dumneata nu prea ai obiceiul să-l întrebi de taică-său. Şi nu înţeleg de ce te necăjeşti că domnul Wakem îşi risipeşte banii pe fermă.

— E vorba de nişte afaceri care nu te privesc, răspunse domnul Deane, făcând un gest cu mâinile de parc-ar fi vrut să respingă orice tendinţă de amestec în acest mister.

— Bine, tăticule, dar dumneata spuneai întotdeauna că domnul Wakem l-a crescut pe Philip ca pe o fată. Atunci cum de-ai crezut că poţi afla ceva de la el când e vorba de afaceri? Întrebările dumitale neaşteptate au părut cam ciudate şi Philip a fost cam surprins.

— Prostii, fetiţo, replică domnul Deane, vrând să-şi justifice purtarea în lume, purtare care, de când începuse să prospere, îi cam dădea bătaie de cap. Am auzit că moara şi ferma lui Wakem de pe celălalt mal al râului – moara Dorlcote, fostă proprietatea lui Tulliver – nu mai fac parale ca pe vremuri. Şi am vrut să aflu de la prietenul tău Philip dacă taică-său nu s-a săturat cumva de fermă.

— Da’ de ce, tăticule? Dac-o vinde, vrei s-o cumperi dumneata? întrebă Lucy, curioasă. Hai, tăticule, spune... spune tot... uite, dacă-mi spui îţi dau tabachera înapoi. Ştii, Maggie mi-a povestit că ceea ce doresc ei mai mult şi mai mult pe lume e ca Tom să pună din nou mâna pe moară. Ăsta a fost unul dintre ultimele lucruri pe care i le-a cerut unchiul Tulliver lui Tom: să facă aşa fel ca să ajungă din nou stăpân pe moară.

— Sst, pisicuţa tatii, o mângâie domnul Deane, folosindu-se de tabachera care ajunsese iar în stăpânirea lui. Să nu cumva să scapi o vorbă despre asta, auzi? Nu prea văd cum ar putea de-alde Tulliver s-ajungă iar în stăpânirea morii sau să reuşească cineva s-o scoată din mâinile lui Wakem. Şi, dacă află că vrem moara numai ca s-ajungă iar în mâinile familiei Tulliver, nu se mai desparte de ea în ruptul capului. Şi e şi firesc, după câte s-au întâmplat. Wakem s-a purtat destul de frumos cu Tulliver pe vremuri, dar nu poţi cere nimănui să se lase biciuit şi după asta să-ţi mai şi ofere zaharicale.

— Ascultă, tăticule, i se adresă Lucy cu un aer solemn, ai

încredere în mine? Vreau să-ţi spun ceva, dar să nu-mi pui nicio întrebare... să ştii că am motive cât se poate de serioase să fac ceea ce vreau să fac. Şi m-am gândit bine... zău că m-am gândit.

— Bine. S-auzim.

— Uite ce e, dacă mă laşi să vorbesc deschis cu Philip, dacă mă laşi să-i spun că ai de gând să cumperi moara şi de ce vrei s-o cumperi, şi că verii mei vor s-o capete înapoi şi de ce vor s-o capete, cred că Philip o să ne ajute. Sunt sigură c-o să ne ajute.

— Nu prea înţeleg, fetiţo, se miră domnul Deane. De ce să ne ajute? Apoi, privind-o lung pe fiică-sa, adăugă: Nu cumva crezi că bietul băiat s-a îndrăgostit de tine şi poţi să-l duci de nas? (Domnul Deane nu-şi făcea niciun fel de griji în privinţa sentimentelor lui Lucy.)

— Nu, tăticule, Philip nu prea ţine la mine... în orice caz ţine mai puţin decât ţin eu la el. Dar am motive să fiu sigură că-i aşa cum ţi-am spus. Nu mă întreba mai mult. Şi, dacă ghiceşti despre ce-i vorba, nu-mi spune. Lasă-mă doar să procedez aşa cum vreau.

Şi, făcându-i această rugăminte, Lucy se ridică de pe scăunel, se căţără pe genunchii lui taică-său, şi-l sărută.

— Vezi să nu faci vreo poznă, o sfătui el, sorbind-o din ochi.

— Nu, n-avea nicio grijă! Sunt o fată deşteaptă: am moştenit talentul dumitale în afaceri. Nu ţii minte că mi-ai admirat caietul de socoteli, deunăzi când ţi l-am arătat?

— Bine, Bine. Dacă tinerelul ăsta îşi ţine gura, n-avem nimic de pierdut. Şi, să-ţi spun drept, nici nu cred c-avem altă soluţie. Ei, şi-acum lasă-mă să mă duc la culcare.

Capitolul VIII
Wakem apare într-o nouă lumină

Nu trecuseră nici trei zile de la discuţia dintre domnul Deane şi fiică-sa, la care aţi fost martori şi dumneavoastră, şi Lucy reuşi să discute cu Philip între patru ochi, profitând de faptul că Maggie era în vizită la mătuşa Glegg. După cele spuse de Lucy, Philip se frământă o zi şi o noapte şi, în cele din urmă, hotărî ce are de făcut. I se părea că întrezăreşte posibilitatea unei schimbări în relaţiile lui cu Maggie şi c-ar putea înlătura măcar una dintre piedicile care le stăteau în cale. Îşi întocmi un plan de bătaie şi calculă toate mişcările cu calmul pasionat al unui jucător de şah în zilele primelor entuziasme, mirându-se singur de neaşteptatul lui talent de

strateg. Şi, pe cât era planul lui de bine calculat, pe atât era de îndrăzneţ. Pândi un moment când domnul Wakem n-avea altceva de făcut decât să-şi citească ziarul, se apropie de el, se opri în spatele lui şi, punându-i o mână pe umăr, i se adresă:

— Tată, nu vrei să vii în sanctuarul meu, să-ţi arăt ultimele schiţe? Tocmai le-am pus în ordine.

— Nu prea mă simt în stare să urc scările pân' la tine. Mi-au cam înţepenit încheieturile, răspunse Wakem, lăsând ziarul din mână şi privindu-l pe fii-său cu blândeţe. Dar hai, totuşi, să merg.

— Eşti mulţumit de încăperea asta, Phil, nu-i aşa? Lumina de sus e grozavă.

Acestea fură, ca de obicei, primele cuvinte pe care le rosti domnul Wakem când intră în atelier. Îi plăcea să-şi amintească, şi să-i amintească şi lui Philip, ce tată bun fusese dăruindu-i un asemenea atelier. Da, fusese într-adevăr un tată bun! Şi dacă Emily s-ar fi sculat din mormânt, n-ar fi avut nimic să-i reproşeze.

— Ia te uită! Făcu el, punându-şi ochelarii pe nas şi aşezându-se pe un scaun de unde putea să aibă o viziune de ansamblu şi, în acelaşi timp, să se mai şi odihnească puţin. Ai o expoziţie grozavă! Picturile tale mi se par tot atât de bune ca pânzele pictorului ăla din Londra... ăla pentru care a plătit Leyburn atâţia bani.

Philip dădu, zâmbind, din cap. Se aşezase pe taburetul de lucru şi ţinea în mână un condei de plumb, cu care începu să tragă nişte linii apăsate ca să-şi ascundă emoţia. Îl privea pe taică-său care se ridicase şi se plimba de jur împrejurul încăperii cu pas rar, oprindu-se în faţa pânzelor cu mult mai mult interes decât l-ar fi îndemnat gustul lui pentru peisaj, până când rămase în faţa unui suport pe care se aflau două picturi, una dintre ele mai mare şi cealaltă mai mică, înrămate în piele.

— Doamne, dar asta ce mai e? întrebă Wakem, surprins de această trecere neaşteptată de la peisaj la portret. Credeam că te-ai lăsat de portrete. Cine-s astea?

— Tablourile astea reprezintă amândouă aceeaşi persoană, la vârste diferite, răspunse Philip, calm şi fără şovăială.

— Ce persoană? întrebă Wakem, uitându-se fix la tabloul mai mare, cu un aer din ce în ce mai bănuitor.

— Domnişoara Tulliver. În portretul mai mic e aşa cum arăta pe vremea când eram cu fratele ei la şcoală, la King's Lorton. Portretul mai mare, care e mai puţin izbutit, e de pe vremea când m-am întors din străinătate.

Wakem se răsuci spre el, stacojiu de furie, lăsă să-i cadă ochelarii de pe nas, şi îl privi cu expresie atât de sălbatică, de parcă ar fi vrut să lovească făptura aceea slabă, dar plină de cutezanţă, şi s-o doboare de pe scaun. Se aruncă însă din nou în fotoliu, vârându-şi mâinile în buzunarele pantalonilor şi se uită la fii-său cu turbare. Philip nu se uita le el; privea liniştit vârful creionului pe care-l ţinea în mână.

— Vrei să spui c-ai mai văzut-o de când te-ai întors din străinătate? întrebă Wakem, în cele din urmă, cu acel efort zadarnic pe care-l faci când eşti furios şi vrei să-ţi exprimi toată patima prin vorbe şi ton, de vreme ce loviturile nu-ţi sunt îngăduite.

— Da. Am văzut-o destul de des, timp de un an întreg, înaintea morţii lui taică-său. Ne întâlneam în desişul de la Red Deeps, lângă moara Dorlcote. O iubesc mult. Şi în viaţa mea n-am să iubesc altă femeie. Mă gândesc la ea de când era copil...

— Continuă, te rog! V-aţi scris tot timpul?

— Nu. Nu i-am spus c-o iubesc decât înainte de a ne despărţi, şi Maggie i-a făgăduit fratelui ei că n-o să mă mai vadă niciodată şi nici n-o să-mi mai scrie. Nu sunt convins că mă iubeşte şi nici nu ştiu dac-ar primi să se mărite cu mine. Dar dac-ar consimţi, dacă m-ar iubi destul ca să facă asta, m-aş însura imediat cu ea.

— Va să zică aşa-mi mulţumeşti tu mie pentru toată bunătatea cu care te-am copleşit, izbucni Wakem, palid şi tremurând de furie, neputincios în faţa dispreţului calm şi a aerului hotărât al lui Philip.

— Nu, tată, răspunse el, ridicându-şi pentru prima oară privirea către domnul Wakem. Nu consider asta ca o mulţumire. E drept c-ai fost un tată bun. Dar am crezut c-ai făcut-o pentru că mă iubeşti şi vrei să mă vezi fericit – atât de fericit cât îmi îngăduie soarta mea nenorocită. N-am ştiut că socoteşti asta ca o datorie pe care pretinzi să ţi-o plătesc, sacrificând orice posibilitate de fericire numai ca să-ţi satisfac nişte sentimente pe care n-am să le împărtăşesc niciodată.

— Cred că orice fiu ar împărtăşi sentimentele tatălui său într-un caz ca ăsta, spuse Wakem cu amărăciune. Tatăl fetei era un imbecil, o bestie turbată, şi a fost cât pe-aci să mă omoare. O ştie tot târgul. Iar fii-său e tot atât de obraznic, doar că e mai stăpânit din fire. Spui că i-a interzis soră-sii să te vadă. Mi-e teamă că dacă nu bagi de seamă, o să-ţi rupă oasele... ca să te fericească şi mai mult. Dar văd că hotărârea ta e luată, şi-mi închipui că te-ai gândit la consecinţe. Bineînţeles că n-ai nevoie de consimţământul meu,

eşti liber să faci ce pofteşti şi poţi să te căsătoreşti cu fata oricând, şi mâine dacă vrei. Ai douăzeci şi cinci de ani, şi n-ai decât să urmezi calea care-ţi convine, iar eu o voi urma pe-a mea. Nu-i nevoie să mai avem de-a face unul cu altul.

Wakem se ridică şi se îndreptă spre uşă, dar ceva păru să-l oprească şi, în loc să iasă, începu să se plimbe prin cameră. Philip nu se grăbi să răspundă, dar, când se hotărî în sfârşit să vorbească, tonul lui era mai calm şi mai răspicat decât oricând.

— Nu, nu mă pot căsători cu domnişoara Tulliver, dacă sunt nevoit s-o întreţin din munca mea, chiar de ar vrea să se mărite cu mine. Nu am nicio meserie. Nu pot s-o silesc să îndure sărăcia şi infirmitatea mea.

— Aha, de asta nu vrei să te desparţi de mine, spuse Wakem, pe acelaşi ton amar, cu toate că ultimele cuvinte ale lui Philip îl îndureraseră, trezindu-i un sentiment care de douăzeci şi cinci de ani nu-l părăsise nicio clipă. Se trânti din nou pe scaun.

— Eram sigur că aşa o să se întâmple, conchise Philip. Ştiu că scene din astea au loc deseori între părinţi şi copii. Dacă aş fi şi eu ca alţi bărbaţi de vârsta mea, aş răspunde vorbelor tale mânioase prin altele şi mai mânioase, şi poate că ne-am despărţi; eu m-aş însura cu femeia pe care o iubesc, şi poate c-aş avea norocul să fiu tot atât de fericit ca oricare altul. Dar dacă-ţi face plăcere să distrugi efectul tuturor eforturilor pe care le-ai făcut pentru mine, să ştii că ai un mare avantaj faţă de alţi părinţi: poţi să mă lipseşti de singurul lucru care m-ar face să consider că viaţa-i demnă de a fi trăită. Philip făcu o pauză, dar taică-său păstră tăcerea. Şi ştii bine cu ce mulţumire te-ai alege din asta, în afară de orgoliul de a-ţi satisface un resentiment ridicol, demn doar de triburile de nomazi.

— Ce-ai zis? Resentiment ridicol? exclamă Wakem. Cum adică? Ce naiba! Te biciuieşte un bădăran şi după toate alea mai trebuie să te topeşti de dragul lui? Şi, pe urmă, mai e şi fii- său, scârba aia îngâmfată cu inimă de piatră. La licitaţie mi-a spus o vorbă pe care n-am s-o uit cât oi trăi. Ar fi o ţintă grozavă pentru un glonte... numai că-i păcat să strici glontele pe el!

— Nu vorbesc de ura dumitale faţă de ei, reluă Philip care avea anumite motive să aprobe părerea lui taică-său despre Tom, cu toate ca nu merită să păstrezi atâta timp în inimă un sentiment de răzbunare. Voiam doar să spun că din cauza lor duşmăneşti o biată făptură fără apărare, care e prea înţeleaptă şi prea bună ca să

împărtăşească prejudecăţile înguste ale neamurilor ei. Ea nu s-a amestecat niciodată în certurile de familie.

— Ce vrei să înţeleg prin asta? N-are nicio importanţă cum se poartă o femeie – important e de unde se trage. Oricum e înjositor pentru tine să iei de nevastă pe fata bătrânului Tulliver.

Pentru prima oară în timpul discuţiei, Philip îşi pierdu cumpătul şi se roşi la faţă de mânie.

— Domnişoara Tulliver, declară el pe un ton tăios, dar plin de amărăciune, are acele trăsături de caracter pe care numai un om prost şi vulgar le poate atribui clasei mijlocii. Are purtări cât se poate de alese, iar rudele ei, oricare ar fi ele, sunt respectate pentru marea lor cinste şi integritate. Cred ca nu e om în St. Ogg's care să nu spună că e mai mult decât merit eu.

Wakem îi aruncă o privire cruntă şi întrebătoare, dar Philip se uita în altă parte şi, după câteva clipe, continuă pe un ton în care se simţeau oarecari regrete, dar urmărind parcă să accentueze ultimele cuvinte:

— Crezi că există vreun om în St. Ogg's să nu spună că o fată frumoasă ca ea face o prostie, irosindu-şi viaţa alături de un nenorocit ca mine?

— În orice caz, ea n-ar putea să afirme asta, zise Wakem, ridicându-se din nou şi uitând totul, într-o izbucnire de mândrie şi revoltă, atât paternă, cât şi personală. Ar fi o partidă neaşteptată pentru ea! Ce contează o infirmitate din accident dacă o fată ţine sincer la un băiat.

— Da, dar în asemenea cazuri fetele nu prea se îndrăgostesc, spuse Philip.

— Dacă-i aşa, răspunse Wakem cu violenţă, încercând să-şi păstreze poziţia iniţială, dacă nu ţine la tine, de ce te-ai mai ostenit să-mi vorbeşti de ea; ai fi putut să mă scuteşti de neplăcerea de a-ţi refuza încuviinţarea pentru un lucru care nu are să se întâmple niciodată.

Spunând asta, Wakem se îndreptă cu paşi mari spre ieşire şi, fără să se mai uite în urma lui, ieşi trântind uşa.

Philip nu pierdu speranţa că, în cele din urmă, discuţia cu taică-său va da roadele dorite. Totuşi scena care avusese loc îi zdruncinase nervii sensibili, ca de femeie. Se hotărî să nu coboare la masă; simţea că în ziua aceea nu mai poate da ochii cu taică-său. Wakem obişnuia, când n-avea cine să-i ţină de urât, să iasă seara în oraş, uneori chiar devreme – pe la şapte şi jumătate; cum

era destul de târziu după-amiază, Philip îşi încuie atelierul şi se hotărî să facă o plimbare lungă, ca să se întoarcă abia după plecarea lui taică-său. Luă o barcă şi vâsli coborând pe râu, la vale, până ajunse la un sat care-i plăcea lui foarte mult, şi unde luă masa zăbovind până se făcu destul de târziu ca să se poată întoarce acasă. Până atunci nu se certase niciodată cu tatăl lui şi gândul că neînţelegerea lor, o dată începută, ar putea să dureze săptămâni întregi îl mâhnea şi-l îngrijora. Câte nu se puteau întâmpla între timp? Nici nu îndrăznea să lămurească sensul acestei întrebări, care-i apăruse în minte fără voia lui. Dar dacă ar deveni iubitul lui Maggie, acceptat şi recunoscut, teama lui nelămurită îi va pieri încetul cu încetul din suflet. Se urcă din nou în atelier şi se aşeză obosit într-un fotoliu, privind cu gândul aiurea peisajele cu ape şi stânci de pe pereţi, până aţipi; o visă pe Maggie zbătându-se în apa lucioasă, verzuie a unui râu, în timp ce el o privea neputincios. Fu trezit din somn de un zgomot neaşteptat, care semăna cu un trosnet puternic.

Zgomotul era, de fapt, scârţâitul uşii, şi Philip îşi dădu seama că dormise doar câteva clipe, pentru că lumina înserării rămăsese aceeaşi. Cel care intrase era taică-său. Văzând că Philip vrea să se ridice să-i ofere un scaun, Wakem spuse:

— Nu-i nevoie. Nu te ridica. Las’ că mai bine mă învârtesc prin încăpere.

După ce se plimbă de câteva ori de la un capăt la altul al odăii, cu pas hotărât, Wakem se opri cu mâinile în buzunare în faţa lui Philip, şi-i spuse, de parc-ar fi continuat o discuţie care nu fusese întreruptă:

— După câte înţeleg eu, Phil, fata ţine la tine; altfel nu s-ar fi întâlnit cu tine pe ascuns.

Philip simţi cum îi zvâcneşte inima şi, o clipă, pe faţa lui apăru o roşeaţă care semăna cu o lumină trecătoare. Îi venea greu să vorbească aşa, pe nepregătite.

— La King’s Lorton, când era mică, ţinea la mine, fiindcă stăteam mai tot timpul lângă frate-său care se rănise la picior. Amintirea asta i-a rămas întipărită în minte şi de-atunci m-a socotit întotdeauna ca pe un vechi prieten. Iar când ne-am întâlnit din nou, m-a socotit tot ca pe un vechi prieten şi nu ca pe iubitul ei.

— Bine, dar până la urmă tot i-ai vorbit de dragoste! Şi atunci ce ţi-a spus? îl întrebă Wakem, începând să se plimbe din nou prin cameră.

— A spus că mă iubeşte şi ea.

— Atunci ce naiba mai vrei? E cumva o fată cu toane?

— Era foarte tânără pe vremea aceea, continuă Philip, şovăind. Mă tem că nici ea nu ştia prea bine ce-i în sufletul ei. Mi-e teamă că lunga noastră despărţire şi gândul că împrejurările ne vor fi mereu potrivnice au cam schimbat lucrurile.

— Da, dar acum e aici în oraş. Am văzut-o la biserică. De când te-ai întors, n-ai vorbit niciodată cu ea?

— Ba da, am întâlnit-o la domnul Deane. Dar, din diferite motive, n-am putut să-mi reînnoiesc propunerea. Dacă dumneata ţi-ai da consimţământul... dacă ai vrea s-o priveşti ca pe nora dumitale, cel puţin una dintre piedici ar fi înlăturată.

Wakem rămase câteva clipe tăcut, privind portretul lui Maggie.

— Şi totuşi, Phil, să ştii că nu-i ca maică-ta... rosti el într-un târziu. Am văzut-o la biserică. E mai frumoasă decât aici, în portret... Are nişte ochi minunaţi... şi e bine făcută... Dar pare cam sălbatică şi greu de îmblânzit.

— Nu. E blândă, şi afectuoasă, şi simplă... n-are mofturile şi meschinăriile altor femei.

— Adevărat? întrebă Wakem. Apoi, întorcându-se şi privindu-l pe Philip, adăugă: Dar maică-ta părea mai blândă. Avea păr castaniu, ondulat, şi ochi cenuşii, ca tine. Tu nu ţi-o mai aminteşti bine. Mare păcat că n-am niciun portret de-al ei.

— Nu ţi-ar părea bine să am şi eu parte de puţina fericire, ca tine... o fericire care să-mi îndulcească viaţa? Pentru tine n-o să mai existe niciodată o legătură atât de copleşitoare ca aceea începută acum douăzeci şi opt de ani, când te-ai căsătorit tu mama, şi, de douăzeci şi opt de ani n-ai făcut decât s-o întăreşti şi mai mult.

— Ah, Phil, tu eşti singurul om care ştie să vadă ce-i bun în mine, spuse Wakem, întinzându-i mâna. Trebuie să încercăm să nu ne despărţim niciodată. Şi acum, spune-mi, ce trebuie să fac? Vino jos să stăm de vorbă. Ce zici, să mă duc să-i fac o vizită domnişoarei cu ochi negri?

De vreme ce nu mai exista niciun obstacol între ei, Philip putea să discute deschis cu taică-său despre situaţia în care se aflau faţă de familia Tulliver – despre dorinţa lor de a răscumpăra moara şi pământul – şi despre trecerea morii şi a pământului în mâinile societăţii „Guest and Co.“, ca o măsură intermediară. Philip îşi putea îngădui acum să stăruie, iar taică-său cedă mai uşor decât se aştepta se.

— Nu-mi pasă de moară, încheie el, în cele din urmă, cedând cam enervat. În ultima vreme n-a făcut decât să-mi scoată peri albi. Tot ce vreau e să-mi plătească amenajările pe care le-am făcut. Dar e un singur lucru pe care te rog să nu mi-l ceri: nu vreau să am de-a face direct cu tânărul Tulliver. Dacă tu eşti dispus să-l înghiţi, de dragul soră-sii, n-ai decât! Eu nu pot: mi-ar rămâne în gât.

Şi acum, gândiţi-vă la bucuria care-l însufleţea pe Philip a doua zi, când se duse la domnul Deane să-i comunice că domnul Wakem era gata să înceapă tratativele şi la aerul triumfător pe care-l arboră drăgălaşa Lucy când îl întrebă pe taică-său ce părere avea despre marele ei talent în afaceri. Domnul Deane rămase cam nedumerit: bănuia că tinerii complotaseră ceva între ei şi tare ar fi vrut să afle ce. Dar, pentru oamenii de felul domnului Deane, ceea ce se petrece cu tineretul e tot atât de străin de treburile serioase ale vieţii, ca şi ceea ce se petrece cu păsările şi cu fluturii – în cazul în care asta nu are urmări nefaste asupra afacerilor băneşti. Şi, în cazul de faţă, urmările erau cât se poate de favorabile.

Capitolul IX
Milostenia în veşmânt de sărbătoare

Succesul lui Maggie, în calitate de membră admirată a societăţii din St. Ogg's, ajunse fără îndoială la apogeu în ziua bazarului, când frumuseţea ei simplă şi nobilă, înveşmântată într-o rochie de muselină albă, mătăsoasă şi vaporoasă, care bănuiesc că provenea din rezervele mătuşii Pullet, se distingea de la distanţă printre femeile mai gătite şi mai convenţionale din jurul ei. Poate că nu ajungem niciodată să ne dăm seama cât de artificială e purtarea noastră în societate până nu vedem o fiinţă care e, în acelaşi timp, frumoasă şi plină de simplitate; căci simplitatea lipsită de frumuseţe poate fi luată drept stângăcie. Domnişoarele Guest erau mult prea binecrescute ca să se fandosească şi să vorbească pe tonul afectat, caracteristic unei vulgarităţi pretenţioase; dar cum standul lor se afla chiar lângă standul unde stătea Maggie, oricine ar fi putut observa că domnişoara Guest cea mai mare ţinea bărbia prea ridicată, iar domnişoara Laura era lipsită de naturaleţe atât în gesturi, cât şi în felul de a vorbi.

Bazarul atrăsese toată lumea elegantă din St. Ogg's şi din împrejurimi; merita să vii de la o distanţă mai mare să vezi sala aceea veche şi frumoasă, cu tavanul descoperit, cu grinzi sculptate

şi uşi mari pliante de stejar, şi cu lumina care cădea de sus, peste spectacolul multicolor; era o sală ciudată cu pereţii tapetaţi în dungi late, îngălbenite de vreme, printre care, din loc în loc, apărea câte un animal heraldic, cu păr ţepos şi rit lung – emblemele preţioase ale unei familii nobile care stăpânise pe vremuri acest palat, devenit acum locaş public.

La un capăt al sălii, o arcadă monumentală săpată în zid domina loja orchestrei îmbrăcată în stejar, care se deschidea într-o încăpere cu plante de seră şi mese cu mâncare şi băutură – un refugiu plăcut pentru domnii cărora le plăcea să-şi piardă timpul umblând de colo-colo, dar voiau totuşi să părăsească din când în când înghesuiala din încăperea mare, pentru un loc de observaţie mai comod. De fapt, această clădire veche era atât de potrivită pentru acest scop modern vrednic de laudă, care dădea milosteniei o înfăţişare elegantă şi încerca să astupe golurile prin intermediul deşertăciunii, încât nu era om să intre acolo fără să repete această remarcă. Lângă arcada de deasupra lojii orchestrei, era o verandă de piatră cu vitralii colorate, care constituia una dintre discordanţele solemne ale acestui vechi palat; în apropierea acestei verande îşi fixase standul Lucy, fiindcă era mai uşor să aranjeze acolo unele articole simple şi voluminoase încredinţate de doamna Kenn. Maggie ceruse să se aşeze la capătul deschis al standului şi să vândă o serie de articole pe care le prefera covoraşelor de mărgele sau altor produse complicate despre care nu ştia mare lucru. Dar, nu trecu mult şi halatele bărbăteşti care făceau parte dintre articolele standului ei, se dovediră a avea o căutare atât de mare, trezind întrebări atât de complicate referitoare la căptuşeală şi la calitatea lor, şi o dorinţă atât de vie de a se verifica aceste calităţi prin probă, încât locul unde stătea Maggie deveni un adevărat punct de atracţie. Doamnele care aveau alte produse la stand şi nu voiseră să vândă halate îşi dădură îndată seama cât de uşuratici şi lipsiţi de gust erau bărbaţii, care preferau să cumpere unele articole uşor de găsit la orice croitor; şi se prea poate ca diferitele comentarii stârnite de domnişoara Tulliver în această împrejurare să fi lămurit pe mulţi dintre cei de faţă asupra felului ei de a fi, astfel încât purtarea ei ulterioară nu-i mai uimi câtuşi de puţin. Dar asta nu înseamnă că sufletele angelice ale doamnelor caritabile se pot revolta împotriva frumuseţii, pe care de altfel o socotesc demnă de dispreţ, ci, mai degrabă, că defectele unor persoane cândva foarte admirate devin, în mod inevitabil, mai

vizibile prin simpla forţă a contrastului; şi, de asemenea, în ziua aceea, situaţia favorabilă ocupată de Maggie scoase pentru prima dată în lumină unele trăsături ale firii ei, care, mai târziu, se dovediră a fi fost pline de tâlc.

După părerea juriului feminin din St. Ogg's, privirea deschisă a domnişoarei Tulliver era puţin prea îndrăzneaţă, şi frumuseţea ei puţin prea violentă, toate astea făcând-o să fie mult inferioară verişoarei ei, domnişoara Deane, căci doamnele din St. Ogg's renunţaseră cu totul la pretenţiile pe care le-ar fi putut avea la admiraţia domnului Stephen Guest.

Cât despre micuţa Lucy, triumful lăudabil obţinut de curând în legătură cu moara şi planurile ei cu privire la Maggie şi la Philip, planuri în care punea atâta suflet, o făceau să fie cât se poate de veselă şi să se bucure din toată inima de succesul verişoarei ei. E drept că în ziua aceea era şi ea foarte drăguţă, iar Stephen Guest nu se mai dezlipea de lângă standul ei: cumpăra, gelos, toate articolele pe care le ştia de când o văzuse pe Lucy lucrându-le, şi o ajuta, voios, să-i ademenească pe clienţi şi să-i convingă să cumpere fel de fel de nimicuri. Merse chiar până acolo, încât să-şi scoată pălăria şi să-şi pună pe cap un fes stacojiu, brodat de Lucy. Dar, pentru un ochi superficial, purtarea lui risca să pară mai degrabă o extravaganţă decât un omagiu adus lui Lucy.

— Guest e un mare extravagant – declară tânărul Torry. Dar e un privilegiat la St. Ogg's... poate să-şi îngăduie orice. Dacă altul ar face ca el, toată lumea ar spune că-i un caraghios

Stephen nu cumpără nimic de la Maggie, până când, în cele din urmă, Lucy îi şopti pe un ton cam supărat:

— Toate lucrurile tricotate de Maggie or să se vândă şi tu n-ai cumpărat nimic. Uite, mânecuţele alea moi şi călduroase, uite ce frumoase sunt. Hai, cumpără-le!

— Nu, nu, răspunse Stephen. Astea au fost făcute pentru persoane cu imaginaţie bogată, care, chiar dacă e groaznic de cald, sunt în stare să dârdâie de frig numai când se gândesc la gerurile Caucazului. Ştii doar că logica e calitatea mea de bază! De ce nu-l convingi pe Philip să le cumpere? Dar ce-i cu Philip? De ce n-a venit?

— Nu-i place să se arate în locuri unde-i lume multă, cu toate că l-am rugat să vină. Dar mi-a promis c-o să-mi cumpere toate lucrurile pe care nu le vor alţii! Şi acum du-te şi cumpără ceva de la Maggie!

— Nu, nu... Uite... are un client: bătrânul Wakem în persoană. Uite, s-apropie de ea...

Lucy îşi îndreptă, curioasă şi neliniştită, privirea spre locul unde se afla Maggie; voia să vadă cum decurge întâlnirea cu un om faţă de care nutrea probabil sentimente ciudate şi complexe, prima întâlnire după o întâmplare de tristă amintire. Se bucură să vadă că Wakem are destul tact ca să înceapă imediat să discute despre articolele din bazar şi să pară amator să cumpere câte ceva, zâmbindu-i, din când în când, binevoitor lui Maggie, fără a o sili să vorbească prea mult, de parc-ar fi observat cât de palidă se făcuse şi ce tare tremura.

— Văd că Wakem e cât se poate de drăguţ cu vara dumitale, îi şopti Stephen lui Lucy. Oare o face numai din mărinimie? Parcă mi-ai spus ceva despre o ceartă de familie.

— O ceartă care în curând sper că va fi dată uitării, afirmă Lucy, vorbind cu înţeles, prea mulţumită ca să mai fie discretă.

Dar Stephen nu păru să observe nimic şi, profitând că se apropiau nişte cumpărătoare, o porni încet către celălalt capăt al standului, unde se afla Maggie; se opri la oarecare distanţă de ea şi începu să examineze mărunţişurile, până când Wakem îşi scoase portofelul şi îşi încheie tranzacţiile.

— Philip a venit cu mine, îl auzi el pe Wakem spunând, dar a dispărut într-altă parte a clădirii, şi a lăsat toate aceste obligaţii caritabile pe seama mea. Te rog să-i faci morală că s-a purtat atât de meschin.

Maggie răspunse la salutul şi zâmbetul lui fără să scoată o vorbă, şi Wakem plecă, zărindu-l abia atunci pe Stephen şi dând din cap către el. Observând că Stephen e tot acolo, Maggie se apucă să numere nişte bani, ocolindu-i privirea. Fusese mulţumită că Stephen se ocupase toată ziua de Lucy şi nu se apropiase deloc de ea. Se salutaseră de dimineaţă cu indiferenţă, amândoi fiind apoi bucuroşi că sunt siliţi să stea departe unul de altul, ca nişte bolnavi care, în ciuda unor înfrângeri din trecut, au reuşit în cele din urmă să se dezbare de opiu. În ultimele zile, aproape se resemnaseră în faţa unor astfel de înfrângeri, socotind că evenimentele exterioare care, în curând, aveau oricum să-i despartă, îi scuteau de efortul de a mai lupta cu ei înşişi.

Stephen făcu un pas, şi încă unul, apropiindu-se încet de ea, de parcă l-ar fi atras împotriva voinţei lui. Înconjură capătul deschis al standului, şi rămase pe jumătate ascuns în dosul unui paravan de

draperii. Maggie continuă să-şi numere banii, până când, deodată, auzi o voce joasă şi caldă care-i şoptea:

— Eşti obosită? Dă-mi voie să-ţi aduc ceva... nişte fructe, sau nişte jeleuri...?

Tonul lui neobişnuit o tulbură ca vibraţia bruscă şi neaşteptată a unei harfe.

— Nu, nu, mulţumesc, răspunse ea cu o voce stinsă, aruncându-i doar o privire.

— Eşti palidă, continuă Stephen şi mai stăruitor, sunt sigur că abia te ţii pe picioare. Chiar dacă nu vrei, tot îţi aduc ceva.

— Nu, nu, te rog nu... nu pot să mănânc nimic.

— Eşti supărată pe mine? Ce ţi-am făcut? Hai, uită-te la mine.

— Te rog, pleacă, şopti Maggie cu o privire disperată, întorcându-se spre celălalt capăt al lojii, pe jumătate ascunsă de faldurile unei draperii verzi, vechi şi ofilite.

Nici n-apucă bine să rostească această rugăminte că se şi simţi nenorocită, gândindu-se că vorbele ei o dăduseră de gol. Stephen se întoarse îndată şi, urmărindu-i privirea, dădu cu ochii de Philip Wakem, aşezat lângă perdeaua verde care-l masca pe jumătate şi de unde nu se putea vedea decât acea parte din sală unde se afla şi Maggie. În mintea lui Stephen se ivi un gând nou care, asociat cu impresia făcută de purtarea lui Wakem şi cu răspunsul dat de Lucy la propriile lui observaţii, îl convinse că între Philip şi Maggie trebuie să existe o altă legătură decât prietenia din copilărie despre care auzise. Mânat de o seamă de porniri lăuntrice, Stephen părăsi îndată sala şi urcă la bufet, unde, apropiindu-se de Philip, se aşeză în spatele lui şi-i puse mâna pe umăr.

— Ce faci aici, Phil? întrebă el. Studii pentru un portret? Sau vrei să faci o schiţă a vitraliului? Din colţul ăsta întunecat, priveliştea e minunată, mai cu seamă încadrată de draperie.

— Fac un studiu de expresie, răspunse Philip tăios.

— Expresia cui? A domnişoarei Tulliver? Pare sălbatică şi cam morocănoasă azi, seamănă cu o prinţesă scăpătată care a ajuns să servească în dosul tejghelei. Vara ei m-a rugat să fiu amabil şi să-i ofer ceva de mâncare sau de băut, dar m-a repezit, ca de obicei. Cred că există o antipatie reciprocă între noi. Mi se întâmplă foarte rar să am onoarea să-i fiu pe plac.

— Ce ipocrit eşti! spuse Philip, înroşindu-se de furie.

— De ce ipocrit? Pentru că experienţa mi-a dovedit că mă place toată lumea? În principiu e adevărat, dar în cazul de faţă e ceva

care strică totul.

— Eu plec, spuse Philip, ridicându-se brusc.

— Şi eu... Mă duc să iau puţin aer. Aici te înăbuşi. Cred că mi-am făcut datoria din plin.

Cei doi prieteni coborâră scările în tăcere. Philip ieşi în curte, în timp ce Stephen, spunând: „Am puţină treabă aici...“ o porni pe coridor, oprindu-se în celălalt capăt al clădirii şi intrând într-o încăpere ce fusese repartizată bibliotecii municipale. Sala era goală şi asta-i tocmai ce-şi doreşte un om când are chef să-şi trântească pălăria pe masă, să se arunce într-un fotoliu şi să fixeze încruntat zidul înalt de cărămidă, cu aerul furios al unui Apolo când a ucis Balaurul. Atitudinea rezultată dintr-un conflict moral seamănă uneori atât de bine cu ticăloşia, încât un om care judecă din afară, bazându-se pe o simplă comparaţie a faptelor, nu reuşeşte să le deosebească. V-aţi dat, cred, seama că Stephen nu era un ipocrit, că nu era în stare să se prefacă pentru un scop egoist; şi, totuşi, ezitarea lui de a accepta un sentiment precum şi eforturile susţinute de a-l ascunde ar fi putut constitui un argument perfect în sprijinul acuzaţiilor aduse de Philip.

Între timp Maggie rămase la standul ei, tremurând ca scuturată de friguri, cu acea senzaţie dureroasă în ochi pe care o ai când te lupţi să-ţi reţii lacrimile. Oare viaţa ei va trebui să fie întotdeauna aşa? O să i se ivească mereu câte ceva care s-o facă să sufere? Auzea ca prin vis vocile oamenilor indiferenţi care roiau în jurul ei şi tare-ar fi vrut să se poată lăsa şi ea în voia acestui curent vesel şi zglobiu. Tocmai atunci, doctorul Kenn, care abia sosise şi se plimba prin sală cu mâinile la spate, privind în jur, dădu cu ochii de Maggie şi fu izbit de expresia dureroasă de pe chipul ei frumos. Fata stătea aproape nemişcată. Şuvoiul de cumpărători scăzuse la ora aceea târzie a după-amiezii, mai toţi domnii din St. Ogg’s trecuseră pe acolo la amiază şi standul lui Maggie era acum gol. Lucrul acesta, împreună cu expresia absentă şi dureroasă de pe chipul ei, constituia un contrast şi mai izbitor între ea şi tovarăşele ei, care erau vesele şi agitate. Se opri, adânc impresionat. Observase la biserică, după cum era şi firesc, chipul ei nou şi neobişnuit. O cunoscuse apoi în timpul unei vizite de afaceri pe care o făcuse domnului Deane, dar nu-i adresase niciodată mai mult de trei cuvinte. Se îndreptă deci spre standul ei şi Maggie, simţind că se apropie cineva, se strădui să-şi ridice privirea şi să vorbească. Dar când dădu cu ochii de doctorul Kenn şi văzu chipul acestui om

cumsecade, între două vârste, cu expresia pătrunzătoare, blândă şi gravă, – expresia unui om care şi-a găsit un făgaş în viaţă şi priveşte cu compătimire pe cei care se zbat în vâltoarea valurilor, fiind gata să vină în ajutor – Maggie simţi o uşurare instinctivă, de copil. Apariţia doctorului Kenn avu asupra ei un efect de care Maggie îşi aminti mai târziu ca de o făgaduială. Oamenii de vârstă mijlocie, trecuţi de emoţiile puternice ale vieţii, dar fără să fi depăşit încă vârsta când memoria mai păstrează o urmă de pasiune şi nu e încă strict contemplativă, ar trebui să fie un fel de preoţi naturali, pe care viaţa i-a disciplinat şi i-a consacrat ca pe un refugiu şi o salvare a celor care, în tinereţe, şovăie şi cad pradă disperării. Câţi dintre noi în anii tinereţii n-ar fi întâmpinat cu braţele deschise un preot canonic sau necanonic, aparţinând unui asemenea ordin al naturii, în loc să se lupte singuri şi neajutoraţi cu problemele vârstei de nouăsprezece ani, aşa cum făcea Maggie.

— Mă tem că treaba asta te cam oboseşte, domnişoară Tulliver, spuse doctorul Kenn.

— Da, e cam obositoare, răspunse Maggie simplu, nefiind obişnuită să nege, cu un zâmbet amabil şi afectat, o realitate evidentă.

— Dar am să-i spun doamnei Kenn că i-ai vândut toate lucrurile într-o clipă, adăugă el. Şi o să-ţi fie recunoscătoare.

— Nu e meritul meu. Domnii s-au repezit să cumpere halatele şi vestele brodate, dar cred că oricare dintre celelalte doamne ar fi vândut mai bine ca mine. Eu nu mă pricep să-mi laud marfa.

Doctorul Kenn zâmbi.

— Sper că de-acum încolo o să te putem număra printre enoriaşii noştri. Până acum ai stat departe de noi.

— Am fost profesoară, şi în curând o să capăt un post la o altă şcoală.

— Da? Nădăjduiam că vei rămâne lângă rudele dumitale. După câte ştiu, locuiesc toate pe-aici, prin împrejurimi.

— Nu, nu se poate, trebuie să plec, răspunse Maggie cu convingere, aruncându-i doctorului Kenn o privire încrezătoare de parcă prin aceste cuvinte i-ar fi dezvăluit toata povestea vieţii ei.

Era una din acele clipe de destăinuiri mute, pe care le faci câteodată oamenilor întâlniţi în treacăt – într-o scurtă călătorie sau într-un popas la marginea drumului. Există întotdeauna un prilej să schimbi o vorbă sau o privire cu un om străin şi să păstrezi astfel treaz sentimentul solidarităţii umane.

După tonul şi privirea lui Maggie, doctorul Kenn îşi dădu seama că această scurtă mărturisire era plină de tâlc.

— Da, da, văd, spuse el. Găseşti că e mai bine să pleci. Dar nu înseamnă că n-o să te mai întâlnesc şi n-o să te cunosc mai bine, dacă asta îţi poate fi de vreun folos.

Şi doctorul Kenn îi întinse mâna, i-o strânse prietenos, şi plecă.

„Are ceva care o frământă, îşi spuse el. Bietul copil! Parc-ar fi una din acele

Inimi ce firea prea sus le avântă
Şi chinul le trage prea jos.“

E ceva minunat de cinstit în ochii aceştia frumoşi!

Ar putea să pară ciudat că Maggie, care printre multe alte cusururi îl avea şi pe acela că simţea mereu nevoia de a fi admirată şi de a i se recunoaşte superioritatea – cusur păstrat încă de pe vremea când dădea sfaturi ţiganilor cu gândul să ajungă regina lor – nu era mai veselă în ziua aceea când se bucurase de atâtea priviri şi zâmbete şi când, împinsă de Lucy în faţa unei oglinzi mari, îşi privise, cu o încântare firească, silueta zveltă şi graţioasă şi chipul încadrat de părul bogat şi negru ca noaptea. Maggie zâmbise imaginii din oglindă şi, copleşită o clipă de propria ei frumuseţe, uitase totul. Dacă acel sentiment ar fi putut să dăinuie, Maggie nu şi-ar fi dorit altceva decât să-l aibă la picioarele ei pe Stephen Guest care să-i ofere o viaţă plină de bucurii şi s-o adore în orice clipă, fie că era aproape sau departe, şi care să-i dea prilejul de a-şi satisface toate năzuinţele spre cultură. Dar, în sufletul lui Maggie existau sentimente mai puternice decât deşertăciunea: dragoste şi afecţiune, şi amintirea vie şi profundă a unor vremuri de strădanie şi disciplină, amintirea zilelor când dăruise altora iubire şi milă; şi şuvoiul deşertăciunii se pierdu pe nesimţite într-un alt şuvoi, care, în ziua aceea, sub influenţa întâmplărilor şi a imboldurilor sufleteşti din ultima săptămână, era mai puternic decât oricând.

Philip încă nu-i spusese că, în ceea ce-l privea pe taică-său, piedicile dintre ei fuseseră înlăturate; îi venea greu să-i comunice; dar îi povestise totul lui Lucy, cu speranţa că aceasta îi va transmite lui Maggie, care îl va încuraja poate printr-un semn cât de mic, arătându-se fericită că se pot apropia mai mult unul de celălalt. Maggie fusese copleşită de simţăminte atât de contradictorii, încât abia reuşise să îngaime câteva vorbe atunci

când Lucy, cu chipul strălucind de bucurie, ca un heruvim de Correggio[1], îi dezvăluise, triumfătoare, ceea ce aflase. Şi Lucy nu se mirase câtuşi de puţin s-o vadă pe Maggie izbucnind în lacrimi de bucurie la gândul că dorinţa lui taică-său fusese îndeplinită şi moara va fi din nou a lui Tom, ca o răsplata a strădaniilor lui neobosite. Apoi pregătirile pentru bazar fuseseră timp de câteva zile singura preocupare a lui Lucy, astfel încât cele două verişoare nu mai vorbiră despre lucruri care să trezească sentimente mai adânci. Philip venise de mai multe ori să le vadă, dar Maggie nu avusese niciodată prilejul să stea de vorbă cu el între patru ochi, astfel încât lupta din sufletul ei se desfăşurase fără nicio intervenţie dinafară.

Dar după ce bazarul se termină cu bine şi verişoarele se văzură din nou singure acasă, Lucy spuse:

— Maggie, nu te mai duce la mătuşa Moss poimâine. Scrie-i că te-am rugat să-ţi amâni vizita, şi trimit eu pe cineva să-i ducă scrisoarea. N-o să se supere. Şi o să ai destul timp să o vizitezi mai târziu. Nu vreau să pleci tocmai acum.

— Nu se poate, trebuie să plec, nu pot să mai amân. Nu renunţ la mătuşa Gritty pentru nimic în lume. Şi, de altfel, nu mi-a rămas prea mult timp, pentru că la 25 iunie îmi reiau munca.

— Maggie, exclamă Lucy, aproape albă de uimire.

— Nu ţi-am spus nimic pân-acum, fiindc-ai fost prea ocupată, continuă Maggie, străduindu-se cu greu să-şi păstreze calmul. Dar acum câtva timp i-am scris bătrânei noastre profesoare, domnişoara Firniss, şi am rugat-o să-mi comunice dacă află de vreo slujbă convenabilă şi în urmă cu câteva zile am primit o scrisoare în care-mi spunea c-aş putea însoţi trei elevi de-ai ei, orfani, la mare, pe tot timpul verii, iar mai târziu aş putea încerca să lucrez cu ea, ca profesoară. Ieri i-am scris că accept propunerea.

Lucy se simţi atât de jignită, încât un timp nu reuşi să scoată nicio vorbă.

— Maggie, spuse ea în cele din urmă, cum de-ai putut să fii atât de rea cu mine... să nu-mi spui nimic... să iei o hotărâre ca asta... şi tocmai acum! Apoi, după o clipă, adăugă: Dar cu Philip cum rămâne? Eu, care credeam că totul o să se sfârşească atât de bine!... Ah, Maggie... de ce vrei să pleci? Hai, nu mai pleca! Îi scriu eu că te-ai răzgândit. Acum nu mai există nimic care să te despartă

[1] Antonio Allegri Correggio (1494-1534), picior italian, şeful şcolii din Parma. Tablourile sale tratează în special teme religioase.

de Philip!

— Ba da, răspunse Maggie, cu voce stinsă. Sentimentele lui Tom. Mi-a spus că dacă mă mărit cu Philip nu vrea să mă mai vadă niciodată. Şi ştiu că n-o să-şi schimbe părerea... în orice caz, n-o să şi-o schimbe curând... dacă nu intervine ceva care să-l îmbuneze.

— Las’ că vorbesc eu cu el... săptămâna asta când se întoarce. Când o auzi de moară, se îmbunează. Îi vorbesc eu despre Philip. Tom a fost întotdeauna drăguţ cu mine şi nu cred că-i chiar atât de încăpăţânat.

— Da, dar eu tot trebuie să plec, spuse Maggie cu o voce deznădăjduită. Trebuie să las să mai treacă un timp. Nu stărui să rămân, Lucy, te rog.

Lucy stătu câteva clipe pe gânduri, cu ochii pierduţi în gol. În cele din urmă, îngenunche pe covor, lângă Maggie şi, privind-o drept în ochi, cu o expresie gravă şi îngrijorată, întrebă:

— Maggie, oare nu-l iubeşti pe Philip îndeajuns ca să te măriţi cu el? Spune-mi... n-ai încredere în mine?

Maggie luă mâna lui Lucy şi o ţinu strâns, câteva clipe, fără să scoată nicio vorbă. Avea mâinile reci, dar când vorbi, glasul ei răsună clar şi răspicat.

— Ba da, Lucy. Sunt gata să mă mărit cu el oricând. Cred că pentru mine nu poate exista o soartă mai bună şi mai frumoasă decât să-i fac viaţa fericită. Philip a fost primul băiat care m-a iubit. Nimeni n-ar putea să însemne mai mult pentru mine. Dar nu pot să trăiesc despărţită de Tom toată viaţa. Trebuie să plec şi să aştept. Te rog să nu-mi mai vorbeşti niciodată despre asta.

Lucy se supuse, uimită şi întristată. Apoi şopti:

— Cum vrei tu, Maggie, dar oricum, mâine mergem la balul de la Park-House să mai asculţi şi tu puţină muzică şi să mai petreci puţin, înainte de a te duce să faci vizitele alea plicticoase. Ah, uite că vine mătuşa cu ceaiul.

Capitolul X
Vraja pare să se fi risipit

Park-House, ale cărei încăperi dădeau una într-alta, părea scăldată în valuri de lumină şi de flori şi strălucea de frumuseţea celor şaisprezece perechi de tineri, însoţiţi de părinţii sau de tutorii lor. Centrul acestei străluciri era salonul mare unde tinerii dansau, antrenaţi de acordurile unui pian cu coadă; biblioteca, în care

puteai pătrunde din salon, avea o lumină mai potolită, pe măsura oamenilor mai maturi, amatori de joc de cărţi; la celălalt capăt, salonul se deschidea într-un salonaş cochet, care dădea într-o seră, folosită, din când în când, drept refugiu de către cei ce doreau să se mai răcorească de vâltoarea dansului. Lucy părăsise pentru prima dată hainele de doliu şi purta o rochie amplă de mătase albă, care-i punea în valoare silueta zveltă şi graţioasă, şi era socotită de toţi regina balului, căci această petrecere era una dintre acelea pe care domnişoarele Guest le dădeau cu un sentiment de condescendenţă, neincluzând printre invitaţi niciun membru al aristocraţiei superioare celei din St. Ogg's, şi extinzându-se doar până la limitele extreme ale aristocraţiei comerciale şi profesionale din localitate.

La început, Maggie refuză să danseze, pretextând că uitase toate figurile – trecuseră mulţi ani de pe vremea când dansa la şcoală – şi era încântată că găsise o scuză, pentru că nu e plăcut să dansezi când un necaz te apasă pe suflet. În cele din urmă însă, simţi muzica pătrunzând în fiecare fibră din trupul ei tânăr şi se trezi dorind cu înflăcărare să danseze şi ea, cu toate că cel ce încercă, pentru a doua oară, s-o convingă să danseze se nimeri să fie tocmai tânărul Torry, care-i era atât de nesuferit. Maggie îl preveni că nu ştie decât un anumit dans popular, dar el o asigură că pentru o asemenea fericire era gata să aştepte oricât, declarându-i, evident din dorinţa de a-i face un compliment, că-i o mare nefericire că nu ştie să valseze... căci i-ar fi plăcut grozav să valseze cu ea! În cele din urmă, veni şi rândul acelui dans vechi şi plăcut, lipsit de deşertăciune dar plin de voioşie, şi Maggie uită de viaţa ei chinuită şi se lăsă cuprinsă de o bucurie copilărească la auzul ritmului rustic, care părea să alunge orice etichetă pretenţioasă. Începu chiar să se simtă binevoitoare faţă de tânărul Torry, al cărui braţ o condusese în mijlocul dansatorilor şi o sprijinea acum în vâltoarea dansului; bucuria tinereţii, bucurie ce izbucneşte ca o flacără la cea mai mică suflare, îi aprinsese ochii şi obrajii, iar rochia ei simplă, neagră, cu garnitură de dantelă, părea montura întunecată a unui giuvaer sclipitor.

Stephen nu o poftise încă la dans. O salutase doar în treacăt, politicos. Din ajun, imaginea ei care nu-l părăsea nicio clipă, fusese umbrită de chipul lui Philip Wakem ca de o pată; trebuie să fi existat oarecare afecţiune din partea lui care o făcea pe Maggie să se simtă legată de el. Iata deci – îşi spunea Stephen – cum încă un

motiv făcea apel la onoarea lui, cerându-i să reziste ispitei ce ameninţa în orice clipă să-l copleşească. Aşa îşi spunea Stephen; şi, totuşi, uneori ar fi vrut să reziste cu violenţă, dar alteori se cutremura de silă când imaginea nepoftită a lui Philip îi apărea deodată în minte, şi se simţea parcă îndemnat să alerge la Maggie şi să-i ceară să fie a lui. Dar în seara asta se purtase întocmai cum hotărâse să se poarte: se ţinuse departe de Maggie, nu se uitase aproape deloc la ea şi, pe de altă parte, o copleşise pe Lucy cu atenţii, fiind tot timpul foarte vesel în vecinătatea ei. Acum însă nu-şi mai putea lua ochii de la Maggie; îi venea să-i dea un picior tânărului Torry, să-l scoată din dans şi să-i ia locul. Începu să aştepte cu nerăbdare sfârşitul dansului, ca să poată scăpa de partenera lui din acel moment. Gândul că ar putea să danseze cu Maggie şi să-i ţină atâta vreme mâna în mâna lui începu să-l obsedeze ca nevoia de a bea apă când eşti însetat. Dar chiar şi acum, mâinile lor se împreunau în timpul dansului, se împreunară mereu până la sfârşit, cu toate că erau atât de departe unul de altul.

Stephen aproape că nici nu-şi dădu seama ce se petrecea cu el şi cum reuşi să se achite în mod automat de obligaţiile lui de politeţe, până când se pomeni din nou liber şi singur şi o zări pe Maggie în celalalt capăt al încăperii. Era singură. Porni către ea, făcându-şi loc printre perechile care se formau pentru vals, şi când Maggie îşi dădu seama că pe ea o căuta, simţi, în ciuda gândurilor care o stăpâniseră până atunci, o bucurie fierbinte. Ochii şi obrajii îi străluceau încă de bucuria copilărească a dansului şi dorinţa de fericire şi de dragoste pusese stăpânire pe întreaga ei fiinţă; chiar şi suferinţa care avea să vină nu i se mai părea atât de amară – era gata s-o accepte ca făcând nemijlocit parte din viaţă, căci viaţa, care în clipa aceea i se părea intensă şi pasionantă, se înălţase deasupra plăcerii sau durerii. În noaptea asta, doar în noaptea asta, voia să se bucure în voie de căldura clipei prezente şi să alunge gândurile reci şi nemiloase ale trecutului şi ale viitorului, care o chinuiau necontenit.

— Dansul următor e un vals, spuse Stephen, aplecându-se să-i vorbească.

Glasul şi privirea îi erau învăluite în acea duioşie reţinută care se naşte în sufletele visătoare când, vara, în pădure, ciripitul păsărelelor umple tot văzduhul. Un asemenea glas şi o asemenea privire aduc o adiere de poezie într-o încăpere în care lumina

puternică a lămpilor de gaz şi cochetăria tinerelor perechi par că te înăbuşă.

— Dansul următor e tot vals; te ameţeşte să te uiţi la ei şi aici e foarte cald. Nu vrei să facem câţiva paşi?

Stephen o luă de braţ şi porniră împreună spre salonaş, unde mesele fuseseră presărate cu gravuri, pregătite anume pentru musafiri, care, de altfel, nici nu se uitau la ele. Dar în clipa aceea nu se afla nimeni acolo şi cei doi, trecând mai departe, intrară în seră.

— Ce ciudaţi şi ireali par pomii şi florile astea printre care sclipesc luminile; e ca o privelişte de vis, spuse Maggie încet. Parc-ar fi dintr-o lume fermecată unde nimic nu se ofileşte şi nu piere niciodată... totul pare smălţuit de nestemate.

În timp ce vorbea, Maggie se uita la răsadul de muşcate. Stephen nu răspunse nimic, dar rămase cu ochii la ea... căci nu a spus oare un mare poet, care a contopit sunetul şi lumina într-un tot, că întunericul e mut şi lumina grăitoare? În privirea insistentă a lui Stephen strălucea o forţă ciudată care o făcu pe Maggie să întoarcă încet capul şi să-şi îndrepte privirea spre el... încet, cum se îndreaptă o floare către soarele ce se înalţă pe cer. Porniră înainte cu pas şovăitor, fără să-şi dea seama ce fac, fără să vadă nimic în afară de privirea gravă şi stăruitoare cu care se cuprindeau unul pe celălalt şi care ascundea tragismul ce vibrează în orice pasiune omenească adâncă şi adevărată. Certitudinea ameninţătoare că trebuie să renunţe şi că vor renunţa unul la altul dădea acestor clipe de mărturisiri mute o intensitate, un farmec şi mai mare.

Ajunseseră la capătul serei, aşa că fură nevoiţi să se întoarcă. Asta o făcu pe Maggie să se trezească; se roşi, întoarse capul, se dezlipi de braţul lui Stephen şi se îndreptă către nişte flori, să le miroasă. Stephen rămase nemişcat şi alb la faţă.

— Pot să rup trandafirul ăsta? îl întrebă Maggie, făcând un efort disperat de a spune ceva ca s-alunge senzaţia copleşitoare că va trebui să audă mărturisiri grave. Sunt foarte rea cu trandafirii... îmi place să-i culeg şi să-i miros, să-i tot miros până le piere tot parfumul.

Stephen amuţise de tot; nu se simţea în stare să rostească nicio vorbă. Maggie îşi îndoi puţin braţul ca s-ajungă la trandafirul mare, cu petalele pe jumătate desfăcute, care îi plăcuse. Există oare vreun om pe lume să nu fi fost cândva mişcat de frumuseţea unui braţ de femeie... de tandreţea nespusă ce ţi-o sugerează gropiţele cotului, sau de liniile dulci şi arcuite ce se pierd în încheietura

delicată cu vinişoarele fine, aproape imperceptibile, pulsând sub pieliţa catifelată? Acum două mii de ani, un braţ de femeie a mişcat sufletul unui mare sculptor care i-a dăltuit imaginea pentru Partenon[1] şi braţul acela, cuprinzând cu o mişcare drăgăstoasă marmura roasă de vreme a unui trunchi fără cap, ne mai emoţionează şi azi. Braţul lui Maggie era tot atât de frumos, dar frumuseţea lui era însufleţită de nuanţele calde ale vieţii.

Stephen se simţi cuprins de o pornire nesăbuită: îl acoperi cu sărutări.

Maggie îşi smulse braţul din strânsoare şi, tremurând de furie şi de ruşine, îl străfulgeră pe Stephen cu privirea pe care ar fi putut s-o aibă o zeiţă a războiului, insultată de un muritor.

— Cum îndrăzneşti?... izbucni ea, cu o voce tremurândă şi aproape sugrumată de furie. Ce ţi-am făcut de crezi că poţi să mă insulţi în felul ăsta?

Maggie alergă în odaia de alături şi se azvârli pe sofa, gâfâind şi tremurând.

O pedeapsă cumplită se abătuse asupra ei pentru că păcătuise, îngăduindu-şi o clipă de fericire care însemna o trădare faţă de Lucy, faţă de Philip, faţă de tot ceea ce era mai bun în ea. Fericirea ei efemeră fusese năpădită de o molimă... de lepră: Stephen o respecta mult mai puţin decât o respecta pe Lucy.

Stephen se rezemase de peretele serei, ameţit, copleşit de pasiuni contradictorii: dragoste, furie şi disperare oarbă – disperare că nu fusese în stare să se stăpânească şi o jignise pe Maggie.

Acest ultim sentiment fu mai puternic decât toate celelalte: dorea din suflet să se apropie de ea, să-i ceară iertare. Asta îi dădu puterea să se ducă după ea şi Maggie nici n-apucă să se aşeze bine că Stephen şi apăru în faţa ei, copleşit de umilinţă. Dar furia şi amărăciunea fetei nu se potoliseră încă.

— Lasă-mă te rog singură, izbucni ea plină de mândrie, şi de-acum încolo să nu-mi mai ieşi în cale!

Stephen se întoarse şi se îndreptă către celălalt capăt al încăperii unde începu să se plimbe agitat. Ar fi fost timpul să se arate din nou în sala de dans şi îşi dădu şi el seama de asta. Lipsiseră totuşi atât de puţin, încât în clipa când Stephen intră din nou în salon, valsul era în toi.

Maggie nu întârzie nici ea prea mult. Toată mândria firii ei se

---

[1] Templu în Atena, ridicat în cinstea zeiţei Atena şi decorat de *Fidias* (500-431 î.Hr).

revoltase: slăbiciunea îngrozitoare care-l făcuse pe Stephen să-i calce demnitatea în picioare avusese totuşi un efect salutar. Gândurile şi ispitele din ultima lună vor fi alungate şi zăvorâte într-o încăpere părăsită a memoriei; nu mai exista nimic care s-o ademenească; îi va fi uşor acum să-şi îndeplinească datoria şi vechile ei preocupări cuminţi vor domni din nou netulburate. Când intră în salon mai era puţin îmbujorată şi furioasă, totuşi stăpână pe sine şi plină de o mândrie care sfida orice ar fi putut s-o tulbure. Refuză să danseze, dar se arătă dispusă să discute cu oricine îi adresa cuvântul, fără să-şi piardă nicio clipă capul. Şi, în noaptea aceea, când ajunseră acasă, o sărută pe Lucy cu inima împăcată, bucurându-se aproape de izbucnirea pasională care o eliberase de orice vorbă sau privire însemnată cu pecetea trădării faţă de acea soră blândă şi încrezătoare.

A doua zi dimineaţă, Maggie o porni spre Basset mai târziu decât se aşteptase. Maică-sa avea s-o însoţească în trăsură şi, cum doamna Tulliver nu obişnuia să dea peste cap treburile gospodăriei, Maggie, care se grăbise cu pregătirile, fu nevoită să aştepte în grădină gata îmbrăcată pentru călătorie. Lucy era în casă unde împacheta nişte lucruri rămase de la bazar şi pe care voia să le trimită copiilor doamnei Moss. În clipa când auzi clopoţelul de la intrare, Maggie se îngrozi gândindu-se că Lucy ar putea să-l aducă pe Stephen la ea: căci era sigură că cel care sunase era Stephen.

Dar câteva clipe mai târziu, oaspetele apăru singur în grădină şi se aşeză lângă dânsa pe bancă. Nu era Stephen.

— Uite Maggie, de aici poţi zări vârfurile pinilor scoţieni, spuse Philip.

Îşi dădură mâna în tăcere, Maggie îl privi cu zâmbetul ei afectuos şi copilăresc de altădată, care acum părea mai viu ca oricând, şi Philip prinse curaj.

— Da, răspunse ea. Mă uit de multe ori la ei şi tare-aş vrea să le mai văd trunchiurile poleite de soare, în asfinţit. Dar n-am mai fost pe acolo decât o singură dată... când m-am dus cu mama la cimitir.

— Eu am fost... mă duc mereu pe acolo, spuse Philip. Nu mai trăiesc decât din amintirea trecutului.

Amintirile vii şi un puternic sentiment de milă o făcură pe Maggie să-i cuprindă mâna. Hoinăriseră de atâtea ori mână în mână!

— Îmi amintesc de fiecare colţişor, continuă ea. Îmi amintesc ce mi-ai spus în fiecare loc... poveştile minunate pe care nu le mai auzisem niciodată până atunci.

— În curând ai să te-ntorci din nou acolo, spuse Philip, devenind deodată mai sfios. Moara va fi din nou a voastră.

— Da, dar eu n-am să mai locuiesc la moară, răspunse Maggie. N-o să am parte de fericirea asta decât din auzite.

— Atunci viitorul nu se va mai întâlni niciodată cu trecutul? Tot ce-a fost s-a isprăvit? E o carte închisă?

Ochii lui cenuşii care o imploraseră de atâtea ori, cu adoraţie, o priveau acum cu o ultimă rază de nădejde, întâlnind privirea ei deschisă şi sinceră.

— Cartea asta nu se va închide niciodată, Philip, şopti ea cu seriozitate şi tristeţe. Nu doresc un viitor care să rupă legăturile mele cu trecutul. Dar legătura dintre mine şi fratele meu e foarte puternică. Mi-ar fi cu neputinţă să fac ceva care să mă despartă pentru totdeauna de el.

— Oare ăsta e singurul motiv care ne desparte, Maggie? o întrebă Philip, cu hotărârea disperată de a primi un răspuns clar.

— Da, singurul! răspunse Maggie, pe un ton calm şi hotărât.

Şi era convinsă de ceea ce spunea. În clipa aceea i se părea că potirul fermecat se rostogolise şi se prefăcuse în cioburi. Reacţia care o determinase să-şi recapete mândria şi stăpânirea de sine mai dăinuia încă şi Maggie privea viitorul cu sentimentul că-şi alesese singură calea.

Rămaseră câteva clipe mână în mână, fără să se privească şi fără să mai scoată nicio vorbă. În mintea lui Maggie, primele scene de dragoste şi de despărţire din viaţa ei erau mai vii decât clipa prezentă, iar Philip îi apărea aşa cum îl văzuse atunci la Red Deeps.

Philip se gândea că răspunsul ei ar fi trebuit să-l facă fericit; Maggie avea un suflet deschis şi limpede ca apa unui lac de munte. Atunci de ce nu izbutea să se simtă pe deplin liniştit? Gelozia nu se potoleşte decât după ce află tot şi scormoneşte cutele cele mai ascunse ale sufletului omenesc.

Capitolul XI
Pe potecă

Maggie se afla de patru zile la mătuşa Moss. De când sosise, ochii umbriţi de necazuri ai acelei femei cu suflet de aur deveniseră mai strălucitori în lumina începutului de iunie, iar copiii ei, mici şi mari, trăiau o adevărată sărbătoare, străduindu-se să înveţe pe dinafară fiecare vorbă rostită de Maggie şi să-i imite fiecare gest,

de parc-ar fi văzut în ea întruchiparea efemeră a înţelepciunii şi frumuseţii desăvârşite.

În ceasul acela liniştit al vieţii de fermă, înaintea mulsului de după-amiază, Maggie stătea în bătătura din faţa casei, cu mătuşă-sa şi câţiva dintre copii, şi dădea de mâncare la păsări. Clădirile mari dimprejurul ogrăzii în pantă erau tot atât de mohorâte şi de dărăpănate ca pe vremuri, tufele răzleţe de trandafiri începuseră să-şi anine povara văratică peste gardul vechi al grădinii, în timp ce lemnăria cenuşie şi cărămizile vechi ale casei, care fusese clădită pe un teren mai ridicat, păreau să moţăie ca bătrânii în lumina generoasă a soarelui de după-amiază, făcându-te să simţi şi mai mult că timpul se oprise în loc. Maggie, cu boneta legată pe braţ, se uita zâmbind la puişorii mici şi pufoşi când, deodată, doamna Moss strigă:

— Vai, oare cine-o fi domnul care intră pe poartă?

Era un domn călare pe un cal roib care, de atâta alergat, avea crupa şi grumazul scăldate în sudoare. Maggie simţi că inima şi tâmplele încep să-i zvâcnească îngrozitor, de parcă s-ar fi aflat în faţa unui duşman fioros, care, după ce s-a prefăcut că moare, se ridică deodată din nou.

— Cine-i domnul ăsta, draga mea? întrebă doamna Moss, uitându-se la Maggie şi dându-şi seama că fata îl cunoaşte.

— Domnul Stephen Guest, spuse Maggie, cu o voce stinsă. E... ştii... verişoara Lucy... e un domn care vine foarte des pe la ea.

Între timp Stephen sări de pe cal şi se apropie de doamne cu pălăria in mână.

— Ţine calul, Willy, spuse doamna Moss băiatului ei în vârstă de doisprezece ani.

— Nu, mulţumesc, răspunse Stephen, încercând să-şi potolească roibul care se smucea nervos. Trebuie să mă întorc imediat. Am venit pentru că trebuie să vă comunic ceva, domnişoară Tulliver... ceva personal. Nu vreţi să mă însoţiţi câţiva paşi?

Stephen avea înfăţişarea istovită şi zbuciumată a omului chinuit de o grijă sau de o durere, căruia nu-i mai tihneşte nici somnul, nici mâncarea. Vorbise fără introducere, ca şi cum însărcinarea pe care o avea nu îngăduia nicio amânare, şi de aceea nu avea rost să se mai întrebe ce credea doamna Moss despre vizita lui şi despre cererea adresată lui Maggie. Buna doamnă Moss se cam fâstâcise în faţa acestui domn care părea atât de mândru, şi se tot întreba dacă n-ar fi mai bine să-l mai poftească o dată să-şi lase calul pe

mâna lui Willy şi să intre în casă. Dar Maggie, dându-şi seama cât de încurcaţi erau cu toţii şi nefiind în stare să rostească nicio vorbă, îşi puse boneta şi o porni spre poartă.

Stephen se întoarse şi el, şi o porni alături de Maggie, ducând calul de dârlogi.

Făcură câţiva paşi în tăcere, dar când ajunseră pe potecă, Maggie, care tot timpul îi ocolise privirea, se întoarse şi-l apostrofă furioasă şi plină de mândrie:

— N-are niciun rost să merg mai departe. Poate crezi că-i frumos şi delicat din partea dumitale să mă sileşti să te urmez sau poate ai vrut să mă jigneşti şi mai tare, forţându-mă să stau de vorbă cu dumneata.

— Eşti supărată pe mine c-am venit şi ai dreptate, i se adresă Stephen cu amărăciune. N-are, bineînţeles, nicio importanţă cât de mult suferă un om... pe dumneata nu te interesează decât demnitatea dumitale de femeie.

Maggie avu o tresărire bruscă de parcă ar fi simţit un şoc electric.

— Nu-i de ajuns că mi-am complicat viaţa în halul ăsta... că te iubesc ca un nebun... că trebuie să lupt împotriva celei mai mari pasiuni de care poate fi în stare un om... fiindcă încerc să rămân credincios altor obligaţii... toate astea nu-s de ajuns, trebuie să te mai porţi şi dumneata cu mine de parcă aş fi o brută, un necioplit care te jigneşte dinadins. Iar eu, dac-aş fi liber să fac ce vreau, ţi-aş oferi mâna mea, averea mea, viaţa mea, să faci cu ele ce pofteşti. Ştiu că mi-am pierdut capul. Ştiu că mi-am îngăduit un lucru nepermis, sunt furios pe mine însumi... Dar să ştii că îndată după aceea m-am căit îngrozitor... şi de atunci mă tot chinuie remuşcările. Iartă-mă; gândeşte-te că un om care iubeşte cu disperare, aşa cum te iubesc eu pe dumneata, poate cădea o clipă prada simţămintelor lui. Dar să ştii – şi trebuie să mă crezi... că ceea ce mă doare cel mai tare e că te-am jignit... Aş fi în stare să fac orice ca să-mi răscumpăr greşeala.

Maggie nu îndrăznea să vorbească... nu îndrăznea nici măcar să întoarcă privirile. Toată puterea pe care i-o dăduse indignarea pierise şi oricine putea să vadă cum îi tremurau buzele. Nu se simţea în stare să rostească vorbele de iertare ce-i apăreau în minte drept răspuns la mărturisirea lui. Ajunseseră lângă poartă şi Maggie se opri, tremurând.

— Să nu mai spui asta... Nu vreau să mai aud nimic, şopti ea,

plecând amărâtă ochii în timp ce Stephen se aşeză în faţa ei, ca s-o împiedice să înainteze spre poartă. Îmi pare rău să văd că suferi, oricare ar fi cauza, dar n-are niciun rost să vorbeşti aşa.

— Ba are, răspunse Stephen, cu pasiune. Ar avea dacă ţi-ar fi puţină milă de mine şi ai vrea să mă iei în seamă în loc să mă nedreptăţeşti. Mi-ar fi mult mai uşor să îndur totul dac-aş şti că nu mă urăşti şi nu mă socoteşti un îngâmfat şi un obraznic. Uită-te la mine şi ai să vezi că sunt un biet nefericit... am făcut în fiecare zi câte treizeci de mile călare numai şi numai ca să fug de chipul dumitale, ca să te uit.

Maggie nu-l privi... nu îndrăznea să-l privească. Dar îi văzuse expresia zbuciumată. În cele din urmă, spuse cu blândeţe:

— Nu sunt supărată pe dumneata.

— Atunci, uită-te la mine, dragostea mea, o rugă Stephen pe un ton cald şi afectuos. Nu pleca atât de repede. Lasă-mă să fiu fericit măcar o clipă... Arată-mi că m-ai iertat.

— Da, te-am iertat, murmură Maggie tulburată de vocea lui şi temându-se din ce în ce mai tare de ea însăşi. Dar lasă-mă, te rog, să plec, să mă întorc acasă. Şi pleacă, te rog, du-te!

O lacrimă mare îi lunecă de sub pleoape.

— Nu pot să mă clintesc de lângă dumneata. Nu pot să te las, spuse Stephen pe un ton din ce în ce mai stăruitor. Dacă mă izgoneşti cu atâta răceală, mă întorc. Nu mai răspund de mine. Dar dacă vrei să facem câţiva paşi împreună, mi-ar ajunge ca să trăiesc din amintirea acestor clipe. Ai văzut doar că mânia dumitale m-a făcut de zece ori mai nebun.

Maggie se întoarse, dar Tancred, calul roib, începu să protesteze cu atâta energie împotriva schimbărilor necontenite de direcţie, încât Stephen, dând cu ochii de Willy Moss care se uita la ei printre uluci, strigă:

— Hei, băieţel, vino-ncoace! ţine-mi puţin calul.

— Nu, nu se poate, se repezi Maggie. Ce-o să creadă mătuşă-mea? O să i se pară ciudat!

— Nu-i nimic, răspunse Stephen, pierzându-şi răbdarea. Tot nu-i cunoaşte pe cei din St. Ogg’s. Plimbă-l cinci minute, pe aici, adăugă el, adresându-se lui Willy care se apropiase de ei.

Apoi se întoarse către Maggie şi o porniră împreună. N-avea încotro, trebuia să-l urmeze.

— Ia-mă de braţ, o rugă Stephen şi Maggie se supuse.

I se părea că trăieşte un vis cumplit în care tot aluneca la vale,

într-o prăpastie.

— E îngrozitor! Spuse Maggie străduindu-se să alunge prin vorbe vraja care punea stăpânire pe făptura ei. E urât... e josnic... să schimbăm măcar o vorbă sau o privire de care Lucy... de care alţii... să nu ştie nimic. Gândeşte-te la Lucy.

— Mă gândesc... cum să nu mă gândesc... şi-i vreau numai binele. Dacă nu m-aş gândi...

Stephen cuprinse în palmă mâna lui Maggie care îl ţinea de braţ şi amândoi simţiră că nu mai pot scoate nicio vorbă.

— Eu mai am şi alte obligaţii, spuse Maggie în cele din urmă, făcând un efort disperat să vorbească. Nu e vorba numai de Lucy.

— Eşti logodită cu Philip Wakem? întrebă Stephen cu sufletul la gură. Spune, e adevărat?

— Îl consider logodnicul meu... şi n-am de gând să mă mărit cu nimeni altul.

Stephen tăcu până când ieşiră din aleea însorită şi o luară pe o potecă ferită, năpădită de ierburi, apoi izbucni furios:

— Bine, dar e groaznic... e împotriva firii! Maggie, dacă m-ai iubi aşa cum te iubesc eu, ar trebui să renunţi, să renunţăm la orice numai pentru fericirea de a rămâne împreună. Ar trebui să anulăm toate făgăduielile pe care le-am făcut cu ochii închişi, şi care au fost o greşeală, şi să ne căsătorim.

— Mai bine mor decât să cad pradă unei asemenea ispite, spuse Maggie rar şi răspicat, simţind că toată forţa morală pe care o adunase de-a lungul unor ani grei şi dureroşi îi vine în ajutor în această clipă de încercare.

Şi, în timp ce vorbea, Maggie îşi retrase braţul.

— Atunci spune-mi că nu-ţi pasă de mine, adăugă el aproape violent. Spune-mi că iubeşti pe altul.

Maggie se gândi că poate, dacă i-ar declara lui Stephen că-l iubeşte pe Philip, ar scăpa cel puţin de frământarea discuţiei. Dar buzele ei refuzau s-o asculte şi rămase tăcută.

— Dacă mă iubeşti într-adevăr, spuse Stephen cu blândeţe, luându-i din nou mâna şi punând-o pe braţul lui, e mai bine... e mai drept... să ne căsătorim. Şi dacă asta îi face pe alţii să sufere, n-avem încotro. Dragostea s-a ivit fără voia noastră: e un lucru firesc... uite, a pus stăpânire pe mine cu toate că m-am străduit din răsputeri să mă împotrivesc. Dumnezeu mi-e martor că m-am străduit să rămân credincios unor făgăduieli tacite, dar n-a servit la nimic... dimpotrivă... mai bine cedam de la început.

Maggie tăcea. Ce bine ar fi fost dacă dragostea lor nu era un păcat – dacă ar fi reuşit să se convingă de asta – şi dacă n-ar fi trebuit să se zbată şi să lupte împotriva acestui curent dulce şi puternic, ca un şuvoi de apă în arşiţa verii.

— Haide, spune „da“, iubito, o rugă Stephen, aplecându-se s-o privească în ochi. Dac-am fi unul al altuia nu ne-ar mai păsa de nimeni de pe lume!

Simţea răsuflarea lui Maggie pe obraz, buzele îi erau foarte aproape de ale ei, dar dragostea lui era plină de teamă.

Buzele şi pleoapele fetei tremurau. Îl privi o clipă cu ochii larg deschişi, ca o sălbăticiune gingaşă şi sfioasă, care se zbate sub mângâieri, apoi deodată se întoarse şi dădu s-o pornească din nou spre casă.

— Şi, la urma urmei, continuă el puţin enervat, încercând să înfrângă atât scrupulele lui cât şi ale lui Maggie, nu pot spune că rup o logodnă: dacă Lucy ar fi încetat să mă iubească şi ar fi dăruit dragostea ei altcuiva, nu m-aş fi socotit îndreptăţit să am nicio pretenţie. Şi dacă nici dumneata nu i-ai făgăduit lui Philip în mod categoric c-ai să te căsătoreşti cu el, înseamnă că suntem amândoi liberi.

— Nu, nu-i adevărat... asta nu-i părerea dumitale sinceră, protestă Maggie înfierbântându-se, dumneata, ca şi mine, ştii că adevăratele legături sunt sentimentele şi speranţele pe care le deşteptăm în sufletele altora. Dacă n-ar fi aşa, dacă nu ne-am teme de nicio pedeapsă, am călca orice făgăduială şi n-ar mai exista fidelitate.

Stephen nu spuse nimic; nu putea să mai continue discuţia, căci, după lupta îndelungată din sufletul lui, ajunsese la o concluzie care contrazicea tot ce susţinea Maggie acum. Dar, curând, hotărârea lui apăru într-o nouă formă:

— Făgăduiala asta nu poate fi respectată, stărui el pasionat. Nu e firesc: ne-am preface doar că ne dăruim altcuiva şi asta e un păcat... nu ne poate aduce decât nenorocire şi nouă, şi lor. Maggie, trebuie să înţelegi... nu se poate să nu înţelegi.

Stephen o privea stăruitor, nădăjduind să vadă un semn cât de mic de aprobare. Mâna lui mare şi puternică strângea uşor mâna ei. Maggie rămase câteva clipe tăcută, cu ochii în pământ, oftă adânc şi, privindu-l cu o tristeţe gravă, rosti:

— Vai ce greu e, ce grea e viaţa! Uneori îmi pare drept să urmăm sentimentele, dar aceste sentimente se lovesc de legăturile

trecutului – legături care i-au făcut pe alţii să depindă de noi – şi le rup. Dacă viaţa ar fi într-adevăr simplă şi uşoară, aşa cum trebuie să fi fost în paradis, şi dacă am putea să întâlnim de la început fiinţa aceea, pe care... vreau să spun, dacă nu ne-am crea îndatoriri înainte de a se ivi dragostea, dragostea ar fi semnul că doi oameni trebuie să aparţină unul altuia. Dar, acum văd... simt, că nu e aşa; sunt unele lucruri în viaţă la care trebuie să renunţăm... unii oameni trebuie să trăiască fără dragoste. Multe lucruri mi se par complicate şi obscure, dar unul e cât se poate de clar pentru mine... şi anume că nu pot şi nu trebuie să-mi caut fericirea jertfind fericirea altora. Dragostea e un lucru firesc, dar mila, fidelitatea, amintirile sunt tot atât de fireşti şi, dacă n-aş ţine seamă de ele, ar rămâne ascunse undeva în sufletul meu şi în cele din urmă m-ar sfâşia. Suferinţa pe care aş pricinui-o m-ar urmări necontenit şi mi-ar otrăvi dragostea... Nu stărui... ajută-mă, tocmai pentru că te iubesc.

Pe măsură ce vorbea, Maggie se înflăcăra mai tare, faţa i se îmbujora şi ochii rugători i se umpleau de dragoste. Chemarea ei trezi tot ceea ce era mai nobil în Stephen... dar, în acelaşi timp – şi cum ar fi putut să fie altfel? – se simţi şi mai fermecat de fata frumoasă care-l implora.

— Dragostea mea, îi spuse el aproape în şoaptă, cuprinzând-o uşor cu braţul pe după umeri. Am să fac tot ce-mi ceri... am să-ndur orice. Dar... o sărutare... una... numai una... ultima... înainte de despărţire...

O sărutare... apoi o privire lungă, nesfârşită... până când Maggie spuse, tremurând:

— Lasă-mă, haide să ne întoarcem!

Maggie o porni aproape în fugă şi niciunul nu mai scoase vreun cuvânt. Când ajunseră aproape de Willy şi de cal, Stephen se opri şi făcu un semn din cap, în timp ce fata îşi continuă drumul şi intră pe poartă. Doamna Moss stătea singură în uşa verandei vechi; bună şi prevăzătoare, trimisese copiii în casă. Maggie avea un iubit bogat şi frumos, poate că era fericită, dar desigur că s-ar simţi stingherită să apară iar cu el... şi, pe urmă, s-ar putea totuşi să nu fie fericită. În orice caz, doamna Moss o aşteptă cam îngrijorată. Chipul expresiv al fetei arăta cât se poate de clar că, dacă era fericită, fericirea ei se dovedea îndoielnică şi plină de zbucium.

— Stai puţin jos, aici, draga mea, i se adresă doamna Moss, ducând-o pe Maggie în verandă şi aşezându-se lângă ea pe bancă...

În casă le-ar fi stingherit copiii.

— Ah, mătuşă Gritty, tare sunt nefericită! Mai bine muream când aveam cincisprezece ani. Atunci mi se părea atât de uşor să renunţ la toate... acum mi se pare atât de greu!

Şi biata fată se aruncă de gâtul mătuşă-sii, izbucnind în hohote de plâns.

Capitolul XII
Întâlnire de familie

La sfârşitul săptămânii, Maggie îşi luă rămas bun de la mătuşa Gritty şi se duse la Garum Firs s-o viziteze pe mătuşa Pullet, după cum făgăduise. Între timp se petrecuseră lucruri neaşteptate, şi la Garum Firs urma să aibă loc o întâlnire de familie în care să se discute şi să se sărbătorească evenimentul survenit în viaţa familiei Tulliver şi care, în cele din urmă, avea să le şteargă umbra păcatelor – aşa cum dispare ultima margine întunecată a unei eclipse dând o strălucire desăvârşită unor virtuţi până atunci adumbrite. E plăcut să ştii că numai noii miniştri pe cale să-şi preia funcţiile sunt singurii oameni ce se pot bucura de o perioadă de apreciere înaltă şi de elogii entuziaste: în multe familii respectabile din acest regat, rudele care şi-au redobândit creditul sunt recunoscute cu aceeaşi cordialitate ca şi miniştrii, cordialitate eliberată de constrângerea oricăror antecedente, în stare a ne permite să sperăm că într-o bună zi ne vom deştepta, fără să ne dăm seama, în mijlocul unei epoci fericite când balaurii nu mai înghit oameni iar lupii nu-şi mai arată colţii decât cu intenţiile cele mai blânde.

Lucy sosise atât de devreme, încât i-o luase înainte chiar şi mătuşii Glegg; dorea să discute în linişte cu Maggie despre întâmplarea fericită petrecută în viaţa lor. Se părea – nu-i aşa? – constată Lucy cu aerul ei de copil înţelept, că toate, chiar şi nenorocirile altora (bieţii oameni), complotau ca biata mătuşă Bessy – draga de ea – şi vărul Tom, şi nesuferita de Maggie – dacă nu cumva se va încăpăţâna să vrea contrariul – să aibă parte de fericirea meritată din plin, după nenorocirile pe care le înduraseră. Şi tocmai în ziua când Tom se întorsese de la Newcastle – tocmai atunci – nenorocitul de Jetsome, tânărul pe care-l angajase domnul Wakem să vadă de moară, se îmbătase şi căzuse de pe cal şi acum zăcea la St. Ogg’s între viaţă şi moarte, ceea ce-l făcuse pe Wakem

să ceară ca noii proprietari să-şi ia imediat moara în primire. Era trist pentru bietul băiat, dar nenorocirea părea că se întâmplase exact atunci, şi nu altă dată, tocmai pentru ca vărul Tom să poată primi şi mai curând răsplata pe care o merita purtarea lui exemplară. Domnul Deane avea o părere grozav de bună despre el! Mătuşa Bessy se va duce, bineînţeles, cu Tom la moară, să se ocupe de gospodărie: pentru Lucy asta însemna că va pierde un ajutor preţios, dar ce fericire că biata mătuşă va fi din nou la casa ei şi, încetul cu încetul, va strânge tot ce-i trebuie şi nu va mai duce lipsă de nimic.

În privinţa asta, Lucy născocise nişte planuri iscusite şi, când reuşi, împreună cu Maggie, să coboare treptele periculos de bine lustruite şi să intre în salonul mare şi frumos, unde până şi razele soarelui păreau mai curate decât în altă parte, îşi îndreptă, ca un adevărat strateg, toate manevrele împotriva punctului vulnerabil al inamicului.

— Mătuşă Pullet, începu ea, aşezându-se pe canapea şi potrivindu-i cu un gest de mângâiere panglicile înfoiate ale bonetei, ar fi bine să hotărăşti ce rufărie şi ce alte lucruri vrei să-i dai lui Tom pentru casă. Dumneata ai fost întotdeauna generoasă... şi darurile pe care le faci sunt atât de frumoase... iar dacă dumneata dai exemplu, face şi mătuşa Glegg la fel.

— Asta nu poate s-o facă, draga mea, replică doamna Pullet cu o neobişnuită convingere, pentru că, să ştii, rufăria ei nu-i nici pe departe aşa de bună ca a mea. Degeaba cheltuie parale, că n-are niciun pic de gust. Feţele ei de masă sunt pline de pătrate mari şi de animale... cerbi şi vulpi... şi n-ai să vezi printre ele nici măcar o picăţea sau un romb. Da' să ştii că-i păcat să-ţi împărţi rufăria înainte de moarte... Când am ales împreună ţesătura aia, cu romburi duble, continuă doamna Pullet, dând din cap şi privind-o pe soră-sa, n-aş fi crezut să ajung să văd una ca asta! Prima ţesătură de olandă pe care am tors-o! Şi Dumnezeu ştie pe ce mâini or fi ajuns pânzeturile tale!

— Ce vrei să fac, soră? răspunse biata doamnă Tulliver, care se obişnuise să fie mereu învinovăţită de câte ceva. Eu, una, ştiu că n-am vrut să se întâmple nimic din toate astea... Câte nopţi n-am stat să mă gândesc la pânzeturile mele albite... răspândite prin toată parohia.

— Ia o bomboana de mentă, doamna Tulliver, interveni unchiul Pullet, convins că-i oferă o consolare ieftină şi sănătoasă, pe care o

recomanda prin propriul său exemplu.

— Ai dreptate, mătuşă Pullet, se amestecă Lucy, dar dumneata ai atâta rufărie frumoasă! Şi pe urmă închipuie-ţi c-ai fi avut fete şi ar fi trebuit să le dai din lucruri când s-ar fi măritat.

— N-am spus că nu dau nimic, răspunse doamna Pullet. Acum, când lui Tom i s-a întors norocu', e drept să ne îngrijim de el şi să-l ajutăm. Uite, Bessy, am nişte feţe de masă, alea pe care le-am cumpărat de la tine numa' aşa, de bună ce sunt, şi de-atunci tot zac în dulap... nu le-am folosit niciodată. Da' să ştii că n-am de gând să-i mai dau lui Maggie nici muselină indiană, nici altceva, dacă vrea să-şi mai ia servici în loc să stea colea cu mine şi să-mi ţină de urât, şi să-mi mai coasă câte ceva, dacă frate-său n-are nevoie de dânsa.

„A-şi lua servici" era expresia pe care o folosea familia Dodson ori de câte ori cineva voia să se facă profesor sau institutor, şi faptul că Maggie stăruia să se întoarcă la o situaţie atât de inferioară acum când împrejurările îi deschideau perspective mai plăcute era un motiv de tristeţe nu numai pentru Lucy, dar şi pentru toate celelalte rude. Maggie, aşa cum arătase pe vremea când era copil, cu părul pe spate şi cu o înfăţişare ce nu promitea nimic bun, nu era deloc nepoata pe care să ţi-o doreşti; dar acum, putea fi în acelaşi timp o podoabă şi un ajutor în casă. Subiectul fu discutat din nou după sosirea unchiului şi matuşii Glegg, în timp ce se servea ceaiul cu pâinişoare.

— Ia ascultă, Maggie, i se adresă domnul Glegg, bătând-o părinteşte pe umăr, ce-s prostiile astea? Să nu te mai aud că vrei să-ţi cauţi de lucru. La bazar trebuie să fi dat gata o mulţime de amorezi. Ia zi, n-ai găsit niciunu' care să-ţi fie pe plac?

— Domnule Glegg, îl întrerupse nevastă-sa, pe un ton sever ce căpătase acea nuanţă de politeţe pe care obişnuia s-o folosească ori de câte ori îşi punea buclele false cele mai încreţite, iartă-mă că ţi-o spun, dar eşti mult prea uşuratic pentru anii dumitale. Şi află că ceea ce ar fi trebuit s-o împiedice pe nepoată-mea să plece din nou, fără să ne ceară sfatul, este respectul şi datoria faţă de mătuşi şi de celelalte neamuri atât de bune cu ea, şi nu amorezii, dacă e să folosesc o asemenea vorbă, cu toate că în familia mea n-am auzit-o niciodată.

— Păi, atunci, cum ne-am zis când ne-am dus noi prima oară să le peţim, vecine Pullet? Pe vremea aia ne găseau şi pe noi destul de dulci, se exprimă domnul Glegg făcând cu ochiul, în timp ce domnul

Pullet, auzind că e vorba de ceva dulce, mai turnă puţin zahăr în ceai.

— Domnule Glegg, îl interpelă nevastă-sa, daca ai de gând să fii grosolan, te rog să-mi spui.

— Stai soră, că bărbat-tu glumeşte, interveni doamna Pullet. Lasă-l să glumească şi el cât e sănătos şi în putere, că uite bietu' domn Tilt... i s-a strâmbat gura rău de tot şi oricât ar vrea să râdă, tot n-ar mai putea.

— Te rog atunci fii bun şi dă-mi farfuria cu pâinişoare, domnule Glegg, spuse doamna Glegg, dacă pot avea îndrăzneala să-ţi întrerup glumele. De fapt, lumea ar putea găsi şi altă pricină de râs... decât o nepoată fără pic de respect pentru sora mai mare a maică-sii, care-i şi capul familiei, o nepoată care cât a stat în oraş a trecut doar în fugă pe la neamuri şi pe urmă s-a hotărât să plece, fără să-mi spună şi mie o vorbă... degeaba am pus eu deoparte nişte bonete ca să mi le lucreze... şi când te gândeşti că mi-am împărţit banii în testament fără pic de părtinire...

— Vai, soră, o întrerupse doamna Tulliver, îngrijorată, sunt sigură că Maggie nici nu s-a gândit să plece până n-o sta şi la dumneata cât a stat şi la ceilalţi. Şi să nu crezi că eu vreau să ne părăsească... dimpotrivă. Eu, una, ştiu că n-am nicio vină. I-am spus de-o mie de ori: „Draga mamei, n-are niciun rost să ne laşi iar". Da' nu pleacă până-n zece zile sau două săptămâni. Aşa că poate să vină să stea şi la dumneata, şi-o să vin şi eu, din când în când, cu Lucy.

— Bessy, îi răspunse doamna Glegg, dac-ai sta şi-ai judeca şi tu un pic, ţi-ai da seama că n-are niciun rost să mai desfac un pat şi să-mi bat capul acum, la sfârşit, de vreme ce de la mine până la domnul Deane nu face mai mult de-un sfert de ceas. N-are decât să vină dis-de-dimineaţă şi să plece seara, şi să fie mulţumită că are în apropiere o mătuşă atât de bună cu care să-şi petreacă vremea. Eu, una, ştiu c-aş fi fost încântată – când eram de vârsta ei.

— Stai, Jane, se amestecă doamna Pullet, că dacă-i vorba aşa, nu le-ar strica deloc paturilor tale să mai doarmă cineva în ele. Camera aia cu pereţii în dungi miroase a închis de-ţi vine rău şi oglinda-i pătată toată de mucegai.

— A, uite-l şi pe Tom, exclamă Lucy, bătând din palme. A venit călare pe Sindbad, cum i-am cerut eu; mi-era teamă că n-o să se ţină de cuvânt.

Maggie sări de pe scaun şi-l sărută cu foc; era prima lor întâlnire de când se ivise perspectiva întoarcerii la moară. Îl luă de mână şi-l

aşeză pe scaunul de lângă ea. Dorinţa să nu existe nicio umbră între ea şi Tom era acum înrădăcinată prea adânc în sufletul lui Maggie pentru ca vreo schimbare s-o poată alunga. În seara aceea, Tom îi zâmbi cu dragoste, întrebând-o:

— Ei, Maggie, ce mai face mătuşa Moss?

— Ia te uită la el! exclamă domnul Glegg, întinzându-i mâna. Eşti cineva, domnule! Văd că toate-ţi merg din plin. Norocul ţi-a surâs mult mai devreme decât ne-a surâs nouă, la vremea noastră, dar îţi doresc numa' bine. Numa' bine. Şi pun rămăşag că moara va fi într-o zi a ta, că doar n-ai să te opreşti la jumătatea drumului.

— Dar nădăjduiesc că n-o să uite că datorează toate astea neamurilor maică-sii, îşi dădu sentinţa doamna Glegg. Dacă n-ar fi semănat cu neamul nostru, ar fi ajuns un prăpădit. În neamul nostru n-a dat nimeni greş, n-a umblat nimeni prin tribunale, nu şi-a risipit nimeni averea... şi nici n-a murit fără să lase testament.

— Nu, şi nici n-a murit nimeni aşa, din senin, spuse mătuşa Pullet. Au chemat întotdeauna doctorul. Dar Tom de mic a semănat la faţă cu familia Dodson; eu întotdeauna am spus asta. Nu ştiu ce-ai de gând să faci tu, Jane, dar eu vreau să-i dau o faţă de masă din cele trei de mărime mijlocie, şi nişte cearşafuri. Nu spun ce-am să-i mai dau, dar de dat îi dau şi dac-o fi să mor mâine, domnule Pullet, te rog să ţii minte – da' las' că ştiu eu că dumneata ai să încurci cheile şi n-ai să fii în stare să-ţi aduci aminte că cheia ascunsă în cel de-al treilea raft al dulapului din stânga, în dosul bonetelor de noapte cu panglici late... nu alea cu volănaşe înguste... e cheia de la sertarul din camera albastră, unde se află cheia dulapului albastru. O să încurci sigur lucrurile iar eu n-o să ştiu niciodată că le-ai încurcat. E adevărat că ţii minte când şi cum trebuie să iau toate pilulele şi hapurile alea... asta sunt gata s-o recunosc oricând... dar când e vorba de chei, te zăpăceşti de tot.

Perspectiva întunecată a încurcăturilor ce aveau să se işte după moartea ei o întristă adânc pe doamna Pullet.

— Lasă, Sophy, că şi tu prea te întreci cu încuiatul. Toate le încui, i-o trânti doamna Glegg cam scârbită de nebunia soră-sii. Întreci tot neamul nostru. Nu că eu nu mi-aş încuia lucrurile, dar încui ce trebuie şi nimic mai mult. Cât despre rufărie, o să caut câte ceva care se mai poate folosi şi o să-i dau lu' nepotu-miu. Am nişte pânzeturi care n-au fost niciodată albite, şi care-s mai bune decât olanda cea mai fină a altora, şi nădăjduiesc că Tom o să-şi amintească de mătuşă-sa ori de câte ori s-o înveli cu ele.

Tom îi mulţumi doamnei Glegg, fără să-i făgăduiască însă că-şi va petrece nopţile meditând asupra virtuţilor ei. Iar domnul Glegg îi oferi o diversiune, întrebându-l ce intenţii avea domnul Deane în legătură cu aburii.

Când îl rugase pe Tom să vină călare pe Sindbad, Lucy o făcuse cu oarecari intenţii. La întoarcere, trimiseră servitorul cu calul, iar vărul Tom rămase să mâne trăsura în care se afla doamna Tulliver şi Lucy.

— Te las singură, mătuşică, spuse tânăra domnişoară care se pricepea să ticluiască tot soiul de planuri. Eu stau lângă Tom... că am o grămadă de lucruri să-i spun!

Lucy, care o iubea pe Maggie din tot sufletul şi se îngrijea atâta de soarta ei, hotărî că nu mai poate amâna discuţia cu Tom. Acesta, îşi spunea ea, fiind încă sub impresia unei bucurii atât de mari – realizarea dorinţelor lui în legătură cu moara – va fi cu siguranţă – va fi cu siguranţă înţelegător şi plin de bunăvoinţă. Nimic din firea lui Lucy n-o putea ajuta să-l înţeleagă pe Tom şi de aceea fu uimită şi mâhnită când, povestindu-i despre rolul jucat de Philip în hotărârea lui taică-său, văzu o umbră de nemulţumire întunecând faţa vărului ei. Fusese convinsă că vestea va constitui pentru Tom totodată certitudinea că bătrânul Wakem era gata s-o primească pe Maggie cu toate onorurile cuvenite unei nurori. Lucy nu dorea decât să-l vadă pe Tom, care se lumina la faţă ori de câte ori îşi privea verişoara, că-şi schimbă atitudinea de până atunci şi începe să susţină exact contrariul a tot ce afirmase înainte: adică încântarea că toate necazurile din trecut luaseră sfârşit şi hotărârea că Maggie era liberă să se mărite cu Philip oricât de repede o îngăduiau convenienţele; după părerea lui Lucy, nimic nu putea fi mai simplu.

Dar pentru minţile care poartă pecetea adâncă a însuşirilor şi defectelor din care se naşte severitatea – putere de voinţă, conştiinţa urmăririi unui scop drept, imaginaţie şi inteligenţă limitată, o mare stăpânire de sine şi tendinţa de a stăpâni şi pe alţii – prejudecăţile constituie o hrană firească pentru că aceste înclinaţii nu-şi pot trage seva din acea cunoaştere complexă, incompletă, generatoare de îndoieli, care se cheamă adevăr. O prejudecată, fie că e moştenită, culeasă din auzite ori prinsă din zbor cu mintea sau cu ochii, găseşte oricând găzduire într-o asemenea minte: ea poate fi susţinută cu putere şi curaj, poate umple vidul lăsat de lipsa unor idei spontane, şi poate fi impusă

altora cu autoritatea unui adevăr neîndoielnic; e, în acelaşi timp, ciomag şi baghetă. Orice prejudecată conformă acestor scopuri e evidentă prin ea însăşi. Mintea lui Tom Tulliver, bun şi cinstit cum era, aparţinea şi ea acestei categorii: faptul că în sinea lui critica defectele lui taică-său nu-l împiedica să-şi însuşească prejudecăţile lui; prejudecăţi împotriva unui om cu principii mai puţin rigide şi cu o viaţă mai puţin rigidă, un om care constituia cauza tuturor dezamăgirilor suferite de mândria lui Tulliver şi a familiei lui. Mai existau şi alte sentimente care întăreau repulsia amară a lui Tom faţă de Philip şi faţă de o eventuală căsătorie între el şi Maggie. Şi, cu toată influenţa ei asupra acestui văr cu o voinţă atât de neclintită, Lucy nu obţinu altceva decât refuzul rece şi categoric de a încuviinţa o asemenea căsătorie... „Dar Maggie era, bineînţeles, liberă să facă ce pofteşte...! Nu afirmase ea oare că vrea să ducă o viaţă independentă? El însă avea datoria, faţă de memoria lui taică-său şi faţă de sentimentele lui de om, să nu încuviinţeze niciun fel de legături cu familia Wakem.“ Şi astfel, prin intervenţia ei plină de zel, Lucy nu reuşise decât să-l convingă pe Tom că hotărârea nesăbuită a lui Maggie să-şi găsească din nou o slujbă se va transforma în curând, aşa cum se întâmpla cu orice hotărâre a ei, într-un lucru tot atât de nesăbuit, dar pe cu totul alt plan: anume o căsătorie cu Philip Wakem.

Capitolul XIII
În voia curentului

Nu trecuse nicio săptămână, şi Maggie se afla din nou la St. Ogg’s. Totul părea să fie la fel ca la începutul şederii ei la familia Deane. Îi venea destul de uşor să-şi petreacă dimineţile departe de Lucy, căci îi făgăduise mătuşii Glegg că o va vizita în fiecare zi şi, în afară de asta, era firesc ca în aceste ultime săptămâni să stea mai mult ca de obicei cu maică-sa, mai ales că trebuiau să se sfătuiască asupra pregătirilor pentru viitoarea gospodărie a lui Tom. Dar Lucy nu voia nici în ruptul capului să-şi petreacă serile fără Maggie, oricare ar fi fost motivul invocat de ea. Lucy îi cerea să se întoarcă de la mătuşa Glegg în fiecare seară înainte de cină... „Că altfel eu când te mai văd'?“ spunea ea cu lacrimi în ochi şi cu un aer de copil bosumflat la care nu putea să reziste nimeni. Şi, lucru curios, domnul Stephen Guest începuse să ia cina la domnul Deane ori de câte ori avea prilejul; nu mai refuza invitaţiile, ca înainte.

În prima dimineaţă se deşteptase hotărât să nu mai ia masa la familia Deane, şi nici măcar să nu mai treacă serile pe acolo, până la plecarea lui Maggie. Văzând vremea frumoasă de iunie, se gândise chiar să plece într-o călătorie; durerile de cap de care se văita tot timpul, ca să-şi justifice tăcerea sau purtarea prostească, erau o scuză destul de convingătoare. Totuşi nu plecă nicăieri şi, după patru zile, nu ajunsese încă la nicio hotărâre în legătură cu felul cum ar trebui să-şi petreacă serile; acestea nu mai însemnau pentru el decât un prilej de a o mai vedea o dată pe Maggie, de a-i mai fura o privire sau de a-i mai atinge o dată mâna. Şi la urma urmei de ce nu? Nu mai aveau nimic să-şi ascundă: ştiau – îşi mărturisiseră dragostea, renunţaseră unul la altul şi în curând aveau să se despartă. Îi despărţea simţul datoriei şi al onoarei; aşa hotărâse Maggie, ascultându-şi vocea conştiinţei. Şi totuşi mai aveau încă timp să schimbe priviri nesfârşite deasupra prăpastiei, înainte de sosirea clipei în care vor hotărî să nu se mai privească, până când acea lumină ciudată din ochii lor se va stinge pentru totdeauna.

În tot acest timp, Maggie se mişca prin casă fără vlagă, ca prin vis, lucru care se potrivea atât de puţin cu firea ei, cu accesele ei de veselie şi de entuziasm, încât Lucy ar fi fost nevoită să caute o explicaţie pentru această schimbare, dacă n-ar fi fost convinsă că situaţia în care se găsea Maggie, prinsă între Philip şi fratele ei, precum şi perspectiva surghiunului jalnic pe care şi-l impusese singură erau de ajuns ca să justifice tristeţea ei adâncă. Dar starea de apatie ascundea o frământare cumplită, un zbucium pe care Maggie nu-l mai cunoscuse şi nici măcar nu-l bănuise vreodată, oricât de chinuită îi fusese viaţa. I se părea că spiritul rău din ea se ţinuse până atunci deoparte, la pândă, ca să erupă apoi dintr-o dată, înarmat până-n dinţi, cu o forţă înfricoşătoare căreia nu i se putea împotrivi! Erau clipe în care Maggie se simţea cuprinsă de un egoism feroce. De ce să nu sufere Lucy? Sau Philip? Ea nu suferise ani de-a rândul? Făcuse oare cineva vreun sacrificiu pentru ea? Şi acum, când putea în sfârşit să se bucure şi ea de o viaţă plină de dragoste, de bogăţie, de rafinament, o viaţă în care să nu ducă lipsă de nimic, o viaţă aşa cum îşi dorise, de ce să renunţe de dragul altuia care avea poate mai puţină nevoie de toate astea decât ea! Dar în mijlocul acestui zbucium pătimaş, vocile trecutului se înălţau cu şi mai multă forţă parcă, şi un timp chinul părea că se potoleşte. Oare viaţa aceasta, care o ispitea, era ceea ce-şi visase

ea? Ce se va alege din toate amintirile strădaniilor din trecut, din toată mila faţă de durerea celorlalţi, mila adunată în suflet de-a lungul unor ani nesfârşiţi de dragoste şi suferinţă? Ce se va alege din presentimentul divin că există ceva mai presus de fericirea fiecăruia, ceva care face ca viaţa să devină un lucru sfânt? Nu vedea în ce fel, schilodindu-şi încrederea şi dragostea faţă de oameni – cele mai frumoase trăsături ale firii ei – s-ar mai fi putut bucura de viaţă, după cum nu şi-ar fi închipuit niciodată că schilodindu-şi picioarele ar mai putea încerca bucuria de a merge. Şi, pe urmă, dacă ei i se părea atât de greu să îndure suferinţa, cum or s-o îndure ceilalţi? „Ah, Doamne, nu mă lăsa să-i fac pe alţii să sufere... dă-mi putere să îndur numai eu suferinţa...“ Cum de ajunsese să lupte cu o ispită de care altădată s-ar fi crezut tot atât de departe, pe cât s-ar fi crezut de posibilitatea de a comite o crimă premeditată? Când se ivise oare clipa aceea blestemată în care îşi dăduse seama că nutreşte un sentiment potrivnic tuturor celor ce credea, îndrăgea, sau datora recunoştinţa? Şi de ce nu-l izgonise din suflet, cu groază, ca pe un lucru demn de dispreţ? şi, totuşi, de vreme ce nu avea să se lase subjugată de această forţă ciudată şi dulce şi îmbietoare, de vreme ce hotărâse că totul avea să rămână doar o suferinţă a ei... Maggie se trezi gândind, ca şi Stephen, că înaintea despărţirii aveau dreptul să mai fure câteva clipe de mărturisiri tăcute. Căci nu suferea oare şi el? Maggie era în fiecare zi martora suferinţei lui, citea totul în privirea lui bolnavă, istovită – îl vedea cum devine nepăsător ori de câte ori atenţia nu-i era solicitată, apatic faţă de orice în afară de posibilitatea de a o privi. Putea ea oare să nu răspundă acelei priviri care o implora, care o urmărea pretutindeni ca o şoaptă de dragoste şi de durere? Şi, astfel, Maggie începu să răspundă din ce în ce mai des privirilor lui, până când, în cele din urmă, seara se reducea pentru ei la clipa când privirile li se întâlneau. Se gândeau mereu la această clipă, iar când sosea, nu se mai puteau gândi la nimic altceva. Un singur lucru părea să-i mai facă din când în când oarecare plăcere lui Stephen: muzica; fiindcă şi muzica era un mijloc prin care putea să comunice cu Maggie. Poate că nu era foarte conştient de acest lucru, dar ceea ce-l îndemna să cânte era tocmai dorinţa ascunsă – potrivnică tuturor hotărârilor luate – de a exercita o putere şi mai mare asupra ei. Urmăriţi-vă o dată felul de a vorbi şi, constatând cât e de influenţat de dorinţele dumneavoastră mai puţin conştiente, veţi înţelege contradicţia din sufletul lui Stephen.

Philip Wakem venea mai rar, însă, din când în când, se nimerea şi el seara pe la familia Deane, şi întâmplarea făcu să fie de faţă în clipa în care, aflându-se cu toţii pe peluza din curte, la apusul soarelui, Lucy spuse:

— Acum când Maggie a încheiat, în sfârşit, cu vizitele la mătuşa Glegg trebuie să facem, până la plecarea ei, în fiecare zi câte o plimbare cu barca. Din pricina vizitelor astea plicticoase Maggie a pierdut o mulţime de plimbări, şi-i place mai mult ca orice pe lume să se plimbe cu barca. Nu-i aşa, Maggie?

— Vrei să spui că-i place mai mult ca orice alt mijloc de locomoţie, interveni Philip, zâmbindu-i lui Maggie care se legăna într-un scaun de grădină... căci altfel ar fi în stare să-şi vândă sufletul luntraşului din poveste, care rătăceşte cu barca pe Floss... doar aşa ca s-o plimbe veşnic.

— N-ai vrea să fii tu luntraşul ei? întrebă Lucy. Dacă vrei, poţi să vii cu noi să vâsleşti. De-ar fi râul un lac liniştit, n-am avea nevoie de nimeni să ne însoţească, pentru că Maggie vâsleşte grozav. Dar aşa cum stau lucrurile, suntem nevoite să apelăm la serviciile unor cavaleri şi scutieri nu prea grăbiţi să ni le ofere...

Rostind aceste cuvinte, Lucy îl privi cu o supărare prefăcută pe Stephen care se plimba în sus şi în jos pe pajişte, fredonând *pianissimo falsetto:*

Setea ce din suflet vine vrea doar băuturi cereşti.

N-o auzise pe Lucy şi continua să stea deoparte, aşa cum obişnuia să facă în ultima vreme, când era şi Philip de faţă.

— Mi se pare că nu prea ai chef să te plimbi cu barca, îl mustră Lucy, când Stephen se aşeză pe bancă lângă ea. Nu-ţi mai place să vâsleşti?

— Nu pot suferi bărcile în care sunt mulţi oameni, răspunse el aproape enervat. Am să vin altă dată când n-ai să mai ai alţi invitaţi.

Lucy se roşi, gândindu-se că Philip se va simţi jignit; Stephen nu vorbise niciodată aşa, dar e adevărat că de la o vreme se simţea foarte prost cu sănătatea!

Philip se roşi şi el, nu atât din cauză că s-ar fi simţit jignit, cât din pricina unei bănuieli nelămurite că proasta dispoziţie a lui Stephen avea oarecare legătură cu Maggie care, când începuse el să vorbească, se ridicase de pe scaun şi pornise către gardul de dafin ca să privească apusul soarelui pe râu.

— Domnişoara Deane nu şi-a dat seama că, invitându-mă pe

mine, a exclus pe altcineva, aşa că mă văd silit să refuz.

— Nu, nici nu vreau să aud de aşa ceva, sări Lucy foarte supărată. Vreau neapărat să vii mâine cu noi. Cel mai bine e să plecăm la zece şi jumătate când fluxul e mai puternic; să vedeţi ce frumos o să fie! Mergem cu barca până la Luckreth şi ne întoarcem pe jos cât nu se face prea cald. Cum poţi să afirmi că nu-ţi place să te plimbi cu trei oameni în barcă? adaugă ea, privindu-l pe Stephen.

— N-am nimic cu oamenii, am cu numărul lor, se apără Stephen, căruia începuse să-i fie ruşine că se purtase atât de grosolan. Dac-ar fi să accept un al patrulea, sigur că acela ai fi tu, Phil. Dar e mai bine să nu împărţim plăcerea de a însoţi doamnele: o vom face pe rând. Tu mergi mâine, eu merg poimâine!

Acest incident avu darul să-i atragă lui Philip din nou atenţia asupra relaţiilor dintre Stephen şi Maggie şi să-l îngrijoreze şi mai mult. Când intrară din nou în casă, se gândiră să facă puţină muzică şi, cum doamna Tulliver şi domnul Deane jucau cărţi, Maggie se aşeză la măsuţa pe care se afla lucrul ei, împreună cu un teanc de volume, dar nu se apucă de treabă; rămase visătoare, ascultând muzica. Stephen alese un duet, stăruind să-l cânte Lucy şi Philip. Nu era prima dată când făcea asta, dar în seara aceea i se păru lui Philip că fiecare vorbă, fiecare privire a lui Stephen avea un înţeles ascuns. Începu să-l urmărească atent, fiind în acelaşi timp furios că nu-şi poate alunga bănuiala din suflet. Nu-i afirmase oare Maggie că n-avea de ce să se îndoiască de ea? Şi doar ştia foarte bine că Maggie era întruchiparea adevărului; i-ar fi fost cu neputinţă să nu se încreadă în ochii ei sau în vorbele rostite când stătuseră ultima oară de vorbă în grădină. S-ar fi putut ca Stephen să fi fost fermecat de Maggie (era cât se poate de firesc), dar lui Philip i se părea josnic să se amestece în tainele dureroase ale prietenului său. Şi totuşi stătea la pândă. Stephen se depărtă de pian, o porni încet spre măsuţa lângă care şedea Maggie şi începu să răsfoiască ziarele, cu aerul că nu-l preocupă nimic în mod special. Apoi se aşeză cu spatele spre pian şi îşi trase un ziar sub cot, trecându-şi degetele prin păr, de parcă atenţia i-ar fi fost exclusiv îndreptată către ştirile locale din „Laceham Courier“[1]. De fapt însă, o privea pe Maggie care nici nu-l băgase în seamă. Maggie avea întotdeauna mai multă putere să se stăpânească atunci când era Philip de faţă, asa cum, într-un loc sfânt, ni se pare firesc să vorbim în şoaptă. Dar, în cele din urmă, auzi cuvântul

[1] Ziarul local din Laceham.

„iubito“ şoptit de o voce blândă, rugătoare şi îndurerată, cu vocea unui bolnav implorând ceva ce ar fi trebuit să primească fără să ceară. Nu mai auzise acest cuvânt din clipele petrecute pe poteca de la Basset, când Stephen îl rostise mereu, fără voia lui, de parc-ar fi fost un sunet nearticulat. Philip nu putea să audă nimic, dar se mutase de cealaltă parte a pianului şi o văzu pe Maggie tresărind şi roşind, ridicând o clipă ochii spre Stephen şi uitându-se apoi, cu teamă, către pian. Maggie nu-şi dădu seama că Philip o văzuse, dar fiindu-i ruşine că trebuie să se prefacă, se ridică de la locul ei şi se duse lângă maică-sa, să urmărească jocul de cărţi.

Puţin după aceea, Philip plecă acasă, într-o stare de îndoială chinuitoare, amestecată cu sentimentul dureros al certitudinii. Oricât s-ar fi străduit, nu reuşea să reziste convingerii că între Stephen şi Maggie exista o oarecare înţelegere. Nu închise ochii aproape toată noaptea, obsedat de întâmplarea aceea nenorocită care-i irita nervii sensibili şi-l aducea în pragul nebuniei: nu reuşea să găsească nicio explicaţie în stare să împace întâmplarea cu vorbele şi faptele lui Maggie. Când, în cele din urmă, nevoia de a crede în Maggie învinse, ca de obicei, văzu limpede adevărul: Maggie se lupta cu ea însăşi, voia să plece departe, să se izoleze, şi asta explica tot ce observase el de când se întorsese. Dar împotriva acestei convingeri, se ridicau alte ipoteze care puneau stăpânire pe mintea lui. Cu imaginaţia sa vie, Philip reconstitui o întreagă poveste: Stephen era îndrăgostit nebuneşte de Maggie; îi mărturisise dragostea lui; ea îl respinsese şi voia să fugă undeva, departe. Dar va fi oare Stephen în stare să renunţe la ea, dându-şi seama – şi Philip simţea acest lucru cu o disperare ce-l sfâşia – că sentimentele lui Maggie faţă de el o împiedicau să se apere?

A doua zi dimineaţă, Philip se simţi prea bolnav ca să-şi respecte promisiunea de a se plimba cu barca. Era atât de tulburat, încât nu se simţea în stare să ia nicio hotărâre; tot ce putea face era să şovăie între o seamă de intenţii contradictorii. Întâi se gândi să stea de vorbă cu Maggie şi s-o roage să aibă încredere în el şi să-i destăinuiască tot ce avea pe suflet; dar, după un timp, îşi spuse că n-are niciun rost să se amestece. În ultima vreme se vârâse mereu în sufletul ei. E adevărat că fata rostise cândva, de mult, anumite cuvinte, dar pe atunci nu fusese decât un copil neştiutor; era de ajuns ca acele cuvinte să fie luate drept un legământ ca Maggie să ajungă să-l urască. Avea el oare dreptul de a-i cere să-i dezvăluie nişte sentimente pe care era limpede că avusese de gând să i le

ascundă? Se temea s-o vadă înainte de a fi sigur că e în stare să acţioneze doar din grijă pentru ea şi nu împins de o furie egoistă. Îi trimise lui Stephen dis-de-dimineaţă câteva rânduri printr-un servitor, spunându-i că nu se simte destul de bine ca să-şi poată îndeplini făgăduiala luată faţă de domnişoara Deane, rugându-l să-i prezinte scuzele lui şi să-l înlocuiască.

Lucy născocise un plan încântător, care o făcuse să se bucure întrucâtva că Stephen refuzase să se plimbe cu barca. Aflase că în dimineaţa aceea, la ora zece, domnul Deane urma să plece la Lindum cu trăsura; şi tocmai la Lindum voia şi ea să meargă după nişte cumpăraturi importante care nu puteau fi amânate cu niciun chip, iar mătuşa Bessy trebuia neapărat s-o însoţească, fiindcă unele dintre cumpărături o interesau şi pe ea.

— Voi să vă plimbaţi totuşi cu barca, o îndemnă ea pe Maggie, în timp ce ieşeau din sufragerie după micul dejun şi urcau scara împreună. Philip vine pe la zece şi jumătate şi afară e foarte frumos! Şi nu cumva să zici nu, iubita mea fetiţă necăjită! Ce rost are să mă port cu tine ca o zână bună, dacă te împotriveşti la toate minunile pe care vreau să le înfăptuiesc pentru fericirea ta. Nu te mai gândi la vărul Tom. E un nesuferit! Nu trebuie să fii chiar atât de ascultătoare!

Maggie cedă destul de uşor. Aproape că era bucuroasă de planul lui Lucy; poate că tovărăşia lui Philip o va linişti şi îi va da putere; plimbarea lor va fi ca o întoarcere la viaţa mai senină din trecut, când până şi zbuciumul părea lin şi calm faţa de chinurile îndurate acum, zi de zi. Se pregăti pentru plimbare şi la ora zece şi jumătate se aşeză în salon să-l aştepte pe Philip. După o clipă auzi clopoţelul de la uşă şi se gândi cu plăcere şi cu o afecţiune puţin tristă la surpriza lui Philip când îşi va da seama că erau singuri, dar în clipa aceea auzi în hol un pas grăbit şi hotărât care nu semăna deloc cu pasul lui Philip. Uşa se deschise şi Stephen Guest intră în salon.

În prima clipă fură prea tulburaţi ca să poată vorbi: Stephen aflase de la servitor că ceilalţi plecaseră de acasă. Maggie sări în picioare, apoi se aşeză din nou pe scaun, în timp ce inima îi bătea să-i spargă pieptul. Stephen îşi puse cascheta şi mănuşile deoparte şi se aşeză lângă ea, în tăcere. Maggie gândi că Philip trebuie să sosească şi el, dintr-o clipă într-alta şi, făcând un efort disperat – căci se vedea că fusese cuprinsă toată de un tremur – se ridică şi se duse către un scaun mai îndepărtat.

— Philip nu mai vine, spuse Stephen încet. O să merg eu în locul

lui.

— Nu. Nu se poate, îngăimă Maggie, lăsându-se să cadă pe scaun. Lucy nu ştia de asta... o să se supere. De ce nu vine Philip?

— Nu se simte bine. Şi m-a trimis pe mine.

— Lucy a plecat la Lindum, continuă Maggie, scoţându-şi repede boneta. Mâinile-i tremurau. N-are rost să mergem.

— Foarte bine, răspunse Stephen, privind-o visător în timp ce-şi rezema braţul de spătarul scaunului. Atunci rămânem aici.

Stephen privea în ochii ei adânci, melancolici, tainici ca întunericul luminat de stele, şi totuşi atât de calzi, de sfioşi, şi plini de dragoste. Maggie rămase nemişcată câteva clipe, sau poate mai mult, până când tremurul nestăpânit care-o cuprinsese se potoli şi sângele i se urcă iar în obraji.

— Omul aşteaptă... a luat pernele, murmură ea. Vrei să te duci să-i spui?

— Ce să-i spun? întrebă Stephen aproape în şoaptă, privindu-i buzele.

Maggie nu răspunse.

— Hai să mergem, o rugă Stephen încet, ridicându-se şi luând-o de mână ca să se ridice şi ea. N-o să zăbovim mult.

Şi plecară. Maggie se simţi condusă pe aleea de trandafiri din grădină, simţi cum o mână grijulie, puternică şi blândă, o ajută să se urce în barcă, îi potriveşte perna şi pelerina pe picioare, îi deschide umbrela (pe care ea o uitase) – toate astea fiind înfăptuite de o prezenţă puternică, ce părea să o conducă fără a fi nevoie ca ea să mai faca vreun efort, asemenea unui al doilea „eu“ care apare o dată cu influenţa subită şi stimulentă a unui tonic puternic... Apoi nu mai simţi nimic altceva. Toate amintirile îi pieriseră.

Alunecau repede de-a lungul apei; Stephen vâslea ajutat de curentul ce-l împingea din spate, trecând pe lângă arborii şi casele din Tofton – printre câmpiile şi păşunile liniştite, scăldate în soare, care păreau că iradiază o bucurie firească, fără să-i învinuiască pe ei, pentru bucuria lor. Suflul tânăr, neistovit, al acelui început de zi, plescăitul plăcut al vâslelor cufundate ritmic în apă, ciripitul unei păsări care zbura din când în când pe lângă ei, ca revărsarea unei bucurii fără de margini, singurătatea caldă a două inimi ce se contopeau sub privirea gravă, neobosită, pe care nu mai erau nevoiţi s-o ascundă – ce altceva le trebuia pentru primul ceas petrecut împreună! Din când în când, Stephen, vâslind încet, ca în

vis, şoptea câte o vorbă de dragoste blândă şi supusă: mai mult de atât nu-şi vorbiră. Căci vorbele nu sunt altceva decât un mijloc de exprimare a gândurilor. Şi gândul nu avea ce să caute în ceaţa fermecată care-i învăluia – gândul aparţinea trecutului şi viitorului întins dincolo de ceaţă. Maggie nu-şi prea dădea seama pe unde treceau; barca lor aluneca la vale, satele pe care le lăsau în urmă i se păreau necunoscute; ştia doar că trebuiau să treacă pe lângă un număr de sate până la Luckreth, unde obişnuiau să se oprească şi să lase barca. Maggie fusese întotdeauna înclinată spre visare şi era firesc să nu-şi dea seama pe unde trece.

Dar, în cele din urmă, Stephen, care vâslise din ce în ce mai încet, se opri, lăsă ramele din mână, îşi încrucişă braţele, şi privi apa, de parc-ar fi urmărit viteza cu care barca înainta fără ajutorul lui. Această schimbare neaşteptata o trezi pe Maggie. Privi câmpiile care se întindeau cât vedeai cu ochii şi malurile râului, şi totul i se păru străin. O cuprinse o nelinişte îngrozitoare.

— Vai, am trecut de Luckreth... unde trebuia să ne oprim! Exclamă ea, uitându-se în urmă să vadă dacă se mai zăreşte satul.

Nu se mai zărea nimic. Se întoarse din nou către Stephen, cu o privire uimită şi îndurerată.

Stephen stătea tot cu ochii în jos, uitându-se la apă, şi rosti pe un ton ciudat, visător şi absent:

— Da... de mult.

— Vai, ce mă fac? striga Maggie îngrozită. N-o să ajungem acasă decât peste câteva ore... şi Lucy... ah, Doamne, nu mă lăsa!

Îşi încleştă mâinile şi începu să plângă în hohote, ca un copil speriat; nu putea să se mai gândească la nimic decât la întâlnirea cu Lucy, la expresia ei de mirare îndurerată, şi de îndoială şi poate la învinuiri îndreptăţite.

Stephen se ridică şi se aşeză lângă ea, apucându-i cu blândeţe mâinile încleştate.

— Maggie, îi spuse el pe un ton grav, hotărât şi calm. Hai să nu ne mai întoarcem acasă... până când nu ne mai poate despărţi nimeni... până când ne căsătorim.

Tonul neobişnuit, vorbele lui neaşteptate opriră ca prin farmec suspinele lui Maggie care rămase nemişcată, întrebându-se dacă Stephen nu găsise cumva o soluţie menită să schimbe totul, să anuleze realitatea îngrozitoare.

— Vezi, Maggie, cum a venit totul fără ca noi să fi făcut nimic... oricât ne-am fi străduit să ne împotrivim. Nici nu ne-am gândit c-o

să mai fim vreodată singuri, împreună: totul a fost aranjat de alţii. Uite cum ne duce curentul... departe de toate legăturile nefireşti care ne înlănţuiau, pe care-am încercat să le strângem şi mai tare... dar n-am izbutit. Barca o să ne ducă până la Torby unde putem trage la mal şi de unde putem lua o trăsură să ne ducă la York şi apoi în Scoţia... şi nu ne vom mai opri decât după ce vom fi legaţi pe veci, până la moarte. E singurul lucru înţelept pe care-l putem face, dragostea mea, singurul mijloc de a scăpa de toate aceste încurcături nenorocite. Totul ne-a ajutat să ne dăm seama de acest lucru. Noi n-am pus nimic la cale, nu ne-am gândit singuri la nimic...

Stephen pleda stăruitor, cu înflăcărare. Maggie îl asculta trecând de la uimire la dorinţa de a se convinge că numai curentul făcuse totul... că se putea lăsa în voia apei care curgea tăcută la vale şi nu mai era nevoie să lupte. Dar în faţa mirajului care o fura se ridică umbra înfricoşătoare a gândurilor ei trecute, şi groaza care o cuprinse dintr-o dată că fusese prinsă în capcana beţiei fatale o făcu să se împotrivească lui Stephen cu indignare.

— Lasă-mă să plec, izbucni ea, frământându-se, aruncându-i o privire furioasă şi încercând să-şi elibereze mâinile din strânsoare. Ai vrut să mă pui în faţa unui fapt împlinit. Ştiai c-am mers prea departe... ai îndrăznit să profiţi de nesăbuinţa mea. Nu e demn de un gentleman să mă pui într-o asemenea situaţie.

Lovit de această învinuire, Stephen dădu drumul mâinilor ei, se ridică şi se duse din nou la locul unde stătuse mai înainte, încrucişându-şi braţele, cuprins de un fel de disperare: vorbele lui Maggie îl treziseră la realitate. Dacă ea nu primea să meargă mai departe, însemna că Stephen trebuia să-şi dea cu pumnii în cap pentru încurcăturile în care o amestecase. Dar reproşurile ei îl înnebuneau; singurul lucru mai rău decât despărţirea era gândul că Maggie socotea nedemnă purtarea lui faţă de ea. În cele din urmă, rosti pe un ton de furie înăbuşită:

— Mi-am dat seama că am trecut de Luckreth doar când am ajuns la satul următor; apoi mi-a venit ideea să mergem mai departe. N-am nicio scuză, ar fi trebuit să-ţi spun. E destul ca să merit să mă urăşti... de vreme ce nu mă iubeşti de ajuns ca să nu-ţi mai pese de nimic, aşa cum te iubesc eu. Vrei să opresc barca aici şi să încercăm să coborâm? O să-i spun lui Lucy că am fost nebun... şi că tu mă urăşti... şi ai să scapi de mine pentru totdeauna. Nimeni n-o să te învinuiască... purtarea mea a fost de neiertat.

Maggie era ca paralizată; îi venea mai uşor să reziste rugăminţilor decât acestei imagini a suferinţei lui, în timp ce ea ar fi fost răzbunată. Îi venea mai uşor să fugă de privirile lui pline de dragoste decât de privirea încărcată de supărare şi suferinţă, căci i s-ar fi părut că se depărtează în mod egoist de el. Stephen crease o situaţie în care toate cauzele ce acţionaseră asupra conştiinţei ei păreau să se fi transformat în egoism. Fulgerele de mânie din ochi i se potoliră şi Maggie începu să-l cerceteze cu o tristeţe sfioasă. Îl învinuise că o împinsese către un păcat iremediabil... tocmai ea, care fusese atât de slabă!

— Vorbeşti de parcă mie nu mi-ar păsa de ce ţi se întâmplă ţie... tot atât de mult.

Îi aducea acum altă învinuire, învinuirea dragostei care cere mai multă încredere. Cedarea în faţa gândului că Stephen suferă se dovedi a avea urmări mai nenorocite decât cealaltă cedare, pentru că se confunda cu acea solicitudine pe care o avea Maggie faţă de nevoile celorlalţi şi care constituia baza morală a existenţei ei.

Stephen simţi cum privirea şi vocea îi devin mai calde: cerul îşi deschidea din nou porţile. Se ridică şi veni lângă ea, îi luă mâna, sprijinindu-se într-un cot de marginea bărcii, şi nu mai spuse nimic. Îi era teamă să mai rostească vreun cuvânt, să mai facă vreo mişcare, ca să nu trezească un nou val de învinuiri, un nou refuz. Viaţa atârna de consimţământul ei, fără de care totul era o suferinţă tulbure, sfâşietoare şi fără de nădejde. Plutiră la vale, legănaţi în tăcerea odihnitoare, ca într-un golf însorit, temându-se ca nu cumva înţelegerea lor să fie din nou tulburată... până când îşi dădură seama că cerul se acoperise de nori şi briza răcoroasă, care la început abia se simţise, se transforma încet în vânt, schimbând întreaga înfăţişare a zilei.

— Maggie, o să-ţi fie frig în rochia asta subţire. Dă-mi voie să-ţi pun pelerina pe umeri. Ridică-te o clipă, iubito.

Maggie se supuse. Ce farmec nespus aveau aceste cuvinte, ce plăcut era să ţi se spună ce să faci şi să ia altul hotărâri în locul tău! Se aşeză din nou, acoperită de pelerină, iar Stephen începu să vâslească grăbit, căci trebuiau să încerce să ajungă cât mai repede la Tobby. Maggie nu-şi prea dădea seama dacă rostise sau făcuse ceva hotărâtor. Căci eşti mai puţin conştient când cedezi decât atunci când rezişti. Când cedezi e ca şi cum ţi-ar amorţi mintea, personalitatea ta se lasă absorbită de altă personalitate. Ce i se întâmplă acum lui Maggie potolea orice tendinţă de împotrivire:

alunecase pe apă timp de patru ore, ameţise şi era obosită – şi senzaţia de extenuare, groaza la gândul de a coborî din barcă la o distanţă atât de mare de casă şi de a merge pe jos kilometri întregi, lucru ce i se părea o greutate de neînvins... totul o îndemna să se supună acelei vrăji puternice şi misterioase care făcea ca despărţirea de Stephen să-i apară drept sfârşitul oricărei bucurii, iar ideea de a-l îndurera să-i dea senzaţia încercată la primul contact cu un instrument de tortură, în faţa căruia orice hotărâre slăbeşte. Şi apoi mai era şi fericirea de a fi alături de el, care era de ajuns ca să absoarbă întreaga ei energie, şi aşa destul de sleită.

Nu dură mult şi Stephen zări un vas care venea în urma lor. La început, trecuseră pe lângă ei mai multe vase, printre care şi vaporul cu abur care mergea spre Mudport, dar de o oră nu mai zăriseră niciun vas. Stephen se uită la vapor din ce în ce mai atent, de parcă o dată cu el îi venise şi o nouă idee, apoi o privi pe Maggie şovăitor.

— Maggie, iubito, spuse el în cele din urmă, dacă vasul ăsta se duce la Mudport sau în oricare alt loc potrivit pe coasta de nord, cel mai bun lucru ar fi să-i rugăm să ne ia şi pe noi. Eşti obosită... şi s-ar putea să se pornească ploaia; ar fi un chin să încercăm să ajungem la Torby cu barca. Nu e decât un vas comercial, dar cred c-o să fie destul de confortabil pentru tine. O să luăm pernele din barcă. E cel mai bun lucru pe care-l putem face. Cred c-o să le convină să ne primească: am o mulţime de bani la mine şi pot să le dau cât vor.

La auzul acestei noi propuneri, Maggie simţi cum începe iar s-o apuce groaza, dar nu mai spuse nimic: orice hotărâre ar fi luat, tot dădea naştere la greutăţi.

Stephen făcu semn celor de pe vas. Secundul englez îl informă că era un vas danez în drum spre Mudport şi că, dacă vântul continua să bată, vor ajunge acolo în mai puţin de două zile.

— Barca noastră ne-a dus prea departe, le explică Stephen. Tocmai încercam să ajungem la Torby. Dar mă tem că se strică vremea, şi doamnei – soţia mea – o să i se facă rău de oboseală şi de foame. N-aţi vrea să ne luaţi cu dumneavoastră, şi să ridicaţi şi barca pe punte? Vă dau oricât.

Maggie, căreia i se făcuse într-adevăr rău de oboseală şi tremura de frică, fu condusă pe bordul vasului unde deveni un punct de interes şi de admiraţie pentru danezii de pe bord. Secundul se temea că doamna nu va fi prea mulţumită pe vapor, căci nu aveau

niciun loc unde să găzduiască nişte pasageri atât de neaşteptaţi; nu avea nicio cabină separată mai mare decât o strană din bisericile de pe vremuri. Dar, fiind un vas danez, totul strălucea de curăţenie şi asta făcea ca celelalte neajunsuri să fie mai uşor de îndurat. Încropiră pe dată un culcuş pentru Maggie la pupă, cu pernele aduse din barcă. Dar prima acomodare de care avea nevoie Maggie era să se plimbe pe punte cu Stephen, susţinută de braţul lui puternic; apoi veni masa şi, pe urmă, odihna tihnită pe perne şi senzaţia că în ziua aceea nu mai putea lua nicio hotărâre nouă. Totul trebuia să aştepte până a doua zi. Stephen stătea lângă ea, ţinând-o de mână. Nu puteau să-şi vorbească decât în şoaptă, nu se puteau privi decât din când în când, căci trebuia să treacă mult timp până curiozitatea celor cinci oameni de pe bord avea să se potolească şi până când interesul stârnit de aceşti străini tineri şi frumoşi avea să se reducă la acea placiditate cu care marinarii privesc orice obiect mai apropiat decât orizontul. Dar Stephen triumfase şi era fericit. Orice altă grijă, orice alt gând erau alungate de certitudinea că Maggie trebuia să fie a lui. Pasul fusese făcut: fusese chinuit de scrupule, luptase cu toată puterea împotriva altor sentimente care încercaseră să pună stăpânire pe el, şovăise, dar nu se căia. Îi împărtăşi în şoaptă lui Maggie, în frânturi de fraze, toata fericirea... adoraţia... dragostea... toată încrederea lui că viaţa alături de ea va fi ca-n rai... că fiecare zi alături de ea va fi un vis... că plăcerea de a-i îndeplini orice dorinţă era pentru el o adevărată binecuvântare... că, de dragul ei, orice i se părea uşor, în afară de gândul despărţirii, dar că de acum înainte nu se vor mai despărţi niciodată; va fi pentru totdeauna al ei, tot ce era al lui era şi al lui Maggie şi nimic nu avea preţ pentru dânsul, dacă nu-i aparţinea şi ei... Asemenea vorbe rostite şovăielnic, cu un ton grav, de către glasul ce a trezit pentru prima dată pasiunea tinereţii, nu pot avea decât un efect slab asupra cititorilor mei cu experienţă, care privesc totul de la distanţă. Dar biata Maggie se afla sub influenţa imediată a acestor vorbe; ele erau ceea ce e neclarul pentru buzele arse de sete. Exista deci posibilitatea, trebuia să existe posibilitatea de a duce o viaţă care să nu fie nici grea, nici aspră, şi în care dragostea să nu însemne întotdeauna sacrificiul de sine. Şoaptele înflăcărate ale lui Stephen făceau ca imaginea unei asemenea vieţi să-i apară lui Maggie mai clară şi mai apropiată ca oricând. Şi, pentru moment, această viziune acoperea tot ce era în jur, totul în afară de razele piezişe ale soarelui care păreau că se sparg pe

oglinda apei, o dată cu apropierea amurgului, confundându-se cu strălucirea efemeră a fericirii făgăduite, totul în afară de mâna care strângea mâna ei, de vocea care-i vorbea şi de ochii care o priveau cu o dragoste adâncă şi fără de margini.

Se părea că totuşi n-o să plouă; norii se rostogoliseră din nou către orizont, adunându-se în meterezele acelea uriaşe şi purpurii şi în insulele lungi şi învăpăiate ale tărâmului de basm care ni se dezvăluie la asfinţitul soarelui, vegheat de luceafărul serii. Maggie hotărî să doarmă la pupa; se simţea mai bine acolo decât jos, în cală, şi se înveli în păturile cele mai călduroase de pe bord. Era încă devreme când simţi că o doboară oboseala şi că tot ce dorea în clipa aceea era un somn adânc; puse capul jos, cu ochii la lumina roşiatică şi palidă care se topea la asfinţit, în timp ce lampa aurie a lunii se aprindea din ce în ce mai puternic pe cer. Apoi îl privi pe Stephen care stătea aplecat deasupra ei, cu braţul sprijinit de parapetul vasului. În spatele imaginilor minunate din ultimele ceasuri, care trecuseră peste ea ca apa unui pârâu molcom şi care o moleşiseră, se ascundea impresia nelămurită că tot ce se întâmpla acum cu ea era trecător, că a doua zi va trebui să-şi reia viaţa chinuită... şi că anumite gânduri se vor răzbuna pentru că fuseseră date uitării. Dar deocamdată nimic nu era clar: adormi, legănată de apele domoale care o purtau pe unda lor de vis şi cu mintea învălmăşită de imaginile minunate ce se amestecau şi se topeau asemenea tărâmului de basm al norilor de la asfinţit.

Capitolul XIV
Deşteptarea

După ce adormi Maggie, Stephen, obosit de atâta vâslit şi de frământarea din ultimele ore, dar totuşi prea agitat ca să poată dormi, se plimbă pe punte, fumând până târziu după miezul nopţii, fără să vadă apa întunecată şi cerul smălţuit de stele, trăind doar în viitor, un viitor apropiat sau îndepărtat. În cele din urmă, oboseala se dovedi a fi mai puternică decât neliniştea şi Stephen se înfăşură într-o prelată şi se culcă pe punte, la picioarele lui Maggie.

Maggie se lăsase furată de somn înainte de ora nouă şi dormi şase ceasuri până când primul semn al zorilor acelei zile de vară se ivi la orizont. Se trezi din vălmăşagul de vise agitate care formează un fel de hotar între somnul adânc şi trezire: se făcea că se afla cu Stephen într-o barcă, pe înserat, în mijlocul râului, şi, pe măsură ce

se întuneca, vedea cum se iveşte în depărtare o lumină ca o stea, care creştea întruna până când se prefăcu în Fecioara din barca Sfântului Ogg. Barca se apropia din ce în ce mai tare de ei până când văzură că Fecioara era Lucy, iar barcagiul, Philip... nu, nu era Philip, era fratele ei, Tom, care trecu cu barca pe lângă ea fără s-o privească. Maggie se ridică şi întinse braţele spre el, vrând să-l strige, dar, din pricina mişcării pe care o făcu, barca lor se răsturnă şi începură să se scufunde până când o tresărire de groază păru că o trezeşte: era din nou copil, se afla în salon, pe înserat, şi Tom nu era deloc supărat pe ea. De la liniştea deşteptării în salonul din vis, trecu la deşteptarea adevărată, devenind conştientă de apa care lovea plescăind laturile vasului, de zgomotul de paşi de pe punte şi de cerul înfricoşător, luminat de stele. În prima clipă nu-şi dădu bine seama ce se petrece cu ea şi unde se află, apoi mintea începu încetul cu încetul să i se desprindă din urzeala încurcată a viselor şi deveni conştientă de toată situaţia îngrozitoare în care se găsea. Stephen nu era în clipa aceea lângă ea; Maggie era singură cu amintirile şi spaima ei. Răul care-i pângărise pentru totdeauna viaţa fusese săvârşit; adusese nenorocire în vieţile altora – în vieţile unor oameni legaţi de ea prin firele încrederii şi ale dragostei. Într-un răstimp scurt, de numai câteva săptămâni, simţămintele o împinseseră spre o seamă de păcate de care îi fusese silă toată viaţa: trădarea încrederii altora şi egoismul feroce; rupsese toate legaturile care dăduseră un înţeles datoriei; devenise un suflet blestemat care se lăsa călăuzit doar de capriciile pasiunii. Unde aveau s-o ducă toate astea? Unde o duseseră acum? Spusese odată că mai bine moare decât să cadă într-o asemenea ispită. Şi simţea acest lucru cu atât mai mult acum, când urmările păcatului apăruseră chiar înainte ca el să se fi consumat. Şirul anilor acelora în care se luptase şi năzuise către tot ce e mai măreţ şi mai bun îi folosise la ceva: sufletul ei, deşi fusese trădat, înşelat şi prins în cursă, n-ar fi ales niciodată de bunăvoie josnicia. Dar ce alesese? Ah, Dumnezeule! În niciun caz fericirea, ci o cruzime şi o răceală conştientă, căci va reuşi oare vreodată să alunge din faţa ochilor chipul lui Lucy şi al lui Philip, cu încrederea şi nădejdile lor zdrobite? Viaţa ei alături de Stephen va fi lipsită de orice puritate; se va cufunda şi va rătăci fără ţintă, împinsă de porniri nesigure; căci scăpase din mână principiul călăuzitor al vieţii... principiul acela pe care, în primii ani ai tinereţii, se străduise să-l stăpânească. Pe atunci, renunţase la toate bucuriile înainte de a le cunoaşte, înainte

de a-i fi apărut în cale. Philip avusese dreptate când îi spusese că ea nu ştie ce înseamnă renunţarea; Maggie crezuse că renunţarea înseamnă un extaz contemplativ; dar acum se găsea faţă-n faţă cu această forţă tristă, învăluitoare, resemnată, care conţine însuşi sâmburele vieţii... şi Maggie îşi dădu seama că spinii îi vor însângera veşnic fruntea. Dacă ar fi putut să şteargă ziua de ieri din viaţa ei, s-o schimbe cu zile nesfârşite de resemnare, ar fi primit să-şi poarte crucea cu un sentiment de uşurare.

Şi în timp ce viaţa trecută punea stăpânire pe ea cu disperare, aşa cum se întâmplă întotdeauna în ultimele clipe când lupţi să te mai poţi salva, zorile însângerară orizontul. Îl văzu pe Stephen întins pe punte, dormind adânc şi, dând cu ochii de el, se simţi străbătută de un fior dureros şi scoase un suspin prelung, înăbuşit. Ceea ce o făcea să sufere cel mai mult în această despărţire, gândul care îi trezea în suflet acel strigăt puternic de ajutor, era durerea pe care trebuia să i-o pricinuiască lui. Dar nimic nu era atât de copleşitor ca groaza că s-ar putea să greşească din nou, spaima că din nou conştiinţa ei ar putea fi adormită şi atunci când se va trezi va fi prea târziu. Prea târziu! Chiar acum era prea târziu pentru a nu fi pricinuit suferinţă, prea târziu pentru orice. Singurul lucru ce putea să-l mai facă era să fugă de acel ultim act de josnicie care ar fi însemnat să guste o bucurie smulsă unor inimi zdrobite.

Soarele răsărea încet-încet şi Maggie se sculă din culcuşul ei cu convingerea că începe o nouă zi în care va trebui să se împotrivească tuturor ispitelor. Genele îi erau ude de lacrimi; stătea înfăşurată în şal, uitându-se la soarele ce se ridica la orizont. Apoi se trezi Stephen şi, ridicându-se de pe patul lui tare, veni să se aşeze lângă ea. Instinctul ascuţit al iubirii chinuite de nelinişte îl făcu să-şi dea seama din prima clipă că în sufletul lui Maggie se petrecuse ceva care-l îngrijora. Lui Stephen îi era permanent teamă că firea lui Maggie îi va opune rezistenţă, o rezistenţă pe care nu va fi în stare s-o înfrângă. Era chinuit de remuşcări că-i forţase oarecum mâna în ajun şi avea un simţ prea puternic al onoarei ca să nu-şi dea seama că, dacă Maggie dădea înapoi, purtarea lui fusese odioasă şi fata avea tot dreptul să-l condamne.

Dar Maggie nu-şi dădea seama că avea acest drept: era prea conştientă de slăbiciunea ei care o ducea la pieire şi prea plină de afecţiunea pe care o simte un om faţă de altul când ştie că trebuie să-l facă să sufere. Când veni să se aşeze lângă ea, îl lasă să-i ia

mâna într-ale lui şi-i zâmbi – dar privirea ei era tristă; nu avea deocamdată curajul să-i spună nimic care să-l îndurereze; va aştepta un moment când despărţirea va fi mai apropiată. Şi astfel, băură cafea, se plimbară pe punte şi discutară cu căpitanul care-i asigură că vor ajunge la Mudport pe la ora cinci. Dar amândoi simţeau o greutate pe suflet: Stephen – o teamă nelămurită, care însă, după câte nădăjduia el, avea să se risipească în curând, iar Maggie – o hotărâre fermă pe care se lupta în tăcere s-o păstreze. Toată dimineaţa, Stephen îi repetă mereu cât de rău îi pare că e silită să îndure atâta oboseală şi lipsă de confort şi îi pomeni de debarcare, de schimbarea pe care o vor face şi de odihna de care se va bucura în trăsură, vrând să se asigure şi mai mult, prin aceste propuneri, că totul va fi aşa cum plănuise. Un timp, Maggie se mulţumi să-l asigure că dormise bine şi n-o supără faptul că se afla pe puntea vasului – nu era ca în largul mării, era doar ceva mai puţin plăcut decât într-o barcă pe râul Floss. Dar ochii ei trădau o hotărâre ascunsă şi, pe măsură ce trecea timpul, Stephen devenea din ce în ce mai neliniştit: simţea că Maggie îşi pierduse cu totul pasivitatea. Dorea, dar nu îndrăznea, să-i vorbească despre căsătoria lor – despre locul unde vor pleca după aceea şi despre măsurile pe care le va lua ca să-l înştiinţeze pe taică-său şi pe ceilalţi de ceea ce se întâmplase. Ar fi dorit să se asigure de consimţământul ei tacit. Dar de câte ori o privea, se simţea şi mai neliniştit de tristeţea calmă de curând apărută în ochii ei. Deveniră din ce în ce mai tăcuţi.

— Uite că se zăreşte Mudport, spuse Stephen, în cele din urmă. Oboseala cea mare a trecut, adăugă întorcându-se spre ea şi aruncându-i o privire rugătoare. Pe pământ, viteza va fi în mâna noastră. Într-o oră şi jumătate ne vom găsi împreună în trăsură şi, după atâtea ceasuri de vapor, călătoria cu trăsura ţi se va părea odihnitoare.

Maggie simţi că venise clipa să-i vorbească: ar fi fost urât din partea ei să tacă, făcându-l astfel să-şi închipuie că este de acord. Vorbi, aşa cum vorbise şi el, aproape în şoaptă, dar pe un ton hotărât.

— Nu vom fi împreună... ne vom despărţi.

Stephen se făcu roşu la faţă.

— Nu. Nu se poate, răspunse el. Mai bine mor!

Va să zică era aşa cum se temuse el – trebuia să lupte. Totuşi, niciunul nu îndrăzni să mai scoată o vorbă, până când barca lor fu

coborâtă şi ajunseră la chei. Pe chei se aflau o grămadă de gură-cască şi de pasageri, care aşteptau plecarea vaporului spre St. Ogg's. După ce debarcară, pe când Stephen o conducea grăbit, ţinând-o de braţ, Maggie avu, la un moment dat, senzaţia nelămurită că cineva se desprinde din mulţime şi înaintează către ea, vrând parcă să-i vorbească. Dar Stephen mergea repede şi Maggie nu se mai gândi decât la încercarea prin care avea să treacă.

Un hamal îi îndreptă spre hanul şi staţia de diligenţă cea mai apropiată, unde, trecând prin curte, Stephen porunci să li se pregătească o trăsură. Maggie nu observă acest lucru. Spuse doar:

— Roagă-i să ne conducă într-o încăpere unde să ne putem aşeza.

Intrară, dar Maggie nu se aşeză, iar Stephen, pe faţa căruia se putea citi o hotărâre disperată, tocmai se pregătea să tragă clopoţelul când ea i se adresă, pe un ton hotărât:

— Eu nu merg. Trebuie să ne despărţim aici.

— Maggie, începu Stephen, întorcându-se spre ea şi vorbind ca un om care simte că-l aşteaptă nişte chinuri cumplite, vrei să mă ucizi? Ce rost mai are asta, acum? E prea târziu. Totul e consumat.

— Nu, nu e, răspunse fata. E adevărat că şi aşa am mers prea departe şi nu vom putea niciodată şterge urmele faptelor noastre. Dar mă opresc aici! Nu încerca din nou să mă convingi. Ieri n-am avut puterea să mă împotrivesc.

„Ce să fac?" se întreba Stephen în sinea lui. Nu îndrăznea să se apropie de ea... îi era teamă să n-o înfurie şi să ridice astfel un nou zid între ei. Era năucit şi înnebunit. Începu să se plimbe agitat prin cameră.

— Maggie, reluă el în cele din urmă, oprindu-se în faţa ei şi vorbindu-i pe tonul unui om nenorocit care imploră, fie-ţi milă de mine... ascultă-mă... iartă-mă pentru purtarea mea de ieri. De-acum înainte am să fac numai ce vrei tu... N-am să mai mişc un deget fără încuviinţarea ta deplină. Dar nu distruge viaţa noastră printr-o îndărătnicie nesăbuită care nu poate avea nicio urmare fericită pentru nimeni... care nu poate face decât rău. Stai jos, iubito; aşteaptă... gândeşte-te ce faci. Nu te purta cu mine ca faţă de un om în care nu poţi avea încredere.

Stephen alesese argumentul cel mai potrivit, dar voinţa lui Maggie se fixase cu încăpăţânare asupra despărţirii dureroase ce avea să vină. Era gata să îndure orice.

— Nu mai are rost să aşteptăm, spuse ea încet dar răspicat. Trebuie să ne despărţim acum.

— Nu se poate să ne despărţim, izbucni Stephen, aprinzându-se şi mai tare. E mai mult decât pot să îndur. Ce rost are să mă faci să sufăr? Răul – oricare ar fi el – s-a consumat. Crezi că mai serveşte la ceva să mă faci să-mi pierd minţile?

— Nu-mi pot clădi viitorul, răspunse Maggie cu un glas tremurat, pe o faptă pe care nu trebuia s-o fac, nici măcar de dragul tău. Acum simt cu adevărat ceea ce ţi-am spus la Basset: mai bine aş fi murit decât să cad în asemenea ispită. Mai bine ne-am fi despărţit atunci, pentru totdeauna. Dar dacă nu ne-am despărţit atunci, trebuie să ne despărţim acum.

— Nu. Nu ne despărţim, izbucni Stephen, lipindu-se instinctiv cu spatele de uşă şi uitând tot ce afirmase cu câteva clipe în urmă. Nu se poate. Mă faci să înnebunesc... n-o să mai răspund de ce fac.

Maggie tremura. Îşi dădea seama că nu se vor putea despărţi atât de repede. Trebuia, încetul cu încetul, să încerce să trezească ceea ce era mai bun în Stephen – trebuia să se pregătească să înfrunte o situaţie mult mai grea decât aceea de a fugi în clipa când hotărârea ei era încă neclintită. Se aşeză pe un scaun şi Stephen, urmărind-o cu acea privire deznădăjduită care-i întuneca faţa, se apropie încet, se aşeză lângă ea şi-i luă mâna. Inima lui Maggie bătea ca o inimă de păsărică speriată. Dar apropierea asta o ajută, şi hotărârea ei deveni şi mai categorică.

— Aminteşte-ţi ce simţeai acum câteva săptămâni, începu ea, stăruind cu înflăcărare. Aminteşte-ţi ce simţeam amândoi... că suntem legaţi de alţii şi că trebuie să înfrângem orice sentiment care ne-ar fi făcut să ne uităm datoriile. Nu ne-am respectat hotărârile; dar adevărul rămâne acelaşi.

— Nu, nu rămâne acelaşi, spuse Stephen. Ai văzut că a fost cu neputinţă să ne respectăm hotărârile, că sentimentul care ne apropie e prea puternic ca să poată fi învins, că legea firii le întunecă pe toate celelalte, şi nu suntem noi de vină dacă se ciocneşte cu altceva.

— Nu, Stephen... n-ai dreptate... greşeşti. Am tot stat şi m-am gândit... şi-mi dau seama că dacă ar fi să judecăm aşa, am găsi justificări pentru orice trădare, pentru orice cruzime... şi ne-am simţi îndreptăţiţi să rupem legăturile cele mai sfinte pe care le putem crea pe pământ. Dacă trecutul nu ne mai leagă, atunci unde mai e datoria? Înseamnă că n-am mai avea nicio lege în afară de

înclinaţiile de o clipă.

— Dar există legături care nu pot fi respectate numai pentru că am hotărât astfel, pledă Stephen, ridicându-se şi începând să se plimbe iar prin cameră. Crezi că fidelitatea de formă înseamnă ceva? Crezi că ceilalţi s-ar mulţumi să le dăruim un sentiment atât de găunos cum e credinţa fără dragoste?

Maggie nu răspunse imediat. Se lupta în acelaşi timp şi cu el şi cu sentimentele ei. În cele din urmă vorbi, exprimându-şi cu pasiune o convingere care se ridica atât împotriva ei, cât şi împotriva lui:

— Ceea ce spui pare drept... la prima vedere. Dar dacă mă gândesc mai bine, îmi dau seama că nu e drept. A fi credincios şi constant înseamnă altceva decât să faci numai ceea ce ţi se pare uşor şi plăcut. Înseamnă ceva în plus, înseamnă să renunţi la tot ce se opune încrederii pe care o au alţii în noi... la tot ceea ce poate să-i facă să sufere pe cei care, de-a lungul vieţii noastre, au ajuns să depindă de noi. Dacă am fi fost... dacă aş fi fost mai bună, mai nobilă, aceste obligaţii ar fi fost atât de puternice, ar fi rămas atât de vii în sufletul meu... tot timpul... aşa cum sunt acum când mi s-a trezit conştiinţa... încât n-aş fi îngăduit niciodată unui sentiment contrar să pună stăpânire pe mine: l-aş fi înăbuşit din prima clipă... m-aş fi rugat fierbinte să capăt ajutor... aş fi fugit aşa cum fugi de o primejdie îngrozitoare. Îmi dau seama că n-am nicio scuză... Niciuna. N-aş fi păcătuit niciodată faţă de Lucy şi de Philip, cum am păcătuit, dacă n-aş fi fost slabă, egoistă şi rea – dacă m-aş fi gândit la durerea lor şi aş fi simţit şi eu o durere care ar fi distrus orice ispită. Ce-o fi acum în sufletul lui Lucy? Avea atâta încredere în mine!... Mă iubea!... Era atât de bună! Gândeşte-te la ea... imploră Maggie, rostind ultimele cuvinte cu o voce sugrumată.

— Nu pot să mă gândesc la ea, răspunse Stephen, bătând din picior de parcă ar fi simţit o durere fizică. Nu pot să mă gândesc la nimic altceva decât la tine, Maggie. Ceri lucruri imposibile. Toate astea le-am simţit şi eu odată; dar acum nu mă mai pot întoarce de unde am plecat. Ce rost mai are să te gândeşti la ele? Nu reuşeşti să faci altceva decât să mă chinuieşti. Tot nu mai poţi să-i împiedici să sufere; poţi doar să te smulgi de lângă mine şi să mă laşi cu o viaţă lipsită de orice bucurie. Şi chiar dacă n-ar fi prea târziu şi am mai putea să ne întoarcem şi să ne îndeplinim obligaţiile... dac-ar mai fi cu putinţă să facem asta acum – ar fi îngrozitor... monstruos să-mi închipui că poţi deveni vreodată nevasta lui Philip... că poţi fi

nevasta unui om pe care nu-l iubeşti. Am fost amândoi împiedicaţi să săvârşim o mare greşeală.

Maggie se înroşi şi nu mai fu în stare să scoată nicio vorbă. Stephen văzu că roşeşte şi se aşeză din nou, luându-i mâna şi privind-o cu un aer de rugăminte pasionată.

— Maggie! Iubito! Dacă mă iubeşti înseamnă că eşti a mea. Cine altul poate avea mai mult drept asupra ta decât mine? Viaţa mea atârnă de dragostea ta. Nu exista nimic în trecutul nostru care să ne poată lipsi de dreptul de a aparţine unul altuia: e prima dată când şi tu şi eu iubim cu adevărat, din toată inima.

Maggie rămase o vreme tăcută, cu ochii în pământ. Stephen se simţea din nou plin de nădejde: va triumfa, totuşi, în cele din urmă. Dar când Maggie ridică ochii, privirea ei nu era supusă... Era doar plină de suferinţa pe care ţi-o dau remuşcările.

— Nu, Stephen... nu, din toată inima, declară ea categoric, dar cu sfială. N-am consimţit niciodată din tot sufletul. Sunt amintiri, afecţiuni şi năzuinţe spre desăvârşire care au putere prea mare asupra mea; niciodată nu le-aş putea uita cu totul; mi-ar reveni din nou în mine ca un chin... ca o remuşcare. N-aş putea trăi în linişte dacă aş ridica între mine şi Dumnezeu umbra unui păcat săvârşit cu bună ştiinţă. Am pricinuit şi aşa destulă durere, dar am făcut-o... ştiu... simt asta, fără să vreau. N-am spus niciodată: „Lasă-i să sufere, eu să fiu fericită!“ N-am vrut niciodată să mă mărit cu tine şi, dacă ar fi să spun da, ar fi numai pentru că sentimentele pe care le am faţă de tine ar triumfa o clipă, dar inima mea n-ar fi niciodată cu totul a ta. Dacă m-aş putea întoarce în timp şi m-aş trezi din nou cu două zile în urmă, aş hotărî să rămân credincioasă simţămintelor mai senine din sufletul meu şi să trăiesc fără bucuria dragostei.

Stephen dădu drumul mâinii lui Maggie şi, ridicându-se enervat, începu să se plimbe prin cameră clocotind de furie stăpânită.

— Doamne, Dumnezeule! Izbucni el în cele din urmă. Ce jalnică e dragostea unei femei faţă de dragostea unui bărbat! Eu aş fi în stare să săvârşesc şi crime de dragul tău... iar tu stai şi şovăi şi nu ştii ce să alegi. Nu mă iubeşti, Maggie! Dac-ai simţi pentru mine măcar o fărâmă din ceea ce simt eu pentru tine, nu te-ai gândi nici măcar o clipă să mă sacrifici. Dar ţie nu-ţi pasă că mă lipseşti pe mine de fericire.

Maggie stătea cu mâinile împreunate în poală, frângându-şi degetele cu disperare. O cuprinsese o spaimă îngrozitoare, de parcă fulgere puternice o luminau din când în când, ca s-o lase apoi

iar să bâjbâie în întuneric.

— Nu... nu te sacrific... mi-ar fi cu neputinţă să te sacrific, spuse ea, de îndată ce se simţi iar în stare să vorbească, dar nu cred că te poţi bucura de o fericire care simt... care simţim că-i un păcat faţă de alţii. Nu ne e dat să alegem fericirea noastră sau a altora: nu putem şti unde se află fericirea. Tot ce putem face e să ne bucurăm de clipa de faţă sau să renunţăm la ea şi să dăm ascultare vocii divine din sufletul nostru... şi să rămânem credincioşi faţă de tot ceea ce ne sfinţeşte viaţa. Ştiu că e foarte greu, mi s-a întâmplat de multe ori să mă îndepărtez de această credinţă, dar simt că dac-o pierd pentru totdeauna, n-o să mai existe nimic care să-mi lumineze viaţa.

— Maggie, stărui Stephen, aşezându-se din nou lângă ea. Se poate oare să nu-ţi dai seama că ceea ce s-a întâmplat ieri a schimbat totul? Ce nebunie... ce încăpăţânare, ce obsesie te orbeşte? E prea târziu să spunem ce-am fi putut face sau ce-ar fi trebuit să facem. Trebuie să ţinem seama de cea mai neagră interpretare care s-ar putea da celor întâmplate; faptul rămâne fapt şi pe baza lui trebuie să acţionăm acum; situaţia noastră s-a schimbat şi calea pe care trebuie s-o urmăm nu mai e aceeaşi. Trebuie să acceptam acţiunile noastre şi, pornind de la ele, să începem o viaţă nouă. Închipuie-ţi că ne-am căsătorit ieri. De fapt e ca şi cum ne-am fi căsătorit. Efectul asupra celorlalţi ar fi fost acelaşi. Doar pentru noi ar fi existat o diferenţă, adăugă Stephen cu amărăciune, căci ţi-ai fi dat poate seama că eşti mai puternic legată de mine decât de alţii.

Maggie se înroşi din nou, dar nu spuse nimic. Stephen se gândi că începe iar să câştige teren – de fapt nu crezuse nicio clipă că va fi învins: există posibilităţi la care nici nu vrem să ne gândim şi de aceea nu ne temem de ele.

— Dragostea mea, spuse el cu tonul cel mai cald şi afectuos cu putinţă, aplecându-se către ea şi cuprinzând-o cu braţul. Acum eşti a mea... lumea aşa crede... şi asta te obligă: peste câteva ore vei fi a mea şi prin lege şi cei care pretind că au drepturi asupra noastră se vor resemna... îşi vor da seama că a existat o forţă care s-a ridicat împotriva pretenţiilor lor.

Maggie făcu ochii mari, aruncând o privire îngrozită către chipul de lângă ea şi se ridică din nou, albă la faţă.

— Nu pot face asta, spuse ea cu voce pierdută. Stephen, nu-mi cere asta... nu stărui, inima nu-mi îngăduie să fac ceea ce-mi ceri.

Acum văd... simt nenorocirea lor în suflet, ca pe un stigmat... Am suferit şi eu şi n-am avut pe nimeni căruia să-i fie milă de mine; şi acum i-am făcut eu pe alţii să sufere. Şi asta n-aş uita-o niciodată; ne-ar otrăvi dragostea. Ţin la Philip... altfel decât la tine... Îmi amintesc tot ce am discutat cu el; ştiu că se gândea la mine ca la singura speranţă a vieţii lui. Soarta mi l-a scos în cale ca să-i îndulcesc viaţa şi eu l-am părăsit. Şi Lucy... am înşelat-o şi pe ea... ea care avea atâta încredere în mine. Nu pot să mă căsătoresc cu tine: nu pot să-mi hrănesc fericirea din nenorocirea lor. Nu trebuie să ne lăsăm călăuziţi de ceea ce simţim unul pentru altul; asta m-ar îndepărta de tot ceea ce mi-a devenit drag şi sfânt de-a lungul anilor. Nu pot s-o apuc pe un drum nou şi să uit de toate astea: trebuie să mă întorc şi să mă agăţ iarăşi de trecut, căci altfel aş simţi că-mi fuge pământul de sub picioare.

— Doamne fereşte, Maggie! exclamă Stephen, ridicându-se şi el şi apucând-o de braţ. Aiurezi! Cum poţi să te întorci fără să te căsătoreşti cu mine? Nu-ţi dai seama ce-o să spună lumea? Iubito, văd că nu-ţi dai seama de nimic!

— Ba da. Dar ei or să mă creadă. O să le mărturisesc tot. Lucy o să mă creadă... o să te ierte şi, şi... şi dacă urmăm calea cea dreaptă, nu se poate să nu iasă bine. Dragul meu Stephen, lasă-mă să plec. Nu mă cufunda în remuşcări şi mai cumplite. N-am consimţit niciodată din tot sufletul... şi nu consimt nici acum.

Stephen îşi luă mâna de pe braţul lui Maggie şi se prăbuşi pe un scaun, aproape paralizat de furie şi de disperare. Câteva clipe rămase tăcut, ferindu-se s-o privească, în timp ce ea, speriată de schimbarea lui bruscă, îşi întoarse privirile rugătoare către el.

În cele din urmă, Stephen izbucni, ocolindu-i privirea:

— Atunci pleacă... lasă-mă... nu mă mai chinui... sunt la capătul puterilor!

Maggie se aplecă fără să vrea spre el şi întinse mâna să-i atingă faţa, dar Stephen se feri ca de un fier înroşit în foc, şi strigă din nou:

— Lasă-mă!

Maggie se îndepărtă de Stephen – care-şi întorsese faţa nedorind s-o mai vadă – şi ieşi din cameră, fără să-şi dea prea bine seama ce face: i se părea că se mişcă asemenea unui automat, de parcă ar fi dus în mod mecanic la îndeplinire o intenţie uitată. Avea senzaţia că ar coborî nişte trepte, ca de vis. Şi pe urmă? Imaginea unor dale... a unei trăsuri cu cai... apoi o stradă care dădea într-altă

stradă, unde aştepta o diligenţă în care suiau călători... se gândi că diligenţa aceea ar putea s-o ducă undeva, departe, poate spre casă. Dar nu se simţi în stare să întrebe nimic. Reuşi doar să se urce în diligenţă.

Casa... unde se afla mama şi fratele ei... şi Philip... şi Lucy... locurile unde trăise atâtea dureri şi trecuse printr-atâtea încercări... erau limanul către care se îndreptau gândurile ei acum... sanctuarul cu relicve sfinte... care o va împiedica să se prăbuşească şi mai adânc. Când se gândea la Stephen simţea o durere violentă, îngrozitoare care, ca orice durere de acest fel, părea să-i răscolească şi mai mult gândurile. Dar gândurile nu i se îndreptau spre ce va spune sau va crede lumea despre purtarea ei, căci dragostea, mila adâncă şi remuşcările chinuitoare nu-i mai lăsau loc pentru alte simţăminte.

Diligenţa o ducea spre York, depărtând-o şi mai mult de casă, dar Maggie află asta abia când coborî la miezul nopţii în oraşul acela străvechi. Dar n-avea importanţă; putea să doarmă acolo şi s-o pornească spre casă a doua zi. Avea la ea toată averea de care dispunea: o bancnotă de un suveran, pe care uitase să o scoată din buzunar, după ce se întorsese de la cumpărături, cu două zile în urmă.

Oare în noaptea aceea, când se întinse în patul din odaia mohorâtă a hanului vechi, Maggie era tot atât de hotărâtă, ca la început, să se sacrifice şi să-şi ispăşească greşeala? Marile frământări ale vieţii nu sunt niciodată uşoare; marile probleme ale vieţii nu sunt niciodată clare. În întunericul acelei nopţi, Maggie văzu chipul lui Stephen, îndreptat spre ea, plin de dragoste, de suferinţă şi de reproşuri; trăi din nou fericirea şi emoţiile pe care le simţise în prezenţa lui, şi care făceau ca viaţa să i se pară o alunecare uşoară pe un torent de bucurie, şi nu o seamă de eforturi mute şi clipe de necontenită resemnare. Dragostea la care renunţase îi reapăru în minte cu un farmec sfâşietor şi simţi cum îşi desface braţele ca s-o prindă încă o dată; apoi păru că-i scapă din mâini, că se destramă şi piere, lăsând în urma ei doar ecoul stins al unei voci calde, mişcătoare, care şoptea: „s-a dus... s-a dus pentru vecie".

CARTEA A ŞAPTEA

MÂNTUIREA CEA DE PE URMĂ

Capitolul I
Întoarcerea la moară

Cinci zile după plecarea lui Stephen şi a lui Maggie din St. Ogg's, pe la cinci după-masă, Tom Tulliver se afla pe poteca pietruită din faţa casei vechi de la Dorlcote. Tom era acum stăpânul morii: îndeplinise pe jumătate dorinţa rostită de taică-său în ceasul morţii şi după ani de zile de austeritate şi muncă neobosită se afla pe punctul să ajungă, ba chiar să depăşească, situaţia respectabilă ce constituise întotdeauna o tradiţie de care familiile Dodson şi Tulliver erau mândre.

Dar chipul lui Tom, în lumina caldă şi blândă a acelei după-amiezi de vară, nu oglindea nici bucurie, nici triumf. Gura lui avea o expresie şi mai amară, iar fruntea severă era brăzdată de o cută mai adâncă şi mai posomorâtă decât de obicei; îşi trăsese pălăria pe frunte ca să-şi ferească ochii de soare şi, vârându-şi mâinile adânc în buzunare, începu să se plimbe pe potecă, în sus şi în jos. Tom nu mai aflase nimic despre soră-sa de când se întorsese Bob Jakin cu vaporul de la Mudport şi pusese capăt presupunerilor puţin probabile că Maggie ar fi fost victima unui accident pe apă, spunându-i că o văzuse coborând de pe vas, însoţită de domnul Stephen Guest. Va afla oare că s-a căsătorit... sau ce...? Probabil că nu se căsătorise; Tom era pregătit să înfrunte nenorocirea cea mai mare care ar fi putut să se întâmple – nu moartea, ci ruşinea.

În timp ce se îndepărta de poarta de la intrare, mergând spre roata morii, o fată înaltă cu ochi negri, pe care o cunoaştem foarte bine, se apropie de poartă şi se opri să-l privească, cu inima bătându-i puternic în piept. Tom fusese încă din copilărie omul de care Maggie se temuse cel mai tare: se temuse cu groaza ce se naşte în noi atunci când iubim o fiinţă rigidă, neînduplecată, pe care n-o putem schimba, pe care n-o putem modela şi de care totuşi nu putem să ne înstrăinăm. Teama aceea, adânc înrădăcinată în sufletul ei o chinuia şi acum pe Maggie şi totuşi era hotărâtă să se întoarcă la Tom, ca la singurul ei refugiu firesc. Umilinţa fără margini pe care o simţea amintindu-şi de slăbiciunea ei... gândul chinuitor că-i făcuse pe alţii să sufere o făceau aproape să simtă nevoia ca Tom s-o dojenească sever şi era gata să se supună răbdătoare la judecata aspră, lipsită de înţelegere care o revoltase de atâtea ori; de data asta i se părea că o merită din

plin... exista oare vreo fiinţă care să se fi purtat mai nesăbuit decât ea? Simţea nevoia să mărturisească supusă totul şi să găsească astfel un sprijin care s-o facă să rămână credincioasă năzuinţelor mai înalte din sufletul ei; simţea nevoia să fie lângă aceia ale căror priviri şi al căror grai ar fi fost o oglindire a propriei ei conştiinţe.

La York, Maggie fusese nevoită să stea o zi în pat, din pricina unei dureri cumplite de cap, urmare firească a tensiunii îngrozitoare din ziua şi noaptea precedente. Fruntea şi ochii ei purtau încă urmele durerii, întreaga-i înfăţişare, ca şi rochia pe care n-o mai schimbase de atâta timp, era jalnică şi istovită. Dădu la o parte cârligul şi intră încet pe poartă. Tom nu auzi poarta, căci se afla aproape de stăvilar unde vâjâitul apei era asurzitor; dar în clipa următoare se întoarse şi, ridicându-şi privirea, dădu cu ochii de expresia obosită şi disperată a fetei, care i se păru o confirmare a celor mai triste bănuieli. Se opri, alb la faţă, tremurând de silă şi de indignare.

Maggie se opri şi ea la trei metri de el. Văzu ura zugrăvită pe chipul lui... simţi cum ura asta îi sfredeleşte sufletul, dar începu totuşi să vorbească.

— Tom, spuse ea cu voce stinsă, m-am întors la tine... m-am întors acasă... să-mi caut adăpost... să-ţi spun tot.

— N-ai ce căuta aici, n-ai ce căuta la mine! răspunse el, cu vocea tremurând de mânie. Ne-ai acoperit pe toţi de ruşine. Ai acoperit numele tatii de ruşine. Ai fost o năpastă pentru prietenii tăi cei mai buni. Ai fost o ticăloasă... ne-ai înşelat pe toţi, eşti în stare să treci peste orice, nu te poate opri nimic. Eu nu mai vreau să ştiu de tine, nu mai eşti sora mea.

Între timp, ieşise şi doamna Tulliver în uşă. Rămăsese împietrită de lovitura pe care o primise, văzând-o pe Maggie şi auzind cuvintele lui Tom.

— Tom, continuă Maggie, prinzând curaj. Poate că nu sunt chiar atât de vinovată cum îţi închipui. Eu n-am vrut nicio clipă să dau frâu liber simţămintelor mele. M-am luptat. Barca ne-a dus prea departe aşa că n-am putut să mă întorc marţi... m-am întors cât am putut de repede.

— Nu mai pot avea încredere în tine, răspunse Tom, trecând încet de la tremurul agitat al primelor clipe, la o răceală neînduplecată. Ai întreţinut relaţii ascunse cu Stephen Guest... aşa cum ai făcut înainte cu un altul. A venit să te vadă la mătuşa Moss; te-ai plimbat singură cu el, pe poteci; dacă te-ai fi purtat aşa cum

se cade să se poarte o fată modestă cu iubitul verişoarei ei, nu s-ar fi întâmplat ceea ce s-a întâmplat. Cei din Luckreth te-au văzut trecând... ai trecut şi pe lângă celelalte sate; ştiai foarte bine ce faci. Te-ai folosit de Philip Wakem ca de un paravan ca s-o înşeli pe Lucy... pe cea mai bună prietenă pe care ai avut-o vreodată. Du-te să vezi ce i-ai făcut: e bolnavă... nici să vorbească nu poate... şi mama nici nu se mai apropie de ea de teamă să nu-i amintească de tine.

Maggie rămase împietrită – era prea copleşită de durere ca să vadă nepotrivirea dintre vina ei reală şi acuzaţiile aduse de Tom şi, cu atât mai mult, ca să se apere.

— Tom, izbucni ea, frângându-şi mâinile pe sub pelerină şi străduindu-se să vorbească, oricare ar fi vina mea, să ştii că-mi pare îngrozitor de rău. Vreau să-mi răscumpăr greşeala. Sunt gata să îndur orice. Dar am nevoie de ajutor ca să nu cad iar în păcat!

— Ce te poate ajuta pe tine? întrebă Tom cu o amărăciune crudă. Nici religia, nici sentimentele fireşti de recunoştinţă şi de cinste! Cât despre el... el ar merita să fie împuşcat dacă n-ar fi... Dar tu eşti de o mie de ori mai vinovată decât el. Mi-e silă de purtarea şi de apucăturile tale. Pretinzi că ai vrut să-ţi înfrângi sentimentele, că te-ai luptat... Am avut şi eu sentimente cu care a trebuit să lupt, dar le-am învins. Am dus o viaţă mai grea decât tine; dar mi-am găsit împăcarea în îndeplinirea datoriei. N-am să încurajez niciodată o fire ca a ta: lumea o să vadă că ştiu ce e bine şi ce e rău. Dacă duci lipsă de ceva, am să te ajut... ai să-i spui mamei. Dar să nu încerci să vii în casa mea. Mi-e de ajuns că trebuie să îndur ruşinea: mi-e sila să te mai şi văd.

Maggie se întoarse încet, cu inima zdrobită. Dar dragostea bietei mame speriate se dovedi mai puternică decât spaima.

— Fetiţa mamei, vin cu tine! Mama nu te lasă.

Cât de blândă şi mângâietoare i se păru bietei Maggie această îmbrăţişare. Un strop de milă simplă, omenească, mila unui om care nu te părăseşte la nevoie, face mai mult decât o mare de înţelepciune.

Tom se întoarse, şi intră în casă.

— Hai înăuntru, fetiţa mamei, spuse doamna Tulliver în şoaptă. O să te lase să dormi în patul meu, dacă-i cer eu! N-o să se împotrivească.

— Nu, mamă, răspunse Maggie cu o voce surdă, ca un geamăt. N-am să mai intru în casa asta cât oi trăi.

— Atunci aşteaptă-mă afară. Mă îmbrac şi vin cu tine.

Când maică-sa apăru cu boneta pe cap, Tom se apropie de ea pe coridor şi-i dădu nişte bani.

— Să ştii că eşti întotdeauna binevenită aici, mamă, îi spuse el. Şi să vii să-mi spui oricând ai nevoie de ceva... şi să te întorci la mine.

Biata doamna Tulliver luă banii, prea speriată ca să poată vorbi. Singurul lucru clar pentru ea era instinctul că trebuie să-şi urmeze copilul nefericit.

Maggie o aştepta la poartă; luă mâna maică-sii şi, un timp, merseră în tăcere.

— Mamă, spuse Maggie în cele din urmă, hai să ne ducem la Luke. El o să ne primească în căsuţa lui. Era tare bun cu mine, când eram mică.

— N-are loc pentru noi, draga mamei; nevastă-sa are o grămadă de copii. Nu ştiu unde am putea merge, în afară de mătuşi; dar la ele nu prea îndrăznesc să mă duc, spuse biata doamnă Tulliver, pe care mintea o părăsise cu totul în situaţia aceea nenorocită.

Maggie rămase câteva clipe tăcută, apoi propuse:

— Hai să mergem la Bob Jakin, mamă; nevastă-sa o să ne găzduiască, dacă n-au alt chiriaş.

Aşa că o porniră la St. Ogg's, spre casa veche de lângă râu. Acolo îl găsiră chiar pe Bob în persoană; în ciuda bucuriei şi mândriei de a avea un copilaş de două luni, cel mai vioi copil de două luni care s-a născut vreodată din prinţ sau negustor ambulant, Bob avea o greutate pe suflet. Poate n-ar fi înţeles atât de bine cât de suspectă era prezenţa lui Maggie lângă domnul Stephen Guest pe cheiul din Mudport, dacă n-ar fi văzut cu ochii lui efectul pe care îl avuseseră aceste veşti asupra lui Tom; şi, între timp, împrejurările care dăduseră fugii lui Maggie cu Stephen un aer de catastrofă depăşiseră nivelul discuţiilor din cercurile mai alese ale societăţii din St. Ogg's, devenind un subiect de bârfă pentru oricine, chiar şi pentru lumea rândaşilor şi a comisionarilor. Aşa că, deschizând uşa şi văzând-o pe Maggie în faţa lui, copleşită de tristeţe şi de oboseală, nu mai simţi nevoia să pună nicio întrebare; ba da, poate una singură, pe care însă nu îndrăznea s-o rostească cu glas tare, şi anume: „unde este domnul Stephen Guest?" Bob nădăjduia, în sinea lui, că se afla în încăperea cea mai încinsă a unui azil care se presupune că ar exista pe lumea cealaltă pentru domnii căzuţi în păcat.

Camerele erau libere; cele două doamne Jakin, cea grasă şi cea mai puţin grasă, fură rugate să pregătească totul, în aşa fel încât „bătrâna doamnă şi tânăra domnişoară – ce păcat că era încă «domnişoară» – să se simtă cât mai bine“. Bob cel isteţ se mira, amărându-se, cum de ajunseseră aici... cum de avusese domnul Stephen Guest inima s-o părăsească sau s-o lase să-l părăsească, deşi ar fi putut s-o păstreze lângă el. Nu spuse totuşi nimic şi nu-i îngădui nici nevesti-sii să-i pună vreo întrebare; nu intră în cameră, ca să nu pară că vrea să-şi bage nasul unde nu-i fierbe oala, având faţă de fata cu ochi negri aceeaşi purtare cavalerească de pe vremea când îi oferise darul memorabil de cărţi.

După vreo două zile, doamna Tulliver se duse, la îndemnul lui Maggie, pentru câteva ceasuri la moară, să mai vadă de gospodăria lui Tom. După prima izbucnire violentă de sentimente care se declanşase de îndată ce nu mai avusese niciun scop activ de îndeplinit, Maggie simţi mai puţin nevoia s-o aibă pe maică-sa lângă ea, dorea chiar să rămână singură cu durerea ei. Dar n-apucase să rămână prea mult singură în salonaşul vechi care dădea spre râu, când auzi o bătaie în uşă şi, întorcându-şi faţa tristă ca să spună: „intră!“, îl văzu pe Bob cu copilul în braţe şi cu Mumps după el.

— Dacă vă supărăm, plecăm imediat, spuse Bob.

— Nu, răspunse Maggie încet, dorind din suflet să poată zâmbi.

Bob închise uşa, se apropie de Maggie şi se opri în faţa ei.

— Vedeţi, don’şoară, avem şi noi o fetiţă, şi voiam să v-o arăt... nu vreţi s-o luaţi în braţe? Ştiţi, ne-am îngăduit să-i dăm numele dumneavoastră, aşa că poate vreţi să vă uitaţi şi dumneavoastră la ea.

Maggie nu era în stare să scoată nicio vorbă, dar întinse braţele să ia copilaşul, în timp ce Mumps îl tot mirosea îngrijorat, încercând să se convingă că nu i se întâmplă nimic rău. Era mişcată de gestul şi vorbele lui Bob: îşi dădea foarte bine seama că Bob făcuse acest lucru ca să-i arate simpatia şi respectul pe care le nutrea faţă de ea.

— Stai jos, Bob, spuse Maggie, şi tânărul se aşeză în tăcere, simţind, ca niciodată, că limba i se înţepenise în gură şi că refuză să rostească ceea ce-i poruncea el. Bob, continuă ea după câteva clipe, privind copilaşul şi strângându-l cu grijă la piept de parcă s-ar fi temut, fiind cu gândul aiurea, ca nu cumva să-l scape printre degete. Vreau să-ţi cer o favoare.

— Nu vorbiţi aşa, dom’şoară, spuse Bob apucându-l pe Mumps

de ceafă. Mă bucur de orice pot face pentru dumneavoastră, ca de un câştig.

— Te rog să te duci la doctorul Kenn, să-i ceri să te primească şi să-i spui că sunt aici şi i-aş fi recunoscătoare dac-ar veni pe la mine acum, cât e mama plecată. Mama se întoarce abia deseară.

— Cum să nu, don'şoară... eu m-aş duce şi acu'... că doar sunt numai doi paşi de aici. Dar să ştiţi că nevastă-sa zace moartă... o îngroapă mâine... s-a prăpădit în ziua când m-am întors eu de la Mudport. Păcat de ea, păcat c-a murit tocmai acu', când aveţi nevoie de el. Ştiţi... nu prea-mi vine să mă duc la el tocmai acum.

— Ai dreptate, Bob, spuse Maggie, lasă... mai târziu... poate peste câteva zile... când ai s-auzi c-a început să iasă din nou în oraş. Dar poate că are de gând să plece de aici... undeva departe, adăugă ea, descurajată de acest nou gând.

— Nu pleacă el, don'şoară, o asigură Bob. Nu pleacă nicăieri. Nu e ca domnii ăia de se duc să plângă la băi, că le-a murit nevasta: el mai are şi altceva de făcut. Îşi bate capul... El a botezat-o p-asta mică; şi într-o zi m-am pomenit cu el aici... venise să mă întrebe ce fac duminicile de nu viu la biserică. Da' i-am spus că duminica sunt mai mult pe drumuri – zic – şi, pe urmă, m-am obişnuit aşa de mult să stau în picioare, că nu mai pot să stau jos. Şi un negustor ambulant se mulţumeşte şi cu o porţie mai mică de slujbă, că oricum e cam săţioasă – zic – n-are rost să pui un strat prea gros pe pâine. Ia uitaţi-vă, don'şoară, ce bine se simte cu dumneavoastră mititica! Parcă v-ar cunoaşte! De fapt eu zic că vă cunoaşte aşa măcar un pic, vă ştie cum ştiu păsărelele când vine dimineaţa.

Era limpede că lui Bob i se dezlegase limba şi părea chiar gata să turuie mai mult decât era nevoie. Dar subiectele care-l interesau în clipa aceea pe Bob erau atât de spinoase şi de greu de atacat, încât prefera să bată cărări cunoscute decât să pornească pe un drum neumblat. Bob îşi dădea seama de acest lucru şi mai rămase câteva clipe tăcut, rumegând cum să-i pună întrebarea. În cele din urmă rosti, cu o voce şi mai sfioasă ca de obicei:

— Pot să vă pun o întrebare, don'şoară?... numai una!

Maggie păru cam mirată, dar răspunse:

— Da, Bob, dacă e în legătură cu mine... dar nu cu altcineva.

— Uite don'şoară, aveţi pică pe careva?

— Nu, n-am pică pe nimeni, răspunse Maggie, aruncându-i o privire uimită. Dar de ce mă-ntrebi?

— Ei, don'şoară, spuse Bob ciupindu-l pe Mumps şi mai tare de

ceafă. Aş fi vrut să aveţi pică pe careva... şi să-mi spuneţi şi mie... că i-aş trage o mamă de bătaie de nu s-ar vedea... zău că i-aş trage... şi pe urmă n-au decât să-mi facă ce vor la judecată.

— Eşti un prieten de nădejde, Bob, spuse Maggie străduindu-se să zâmbească. Dar nu vreau să pedepsesc pe nimeni, chiar dacă a greşit faţă de mine, că doar am greşit şi eu de-atâtea ori.

Acest fel de a privi lucrurile îl uimi pe Bob, care rămase şi mai nelămurit în privinţa celor întâmplate între Stephen şi Magie. Dar ar fi fost prea indiscret să mai pună alte întrebări, oricât de bine le-ar fi ticluit, aşa că luă copilaşul din braţele lui Maggie ca să-l ducă din nou la maică-sa care-l aştepta.

— Nu vreţi să vi-l las pe Mumps, don'şoară? întrebă el, luând copilul. Că rar găseşti aşa tovarăş... pricepe tot, dar nu te bate la cap. Dacă-i poruncesc eu, stă cuminte şi vă păzeşte... aşa cum îmi păzeşte mie marfa. De ce nu vreţi să vi-l las un pic? O să vă îndrăgească. E mare lucru să ai o făptură d-astea necuvântătoare care să ţină la tine; o să vedeţi ce cuminte e; nici n-o să se mişte de lângă dumneavoastră.

— Da, lasă-l, răspunse Maggie. Mi-ar plăcea să mă împrietenesc cu el.

— Mumps, stai acolo jos, îi porunci Bob, arătându-i un loc în faţa lui Maggie; şi să nu te mişti până nu-ţi spune.

Mumps se lungi la picioarele lui Maggie şi, când stăpânul lui ieşi din cameră, nu dădu niciun semn de nelinişte.

Capitolul II
St. Ogg's îşi dă sentinţa

Nu trecu mult şi tot oraşul află că domnişoara Tulliver se întorsese; asta însemna că nu fugise ca să se căsătorească cu domnul Stephen Guest – sau în orice caz că domnul Stephen Guest nu se căsătorise cu ea – lucru care, de altfel, nu o făcea mai puţin vinovată. Obişnuim să judecăm oamenii după rezultate. Nici n-am putea să-i judecăm altfel, atâta timp cât nu ştim cum au ajuns la aceste rezultate. Dacă, după câteva luni de călătorii bine chibzuite, domnişoara Tulliver s-ar fi întors la St. Ogg's în calitate de doamna Stephen Guest, cu un *trousseau* confecţionat după căsătorie şi cu toate avantajele de care se bucură soţia unui fiu unic, chiar atunci când e nedorită, opinia publică – şi la St. Ogg's, ca oriunde în altă parte, ea ştie întotdeauna ce atitudine să adopte – ar fi judecat

totul prin prisma acestor rezultate. Opinia publică fiind, în asemenea împrejurări, întotdeauna de genul feminin – nefiind alcătuită din bărbaţi, ci din nevestele lor – şi-ar fi dat seama că o fată frumoasă şi un tânăr chipeş – tânărul aparţinând celei mai însemnate familii din St. Ogg’s – aflându-se într-o situaţie dubioasă, apucaseră pe o cale cât se poate de greşită, ca să nu spunem mai mult, pricinuind suferinţă, durere şi dezamăgiri, mai cu seamă unei fete atât de drăgălaşe ca domnişoara Deane. Era clar că domnul Stephen Guest nu se purtase frumos; dar, ce să-i faci, aşa sunt tinerii: cum se îndrăgostesc îşi pierd capul şi, oricât de urât ar fi fost din partea doamnei Stephen Guest să îngăduie vreun avans din partea iubitului verişoarei ei (şi se spunea că fusese de fapt logodită cu tânărul Wakem – însuşi bătrânul Wakem lăsase odată să-i scape o vorbă în acest sens), era totuşi foarte tânără – şi, pe urmă, ştiţi... un băiat infirm! – şi tânărul Guest era atât de atrăgător!... lumea zice că e mort după ea (dar asta nu poate să ţină mult!) şi c-a dus-o cu barca împotriva voinţei ei. Fata ce era să facă?... De întors nu mai putea să se întoarcă: toată lumea i-ar fi închis uşa în nas!... şi ce bine-i şade rochia asta de mătase lucioasă, galbenă ca porumbul!... Se pare că se poartă falduri în faţă! Are mai multe rochii croite aşa! Se pare că el nu mai ştie ce să-i cumpere, nimic nu i se pare destul de frumos pentru ea! Biata domnişoară Deane! Când te uiţi la ea, ţi se rupe inima; dar pe de altă parte nu erau chiar logodiţi; şi aerul de mare o să-i facă bine. De fapt, dacă tânărul Guest n-o iubea, mai bine că nu s-a măritat cu el. Ce noroc pe domnişoara Tulliver... ce căsătorie minunată... ce romantic! Tânărul Guest va fi candidatul oraşului la viitoarele alegeri! În ziua de azi nu e nimic mai grozav decât comerţul! Cât despre tânărul Wakem, aproape că şi-a pierdut minţile, întotdeauna a fost el cam ciudat; dar a plecat din nou în străinătate, ca să nu le mai stea în cale – ăsta-i lucrul cel mai bun pe care-l putea face un tânăr cocoşat. Domnişoara Unit spune că n-o să calce niciodată pragul tinerilor Guest... ce prostie! Se crede mai virtuoasă decât toată lumea. Dacă ne-am băga mereu nasul în treburile altora, societatea n-ar mai progresa niciodată... şi pe urmă credinţa creştină te învaţă să nu-ţi bănuieşti aproapele de păcat... sunt convinsă că domnişoara Unit n-a primit nicio invitaţie să vină la ei în vizită...

Dar, după câte ştim, rezultatele nu erau în măsură să-i îndreptăţească pe cetăţenii din St. Ogg’s să uite păcatele din

trecut. Maggie se întorsese fără *trousseau,* fără bărbat şi se afla în starea de decădere şi izolare în care te împinge păcatul; iar nevestele din St. Ogg's, cu acel instinct pătrunzător cu care au fost înzestrate femeile în vederea perpetuării speciei, îşi dădură seama din prima clipă că purtarea domnişoarei Tulliver era cât se poate de urâtă. Ce putea fi mai îngrozitor? O fată care ar fi trebuit să fie recunoscătoare rudelor ei! Că doar familia Deane o primise şi pe ea şi pe maică-sa cu braţele deschise... auzi, să-şi pună în gând să-l cucerească pe tânărul Guest şi să-l îndepărteze de verişoara care se purtase cu ea ca o soră! Să-l cucerească? Nu era ăsta cuvântul potrivit pentru o fată ca domnişoara Tulliver: ar fi mai nimerit să spunem că fusese împinsă de o pasiune nestăpânită şi de o îndrăzneală nefirească pentru o femeie. Fata asta avusese întotdeauna o purtare curioasă. Legătura ei cu tânărul Wakem, care se pare că durase ani de zile, fusese cam urâtă... se poate spune chiar dezgustătoare! Dar la ce te poţi aştepta de la o fată cu asemenea apucături! După părerea nevestelor din St. Ogg's, domnişoara Tulliver avusese întotdeauna în înfăţişarea ei ceva care pentru un om cu instinct rafinat prevestea numai rele. Cât despre bietul Stephen Guest, era mai degrabă de plâns: în asemenea împrejurări un tânăr de douăzeci şi cinci de ani nu trebuie judecat prea aspru, pentru că o fată îndrăzneaţă şi intrigantă poate face din el ce vrea. Şi e limpede că cedase împotriva voinţei lui, căci se descotorosise de ea cât putuse de repede, şi e limpede că despărţirea lor atât de grabnică aruncă o lumină foarte neplăcută... asupra ei. E adevărat că scrisese o scrisoare în care luase toată vina asupra lui, povestind toată întâmplarea într-un chip cât se poate de romantic, astfel încât s-o facă pe ea să pară nevinovată. Era de altfel de aşteptat că o să se poarte aşa! Numai că, din fericire, instinctul rafinat al nevestelor din St. Ogg's nu se lăsa înşelat! Căci altfel ce s-ar mai alege din Societate? Până şi fratele ei i-a închis uşa-n nas: ştia el, probabil, destule de s-a purtat aşa. Un tânăr demn de tot respectul – domnul Tulliver – un tânăr sortit să reuşească în viaţă! Ruşinea pe care o aruncase soră-sa asupra familiei fusese, bineînţeles, o lovitură grea pentru el. Dar să sperăm că fata va pleca de aici... în America, sau în altă parte... ca aerul otrăvit de prezenţa ei să se purifice, căci domnişoara Tulliver era o prezenţă cât se poate de periculoasă pentru fiicele cetăţenilor din St. Ogg's. N-o să se aleagă nimic bun din fata asta: singurul lucru pe care putem să-l nădăjduim e că se va căi şi că Domnul va avea

milă de ea, că el nu are pe cap grija societăţii, ca nevestele din St. Ogg's şi din întreaga lume.

Dar instinctul lor pătrunzător nu-şi confirmă bănuielile decât după aproape două săptămâni; într-adevăr, scrisoarea prin care Stephen îl înştiinţa pe taică-său de cele întâmplate, adăugând că trecuse graniţa în Olanda – luând nişte bani de la agentul lui din Mudport – şi că deocamdată nu se simţea în stare să ia nicio hotărâre, sosi abia după o săptămână.

Între timp, Maggie fusese prea copleşită de griji şi de suferinţă ca să se mai gândească la ce credea lumea din St. Ogg's despre purtarea ei: grija pentru Stephen... pentru Lucy... pentru Philip... se dezlănţuise în inima ei ca o furtună puternică, cumplită, care nu se mai potolea, o furtună în care dragostea se îmbina cu mila şi cu remuşcările. Şi chiar dacă s-ar fi gândit că va fi respinsă şi nedreptăţită, i s-ar fi părut că nu putea să sufere mai mult decât suferise până atunci: după vorbele auzite din gura fratelui ei, i se părea că poate îndura orice. Vorbele lui îi reveneau necontenit în mintea copleşită de grijă faţă de cei iubiţi şi loviţi; reveneau ca un chin adânc, sfâşietor, care i-ar fi adus spaimă şi nenorocire chiar dacă s-ar fi aflat într-un paradis de bucurii. Gândul că ar mai putea fi vreodată fericită nici nu-i trecea prin minte, de parcă făptura ei ar fi fost prea adânc cufundată în durere ca să mai poată fi în stare să perceapă vreo altă influenţă. Viitorul îi apărea ca o mare nesfârşită de pocăinţă şi, când se gândea la soarta ce-o aştepta, singura ei dorinţă era să găsească ceva care s-o împiedice să se cufunde şi mai adânc: slabiciunea ei o urmărea, trezindu-i în minte o seamă de imagini înfiorătoare care nu-i permiteau să conceapă liniştea decât găsindu-şi un refugiu unde s-ar fi simţit în siguranţă.

Dar Maggie avea şi unele intenţii practice: pentru ea, dragostea de libertate devenise un obicei şi îi intrase prea tare în sânge ca să uite că trebuie să-şi câştige singură pâinea; şi cum nu avea alte proiecte mai sigure, se gândi să se apuce iar să coasă, ca să-i poată plăti lui Bob chiria. Avea de gând s-o convingă pe maică-sa să se întoarcă la moară, să stea din nou cu Tom; iar ea va găsi un mijloc s-o scoată la capăt în St. Ogg's. Poate că doctorul Kenn o va ajuta, o va sfătui. Îşi amintea de ceea ce-i spusese când se despărţiseră la bazar. Îşi amintea de încrederea pe care i-o sădiseră în suflet vorbele lui şi aştepta plină de nădejde să găsească un nou prilej să-l întâlnească şi să-i mărturisească totul. Maică-sa se ducea în fiecare zi la domnul Deane să vadă cum îi merge lui Lucy, şi

veştile aduse de acolo erau întotdeauna triste – nimic nu reuşise încă s-o trezească din starea de slăbiciune şi apatie în care căzuse după primul şoc. Despre Philip, doamna Tulliver nu aflase nimic: era şi firesc, căci nimeni din cei pe care-i întâlnea nu-i pomenea vreun cuvânt ce-ar fi putut avea vreo legătura cu fiică-sa. În cele din urmă însă, doamna Tulliver îşi luă inima-n dinţi şi se duse la doamna Glegg care ştia, bineînţeles, totul, ba chiar fusese pe la moară să-l vadă pe Tom, fără ca acesta să-i fi pomenit însă maică-sii ceva despre vizita mătuşii.

De îndată ce maică-sa ieşi pe uşă, Maggie îşi puse boneta. Se hotărâse să se ducă la doctorul Kenn şi să-l roage s-o primească. Pastorul suferise o mare durere, dar, în asemenea împrejurări, durerea altuia nu ne supără. De când se întorsese la St. Ogg's, Maggie nu mai ieşise niciodată din casă; cu toate astea, era atât de preocupată de scopul vizitei ei, încât nici nu se gândi cât de neplăcut va fi să se întâlnească pe drum cu oameni care să caşte ochii mari când o văd. Nici n-apucă bine să iasă din străduţele înguste care duceau de la casa lui Bob spre oraş, şi începu să-şi dea seama că oamenii o privesc într-un chip ciudat, ceea ce o făcu să grăbească pasul, temându-se să se uite în dreapta sau în stânga. Dar după câţiva paşi se întâlni nas în nas cu doamna şi domnişoara Turnbull, nişte cunoştinţe vechi ale familiei; amândouă o priviră distant şi întoarseră puţin capul într-o parte, fără să-i vorbească. Orice privire aspră era o durere pentru Maggie, dar învinuirile pe care şi le aducea singură erau prea puternice ca să mai lase loc resentimentului. „Nu e de mirare că nu vor să-mi vorbească, îşi spuse ea... ţin prea mult la Lucy". Mai făcu vreo câţiva paşi şi îşi dădu seama că trebuie să treacă pe lângă un grup de domni adunaţi în uşa sălii de biliard şi, fără să vrea, îl văzu pe tânărul Torry, cu monoclul la ochi, făcând un pas înainte şi înclinându-se în faţa ei cu aerul nepăsător cu care ar fi salutat o chelneriţă cunoscută de la bar. Oricât ar fi fost de nenorocită, Maggie era totuşi prea mândră să nu simtă că fusese jignită şi, pentru prima oară, îşi dădu seama că oamenii o vor dispreţui nu numai pentru că înşelase încrederea lui Lucy, ci şi din alte pricini. Între timp, ajunsese la casa parohială şi se gândi că poate acolo va găsi altceva decât pedeapsă. Pedeapsa poate veni de la oricine: chiar şi puştiul cel mai obraznic, cel mai crud şi mai răutăcios care bate maidanele, poate să te pedepsească; în schimb, mila şi altruismul sunt mai rare şi doar sufletele alese simt nevoia să le

dăruiască.

Maggie ceru să fie anunţată şi, două clipe mai târziu, se afla în biroul doctorului Kenn. Îl găsi înecat în teancuri de cărţi, de care însă nu prea avea poftă, preferând să ţină în braţe pe cel mai mic dintre copilaşi, o fetiţă de trei ani, şi lipindu-şi obrazul de căpşorul ei. Doctorul Kenn rugă servitorul să ia fetiţa şi, când uşa se închise, i se adresă lui Maggie arătându-i un scaun:

— Tocmai voiam să vin să te văd, domnişoară Tulliver. Dar mi-ai luat-o înainte, şi asta mă bucură.

Maggie îl privi cu ochi sinceri, de copil – privirea pe care o avusese şi la bazar – şi spuse:

— Vreau să vă povestesc tot.

Dar, rostind aceste cuvinte, ochii i se umplură de lacrimi şi toată suferinţa, înăbuşită pe parcursul drumului umilitor de acasă şi până aci, izbucni la suprafaţă; abia după câteva clipe reuşi să vorbească.

— Da, istoriseşte-mi totul, o îndemnă doctorul Kenn cu o voce gravă, hotărâtă, calmă şi plină de bunătate. Gândeşte-te că sunt un om cu multă experienţă şi poate reuşesc să te ajut.

Maggie începu şovăind, făcând eforturi să vorbească, apoi prinzând curaj pe măsură ce căpăta mai multă încredere, scurta poveste a unui zbucium care avea să dea naştere la atâta suferinţă. Doctorul Kenn aflase abia în ajun de scrisoarea lui Stephen şi crezuse din prima clipă totul, fără să aibă confirmarea lui Maggie.

Exclamaţia dureroasă: „Ah! Trebuie să plec!“ care-i scăpase lui Maggie la bazar, fără voia ei, îi rămăsese doctorului Kenn întipărită în minte, ca o dovadă că fata trăia un conflict sufletesc puternic.

Maggie stărui asupra sentimentului care-o făcuse să se întoarcă la maică-sa şi la Tom, care o determinase să se agaţe de amintirile trecutului. După ce Maggie isprăvi povestea, doctorul Kenn rămase câteva clipe tăcut; îl preocupa ceva. Se ridică şi începu să se plimbe în faţa căminului, cu mâinile la spate. În cele din urma, se aşeză din nou şi i se adresă privind-o:

— Îndemnul pe care l-ai simţit de a te întoarce la rudele dumitale cele mai apropiate şi de a rămâne acolo unde au luat fiinţă toate legăturile vieţii dumitale e un îndemn lăudabil, conform tuturor legilor şi disciplinei care se află la baza bisericii... Biserica primeşte cu braţele deschise pe cei ce se pocăiesc... ea veghează asupra fiilor ei până-n ultima clipă... şi nu-i părăseşte decât atunci când se dovedesc a fi nişte ticăloşi fără leac. Biserica ar trebui să întruchipeze sentimentele comunităţii, astfel încât fiecare parohie

să fie o familie unită de sentimentul frăţesc al creştinismului, sub îndrumarea unui părinte spiritual. Dar ideile disciplinei şi frăţiei creştineşti s-au destrămat şi aproape că nu mai există în conştiinţa publică: abia dacă mai supravieţuiesc, în forma redusă, contradictorie, pe care au adoptat-o în comunităţile înguste ale schismaticilor; şi, dacă nu m-ar susţine credinţa nestrămutată că biserica trebuie să redobândească în cele din urmă întreaga forţă a legilor care pot răspunde nevoilor omeneşti, aş pierde deseori curajul, văzând cum credincioşii mei nu au niciun sentiment de înfrăţire şi de răspundere reciprocă. În ziua de azi, totul pare să tindă spre destrămarea legăturilor dintre oameni... spre înlocuirea unor obligaţii, care au rădăcini adânci în trecut, cu o seamă de preferinţe schimbătoare. Conştiinţa şi inima dumitale, domnişoară Tulliver, te-au îndrumat, în această împrejurare, pe calea cea bună, şi ţi-am spus toate astea ca să-ţi dai seama ce ţi-aş dori eu, ce sfaturi ţi-aş da, dacă m-aş conduce doar după sentimentele şi părerile mele, şi nu m-aş lăsa influenţat de condiţiile exterioare care le sunt potrivnice.

Doctorul Kenn făcu o mică pauză. Atitudinea lui nu vădea bunăvoinţă, iar vocea şi privirea gravă conţineau oarecare răceală. Şi dacă Maggie n-ar fi ştiut că în ciuda rezervei lui îi era totuşi binevoitor, s-ar fi simţit îngrozită, paralizată. Dar, cunoscându-i firea, îl ascultă plină de nădejde, fiind încredinţată că vorbele lui îi vor aduce mângâiere. Doctorul Kenn continuă:

— Lipsa de experienţă, domnişoara Tulliver, te împiedică să-ţi dai seama de părerile greşite ce se vor naşte, probabil, în legătură cu purtarea dumitale, păreri ce vor avea urmări nefaste, în ciuda unor dovezi evidente care să le contrazică.

— Ba da... încep să înţeleg, răspunse Maggie, dând fără să vrea glas durerii suferite de curând. Ştiu că lumea o să mă insulte şi o să mă creadă mai vinovată decât sunt.

— Poate nu ştii că a sosit o scrisoare care ar trebui să mulţumească pe oricine te cunoaşte, spuse doctorul Kenn, exteriorizându-şi puţin mila. Scrisoarea asta spune că ai ales calea grea şi spinoasă a întoarcerii pe drumul cel bun, în clipa când această întoarcere era mai anevoioasă decât oricând.

— Ah... dar el unde e? întrebă biata Maggie, pe care în clipa aceea nicio prezenţă pe lume n-ar fi putut-o împiedica să roşească şi să se emoţioneze.

— A plecat în străinătate, dar i-a scris tatălui său despre ce s-a

întâmplat. A făcut totul să-ţi reabiliteze onoarea; şi nădăjduiesc că veştile în legătură cu această scrisoare vor avea un efect binefăcător asupra verişoarei dumitale.

Doctorul Kenn se opri, aşteptând până ce Maggie se linişti din nou:

— După cum am spus, scrisoarea asta ar trebui să fie de ajuns ca să împiedice oamenii să-şi formeze păreri greşite despre dumneata. Dar trebuie să-ţi spun că nu numai experienţa de o viaţă, ci şi ceea ce-am văzut în ultimele trei zile, mă face să mă îndoiesc c-ar putea exista vreo dovadă în stare să te ferească de urmările dureroase ale unor învinuiri nedrepte, şi cel mai tare te vor acuza aceia care nu sunt capabili de o luptă cinstită, cum este lupta dusă de dumneata, şi te vor învinui tocmai pentru că nu sunt în stare să creadă că ai luptat. Mă tem că rămânând aici vei avea parte de suferinţă şi te vei lovi de o mulţime de piedici; pentru asta – şi numai pentru asta – te rog să te gândeşti dacă n-ar fi mai bine să-ţi cauţi o slujbă undeva departe, aşa cum voiai mai demult. O să încerc să-ţi găsesc eu ceva.

— Da, dar mult aş vrea să rămân aici! pledă Maggie. N-am curaj să încep o viaţă nouă printre străini. N-aş putea să trăiesc departe. M-aş simţi singură, pribeagă... ruptă de trecut. I-am scris doamnei care-mi oferea o slujbă şi m-am scuzat. Dac-aş rămâne aici, poate că aş reuşi să-mi răscumpăr vina faţă de Lucy... faţă de ceilalţi: poate i-aş convinge că mă căiesc de ceea ce-am făcut. Şi, pe urmă, adăugă ea cu un rest din mândria şi înflăcărarea de altă dată, n-am de gând să plec numai pentru că oamenii spun lucruri neadevărate despre mine. Am să-i fac să-şi retragă cuvintele. Şi chiar dacă va trebui să plec, fiindcă... fiindcă aşa vor alţii, n-am să plec acum.

— Bine, răspunse doctorul Kenn, după ce stătu puţin pe gânduri. Dacă ai hotărât să alegi calea asta să ştii că te poţi bizui pe întreaga influenţă pe care mi-o dă situaţia mea. Însăşi datoria mea de preot al acestei parohii mă face să te ajut şi să te sprijin. Dar vreau să-ţi spun că liniştea şi mulţumirea dumitale sufletească mă preocupă şi personal.

— Singurul lucru pe care-l doresc e să-mi găsesc de lucru, să câştig o pâine şi să fiu independentă, declară Maggie. Nu cer cine ştie ce. Pot locui acolo unde locuiesc şi acum!

— Trebuie să chibzuiesc serios la toate astea şi peste câteva zile o să-mi dau mai uşor seama ce gândeşte lumea. Voi veni pe la dumneata. N-am să te uit.

După plecarea lui Maggie, doctorul Kenn rămase pe gânduri, cu mâinile la spate şi cu ochii în pământ, frământat de îndoială şi de sentimentul că toată povestea asta dăduse naştere la mari complicaţii. Tonul scrisorii lui Stephen, pe care pastorul o citise, precum şi relaţiile actuale dintre toţi cei care aveau legătură cu această poveste îl convinseră pe doctorul Kenn că o căsătorie între Stephen şi Maggie ar fi fost soluţia cea mai bună; iar prezenţa amândurora în St. Ogg's, dacă nu s-ar fi căsătorit sau n-ar fi trecut mulţi ani înainte de a se revedea, ar fi făcut ca viaţa lui Maggie în acel oraş să devină un lucru imposibil. Pe de altă parte, fiind un om care ştia ce-nseamnă zbuciumul sufletesc şi care petrecuse ani întregi slujindu-şi semenii cu credinţă, doctorul Kenn îşi dădea perfect seama ce simţea şi gândea Maggie atunci când considera această căsătorie ca o profanare: nimeni nu trebuia să încerce să se amestece în conştiinţa ei; principiul pe baza căruia acţionase era o călăuză mai sigură decât cântărirea consecinţelor. Experienţa îl învăţase pe doctorul Kenn că e o mare răspundere să te amesteci în viaţa omului fără să cumpăneşti bine ce faci; ceea ce se putea întâmpla dacă ar fi încercat să restabilească vechile relaţii dintre Maggie şi Lucy, sau dintre Maggie şi Philip, sau dacă ar fi sfătuit-o să se supună sentimentului care o copleşea, era cu atât mai obscur cu cât orice măsură imediată putea eşua în păcat.

Marea problemă a raportului atât de labil dintre pasiune şi datorie nu e niciodată limpede; nu ştii niciodată dacă un om a ajuns la momentul când nu mai are puterea de a renunţa, cu folos, şi este deci nevoit să se supună unei pasiuni împotriva căreia luptase, considerând-o ca pe o încălcare a dreptului altcuiva, deoarece nu există soluţii-cheie, valabile pentru toate cazurile. Cazuiştii[1] au devenit un subiect de defăimare; dar spiritul lor pervertit de necesitatea unei disecări minuţioase reprezintă sâmburele unui adevăr faţă de care ochii şi inimile noastre sunt, din nenorocire, adesea zăvorâte: adevărul că judecăţile morale sunt sortite să rămână false şi găunoase, dacă nu sunt verificate şi lămurite printr-o continuă referire la împrejurările speciale care definesc soarta unui om.

Toţi oamenii înţelepţi, cu vederi largi, sunt din instinct împotriva amatorilor de maxime, dându-şi seama că misterioasa

---

[1] Cazuistică – parte a teologiei scolastice medievale care încerca să rezolve cazurile de conştiinţă prin subtile dispute filozofice, menite să ascundă situaţii false.

complexitate a vieţii nu poate fi cuprinsă într-o maximă şi a ne încorseta în formule înseamnă a reprima orice impuls sau inspiraţie divină izvorâtă dintr-o pătrundere şi o înţelegere mai adâncă. Omul maximelor este reprezentantul apreciat al minţilor care, în judecăţile lor morale, se călăuzesc numai după dogme crezând că acestea îi vor duce spre dreptate, printr-o metodă confecţionată dinainte şi brevetată de alţii fără ca ei să-şi mai bată capul să judece cu discernământ şi fără părtinire, fără să-şi mai bată capul să se încredinţeze dacă posedă într-adevăr acea înţelegere pe care ţi-o dă capacitatea, greu dobândită, de a judeca ispita sau o viaţă destul de plină şi intensă, pentru a-ţi fi creat un sentiment adânc de înfrăţire cu tot ceea ce e omenesc.

Capitolul III
În care se vede că vechile cunoştinţe sunt uneori în stare să ne uimească

Întorcându-se acasă, doamna Tulliver îi povesti lui Maggie cât de neaşteptat se purtase mătuşa Glegg. Atâta timp cât nu avusese nicio veste despre Maggie, doamna Glegg închisese obloanele pe jumătate şi trăsese jaluzelele: era convinsă că Maggie se înecase; era mult mai probabil ca nepoata şi moştenitoarea ei să se fi înecat decât să fi putut face un lucru care să păteze onoarea familiei, la care ţineau cu toţii atât de mult. Când, în cele din urmă, află de la Tom că Maggie se întorsese acasă şi auzi explicaţia dată de ea în legătură cu absenţa, doamna Glegg îi făcu reproşuri aspre nepotului care fusese gata să creadă lucrurile cele mai îngrozitoare despre soră-sa, înainte să fi avut vreo dovaăa că lucrurile se petrecuseră astfel. Daca nu ţii cu „neamurile“, atâta timp cât mai păstrează o fărâmă de simţ al onoarei, atunci cu cine mă rog să mai ţii? Familia Dodson nu se pripise niciodată să admită că vreun membru al familiei ar fi avut o purtare care să te silească să-ţi schimbi testamentul; şi cu toate că doamna Glegg prevăzuse, încă de pe vremea când alţii erau, poate, mai puţin clarvăzători, că viitorul lui Maggie nu va fi deloc ceea ce trebuia, totuşi judecata dreaptă e ca un giuvaer şi nu se cădea ca tocmai rudele fetei să se alăture celor care încercau să-i strice reputaţia înainte de a se convinge dacă e vinovată sau nu şi s-o alunge de sub acoperişul părintesc ca s-ajungă de râsul lumii. Doamna Glegg nu pomenise niciodată să se întâmple cuiva din familia Dodson ceva asemănător

cu ceea ce i se întâmplase lui Maggie; dar în cazul de faţă, cinstea moştenită din bătrâni şi tăria ei de caracter mergeau mână-n mână cu ideile fundamentale despre solidaritatea de clan, aşa cum toată viaţa avusese consideraţie pentru spiritul de echitate în chestiunile băneşti. Se certase cu domnul Glegg, a cărui bunătate manifestându-se exclusiv prin milă faţă de Lucy îl făcea s-o judece pe Maggie cu aceeaşi asprime cu care o judeca şi domnul Deane; şi, tunând şi fulgerând împotriva lui Bessy că nu venise îndată să-i ceară sfaturi şi ajutor, doamna Glegg se închise în camera ei cu *Odihna Sfinţilor* de Baxter şi rămase acolo de dimineaţă până seara, refuzând să primească vreun musafir, până când domnul Glegg se întoarse de la domnul Deane cu vestea scrisorii lui Stephen. În clipa aceea, doamna Glegg îşi dădu seama că dispune de mijloacele de luptă necesare şi, punându-l pe Baxter deoparte, se pregăti să primească pe oricine ar fi vrut s-o vadă. Între timp, doamna Pullet nu se simţea în stare să facă altceva decât să dea din cap şi să plângă şi să declare că mai bine-ar fi murit vărul Abbott, sau ar fi fost o mie de înmormântări, decât să se întâmple un lucru ca ăsta, care nu se mai întâmplase niciodată până atunci, de nici nu mai ştiai cum să te porţi, şi ea nu mai putea pune piciorul în St. Ogg's, că toate cunoştinţele ei aflaseră de întâmplare. În schimb, doamna Glegg abia aştepta ca doamna Woll, sau oricare alta, să vină la ea cu toate născocirile lor despre Maggie, că ştia ea ce să spună acestor cucoane prost informate.

Avusese o discuţie cu Tom, cu atât mai serioasă cu cât între timp poziţia ei se întărise. Dar Tom, ca orice om neînduplecat, părea şi mai hotărât să nu cedeze în faţa încercării ei de a-l emoţiona. Bietul Tom judecă după ceea ce avusese prilejul să vadă în jurul lui, şi această judecată era destul de dureroasă pentru el. Socotea că ceea ce se întâmplase acum era ilustrarea unor fapte observate ani de-a rândul cu ochii lui care nu-l înşelaseră niciodată şi anume că nu putea să aibă nicio încredere în Maggie, aceasta având prea multe apucături rele ca să poată fi tratată cu indulgenţă, fără niciun risc. Şi Tom era hotărât să se poarte în consecinţă; dar această hotărâre îi otrăvea zilele. Tom, ca oricare dintre noi, era încătuşat în limitele propriei lui firi, iar educaţia primită nu făcuse decât să treacă peste el lăsând în urmă o vagă spoială; şi dacă sunteţi cumva înclinaţi să vă arătaţi severi faţă de severitatea lui, amintiţi-vă că toleranţa e apanajul oamenilor cu idei largi. Tom căpătase faţă de Maggie o repulsie a cărei intensitate deriva din dragostea

pe care o simţeau în copilărie, când îşi împreunau mânuţele şi, mai târziu, din sentimentul că erau uniţi printr-o datorie şi durere comună: şi, aşa cum îi spusese şi ei, îi era silă s-o mai vadă. În această ramură a familiei Dodson, mătuşa Glegg găsise o fire mai neînduplecată decât a ei – o fire în care sentimentul de familie îşi pierduse caracterul solidarităţii de clan, acoperindu-se cu un strat gros de mândrie personală. Doamna Glegg era de acord că Maggie trebuie pedepsită – nu era ea femeia să nege asta, că doar cunoştea ce înseamnă să ştii să te porţi; dar socotea că trebuia pedepsită în raport cu greşelile de care se dovedise vinovată şi nu în raport cu acelea de care o învinuiau nişte străini dornici să arate că neamul lor era mai bun decât al altora.

— Vai, Maggie, mătuşa Glegg m-a făcut cu ou şi cu oţet că nu m-am dus la ea pân-acum, povesti biata doamnă Tulliver când se întoarse acasă, zicea că nu se cade să vină ea întâi la mine. Dar mi-a vorbit ca o soră; cu toate că de când o ştiu a fost întotdeauna autoritară şi tare greu de mulţumit!... Ah, Doamne!... da' să ştii că a vorbit de tine mai frumos ca alţii. Că zicea că, dacă te duci la ea ca o nepoată supusă, cu toate că nu-i place să mai aibă încă un om în casă, să mai pună un tacâm la masă şi să-şi strice rostu', e gata să te adăpostească sub acoperişul ei şi să te apere de lumea care vorbeşte urât de tine fără niciun drept. I-am spus că eşti atât de necăjită, încât nu vrei să mă vezi decât pe mine, da' ea a spus: „N-am s-o ocărăsc... au ei, străinii, grijă de asta. Am să-i dau sfaturi, sfaturi bune... numa' să fie supusă." Nu mă aşteptam de la Jane să se poarte aşa frumos, că doar de când o ştiu mi-a scos ochii pentru orice greşeală – pentru vinul de stafide care nu ieşea bine, sau pentru plăcintele prea calde, sau, mă rog, pentru orice.

— Ah, mamă, protestă biata Maggie gândindu-se cu groază că va trebui să-şi dezvăluie sufletul rănit faţă de atâţia oameni, spune-i că-i sunt foarte recunoscătoare... c-o să mă duc pe la ea cât de repede oi putea; dar deocamdată nu pot să văd pe nimeni decât pe doctorul Kenn. Am fost pe la el... a spus că vrea să m-ajute să-mi găsesc o slujbă şi să mă sfătuiască. Spune-i mătuşii Glegg că vreau să locuiesc singură şi să nu depind de alţii: trebuie să muncesc să-mi câştig o pâine. Dar n-ai aflat nimic de Philip... Philip Wakem? Nu te-ai întâlnit cu nimeni care să-ţi pomenească de el?

— Nu, draga mamei. Dar am fost pe la Lucy şi am vorbit cu unchiu-tău care mi-a spus că i-au citit scrisoarea şi Lucy a ascultat şi a recunoscut-o pe domnişoara Guest şi a pus o grămadă de

întrebări, şi doctorul zice că merge spre bine. Ah, Doamne, câtă nenorocire e pe lumea asta, draga mamei! Întâi a fost povestea cu procesu' şi pe urmă, când să ne meargă şi nouă mai bine, a început să ne meargă din ce în ce mai rău.

Era prima dată când doamna Tulliver îndrăznea să se vaite faţă de Maggie; dar, după întâlnirea cu doamna Glegg, îşi reluase vechile obiceiuri.

— Vai, ce rău îmi pare, mamă! Sărmana, sărmana mea mamă! Izbucni Maggie, aruncându-se de gâtul maică-sii cu inima sfâşiată de milă şi remuşcare. Întotdeauna am fost rea şi te-am necăjit! Şi când te gândeşti că acum, dacă nu eram eu, puteai să fii fericită.

— Ei, draga mamei, o potoli doamna Tulliver, aplecându-se spre obrazul fraged şi îmbujorat al lui Maggie, trebuie să mă mulţumesc cu copiii pe care-i am... că alţii n-o să mai fac. Şi dacă am necazuri de pe urma lor, trebuie să mă mulţumesc şi cu ele, doar n-am altceva ce să mă mulţumească, că mobila am pierdut-o de mult. Într-o vreme erai un copil bun; nu înţeleg cum de a ieşit totul aşa de rău!

Mai trecură câteva zile şi Maggie tot nu află nimic despre Philip; grija faţă de soarta lui o chinuia îngrozitor şi, în cele din urmă, îşi luă inima în dinţi şi la prima vizită pe care i-o făcu doctorului Kenn, îl întrebă de el. Doctorul Kenn nu ştia nimic – nici măcar dacă Philip se afla în oraş. Bătrânul Wakem se acrise de tot din pricina necazurilor abătute asupra lui: dezamăgirea avută cu tânărul Jetsome, la care se pare că ţinuse foarte mult, apoi spulberarea speranţelor în legătură cu fii-său, după ce el însuşi îşi călcase principii foarte puternice, cedând în faţa acestor speranţe şi făcând imprudenţa să vorbească despre acest lucru în St. Ogg's... aşa că aproape îşi ieşea din sărite când îl întreba cineva despre fii-său. Bolnav nu era, căci ar fi chemat doctorul şi s-ar fi aflat, dar probabil plecase pentru un timp din oraş. Această stare de nesiguranţă o înnebunea pe Maggie; începu să se gândească din ce în ce mai mult la suferinţele prin care îşi închipuia că trebuie să treacă Philip. Oare ce credea despre ea?

În cele din urmă, Bob îi aduse o scrisoare netimbrată, cu adresa scrisă de o mână cunoscută – o mână care-i scrisese numele, cu ani în urmă, pe un Shakespeare de buzunar pe care-l mai avea şi acum. Doamna Tulliver era şi ea de faţă când sosi scrisoarea şi Maggie, tulburată, fugi sus ca s-o citească în linişte. O citi cu sufletul la gură:

Maggie,

Cred în tine – ştiu că n-ai avut niciodată intenţia să mă înşeli... ştiu c-ai încercat să-mi rămâi credincioasă şi mie şi celorlalţi. Am fost convins de asta înainte de a avea altă dovadă decât firea ta. În noaptea aceea, când ne-am văzut pentru ultima oară, am suferit ca un nebun. Am văzut ceva care m-a convins că nu eşti liberă, că există un altul a cărui prezenţă avea asupra ta o putere pe care eu n-am avut-o niciodată; dar învingând toate pornirile – porniri aproape ucigaşe, porniri de furie şi de gelozie – am rămas la convingerea că eşti demnă de toată încrederea. Eram convins că de fapt doreai să rămâi cu mine, aşa cum îmi spuseseşi; eram convins că-l respinseseşi; că te luptai să renunţi la el, de dragul lui Lucy şi de dragul meu. Dar nu vedeam nicio ieşire, fără urmări nenorocite; şi teama asta alunga până şi gândul resemnării. Presimţeam că nu va renunţa la tine şi îmi închipuiam, aşa cum îmi închipui şi acum, că atracţia puternică dintre voi era produsul unei anumite laturi a naturii voastre, aparţinând acelei tendinţe de dualitate şi de divizare a firii noastre, care determină jumătate din tragediile omenirii. În fiinţa ta am simţit o vibraţie pe care n-am observat-o la el. Dar poate că greşesc; poate că simt pentru tine ceea ce simte un artist pentru modelul asupra căruia a meditat cu sufletul plin de dragoste şi ar fi îngrozit să-l vadă încredinţat altor mâini, neputând să-şi închipuie vreodată că şi pentru un altul ar putea avea înţelesul şi frumuseţea pe care le prezintă pentru el.

N-am îndrăznit să te văd atunci, în dimineaţa aceea: n-aveam încredere în mine, sufletul mi-era plin de patimi egoiste: era zbuciumat după o noapte de delir conştient. Ţi-am mărturisit cândva, demult, că nu m-am putut împăca niciodată cu mediocritatea forţelor mele; atunci, cum puteam să mă împac cu gândul de a pierde singurul bun ce mi-a fost hărăzit pe pământ, o dată cu făgăduiala unei bucurii adânci care ar fi dat un înţeles nou şi binecuvântat durerii trecute... făgăduiala unui alt eu, care ar preface dragostea mea îndurerată în încântarea dumnezeiască a unei dorinţi veşnic noi şi veşnic împlinite.

Dar chinurile nopţii m-au călit pentru ceea ce avea să urmeze: când am auzit ce s-a întâmplat nu m-am mirat. Eram sigur că te convinsese să sacrifici totul pentru el şi aşteptam tot atât de sigur să aud că v-aţi căsătorit. Am măsurat dragostea ta şi a lui după dragostea mea. Dar m-am înşelat. În tine există ceva mai puternic

decât dragostea pentru el.

N-am să-ţi povestesc prin ce am trecut în ultima vreme. Dar chiar şi în clipele cele mai cumplite – chiar şi în clipele de agonie pe care trebuie să le îndure dragostea pentru a se elibera de dorinţe egoiste – dragostea mea pentru tine m-a oprit de la sinucidere, fără să mai fie nevoie de alte piedici. Cu tot egoismul meu, nu puteam să îndur gândul că o să apar ca o umbră a morţii la ospăţul fericirii tale. Nu puteam să îndur gândul de a părăsi această lume în care tu mai trăiai şi, poate, mai aveai nevoie de mine; jurământul de credinţă pe care ţi-l făcusem îmi cerea să aştept şi să îndur. Maggie, nu vreau prin scrisoarea asta decât să te asigur că niciuna dintre suferinţele prin care am fost nevoit să trec din pricina ta n-a fost un preţ prea mare pentru viaţa pe care am cunoscut-o de când m-am îndrăgostit de tine. Nu fi amărâtă că m-ai făcut să sufăr. Am crescut de mic cu sentimentul renunţării; nu m-am aşteptat niciodată să fiu fericit; şi faptul că te-am cunoscut şi te-am iubit m-a împăcat cu viaţa. Ai fost pentru inima mea ceea ce e lumina şi culoarea pentru ochii mei, ceea ce e muzica pentru sufletul meu; ai trezit o senzaţie nelămurită de nelinişte într-o conştiinţă arzătoare. Viaţa pe care am descoperit-o de când bucuriile şi nevoile tale au început să însemne pentru mine mai mult decât bucuriile şi nevoile mele a schimbat murmurul de revoltă în supunerea aceea voită care dă naştere unui sentiment adânc. Cred că iubirea intensă şi nemărginită m-a făcut să capăt o pătrundere mai largă a vieţii, care a crescut pe măsură ce înţelegeam viaţa altora, căci, până atunci, conştiinţa dureroasă a înfăţişării mele mă ţinuse departe de ceilalţi. Şi uneori mă gândesc chiar că dragostea mea pentru tine, această nouă viaţă pe care mi-ai dăruit-o, îmi va da, poate, puteri noi.

Draga mea Maggie, tu ai fost totuşi binecuvântarea vieţii mele. Nu te lăsa copleşită de remuşcări din pricina mea. Eu cred că ar trebui totuşi mai degrabă să am eu remuşcări că ţi-am impus sentimentele mele şi te-am silit să faci făgăduieli care te-au încătuşat. Şi tu ai vrut să fii credincioasă acestor făgăduieli şi ai reuşit. Dar îmi dau seama de întinderea sacrificiului tău numai dacă ar fi să-mi amintesc ce am simţit eu o dată, într-o jumătate de oră petrecută alături de tine, când am visat că mă poţi iubi cu adevărat. Dar nu am dreptul să-ţi cer altceva decât să-ţi aminteşti de mine cu afecţiune.

Un timp mi-a venit greu să-ţi scriu, fiindcă n-am vrut să crezi că încerc să mă vâr în sufletul tău, repetând, astfel, greşeala pe care

am făcut-o altădată. Dar nu mă înţelege greşit. Ştiu că trebuie să rămânem mult timp departe unul de altul. Gurile rele ne vor sili să o facem, chiar dacă nu va interveni altcineva. Dar nu voi pleca şi, chiar dacă aş călători, gândurile mele vor fi mereu acolo unde te afli tu. Şi nu uita că voi fi întotdeauna al tău – nu cu dorinţe egoiste, ci cu un devotament care exclude asemenea dorinţe.

Dumnezeu să te ajute să-ţi găseşti alinare, draga mea Maggie bună şi generoasă. Şi dacă ceilalţi te-au înţeles greşit, te rog să nu uiţi că acela care acum zece ani te-a recunoscut drept aleasa inimii lui nu s-a îndoit de tine nicio clipă.

Dacă îţi spune cineva că sunt bolnav pentru că nu mă vede prin oraş, să nu-l crezi. Am avut doar o stare nervoasă şi nişte dureri de cap, care însă nu au fost mai grele decât cele obişnuite. Dar căldura înăbuşitoare din timpul zilei mă moleşeşte cu totul. Să ştii însă că mă simt destul de bine ca să-ţi pot fi de folos prin vorbă sau prin faptă, oricând ai avea nevoie de mine.

Al tău până la moarte,

Philip Wakem.

Maggie îngenunche lângă pat suspinând şi strângând scrisoarea la piept; sentimentele ei izbucneau în repetate şoapte de jale, exprimate mereu prin aceleaşi cuvinte:

— Ah, Doamne, mi-ar putea da oare dragostea vreo fericire care să mă facă să uit durerea ce le-am pricinuit-o lor?

Capitolul IV
Maggie şi Lucy

Către sfârşitul săptămânii, doctorul Kenn hotărî că nu era decât o singură cale prin care putea să-i asigure lui Maggie o viaţă onorabilă la St. Ogg's. Cu toate că avea în urma lui douăzeci de ani ca preot de parohie, era îngrozit de încăpăţânarea oamenilor, care, în ciuda dovezilor, continuau s-o învinovăţească. Până atunci, toţi îl divinizau şi toţi îi cereau ajutorul chiar mai mult decât ar fi dorit, dar acum, ori de câte ori venea vorba de Maggie şi încerca să deschidă mintea femeilor din St. Ogg's la raţiune şi conştiinţa lor la dreptate, doctorul Kenn se simţea atât de neputincios, de parcă ar fi încercat să influenţeze modelele bonetelor. E adevărat că nu puteau să-l contrazică; îl ascultau în tăcere; dar de îndată ce părăseau încăperea, femeile care îl ascultaseră începeau să-şi

confrunte părerile ajungând în cele din urmă cam la aceeaşi concluzie de la început. Nu exista nicio îndoială că domnişoara Tulliver avusese o comportare condamnabilă; asta n-o putea nega nici chiar doctorul Kenn; atunci cum de putea să o judece aşa de superficial, încât să găsească justificări tuturor faptelor ei? Chiar dacă s-ar presupune – şi asta ar fi o dovadă de mare încredere – că nimic din ceea ce se spusese despre domnişoara Tulliver nu era adevărat, totuşi, numai faptul că se vorbise despre ea aşa cum se vorbise aruncase asupra ei o lumină ce făcea ca orice femeie care ţinea la reputaţia ei... şi la reputaţia societăţii, s-o ocolească. Puteai oare s-o iei pe Maggie de mână şi să-i spui: „Eu nu cred nimic rău despre tine până n-am dovezi: buzele mele nu te vor batjocori; urechile mele nu vor asculta vorbele rele, căci şi eu sunt un muritor păcătos, supus greşelii, şi chiar şi eforturile mele cele mai mari pot da greş; soarta ta a fost mai crudă decât a mea, ispita ta a fost mai mare; hai să ne ajutăm una pe alta să păşim drept şi să nu mai cădem în păcat?“ Pentru asta era nevoie de curaj, de o milă adâncă, de cunoaştere de sine, de încredere şi generozitate – pentru asta era nevoie de o minte care să nu găsească nicio plăcere în bârfeală, care să nu creadă că se pune într-o lumină mai bună dacă îi condamnă pe alţii, care să nu se înşele cu vorbe mari încercând să se convingă că viaţa poate avea un scop moral sau religios înalt care să excludă adevărul desăvârşit, dreptatea şi dragostea pentru oamenii întâlniţi în calea ta. Doamnele din St. Ogg’s nu se lăsau înşelate de niciun fel de concepţii largi şi speculative; dar mintea lor era totuşi receptivă la o abstracţie care se numea Societate şi care le servea să-şi împace conştiinţa, atunci când îşi satisfăceau propriul lor egoism gândind şi vorbind urât despre Maggie Tulliver şi întorcându-i spatele. Şi era firesc ca, după doi ani de tămâieri exagerate din partea femeilor din parohie, doctorul Kenn să se simtă dezamăgit, văzând cum, dintr-o dată, încep să susţină păreri opuse părerilor lui; de fapt, ele se opuneau acum unei înalte Autorităţi, pe care de multă vreme o veneraseră. Această Autoritate dăduse un răspuns foarte explicit celor ce întrebaseră de unde încep îndatoririle lor sociale şi care s-ar fi putut lăsa ispitite să adopte vederi mai largi în privinţa punctului de unde începeau aceste îndatoriri. Răspunsul nu se întorsese împotriva binelui societăţii, ci împotriva „unui individ izolat“ care fusese prins în drum cu nişte nereguli.

Asta nu înseamnă că în St. Ogg’s nu existau şi femei

înţelegătoare, cu inima bună: proporţia de oameni buni din acel oraş era probabil aceeaşi ca în orice alt târg comercial al vremii. Dar atâta timp cât există bărbaţi buni şi lipsiţi de curaj, e firesc să existe şi femei bune lipsite de curaj; atât de lipsite de curaj, încât să nu poată nici măcar crede că imboldurile lor cele mai nobile sunt corecte, atunci când aceste imbolduri nu reprezintă părerea unei majorităţi. Şi în St. Ogg's bărbaţii erau departe de a fi curajoşi: unii dintre ei erau chiar amatori de bârfeli şi discuţiile lor ar fi avut un caracter strict feminin dacă n-ar fi fost condimentate de glume bărbăteşti şi de faptul că ridicau din umeri ori de câte ori venea vorba de ura reciprocă dintre femei; căci părerea generală a bărbaţilor din St. Ogg's era că nu trebuie să te amesteci în treburile femeilor şi în relaţiile dintre ele.

Şi astfel, peste tot unde se adresase cu speranţa de a obţine puţină bunăvoinţă faţă de Maggie sau o slujbă pentru ea, doctorul Kenn fusese refuzat. Doamna James Torry nu vroia s-o ia pe Maggie ca guvernantă la copii nici măcar pentru un timp; cum era să ia o fată despre care, se spuseseră asemenea lucruri „şi în legătură cu care domnii făceau asemenea glume!" Domnişoara Kirke, care suferea de şira spinării şi avea nevoie de cineva să stea cu ea să-i facă lectură, considera că felul de a gândi al lui Maggie era de o calitate pe care ea una nu vroia să rişte să aibe vreo legătură. De ce nu accepta adăpostul oferit de către doamna Glegg? Nu se cuvenea ca o fată în situaţia ei să refuze o asemenea propunere. Sau de ce nu pleca să-şi caute o ocupaţie undeva unde era mai puţin cunoscută? (Căci se pare că nu avea prea mare importanţă dacă Maggie, cu părerile ei primejdioase ar fi ajuns în mijlocul unei familii străine, necunoscute la St. Ogg's.) Tare obraznică şi nesimţitoare trebuie să fie ca să doreasca să rămână într-o parohie unde toată lumea era cu ochii pe ea şi o vorbea de rău!

În faţa acestei opoziţii, doctorul Kenn care avea o mare forţă de caracter deveni, ca orice om de caracter, şi mai dârz în hotărârea lui, chiar mai dârz decât o cerea scopul urmărit. Doctorul Kenn avea şi el nevoie de o guvernantă pentru copiii lui mai mici; şi cu toate că la început şovăise să-i ofere lui Maggie această slujbă, hotărârea de a protesta energic, atât ca om cât şi ca pastor, împotriva distrugerii şi alungării lui Maggie prin calomnii, devenise acum decisivă. Maggie acceptă cu recunoştinţă acest serviciu care-i umplea timpul şi-i oferea un mijloc de a-şi câştiga pâinea: acum zilele îi vor fi pline, iar serile ei lipsite de tovărăşie vor deveni o

odihnă binevenită. Nu mai era nevoie ca doamna Tulliver să se sacrifice să stea cu ea, aşa că o convinse să se întoarcă la moară.

Dar curând, lumea începu să descopere că doctorul Kenn, oricât de onorabil ar fi părut până atunci, avea şi el capriciile lui... Poate chiar slăbiciunile lui. Bărbaţii din St. Ogg's zâmbeau binevoitori şi nu păreau deloc uimiţi că lui Kenn îi plăcea să vadă în fiecare zi doi ochi frumoşi sau că era gata să privească trecutul cu atâta îngăduinţă; femeile, care în acea perioadă erau socotite că ar avea mai puţine resurse mintale, priveau cazul cu pesimism. Dar dacă doctorul Kenn se va lăsa dus de nas şi se va căsători cu această domnişoară Tulliver? Nu e bine să pui mâna în foc nici chiar pentru bărbaţii cei mai virtuoşi: s-a întâmplat cândva să cadă chiar şi un apostol, care a plâns apoi cu lacrimi amare, şi cu toate că lepădarea lui Petru de Hristos nu era un exemplu prea apropiat, căinţa lui ar fi putut să fie.

Nu trecu mult de când Maggie începuse să vină zilnic la casa parohială şi posibilitatea îngrozitoare ca ea să devină, mai devreme sau mai târziu, nevasta rectorului deveni un subiect de discuţie atât de frecvent încât doamnele din St. Ogg's începură chiar să se întrebe cum să se poarte cu ea în viitoarea ei situaţie. Căci, după cât se părea, doctorul Kenn stătuse într-o dimineaţă o jumătate de oră în clasă, în timp ce domnişoara Tulliver îşi preda lecţiile; nu, de fapt stătea în fiecare dimineaţă şi o dată o însoţise până acasă... ba nu, o însoţea aproape în fiecare zi... şi, când n-o însoţea, se ducea s-o vadă seara. Ce făptură vicleană! Ce mamă pentru bieţii copii! Gândul că bieţii copii ar putea ajunge pe mâna acestei fete, doar la câteva săptămâni după moartea doamnei Kenn, era de ajuns s-o facă pe biata răposată să se răsucească în mormânt. Să fi uitat el oare cu totul de buna cuviinţă şi să vrea să se însoare cu ea înainte de a se împlini un an? Bărbaţii, mai sarcastici, erau de părere că nu!

Pentru domnişoarele Guest, durerea de a vedea că pastorul lor părea gata să facă o nebunie era atenuată de gândul că fratele lor va scăpa astfel de primejdie; ştiau că dacă Stephen ţinea la un lucru, nu renunţa uşor la el, fapt ce constituia pentru ele un motiv permanent de îngrijorare: se temeau ca nu cumva Stephen să se întoarcă şi să se căsătorească cu Maggie. Spre deosebire de alţii, ele credeau cele afirmate în scrisoarea fratelui lor, dar nu erau convinse că Maggie renunţase pentru totdeauna la el; bănuiau că se împotrivise mai degrabă să fugă cu el decât să-l ia de bărbat şi

că rămânea la St. Ogg's în speranţa că Stephen se va întoarce la ea. Maggie le fusese întotdeauna antipatică. Acum o considerau în plus şi vicleană şi îngâmfată. Domnişoarele Guest aveau tot atâtea motive să judece astfel câte aţi avea dumneavoastră sau eu pentru a susţine asemenea păreri. Înainte nu fuseseră prea încântate de perspectiva căsătoriei lui Stephen cu Lucy, dar acum teama unei căsătorii cu Maggie dădea şi mai mult avânt indignării lor sincere împotriva acesteia din urmă şi milei faţă de biata Lucy, care era atât de blândă, făcându-le să dorească întoarcerea lui Stephen la ea. De îndată ce Lucy se va simţi în stare să iasă din casă, va trebui să plece cu domnişoarele Guest la mare ca să scape de zăpuşeala de august şi surorile plănuiseră să-l convingă pe Stephen să vină şi el. Şi, de îndată ce auzi prima aluzie în legătură cu relaţiile dintre Maggie şi doctorul Kenn, domnişoara Guest cea mare se grăbi să-i scrie lui Stephen.

Maggie primea mereu veşti fie prin maică-sa, fie prin mătuşa Glegg sau prin doctorul Kenn despre îmbunătăţirea treptată a stării sănătăţii lui Lucy şi gândurile ei se îndreptau necontenit spre casa unchiului Deane; dorea din tot sufletul s-o întâlnească pe Lucy, măcar pentru câteva clipe... să-i spună cât se căieşte, să se încredinţeze, din spusele şi privirea ei, că nu crede cu adevărat că cei pe care îi iubise şi în care avusese încredere o trădaseră de bună voie. Dar Maggie ştia: chiar dacă unchiul Deane n-ar fi fost atât de furios încât să-i închidă uşa în nas, emoţiile unei asemenea întrevederi i-ar fi făcut rău lui Lucy. Chiar dacă ar fi văzut-o fără să-i vorbească, tot s-ar fi simţit mai uşurată; căci Maggie era urmărită de imaginea unui chip care o chinuia prin însăşi blândeţea lui. Un chip ce se detaşa din amurgul amintirilor şi care cândva se întorsese spre ea, plin de bucuria caldă a încrederii şi a dragostei; dar pe care, acum prima durere îl prefăcuse într-un chip trist şi vlăguit. Şi cu cât treceau zilele, imaginea aceea palidă căpăta un contur din ce în ce mai clar; sub acţiunea răzbunătoare a remuşcărilor, imaginea lui Lucy devenea din ce în ce mai vie: privirea îndurerată a ochilor ei căprui atât de blânzi, o urmărea necontenit pe Maggie şi era cu atât mai chinuitoare, cu cât nu vădea nicio urmă de mânie. Dar Lucy nu era încă în stare să se ducă la biserică sau într-alt loc unde Maggie ar fi putut s-o întâlnească; chiar şi speranţa ca în cele din urmă ar fi putut totuşi s-o vadă se spulberă când mătuşa Glegg îi spuse lui Maggie că Lucy va pleca peste câteva zile la Scarborough cu domnişoarele Guest,

care anunţaseră că urma să vină şi fratele lor acolo.

Numai cei care ştiu ce-nseamnă zbuciumul sufletesc, ce înseamnă să te temi de propriile tale dorinţe egoiste, aşa cum mama care-şi veghează copilul se teme de calmantul care i-ar potoli propria durere şi ar face-o să adoarmă, pot înţelege ce simţea Maggie, stând singură, în seara când aflase aceste ştiri de la doamna Glegg...

Maggie îşi dădea seama că afară se întunecă, dar nu se îndura să aprindă lumânarea; ferestrele erau larg deschise spre râu, şi senzaţia de căldură înăbuşitoare făcea ca soarta ei să i se pară şi mai grea. Se aşezase pe un scaun în faţa ferestrei, cu braţul pe pervaz, şi privea în gol, către râul care curgea repede, mânat de flux... chinuindu-se să distingă chipul blând pe care se zugrăvea o tristeţe resemnată şi care părea mereu că se destramă ascunzându-se îndărătul unei siluete ce se strecura între Maggie şi imaginea lui Lucy, întunecând totul. Auzind că se deschide uşa, Maggie îşi spuse că trebuie să fie doamna Jakin care venise, ca de obicei, cu cina; şi cu acea repulsie faţă de flecăreala pe care o are orice om când e obosit şi nefericit, Maggie simţi că nu avea puterea să se întoarcă şi să-i spună că nu vrea nimic: desigur că tânăra doamna Jakin va face, cu cele mai bune intenţii, o droaie de observaţii! Dar în clipa următoare, fără să fi auzit zgomot de paşi, simţi o mână uşoară pe umăr şi auzi lângă ea o voce care şopti: „Maggie!“

Chipul era acolo... schimbat, dar cu atât mai dulce: ochii căprui erau aievea, în faţa ei, cu privirea lor iubitoare, care-ţi sfâşia inima.

— Maggie! murmură glasul blând.

— Lucy! răspunse o voce cu un ton de adâncă durere.

Lucy se aruncă de gâtul lui Maggie şi îşi lipi obrazul palid de fruntea ei înfierbântată.

— Am fugit de-acasă când tata şi ceilalţi erau plecaţi, spuse Lucy, aproape în şoaptă, aşezându-se lângă Maggie şi luându-i mâna. Am luat-o pe Alice cu mine. Am rugat-o să m-ajute. Dar nu pot să stau mult, că-i târziu.

Îi venea mai uşor, la început, să spună asta decât altceva. Apoi rămaseră tăcute, uitându-se una la alta. Întâlnirea lor părea că se va sfârşi fără ca niciuna să mai poată rosti vreun cuvânt, căci le venea greu să vorbească. Simţeau că vorbele lor ar avea efectul unui foc care pârjoleşte, căci le vor aminti de o suferinţa fără leac. Dar nu trecu mult şi, pe măsură ce Maggie o privea pe Lucy, fiecare

gând distinct fu înceţoşat de un val de regrete pline de dragoste, şi cuvintele izbucniră ca un suspin:

— Dumnezeu să te binecuvânteze c-ai venit, Lucy!

Şi amândouă izbucniră în plâns.

— Maggie, dragă Maggie, linişteşte-te, o alină Lucy, lipindu-şi iar obrazul de obrazul ei. Nu te mai necăji!

Şi rămase tăcută, sperând s-o liniştească pe Maggie cu mângâierea ei blândă.

— N-am vrut să te înşel, Lucy, izbucni Maggie, de îndată ce reuşi să vorbească. Tare m-a chinuit faptul că nutream un sentiment despre care nu voiam să ştii tu... Am crezut c-am să fiu tare şi n-ai să observi niciodată nimic care să te facă să suferi.

— Ştiu... spuse Lucy. Ştiu că n-ai vrut să mă faci nefericită. E o nenorocire care s-a abătut asupra noastră... tu ai mai mult de îndurat decât mine... şi tu ai renunţat la el, când... când... ştiu că ai făcut un lucru pe care trebuie să-ţi fi venit tare greu să-l faci.

Mai rămaseră câtva timp tăcute, obraz lângă obraz şi ţinându-se de mână.

— Lucy, începu iar Maggie, să ştii că şi el s-a luptat. A vrut să-ţi rămână credincios. O să se întoarcă la tine. Iartă-l... o să fie fericit dacă-l ierţi...

Maggie îşi smulsese aceste cuvinte din suflet, cu un efort care semăna cu strânsoarea convulsivă a unui om care se îneacă.

Lucy nu răspunse nimic. Tremura. Tocmai atunci bătu cineva încet în uşă. Era Alice, camerista, care intră spunând:

— Domnişoară Deane, mi-e frică să mai stau. Or să descopere tot şi or să se facă foc când or vedea că aţi plecat aşa târziu de acasă!

Lucy se ridică spunând:

— Bine, Alice... vin într-o clipă! Trebuie să plec vineri, Maggie, adăugă ea, după ce Alice închise iar uşa. După ce mă întorc şi am să mă simt mai bine, o să mă lase să ies când vreau. Şi atunci o să vin toată ziua să te văd.

— Lucy, şopti Maggie, făcând din nou un mare efort. Mă rog mereu lui Dumnezeu să nu-ţi mai pricinuiesc niciodată vreun necaz.

Strânse mâna mică a lui Lucy cu amândouă mâinile şi privi chipul care se apleca deasupra ei. Lucy n-avea să mai uite privirea aceea niciodată.

— Maggie, murmură ea cu vocea joasă şi gravă a mărturisirilor, tu eşti mai bună decât mine. Eu nu pot...

Se întrerupse şi nu mai spuse nimic, dar se cuprinseră iar, într-o ultimă îmbrăţişare.

Capitolul V
Ultimul conflict

Era într-a doua săptămână a lunii septembrie; Maggie stătea din nou singură în cameră, luptându-se cu vechile fantome duşmănoase care, după ce cădeau răpuse, se ridicau din nou în faţa ei. Era trecut de miezul nopţii şi ploaia bătea puternic în geam, smucită din când în când, cu furie, de vântul care şuiera să te asurzească. A doua zi după vizita lui Lucy, vremea se schimbase pe neaşteptate; în locul căldurii şi al secetei se stârnise un vânt rece şi schimbător şi, din când în când, cădeau ploi abundente, astfel încât Lucy fusese nevoită să amâne călătoria plănuită, până când vremea va deveni mai stabilă. În comitatele care se aflau în susul râului Floss plouase fără încetare şi strângerea recoltei fusese întreruptă. De două zile, ploile nu mai conteniseră nici aici, nici în vale, şi bătrânii dădeau din cap pomenind de ce se întâmplase cu şaizeci de ani în urmă, când aceleaşi ploi, ivite cam pe la echinocţiu, pricinuiseră mari revărsări de ape care luaseră podul cu totul şi aduseseră mari neajunsuri celor din St. Ogg's. Dar generaţia tânără, care fusese martora unor inundaţii mai mici, nu prea lua în seamă aceste amintiri şi preziceri triste. Bob Jakin, întotdeauna gata să se încreadă în norocul lui, râse de maică-sa când o auzi spunând cât îi părea de rău că aleseseră o casă pe malul râului şi-i aminti că, dacă n-ar fi ales-o, n-ar fi avut bărci, care erau bunul cel mai de preţ în cazul unei inundaţii, când ar fi fost siliţi să-şi caute hrana în altă parte.

Dar la această oră, atât cei nepăsători cât şi cei cu sufletul plin de teamă, dormeau liniştiţi în paturile lor. Se putea foarte bine ca ploaia să se potolească a doua zi; cei tineri auziseră adesea prevestiri rele în legătură cu dezgheţuri bruşte după ninsoare, dar toate trecuseră fără niciun fel de urmări; şi, în cel mai rău caz, când va năvăli fluxul, malurile râului se vor nărui şi apele vor fi mânate de curent, pricinuind doar câteva necazuri trecătoare şi câteva pagube celor săraci, pe care însă îi va ajuta milostenia.

Toţi dormeau acum, căci era trecut de miezul nopţii – toţi în afară de câteva suflete singuratice rămase de veghe, ca şi Maggie. Era aşezată în salonaşul dinspre râu, lângă masa pe care ardea o

lumânare, lăsând toată încăperea în întuneric, în afară de o scrisoare aflată pe masă, în faţa ei. Scrisoarea, primită în ziua aceea, era una dintre cauzele pentru care rămăsese trează în miez de noapte – fără să-şi dea seama de trecerea timpului, fără să caute odihnă, fără să se gândească la odihnă, în afară de aceea îndepărtată, din care nu se va mai trezi pe lumea asta atât de zbuciumată.

Cu două zile înainte de a primi această scrisoare, Maggie fusese pentru ultima oară la casa parohială. Ploaia ar fi împiedicat-o oricum să se mai ducă pe acolo în ultimele două zile; dar mai exista şi un alt motiv. La început, doctorul Kenn aflase doar din câteva aluzii despre noua întorsătură luată de bârfelile şi calomniile la adresa lui Maggie, dar se lămurise despre ce era vorba, auzind protestul vehement al unui enoriaş care îi arătase cât e de imprudent să se încăpăţâneze în încercarea lui de a birui sentimentul ce predomina în parohie, opunându-i-se. Simţindu-se cu conştiinţa curată, doctorul Kenn n-ar fi vrut să renunţe – n-ar fi vrut să cedeze în faţa unor sentimente publice demne de dispreţ şi indignare; dar, în cele din urmă, se lăsă convins de ideea că funcţia lui implica o mare răspundere, şi anume aceea de a evita până şi „aparenţa“ păcatului, o „aparenţă“ care depinde întotdeauna de nivelul mediu al minţilor celor din jur. Acolo unde minţile sunt înguste şi vulgare, zona acelei „aparenţe“ e, proporţional, mai întinsă. Doctorul Kenn îşi spunea că era poate în pericol de a acţiona din încăpăţânare; sau poate că era de datoria lui să se lase învins. Oamenii conştiincioşi consideră de multe ori că datoria lor e să urmeze calea cea mai grea; şi pentru doctorul Kenn retragerea era întotdeauna grea. Se hotărî s-o sfătuiască pe Maggie să părăsească pentru o vreme oraşul; şi îndeplini această sarcină grea cu toată delicateţea de care era în stare, mulţumindu-se să-i spună, în termeni vagi, că efortul lui de a o încuraja să rămână în oraş devenise un motiv de neînţelegere între el şi enoriaşii lui, ceea ce l-ar fi putut împiedica să-şi îndeplinească datoria de pastor aşa cum se cuvenea. O rugă să-i îngăduie să scrie unui prieten preot, care s-ar putea s-o primească în familia lui ca guvernantă sau care va şti, poate, un alt post liber pentru o fată pe care doctorul Kenn dorea din suflet s-o ajute.

Biata Maggie ascultă toate astea simţind cum îi tremură buzele. Reuşi greu să îngaime cu o voce pierdută: „mulţumesc... v-aş fi recunoscătoare“ şi ieşi pornind-o prin ploaia torenţială spre casă,

mai nenorocită ca oricând. Era sortită să ajungă să rătăcească singură printre străini care o vor privi cu uimire, văzând-o atât de nefericită; trebuia să înceapă o viaţă nouă, să se deprindă cu impresii noi şi se simţea obosită, îngrozitor de obosită. Pentru cei care greşesc nu există nici casă, nici ajutor: chiar şi cei cărora le e milă de ei sunt siliţi să fie aspri. Dar avea oare dreptul să se plângă? Avea oare dreptul să fugă de pocăinţa nesfârşită a vieţii, singura posibilitate de a uşura povara altor nenorociţi, transformând astfel greşeala dragostei într-o nouă forţă – forţa iubirii de aproape? A doua zi rămase de dimineaţă până seara singură, în camera ei cu fereastra întunecată de nori şi de ploaia ce bătea pieziş în geam, gândindu-se la viitor şi luptându-se să fie răbdătoare, căci putea oare Maggie să dobândească vreodată tihna fără să lupte?

A treia zi – ziua care tocmai se încheiase – sosise scrisoarea aflată acum în faţa ei, pe masă.

Scrisoarea era de la Stephen. Se întorsese din Olanda; era din nou la Mudport, dar niciuna dintre rudele lui nu ştia unde se află. Îi scrisese lui Maggie, trimiţând scrisoarea unei persoane de încredere din St. Ogg's. Scrisoarea era de la un capăt la celălalt un strigăt de revoltă: un apel împotriva faptului că Maggie îl sacrifica fără niciun rost... împotriva faptului că se sacrifica ea însăşi... împotriva acelei noţiuni greşite despre dreptate care o făcea să-i distrugă toate speranţele nu de dragul binelui, ci de dragul unei simple idei – distrugea speranţele omului pe care-l iubea şi care o iubea cu acea pasiune unică şi atotputernică, cu acea adoraţie de care un bărbat nu e în stare decât o singura dată în viaţă.

„Mi-au scris că te căsătoreşti cu Kenn. Ca şi cum aş fi putut să cred una ca asta! Poate că ţi-au spus şi ţie nişte poveşti din astea despre mine. Poate că ţi-au spus că am «călătorit». Da, e adevărat, trupul meu a fost târât de colo-colo; dar nu m-am îndepărtat nicio clipă de locul groaznic unde m-ai părăsit – unde m-am trezit din starea aceea de încremenire în care mă împinsese furia deznădăjduită, ca să descopăr că ai plecat.

Maggie! Crezi că mai există cineva care să fi suferit cât am suferit eu? Care să fi fost nedreptăţit ca mine? Cine, în afară de mine, a întâlnit privirea aceea arzătoare a dragostei care mi-a pârjolit sufletul, că nicio altă imagine nu mai poate încolţi în el? Maggie, cheamă-mă înapoi la tine! – cheamă-mă înapoi la viaţă şi la fericire! Acum n-am parte de niciuna. Nimic nu mă mai îndeamnă

să trăiesc: nimic nu mă mai interesează. Cele două luni care s-au scurs n-au făcut decât să mă convingă că viaţa fară tine n-are nicio valoare. Scrie-mi doar o vorbă... spune-mi: «vino» şi în două zile sunt lângă tine. Maggie... ai uitat ce simţeam când eram împreună?... când puteam să ne privim... să ne vorbim?“

Când Maggie citi scrisoarea prima oară, simţi că abia acum începe adevărata ispită. Când intrăm într-o peşteră rece şi întunecoasă, ne despărţim de lumina şi căldura de afară plini de curaj – un curaj nou, neistovit; dar, după ce-am străbătut cale lungă prin întunericul umed şi-am început să simţim că obosim şi că ni se taie picioarele şi, deodată, se iveşte în faţa noastră o ieşire care ne duce din nou spre lumina dătătoare de viaţă, ce se întâmplă atunci? Dorinţa firească de a azvârli povara durerii e atât de puternică, încât, până ne lecuim de suferinţă, uităm de orice altceva.

Ceasuri întregi, Maggie simţi că toată lupta ei fusese zadarnică, orice gând de care se chinuia să se agaţe era alungat de imaginea lui Stephen – Stephen aşteptând cuvântul care l-ar aduce lângă ea. Maggie nu „citise“ scrisoarea: îl auzise pe Stephen rostind-o, şi vocea lui o mişcase cu forţa ei stranie de altădată. Toată ziua din ajun fusese urmărită de imaginea unui viitor în care va trebui să-şi ducă singură povara regretelor, neavând alt sprijin decât credinţa pe care se lupta să n-o piardă. Şi aici – aproape de ea – impunându-se ca o necesitate, apărea un alt viitor, în care suferinţa şi strădania aveau să fie înlocuite cu o viaţă uşoară, cu fericirea de a te sprijini de un om puternic, care te iubeşte! Şi totuşi, pentru Maggie, ceea ce făcea ispita şi mai puternică nu era făgăduiala unor bucurii în locul tristeţii, ci suferinţa lui Stephen, citită printre rânduri, îndoiala că hotărârea ei era într-adevăr dreaptă. Toate astea făcuseră balanţa să şovăie, o făcuseră pe Maggie aproape să sară de pe scaun ca să ia tocul şi hârtia şi să scrie „Vino!“

Dar, tocmai când era cât pe-aci să săvârşească gestul hotărâtor, dădu înapoi: şi sentimentul că neagă tot ce simţise şi îndrăgise în trecut, încercat în clipele ei de tărie şi puritate, puse din nou stăpânire pe ea, dându-i senzaţia dureroasă a unei alunecări de bunăvoie în prăpastie. Nu! Trebuia să aştepte; trebuia să se roage; lumina care o părăsise va apărea din nou şi va simţi ceea ce simţise atunci când Lucy era aproape, când scrisoarea lui Philip trezise în ea tot ceea ce o lega de un trecut mai senin.

Rămase aşa, împietrită, până târziu, în noapte. Nu simţea nevoia

să se mişte, nu avea putere nici măcar să se roage; nu făcea decât să aştepte lumina ce trebuia să se ivească. Şi lumina se ivi într-adevăr o dată cu amintirile pe care nicio pasiune nu le poate întuneca decât vremelnic. Trecutul îndepărtat îi apăru din nou în minte şi, o dată cu el, tăria de a se sacrifica, mila şi iubirea de aproape şi hotărârea de a rămâne credincioasă. Cuvintele subliniate de mâna necunoscută în cărticica veche pe care, odată, demult, le învăţase pe dinafară, îi veniră în minte şi se trezi rostindu-le într-un murmur stins, acoperit de ropotul ploii, de gemetele şi de şuieratul sinistru al vântului! „Am primit crucea, am primit-o din mâna ta; o voi purta, o voi purta, aşa cum mi-ai încredinţat-o, până la moarte.“

Dar, curând după aceea, alte cuvinte îi încolţiră în minte, cuvinte care nu puteau fi rostite decât printr-un suspin: „Iartă-mă, Stephen! Ai să uiţi. Ai să te întorci la ea“.

Luă scrisoarea, o întinse spre lumânare şi o lăsă apoi să ardă încet în cămin. Mâine îi va scrie o ultimă scrisoare de despărţire.

„Am să port crucea, am s-o port până la moarte... dar ce mult mai e până atunci! Sunt atât de tânără, atât de sănătoasă! De unde să capăt atâta răbdare şi putere? Oare va trebui să lupt fără încetare şi să greşesc mereu şi apoi sa mă căiesc?... oare mă mai aşteaptă şi alte încercări tot atât de grele?“

Cu acest strigăt de disperare, Maggie căzu în genunchi lângă masă şi-şi ascunse în mâini faţa răvăşită de durere. Sufletul ei se îndrepta către Mila Nevăzută, care avea s-o susţină până-n ultima clipă. Poate că avea ceva de învăţat din această experienţă nefericită; poate că va afla taina iubirii de aproape şi a suferinţei îndelungate, pe care cei ce n-au păcătuit n-o pot cunoaşte:

„Ah, Doamne, dacă mi-e dat să trăiesc ani mulţi, îngăduie-mi să trăiesc pentru binele şi mângâierea altora...“

În clipa aceea, Maggie avu o senzaţie ciudată de răceală la genunchi şi la picioare: era apă, apa care năpădise în cameră. Sări în picioare; apa pătrunsese pe sub uşa de la coridor. Maggie nu-şi pierdu nicio clipă cumpătul – îşi dădu îndată seama că se revărsaseră apele râului.

Emoţiile puternice prin care trecuse în ultimele douăsprezece ore păreau să-i fi dat o mare stăpânire de sine; se sui fără să strige, cu lumânarea în mână, în camera unde dormea Bob Jakin. Uşa era întredeschisă; Maggie intră, îl apucă de umăr şi începu să-l scuture.

— Bob, s-a revărsat râul! A intrat apa-n casă. Hai să vedem ce

facem cu bărcile.

Aprinse lumânarea lui Bob, în timp ce biata lui nevastă, luându-şi copilaşul în braţe, începu să plângă. Maggie alergă apoi din nou jos să vadă dacă apele creşteau cu repeziciune. La uşa care dădea de pe scară în cameră, exista o treaptă şi Maggie văzu că apa ajunsese la nivelul acesteia. Apoi, văzu ceva izbindu-se de fereastră cu un zgomot asurzitor, spărgând canaturile de plumb ale ferestrei şi lemnăria veche şi într-o clipă, apa năvăli înăuntru inundând odaia.

— Asta a fost barca! strigă Maggie. Bob, vino jos să dezlegi bărcile.

Şi, fără niciun pic de teamă, se vârî în apa care se ridica repede, ajungându-i până la genunchi; la lumina slabă a lumânării pe care o lăsase pe scară, se sui pe pervazul ferestrei şi se târî în barca rămasă cu prora sprijinită de fereastră şi puţin ieşită în afară. Bob veni repede după ea, alergând fără pantofi şi fără ciorapi, dar cu felinarul în mână.

— Ia te uită, sunt amândouă aici... amândouă bărcile, spuse Bob, vârându-se în barca unde se afla Maggie. Mare minune că nu s-a rupt şi frânghia asta, cum s-au rupt odgoanele.

Chinuindu-se să se urce în barcă, să dezlege frânghia şi să găsească o vâslă, Bob nu-şi dădu seama de pericolul la care se expunea Maggie. Nu ne îngrijorăm niciodată de soarta celor fără teamă când ne aflăm în faţa aceleiaşi primejdii, iar Bob nu se mai gândea decât cum să facă să-i salveze pe cei neputincioşi rămaşi în casă. Faptul că Maggie fusese trează, că-l deşteptase şi pe el şi că luase primele masuri, îi dădea lui Bob impresia nelămurită că fata putea da ajutor şi altora, nu că ar fi avut nevoie de ajutor ea însăşi. Găsise şi ea o vâslă, şi se servise de ea ca să împingă şi să scoată barca din canatul ferestrei care atârna deasupra ei.

— Ia uitaţi-vă ce repede cresc apele! strigă Bob. Nu m-ar mira să umple într-o clipă toată casa... că tare-i joasă! Ar fi mai bine, dacă pot, s-o vâr pe Prissy, cu copilu' şi cu mama în barcă, şi pe urmă să mă las în voia apei... că-n casa asta veche nu prea mă simt în siguranţă. Şi dacă las barca să plutească... dar dumneavoastră, don'şoară, ce faceţi? exclamă el, ridicând brusc felinarul ca s-o lumineze pe Maggie, care stătea în ploaie cu vâsla în mână, în timp ce apa şiroia din părul ei negru.

Maggie nu avu timp să răspundă, căci un nou val izbi zidurile casei, târând amândouă bărcile în larg, mânându-le cu o forţă mai

tare decât curentul care le venea în întâmpinare.

În prima clipă Maggie nu simţi nimic, nu se gândi la nimic, decât că părăsise viaţa de care se temuse atât de mult: era tranziţia morţii, fără agonie... şi era singură în întuneric – singură cu Dumnezeu.

Totul se întâmplase ca într-un vis – se întâmplase atât de repede, încât firele obişnuitelor asociaţii de idei se rupseseră; Maggie se lăsă să cadă în barcă, strângând vâsla cu un gest mecanic, şi multă vreme rămase aşa, fără să-şi dea seama în ce situaţie se află. Primul lucru care o trezi fu încetarea ploii şi senzaţia că bezna era întretăiată de o geană de lumină, care despărţea întunericul nesfârşit al apei de umbrele grele ce pluteau deasupra. Era dusă de potop – acea nenorocire îngrozitoare prin care Dumnezeu îi pedepsea pe oameni şi despre care taică-său îi povestise de nenumărate ori – nenorocirea ce îi apăruse adesea în visele groaznice din copilărie. Şi, o dată cu gândul ăsta, îşi aminti de casa lor veche... de Tom... de maică-sa... Cu toţii împreună ascultaseră povestea.

— Ah, Doamne, unde or fi? Unde-o fi drumul spre casă? strigă ea, în mijlocul beznei şi al singurătăţii.

„Ce se întâmplase oare cu cei de la moară? Cândva apele revărsate aproape că dărâmaseră moara. Poate că sunt în primejdie... poate că li s-a întâmplat o nenorocire; poate că maică-sa şi Tom sunt singuri acolo, singuri şi lipsiţi de ajutor!“ Gândul ăsta o înnebuni: avu vedenia chipurilor mult iubite căutând ajutor, în întuneric, şi neaflând nimic.

Acum plutea pe o suprafaţă liniştită – poate undeva, departe, pe câmpurile acoperite de apă. În clipa aceea nu era niciun pericol iminent care s-o împiedice să se gândeasca la vechiul ei cămin; şi Maggie se strădui să străpungă perdeaua de întuneric ca să-şi poată în sfârşit da seama unde se află – ca să vadă, cât de cât, încotro să încerce a cârmi pentru a ajunge în locul către care se îndreptau toate temerile ei.

Cât de binevenită era lărgirea acelei suprafeţe mohorâte acoperite cu apă... retragerea treptată a boltei înnorate... contururile negre ale obiectelor ce se defineau încetul cu încetul pe întunericul lucios! Da, se afla probabil pe câmp – uite şi vârfurile copacilor care întretăiau gardurile vii! Oare în ce parte se afla râul? Privind în urma ei, văzu siluetele negre ale copacilor; dar înainte nu se zărea niciun pom: asta însemna că râul era în faţă. Apucă o

vâslă şi o porni înainte cu energia pe care ţi-o dă speranţa renăscută: acum, când avea o ţintă precisă, zorile păreau că vin mai repede; şi curând văzu bietele dobitoace fără grai înghesuindu-se neputincioase pe o movilă unde se refugiaseră. Vâslea înainte, în lumina din ce în ce mai clară a zorilor; hainele ude i se lipeau de trup, iar părul despletit îi flutura în vânt, dar nu simţea nimic în afară de senzaţia de forţă pe care i-o dădea emoţia puternică. O dată cu sentimentul primejdiei şi cu speranţa că ar putea să salveze fiinţele iubite aflate în casa veche, avea şi sentimentul ciudat că se împăcase cu Tom – căci puteau oare neînţelegerea, supărarea şi cruzimea să dăinuie în faţa unei calamităţi în care viaţa îşi leapădă orice veşmânt artificial, şi nevoile primitive, omeneşti, ne înfrăţesc? Maggie simţea nelămurit acest lucru; dragostea puternică, renăscută, faţă de Tom alungă ultimele urme ale unor jigniri adânci şi nemiloase şi ale neînţelegerii, lăsând loc doar pentru amintirile vii, de nezdruncinat, ale legăturilor copilăriei.

Maggie zări în depărtare ceva masiv şi întunecat şi, undeva, pe aproape, curentul râului. Trebuia să fie... da, da, asta era... oraşul St. Ogg's. Acum ştia încotro să privească pentru a putea zări vârfurile copacilor familiari – sălciile cenuşii, castanii cu frunza îngălbenită şi, deasupra lor, vechiul acoperiş! Dar nu izbutea să desluşească nicio culoare, niciun contur: totul era cenuşiu şi fără formă. Toată energia ei părea să se trezească şi s-o împingă înainte, de parcă întreaga viaţa din trup ar fi fost o forţă neconsumată, care trebuia să se cheltuiască atunci, nemaiavând niciun rost în viitor.

Trebuia să vâslească astfel încât să ajungă în mijlocul râului Floss, căci în alt chip nu va reuşi niciodată să întâlnească pârâul Ripple şi să se apropie de casă. Gândul ăsta îi stăruia în minte, în timp ce încerca să-şi închipuie ce se întâmplase acasă. Dar barca ei putea să ajungă departe, împinsă de râu la vale, şi atunci n-ar mai fi putut să iasă din curent. Pentru prima dată începu să-şi dea seama că viaţa îi era în pericol, şi gândul ăsta o îngrozi: dar n-avea de ales, n-avea timp să şovăie, aşa că îşi îndreptă barca spre mijlocul râului. Acum plutea repede, fără efort. Pe măsură ce se micşora distanţa şi lumina se înteţea, începea să distingă, din ce în ce mai clar, contururi care ştia că sunt ale unor copaci şi acoperişuri binecunoscute; da, da, nu mai avea mult până la şuvoiul acela de apă mâloasă care nu putea fi decât pârâul Ripple, sub o înfăţişare nouă şi ciudată.

Doamne, Dumnezeule! Pe apă pluteau nişte mase mari şi informe care puteau să se izbească de barca ei şi s-o facă ţăndări, aducându-i prea devreme moartea. Oare ce erau grămezile astea?

Maggie simţi pentru prima dată cât de tare îi bate inima în piept de spaimă. Rămase nemişcată, neputincioasă – aproape fără să-şi dea seama că era dusă de apă – singurul lucru de care era conştientă fiind ciocnirea aşteptată cu groază. Dar spaima se risipi repede; pe măsură ce se apropia de depozitele din St. Ogg's, începu să-şi revină. Îşi dădu seama că trecuse de gura pârâului Ripple: acum trebuia să-şi folosească toată forţa şi dibăcia ca să-şi mâne barca şi să încerce să iasă din curent. Văzu că podul se năruise, văzu catargele unui vas azvârlit pe mal, departe, în mijlocul câmpiilor inundate. Dar pe râu nu zări nicio barcă – toate bărcile pe care oamenii reuşiseră să le găsească erau folosite pe străzile inundate ale oraşului.

Cu o voinţă din ce în ce mai tenace, Maggie apucă lopata şi se ridică în picioare ca să poată vâsli mai uşor, dar fluxul în retragere făcea ca şuvoiul apei să fie şi mai năvalnic, iar barca ei fu târâtă de curent dincolo de pod. De la ferestrele caselor ce dădeau spre râu auzea strigăte care păreau că i se adresează. Dar trecu mai departe şi nu reuşi să scoată barca din curent decât după ce ajunse aproape de Tofton. Apoi, aruncând o privire plină de dragoste spre casa unchiului Deane care se zărea ceva mai jos pe malul râului, apucă amândouă lopeţile şi începu să vâslească din toate puterile, peste câmpiile inundate, înapoi spre moară. Culorile începeau să se trezească şi, pe măsură ce se apropia de câmpiile din Dorlcote, Maggie începu să desluşească nuanţele pomilor – bătrânii pini scoţieni, departe, spre dreapta, şi castanii de lângă casă. Vai cât de mult îi acoperise apa! Erau mai împotmoliţi decât copacii din partea astălaltă a dealului. Dar unde era acoperişul morii? Ce erau bucăţile acelea mari care coborau repede, duse de apele pârâului Ripple? Cu casa nu se întâmplase nimic – era în picioare. Inundată până la primul etaj, dar în picioare! Poate că se dărâmase totuşi la capătul dinspre moară?

Aproape înnebunită de bucurie că ajunsese în sfârşit acolo – o bucurie care ştergea orice urmă de tristeţe – Maggie se apropie de casă. La început nu auzi niciun zgomot şi nu văzu nicio mişcare. Barca ei era la nivelul ferestrelor de la etaj. Strigă tare, cu o voce puternică:

— Tom, unde eşti? Mamă, unde eşti? Sunt eu, Maggie!

Nu trecu mult şi de la fereastra mansardei frontonului central, auzi vocea lui Tom:

— Cine e? Ai adus o barcă?

— Eu sunt, Tom... eu sunt, Maggie. Unde-i mama?

— Nu-i aici. A plecat alaltăieri la Garum. Stai că vin mai jos. Eşti singură, Maggie? O întrebă Tom, adânc uimit, în timp ce deschidea o fereastră aflată la acelaşi nivel cu apa.

— Da, Tom. Dumnezeu m-a ajutat s-ajung până la tine. Suie-te repede în barcă. Nu mai e nimeni aici?

— Nu, răspunse Tom, urcându-se în barcă. Mă tem că omul s-a înecat. Cred că l-au luat apele pârâului Ripple, când s-a năruit o parte din moară sub greutatea pomilor şi a pietrelor care au năboit peste ea. Am tot strigat, dar n-am primit niciun răspuns. Dă-mi vâslele, Maggie.

Abia după ce împinse barca şi ajunseră în larg – unul în faţa celuilalt – Tom înţelese toată semnificaţia celor întâmplate. Înţelese totul cu o forţă atât de copleşitoare – era o revelaţie cu totul neaşteptată a complexităţii vieţii, care depăşea cu totul concepţiile socotite de el atât de clare şi de pătrunzătoare – încât nu se mai simţi în stare să întrebe nimic. Rămaseră tăcuţi, uitându-se unul la altul: Maggie cu faţa istovită, dar cu ochii strălucitori şi plini de viaţă, Tom, palid din pricina spaimei şi a umilinţei. Mintea le era plină de gânduri, deşi nu rosteau niciun cuvânt; şi cu toate că Tom nu se simţea în stare să pună nicio întrebare, îşi dădu seama că Maggie, în dorinţa de a ajunge la el, făcuse eforturi miraculoase, ocrotită de o putere divină.

În cele din urmă însă, ochii albaştri-cenuşii i se înceţoşară, şi buzele găsiră un cuvânt pe care să-l poată rosti: vechiul „Maggie“ din copilărie.

Maggie nu era în stare să răspundă nimic; scoase doar un suspin adânc, suspinul fericirii minunate şi tainice care e una cu durerea.

Dar de îndată ce se simţi în stare să vorbească, spuse:

— Tom, hai să mergem la Lucy, să vedem dacă nu e în primejdie, şi pe urmă mergem să-i ajutăm şi pe ceilalţi.

Tom vâslea cu o putere neobosită şi cu o viteză mult mai mare decât vâslise biata Maggie. Curând, barca fu mânată din nou în mijlocul râului; încă puţin şi aveau să ajungă la Tofton...

— Uite Park-House! Apele n-au ajuns până acolo! exclamă Maggie. Poate c-au luat-o şi pe Lucy la ei.

Nu mai schimbară nicio vorbă. Îi ameninţa o nouă primejdie,

apele râului goneau spre ei. O construcţie de lemn se desprinsese de unul din debarcadere şi bucăţi uriaşe pluteau acum pe valuri. Soarele se ridica pe cer şi deşertul nemărginit de apă se întindea în jurul lor, cu o claritate îngrozitoare; şi cu aceeaşi claritate îngrozitoare veneau către ei, în viteză, bucăţile ameninţătoare. Un grup de oameni într-o barcă, croindu-şi drum pe lângă casele din Tofton, văzură primejdia şi strigară: „Ieşiţi din curent!“

Dar asta nu era uşor şi Tom, privind în faţa lui, văzu moartea venind spre ei în goană. Bucăţi uriaşe, legate între ele într-o împreunare sinistră, formau o masă care plutea cu repeziciune de-a curmezişul râului.

— Vine, Maggie! strigă Tom, cu o voce joasă, răguşită, scăpând vâslele din mână şi cuprinzând-o în braţe.

În clipa următoare barca dispăru de pe suprafaţa apei, şi masa uriaşă îşi urmă drumul la vale, triumfătoare şi hidoasă.

Dar nu trecu mult şi fundul bărcii apăru din nou, ca o pată neagră pe apa aurie.

Barca reapăruse... dar fratele şi sora se scufundaseră înlănţuiţi într-o îmbrăţişare din care nimeni nu avea să-i mai despartă, retrăind, într-o singură clipă, zilele însorite în care îşi împreunau drăgăstoşi mânuţele şi hoinăreau împreună pe câmpul presărat cu margarete.

ÎNCHEIERE

Natura îşi lecuieşte, cu timpul, rănile – le lecuieşte cu lumina soarelui şi cu truda oamenilor. Cinci ani mai târziu, nu se mai vedea aproape nicio urmă lăsată de revărsarea pustietoare a apelor. Anul acela toamna fusese bogată şi căpiţele de grâu auriu se înălţau dese pe câmpiile despărţite de gardurile vii; în danele şi depozitele de pe malul râului Floss se muncea iar de zor – se auzea zvon de voci puternice, oamenii încărcau şi descărcau plini de nădejde.

Şi toţi cei pomeniţi în această povestire erau încă în viaţă – toţi în afară de cei al căror sfârşit îl cunoaştem.

Natura îşi lecuieşte, cu timpul, rănile – dar nu pe toate. Copacii dezrădăcinaţi nu mai prind rădăcină; dealurile care s-au rupt unul de altul rămân cu coastele năruite, iar dacă vegetaţia creşte din nou, copacii nu mai sunt cum erau şi, sub veşmântul lor verde, costişele poartă încă urmele surpării. Ochii, cărora le-au fost familiare toate aceste privelişti înainte, mai deslueşesc ici-colo câte

o cicatrice...

Moara Dorlcote fusese reclădită. Iar cimitirul din Dorlcote – unde mormântul de piatră, care adăpostea un tată cunoscut nouă, fusese găsit, după retragerea apelor, prăbuşit – era din nou acoperit cu iarbă şi îşi recăpătase liniştea plină de cuvioşenie.

Alături de mormântul de piatră fusese înălţat, curând după inundaţie, un cavou pentru două trupuri care fuseseră găsite strâns îmbrăţişate. Din când în când, dar nu în acelaşi timp, veneau pe acolo doi bărbaţi: cea mai mare fericire şi durere a vieţii lor stătea îngropată acolo, pentru totdeauna.

Mai târziu, unul dintre ei veni însoţit de o tânără cu chip blând – dar până atunci trecură mulţi ani.

Celălalt era veşnic singur. Tovărăşia cea mai bună o găsea sub copacii din Red Deeps, unde fericirea moartă părea că mai pluteşte încă – asemenea unei fantome ce se întoarce pe pământ.

Pe cavou se putea citi numele lui Tom şi al lui Maggie Tuliver, iar dedesubt era scris:

„Moartea i-a unit“.

SFÂRŞIT